

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ У ФОРМУВАННІ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

*Матеріали слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти
«Ефективність застосування законодавства України
у сфері авторського права і суміжних прав» (3 вересня 2008 року),
«Ефективність застосування законодавства України
у сфері авторського права і суміжних прав» (3 липня 2009 року),
«Промислова власність в інноваційній економіці України:
ефективність застосування законодавства та державного регулювання»
(5 жовтня 2009 року)*

*За загальною редакцією
професора В. І. Полохала*

Видано за підтримки Програми сприяння Парламенту України II

Київ
Парламентське видавництво
2010

Редакційна колегія: Полохало В. І. (голова редакційної колегії) Голова Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, проф.; Андон П. І., директор Інституту програмних систем НАН України, чл.-кор. НАН України; Андрощук Г. О., головний консультант секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, канд. екон. наук, проф.; Базилевич В. Д., декан економічного факультету Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, чл.-кор. НАН України; Булат А. Ф., акад.-секретар відділення механіки НАН України, директор Інституту геотехнічної механіки ім. М. С. Полякова НАН України, акад. НАН України; Буркинський Б. В., директор Інституту проблем ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України, акад. НАН України; Бутнік-Сіверський О. Б., зав. відділом НДІ інтелектуальної власності Академії правових наук України, д-р екон. наук, проф.; Величко О. Г., ректор Національної металургійної академії України, д-р техн. наук, проф., чл.-кор. НАН України; Гєєць В. М., директор Інституту економіки та прогнозування НАН України, акад. НАН України; Давимука С. А., заступник Голови Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, д-р екон. наук, проф.; Жиляєв І. Б., заст. зав. секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, д-р екон. наук; Зубець М. В., голова підкомітету з питань науки Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, президент Української академії аграрних наук; Згуровський М. З., ректор Національного технічного університету України «КПІ», акад. НАН України; Капіца Ю. М., директор Центру інтелектуальної власності та передачі технологій НАН України, канд. юр. наук; Крайнев П. П., директор Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України, канд. екон. наук, проф.; Маліцький Б. А., директор Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України, д-р екон. наук, проф.; Мокін Б. І., ректор Вінницького національного технічного університету, д-р техн. наук, проф.; Орлюк О. П., директор НДІ інтелектуальної власності Академії правових наук України, чл.-кор. Академії правових наук України; Пахомов Ю. М., директор Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України, акад. НАН України; Петров В. В., директор Інституту проблем реєстрації інформації НАН України, чл.-кор. НАН України; Соловійов В. П., заст. директора Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України, д-р екон. наук, проф.; Симоненко В. К., Голова Рахункової палати України, чл.-кор. НАН України; Танюк Л. С. — режисер, письменник, мистецтвознавець, голова Національної спілки театральних діячів України; Холод Б. І., президент Дніпропетровського університету економіки і права, д-р екон. наук, проф.; Федулова Л. І., зав. відділом технологічного прогнозування та інновацій Інституту економіки та прогнозування НАН України, д-р екон. наук, проф.; Чижевський Б. Г., зав. секретаріатом Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, канд. пед. наук; Шевченко М. М., головний консультант секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, канд. фіз.-мат. наук; Широков В. А., директор Українського мовно-інформаційного центру НАН України, чл.-кор. НАН України; Яворівський В. О., Голова Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності, голова Національної спілки письменників України; Юрченко О. М., професор кафедри Національної академії Служби безпеки України, д-р юр. наук.

Інтелектуальна власність у формуванні інноваційної економіки України: проблеми законодавчого забезпечення та державного регулювання / За заг. ред. проф. В.І. Полохала. Автор-упорядник: Г.О. Андрощук. — К: Парламентське вид-во, 2010. — 384 с.
ISBN 978-966-611-712-3.

Збірник містить матеріали слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти «Ефективність застосування законодавства України у сфері авторського права і суміжних прав» (3 вересня 2008 року і 3 липня 2009 року), «Промислова власність в інноваційній економіці України: ефективність застосування законодавства та державного регулювання» (5 жовтня 2009 року), інформаційно-аналітичні матеріали, які висвітлюють стан та проблеми законодавчого забезпечення і державного регулювання у сфері правової охорони інтелектуальної власності (авторського права і суміжних прав, права промислової власності).

Для законодавців, працівників центральних і місцевих органів державної влади, судових і правоохоронних органів, підприємців, а також науковців, аспірантів, студентів, усіх, хто цікавиться економіко-правовими проблемами інтелектуальної власності, її значенням у формуванні інноваційної економіки.

УДК [342.537.4:347.77](477)
ББК 67.9(4УКР)400.6

Intellectual property in formation of innovative economy of Ukraine: challenges of legislative providing and state regulation / Author-complier: Hennadiy Androshchuk, Kyiv: Parliamentary publishing house, 2010. — 384 pages.

The edition contains documents of hearings in Committee of Verkhovna Rada of Ukraine on Science and Education «Effectiveness of application of Ukrainian legislation in the sphere of copy right and related rights» (September 3, 2008 and July 3, 2009), «Industrial property in innovative economy of Ukraine: effectiveness of application of legislation and state regulation» (October 5, 2009), informational and analytical materials, which show condition and problems of legislative providing and state regulation in the sphere of legal protection of intellectual property (copyright and related rights, industrial property right).

For legislators, representatives of central and local authority, judicial and law-enforcement bodies, entrepreneurs, scientists, postgraduate students and everyone who is interested in economic and legal problems of intellectual property, its role in formation of innovative economy.

ISBN 978-966-611-712-3

© Полохало В. І., передмова, 2010
© Андрощук Г. О., авт.-упоряд., 2010

ЗМІСТ

В. І. Полохало. Передмова	7
---------------------------------	---

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ
У СФЕРІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ**
Матеріали слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти
3 вересня 2008 року
Стенограма засідання

<i>Вступне слово</i> Голови Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти Полохала В. І.	12
--	----

<i>Доповідь</i> Голови Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти Полохала В. І.	13
---	----

<i>Співдоповіді</i> заступника Міністра освіти і науки України Стріхи М. В.	16
першого заступника Міністра культури і туризму України Корнієнка В. В.	18

<i>Виступи в обговоренні</i> Заїка П. В., перший заступник голови Національної всеукраїнської музичної Спілки	19
Базилевич В. Д., проректор з науково-педагогічної роботи Київського національного університету ім. Т. Шевченка, доктор економічних наук, професор	20
Тараненко І. І. — секретар правління Національної Спілки композиторів України.	20
Андон П. І., директор Інституту програмних систем НАН України, чл.-кор. НАН України.	21
Злотник О. Й., голова об'єднання громадських організацій «Всеукраїнське агентство авторів», народний артист України, професор	22
Капранов В. В., письменник, видавець.	23
Мокін Б. І., ректор Вінницького національного технічного університету, доктор технічних наук, професор	24
Танюк Л. С. — режисер, письменник, мистецтвознавець, Голова Національної спілки театральних діячів України, народний депутат України 1–5 скликань.	24
Крайнев П. П., директор Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України, кандидат економічних наук, професор	25
Кузнєцова Н. С., віце-президент юридичної фірми «Салком», доктор юридичних наук, академік АПрН України	26
Широков В. А., директор Українського мовно-інформаційного центру НАН України, член-кореспондент НАН України	27
Полунєєв Ю. В., народний депутат України, секретар Комітету Верховної Ради України з питань фінансів і банківської діяльності	27
Стеценко К. В., зав. кафедрою менеджменту Київського національного університету культури і мистецтв, заслужений артист України	28
Крим А. І., секретар Ради з економічних питань Національної Спілки письменників України.	29
Баранов О. А., перший заступник директора Департаменту з питань зв'язку та інформатизації Міністерства транспорту і зв'язку України	29
Крищенко В. Д., поет, письменник, професор кафедри культурології Національного аграрного університету, народний артист України, заслужений діяч мистецтв України, заслужений працівник культури України	31
Мовчан П. М., Голова підкомітету з питань творчої діяльності, мистецтва, культурно-просвітницької та мовної політики Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності	31
Бернатович О. С., генеральний директор ІТ-консалтинг, доктор фіз.-мат. наук	32
Капіца Ю. М., директор Центру інтелектуальної власності та передачі технологій НАН України, кандидат юридичних наук.	32

Храпачов В. Ю., композитор, член Національної спілки кінематографістів України	33
Яцків Я. С., академік НАН України	34
Паладій М. В., Голова Державного департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України.	35
Петров В. В., директор Інституту проблем реєстрації інформації НАН України, член-кореспондент НАН України	35
Лі А., президент Всеукраїнської професійної спілки «Гільдія акторів кіно»	36
Кармазін Ю. А., народний депутат України	37

Заключне слово

Голови Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти Полохала В. І.	38
---	----

Невиголошені виступи

Ганжуров Ю. С., доктор політичних наук, професор КНУ НТУУ «КПІ»	39
Гашицький О. А., начальник відділу захисту прав інтелектуальної власності Державної митної служби України	40
Пероганич Ю. ?, член правління — директор ГО «Вікімедія Україна»	42
Худяков Ю. Ф., віце-президент Національної Спілки архітекторів України.	43
Шаповал В. В., юридичний представник BSA в Україні	44

Рекомендації слухань у Комітеті Верховній Раді України питань науки і освіти

«Ефективність застосування законодавства України у сфері авторського права і суміжних прав» (3 вересня 2008 року)	46
--	----

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ Матеріали слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти 3 липня 2009 року Стенограма засідання

Вступне слово

Голови Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти Полохала В. І.	54
---	----

Доповідь

Голови Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти Полохала В. І.	55
---	----

Свідповіді

Заступника Міністра освіти і науки України Кулікова П. М.	58
Голови Державної служби кінематографії Міністерства культури та туризму України Чміль Г. П.	59

Виступи в обговоренні

Лебідь С. А., заступник начальника департаменту Державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України.	60
Гашицький О. А., начальник відділу захисту інтелектуальної власності Державної митної служби України	61
Попова Т. В., Голова правління Інтернет-асоціації України	62
Шуфрич Н. І., народний депутат України	62
Яворівський В. О., Голова Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності	63
Мендзєбровський І. Б., віце-президент Асоціації ІТ-Україна	64
Лижичко Р. С. — депутат Верховної Ради України п'ятого скликання, народна артистка України	65
Лі А., президент Всеукраїнської професійної спілки «Гільдія акторів кіно»	67
Клітна Н. І., генеральний директор Асоціації «Укртелемережа»	68
Крайнів П. П., директор Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України, канд. економіч. наук, професор	68
Євсеєнко В. М., голова Спілки дизайнерів України	69
Табачник Д. В., перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти	70
Мовчан П. М., Голова підкомітету з питань творчої діяльності, мистецтва, культурно-просвітницької та мовної політики Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності	71
Герасимов В. В., президент Асоціації діячів естрадного мистецтва України	72
Тараненко І. І., секретар правління Національної спілки композиторів України.	73
Клім Е. Є., музичний продюсер, генеральний директор музичного холдингу «Lavina»	74
Матвійчук А. М., співак, поет, композитор, народний артист України, кандидат історичних наук	75

Савченко Б. І., кінорежисер, народний артист України	76
Давимука С. А., заступник Голови Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, доктор економічних наук, професор	78
Заклучне слово	
Голови Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти Полохала В. І.	78
Невиголошені виступи	
Майданик Р. А., доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної Академії правових наук України, завідувач кафедри цивільного права Київського національного університету ім. Т. Шевченка	81
Заїка П. В., перший заступник Голови Національної Всеукраїнської музичної спілки, заслужений діяч мистецтв України	83
Зібров П. М., народний артист України, професор	84
Злотник О. Й., голова об'єднання громадських організацій «Всеукраїнське агентство авторів», народний артист України, професор	85
Жувака О. В., Асоціація авторів і видавців музичної сфери «Акорд»	86
Круценко С. І., голова Спілки виробників відеогам і фонограмм	88
Ступак С. К., голова товариства «Програма розвитку української музичної індустрії»	88
Ступка О. М., голова Спілки звукорежисерів України	89
Степенко К. В., завідувач кафедри менеджменту Київського національного університету культури і мистецтв, заслужений артист України	90
Бернатович О. С., генеральний директор ІТ-консалтинг, доктор фіз-мат. наук	92
Рекомендації слухань у Комітеті Верховній Раді України питань науки і освіти «Ефективність застосування законодавства України у сфері авторського права і суміжних прав» (3 липня 2009 року)	
Інформаційно-аналітичні матеріали	
Довідка про результати перевірки діяльності Державного департаменту інтелектуальної власності з питань повноти виконання функцій щодо організацій колективного управління	102
Довідково-аналітичні матеріали МВС України до комітетських слухань «Ефективність застосування законодавства України у сфері авторського права і суміжних прав» 03 червня 2009 року	109
Довідка Вищого господарського суду України про результати розгляду господарськими судами України в 2007–2008 роках справ зі спорів, пов'язаних із захистом авторського права і суміжних прав	113
Зелена книга «Авторські права в економіці на основі знань»	115
Дослідження Всесвітньої організації інтелектуальної власності «Економічний внесок індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах в Україні»	
ПРОМИСЛОВА ВЛАСНІСТЬ В ІННОВАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ: ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ТА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ Матеріали виїзних слухань у Комітеті з питань науки і освіти 5 жовтня 2009 року, м. Дніпропетровськ, Університет економіки та права, зала нобелівських лауреатів Стенограма засідання	
Вступне слово	
Голови Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти В. І. Полохала.	210
Привітання	
Заступника міського голови міста Дніпропетровська В. А. Малещика	211
Ректора Дніпропетровського університету економіки та права Б. І. Холода	212
Доповідь	
Голови Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти В. І. Полохала.	212
Виступи в обговоренні	
Булат А. Ф., академік-секретар відділення механіки НАН України, директор Інституту геотехнічної механіки ім. М. С. Полякова НАН України, академік НАН України, голова українського відділення Міжнародної асоціації авторів наукових відкриттів	218
Шиян П. Л., декан Національного університету харчових технологій, доктор технічних наук, професор, заслужений винахідник України	219
Хорольський М. С., директор Українського науково-дослідного конструкторсько-технологічного інституту еластомерних матеріалів і виробів, кандидат технічних наук	220

Ботвінов В. П., заступник Голови Запорізького обласного правління товариства винахідників і раціоналізаторів України, директор Інституту творчості і патентознавства	221
Пішінко О. М., ректор Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна, доктор технічних наук, професор	222
Глухівський Л. Й., перший заступник директора Інституту промислової власності, доктор технічних наук, професор	223
Величко О. Г., ректор Національної металургійної академії України, доктор технічних наук, професор, член-кореспондент НАН України	224
Дехтярьов О. В., перший заступник генерального конструктора — генерального директора державного підприємства «Конструкторське бюро «Південне» імені М. К. Янгеля»	225
Крайнів П. П., директор Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України, кандидат економічних наук, професор	226
Кривенко В. М., заступник генерального директора Національного космічного агентства України	228
Волох П. В., проректор по роботі із структурними підрозділами Дніпропетровського державного аграрного університету, кандидат сільськогосподарських наук, доцент	229
Бутнік-Сіверський О. Б., завідувачий відділом Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Академії правових наук України, доктор економічних наук, професор	229
Дмитришин В. С., заступник Голови Державного департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України	231
Кочегура А. К., провідний науковий співробітник Київського Інституту автоматики, кандидат технічних наук, винахідник	233
Морозенко Є. В., Голова правління ВАТ «Дніпропетровський агрегатний завод»	233
Ігнатенко Н. В., заступник начальника Дніпропетровського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України	234
Давимука С. А., заступник Голови Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, доктор економічних наук, кандидат технічних наук	235
<i>Заключне слово</i>	
Голови Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти Полохала В. І., ...	235
<i>Невиголошені виступи</i>	
Беляков В. М., директор Дніпропетровського регіонального центру інноваційного розвитку Держінвестицій України, голова правління технологічного парку «Машинобудівні технології», доктор технічних наук	238
Каленик В. І., в.о. Голови Дніпропетровської обласної Ради Товариства винахідників і раціоналізаторів України	239
Сопікова Н. Б., завідувача патентно-дослідною групою ДП «Укрдіпромез»	240
Сметанін В. Т., доктор сільськогосподарських наук, Дніпропетровський державний аграрний університет	241
Рекомендації слухань у Комітеті Верховної Ради України питань науки і освіти	
«Промислова власність в інноваційній економіці України: ефективність застосування законодавства та державного регулювання» (5 жовтня 2009 року)	244
Інформація до слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти	
«Промислова власність в інноваційній економіці України: ефективність застосування законодавства та державного регулювання»	249
<i>Інформаційно-аналітичні матеріали</i>	
Довідкова інформація Верховного Суду України за підсумками вивчення матеріалів судової практики за 2007 рік, наданих апеляційними судами	263
Інформація Антимонопольного комітету України	270
Україна в міжнародних рейтингах: оцінка впливу технологічного фактору (аналітична записка)	274
Аналіз патентної активності за напрямками технологій, продуктів у світі та в Україні (аналітична записка)	291
Створення та використання об'єктів промислової власності в промисловості України (науково-аналітична записка)	306
Статистика Державного департаменту інтелектуальної власності МОН України щодо об'єктів промислової власності	321
Андрощук Г. О. Світова патентна система як індикатор інноваційної діяльності: економіко-статистичний аналіз	326
Глосарій термінів	382

Передмова

Створення та функціонування сучасного ринку об'єктів інтелектуальної власності є динамічним процесом як в економічно розвинених країнах, так і в світовій економіці. Винахідницька активність національних заявників кожної держави свідчить про рівень її науково-технологічного потенціалу і є одним із ключових індикаторів її технологічної конкурентоспроможності, інноваційної перспективності та інвестиційної привабливості.

Слід зазначити, що конкурентоспроможність та стабільне зростання визначаються виваженою державною політикою у сфері інноваційної діяльності й охорони інтелектуальної власності. Об'єкти інтелектуальної власності у розвинених країнах ціняться вище ніж природні багатства, інновації вище ніж інвестиції у пріоритетах факторів економічного зростання. Світовий досвід доводить, що результативна система охорони прав інтелектуальної власності може стати дієвим інструментом розвитку промисловості шляхом нарощування запасів технологічних знань та їх обміну між країнами.

Інтелектуальна власність визначається результатами наукової і винахідницької діяльності — кількістю патентів і їх вартістю, а також результатами їх використання — часткою в обсязі продажу нової продукції або часткою наукоємної продукції, а також як валовий прибуток від реалізації нової продукції. Важливим інтегральним показником є обсяг доданої вартості в загальному обсязі валового внутрішнього продукту (ВВП) або у вартості продукції.

Інтелектуальний потенціал України й дотепер залишається досить потужним (за даними ЮНЕСКО, за інтелектом нації Україна посідає 23-є місце, в той час як Фінляндія — 1-е, США — 13-е, Росія — 27-е), незважаючи на те, що за останні роки її науково-технічний потенціал скоротився у 2,5–3 рази. В Україні збережений достатній науково-технічний та промисловий потенціал в окремих галузях: оборонній промисловості (радіоелектронне стеження, радіолокація, засоби наведення високоточної зброї, системи бронетанкової техніки, системи протиповітряної оборони), можливості по виробництву якого 8 млрд грн.; енергетичному атомному машинобудуванню, в якому в Україні понад 12 % світового ринку; авіаційному та енергетичному турбінобудуванню, де в Україні більше 43 % високотехнологічного експорту; ракетній, авіаційній та космічній техніці, де Україна є учасником великої кількості міжнародних проектів, де в Україні стабільне позитивне торговельне сальдо; технології надвисоких частот, де Україна посідає одне з чільних місць у світі; кристалічні

матеріали для мікроелектроніки, сонячної енергетики. Однак використовується цей інтелектуальний потенціал неефективно.

Так, згідно з рейтингом Всесвітнього економічного форуму, Україна серед 134 країн зайняла у 2009 р. у сфері формування факторів інноваційного розвитку — 52, за оснащеністю сучасними технологіями — 65, у сфері захисту прав інтелектуальної власності — 114 місце, що свідчить про неефективне використання власного інноваційного потенціалу, перетворення України в державу, яка експортує сировинні ресурси з незначною часткою доданої вартості, та виникнення загрози економічній та національній безпеці.

За даними щорічного глобального дослідження піратства у галузі програмного забезпечення, яке було оприлюднене Асоціацією виробників програмного забезпечення (BSA), Україна залишається серед країн з найвищим рівнем комп'ютерного піратства у світі, поряд із такими державами, як Зімбабве, Венесуела, Іран тощо. Рівень використання неліцензійного програмного забезпечення в Україні у 2008 р. зріс і становив 84 %, що є одним із найвищих у Європі, а втрати національної економіки від комп'ютерного піратства становили 534 млн доларів США на рік.

Через непослідовність у проведенні науково-технологічної та інноваційної політики та її низьку ефективність в Україні з 1991 р. закріплюються тенденції до технологічного відставання від розвинених країн світу. Наслідком цього стає зниження конкурентоспроможності національної економіки, гальмування розвитку високотехнологічних галузей промисловості, падіння якості робочої сили. Закріплення таких тенденцій призводить до зростання загроз національній безпеці, подальше відставання України від економічно розвинених країн світу та перетворення її на ресурсний придаток однієї або групи країн-лідерів.

Зазначені проблеми обговорюються в Україні вже не перший рік: їм були присвячені, зокрема, парламентські слухання «Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування» (21 березня 2007 р.), слухання у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти «Інноваційна діяльність в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення» (29 листопада 2006 р.), парламентські слухання «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації» (20 червня 2007 р.), «Стратегія інноваційного розвитку України на

2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» (17 червня 2009 р.). За їх підсумками Верховною Радою України були прийняті відповідні рекомендації, на виконання яких Кабінет Міністрів України дав конкретні доручення органам виконавчої влади. У Парламентському видавництві вийшли Біла книга 1 і 2 «Інтелектуальна власність в інноваційній економіці України» із детальним аналізом цих проблем. Із змістом зазначених документів можна ознайомитися на сайті Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти.

Аналіз інформації Кабінету Міністрів України, Національної та галузевих академій наук України, міністерств і відомств, судових та правоохоронних органів, статистичних даних про хід виконання рішення Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти від 16 квітня 2008 р. «Про стан державного регулювання і управління у сфері розвитку, правової охорони і захисту інтелектуальної власності та інноваційної діяльності в Україні» — в контексті парламентських слухань «Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування» (21 березня 2007 р.), слухань у Комітеті з питань науки і освіти «Інноваційна діяльність в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення» (29 листопада 2006 р.), парламентських слухань «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації» (20 червня 2007 р.), «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» (17 червня 2009 р.) — свідчить, що центральними органами виконавчої влади здійснено ряд заходів щодо виконання рекомендацій парламентських слухань, розвитку інноваційної діяльності, підвищення рівня охорони та захисту прав інтелектуальної власності: Україна набула членства у Світовій організації торгівлі; в окремих центральних органах виконавчої влади, Національній та галузевих академіях наук України, державних установах, що належать до сфери їх управління, створені структурні підрозділи з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності. Кабінет Міністрів України своїм розпорядженням від 17 червня 2009 р. № 680 схвалив Концепцію розвитку національної інноваційної системи. Її метою є визначення основних засад формування та реалізації збалансованої державної політики з питань забезпечення розвитку національної інноваційної системи, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Верховною Радою України прийнято закони України «Про приєднання України до Локарнської угоди про заснування Міжнародної класифікації промислових зразків», «Про приєднання України до Страсбурзької угоди про Міжнародну патентну класифікацію», «Про приєднання України до Віденської угоди про Міжнародну класифікацію зображувальних елементів знаків», «Про ратифікацію

Сінгапурського договору про право з торговельних марок», «Про наукові парки».

Однак, хоча з часу проведення парламентських слухань пройшло більше двох років, багато заходів залишилось невиконаними, а окремі доручення Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України тривалий час ігноруються.

На жаль, в українському політикумі та виконавчій владі вкрай повільно приходить усвідомлення того, що без розв'язання основних проблем регулювання прав інтелектуальної власності та їх захисту в умовах ринкового господарювання неможливі не лише запуск економічного механізму розповсюдження нововведень, але й економічне зростання інноваційного типу, інтегрування наукомісткого, високотехнологічного сектору української економіки в світову господарську систему.

Національне законодавство у сфері інтелектуальної власності не приведено у відповідність до Цивільного кодексу України, (що згідно прикінцевих та перехідних положень кодексу мало бути зроблено ще до 1 квітня 2003 р.) та законодавства Європейського Союзу. Не запроваджена відповідальність за подання заявок на винаходи в іноземні держави без попереднього подання таких заявок в Україні. Законодавчо не врегульовані питання правової охорони комерційної таємниці, комерційних (фірмових) найменувань, раціоналізаторських пропозицій, баз даних, порід тварин, діяльності патентних повірених. Не спрощено процедуру експертизи та реєстрації інноваційних проектів, у тому числі проектів технологічних парків.

Починаючи з 1991 р. в Україні жодного бюджетного року не була виконана, визначена статтею 34 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», норма щодо забезпечення державою бюджетного фінансування наукової та науково-технічної діяльності у розмірі не менше 1,7 % ВВП України. Типова щорічна цифра видатків на науку складала 0,3–0,5 % ВВП, внаслідок чого наука могла відігравати у суспільстві переважно соціокультурну функцію. Відомо, що економічна функція науки починається з обсягів фінансування більших від 0,9 % ВВП.

Зниження рівня фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) призвело до відтоку з України кваліфікованих наукових та технічних кадрів, занепаду багатьох наукових шкіл, стрімкої деградації матеріально-технічної бази наукових та науково-технологічних досліджень, переважного впровадження в Україні запозичених технологій не найкращої якості, зростання ролі іноземних інвесторів.

Як наслідок, протягом останніх 15 років зростає залучення носіїв нових (наукових) знань українського походження та здобутих ними результатів у сферу інноваційної діяльності сусідніх держав, зменшуються обсяги можливої бази об'єктів інноваційної діяльності в Україні, знижується кількість інноваційно активних підприємств (26 % у 1994 р. проти 14,2 % у

2007 році. За вісім років (2000–2007 рр.) майже 40 % загального обсягу нових технологій, необхідних для модернізації вітчизняної промисловості, було придбано за межами України, з них: 29 % — патенти і ліцензії, 10,6 % — результати досліджень і розробок, 52 % — нові технології, «ноу-хау», 42,8 % — устаткування. В окремі роки ці показники були навіть значно вищими. Таким чином, вітчизняні підприємства підтримують не власну науку, а, фактично, фінансують закордонних інноваторів. Майже п'ята частина наукового потенціалу України працює на закордонні замовлення.

Аналіз динаміки надходження заявок на винаходи від національних заявників протягом 2005–2008 рр. свідчить про стійку тенденцію їх зменшення (майже на 20 % проти 2005 р.). Тільки за минулий рік кількість заявок на винаходи від національних заявників зменшилася на 18 %. В Україні національними заявниками отримується патентів на винаходи на 1 млн населення у двічі менше ніж в Росії, в 3–3,5 разів менше ніж у Франції та Німеччині. В економіці України склалися вкрай несприятливі умови не лише для самої винахідницької діяльності, а і для використання винаходів. Винахідництво і раціоналізаторство втратили свій характер масового руху, що ускладнює перспективні можливості економіки розвиватися інноваційним шляхом. В останні роки ці умови ще значно погіршилися. Так, за останні 5 років кількість поданих заявок на винаходи за національною процедурою від вітчизняних заявників зменшилася на 31 %. Найбільш суттєве зниження кількості поданих заявок у порівнянні з попереднім роком (на 18 %) мало місце у 2008 р., внаслідок збільшення діючих ставок зборів за патентування винаходів та корисних моделей, які відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1148 (постанова вступила в дію 16 травня 2008 р.) збільшені до 35 разів. Після її прийняття Україна втратила близько 3 тис. патентів на винаходи, які припинили дію через несплату збору.

В умовах зростаючої ринкової конкуренції така ситуація призводить до зниження інтелектуального потенціалу не тільки окремих організацій, а й держави в цілому.

Таким чином, критична ситуація в інноваційній сфері робить нагальною розробку такої державної політики, яка б забезпечувала розширене відтворення об'єктної бази інноваційної діяльності та незворотний вплив інновацій на прискорене економічне зростання країни.

Більшістю держав, які свій економічний розвиток пов'язують із здобутками науки та активними інноваційними процесами, розроблені документи, що визначають концептуальне та стратегічне бачення національної інноваційної системи (НІС). Такий документ уперше було розроблено у США, його мають Великобританія, Франція, Німеччина, інші країни ЄС, а також Росія, Білорусь, Казахстан та інші країни СНД.

Ключова роль у формуванні НІС належить державі, яка встановлює стратегічні цілі розвитку та функціонування НІС, забезпечує ресурсну підтримку, включаючи, зокрема, бюджетне фінансування, податкове стимулювання, кредитну підтримку тощо. Особливу значимість у процесах функціонування НІС має організація та стимулювання процесів передавання наукових розробок із сфери одержання знань у виробництво, що досягається за допомогою розвитку системи освіти, ринку інтелектуальної власності, створення інноваційної інфраструктури, фінансового та податкового стимулювання науково-технічної діяльності тощо.

Саме тому Комітет Верховної Ради України з питань науки і освіти системно і послідовно ініціює проведення парламентських та комітетських слухань із зазначених питань, розробку відповідних законодавчих актів, здійснює свої контрольні функції. Це дає можливість консолідувати зусилля законодавців, урядових, наукових, бізнесових кіл, творчих спілок, суспільства на оптимальному комплексному вирішенні методологічних, стратегічних і тактичних проблем інтелектуальної власності, її визначальної ролі у формуванні інноваційної економіки України, що дає змогу відкрити перспективи для подальшого впровадження інноваційної моделі розвитку країни, забезпечити її конкурентоспроможність.

Пропоноване читачеві науково-практичне видання «Інтелектуальна власність у формуванні інноваційної економіки України: проблеми законодавчого забезпечення та державного регулювання» містить матеріали слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти «Ефективність застосування законодавства України у сфері авторського права і суміжних прав» (3 вересня 2008 р.), «Ефективність застосування законодавства України у сфері авторського права і суміжних прав» (3 липня 2009 р.) «Промислова власність в інноваційній економіці України: ефективність застосування законодавства та державного регулювання» (5 жовтня 2009 р.)»

У роботі даються також інформаційно-аналітичні матеріали, підготовлені Комітетом Верховної Ради України з питань науки і освіти, Інститутом економіки та прогнозування НАН України, Міністерством освіти і науки України, Міністерством внутрішніх справ України, Верховним Судом України, іншими судовими та правоохоронними органами, в яких висвітлюється стан справ у сфері правової охорони і захисту прав інтелектуальної власності в Україні і світі, її значення у формуванні інноваційної економіки.

Сподіваємося, що ці матеріали будуть корисні всім, хто зацікавлений у формуванні інноваційної економіки України.

**Голова Комітету
Верховної Ради України
з питань науки і освіти**

В. І. Полохало

Ефективність застосування законодавства України у сфері авторського права і суміжних прав

**Матеріали слухань
у Комітеті Верховної Ради України
з питань науки і освіти**

3 вересня 2008 р.

СТЕНОГРАМА ЗАСІДАННЯ

3 вересня 2008 р.

Веде засідання Голова Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти В. І. ПОЛОХАЛО

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я хочу привітати всіх вас від імені членів Комітету з питань науки і освіти, привітати колег, гостей Верховної Ради України. Дозвольте розпочати комітетські слухання на тему: «Ефективність застосування законодавства України у сфері авторського права і суміжних прав».

Сьогодні в цій залі присутні ті, кому не просто не байдужа доля нашої науки, мистецтва, культури, а ті, хто доклав дуже багато зусиль і таланту для їх збереження, розвитку. Тут присутні письменники, поети, художники, науковці, композитори, архітектори, програмісти, видавці, народні депутати України, керівники центральних і місцевих органів виконавчої влади, голови профільних комісій обласних рад, представники управління освіти і науки обласних і міських державних адміністрацій, судових і правоохоронних органів, ректори, проректори вищих навчальних закладів, тобто кращі представники нашої наукової, науково-технічної, творчої, духовної еліти і ті, кому належить на державній службі відповідати за стан справ у цій царині.

Шановні колеги, шановні народні депутати, ви при реєстрації отримали Білу книгу «Інтелектуальна власність в інноваційній економіці України», яка підготовлена Комітетом з питань науки і освіти на виконання Рекомендацій парламентських слухань, що відбулися із цієї проблематики у березні минулого року. Комітет виконав ці рекомендації, підготував цю Білу книгу, яка вийшла в Парламентському видавництві, на жаль, невеликим накладом — у дві тисячі примірників. Вона широко обговорюється, з нею знайомляться. Це, насамперед, офіційні документи Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Національної академії наук України, галузевих академій наук України, Держкомстату, інших державних інституцій, правоохоронних, судових органів і дуже широкого кола громадських, наукових інституцій. Представлені аналітичні матеріали. Це довідкові матеріали Держкомстату, ті, які підготовлені

Академією наук. І ми намагалися, щоб це були актуальні документи, і тут третина матеріалів Білої книги присвячена проблематиці авторських і суміжних прав. Комітет здійснив свою функцію, з точки зору виконання Рекомендацій парламентських слухань і щодо прозорості та відкритості цих документів. Практично всі вони опубліковані вперше, і ви можете з ними ознайомитися.

Ви отримали також проект рішення комітетських слухань. Що стосується проекту рішення, то наші комітетські слухання проводяться на виконання рішення Комітету з питань науки і освіти від 16 квітня цього року. Комітет зобов'язав в третьому кварталі підготувати такі комітетські слухання. Комітетом була сформована робоча група, близько 50 чоловік фахівців, експертів, неангажованих насамперед, які не працюють на державній службі. Це позаштатні консультанти нашого Комітету, це громадська рада експертів, члени консультативної ради з питань інформатизації при Верховній Раді України, представники творчих спілок, наукових інституцій, які наполегливо працювали понад двох місяців, запропонували для обговорення цей документ як проект. Ви можете в процесі роботи, щоб ми ефективно працювали, відразу вносити свої пропозиції, вивчити і подавати їх у Комітет Верховної Ради з питань науки і освіти Верховної Ради України. Можна це робити і в процесі нашої роботи. Потім ці пропозиції будуть узагальнюватися, і ми будемо розглядати їх на засіданні Комітету Верховної Ради України.

Загалом протягом майже двох останніх років експерти підраховували, що відбулося два парламентських слухання, одні спеціальні парламентські слухання з широкого спектра інтелектуальної власності, практично розширені комітетські слухання в березні цього року і 16 квітня цього року відбулися десятки різних круглих столів, конференцій. Десь близько чотирьох тисяч осіб взяли участь в обговоренні проблематики, яка склалася в царині інтелектуальної власності загалом і в сфері авторських і суміжних прав, зокрема. Тобто Комітет виконував свою функцію, ми організували громадську дискусію, збирали пропозиції. На підставі їх Верховна Рада України

готувала відповідні законопроекти і виконувала свою законодавчу функцію.

Запевняю, що ця праця не була марною. Я думаю, що треба, щоб у нас відбулася чесна, відверта розмова з метою прогнозування ситуації, яку можна назвати критичною, що склалася у сфері авторських і суміжних прав, визначити шляхи виправлення цієї ситуації і розвитку.

Сьогодні є можливість внести пропозиції до чинного законодавства, нормативно-правових актів, до проекту Рекомендацій для того, щоб ми могли вийти на системний підхід і, скажімо так, мінімізували, іншими словами, підготували підґрунття, щоб не було тих негативних явищ, які існують сьогодні у цій царині.

І нарешті, як пропонується організувати роботу. Пропонується жорсткий регламент, це традиційно, як і у Верховній Раді України. Голові Комітету пропонується надати до 20 хвилин, але я буду намагатися скоротити виступ до 15-ти хвилин, з тим, щоб більше виступило учасників, і дві співдоповіді. Це планувався виступ міністра освіти і науки України Івана Олександровича Вакарчука. Проте виникли особливі обставини. Наскільки мені відомо, міністр перебуває у Президента України. Отже представляти міністерство і цей напрямок буде заступник міністра з питань науки і освіти, професор Максим Віталійович Стріха.

І друга співдоповідь, теж до 10 хвилин, першого заступника міністра культури і туризму України Владислава Вікторовича Корнієнка. Ми свідомо скоротили і основну доповідь, і співдоповіді з тим, щоб більша кількість учасників виступила. Адже для виступів вже записалося 27 чоловік.

Виступ — 3 хвилини. Ми працюємо без перерви до 18-ої години. Якщо немає зауважень, дозвольте мені приступити до доповіді.

Принагідно зазначу, що до нас надійшло дуже багато пропозицій від різних зарубіжних структур, організацій. Ми не могли, звісно, всіх запросити. Але ось тут, у залі, знаходяться Міхалі Фічор і Сауле Тлевлесова із Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Про це щойно мені повідомили. Дякую.

ПОЛОХАЛО В. І. Шановні колеги, шановні народні депутати, шановні учасники комітетських слухань!

Я хотів би обмежитися, не повторюючи чимало думок, які вже містяться в рішеннях, рекомендаціях парламентських слухань. Вони є і в Білій книзі, можете з ними ознайомитися, і в рішеннях нашого Комітету від 16 квітня цього року. Ця обставина полегшує моє завдання.

Але водночас декілька загальних тез, звичайно, хотілось би висловити. Тому що в межах своїх конституційних повноважень окремі загальновідомі речі ще не усвідомлені на рівні культури, на рівні свідомості, на рівні правової культури, що з розвитком

суспільства і підвищенням значимості інформації інтелектуальна власність і, зокрема, авторське право і суміжні права стали утверджуватися як один із найбільш важливих інтелектуальних ресурсів економіки інформаційного суспільства.

На початку цього тисячоліття у світовій економіці частка галузей промисловості, заснованих на авторському праві, складала більше 7 відсотків. Це десь 2,2 трильйона доларів. При цьому економічне зростання цих галузей становить у середньому 5 відсотків на рік — це більше, ніж середній ріст економіки всієї планети.

Загалом, оскільки ця частина проблематики використання інтелектуальної власності, добре відома, тут я абсолютно згоден з Борисом Євгеновичем Патонем, який у своїй передмові до «Білої книги» почав з того, що саме створення належних умов для використання інтелектуальної власності, запровадження дієвої охорони є державним пріоритетом провідних країн світу. І якраз подальша еволюція світової економіки залежить від цього. Те, що не усвідомлено, на жаль, в Україні, пов'язано з широким використанням інтелектуального ресурсу, в якому інтелектуальна власність, інтелектуальний капітал будуть основною рушійною силою.

І разом з тим Україна, як свідчать офіційні документи, довідково-аналітичні матеріали, є однією з небагатьох країн світу, у всякому разі, коли йдеться про Європу, де не сформована єдина цілісна державна політика у сфері охорони інтелектуальної власності. Система управління, що склалася у цій царині, не спроможна адекватно реагувати на виклики часу і виробити комплекс нагальних інституційних, правових та економічних заходів щодо розвитку цивілізованого ринку інтелектуальної власності. Внаслідок цього вітчизняна економіка не може бути інноваційною та конкурентноспроможною. Зробити це можна за допомогою лише вагомого резерву інтелектуальної власності, яка нині перебуває, на жаль, на задвірках вітчизняної економіки.

І хочу вам сказати, що саме цей економічний аспект і є найслабкіше місце в нашій з вами діяльності. Я впевнений, що ми ще тут маємо шанси, ми не є абсолютно приречені сьогодні бути відсунутими на задвірки. Але ж треба сказати, що дуже велике значення має законодавче забезпечення в сфері авторського права і суміжних прав.

В державі існує відповідне законодавство. Але ж йдеться не тільки про закони, а про те, щоб вони встигали за життям, по-перше. А, по-друге, щоб вони працювали.

От я, знаєте, прочитав багато документів у цій книзі. Вони є показовими в цьому сенсі. Нагадаю недавнє інтерв'ю нашого українського композитора, видатного композитора сучасності — Євгена Станковича. Інтерв'ю ви могли прочитати в «Дзеркалі тижня» в останньому номері, здається за 30 серпня. От він говорить, зокрема, про свою царину: «Те, що отримують композитори від виконання

своїх творів, — каже Євген Станкович, — в концертних залах, взагалі — копійки. Захист інтелектуальної власності на папері є, а реально не спрацьовує». Це вердикт на папері.

Запитують його: чи могли б ви прожити на авторські відсотки від творів, на роялті і таке інше. А він каже: «Які? Це абсурд. На пару копійок жити не можна». І наводить приклад про те, що навіть у сусідній Росії ця система працює дуже добре. «Ось я раніше багато працював у кіно, і тепер якісь гроші можу отримувати з Росії, коли там показують фільм з моєю музикою. Все влаштовано дуже чітко, все під контролем. У нас же поки що на цю тему самі розмови. Ніяк не можуть реформувати сферу. Одночасно діє 10 організацій і жодна з них нормально не працює».

Це артикульована узагальнена, якщо хочете, думка тих, хто творить у сфері літератури, мистецтва і таке інше. Тому начебто і є у нас практика застосування у сфері авторських і суміжних прав, але вона якраз і виявляє серйозні недоліки при правозастосуванні, які призводять не просто до неефективності механізму забезпечення охорони авторського права і суміжних прав і зловживань, а просто унеможливають створення цивілізованого ринку цих об'єктів. Як наслідок, викликає справедливі нарікання, не нарікання навіть, подивіться книжку, це слабко сказано, нарікання з боку творчих спілок, творців інтелектуальної власності. Інакше кажучи, творці інтелектуальної власності сьогодні чи це науковці, чи це митці, інтелектуали, вони і знаходяться сьогодні в найгіршому стані.

Тому, як і відзначалося у рішенні Комітету з питань науки і освіти від 16 квітня 2009 р., (воно голосувалося всіма членами Комітету), в державі не створено ефективної системи збору та виплати винагороди авторам, виконавцям, виробникам фонограм, що суттєво ускладнює розвиток ринку авторського права і суміжних прав. Унаслідок недосконалого законодавства та відсутності належного державного контролю мають місце порушення в діяльності організацій колективного управління, які уповноважені охороняти авторські і суміжні права. Так, за даними Рахункової палати України, представники їх тут теж є, в державі щороку збирається лише 30 мільйонів гривень винагороди, що за оцінками експертів складає лише 3 відсотки потенційної суми надходжень. І там же говориться, що суб'єкти тіньової індустрії, численних казино, нічних клубів, студій звукозапису фактично перебувають у неправових відносинах з авторами і державними інституціями. Таким чином, вони зневажають інтереси вітчизняної культури, що викликає справедливі нарікання з боку авторів і виконавців.

От з часу реалізації Закону України «Про авторське право і суміжні права» в Україні щороку організаціями колективного управління збираються лише 3,4 мільйонів євро винагороди. У той же час країни, які водночас з Україною прийняли законодавство з

авторського права, тільки у сфері музики збирають: Польща — 67 мільйонів євро, де населення майже таке, як в Україні, Угорщина — 38, а Латвія — 2,8 мільйона євро.

А найголовніше в цьому сенсі, що в Україні за використання авторського права сплачують лише 7 відсотків користувачів, зокрема, телерадіокомпанії та кабельні оператори взагалі відмовляються визнавати механізм колективного управління правами та виконувати покладені на них чинним законодавством зобов'язання щодо сплати винагороди за використання об'єктів авторського права і суміжних прав. І свою відмову вони, зокрема, мотивують наявністю на українському ринку різних організацій колективного управління, які збирають винагороди для одних і тих же первинних суб'єктів авторського і суміжних прав. Відбувається якийсь дивний такий процес форсованого створення, з мовчазної згоди Міністерства освіти і науки, організацій колективного управління, свідомо спрямований на створення штучної конкуренції, виникнення тарифних війн, нанесення збитків авторам, користувачам, поглиблення конфлікту інтересів.

Я не хотів би більше на цьому зупинятися, для нас було важливо зробити відповідні законопроектні пропозиції, дати відповідні оцінки. Детально можна почитати звіт Рахункової палати, який опубліковано в Білій книзі з цього приводу, а також всі ті звернення до найвищих посадовців держави — Президента, Прем'єр-міністра, від десятків авторів і творчих організацій з цього приводу тільки в цьому році. І ці звернення йдуть постійно, єдине, що на них реакції практично немає. Надходять відкриті листи, готуються відповідні розпорядження, з якими, зокрема, Голова Верховної Ради згоден, каже «давайте пропозиції». Я пишу: «Ми згідно з рішенням Комітету проводимо комітетські слухання, візьміть участь, до вас зверталися як і до Президента, і до Прем'єр-міністра».

І ця кількість звернень збільшується. З одного боку, це свідчення становлення громадянського суспільства і автори хочуть захистити свої права, не хочуть жити в тих умовах, а з іншого боку — ми бачимо абсолютну байдужість відповідних владних структур і державних інституцій до цих звернень. Тому я лише назвав цю сферу. Але ж треба, щоб, мабуть, кардинально змінити цю ситуацію. У Білій книзі є третій розділ, який ви читаєте, він для правоохоронних органів. Україна, мабуть, демонструє єдиний такий приклад у світі, коли є порушення чинного законодавства і просто речі, які, мабуть, в інших країнах не знайдеш. Але ж ви знаєте, ми звикли говорити про авторські і суміжні права, зокрема в сфері літератури і мистецтва.

Сьогодні треба також говорити про інше — в сфері науки. І якраз на це і звертають увагу і галузеві академії наук, і Національна академія наук. Якщо говорити, наприклад, про ринок інформаційних технологій, програмного забезпечення, взагалі про

програмне забезпечення, то Україна сьогодні витратила близько 2,8 мільярдів доларів на інформаційні технології. Це складає більш, ніж 2 відсотки ВВП. І перебуває в стані активного становлення ринку з розроблення програмного забезпечення. Уже загальний обсяг доходів у минулому році, отриманих на IT-ринку, склав майже 30 мільярдів гривень. Але ж річ не в цім. Йдеться про те, що сегмент вітчизняного ринку з розроблення програмного забезпечення, який складається з розроблення стандартного програмного забезпечення і розроблення програмного забезпечення з індивідуальними замовленнями і так далі, значною мірою переходить в тінь. Першим сказав про цю тіньову складову, зокрема, коли йдеться про програмне забезпечення, в «Дзеркалі тижня» декілька років тому академік Яцків. За даними асоціації IT-технології, за даними, які є в Кабінеті Міністрів, сьогодні в тіньовому сегменті ринку з розробки програмного забезпечення та комп'ютерних ігор працюють від 20 до 35 тисяч спеціалістів. А те, що знаходиться в тіні, якщо взяти по загальному обсягу українського асортименту ринку, пов'язаного з розробкою програмного забезпечення, то це складає від 15 до 40 відсотків ринку програмного забезпечення.

В Україні, за інформацією Служби безпеки України, запроваджено механізм вимивання державних коштів шляхом використання системи захисту інтелектуальної власності. Так окремими керівниками державних установ, організацій та підприємств укладаються угоди з приватними структурами, які декларують за останніми виключне право на комп'ютерні програми, виготовлені за державні кошти. Надалі державні органи перераховують кошти в якості роялті на користь приватних структур — розробників цих програм. Зниження рівня комп'ютерного піратства протягом наступних 4 років на 10 відсотків дало б можливість додатково створити близько 3 тисяч робочих місць і збільшити оборот українського IT-сектора приблизно на 1 мільярд доларів. Я взагалі хотів би, щоб ми говорили про економічні аспекти, називали цифри, тому що раніше була така практика, коли ми говоримо про творчі спілки і інше, а про ринок інтелектуальної власності, як саме академічний інститут ми говоримо все менше і менше.

Захист інтелектуальної власності у сфері інформатизації — це надзвичайно важлива на сьогодні проблема. От за даними щорічного глобального дослідження, яке було оприлюднено асоціацією виробників програмного забезпечення, Україна залишається серед країн із найвищим рівнем комп'ютерного піратства у світі, поряд з такими державами, як Зімбабве, Венесуела, Іран. Рівень неліцензійного програмного забезпечення в Україні в 2007 році становив більше 80 відсотків, що є одним з найвищих в Європі. А втрати національної економіки від комп'ютерного піратства склали більше ніж 400 мільярдів доларів США.

Так, злочини розкриваються. В 2007 році викрито 656 злочинів у сфері комп'ютерних технологій. З яких 205 у сфері електронних платежів, 162 — у сфері комп'ютерних та Інтернет-технологій, 72 — у сфері телекомунікацій. Але ж важко сьогодні сказати, маючи на увазі, як працюють наші правоохоронні органи, як вони відповідають на листи авторів, багато чи мало — статистика збільшується з кожним роком. А наскільки реально це, ефективно — важко сказати.

Проведений МВС України аналіз кримінальної ситуації свідчить про появу нових форм злочинів у сфері інтелектуальної власності, про які взагалі не знає широкий загал. Широкого поширення набули факти незаконного розповсюдження творів в мережі Інтернет, а також їх публічне сповіщення в громадських місцях, закладах торгівлі, харчування тощо. З цього приводу вже багато разів зверталися і до нашого Комітету, і до Кабінету Міністрів

Ключовими проблемами правового врегулювання суспільних відносин, що виникають у зв'язку з використанням мережі Інтернет, є юрисдикція відносин у мережі Інтернет, відповідальність інформаційних провайдерів, посередників, розробка та реалізація ініціатив у сфері саморегулювання відносин у мережі Інтернет.

Звичайно потрібен аналіз судових рішень, які приймаються. Про що вони свідчать? Ми випустили своєрідні зелені книги на підставі таких узагальнень, але невеликим тиражем. Багато хто мав змогу отримати ці матеріали, підготовлені за підсумками парламентських слухань, проведених в березні 2007 року. Там дається аналіз практики правозастосування, аналіз судових рішень, прийнятих у справах про порушення авторських прав. Доволі різноманітні підходи суддів щодо застосування матеріальних та процесуальних норм права при їх розгляді. Досить таки широкий спектр таких підходів суддів призводить до прийняття неправосудних рішень і формування неправильної судової практики. Тому, безперечно, треба продовжувати удосконалювати цю роботу.

Знаєте, коли ми говоримо про наше законодавство і нові тенденції, то часто не враховуємо те, що ж відбувається у світі. Європейська комісія виступила з такими двома ініціативами щодо врегулювання прав інтелектуальної власності і видала своєрідну «зелену книгу». Йдеться не тільки про збільшення терміну чинності суміжних прав (прав виконавців) з 50-ти до 75-ти років. А це початок громадських дискусій Європейської комісії, куди ми намагаємося інтегруватися щодо того, як норми інтелектуальної власності можуть сприяти ефективнішому руху визнання в Європейському Союзі. Тобто йдеться про так звану п'яту свободу, що додається до чотирьох сьогодні свобод ЄС — вільний рух людей, послуг, капіталу та товарів. І сьогодні це предмет обговорення європейської комісії.

Я хотів сказати, що ми не звикли розкривати поняття, не аналізуємо те, що за цим стоїть. Так от,

якщо говорити про те, чим займається Європейський Союз, то треба мати на увазі знання, які набуті в галузі наукових досліджень, і навчання, які можуть бути розповсюджені за допомогою електронних засобів передачі інформації, і якими мають бути документи, норми, пов'язані з авторськими правами в галузі економіки на основі знань. Це сьогодні той напрям, який в Україні абсолютно не розглядається законодавцем.

Візьмемо термін «економіка на основі знань». Я все ж таки ще раз хочу на ньому наголосити, оскільки економіка знань у нас спрощується. Основним принципом економіки на основі знань є те, що знання і навчальна інформація, так званий людський капітал, розглядається, як комерційні активи або як інтелектуальні або навчальні продукти і послуги, які можуть розповсюджуватися з метою одержання прибутку. Очевидно, що для України економіка на основі знань має бути пріоритетом уряду, пріоритетом нашої держави. У нас немає таких природних ресурсів, які є в Росії. Тому я хотів би, щоб сьогодні ми говорили не тільки про ті вже давно відомі проблеми, які є, а щоб ми говорили про авторські і суміжні права як правовий інститут, як економічний інститут. У всякому разі, з чого я почав, тим хочу завершити — тим, що говорить світовий досвід. Якщо ми хочемо перейти до інноваційної економіки, то тільки завдяки ефективному використанню нашого інтелектуального потенціалу, тільки завдяки розвитку інтелектуальної власності, тільки завдяки тому, що це є основою нашої діяльності. Якщо ми перейдемо від декларації, від слів до справи, тоді можна говорити про якийсь досягнутий рівень.

І останнє. Справді, в цій Білій книзі було порушено питання виступаючими та учасниками в тому числі і членами Комітету Верховної Ради з питань науки і освіти питання, зокрема це говорив Михайло Васильович Зубець — голова підкомітету з питань науки, щоб у країні була єдина державна політика в цій царині. Сьогодні просто не існує єдиної державної політики у цій сфері. Поки це не буде зроблено, поки у нас не буде, як в інших країнах, єдиного центрального органу виконавчої влади, що має бути самостійним, або підпорядкованим Кабінету Міністрів, доти у нас буде оця розпорошеність, декоординованість, коли, як мінімум, три державні структури сьогодні відповідають за цю сферу діяльності. До того часу, доти не буде створена така єдина центральна політика, ми не зможемо говорити про розробку реалізації єдиної державної політики у сфері охорони інтелектуальної власності, ми не зможемо вирішити комплекс назрілих інституційних, правових та економічних заходів щодо розвитку цивілізованого ринку інтелектуальної власності. Тому я підтримав цю ідею, яка висловлювалася на парламентських слуханнях, коли йдеться не просто про реформування, а з урахуванням досвіду Росії або Польщі, або Чехії, або Угорщини чи інших посткомуністичних країн в цьому сенсі. Не буду тут нічого вигадувати.

Я звернувся до народних депутатів на підставі тих ідей, які були висловлені щодо нашого рішення про необхідність невідкладного інформування Кабінету Міністрів. Я радий, що сьогодні отримав відповідь від першого віце-прем'єра Олександра Турчинова, яку зачитаю: «Мініюсту, МОН, Мінфін, Мінекономіки, Головдержслужбі керівникам: прошу спільно розглянути по суті з урахуванням результатів виконання доручення Прем'єр-міністра України від 22.04.08 та відповідних резолюцій уряду з порушеного питання. Визначити рівень виконання Державним департаментом інтелектуальної власності кожного функціонального завдання, що покладені на нього законами України з питань інтелектуальної власності та положенням про Департамент, здійснити вичерпну юридичну оцінку наданим народними депутатам рекомендацій та визначитися щодо них. Відповідь народним депутатам надати в порядку і строки, визначені Законом України «Про статус народного депутата України» та парафувати Кабінетом Міністрів».

Я радий тому, що ми знаходимо певну взаємодію, хоча існує протидія, певні перешкоди, але я впевнений, що і на рівні Уряду, Верховної Ради України є абсолютне розуміння, що робити і як робити. Ми не займаємося пошуком винних, але залишати все те в тому стані, в якому воно знаходиться, звичайно, не по-державному. Дякую за увагу. (О п л е с к и)

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, я думаю, не треба представляти першого заступника голови Комітету Дмитра Володимировича Табачника, академіка Володимира Михайловича Литвина, члена нашого комітету Степана Антоновича Давимуку, він перейшов в зал, Віталія Степановича Курила, члена нашого комітету. І як ми за регламентом визначили, слово надається заступнику міністра освіти і науки України Максиму Віталійовичу Стрісі.

СТРІХА М. В. Вельмишановний Володимире Івановичу! Шановні народні депутати України! Шановні учасники слухань! Насамперед, дозвольте висловити глибоку вдячність за ту увагу, яку комітет постійно приділяє питанням вдосконалення системи охорони інтелектуальної власності в Україні, а також попросити вибачення від імені міністра, професора Івана Олександровича Вакарчука, який ретельно готувався до цих слухань, але, на жаль, відомі політичні обставини останньої доби завадили йому зараз бути тут. Відтак моя функція: озвучити основні положення доповіді, яку він готував до цих слухань.

Я опускаю констатуючі речі з аналізом законів, які були ухвалені останнім часом, кількісним і якісним. Очевидно, в довідкових матеріалах ви їх маєте. Я б хотів би зупинитися на одному, що за оцінкою міжнародних експертів, що, зокрема, пролунани з парламентської трибуни під час слухань торік у березні, наше національне законодавство у

сфері авторського права і суміжних прав загалом відповідає міжнародним нормам. Свідченням цього є, бодай, прийняття України до СОТ. Якби було б інакше, ми в Світовій організації торгівлі не були б. Однак головні проблеми, безумовно, лежать у сфері правозастосування, у сфері конкретного виконання вимог цього законодавства. Одним із дієвих міжнародно визнаних інструментів захисту авторського права є державна реєстрація авторського права на твір. В Україні цю реєстрацію розпочато 95 року, у відповідності до закону. На сьогодні здійснено понад 26 тисяч актів реєстрацій. Дані щорічної динаміки реєстрації від 59-ти 95 року до 4861 торік демонструють таке зростання.

Водночас, як ми тут чули, справедливо наголошував Володимир Іванович у своїй доповіді, мабуть, найбільш проблемним є питання колективного управління правами, що є цілком логічним, оскільки це є питанням цілком новим для України. В світі такі системи розвивалися значно довше. І хоча є певна позитивна тенденція, загальна сума зібраної винагороди організаціями колективного управління з 2003 року зросла понад у 5 разів, але аналіз прихованих резервів свідчить, що ситуація дуже далека від бажаної. Найприкріше, що телекомпанії, і я наголошую, насамперед державні, не спішають сплачувати винагороду. І тут дуже важливо було б, справді, щоб державні телерадіокомпанії цього року нарешті передбачили в своїх бюджетах відповідні кошти, бо, зрозуміло, що коли такий приклад показує держава, дуже тяжко вимагати законослухняності від інших. Очевидно, що це питання можуть вирішити народні депутати при розгляді проекту бюджету на наступний рік.

Державний департамент інтелектуальної власності здійснює моніторинг телерадіокомпаній. На підставі цього моніторингу було складено 150 актів про порушення телерадіокомпаніями авторського права. Подано 8 позовів до суду. При цьому важливо усвідомлювати, що авторські і суміжні права — це приватні права і за законодавством саме право володарів звертатися до суду про захист прав, а держава має створити для цього умови.

Слушно наголошувалося на проблемі тій, що держава чи законодавство, на жаль, не обмежує кількості організацій колективного управління, що можуть звертатися декілька організацій, демпінгувати, влаштовувати несумлінну конкуренцію. Це все абсолютна правда. Це потребує удосконалення саме на законодавчому рівні. Міністерство підготувало відповідний проект наказу де, принаймні, намагається відповісти на питання, що робити з несумлінними організаціями колективного управління. На цей момент його не підписано через те, що мені б хотілося аби тут я просто цю ситуацію зупинив, бо на цей момент не було погоджень з усіма організаціями колективного управління. Надійшли зауваження, зокрема, від асоціації «Оберіг». Мені хотілося, щоб цей закон діяв, щоб цей наказ на момент підписання

відображав думку, консенсусну думку організації колективного управління.

Водночас ми, безумовно, мусимо брати до уваги світовий досвід, європейський досвід, і я вдячний присутньому тут доктору Міхалі Фічеру, який, очевидно, багато ділиться з нами корисною інформацією щодо того, що здійснено в сусідніх центральних європейських країнах.

Маркування. За рахунок запровадження механізму маркування у відповідності до законодавства частка ліцензійної продукції на українському ринку збільшилася. Рівень піратства в Україні знизився з 1995 роком у 2000 році до 65 відсотків. Нині тенденція позитивна, але цифра, звичайно, радувати теж остаточно не може.

Легалізація програмного забезпечення. Було запроваджено ряд заходів з легалізації. Створено реєстр виробників та розповсюджувачів програмного забезпечення. Інформаційну додаткову систему з питань правомірного розповсюдження і використання програмного забезпечення. Інформація, я підкреслюю, є відкритою. Дозволяє споживачам отримувати інформацію про постачальників ліцензійного продукту. Всього до реєстру віднесено сьогодні 971 відповідний суб'єкт господарювання. Затверджено постановою Кабінету Міністрів порядок легалізації комп'ютерних програм в органах виконавчої влади. Створено відповідну міжвідомчу групу, проведено щорічні інвентаризації комп'ютерних програм. За результатами зазначеної діяльності ми отримали зменшення приблизно на п'ять відсотків щорічно рівня використання неліцензійного програмного забезпечення, але, на жаль, лишень в органах виконавчої влади загалом ситуація залишається серйозною. Міністерство тут зробило багато, зокрема було укладено угоду з компанією «Майкрософт», що дозволило отримувати протягом трьох років знижку в розмірі 60 відсотків на усі види закупівлі програмного забезпечення. Підготовлено відповідні угоди з низкою інших компаній.

Міністерство так само усвідомлює, що значно більшого імпульсу потребує діяльність в галузі вільного програмного забезпечення, яка може бути альтернативним шляхом вирішення багатьох питань, і міністерство зробило перші кроки в цьому напрямку і далі їх робитиме.

Діяльність державних інспекторів. Запровадження їх з 2002 року було важливим кроком. На цей момент вдалося принаймні припинити промислове виробництво, я підкреслюю, промислове виробництво піратських дисків. Зрозуміло, що багато зусиллями 20 інспекторів на всю України здійснити було не можна, але за наслідками все-таки за оцінкою Міжнародної федерації фонографічної промисловості протягом останніх років рівень піратства в Україні, в тому числі в музичному секторі, потрошку, але все-таки зменшувався. І результатом запровадження заходів, я знову підкреслюю, що це є не внутрішня, а міжнародна оцінка, стало виключення

України зі списку країн пріоритетного спостереження і переведення її в групу країн для спостереження — в ту групу, в якій перебувають благополучні по наших мірках країни, такі як Канада, Чехія, Угорщина, Італія тощо.

Підсумок. Державній системі охорони інтелектуальної власності в Україні виповнилося 15 років. Це незначний проміжок часу порівняно з функціонуванням відповідних систем в розвинутих країнах. Є здобутки, є дуже великі проблеми. В рекомендаціях парламентських слухань в Україні в березні 2007 року зазначалося, що в Україні створено сучасну нормативно-правову базу в сфері інтелектуальної власності, яка, звичайно ж, потребує вдосконалення, як і всяка система, але основа є добра і вона відповідає вимогам угоди ТРІПС і вступ в СОТ — це одна рекомендація цього. Сформовано інфраструктуру для забезпечення реалізації державної політики. Існує низка гострих проблем, більшість яких виникає саме в сфері правозастосування. Це той напрямок, над яким потрібно працювати, на думку міністерства насамперед, і це той напрямок, в якому міністерство постійно працює і працюватиме.

І, насамкінець, останнє речення. Моє особисто, вже не з доповіді міністра. Я абсолютно згідний з тим, що кардинальною проблемою для України є підвищення частки галузей економіки, заснованих на авторському праві. В Україні ця частка низька не тільки через зазначені вище проблеми, а й через загальну застарілу структуру економіки, в основі якої лежать, на жаль, не наукомісткі сфери, які часто не готові сприймати те, що може запропонувати їм українська наука. Проблемою є також несформованість практично національної інноваційної системи в силу причин, далеких від об'єктивних, м'яко кажучи, і ці питання так само потребують першочергового розгляду і вирішення. Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Слово для співдоповіді надається першому заступнику міністра культури і туризму України Владиславу Вікторовичу Корнієнчу.

КОРНІЄНКО В. В. Шановний Володимире Івановичу! Шановні колеги, народні депутати! Я, перш ніж звернутися до всіх вас, хотів відзначити ту групу людей, яка сьогодні... я просто підбираю слово «група». Сьогодні в залі присутні видатні майстри сцени, кінематографії, поети, композитори, сьогодні представники книговидавничої справи провідні присутні, і, власне, звертаючись до вас, я хотів подякувати, перш за все, комітету і подякувати всім, що проблема, яка винесена на обговорення, на парламентські слухання дуже актуальна і дуже важлива.

Представляючи Міністерство культури і туризму України, перш за все, я хотів сказати, що міністерство в межах своїх повноважень, в межах своєї компетенції сьогодні здійснює кроки, я буквально назву напрями, але в принципі я хотів би

зупинитися на ключових проблемах. Що ми сьогодні маємо? А ми сьогодні маємо законодавство, ми маємо нормативно-правову базу, яка, фактично, не працює. Незважаючи на активізацію зусиль із забезпечення захисту прав інтелектуальної власності, загальний рівень правопорушень в цій сфері залишається дуже високим. І це є підставою для звинувачення України в низьких стандартах забезпечення захисту прав інтелектуальної власності.

Я зупинюсь на основних ключових напрямках, але, говорячи простими словами, сьогодні ми абсолютно стоїмо перед проблемою: не збирається винагорода за відтворення творів у галузі літератури, образотворчого, музичного мистецтва, фотографічні твори, не сплачується в належному обсязі авторська винагорода за використання музичних творів, не сплачується авторська винагорода з комерційних надходжень розміщення реклами, тощо.

Я хотів би якось так поступово по деяких напрямках назвати кроки і дії, що сьогодні здійснює міністерство. І перш за все, я хотів розпочати з аудіовізуальної продукції. Тобто сьогодні сформований пакет необхідних законодавчих актів та інших нормативно-правових документів, які дозволяють реалізувати захист інтелектуальної власності і протидіяти організованому піратству, поширенню продукції порнографічного характеру, насильства, жорстокості, пропагуванню ксенофобії, які містяться сьогодні в саме аудіовізуальному просторі.

Законом України «Про кінематографію,» статтею 15 передбачено прийняття положення і міністерством розроблено і прийнято урядом положення про державне посвідчення на право розповсюдження, демонстрування фільмів. Міністерство видає державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування, видача цих посвідчень запроваджена з метою недопущення порушення авторських прав при використанні фільмів та з метою недопущення розповсюдження і демонстрування в Україні фільмів, які містять пропаганду насильства, жорстокості.

Відповідно до пункту 6-го цього положення для одержання посвідчення власник відповідних прав надає міністерству нотаріально засвідчені копії документів, це є угоди, контракти, договори, інші документи, які підтверджують право даної особи на розповсюдження і демонстрування фільму, починаючи з першого власника майнових прав.

Разом з тим, незважаючи на вищевказане, слід констатувати, що сьогодні все ще дуже актуальними залишаються проблеми саме пов'язані із захистом авторських і суміжних прав в аудіовізуальній сфері. І це обумовлюється як відповідними прогалинами в законодавстві, так і неефективним застосуванням діючих норм законодавства.

Я хотів би виділити такі основні проблеми у сфері охорони та захисту авторських і суміжних прав, які торкають прямо або опосередковано аудіовізуальну сферу, музичну індустрію. Це перш за все, проблема піратства у сфері інтелектуальної власності, яка

особливо проявляється у сфері аудіо- та відеопродукції; проблема вдосконалення правового регулювання діяльності організацій колективного управління авторськими і суміжними правами.

Необхідно все ж таки звернути увагу і зазначити, що вказані проблеми є комплексними, тобто такі вирішення, які залежать не тільки від вдосконалення, з одного боку, нормативно-правової бази в цій сфері, а також з інших відповідних дій органів державної влади, спрямованих на вдосконалення системи правової охорони, захисту авторського права, суміжних прав, але від дій самих громадян, які споживають інтелектуальний продукт.

Отже, проблема піратства у сфері авторського права і суміжних прав обумовлюється такими чинниками: перш за все, обмежена платоспроможність більшості громадян України, які не мають реальної можливості купувати ліцензійну музичну та аудіопродукцію; низький рівень загальної правової культури населення; недостатньо ефективний контроль з боку уповноважених органів державної влади за діяльністю суб'єктів господарювання, які займаються розповсюдженням музичної аудіовізуальної продукції; невисокі юридичні санкції, в тому числі, штрафні санкції за виготовлення контрафактної музичної аудіовізуальної продукції у порівнянні з тими високими і надвисокими прибутками, які отримують, ну, скажімо, ті, хто користуються прогалинами у законодавстві, так звані «пірати».

Суперечливість законодавства у цій сфері. Таким чином, для здійснення належної протидії піратству необхідно застосувати комплексний, системний підхід, який би впливав на всі вищезазначені причини існування цієї проблеми.

Якщо ці дії проводити окремо одна від одної неузгоджено, то бажаних позитивних наслідків їх здійснення не дасть. І це, на мою думку, є однією з причин, чому сьогодні за наявності законодавчої нормативно-правової бази, наявності структур, які відповідають за виконання (виконавчі органи влади, державні, силові структури) це законодавство не працює.

Щодо проблем вдосконалення правового регулювання діяльності організацій колективного управління майновими правами, авторськими та суміжними правами, то, насамперед, слід належним чином на законодавчому рівні виписати контроль за діяльністю таких організацій, дієвий на практиці механізм його забезпечення, а також встановити відповідні штрафні санкції, про що я говорив, за грубе порушення такими організаціями законодавства у сфері авторського права і суміжних прав. Особливо, якщо такі порушення стосуються прав та законних інтересів авторів та інших суб'єктів, які вони представляють.

Все сказане обумовлюється, зокрема, тим, що сьогодні в Україні взагалі відсутній нормативно закріплений механізм контролю за виплатою авторської винагороди через організацію колективного

управління. Особливо, якщо це стосується іноземних суб'єктів авторського права і суміжних прав. Це в свою чергу створює відповідні передумови для зловживання організаціями колективного управління своїми правами.

Враховуючи наведене, хочу зазначити, що сьогодні ми потребуємо послідовного виваженого і паралельного, з урахуванням особливостей розвитку національної правової системи, застосування і вирішення цієї проблеми.

Представляючи Міністерство культури і в межах своєї компетенції, хочу сказати, що міністерство робить все для того, щоб правова охорона і захист авторських прав відбувався. Сьогодні ми працюємо з громадськими організаціями. Хотів би завершити свій короткий виступ з того, з чого розпочав, що сьогодні в залі присутні представники національних творчих спілок і ви знаєте, що міститься в цій Білій книзі, яку сьогодні роздали, ще раз завдячуючи Комітету, який зібрав і підготував цей матеріал, власне, більшість проблем, які сьогодні є невирішеними, вони якраз зосереджені, зібрані у цій книжці.

Я хотів би, щоб результатом і протокольними рішеннями, які ми сьогодні приймемо, власне, і було те, щоб ми визначили все ж таки конкретні напрями розв'язання проблеми захисту наших майстрів мистецтва, літератури, культури. І я дякую ще раз за організацію сьогоднішніх слухань.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Владиславе Вікторовичу. Шановні колеги, ми вже трошечки вийшли з режиму. Я нагадаю, що наш регламент для виступів — 3 хвилини, і першим запрошується до виступу Савченко Борис Іванович, голова Національної спілки кінематографістів України. Підготуватися Заїці Петру Васильовичу.

ІЗ ЗАЛУ. Хворіє Савченко.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тоді слово надається Заїці Петру Васильовичу, першому заступнику голови Національної всеукраїнської музичної Спілки. Підготуватися Базилевичу Віктору Дмитровичу, проректору Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктору економічних наук, професору.

ЗАЇКА П. В. Шановні колеги, постає питання, чому не працюють наші всі законодавчо прийняті постанови Кабміну, закон у сфері захисту авторських і суміжних прав? Вважаємо, що еклектичною та непередбачуваною є роль саме державних органів, на яких покладено управління такими правами, формування національної системи колективного управління в Україні. Після прийняття постанови Кабміну від 18 січня 2003 року перед Державним департаментом інтелектуальної власності постало складне завдання формування організації уповноважених по колективному управлінню згідно

зі статтею 43 закону. В цей непростий момент до Держдепартаменту звернулися голови Національної всеукраїнської музичної спілки та Національної спілки театральних діячів України з пропозицією залучити ці творчі спілки до формування таких організацій, тобто спілки, які є представниками саме зацікавлених виконавців, до процесу прийняття остаточного рішення стосовно визначення уповноважених організацій.

У відповіді Держдепартаменту на це звернення зазначено, що положеннями закону не передбачено залучення громадських організацій до вирішення питання визначених уповноважених організацій колективного управління. Таким чином, відхиливши не заборонену законом громадську ініціативу, Держдепартамент свідомо взяв на себе всю правову і моральну відповідальність за сьогоднішній стан національного інституту колективного управління майновими правами авторів, виконавців, виробників фонограм, виробників відеограм.

Згадаймо, як Держдепартамент поставився до відповідних ініціатив Кабміну. Доручення від 19.07.2006 року було видано в результаті того, що на ім'я Президента України надійшла скарга від впливової міжнародної організації СІЗАК через невиконання, передусім українськими телерадіоорганізаціями, вимог чинного законодавства, у тому числі міжнародних зобов'язань України в сфері інтелектуальної власності. Фактично Міністерство освіти і науки не забезпечило процесу щоквартального з боку облдержадміністрацій інформування Кабміну зазначеної проблеми, що передбачалася дорученням.

Два інших доручення Кабміну України від 6 та 25 грудня 2006 року вказували, що Держдепартамент та міністерство мають здійснити перевірку діяльності і організації колективного управління, що знаходяться на обліку Держдепартаменту. Але до сьогодні таких перевірок не було здійснено. Наступне доручення Кабміну від квітня 2007 року передбачало, зокрема, питання щодо правомірності дій пов'язаних із збиранням та розподілом винагород. І знову Міністерство освіти і науки фактично, проігнорувало і це доручення, оскільки не було ні перевірок практики виплати винагород, ні надано в уряд передбачених, узгоджених пропозицій щодо удосконалення належних нормативно-правових актів. Тому сьогоднішня державна система захисту авторського права і суміжних прав, фундаментом якої є Міністерство освіти і науки та Державний департамент інтелектуальної власності не виправдала покладеної на неї місії і остаточно себе дискредитувала в очах творчої інтелігенції. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Слово надається Віктору Дмитровичу Базилевичу, проректору Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктору економічних наук, професору.

Підготуватися Тараненку Івану Івановичу.

БАЗИЛЕВИЧ В. Д. Шановний Володимир Іванович, шановні колеги! Надзвичайної ваги і значущості питання, які ми розглядаємо. Повністю поділяю ту стурбованість і віддаю належне питанням, які розглядаються у проекті постанови, де надзвичайно сконцентровані питання вимагають рішучих дій. Я хотів би звернути вашу увагу, шановні колеги, що сама проблема складна. Інтелектуальна власність — це надзвичайно складна інституція, а серцевиною є авторське право, суміжні права. І сама категорія авторських прав і суміжних вона двоїста. Там є і особистість, де невідчужені права, де невід'ємні його повноваження і матеріальний аспект, де уже комерціалізація цієї діяльності відбувається. І тому тут якраз і виникають проблеми. Концептуально мені здається, що в законодавстві треба буде передбачати, що можна і треба матеріалізувати, а що фактично і не треба досягати до такої безпосередньої уже тонкості. Бо мова у даному випадку йде про те, що і в науці надзвичайно великі проблеми пов'язані з авторським правом і суміжними правами. І, наголошуючи на тому, що треба комерціалізацію інтелектуальної діяльності поставити на належний рівень, а в контексті того, що немає механізму економічного визначення ефекту втрат автора або результативності від впровадження того, що було зроблено творцем так іще є питання для науковців, це особисте не матеріальне, не майнове право, право на ім'я, на першість. І я хотів би звернути увагу, що в сучасних умовах науковці досить в складному становищі, бо Інтернет, електронні бібліотеки фактично не дають можливості зреалізувати своє комерційне право на авторство і, разом з тим, оцей особистісний компонент первинності не дає також забезпечити.

Тому, я думаю, що Комітету в процесі розробки концептуальної виміри забезпечення інтелектуалізації, інтелектуальної власності авторських прав і суміжних прав особливу увагу треба звернути на ці аспекти.

І ще один момент. Я хочу також підкреслити, що в науці от і елемент суміжних прав зараз надзвичайної ваги досягається. Це і те, що пов'язано з енциклопедіями, з рецензіями, з анотаціями, там дуже є цікаві авторитетні первинно висунуті думки, які також потребують захисту і поваги. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Слово надається Тараненку Івану Івановичу, підготуватися Пилипу Іларіоновичу Андону.

ТАРАНЕНКО І. І. Доброго дня, шановні добродії, Володимире Івановичу! Спасибі за те, що слово для цього надається Спілці композиторів. Хочу зараз сказати про невизначеність процесу організації УАСП, оскільки це питання сьогодні дуже нагальне для авторів, особливо для композиторів, у тому числі.

На відміну від діяльності організації колективного управління, створеної згідно частини другої

статті 47 закону, авторами чи іншими суб'єктами авторського права і суміжних прав, закон не врегулював діяльність такого підприємства як Українське агентство з авторських і суміжних прав. Фактично через безвихідь МОН видав наказ від 12.09.2000 року номер 444, яким УААСП визначена правонаступником Державного агентства України з авторських і суміжних прав, що ліквідується.

Цей наказ, вочевидь, суперечить відповідним указам Президента України від 3.03.1999 року та від 15.12 того ж року, за якими ДААСП не лише було ліквідовано без визначення правонаступника, але створено МОН на базі певних органів виконавчої влади, серед яких ДААСП вже не було і не могло бути.

У подальшому МОН довелося також притягувати за вуха правову ситуацію в інтересах цього підприємства, мається на увазі наказ МОН від 8.02.2002 року за номером 81, за яким УААСП, всупереч закону, включено до переліку ОКУ. Надалі розпорядження Державного департаменту інтелектуальної власності від 1.03.2005 року номер 24, яким було доручено директору УААСП, цитую: «До 1.04.05 року підготувати алгоритм та необхідні проекти нормативно-правових актів про перетворення державного підприємства Українське агентство з авторських і суміжних прав у Громадську організацію по колективному управлінню авторськими і суміжними правами».

21.02.2007 року на рішення Державного департаменту інтелектуальної власності щодо видачі УААСП свідоцтва організації колективного управління Генеральною прокуратурою України було подано протест. Протест передбачав, що впродовж 10 днів з моменту його отримання Державний департамент інтелектуальної власності свідоцтво УААСП, як організації колективного управління, мало бути анульовано, але цього не відбулося.

Більше того, у травні 2007 року в УААСП призначено нового директора. А у січні 2008 року за обставин, які ще чекають на прискіпливе розслідування, з рахунку цього підприємства зникла левова частка суми, зібраної впродовж тривалого часу авторської винагороди. Через 2 тижня після призначення на посаду, новий директор УААСП видав наказ від 8.06.2007 року за номером 29, згідно якого було утворено консультативно-дорадчий орган — Авторську видавничу раду. Установче засідання авторської видавничої ради були цим призначеним на той самий день — 8.06.2007 року. Окрім членів цієї ради, на засіданні був присутній голова Державного департаменту інтелектуальної власності пан Паладій, заступник голови Держдепартаменту Чеботарьов, директор УААСП Пашковський. Це записано у протоколі засідання. У своєму виступі пан Паладій, зокрема, зазначив, що основою державної політики у відносинах з організаціями колективного управління, є невтручання у діяльність відповідних організацій.

В цілому Державний департамент інтелектуальної власності висловлює підтримку ініціативам авторсько-видавничої ради, у свою чергу рада вирішила виступити ініціативною групою щодо створення нової організації колективного управління в такій організаційно-правовій формі, як приватна організація, та запропонували членам авторсько-видавничої ради виступити засновником цієї приватної організації. На сьогодні приватну організацію «Українське агентство з авторських прав» зареєстровано Шевченківською райдержадміністрацією міста Києва та постановлена на облік ОКУ.

Задекларовані Державним департаментом інтелектуальної власності процеси реорганізації ДП УАСП або роздержавлення ДП УАСП не спостерігаються. Скоріше, бачимо правове підґрунтя для рейдерського захоплення зазначеного підприємства.

На завершення хотів сказати таке ще від себе конкретно, що стосується мене, як автора, таких моментів. Наприклад, кілька років тому в Польщі виконувався мій твір, виконання здійснювалось похвилинно. Одна хвилина трансляції в радіорежимі коштує приблизно 20 доларів. В нашій ситуації взагалі деякі виконавці, або навіть автори змушені чомусь платити за це гроші, коли їх транслюють по радіо. Тобто порушується все настільки, що стає все з ніг на голову.

І останнє ще, такий момент, що за останні три роки якась така дивна цифра нараховується УАСПом в даному випадку мені, хоча начебто я такий композитор, що мої твори виконуються за кордоном і в Україні, але я отримав так от якісь дивні такі — 32 гривні в місяць. Дякую. (О п л е с к и)

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Слово надається Пилипу Іларіоновичу Андону — директору Інституту програмних систем НАН України, члену-кореспонденту Національної академії наук України. Підготуватися Злотнику Олександрю Йосиповичу. Я надаю слово Пилипу Іларіоновичу Андону, тому що ми говорили з Борисом Євгеновичем Патonom сьогодні, він сказав, що буде і академік Кришталь, і член-кореспондент Національної академії наук Петров, але ж обов'язково надати слово Пилипу Іларіоновичу Андону. Я виконую прохання Бориса Євгеновича Патона.

АНДОН П. І. Дякую.

Високоповажне зібрання, в Національній академії наук, враховуючи важливість підвищення рівня охорони об'єктів інтелектуальної власності в установах академії, а також розширення впровадження наукових розробок на початку 2008 року в установах Академії наук були утворені підрозділи з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності. Розробляються організаційні та нормативно-методичні документи, які забезпечують виконання Закону «Про авторське право і суміжні права». До завдань підрозділів увійшло

забезпечення охорони та захист об'єктів авторського права, здійснення маркетингу наукових розробок, підтримка ліцензійної діяльності установ.

Одним із аспектів діяльності в Академії наук є безумовно і створення програмного забезпечення як для власного використання, так і в інтересах інших установ і органів, зокрема державної влади. Тому в цьому плані теж ведеться певна робота щодо забезпечення використання Закону стосовно цього аспекту діяльності. В рамках програми інформатизації Національної академії наук України ведеться розробка щодо легалізації програмного забезпечення, придбання ліцензійного програмного забезпечення, відповідних ліцензій на програмне забезпечення і таке інше. Оцінюючи стан справ в цілому щодо Закону України «Про авторське право і суміжні права» стосовно програмного забезпечення, слід відмітити певний прогрес в цьому напрямі, спостерігається певне зниження рівня використання неліцензійного програмного забезпечення, і хоча цей рівень ще досить високий — 84 відсотки, а у Європі, зокрема, 35 відсотків, маємо надію на те, що спостерігається певна тенденція. В порівнянні з минулим роком цей відсоток знизився на 1 відсоток, тобто від 85 до 84. Але тим не менш в зв'язку з цим за даними Міжнародної організації асоціації виробників програмного забезпечення втрати національної економіки в 2007 році склали 403 мільйони доларів США.

Наш досвід, а також дослідження міжнародних аналітичних компаній показують, що піратське програмне забезпечення, використання піратського програмного забезпечення є економічно не вигідним, хоча, як кажуть, спостерігається така точка зору, що це дешево і треба цим користуватися, і це дасть певні вигоди.

Особливо це стосується створення складних комп'ютерних систем, скажімо, галузевого і регіонального масштабу. Як правило, в таких системах використовується програмне забезпечення різних виробників по призначенню.

Забезпечення цілісності цих систем, інформаційної цілісності, сумісності систем — одна з ключових задач. Створювати такі системи на піратському програмному забезпеченні — неперспективно і навіть, можна сказати, є злочинно. Бо в таких ситуаціях ми маємо дуже великі витрати, які стосуються ненадійності програмного забезпечення. В результаті унеможлиблюється кваліфікована технічна підтримка та розвиток самих систем, що псує репутацію фірм. Все це дорого обходиться фірмі, значно дорожче, ніж використання ліцензійного продукту.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пилип Іларіонович, у вас уже півхвилини.

АНДОН П. І. Я закінчую.

По-друге, хочу відмітити, що високий рівень піратства сьогодні по суті є головним фактором, який гальмує розвиток вітчизняної індустрії

програмного забезпечення, відбиває бажання у спеціалістів, фахівців створювати продукти вітчизняного виробництва.

Що треба робити, на наш погляд, для того, щоб знизити рівень використання піратського програмного забезпечення? Безумовно, треба продовжити розвиток та удосконалення нашої законодавчої бази з тим, щоб надалі сприяти тому, щоб рівень піратства знизився для нас.

Але головним, як нам представляється, потрібно зробити концепцію державної політики щодо побудови в Україні індустрії програмного забезпечення і єдиного комплексного підходу до вирішення питань, які відносяться до всіх складових індустрії програмного забезпечення, кадрового, стандартів наукових, податкової, митної політики тощо. Ця сфера діяльності важлива не тільки для галузі виробництва, а й тим, що вона є міждисциплінарною і є певним каталізатором для розвитку інших напрямів нашого господарства. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Слово надається Злотнику Олександрю Йосиповичу — голові об'єднання громадських організацій «Всеукраїнське агентство авторів», народному артисту України, професору. Підготуватися Капанову Віталію Віталійовичу.

ЗЛОТНИК О. Й. Шановна президія, шановні колеги! Мій виступ буде присвячений аналізу діяльності Департаменту інтелектуальної власності у розробці законодавства у сфері акторського права і суміжних прав та практики його правозастосування.

Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів з питань авторського права і суміжних прав», що був оприлюднений на веб-сайті Департаменту інтелектуальної власності 23.06.2008 року, свідчить про спробу з боку керівництва департаменту передусім досягти власних відомчих інтересів, як-то максимум прав для себе при мінімумі обов'язків та відповідальності.

Прискіплива процедура державної реєстрації авторського права, права одноособово, без дотримання процедури розправлятися з організаціями колективного управління, преференція для однієї обраної Державним департаментом інтелектуальної власності саме авторської організації колективного управління тощо.

У той же час, низка кричущих проблем, як, наприклад, відсутність визначення істотних умов щодо договорів співавторства, договорів замовлення, службових договорів з творцем тощо вкотре залишається поза увагою Державного департаменту. З прийняттям Закону України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів і фонограм» та постанови Кабміну від 13.10.2000 року за номером 1555, дуже швидко дали про себе знати три не вирішені у цих нормативних актах проблеми: неможливість отримати зацікавленість творцями належної

інформації про видачу підприємцям, що публікують, тиражують та продають їхні твори і виконання, ігнорування права на винагороду авторів аудіовізуальних творів, а також повне нехтування правами виробника фонограм, інформація про якого при видачі контрольної марки навіть не запитувалася.

Що стосується прав виробників фонограм, то на практиці стосовно національних фонограм і відеограм вказуються переважно неналежні особи. Дані, які надаються Державним департаментом інтелектуальної власності з приводу викривлення інформації про виробників фонограм і виробників відеограм, останнім ігноруються. За останні шість років вносилися зміни до постанови 1555 і до згаданого закону. Проте і досі означеної проблеми у законодавстві не вирішено.

А тепер приклад правозастосувальної практики. Нагадаємо, що у 2003 році Національна радіокомпанія «Україна» через суд виборювала право визнання за нею виключного суміжного права виробника фонограм на фонограми з фондів Держкомітету УРСР, які сьогодні зберігаються в НРТКУ. Рішенням господарського суду міста Києва від 28.08.2003 у справі 12383 Національній радіокомпанії «Україна» у позові було відмовлено. До розгляду цієї справи у київському апеляційному господарському суді третьою особою було залучено Держдепартамент, який у своєму відзиві на апеляційну скаргу проти задоволення цієї скарги заперечував та просив рішення першої судової інстанції залишити в силі. У результаті суд постановив згадане рішення господарського суду міста Києва без змін. Але впродовж майже 5 років Державний департамент інтелектуальної власності всупереч власній пропозиції під час суду визнає Національну радіокомпанію «Україна» суб'єктом майнових прав на фонограми радянського періоду і зафіксоване в них виконання та продовжує видавати ліцензіантам радіокомпанії контрольні марки на ці фонограми.

Висвітлені дії і бездіяльність Департаменту є нічим іншим, як саботажем у розбудові законодавства у сфері авторського права і суміжних прав, яка б відповідала вимогам часу та прикладом легалізації піратської продукції всупереч інтересам національних виробників фонограм і виконавців радянського періоду.

Проблеми є. Що ми маємо на сьогоднішній день? З авторських прав, наприклад, у мене йшов мюзикл «Екватор», 2003 рік. Багато з вас були на прем'єрі. 2004-й більше 40 постановок. Жодної копійки я не отримав. Афіші були по всьому місту, все, преса — нічого. Це так, до мови. І на сьогодні у нас таке з приводу особливо телебачення. Наш композитор чи співак, от по-простому скажу, купує поросю, виготовує його, робить ковбасу, іде на базар, потім каже: «Люди, ось вам 100 гривень, візьміть у мене кілограм цієї ковбаси». Оце те саме відношення співаків, авторів з телебаченням, з радіо. На жаль, так. Дуже багато проблем.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Олександр Йосиповичу. Слово надається Капанову Віталію Віталійовичу, письменнику, видавцю. Підготуватися Борису Івановичу Мокіну.

КАПАНОВ В. В. Шановні друзі, шановні колеги, слухав я доповідь, слухав виступи і мені, чесно кажучи, за нашу літературу соромно стало, тому що в нас навіть нема жодного гучного скандалу з приводу порушення авторських прав. На загальному тлі звичайно в це не віриться, але от журналісти часто питають, а що ж у вас. Ми червоніємо, — ви знаєте, у нас здебільшого авторських прав дотримуються. І знаєте чому? Тому що українська книжка, на превеликий жаль, є комерційно не вигідною, тому що п'ять з шести книжок, які продаються у нас в Україні, завозять нам добрі люди з Півночі. А тільки одну ми видаємо самі. Тому в цих умовах звичайно пірати вижити не можуть. Звичайно, це не буде вічним. Звичайно, колись держава таки зрозуміє, що треба захищати ринок. Але проблема авторського права, як правильно зауважив пан Стріха, — це проблема персонального автора. Ніхто, крім автора, не може звертатися до суду, для того щоб захистити свої авторські права. І саме тому в галузі літератури це питання буде завжди погано регулюватися з однієї простої причини — абсолютна більшість авторів творів літературних знати не знає, що їх авторське право порушується.

От звідки автор в Білій Церкві знатиме, що права його порушено в Донецьку чи в Одесі, звідки він знає, де яка книжка виходить. Звідки він знає, в якому журналі, що надрукували?

В бібліотеках книжки закупаються централізовано, славу Богу, вже декілька років. Але питань до методології цих закупівель дуже багато. Все одно всі книжки до бібліотек не потрапляють. Отже, в літературі відсутнє повністю будь-яке інформаційне поле для книжок і для авторів, ніде ніщо не повідомляється.

Тому я би хотів звернути увагу на інший аспект захисту не тільки законодавчо. Ми повинні створити інформаційне поле, не якийсь там один реєстр, в який всі будуть вносити, тому що всі ці розповіді про те, що існують в світі системи там «Бокенпринт», де книжки всі є, це все здебільшого брехня. Таких систем 2–3 в світі. А реально інформаційний простір для книжок, для літератур, що це таке? Це по-перше. Закупівля книжок до рівня районних бібліотек. Щоб в районних бібліотеках були, ну, більшість книжок, які видаються в Україні.

І по-друге. Це книжкові літературні журнали. Так, ви будете здивовані, але вони в Україні є. Вони існують. Вони повинні бути представлені в кожній районній бібліотеці. От тоді автор з Білої Церкви зможе піти до бібліотеки і знайти порушника своїх прав. Без того, що ми створимо інформаційне поле для вітчизняної не тільки літератури, я думаю, що тут і музиканти і всі інші творчі люди будуть згодні,

що головне це довідатись, довідатись про факт порушення. І після того уже вирішувати, чи є у тебе гроші звертатися до суду, а це не тільки мито, а це ви знаєте, що суди у нас більше беруть, звичайно, з піратів. Пірат може більше заплатити, тому, звичайно, автору...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Віталій, завершуйте, будь ласка.

КАПРАНОВ В. В. Все. Отже, я б хотів звернути увагу саме на інший підхід, на те, що треба створити інформаційне поле, в якому будуть жити всі автори і власники авторських прав. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Віталію Віталійовичу.

Слово надається Мокіну Борису Івановичу, ректору Вінницького національного технічного університету і підготуватися Танюку Леоніду Степановичу.

МОКІН Б. І. Шановні учасники високого зібрання! У своєму виступі я хочу зупинитися на такому аспекті захисту інтелектуальної власності як підвищення ефективності її створення шляхом законодавчого врегулювання питань доведення винаходів на стадії впровадження.

Рік тому, перебуваючи в Дрезденському технічному університеті, я поцікавився, яким чином у цьому університеті за рік умудряються отримати до 60 мільйонів євро надходжень від винахідницької діяльності. Відповідь виявилась дуже простою. Законодавство ФРН не забороняє університету створювати спільні науково-виробничі підприємства з науковцями, що є штатними працівниками університету з правом використання площ, обладнання і фінансів університету на стадії доробки винаходу до промислового зразка та створення технологій виробництва. Не забороняється законодавством і отримання університетом прибутку від реалізації винаходу без втрати статусу неприбуткової організації за основним видом діяльності по підготовці фахівців. А тому винахідники ДТУ не бояться платити немалі гроші за отримання повнокровних патентів на винаходи, оскільки упевнені в тому, що в разі серйозності винаходу університет дасть їм необхідні кошти, площі і обладнання для розкрутки під зобов'язання потім віддати університету частину прибутку від реалізації винаходу та повернути назад площі і обладнання.

Наше ж вітчизняне законодавство категорично забороняє університетам створювати спільні підприємства зі своїми працівниками. У нас це вважається корупцією і розбазарюванням державного майна. І якщо керівник наукової організації ризикне на такий крок піти, то дуже швидко у нього в кабінеті з'являться працівники КРУ і прокуратури, які ініціюватимуть порушення кримінальної справи навіть у

випадку, коли надходження від реалізації винаходу у десятки разів перевищать понесені цією організацією витрати на стадії доробки цього винаходу.

Ви мені можете заперечити, шановні колеги. Мовляв, в нашому законодавстві не заборонено університетам підписувати договори про спільну діяльність з юридичними особами. Але у відповідь на це заперечення нагадаю, що, по-перше, університету законом заборонено передавати під виконання цих договорів свої площі, обладнання і кошти, а по-друге, обов'язкова вимога пропорційного розподілу прибутків і спільної діяльності приводить до втрати університетом статусу неприбуткової організації навіть за основним видом освітньої діяльності, що одразу ж суттєво підвищує всілякі податки і збори з університету і робить цю спільну діяльність економічно не вигідною. То ж керівники університетів не йдуть на зустріч винахідникам не тому, що вони такі ретрогради, а тому що в нинішніх законодавчих умовах шлях на зустріч винахідникам закінчується для керівника наукової організації у слідчому відділенні прокуратури.

Багато хто з вас знає, що за показниками винахідницької діяльності, очолюваний мною Вінницький національний технічний університет посідає одне із чільних місць у державі. Це свідчить про те, що я сприяю винахідникам, але лише на стадії отримання ними патентів.

Я, на жаль, теж не виділяю площі, обладнання і кошти на дотягування і розкрутку винаходів. То ж більшість наших винаходів лягають мертвим тягарем на полиці науково-дослідної частини, навіть якщо вони отримали золоті медалі на виставці винаходів під егідою Міжнародної федерації асоціацій винахідників — IFIA, єдиним асоційованим членом з 94-го року в якій від України є наш університет, із виставок винаходів, організованих якою в містах Західної Європи і Америки, учені нашого університету вже привезли золотих і срібних медалей більше, ніж за цей період привезли медалей такого ж ґатунку з літніх і зимних олімпійських ігор усі українські спортсмени.

Висновком із мого виступу є така теза: для підвищення ефективності винахідницької діяльності в Україні необхідно терміново приводити чинне українське законодавство в цій царині у відповідність до норм, прийнятих у провідних країнах Західної Європи, наприклад, у ФРН.

Дякую за увагу. (О п л е с к и).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Борис Іванович. (О п л е с к и). Слово має Танюк Леонід Степанович — режисер, письменник, мистецтвознавець, голова Спілки театральних діячів України, народний депутат України першого—п'ятого скликання. Підготуватися Петру Павловичу Крайневу.

ТАНЮК Л. С. Після того, як до Постанови Верховної Ради від 27.06.2007 р. увійшло доручення

Комітету з питань науки і освіти вивчити питання щодо доцільності розробки проекту Закону про колективне управління, почалася серйозна робота у цьому напрямку. Проект цього Закону пройшов обговорення на круглих столах за участю галузевих фахівців і відомих науковців у сфері права та економіки, представників ДДІВ та Мінюсту, був оприлюднений на сайті журналу «Інтелектуальна власність», розглянутий на засіданнях правління восьми творчих спілок та отримав підтримку цих колективних органів. Згодом, у червні цього року законопроект було підтримано XII Міжнародною науково-практичною конференцією «Захист прав інтелектуальної власності», яка відбулась у Алушті за участю фахівців з дев'яти країн.

У висновках звіту Рахункової палати України від 11.12.2007 р. про результати ефективності діяльності МОН з охорони інтелектуальної власності, зокрема, зазначено, що «однією з причин недосконалості системи охорони авторських і суміжних прав є відсутність колегіального органу з представників органів влади та заінтересованих організацій, що об'єднують суб'єктів права інтелектуальної власності, а також законодавче не урегулювання діяльності ОКУ».

Звернення від 26 травня 2008 р. до Президента України, Прем'єр-міністра України, Голови Верховної Ради України, у якому було висловлено недовіру керівництву ДДІВ та УААСП, поставлено питання про створення Верховною Радою слідчої комісії з перевірки державної системи охорони авторського права і суміжних прав, підтримано пропозицію утворення центрального органу виконавчої влади у сфері інтелектуальної власності, підтримано проект Закону України «Про колективне управління правами на твори, виконання фонограми, відеограми» від 7.05.2008 р. № 2451, підписано, зокрема, керівниками 10 творчих спілок України. Законопроект також підтримано Комітетом Верховної Ради України з питань правової політики. Очікувано проєкт критикується МОН.

На тлі цього потужного суспільного процесу, спрямованого на подолання тої біди, якої наробили МОН та його підрозділи у сфері авторського права, незрозумілими та, навіть, дивакуватими виглядають окремі тези висновку Головного науково-експертного управління Верховної Ради щодо зазначеного законопроекту. Так, Головне управління не підтримує пропозицію про створення палати, оскільки вважає, що виконання її функцій доцільніше покласти на відповідний державний орган з забезпеченням громадського контролю за ним та за ОКУ. Даруйте, але пропонується «поміняти шило на швайку», адже ДДІВ і є державним органом з цілою низкою дорадчих громадських та псевдогромадських органів, а позитивного результату як не було, так і немає. Більшість зауважень Головного управління є аналогічними щодо їх доцільності, хоча, поза сумнівом, є й об'єктивні зауваження, які

у робочому порядку перед другим слуханням мали б бути враховані.

Але, поки що, з колективним управлінням відбувається те, що, на превеликий жаль, вже відбулося з телерадіокомпаніями: останні у більшості випадків викуплено, переважно, нерезидентами України.

Організація колективного управління — це не телерадіокомпанія. Таку організацію неможливо викупити буквально, як звичайне підприємство. Адже, колективне управління — це не бізнес, а висока суспільна місія з репрезентації в країні майнових інтересів міжнародної спільноти авторів, виконавців, виробників відеограм і фонограм.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Леоніде.

Слово надається Петру Павловичу Крайневу — директору Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України, доктору наук в галузі права, професору. Підготуватися — Кузнецовій Наталії Семенівні.

КРАЙНЄВ П. П. Шановний головуєчий, шановні народні депутати, шановні присутні, На 34-й сесії Асамблеї держав — членів Всесвітньої організації інтелектуальної власності було проголошено, що 21 століття стане століттям економіки, заснованою на знаннях, у яких інтелектуальна власність буде основною рушійною силою. На початку століття у складі МОН України утворено Державний департамент інтелектуальної власності. Як відзначив голова Комітету з питань науки і освіти, це було першою помилкою щодо побудови системи управління охорони інтелектуальної власності. Другою помилкою, на моє переконання, стало те, що на керівні посади системи було призначено людей, які тільки з розмов чули про інтелектуальну власність. Що ми отримали? Популізм, замилювання очей і звіти, що Україна майже вже попереду всієї Європи. Чого тільки були варті деклараційні патенти, які тривалий час видавалися Держпатентом, що вводили в оману не тільки винахідників і науковців, а й усе суспільство, і тільки під тиском громадськості були відмінені. Зухвало нехтуються норми законів. Так, органи колективного управління з авторського та суміжних прав реєструються Держдепартаментом за принципом «що хочу, те й творю». Конкретні заходи щодо виправлення ситуації зазначені у рішенні парламентських слухань, які проходили минулого року. А що зроблено? Квітневим дорученням цього року перший віцепрем'єр-міністр поставив завдання 25 міністерствам і відомствам. А що зроблено? Відповідь на це запитання буде невтішною. Кого влаштовує такий стан справ? Хто монополізував цю сферу і зробив її кишеньковою? Мабуть ті, у гаманцях кого опинилася авторська винагорода творців, фактично вкрадена з рахунку ДААСПу, чи ті, хто зазіхає на частку зборів, що надходять за дію, пов'язану з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності. Інакше як

пояснити такі вперті намагання підняти ці збори аж до 136 разів. Сподіваюся, що правоохоронні органи дадуть відповіді на ці питання.

Міністерство освіти і науки мало б дати належну оцінку діям своїх підлеглих. Але, на превеликий жаль, воно зайняло позицію очікування. Досить вже гасел на кшталт «посилити та поглибити», потрібні рішучі дії, перш за все, реформування існуючої системи охорони інтелектуальної власності.

По-друге, введення економічних механізмів, щоб творці не стукали в зачинені двері, а за ними полювали, у доброму смислі цього слова.

Шановна громада України! Інтелектуальний капітал — це багатство будь-якої країни. Приватизація та продаж земель — врешті-решт явище тимчасове, бо воно є вичерпним. А творча думка, інтелектуальна діяльність — нескінченні. І саме на цьому феномені будується майбутнє розвинених країн світу.

Я звертаюся до вас, шановний Володимире Івановичу, ви першим в Україні підняли на поверхню цей пласт тіньової індустрії і корупції у сфері інтелектуальної власності в аспекті управління, то доведіть це діло до логічного кінця.

Я звертаюся до Прем'єр-міністра України. Наведіть лад у цій царині та звільніть нас від непрофесіональності.

ГОЛОВУЮЧИЙ. У вас час завершується.

КРАЙНЄВ П. П. Я звертаюся до Президента України: інтелектуальний потенціал, що ще залишився сьогодні, — це інтелектуальний капітал країни завтрашнього дня. Не дамо його остаточно знищити. Ми віримо в інтелектуальне майбутнє України.

Дякую за увагу. (О п л е с к и).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Шановні колеги! Будемо дотримуватися регламенту.

Я надаю слово Наталії Семенівні Кузнецовій — доктору юридичних наук, академіку Академії правових наук України, підготуватися Широкову Володимирі Анатолійовичу.

КУЗНЕЦОВА Н. С. Шановний Володимире Івановичу! Шановні пані та панове! Ви знаєте, я зараз хочу дещо знизити от цю емоційну планку. Тому що немає Президента України, немає Прем'єр-міністра і, зрештою, вирішувати проблему треба не їм, а нам. Якщо ми не будемо кожен на своєму місці вирішувати цю проблему, то звертатися з гаслами, ну, це справа, я би сказала, непродуктивна.

Кожен сьогодні в цій залі думає про своє і говорить про своє, те, що йому ближче до серця в цій проблемі, в цілому інтелектуальній власності. Я хотіла би звернути увагу на те, що все ж таки предметом наших сьогоднішніх слухань є авторські і суміжні права, які є від'ємними від винахідництва, від промислової власності, від всього іншого, що пов'язано також з творчою діяльністю. І також звернути увагу

на те, що проблема застосування і порушення авторського та суміжних прав не вичерпується виключно проблемою формування органів колективного управління. Це дуже важлива проблема, вона болюча. І, безумовно, коли автор отримує 32 гривні за свої твори, то це дещо на кшталт того, що доктор наук, опонент, виступаючи по докторській дисертації, отримує 35 гривень. Так що тут всі ми маємо те, що маємо. За те, що він прочитав, виступив, взяв на себе наукові зобов'язання, Володимир Іванович сміється, тому що він також у цьому стані часто опинявся.

Але от є проблема, про яку я хотіла би сьогодні сказати як юрист, який має відношення до створення законодавства, тому що я є одним із розробників Цивільного кодексу України, в тому числі і четвертої книги, пов'язаної з інтелектуальною власністю, до якої увійшли положення про авторські та суміжні права на загальному рівні. Як практикуючий юрист, тому що до мене звертаються автори і виконавці за захистом своїх прав і як член науково-консультаційних рад і Верховного Суду, і Вищого господарського суду, тому що ми формуємо загальні підходи до тої правильної чи не правильної, але судової практики і намагаємося, щоб вона була принаймні якоюсь єдиною, я хотіла би сказати в ті мабуть там півтори хвилини, які залишилися, наступне.

Перше, якщо ми приймаємо закони, то треба, щоб ці закони були і системними, і логічними. Якщо вже Верховна Рада прийняла Цивільний кодекс і визнала, що в ньому мають бути положення про захист, про реалізацію, про формування авторського і суміжних прав, то всі наступні законодавчі акти повинні їх просувати саме ж в такому напрямку, тобто відповідати їм. Всі підзаконні нормативні акти повинні їм також відповідати так, щоб це законодавство не було суперечливим.

Друге положення. Коли ми говоримо про те, що у нас є спеціальний закон в авторському та суміжних правах, то цей закон повинен бути, ну, законом прямої дії. В цьому плані ми орієнтуємося на модельні закони, які розробляються за допомогою ВОІВ та інших міжнародних організацій, це прекрасно, що вони їм відповідають, але треба їх підтримувати у робочому стані. Але все ж таки виміром істинності будь-якого закону, правової норми є практика її застосування, чи вона відповідає потребам тих, на кого вона зорієнтована, чи вона не відповідає. І от коли ми дивимося на цю практику, то безумовно авторські і суміжні права опинилися в найгіршому стані, тому що питання про їх порушення, а відтак і про захист, і відновлення вирішується місцевими судами. Це в районі, в місті, в місті, яке не має районного поділу в місцевому суді і там, хто, як на свій розум читає цей закон, якщо він взагалі його має і бачив колись до цього. Це перший момент, який є дуже важливим.

І тому інколи лунають такі заклики, що давайте створимо спеціальну систему судів. Шановні, ми не можемо створити на кожний чих, я перепрошую, так от, такий вислів не парламентський, не

професорський, свою судову систему. Ми створили адміністративні суди, не знаємо як розмежувати компетенцію, юрисдикцію, ми ще створимо зараз такі суди, але треба говорити про спеціалізацію суддів, вчити їх перш за все. І, шановні, отут в залі я користуюся нагодою в присутності творців, авторів, виконавців, ну ви ж також повинні свої права і знати, і вивчати, не займайтеся самолікуванням, тому що, коли кажуть: «От, суд не вірно вирішив...». Та ви подивіться на матеріали справи, на ті договори, які укладають автори, та вони їх підписують не читаючи, а суддя дивиться на те, що написано. І, користуючись інколи отакими маленькими речами, суд і вирішує питання по суті справи. Тому нам треба розуміти, і тут я погоджуюся зі своїм колегою по університету — професором Віктором Дмитровичем Базилевичем, що проблема, вона настільки багатогранна, настільки велика і складна, але треба всі грані ці знати і на кожному етапі передусім бути обережним, в тому числі і авторам. Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Наталя Семенівна.
(О п л е с к и)

Слово надається Широкову Володимирі Анатолійовичу — директору Українського мовно-інформаційного центру Національної академії наук України, члену-кореспонденту НАН України. Підготуватися Юрію Володимировичу Полунєєву.

ШИРОКОВ В. А. Шановні колеги, як було сказано, я представляю Український мовно-інформаційний фонд Національної академії наук України. Це — інститут академічний, в якому функціонує національна словникова база України, це такий науковий об'єкт, який рішенням уряду визначено, як такий науковий об'єкт, що має статус національного надбання України.

І я хотів би поділитися деякими аспектами у галузі авторського права і суміжних прав і деякими прикладами, які саме стосуються цієї нашої діяльності.

Всі ви користуєтесь словниками, енциклопедіями, довідниками і знаєте, що це досить великий такий сегмент, сектор інформації, який є дуже важливим. Деякі словники, окремі з них самі мають статус національного надбання, і деякі академії спеціально створювались тільки для того, щоб вони уклали словник відповідної мови. Але давайте подивимося зараз, в який спосіб ми можемо захистити авторські права тих людей, які роблять цю продукцію.

Зазначу, що великий словник, особливо академічний словник, добре лінгвістично опрацьований зробити дуже важко. Інколи на це треба витратити десятки, 20, 30, 40, 50 років. І от вийшов цей продукт на ринок, його купили люди. Переписали його, видали під своїм ім'ям. Наприклад, це орфографічний словник. Що з ними можна зробити? Вони кажуть: це мова. Мова належить всьому народові. Мова не належить тому філологу, який це діло склав. Або взяли частинку якусь цього словника, зробили

менший словничок або зробили більший. Інколи більший зробити важче, аніж менший.

Навіть та практика, яку ми знаємо, вона свідчить про те, що всі судові позови, майже всі, принаймні я не знаю жодного, що подавалися на порушення авторських прав у цій галузі, вони не приводили до позитивного результату. Існує проблема — проблема ідентифікації. Це загальнофілософська проблема, але в даному випадку проблема тотожності, вона постає у цій галузі. Ще гірше зараз, коли у нас йдуть електронні словники, електронні енциклопедії — вікепедія, вікесловник. Там досить вільно з авторськими правами поводяться і тому подібне.

Наведу ще один приклад. Наш Український мовно-інформаційний фонд створив і за державним замовленням поширює перший і єдиний універсальний український словник — це інтегрована лексикографічна система словників України. Я не буду говорити, але це є система унікальною і дуже великою. І от поряд контрафактна продукція. Тобто хтось дістав цього словника, зробив, і я його купив на Петрівці за 15 гривень. І ми, звичайно, нічого не можемо зробити. Тому що, як було сказано, нехай той, хто думає про це, то, щоб подати до суду, подивіться, чи є на це гроші. У нас в науковій установі на це грошей немає. Мені порадили дати міліціонерам на пляшку, щоб вони поганяли на Петрівці тих, хто торгує цією контрафактною продукцією. І вся правда.

До узагальнень. Я думаю, тут публіка така, що легко підніметься, а я, закінчуючи, вважаю, що до такого роду продукції треба спеціальний підхід.

І дві пропозиції щодо того підходу. Я записав їх і передаю до президії. Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Передайте. Дякую. Слово надається Юрію Володимировичу Полунєєву, народному депутату України, секретарю Комітету Верховної Ради України з питань фінансів і банківської діяльності. Підготуватися Стеценку Кирилу Вадимовичу.

ПОЛУНЄЄВ Ю. В. Доброго дня. Дякую, хочу висловити колегам подяку за організацію цих дуже надзвичайно важливих слухань з питань інтелектуальної власності. І, напевне, не відкрию Америку, якщо скажу, що інтелект, інтелектуальний капітал, культура і освіта в нашій країні вважаються потенційно конкурентними перевагами нашої країни, але, на жаль, і всі ми розуміємо це, це розуміють і експерти, не реалізованими до кінця або вкрай малореалізованими.

Якщо навіть подивитися на ті всі дані, статистика, яка сьогодні наводилася, про обсяги ринку послуг або про обсяги економічного результату, який генерується в такій сфері, як авторські і суміжні права, ну, це просто сміхотворні цифри, сміхотворні дані, про які навіть говорити десь в світі соромно. Я наведу лише один приклад, що за оцінками, сьогодні у вартості, в ринковій вартості компаній, які належать

до списку Форбс «Топ — 1000», тобто 1000 найбільших компаній світу, по оцінках експертних, вартість інтелектуальних активів складає близько 25–35 відсотків. Це десь приблизно 3–4 трильйони доларів. Вдумайтесь в ці цифри! Це інтелектуальні активи, це патенти, інтелектуальна власність, торгові марки, тощо.

Скажу ще одну річ, яка, можливо, з економічної точки зору не є сьогодні абсолютною аксіомою. На моє глибоке переконання, культура є сферою матеріального виробництва. Ми знаємо про те, що культура є бізнесом. І бізнесом, який генерує досить пристойні доходи. Але, з іншого боку, культура є надзвичайно важливою діяльністю і сферою виробництва, з іншого, вона є складовою соціального капіталу нації. А соціальний капітал нації вже давно став у світовій економіці в економічних підходах продуктивною силою. Вважається, якщо немає соціального капіталу здійснення будь-яких серйозних економічних перетворень, здійснення будь-яких серйозних амбіцій нації, а «Український прорив», якщо хочете, можемо його критикувати за можливу недосконалість, не глибину, але це є амбіція, це є амбіція використати інтелектуальний капітал нації найбільш ефективно, зробити Україну не сировинною країною, а зробити Україну країною інтелектуального капіталу.

У цьому контексті сфера, яка сьогодні розглядається на слуханнях, є надзвичайно важливою, але і надзвичайно запущеною. Ми бачимо сьогодні, що фундаментальна цінність ринкової економіки — це захист права приватної власності в сфері авторських і суміжних прав практично не виконується, незважаючи на те, що законодавство є, як говорили учасники слухань, законодавство є досить добрим. А чому? Тому що суспільству штучно нав'язується така модель, в якій автором не є творець твору, а є власник, підприємець, продюсер, видавець тощо. І в цьому, мені здається, є порушення, і в тому числі положень Конституції України про те, що автором твору первісно є виключно фізична особа.

Я не буду зараз говорити про ті речі, які написані в Білій книзі, про які говорили тут колеги, про конкретні пропозиції. Що пропоную. До мене звернулися багато місяців тому представники, практично, всіх творчих спілок з проханням втрутитися, докласти зусиль для того, щоби навести в цій важливій сфері хоча б якийсь порядок.

І ми почали з Володимиром Івановичем працювати разом для того, щоб дійсно побачити, де є світло в кінці тунелю.

Тому, перше. Треба обов'язково підтримати ті пропозиції, що має бути створена ефективна система управління, а це означає — єдиний орган, центральний орган виконавчої влади. І цю ініціативу треба обов'язково підтримати. В рамках цього органу має бути створено автономну структуру — це Українське агентство з авторських і суміжних прав для того, щоб забезпечити дійсно ефективне регулювання і управління цією сферою.

Друге. Я вважаю, що Комітету, як ініціатору цих слухань і як провідній агенції в цьому контексті, треба місяці через три здійснити такий контроль, а що було зроблено по результатах тих висновків, які ми зробимо сьогодні, які будуть направлені органам виконавчої влади, в Кабінет Міністрів, що було зроблено, який є прогрес у виконанні цих рекомендацій?

І нарешті, мені здається, провести слухання, це вже з прицілом на майбутнє, коли ці проблеми будуть вирішені, провести слухання з питання — соціальний капітал в Україні і інтелектуальний капітал. Це вже давно економічні категорії, які мають свою статистику, які мають свою методологію і обчислення. Це має лягти сьогодні в тому числі і в оцінку вартості українських компаній, в бухгалтерський облік.

Ми тільки починаємо надзвичайно важливий шлях, але після 17 років незалежності України дуже прикро сказати, що в такій галузі, як інтелектуальний капітал, як авторське право, це тільки початок дороги. Я думаю, що зусиллями всіх присутніх тут, творчої і наукової еліти, ми зможемо зрушити цей мертвий камінь з мертвої точки. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановні колеги, слово надається Стеценку Кирилу Вадимовичу — завідувачу кафедри менеджменту Київського національного університету культури і мистецтв, заслуженому артисту України. Підготуватися Анатолію Криму, секретарю Ради з економічних питань Національної спілки письменників України.

СТЕЦЕНКО К. В. Шановний Володимире Івановичу, президію! Шановні колеги! Дякую за те, що ми тут зібралися і обговорюємо дуже важливі для нас теми. Тема мого виступу присвячена проблемам колективного управління авторськими правами і суміжними правами. Доводиться констатувати, що відмічені у рекомендаціях Парламентських слухань від 21.03.2007 р. недоліки законодавчої бази охорони та захисту інтелектуальної власності в Україні у частині, що стосується авторського права і суміжних прав, залишилися не усунутими за жодним з показників. Нічого не змінилося стосовно врегулювання «інтелектуальної спадщини» колишнього СРСР у сфері кінематографії, архітектури, звуко-, відеозаписів (щодо записів з фондів Держкомітету СРСР по телебаченню і радіомовленню), монументального мистецтва, скульптури тощо.

Відчутною вадою діючого Закону «Про авторське право і суміжні права» залишається відсутність або недосконалість норм щодо окремих способів використання об'єктів авторського права і суміжних прав, як-то репрографічне відтворення, право слідування, відтворення у домашніх умовах, ретрансляція, право доступу до об'єктів авторського права і суміжних прав. Але головними проблемами залишаються невизначеність структури правової охорони авторського права і суміжних прав та відсутність

критеріїв щодо створення і здійснення діяльності організації колективного управління або ОКУ.

З матеріалів Парламентських слухань від 21.03.2007 р. та звіту Рахункової палати від 11.12.2007 р. випливає, що, окрім Громадської колегії та Апеляційної палати, при ДДІВ як складова організаційної культури правової охорони авторського права і суміжних прав створена консультативна рада з представників усіх творчих спілок України та відомих творчих діячів України, а також включено Асоціацію «Всеукраїнський альянс авторських і суміжних прав».

Насправді, консультативної ради з представників усіх творчих спілок України ніколи не існувало. У той самий час, наведена Асоціація існує де-юре і її засновниками є дві ОКУ — Об'єднання підприємств «Український музичний альянс» та Об'єднання підприємств «Українська ліга музичних прав». Які функції в організаційній структурі правової охорони авторського права і суміжних прав покладено на цю Асоціацію — невідомо. Тому, громадська складова зазначеної структури залишається утаємниченою.

Немає сумніву, що, у будь-якому випадку, національна система колективного управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав в Україні відбудеться, як недержавна та «набере оберті». Водночас, сьогодні важко передбачити, чи буде вона працювати безпосередньо на творців, чи результати її застосування буде спрямовано, передусім, на посередників-«правовласників», які розпоряджатимуться зібраною ОКУ винагородою, як це часто відбувається сьогодні. До того, перспектива стати правонаступником УААСП та впровадження обмеження учасників збору винагороди, поза сумнівом, загострять боротьбу між ОКУ, в яку зацікавлені особи будуть намагатися втягнути не лише відомих авторів і виконавців, використовуючи скоріше їхню популярність і авторитет, ніж об'єктивне та професійне з їхнього боку розуміння предмету суперечки, але й владні структури, насамперед, — Кабмін. Фактично, цей небезпечний для нашого суспільства процес вже розпочався.

Ось чому важко переоцінити важливість опублікування «Білої книги», упорядкованої Комітетом Верховної Ради України з питань науки і освіти. Це унікальне для українського суспільства видання надає можливість широкому загалу ознайомитись з первинними документами, які репрезентують реальну картину стану законодавчого та регуляторного забезпечення розвитку і господарського обороту об'єктів інтелектуальної власності в Україні.

Оприлюднення «Білої книги» є тим моментом істини, коли і законодавець, і управлінець, і творець можуть та зобов'язані осмислити, як відсьогодні має розвиватися країна — інвестиційним чи й надалі спонтанним, непрогнозованим шляхом. Тож, скористаймося цим моментом.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Слово надається Анатолію Криму, секретарю Ради з економічних

питань Національної Спілки письменників України. Підготуватися Баранову Олександрові Андрійовичу.

КРИМ А. І. Шановний Володимире Івановичу, шановні колеги, дещо запізно я попросив слово, тому що сьогодні тема така: ефективність застосування законодавства України у сфері авторського права і суміжних прав.

Я думаю, що було б доцільно, якщо ми тут кожний, другий, третій виступ, де ми робимо закиди про погану роботу Державного департаменту інтелектуальної власності, або ДАСПУ, надати їм слово для співдоповіді, щоб вони розказали, як вони працюють, що вони зробили в минулому році, що вони в цьому році зробили, що вони будуть завтра робити. А після цього вже обговорювати, так сказати, ці недоліки.

Тому що надавали слово багатьом головам, так би мовити, громадських і приватних структур, які працюють у сфері охорони інтелектуальної власності. І оці всі виступи, які були, ну, закиди на адресу департаменту і зокрема, ДААСПу, ну, наводять на ту думку, яку мій колега висказав, що всі хочуть стати правонаступниками ДААСПу. Давайте говорити правду, називати речі своїми іменами.

Я автор, хай буде 10, 15 організацій, але дайте право автору обирати ту організацію, яку він хоче обрати. Так, в нас немає законодавства, нормального законодавства в цій сфері, чомусь цей закон, про який Лесь Степанович говорив, ще не прийнятий. Але я, закінчуючи, хочу сказати таке: по-перше, я прошу, щоб надали слово і розказали, скільки збрало ДААСП грошей, скільки він розподілив з цих грошей, що він не розподілив, хай інші організації розкажуть, що вони зібрали і що вони віддали авторам.

І друге, я думаю, якщо Державний департамент інтелектуальної власності передати з Міносвіти в Державну податкову адміністрацію, то гроші були б, платили б всі — і телебачення, і радіо, — платили б всі. (О п л е с к и). Просто у Міністерстві освіти і науки немає людей з погонями, вони не можуть заставити платити радіо, телебачення. А тут мова йде про гроші. А там, де гроші, там має бути податкова, щоб платили податки всі, і автор як суб'єкт інтелектуального права, і той, хто використовує цей продукт.

Дякую за увагу. (О п л е с к и).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Слово надається Баранову Олександрові Андрійовичу, першому заступнику директора Департаменту з питань зв'язку та інформатизації Міністерства транспорту і зв'язку України. Він член Консультативної ради з питань інформатизації при Верховній Раді України. Прошу підготуватися Крищенку Вадиму Дмитровичу.

БАРАНОВ О. А. Уважаемый Владимир Иванович, уважаемый президиум, уважаемая Творческая интеллигенция! С большой буквы. Я здесь выступаю как раз как член Консультационного совета по вопросам информатизации при Верховном Совете

Украины. И хотел бы несколько слов об истории вопроса сказать.

Первый закон, патентный закон, появился в мире в 15 веке. Сенат Венеции принял его в 1474 году. Потом появились два очень серьезных нормативно-правовых акта или статуты в Англии. И вот один из статутов в Англии — Статут королевы Анны сказал о принципах интеллектуальной собственности или авторского права, что это естественный закон, который означает справедливое вознаграждение за труд, стимулирование активной творческой деятельности. И в Штатах уже в 1789 появился первый на территории Штатов закон об интеллектуальной собственности, который провозглашал, что нет собственности, принадлежащей человеку более, чем та, которая является результатом его умственного труда.

Если проанализировать всю законодательную базу, которая была человечеством сгенерирована по сегодняшний день, то основные принципы в законодательстве по авторскому праву и интеллектуальной собственности — это обеспечение монополии, справедливой монополии того творческого полета, той творческой мысли, которая сгенерирована каким-то конкретным человеком или организацией. И вторая часть — это обеспечение справедливого вознаграждения за результаты интеллектуального труда. И все это ради стимулирования творческой деятельности, ибо только творческая деятельность является основой постоянного прогресса человечества.

Какие же проблемы у нас, с нашей точки зрения, в области информационных технологий. Первое. Программное обеспечение в современном законодательстве и, кстати, в Гражданском кодексе, вот здесь кто-то из авторов выступал, не вижу, есть автор, к сожалению приравнено к литературному труду. Что такое программное обеспечение? В большом смысле программное обеспечение — это средство производства. И результат использования программного обеспечения — это добавочный продукт, то есть это, фактически, то, что мы понимаем под патентами. И в этом случае совершенно другая правовая основа и механизмы защиты и реализации прав тех, кто производит программный продукт. Мне кажется, в нашем законодательстве уже необходимо переходить к новой парадигме защиты и программного обеспечения.

Далее, информационные продукты в Интернете. Очень много то, что мы творим, в последнее время появляется только в он-лайне. Не на материальных носителях, а так сказать, в виртуальном мире. И в этом случае появляется проблема первая — фиксация места и времени создания информационного продукта. Почему места, потому что мы тогда будем говорить о некоей юрисдикции каких-то национальных и международных законов. Второе. Необходима фиксация содержания. Я лично знаю 18 статей, в которых приведены без копиров и копирования выдержки из моих статей и без кавычек. И, собственно говоря, я ничего доказать не могу, поскольку через некоторое время содержание на этих

сайтах может изменяться. То есть фиксация некая и правовая фиксация содержания. И самое последнее, что касается, опять же, Интернета, — это создание эффективной системы защиты прав и интересов тех, кто создает те или иные информационные продукты.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Завершается ваш час.

БАРАНОВ О. А. Заканчиваю. И противоречия. Сегодня глобально основное — все конвенции, и в том числе и мы, говорим о всеобщем праве доступа к информации. Интеллектуальная собственность, авторское право — это является барьером к доступу к информации. И в условиях информационного общества, думаю, нужно строить некую новую парадигму, которая это бы противоречие учитывала.

Теперь, уважаемый зал, у меня есть предложение к президиуму, чтобы перейти от основ к делу, Владимир Иванович, купите мою интеллектуальную собственность по поводу предложений по вашему решению за 24 секунды. Вы — 24 секунды, а я вам интеллектуальную собственность свою. Договорились?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Домовились. (С м і х).

БАРАНОВ О. А. Я согласен. Поэтому буду говорить.

Вы сказали, что нет государственной политики в области охраны прав автора. Отсутствие политики — это уже есть политика. Поэтому ваше утверждение можно скорректировать, на самом деле политика есть, она просто несовершенна. Ее необходимо сегодня каким-то образом модернизировать. Поэтому мне кажется наши рекомендации должны начинаться с рекомендаций Кабинету Министров определиться с государственной политикой в области охраны авторских прав и интеллектуальной собственности. Но не столько с политикой, сколько с механизмом ее реализации. Вот те нарекания, которые были сегодня, практически к законам ни у кого претензий не было, к механизмам реализации, к реальным.

И второе. Фундаментальная ошибка в пункте 2.8. «Внести зміни до законодавства щодо підвищення відповідальності Інтернет-провайдерів за незаконне розповсюдження об'єктів авторського права і суміжних прав». Прощу прощения и довожу до сведения всех, что Интернет-провайдеры не распространяют информацию, они всего лишь на всего обеспечивают доступ к информационным ресурсам. И в постановлении Кабинетом Министров, которое утвердило правила оказания телеинформационных услуг, прямо записано, что интернет-провайдер не несет ответственности за содержание информационных ресурсов, к которым мы как пользователи получаем доступ. Поэтому этот пункт необходимо убирать. Либо писать: «владельцы интернет-ресурсов несут ответственность...» и далее по тексту.

Спасибо за внимание.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую Олександрє Андрійовичу. Слово надається Крищенку Вадиму Дмитровичу, народному артисту України, професору Підготуватися Павлу Мовчану.

КРИЩЕНКО В. Д. Шановний Володимир Іванович, шановні добродії, я представляю ту когорту митців, що працюють у сфері пісні і скажу від себе, що мене хвилює. Насамперед, з'явилося багато організацій, які опікуються авторським правом. Я особисто одержую багато отаких великих бандеролей, які приходять і кажуть, що відмовтеся там, ідіть до нас, ми вас приголубимо, ми вас зігріємо, а ті вас обкрадуть і ви знаєте, автору, який, скажемо, пише пісні, важко досліджувати, хто тебе обкраде, а хто тебе приголубить, отут треба якесь направлення чи законодавство, чи департамент має зорієнтувати автора, куди йому горнутися, куди йому не горнутися. Автор незахищений. Наводжу приклад, який трапився зі мною. Десь багато років тому ми з одним із композиторів, Віктором Лісоволом, написали пісню «Наливаймо, браття, в кришталеві чаші». Зараз, між іншим, під музику цієї пісні іде українське військо, цю пісню використав відомий режисер, як на мене, в антиукраїнському фільмі «Вогнем і мечем» двічі повторював її, не всю, ви думаєте, він спитав в авторів права на використання? Чи були хоч ці написи хто автори цієї пісні? Нічого цього не було. Ми звернулися до однієї юридичної організації. Кажуть: «Хлопці, от давайте, поставте питання». Відсудите як кажуть сто гривень, п'ятдесят ваших буде. Відсудите більше, п'ятдесят ваші. Вони взяли, бо це знаєте, на дикому Заході, беру це в дужки, автор жде, мабуть, все життя, щоб виграти цей суд, бо це добавляє йому багато-багато нулів, щось взяли і десь притихли, я не знаю, чи їх задобрили, чи ні. Отак захищаються права автора, отак наша юридична система діє і донині.

Третє. Не йде облік тих пісень, я кажу про себе, які виконуються, дуже багато проводиться, знаєте, так конвертами там пішли і в результаті автор свою авторську винагороду не одержує.

Четверте. Відносно до радіотелебачення виставляють наперед автора: «Свисни, Панько, бо ти дурніший». У мене таке враження, що тут, знаєте, питання так стоїть, що якщо ти будеш дуже наполегливий, то взагалі щезнеш з радіоефіру і з телеефіру. Тут має бути законодавство і десь загальне положення, яке має виконувати радіо і телебачення.

І останнє! Останнє — це гонорар, щез гонорар для письменників, для журналістів, з газет, це теж винагорода — жити по закону, жити по правді. Давайте! (О п л е с к и).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Вадим Дмитрович. Я хотів сказати, що Вадим Дмитрович не тільки поет, письменник, може, хто не знає, професор кафедри культурології Національного аграрного університету.

Слово надається Павлу Мовчану, письменнику, поету, народному депутату України. І підготуватися Бернатовичу Олександрю Станіславовичу.

МОВЧАН П. М. Шановне зібрання, я кілька думок, що вже почув, з чим знайомий, перечитав Білу книгу чорно набрану. Скажу, що сумні враження, тому що, мені здається, що достатньо було часу для того, щоб ситуацію змінити на краще, але є певні позитивні тенденції. Їх не треба відкидати, які уже намічені в роботі тієї державної структури, яка відповідає за сьогodнішню сферу. Я розумію, що недоліків значно більше тому, що накопичувалися ті завали не один рік. І коли сьогodні Володимир Анатолійович Широков казав про те, що як сьогodні крадуть те, що належить певній групі авторів, то я вам скажу, що я тішуся, що 26 серій «Лиса Микити», який виготовили Всеукраїнське товариство «Просвіта» і спільно із студією «Фрески», розкладається. Тому що в такий спосіб відбувається українізація.

Я розумію, що ми одержуємо нуль, і одержує Мирослав Скорик — нуль, Анатолій Пономаренко — нуль від цього. Але я тішуся від того, що зацікавилися тим продуктом, який має високий стандарт. Ми дотрималися його! Я тішуся інколи від того, що те, що ми робимо дитячу колекцію спільно, Всеукраїнське товариство із фірмою «Атлантика», тут присутній президент цієї компанії Юрій Михайлович Гандзюк, що у нас розкладається по Інтернету. Ми встигли його випродувати, ознайомити, провести презентацію, як уже воно пішло. Я вам скажу, що по частотності розкрадання «Лиса Микити» ми займаємо сьоме місце в світі. Так зацікавилися за межами навіть України. Ясна річ, що це не, ну, це смішно. Смішно, тому що ну, це дикий Захід, чи я не знаю, чи це дика Африка. І тут треба робити, треба наводити порядки. І тішуся тим, що, нарешті поданий тут законопроект, який ми сьогodні, буквально кілька годин тому схвалили законопроект Степана Антоновича Давимуки, Ярослава Петровича Кендзьора, це про колективне врегулювання, управління, так, колективне. Нарешті ми маємо те, що необхідно було. Але чому так довго йшли ми до цього? Чому? Це треба зараз уже просто негайно державі допомагати. Сама державна інституція не впорається. Ви це дуже добре знаєте. І тому приватні ті агенції, які існують, вони працюють на одиниці. А на загальнонаціональну справу не працює поки що ні одна, ні друга, не третя структура.

І тому, я думаю, що використовуючи свій регламент, зроблю висновок про те, що сьогodнішнє обговорення матиме позитивні результати хоча б тому, що і в законодавчій сфері ми, Володимире Івановичу, маємо можливість зробити певні корективи і я усвідомлюю, що будуть певні організаційні висновки. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Слово надається Бернатовичу Олександрю Станіславовичу — генеральному директору ІТ-

консалтинг, кандидату фізико-матиматичних наук. Підготуватися Юрію Капіці.

БЕРНАТОВИЧ О. С. Добрий день! Я коротко зупинюсь на проблемах програмного забезпечення в Україні за матеріалами судової експертизи, які ми проводимо вже 10 років.

Перша проблема. Реальна практична проблема. Як це не дивно, але ПЗ в Україні (програмне забезпечення) часто використовується як механізм відмивання, вивозу грошей за кордон та ухилення від податків. Схеми дуже прості.

Перше. Гроші витрачаються на розробку фіктивного ПЗ і це найбільш розповсюджене правопорушення.

Друга схема. Розроблене ПЗ сумнівної якості продається за кордон з метою компенсації ПДВ. До речі, при експертній оцінці ціни такого продукту виявляється значна корупційність експертів як таких.

Третя схема. Купується легальне ПЗ, іноді на мільйони гривень, а держава отримує податки не з мільйонів, а тільки з невеликої вартості наданих посередні постачання послуг, а легальне ПЗ завозиться в Україну контрабандою.

Друга проблема. Контрольні марки на диски з програмним забезпеченням. Значна частина дисків з програмним забезпеченням, що продаються на ринках України і на яких нанесені контрольні марки — є абсолютно контрафактними. Причина тут не тільки і не стільки в корупційності системи видачі марок, основна причина — хибність самої схеми. Адже мало хто знає, щоб визначити чи насправді правовласник надав заявнику марок право на тиражування чи розповсюдження вкрай складне питання, іноді дуже заплутане.

А законом не передбачена експертиза при видачі марок. І кваліфікованих експертів в державних органах нема і не буде при такій зарплатні. Таким чином марки для ПЗ створили юридичну парасольку над піратами. Тепер їх піратські диски вважаються легальними. Але що робити? Адже марки грають позитивну роль — відрізняють легальне від піратського. Для збереження системи марок повинна бути створена незалежна кваліфікована експертиза під патронатом правовласників, адже тільки вони мають виключні майнові права. Ні міліція, ні прокуратура, ні департамент чи міністерство, а тільки правовласники. І ця проста істина дуже обурює деяких чиновників.

Третя проблема — стан розвитку українського виробництва ПЗ. Академік Андон зупинився на цій проблемі. Я тільки скажу, що переможні реалії про четверте місце українських програмістів за рівнем кваліфікації, на цьому фоні непереконливі: а чому на наших комп'ютерах так мало програм українського виробництва? Майже немає. Є американські, є російські, українських майже нема. А чому так? А тому що в умовах розвинутого піратства практично українському програмісту нема ринку для продажу своїх продуктів. Як він може конкурувати з «Майкрософт»? Ніяк, тільки ціною.

А якщо найкращі світові продукти світового рівня коштують 10 гривень — все, це смерть українського програміста!

І остання проблема, четверта. Це розповсюдження нелегального програмного забезпечення через Інтернет. Потенційно це найбільш небезпечна проблема. В останні роки завдяки стрімкому розвитку швидкісного доступу до Інтернету в Україні широкого розповсюдження набуло інтелектуальне піратство через Інтернет. Уже непотрібно їхати на базар і купувати піратські програмні диски. За декілька хвилин можна скачати будь-яку найкращу світову програму вартістю тисячі і тисячі доларів. До 70–80 відсотків українського Інтернет-трафіку складає перекачка піратських програм, фільмів та фонограм. Цю проблему треба вирішувати, і наші пропозиції ми подали до Комітету. Спасибі.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Слово надається Юрію Михайловичу Капіці — директору Центру інтелектуальної власності та передачі технологій НАН України, кандидату юридичних наук. Підготуватися Харпачову Вадиму Юрійовичу.

КАПІЦА Ю. М. Уважаемые участники слушаний, нет ничего сложного в том, чтобы, основываясь на модельных законах Всемирной организации интеллектуальной собственности, на проверенных многими годами законах европейских стран сделать хорошее национальное законодательство. И на этом здесь можно поставить точку.

Есть проблема — увидеть за этим законодательством деньги, которые могут быть потенциально получены и увидеть: то ли эти деньги будут направлены в интересах авторов и государства, то ли эти деньги уйдут в теневой рынок. В Украине они ушли в теневой рынок.

С 2003 года, с принятием постановлений КМУ № 71, № 72, появились возможности для эффективной деятельности организаций коллективного управления правами относительно сбора вознаграждения. Какой был бы государственный подход? Самый минимальный. Это оставит единственную организацию — Украинское агентство по авторским и смежным правам, сделать жесткое регулирование по перечислению средств всеми соответствующими субъектами и получить свой украинский миллиард. Именно один миллиард — это та сумма средств, которая, по оценкам Счетной палаты, должна собираться в Украине. Эта модель была реализована в Казахстане. И я прекрасно ее знаю, потому что лично беседовал с руководителями патентного ведомства и соответствующих структур по авторском праву в этой стране.

Что было сделано в Украине? В Украине на основе очень несовершенного закона именно в этом вопросе, принятого в конце 1993 года, было создано и зарегистрировано действительно много организаций. Но уже стало очевидным, что это неверный

признак, буквально через два года. Государственный подход решения этого вопроса — это быстро внести изменения в законодательство, это принять меры.

Что случилось в Украине? В Украине была попытка Государственного департамента интеллектуальной собственности навести порядок. Был сделан и проект закона. Проект закона об авторском праве, который на протяжении 5-ти лет 5 раз подавался в Кабинет Министров и возвращался обратно. Если еще первый раз эти возвраты можно было как-то объяснить его той или иной несовершенностью, сейчас возникает вопрос: то ли все эти 5 лет в Государственном департаменте интеллектуальной собственности работают неквалифицированные специалисты, которые год за годом делают некачественные законопроекты и подают в Кабинет Министров. То ли наоборот — в Кабинете Министров у нас работают два очень известных специалиста в области интеллектуальной собственности, которые занимаются этой сферой и которые считают, что еще нужно несколько лет над ним поработать.

Есть и третье объяснение этой ситуации, что подобное замедление в принятии изменений к законодательству это результат лоббирования отдельных организаций коллективного управления, которые за это время уже окрепли и вот часть возможно этого миллиарда и пустили на эти процессы. Как бы то ни было, но данный вопрос — это свидетельство абсолютной беспомощности, бесконтрольности в государственной системе, как на уровне Кабинета Министров, так и на уровне подведомственных организаций Министерства образования и науки и Департамента. Проблема известна, она не решается и в результате деньги уходят в тень.

Сейчас ситуация такая, Департамент за все годы серьезно не проверил ни одной организации коллективного управления. Ряд организаций коллективного управления вообще запрещает ему проверять их, исходя из Закона «О коммерческой тайне». И есть видимость, если мы посмотрим, все время на сайте департамента появляется снова Закон «Об авторском праве», он снова приходит к нам в Академию, он уже приходил к нам год назад, нормальный в целом закон, и в этом году пришел нормальный. А появился последний проект закона, именно тогда, когда на Совете национальной безопасности и обороны предполагается серьезное рассмотрение этого вопроса, перед парламентскими слушаниями.

То есть перед нами 5 лет разыгрывается просто театральное действие, в котором участвуют: один слой — это уровень государственных чиновников, министерств и департамент; второй слой — это уровень государственных чиновников Кабинета Министров Украины и цель этого действия показать, что что-то делается. На самом деле, это время уходит на то, что с каждым годом организаций коллективного управления становится все больше. Было бы интересно узнать, у сидящего здесь руководителя Департамента. На каком основании Вы увеличиваете число этих организаций? Это что помогает

эффективнее работать системе, или Вам звонят, Вы бы так вышли и сказали, кто Вам звонил, когда Вам звонил.

В итоге, заканчивая, я могу сказать, что результат последних 5 лет свидетельствует, что ничего общего в Украине с становлением эффективного сбора и распределением авторского вознаграждения, становления института коллективного управления не имеет с европейским опытом, с европейскими странами и с опытом ведущих стран СНГ. Это крупная ошибка нашего ведомства и это результат бесконтрольности со стороны Кабинета Министров. Спасибо. (О п л е с к и).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо, Юрію Михайловичу.

Шановні колеги, слово надається Вадиму Юрійовичу Храпачову, композитору, члену Національної Спілки кінематографістів України. Підготуватися академіку Яцківу Ярославу Степановичу.

ХРАПАЧОВ В. Ю. Шановні колеги, шановна Президія, що вже, майже, «розтанула». Тут всі такі високі посадовці нам такі ідеї кажуть і все в такому напрямі непогано ці ідеї втілити в життя. Справа в тому, що на це потрібна воля цих самих посадовців, державних посадовців, щоб в кінці-кінців це було зроблено.

Бо коли перший закон був в 94-му році опублікований, там в самому кінці було доручення Кабміну в термін три місяці зробити законодавчу базу, щоб він працював, він не працює. Минуло 14 років, ми зараз говоримо про початок діяльності.

Хотілося б зробити, я — автор, немає ніяких відзнак державних, в мене є тільки такий творчий здобуток, я написав музику до 91-го художнього фільму. Тут є тільки Губа, в якого більше зроблено. Так от Тараненко казав, що в нього на рахунок агентства 32 гривні. Я кожного року туди звоню раз на рік, у мене там все ще 8 гривень.

Це, звичайно, смішно, це анекдотично, є багато анекдотів. І в цьому беруть участь, на жаль, посадовці. Агенція у нас є. Я був в інших агенціях, я наш закон показував в агенціях у Франції, в Бельгії показував. Всі кажуть, що добрий закон, що закон прямої дії, навіть, хтось сказав, в Голландії сказали: «Якби ми мали б такий закон, то ми б працювали ще краще».

Наші з агенції люди, багато вже там генерацій начальства змінилося. І не діло авторів знати, хто там, хто там зараз. Всі вони, мені казали в агенціях, і в цій, і в тій, і в російській, та, ваші приїздили, ваші набиралися досвіду. Все ще набираються досвіду, мабуть, за користь тих відсотків, які відраховуються з авторів. Ну, з 8 гривень не багато відрахуєш. Наше Міністерство культури теж добре працює в цьому напрямку. Бо угоди, авторські угоди, які підписують, принаймні, кінематографісти, я впевнений і показував іншим, юристам показував, що вони стовідсотково антизаконні. Бо там, де авторське право, яке

є невід'ємне від автора, по цих угодах автори мають передавати міністерству. А воно невід'ємне.

В Міністерстві культури розроблений був в 2001 році такий кошторис про мінімальну винагороду в діяльності всіх авторів кінематографічних творів. За цією, це набрало навіть, мені здається, сили указу Кабміну, чи щось таке, постанови. Я вам скажу які там гонорари у композиторів. Наприклад, я не тільки працюю в художньому ігровому кіно, ще в мультиплікації. Так ось, в 2001 році в кінці-кінців було розроблено гонорар за написання музики до мультиплікаційного фільму. Це робота йде 3–4 місяці. Так от, при радянській владі за це платили 1200 рублів. Зараз за угодою за цією постановою міністерства, це мінімальні ставки, які, звичайно, стали максимальними, — платять 1200 гривень! Мінус податки, звичайно. Це вже звучить як анекдот, звичайно. Так?

Ну, а, це впирається колись в когось, в якусь особу, яка повинна робити, наша агенція повинна робити. Коли ми кажемо про створення єдиної агенції, то досвід всіх європейських країн говорить про те, що не може бути єдиної агенції. Може бути єдина керуюча структура. А потім агенції. По одній агенції в галузі. Одна агенція існує в музиці, для композиторів, авторів...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Вадиме, будь ласка, завершуйте.

ХРАПАЧОВ В. Ю. Єдина в літературі, в кіно і так далі, але не може одна агенція, це братська могила всіх. Добре, дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Слово надається Ярославу Степановичу Яцківу, академіку Національної академії наук України. Прошу.

ЯЦКІВ Я. С. Шановний Володимир Іванович, шановні колеги, друзі! Ось я бачу тут сидить колишній директор ВААП, з яким я працював в радянські часи, здається у нас не було тих проблем тоді, які чути сьогодні. Перш за все, я можу тільки співчувати літераторам, музикантам, авторам за ту біду, в яку вони фактично попали, але це відображає стан нашого суспільства. І тут правильно хтось сказав, яке громадянське суспільство, це ми і маємо і завдяки комітету відбувається оця розмова, а кожен з нас намагається зробити щось корисне в цій справі і тому я хочу похвалитися, що, наприклад, я видаю чотири журнали наукові і науково-популярні, на сторінках яких розповідаю про інтелектуальну власність і намагаємось якимось чином підняти рівень суспільного розуміння цієї справи. Ось один журнал «Світогляд» я передаю Володимирі Івановичу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я і так читаю, Ярослав Степанович. Я його читаю.

ЯЦКІВ Я. С. Дякую, віддайте своїм колегам.

Тепер я хочу сказати, що в науковій царині немає тих проблем, про які ми чуємо сьогодні, а є інша проблема, що наш науковий продукт невідомий у світі. Ми видаємо тисячі наукових журналів, а з них тільки десятки мають відомі їм факт фактури і з них тільки десятки перекладаються англійською мовою і стають відомими у світі і це одна з найбільших проблем в науці, так що ми б тут були би зацікавлені, щоб наші наукові продукти хтось там запозичував чи брав. І ось ми починали видавати такий журнал «Наука України у світовому інформаційному просторі», де показуємо ті проблеми, які є сьогодні. Ближче до сьогоднішньої теми. Я хотів сказати те, що сказав мій знайомий колега, пан Баранов, відносно Інтернету. Я підтримую цю точку зору, що неможливо це писати, що інтернет-провайдери відповідають, бо це не відповідає дійсності. Мій колега Капіца чи хтось сказав, для чого створювати багато установ колективного управління? Так, але ж законом не регулюється створення їх. Тільки реєструє Державний департамент інтелектуальної власності. Він не має права заборонити реєстрацію цього органу колективного управління. І я взагалі дивуюся, чому творчі спілки до цього часу не створили кожна свій орган колективного управління, як, наприклад, я створив українську астрономічну асоціацію ще в 1990 році, яка робить деяку таку загальну інформаційну політику в сфері астрономії і космічних досліджень.

І нарешті, дуже спокійно, основна теза тут звучить — давайте реформувати. Я був на різних посадах. З Кременем, який тут був, ми створили оцей Департамент інтелектуальної власності у 2000 році. Я не вважаю, пане Крайнев, що це була помилка, бо і ви тоді працювали з нами. І Департамент виконав важливу функцію. З того часу я відслідковую особливу роботу Інституту промислової власності. Це прекрасно створений інститут і законодавча база, база реєстрації охорони промислової власності вирішена. Думаю, і законодавча база в авторських і суміжних правах існує. Основна біда, що всі наші закони не виконуються, як у цій царині, так і в інших царинах. А до чого приводять часті реорганізації, ми знаємо. Наведу приклад. Наприклад, технопарки. Була єдина інноваційна структура. Прийшов прем'єр-міністр перший раз, Юлія Володимирівна ліквідувала технопарки, загальмувався ріст інноваційної складової в Україні на два роки.

Аналогічно, я пережив сім трансформацій Міністерства освіти і науки. Ось маємо результат, що українська наука деградує з кожним роком, я вам кажу це відповідально, як ще працюючий активний науковець. Спасибі.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановні колеги, у нас ще велика кількість виступаючих і записки надходили з проханням на виступ. Але я хочу з вами порадитися. Ще декілька людей може виступити, можливо, є ще заключне слово.

У нас два ключових відомства сьогодні були — Міністерство освіти і науки України і Міністерство

культури і туризму України. Але оскільки є поняття коректності, тому що Департамент інтелектуальної власності готував виступ сьогодні доповідь міністра Вакарчука, який не зміг в силу відомих причин прийти. Це зробив Максим Віталійович Стріха — заступник міністра освіти і науки. Оскільки згадалося прізвище, я можу дати слово для репліки підлеглому Максиму Віталійовичу, керівнику Департаменту. Якщо бажає Микола Васильович, дуже коротко.

ПАЛАДІЙ М. В. — Шановні друзі, мені приємно вас бачити, але 2,5 години, ми будемо говорити так, багато із виступаючих поливали Державний департамент і тільки три хвилини дано для того, щоб я міг щось сказати.

Скажу таким чином, з того часу як Володимир Іванович очолює і даний комітет і підкомітет була тисяча пропозицій від Державного департаменту інтелектуальної власності розібратися в проблемі і запропонувати реальні механізми вирішення.

Наприклад. Переговорити з тими ж телерадіоканалами, провести зустріч може на таких слуханнях, може на комітетських разом з Міністерством юстиції і якби тільки сьогодні вони заплатили те, що потрібно по нинішньому законодавству, це було б в тисячу раз більше того, що збирають всі організації разом взяті. Результат ви маєте.

На сьогоднішній день я не бачу такого логічного підходу перевірки ситуації.

За 8 років роботи Департаменту є дійсно національна база, є законодавство. Є помилки, але, ви знаєте, різниця між тими, кому дають слово, і кому ні. Нам є про що сказати. Якщо зараз буде потрібно, ми можемо сказати, що ми зробили за ці роки. У нас багато помилок, але не помиляється той, хто нічого не робить. Ви спитайте тих людей, яких ви бачите перед собою: що ти особисто зробив (особисто!) для того, щоб справа покращилася. Візьміть минулі слухання, візьміть комітетські слухання.

Відносно доручень Кабінету Міністрів. Хочу сказати, що Прем'єр-міністр Тимошенко ніколи б не дозволила не виконувати доручення Кабінету Міністрів, а тим більше доручення Прем'єр-міністра. Нема таких доручень невиконаних, вони всі виконані.

Ви подивіться на парламентські слухання, які були в минулому році, до яких звертаються. Що є там не виконано наше? Тобто огульно говориться: «хтось щось не виконує». Ви спитайте пана Фітчера, який робить це законодавство разом з нашими творцями і так далі. Хай він вам скаже, яка ситуація в Україні і що робить Державний департамент. Йому слова не дають. Тобто я думаю, що тенденції до кращого, на жаль, на цих слуханнях не відбулися. Ми пропонували свою позицію в комітет — ми не були почуті. Ми хотіли прийти на ці слухання — нас не пустили. Ми проходили там через керівництво Верховної Ради, там і так далі, і так далі. Тобто ситуація, ви бачите, на сьогодні яка є.

Відбулася конференція... зараз продовжується конференція в Ялті, у тому числі і по цим питанням. Її позиція — цієї конференції — вона ніким тут не озвучена. Я хочу сказати, що да, помилки є.

Відносно Генеральної прокуратури. Нас лякають, що буде велика там перевірка. П'ять разів Володимир Іванович звертався до Генерального прокурора і, я не знаю, три чи п'ять разів одержав відповідь. Перевірили нас, допитали кожного працівника, починаючи від мене до останнього бухгалтер. Нема там порушень закону. Але ж комусь хочеться, щоб вони були. Треба змінити центральний орган виконавчої влади. Да потрібна система практично, яка добре працює, яка має гроші, яка має свій розвиток, яка отримала б визнання в світі. Сьогодні наш Департамент єдиний серед країн бувшого Радянського Союзу працює в департаменті Європейського Союзу, де працюють Хорватія, Польща, Угорщина і так далі. Це не наше рішення, це рішення міжнародних організацій. Але, на жаль, сьогодні Державний департамент працює з організаціями по колективному управлінню, програючи суди від імені авторів, програючи у Верховному Суді. Але ж де позиція законодавства? Тобто нас звинувачують в тому, що воно в чомусь там не відповідає. Але ж кажуть, скільки разів ми пробували це законодавство подати! Ми дійсно є орган виконавчої влади. Ми не є центральний орган виконавчої влади. Тому ми робимо все, що можемо, у нас є результати, є відповідна оцінка. Так, є і помилки, які ми в силі виправити, вони не великі ці помилки, ми в силі виправити разом з вами.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Слово надається Петрову В'ячеславу Васильовичу — директору Інституту проблем реєстрації інформації НАН України, члену-кореспонденту Національної академії наук України. Підготуватися Артуру Лі.

ПЕТРОВ В. В. Уважаемый Владимир Иванович! Уважаемые участники слушаний!

Мне хотелось бы отметить в процессе обсуждения другой очень важный аспект интеллектуальной собственности, именно проблему создания. Только профессор Мокин коснулся этого вопроса, а вопрос чрезвычайной важности. Потому что в создании культурного продукта, создании массовой или так сказать высокой культуры — это все общественная жизнь и культурная, но создание продукта материального, защита его интеллектуальной собственности — это значительно важнее. И она сегодня у нас в Украине опущена до такого уровня, что я вам приведу просто несколько примеров. Имею ли я право об этом говорить?

Я вам хочу напомнить, много раз в стенах Верховной Рады, обсуждая вопрос урегулирования производства компакт-дисков, говорили, что

компакт-диски розробтані в Україні. Да, они розробтані, оптичєскіє дїскі, они розробтані в нашєм інстїтутє. В 1988–89 году мы подали 650 заявок на патєнты в 27 стран мира, вот такой уровень был защиты.

Сєгодня мы за два года вместе с нашими идеями всего 17 патєнтов подали, и думаетє потому что мы стали хуже работатъ? Потому что обьєм фїнансїрования, обьєм поддержки и организация работы научных исследоватєлєй рєзко ухудшїлись.

Хїросимой и Нагасакой одновременно над украинской наукой стала с прїнятієм Бюджетного кодекса 2002 года 24 стаття пункт 3, которая запрєщает бюджетным, научным организациям братъ и отдавать кредиты. Что это значит? Это значит, что автоматом все средства, которые зарабатывает наука, были отнесены в так называемый «спєцбюджет» в распоряжение казначейства. И мы даже карандаш не можем купитъ без заключения договора с магазином, я уже не говорю о более серьезных вещах, к чему это прїводит. Это прїводит к тому, что мы, фактически, лишены возможности выполнятъ серьезные работы.

Наш інстїтут выполнєет цєлый ряд крупных контрактов по созданию информационных систем с зарубежными странами. В связи с тем, что мы подпадаем под ту общую номенклатуру бюджетных организаций как исследовательская организация, создающая принципиально новые продукты, мы обязаны проводить торги по привлечению соисполнителей. А какой заказчик серьезный, а тем более, что мы выполнєем договора по тематике двойного подчинения, захочет, чтобы привлекали публично соисполнителей под тематику, которая является его собственностью?

Поєтому у нас возникают очень серьезные проблемы, мы не можем привлекатъ украинских соисполнителей именно по этой причине. А у нас многомиллионные долларовые договоры на выполнение крупных информационных систем.

Поєтому выход, наверное, есть. И выход состоит в том, чтобы срочно сделать корректировку бюджета, бюджетного кодекса, и чтобы средства спєцбюджета находились не в казначействе, но пусть в том же государственном «Ексїмбанке», там, где сейчас находятся наши валютные средства. И не возникает там вопрос. И тогда это будет колоссальное расширение колоссального пласта создателей новых технологий, как в Академии наук, во всех научных подразделениях Министерства образования и науки, и в медицине, и в аграрном секторе.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

ПЕТРОВ В. В. Колоссально важные вопросы. И поэтому я считаю, что обязательно нужно попытаться найти его решение.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Слово надаєтсьє Артуру Лі, президенту Всеукраїнської професійної спілки «Гільдія акторів кіно».

АРТУР ЛІ. Я згоден з шановним паном Паладієм і згоден з висновками Всесвітньої організації інтелектуальної власності, представниками Михалі Фїтчером.

Дїйсно, Закон України «Про авторське право і суміжні права» повністю дозволяє захищати права авторів і виконавців. Дозволяє.

Але звертаю увагу всіх присутніх, що всі нормативні відомчі акти у сфері авторського права і суміжних прав, видані Міністерством освіти і науки, Міністерством культури та туризму, Державним департаментом інтелектуальної власності не узгоджуються з вимогами Закону України «Про авторське право і суміжні права» і прямо порушують їх. А деякі норми цих документів просто порушують норми Конституції.

Держдепартамент, на який покладено функції забезпечити виконання актів законодавства у цій сфері, цих порушень просто не помічає. Контроль за реалізацією вимог Закону України «Про авторське право і суміжні права» Держдепартаментом не проводиться. Все це підтверджується не голосливими заявами, а неприкритими фактами та документами «Бїлої книги». Жодна держана телекомпанія, всі знаєтє, не виконує вимоги частини четвертої статті 47 Закону України «Про авторське право і суміжні права», постанову Кабінету Міністрів 72.

Економічний результат бездіяльності Держдепартаменту у забезпеченні вимог закону сьгодні такий. За період з 2000 по 2008 рік без урахування 2008 втрати авторів і виконавців аудіоізаїних творів 14 мільярдів 878 мільйонів 777 тисяч гривень. Втрати авторів комп'ютерного програмного забезпечення 9 мільярдів 623 мільйони 216 тисяч гривень. Втрати авторів архїтекторів 4 мільярди 110 мільйонів 366 тисяч гривень. Загальна сума втрат від невиконання норм законодавства України складає 28 мільярдів 611 мільйонів 359 тисяч гривень з яких державний бюджет України не отримав один мільярд 719 мільйонів і так далі. Все це можна перераховувати до безкінечності.

Намагаючись приховати такі результати, прикриваючись проведення національного законодавства на норми Європейського Союзу і Цивільного кодексу України, Держдепартамент сьгодні вніс на узгодження міністерством проект про зміни до Закону України «Про авторське право і суміжні права». Саме ті норми, які Держдепартаментом систематично порушувалися, він запроєктував змінити. Я попереджаю Міністерство юстиції, що прямо порушена стаття 22 Конституції, яка встановила при прїйнятті нових законів, а по внесенню змін до чинних не допускаєтсьє звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод. Підкрєслюю, вже існуючих. В Європейському суді з прав людини знаходиться на розгляді справа 23850/08 проти України. Саме за невиконання вимог закону України про авторське право і суміжні права заявлена сума відшкодувань складає 2 мільярди 896 мільйонів 939 тисяч гривень.

Кожного дня сума ця зростає примірно на 3 мільйонів гривень.

Гільдія акторів закликає всі гілки влади, одумайтесь! Досить імітувати виконання законів! Починайте їх виконувати. Гільдія акторів попереджає на цей раз всі органи державної влади. Якщо вони проігнорують пропозиції нашої профспілки, якщо Мінюст в черговий раз відмовить легалізації гільдії програмістів, гільдії майстрів екрану, гільдії винахідників всупереч Конституції, всупереч Конвенції про захист прав і основоположних свобод людини, Конвенції про свободу асоціації «Захист права на організацію», всупереч Міжнародного пакту про економічні, соціальні, культурні права, всупереч всіх міжнародних зобов'язань України як члена ОБСЄ і члена ПАРЄ, то профспілки розпочинають судовий розгляд з метою доведення його до Європейського суду з прав людини і попереджаємо, що сума відшкодувань за порушення Закону України «Про авторське право і суміжні права» буде складати не менше заявлених тут 28 мільйонів гривень.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Артур, час вичерпано.

АРТУР ЛІ. Все. Тоді буквально 10 секунд. Ми просимо привести всі нормативні відомчі акти у сфері авторського права, суміжних прав до вимог Конституції, Цивільного кодексу та Закону України «Про авторське право і суміжні права». Створити діючий центральний орган виконавчої влади у сфері інтелектуальної власності, який буде виконувати функції, встановлені законами України, самостійно, а не буде передавати їх суб'єктам господарювання як метр Державного кордону на відкуп гендлярм. Забезпечити виконання українських законів на території України, як це встановлено статтею 116 Конституції України. Все! Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановні колеги, шановні учасники парламентських слухань, я, головуючи тут на засіданні за дорученням комітету, робив все, щоб максимальна кількість авторів, насамперед, творців, науковців виступили. Страшенно перепрошую тут перед шановними ректорами, дехто не витримав, і науковцями, які хотіли виступити в цій царині, тому що, як сьогодні говорилося, ми забули про авторські права в сфері науки і забули про економічний аспект цього перед багатьма представниками творчих спілок, але за заявкою мали виступити 15 чоловік, проте у нас завершується час — три години регламенту.

Я не хочу робити підсумки, тому що це підсумки — це, знаєте, як в Радянському Союзі. Для нас було важливо, для комітету, щоб почути ваші думки. Добре, погано, не все погано в нашому домі, а конструктивні пропозиції це те, що можна зробити сьогодні, що можна зробити завтра.

Ви всі отримали проект рекомендацій, які підготувала робоча група і багато тут присутніх. Ви знаєте, потім вони мають затверджуватися рішенням нашого

комітету. Звичайно, я дуже дякую всім за..., ну, на 90 відсотків, може більше навіть, толерантність, конструктивність і саме професійність в роботі.

Я хочу вам сказати, що комітет і надалі, це його напрямок, буде вислуховувати, приймати рішення, звертатися із зверненнями, запитами і приймати рекомендації, які обов'язкові для виконання, згідно законодавства, інститутами виконавчої влади.

Не треба сприймати персоніфіковано на свій рахунок всю ту величезну проблему. Це знаєте, неспівмірно і сьогодні хід розмови це підтверджує. Хтось зараз дасть свої виступи, я перепрошую, просто не встигли виступити, тому що попросилися і Анатолій Крим, і Микола Паладій, і пан Яцків, і Мовчан, і багато інших написали записки, автори яких вчора, на жаль, не зверталися з цим проханням, і багато інших.

Тому я прошу дати виступи, ми це включимо в стенограму.

КАРМАЗІН Ю. А. Я вчора звернувся.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, до Комітету. Ми не встигли. Ви до мене не зверталися персонально. Я не знаю, до кого ви зверталися. Тому в мене є таке прохання. Дайте, будь ласка, ваші пропозиції, ми їх будемо розглядати на Комітеті. Буквально сьогодні, завтра, післязавтра ми це виносимо на Комітет, звичай в дискусію. В нас представники шести політичних партій. І рішення від 16 квітня 2009 р. приймалося одноголосно. Я зняв там деякі радикальні пункти. Одноголосно, хочу сказати. І сьогоднішні комітетські слухання спрямовані на виконання тих рішень. А ті комітетські — парламентських рішень. Тому давайте бачити проблему, а не окремих людей з їх власними інтересами. Парламентські слухання, комітетські слухання, закони України, рішення Верховної Ради треба поважати, як поважати виконання всіх інших, а не намагатися звести це до персоналій. Тому, є ще така пропозиція, звичайно по регламенту, по закону, Комітет приймає рішення. Ну, я можу запропонувати ці рекомендації, які у вас, хоча велика частина авторів-творців уже залу залишила. Ну, цікаво просто. Мені пишуть записки. Давайте приймемо за основу цей проект рекомендацій. Це не має значення для проходження його в Комітеті. Якщо ви не проти, я можу поставити на голосування.

ГОЛОС З ЗАЛУ. Хто буде голосувати?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Присутні тут.

Прийняти за основу ці рекомендації. Погоджуєтесь з цим? Давайте демократично. Я ставлю на голосування. Хто за те, щоб прийняти за основу проект рекомендацій?

КАРМАЗІН Ю. А. Мені з мотивів дозвольте, будь ласка.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Юрію. З мотивів, це будете Яценюку говорити. Добре. Нема такого бажання? Без мотивів. Врахував.

Я хочу сказати, можна не зривати засідання. (Ш у м у з а л і).

Пане Юрію, ну ви у Верховній Раді зриваєте постійно засідання, так, я перепрошую.

Ні, я не давав вам слова, пане Юрію. Ви щойно прийшли. У нас завершився процес обговорення.

КАРМАЗІН Ю. А. Так є Закон «Про статус народного депутата», вам ніхто не дає права не надавати людям слово.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, у нас завершився процес обговорення. Завершився, всі, хто за регламентом хотів, всі виступили. Були декілька записок прийняти за основу — це демократичним шляхом. Нема бажання — ми не будемо приймати. Тоді у мене до вас прохання. Сьогодні, завтра, включаючи пана Кармазіна, дайте, будь ласка, ваші пропозиції до цих рекомендацій. Ми будемо їх обговорювати, вивісимо їх на сайті.

КАРМАЗІН Ю. А. А стенограма ведеться?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ведеться стенограма.

КАРМАЗІН Ю. А. Запишіть, будь ласка, є Закон про комітети. Це репліка Кармазіна.

КАРМАЗІН Ю. А. Я наголошую, що існує Закон «Про статус народного депутата». Є народний депутат Кармазін, який ніде ніколи нічого не зривав. Це ви наклеп на мене зараз звели. Я не знаю, для чого.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги!

КАРМАЗІН Ю. А. Я прийшов з доброю душею...

ГОЛОВУЮЧИЙ. У вас тоді, пане Кармазін... У нас захід о 6-й годині завершується. Ви щойно прийшли. Ні, почекайте. Я дам хвилину.

Щойно прийшов пан Кармазін. Щойно прийшов. У нас три хвилини залишилось до завершення. Одна хвилина, щоб до 6-ї ми завершили. Ще ж я маю право на заключне слово. Пане Кармазін, одна хвилина.

КАРМАЗІН Ю. А. Я за хвилину нічого не встигну. Але...я розумію, зараз і стенограма не ведеться. Я почитав, шановні. Я один з тих авторів, який писав, бо тоді не закривали так, я вважаю, що...Я в цій залі провів безліч засідань як голова комітету, в іншій іпостасі, но ніколи нікому я не закривав рота.

А сьогодні я бачу, у чому проблема. Уже бачу, у чому проблема. Мені не дають навіть виговорити її. А проблема серйозна. Я перепрошую, я ж нікому не заважав, правда? Я тихенько сидів у залі.

Значить, я вивчив всі матеріали, от, я не просто так прийшов. Я прийшов, до мене звернулися з листам з тим, що багато, безліч слухань і так далі — це листи і колишніх народних депутатів, нинішніх, всіх, хто мають відношення до цієї теми.

Я глянув ці рекомендації, я закликаю вас, люди, не треба їх ставити за основу. Дуже хороша пропозиція, яку ви висловили. Хай зараз дадуть пропозицію і потім комітет, коли ви скажете, коли можна буде ці пропозиції десь реалізовувати, десь вони попадуть в якусь таблицю, очевидно, порівняльну. Тому, що я не побачив, хто автори, скажімо, цих рекомендацій. Вони мені нагадали мою колись стару роботу, коли я був прокурором, це — звинувачувальний висновок.

І я подивився зараз, коли три хвилини дають відповісти на такий висновок — це, мабуть, недобре. Тому шановні друзі! Не робіть цього, ми хочемо краще зробити. І давайте не будемо паплюжити нашу роботу, наші органи влади, і законодавство, бо це немає попадати взагалі в пресу. Чесно кажучи, не має попадати.

Бо нас тоді ще більше закинуть далі не на восьму сходинку, туди, де ми опинилися. І слава Богу, що на восьмій, а не на другій, як були, по охороні інтелектуальної власності.

Так що спасибі за увагу, я свою пропозиції надам в установленому регламентом порядку.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Юрію.

А я теж хочу сказати: у нас всі рівні і, якщо хтось хоче виступити, пише записку в зал, а не встає з місця і говорить. У нас всі абсолютно рівні громадяни і всі учасники слухань. Всі, хто хотів, сьогодні виступили.

Тому, шановні колеги, ви бачите, є багато різних проблем, так, є різні інтереси звичайно. Я ще раз хочу повторити, ми видамо стенограму сьогоднішніх комітетських слухань, включаючи ваш виступ, пане Юрію. Ми будемо обговорювати ці рекомендації. Будемо обговорювати демократично як завжди на «круглих столах». Всі зможуть взяти участь. Ми запросимо представників на наш комітет. Це я вам гарантую. Я думаю, що за останній рік всі заходи проводилися демократично, з залученням громадськості.

Я хочу вам сказати, на звернення ваші, які до мене пишете як до голови комітету, я миттєво реагую і буду працювати так і надалі. І повірте, і підтримка комітету в цьому є. Тому я дякую всім за таку титанічну сьогодні роботу, за вашу підтримку, за ваші конструктивні думки. І я впевнений в тому, що ми зможемо зрушити всі проблеми з місця, які сьогодні називалися.

Дякую всім і гарного відпочинку. (О п л е с к и).

Невиголошені виступи

ГАНЖУРОВ Ю. С., доктор політичних наук,
професор ВПІ НТУУ «КПІ»

До питання про охорону авторського права у видавничій галузі: окремі міркування

Шановні колеги, вам відомі причини, що продукують проблеми реалізації програм захисту об'єктів інтелектуальної власності. Можна, звичайно, посылитися на минулий досвід своєрідного усупільнення творчих здобутків із огляду на колективістську модель радянського буття. Не буде перебільшенням й твердження про недостатню психологічну, організаційну, професійну толерантність до європейської практики. У межах фахових інтересів вбачається доцільним зосередитися на окремих питаннях, пов'язаних із охороною інтелектуальної власності, виписаних у законі України «Про авторське право і суміжні права», передовсім у частині правовідносин між автором і видавцем. Власне ітиметься про ті проблемні зони, які виникають в результаті конфліктів інтерпретацій норм закону, покладених у сферу їхньої реалізації. Передовсім йдеться про тлумачення поняття «авторське право». Перелік об'єктів, на які поширюється це поняття, на нашу думку, не є вичерпним. Відомо, що світова практика не виключає можливість поширення охорони авторського права на видані органами державної влади у межах повноважень офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного характеру. Адже в правовому полі функціонує категорія «авторське право на службові твори», яка кореспондується із необхідністю захисту змістової частини нормативно-правових актів. Ця проблема гостро актуалізується саме на рівні видавничої діяльності і часто призводить до реальних негативних наслідків.

Доволі неоднозначними щодо дифініції у визначенні об'єктів авторського права вбачаються причинно-наслідкові обставини реалізації норм закону щодо передачі авторських прав. У чому, власне, полягає передача авторських майнових прав? У який спосіб вона здійснюється? Закон наголошує, що «передача майнових прав автора (чи іншої особи,

яка має авторське право) оформляється авторським договором.»

Таким чином закон визначає типологію договору (авторський), за яким може здійснюватися передача майнових авторських прав. Підкреслимо: авторський а не видавничий. Водночас зазначений акт передачі фігурує в іншому документі – договорі на право використання творів, які за концептуальним змістом кореспондуються із видавничим договором.

Вимагає тлумачень норма закону наступного змісту: «В усній формі може укладатися договір про використання (опублікування) твору в періодичних виданнях (газетах, журналах тощо).» Адже зрозуміло: навіть при документуванні усних домовленостей технічними засобами легітимність такої правової основи сумнівна. За таких умов гарантувати автору захист його прав видається проблематичним. Принагідно згадаємо у цьому контексті публікацію інтерв'ю. За законом, співавторами інтерв'ю є особа, яка дала інтерв'ю, та особа, яка його взяла. Природно, що за таких умов регулювання правовідносин на договірних засадах набуває актуальності. Проте до останнього часу засоби масової комунікації не надають належного значення питанням охорони авторського права. Виняток складають окремі наукові періодичні видання, що позначають публікації знаком охорони авторського права (презумпція авторства).

Відомо, що видавництво, яке є однією стороною договору, може залучити інше видавництво для допомоги у виконанні укладеного договору, письмово повідомивши про це автора. Але воно не може, залишаючись стороною договору, надавати іншим організаціям право видавати даний твір автора, посилаючись на те, що видавництво, а не автор, володіє правом на опублікування, відтворення та розповсюдження творів. Майнові права, що передаються за авторським договором, мають бути у ньому визначені. Майнові права, не зазначені в авторському договорі як відчужувані, вважаються такими, що не передані. Час від часу висловлюються думки про можливість використання творів без дозволу автора. Щоправда, йдеться про фрагментарне використання

творів без згоди на це автора (вільне використання твору із зазначенням імені автора). Проте законодавчо межі такого використання не визначені. Тому компіляція є досить поширеним явищем особливо у навчальній та науковій літературі. Отже йдеться про з'ясування правової основи авторського договору. Важливо наголосити на тому, що суб'єкти авторського права можуть доручати управління своїми майновими правами на колективній основі відповідним державним організаціям, установчі документи яких передбачають здійснення таких функцій. Проте, типові видавничі договори подібних правил не виписують. До останнього часу виняток стосувався використання творів вітчизняних авторів за кордоном. Типові видавничі договори мали пункт, який передбачає передачу автором видавництву своїх правочинностей по використанню зазначеного в договорі твору за кордоном, якщо ці правочинності не були передані раніше іншій організації, про що автор зобов'язаний повідомити видавництво під час укладання договору. У такому разі видавництво представляє інтереси автора у розв'язанні питань про використання його твору за кордоном. При цьому видавництво має вчасно інформувати автора про всі пропозиції, які стосуються використання його твору за кордоном, забезпечити під час укладення договору на використання твору за кордоном охорону особистих прав і майнових інтересів автора, а також можливість внесення в твір необхідних, на думку автора, змін і доповнень. Порівняно недавно серед фахівців з'явилась інша постановка питання, що стосується видавничого договору, яка по суті започатковує дискусію про природу авторського договору. порушується питання про те, що видавничий договір потрібно вилучити з області авторського права, а предметом правового регулювання видавничого права мають стати взаємовідносини видавництва з авторами (за видавничим договором), з рецензентами, науковими та іншими редакторами, консультантами (за відповідними договорами) та іншими позаштатними учасниками редакційно-видавничого процесу. Можливо, особливий статус матимуть і ті відносини, які складаються між видавництвом і автором замовного рукопису. Таким чином, авторське і видавниче право переходить у площину двох відносно самостійних взаємодіючих інститутів редакційного права. Відомо, що предметом авторського права є відносини, які складаються у зв'язку зі створенням і використанням творів науки, літератури і мистецтва. Уявімо собі ситуацію, коли відносини, пов'язані з відтворенням запатентованими електронними засобами творів науки, літератури і мистецтва, будуть вилучені з області авторського права та на їх базі утворюватиметься авторське право виготівника електронної книги. Оскільки при цьому зберігається інститут авторського права, виникає питання, які ж відносини залишаються предметом його регулювання? Очевидно, що при такому підході авторські відносини повинні бути

зведені тільки до закріплення авторства особи, яка створює твір, а всі інші відносини, що складаються відносно твору між авторами і організаціями — це самостійні предмети інших правових відносин. Таке розв'язання питання недоцільне, особливо в умовах інтеграції України до європейських стандартів, коли немайнові та майнові права автора знаходять всебічну охорону і висувуються на перший план. Якщо в теорії авторського права і в законодавстві видавничий, постановочний, сценарний та інші договори обґрунтовано трактуються як різновид авторського договору, оскільки у всіх цих договорах відносини складаються між суб'єктом авторських прав (автором або його правонаступником) та організацією (видавництвом) з приводу творів науки, літератури або мистецтва, то узагальнюючим родовим поняттям зазначених договорів, у разі звуження сфери дії авторського права, повинен стати договір з надання автору послуг чи інше спрощене визначення цього поняття. Проте для послуги характерна така форма відносин, коли винагорода призначається тому, хто надає послугу, а не отримує її. Насправді ж, не автор платить, а автору виплачується авторська винагорода і не за надану йому послугу, а за створений ним твір, що є предметом авторського права і переданий організації для використання. На жаль, такі відносини автора і видавця, котрі з'являються на практиці останнім часом, призводять до розкладання авторського права на самостійні інститути правовідносин, кількість яких залежить від існуючих видів використання творів.

Ця обставина певною мірою актуалізує проблему контролю за неухильним додержанням норм законів України, що охороняють авторські та суміжні права.

ГАШИЦЬКИЙ О.А., *начальник відділу захисту прав інтелектуальної власності Державної митної служби України*

У системі запобігання обігу в державі контрафактної продукції Державна митна служба України забезпечує заходи щодо захисту прав інтелектуальної власності на митному кордоні, що має на меті створення сприятливих умов для діяльності легального бізнесу.

З метою приведення митного законодавства у відповідність до вимог міжнародного права та створення умов для вступу України до СОТ та на виконання заходів у форматі *Плану дій Україна — ЄС*, Держмитслужбою був розроблений Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України» (щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності при переміщенні товарів через митний кордон України), прийнятий Верховною Радою України 16.11.06 за № 359-V. Цей Закон базується на положеннях Угоди з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності (ТРИПС) та набрав чинності 11.02.07.

Оновленими положеннями Митного кодексу України передбачено, зокрема, реєстрацію у митному реєстрі об'єктів авторського права і суміжних прав. Порядок такої реєстрації регламентовано постановою Кабінету Міністрів України від 13.04.07 № 622 «Питання реєстрації об'єктів права інтелектуальної власності у митному реєстрі, отримання інформації та взаємодії митних органів з іншими правоохоронними і контролюючими органами та власниками прав на об'єкти права інтелектуальної власності у разі призупинення митного оформлення товарів за ініціативою митного органу» (набула чинності 28.05.07).

Довідково: Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи веде митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності на підставі заяв власників майнових прав на об'єкти авторського права і суміжних прав, прав на торговельні марки, промислові зразки та географічні зазначення. Станом на 25.05.09 до митного реєстру включено 136 об'єктів права інтелектуальної власності, з них: 109 — знаків для товарів та послуг, 27 — промислових зразків.

Держмитслужбою на постійній основі вживаються заходи по виявленню та перекриттю каналів незаконного переміщення через митний кордон України дисків для лазерних систем зчитування та іншої аудіовізуальної продукції, завдяки незаконному виробництву якої найчастіше порушується авторське право. Особовий склад підрозділів митниці, задіяний у митному оформленні, орієнтовано на забезпечення постійного контролю за дотриманням чинного законодавства при переміщенні через митний кордон України дисків для лазерних систем зчитування.

Порядок експорту, імпорту дисків для лазерних систем зчитування регулюється Законами України від 17.01.02 № 2953-III «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування, матриць» (із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 06.07.05 № 2734-IV) (далі — Закон України) та від 23.03.2000 № 1587-III «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних».

Відповідно до цих законодавчих актів для здійснення **імпорту** в Україну дисків для лазерних систем зчитування необхідно окрім стандартного пакета документів, на підставі яких здійснюється митне оформлення цього товару, додатково подати ліцензію на вид господарської діяльності «імпорт дисків для лазерних систем зчитування», яка видається Міністерством економіки України відповідно до вимог Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності».

Крім цього, після митного оформлення дисків для лазерних систем зчитування із записами,

які призначені для продажу, мають бути марковані контрольними марками.

Для здійснення **експорту** таких дисків також необхідно:

- подати ліцензію на вид господарської діяльності «експорт дисків для лазерних систем зчитування»;

- забезпечити наявність на дисках для лазерних систем зчитування визнаних або присвоєних Державним департаментом інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України СІД-кодів;

- забезпечити наявність на дисках для лазерних систем зчитування контрольних марок.

Поряд з цим, відповідно до частини третьої статті 2 Закону України, дія цього Закону не поширюється на диски для лазерних систем зчитування, які не є об'єктами експорту/імпорту, що:

- ввозяться або вивозяться, пересилаються в міжнародних поштових та експрес-відправленнях фізичними особами в кількості, яка не перевищує двадцяти примірників;

- ввозяться або вивозяться, пересилаються в міжнародних поштових та експрес-відправленнях юридичними особами для забезпечення господарської діяльності без права або не з метою подальшого продажу або розповсюдження;

- ввозяться або вивозяться з технічною документацією у складі обладнання.

Проблема із застосуванням зазначеної норми законодавства: Класифікація носіїв інформації здійснюється відповідно до примітки 6 до товарної групи 85 УКТЗЕД у редакції товарної номенклатури Митного тарифу України, затвердженого Законом України від 05.04.01 № 2371-III. Згідно зазначеного акту законодавства диски, стрічки та інші носії інформації товарної позиції 8523 або 8524 залишаються класифікованими у цих товарних позиціях, навіть коли подані разом з апаратурою, для якої вони призначені. Такий класифікаційний підхід відповідає нормам міжнародного права. Таким чином, у разі ввезення/вивезення обладнання, до якого додаються диски для лазерних систем зчитування, вони класифікуються у вантажній митній декларації окремо, тому такі диски є об'єктами експорту/імпорту, в зв'язку з чим виникає питання необхідності подання ліцензії.

Негативним фактором, який сприяє проникненню на митну територію України контрафактної продукції, є прозорість кордонів з сусідніми країнами СНД.

Найчастіше з порушенням законодавства аудіовізуальна продукція переміщується залізничним транспортом та, як правило, при її виявленні власника встановити неможливо. Характер приховування свідчить про причетність до незаконної діяльності обслуговуючого персоналу, а саме провідників вагонів. Найчастіше та найбільше за об'ємом компакт-дисків вилучається при спробі незаконного вивезення за межі митної території України на

ділянці українсько-польського та угорського кордону, а при спробі незаконного ввезення — на ділянці українсько-російського кордону.

Факти незаконного переміщення через митний кордон дисків для лазерних систем зчитування та іншої аудіовізуальної продукції, в залежності від обставин правопорушень, кваліфікуються за такими статтями Кодексу, зокрема, за статтею 340 «Недекларування товарів, транспортних засобів» та 352 «Дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю».

Останнім часом значна кількість справ зазначеної категорії судом взагалі не розглядається, оскільки особа правопорушника у таких справах, як правило, не встановлена. Ці справи повертаються для встановлення винних осіб, що практично не представляється можливим. Після виконання митним органом додаткових заходів щодо з'ясування винної особи, справи повторно направляються в суд, однак до розгляду не приймаються, а знову повертаються в митні органи.

Держмитслужбою щомісячно передається інформація щодо затриманих на кордоні лазерних дисків до Державного департаменту інтелектуальної власності.

Виходячи з вищезазначеного, Держмитслужба України вважає за необхідне у рекомендаціях комітетських слухань врахувати врегулювання наступних питань:

- щодо необхідності подання ліцензії у разі здійснення експорту чи імпорту дисків для лазерних систем зчитування у складі обладнання шляхом внесення змін до Закону України від 17.01.02 № 2953-III «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування, матриць»; (Міністерство освіти і науки України, Міністерство економіки України, Держмитслужба України)

- щодо підготовки судовими органами роз'яснень та рекомендацій стосовно дій митних органів у разі виявлення під час митного контролю предмету правопорушення, але коли особа правопорушника не встановлена. (Верховний суд України)

*ПЕРОГАНІЧ Ю., член Правління –
директор ГО «Вікімедіа Україна»,
член Міжгалузевої ради з питань
розвитку інформаційного суспільства
при Кабінеті Міністрів України*

Темою мого виступу є аналіз правового регулювання публікації фотографій скульптур і архітектурних споруд, що постійно розміщені в доступних для широкої публіки місцях, в іноземних державах.

Так, у Німеччині існує спеціальний термін *Panoramafreiheit* (або також *Straßenbildfreiheit*), див. <http://de.wikipedia.org/wiki/Panoramafreiheit>,

що перекладається як Свобода панорами, або Свобода для вуличних споруд.

В законі про авторське право Німеччини є положення, яке дозволяє зйомки або створення інших зображень (наприклад, картин), будівель та скульптур, які постійно знаходяться в громадському місці і публікувати такі зображення. При цьому авторські права не вважаються порушеними. <http://www.fotorecht.de/publikationen/hundertwasserhaus3.html>

Свобода панорами обмежує права власника авторського права вживати заходів у зв'язку з порушенням авторських прав відносно фотографа чи будь-кого, хто поширює зображення. Свобода панорами є винятком із загального правила, за яким власник авторського права має виключне право дозволяти репродукування та розповсюдження твору.

Багато країн мають аналогічні норми, що обмежують сферу авторського права і явно дозволяють фотографувати будівлі і скульптури, розташовані в громадських місцях. Проте існують відмінності в інтерпретації цього принципу.

Це визначає, зокрема, стаття 59 німецьких *Urheberrechtsgesetz*, стаття 27 Швейцарського *Urheberrechtsgesetz*, розділ 62 Закону про Авторські права, дизайни і патенти Об'єднаного королівства Великобританії і Північної Ірландії.

У деяких країнах, наприклад у Франції чи Бельгії, такого загального дозволу немає, а дозволяються лише так звані «випадкові вклучення».

Сфера охоплення таким дозволом, який дозволяє робити і публікувати знімки в громадських місцях, не турбуючись що твори охороняються авторським правом теж відрізняється між країнами. У більшості країн, ці дозволи застосовуються тільки для зображень тривимірних (об'ємних) архітектурних та скульптурних творів, що розташовані постійно в громадських (доступних для широкої публіки) місцях. «Постійно» зазвичай означає «на час природного життя твору». У Швейцарії, навіть дозволяється фотографування та публікація двовимірних робіт, таких як фрески та графіті, за умови, що зображення не можуть бути використані для цих же цілей, що й оригінали.

Але є і більш тонкі відмінності. Так у Німеччині важливо, щоб фотограф також знаходився в момент фотографування у публічному місці. Розташування фотографа не має ніякого значення в Австрії. В багатьох східноєвропейських країнах, законодавство обмежує цей дозвіл тільки на некомерційне використання зображень. Крім того, існують міжнародні відмінності у визначенні «громадське місце». У більшості країн, це поняття включає в себе тільки зовнішній простір (наприклад, у Німеччині), тоді як деякі інші країни відносять до громадських місць громадські (не приватні) музеї (наприклад, у Великобританії).

Є також європейські країни (такі, як Італія), де досі немає свободи панорами. В Італії, не дивлячись на численні офіційні протести та національні

ініціативи публікація фоторепродукцій без дозволу автора все ще повністю заборонена, згідно зі старим італійським законом про авторське право.

Цікаве положення існує в Директиві 2001/29/ЕС Європейського парламенту і Ради від 22 травня 2001 про гармонізацію певних аспектів авторського права і суміжних прав в інформаційному суспільстві (Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society).

В Статті 5, розділу 3 (h) цієї директиви надається можливість (хоча і не вимагається) державам — членам ЄС включати пункт про «свободу панорами» у свої закони про авторське право.

На думку Громадської організації «Вікімедіа Україна» є доцільним внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права» з метою введення свободи відтворення засобами фотографії творів архітектури та скульптури, створених для постійного розміщення в доступних для широкої публіки місцях. Це дозволить прискорити наповнення національного сектору україномовної та іншомовних Вікіпедій, поширювати і поглиблювати інформацію про туристичні об'єкти України, гармонізувати у цій частині вітчизняне законодавство з законодавством ЄС.

ХУДЯКОВ Ю. Ф., *віце-президент
Національної Співки архітекторів України,
народний архітектор України*

Мій виступ присвячений висвітленню деяких проблем, пов'язаних з архітектурною діяльністю, архітектурою як галуззю образотворчого мистецтва, зокрема, зі станом з авторським правом на твори архітектури.

Існують Закони України «Про архітектурну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про приєднання до Бернської конвенції», Цивільний і Господарський Кодекси, якими регулюються права авторів творів архітектури, містобудування, ландшафтної архітектури і міського дизайну. Але, на жаль, норми цих законів в реальному житті не діють.

Самі поняття «автор твору архітектури», «автор проекту» зникли. Ані в пресі, навіть в спеціалізованих, ані в побуті ім'я автора (співавторів) не згадують. На жодному кресленні немає прізвища автора, його підпису, саме як автора. Чому? Можна перелічувати причини такого стану. Одна з них пов'язана з тим, що так званих «авторів» може бути багато, навіть на невеликий об'єкт — 8–10, на різних етапах проектування — різні прізвища. Тут і начальники, боси, шефи, керівники, які ніякого прямого відношення до створення твору не мають. Звідси і зведена нанівець повага до дійсного автора твору архітектури, який в сьогоднішніх надтяжких умовах зумів подолати численні перешкоди, корупційні вимогання знайти

спільну мову з замовником і будівельниками і довести свій задум до завершення. Запитайте у людей на вулиці, чи назвуть вони хоч одне прізвище архітектора — автора проекту споруди повз яку ці люди кожного дня проходять.

Хто знає авторів Майдану Незалежності, хто автор скандального будинку на вул. Грушевського, 9А? Ми знаємо, що запроектували Альошин, Вербицький, Каракіс, Добровольський, Милецький в першій половині минулого століття, але не знаємо хто є авторами творів сьогодні, навіть тих, що отримали державну премію в галузі архітектури.

Із нехтування поняттям «автор» витікає і нехтування самим твором. Власник (користувач) без будь-яких дозволів, погоджень з автором вносить зміни до об'єктів, перебудовує, перефарбовує, змінює функціональне призначення і навіть зносить об'єкти, які охороняються законом як об'єкти авторського права. В жодній цивілізованій країні світу така ситуація неможлива. При цьому автор не отримує передбачених відрахувань за використання твору. Сам термін «використання» потребує уточнень, які можна зробити, внівши доповнення в Закон України «Про архітектурну діяльність».

Достатньо прочитати в пресі повідомлення про урочистості з нагоди відкриття нового об'єкту, будь-то дитячий театр, житловий будинок, станція метрополітену. В тексті перелічені присутні на церемонії мер міста, президент будівельної компанії, інші поважні особи, але жодної згадки про автора, який своїм талантом, наполегливою працею створив цей об'єкт. Те ж саме при публікаціях зображень споруд з комерційними намірами у вигляді листівок, конвертів, календарів прізвищ авторів не знайдете. Можливо тому, що їх взагалі знайти неможливо. Буває, що самі автори не підозрюють, що вони автори.

До інших проблем в Законі України «Про архітектурну діяльність» слід прописати особливості дії «права слідування» при здійсненні повного або часткового продажу твору архітектури.

Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2003 р. № 72 «Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав» передбачені мінімальні ставки авторської винагороди за використання творів архітектури. На жаль, перелік видів використання творів архітектури в додатку № 4 цієї Постанови не враховує деяких видів використання об'єктів авторського права. Це і розробка робочої документації для будівництва після затвердження стадії «проект» іншим виконавцем, це і розробка проектної документації при реконструкції існуючих споруд коли роботи при живих авторах виконуються іншим виконавцем, це і відшкодування автору при знесенні об'єкту архітектури.

У зв'язку з цим автори творів архітектури позбавлені можливості отримувати значні кошти від користувачів їх творчих здобутків, а держава надходить до бюджету.

Необхідно розробити уточнюючі документи для творів архітектури відносно «договорів на право використання творів» (ст. 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

У зв'язку зі вступом України до СОТ архітектурне проектування віднесено до сфери «надання послуг». Необхідно детально відслідкувати дію законів про авторське право в інших країнах, враховуючи, що незабаром на наш ринок, разом із іноземними інвесторами, увійдуть іноземні архітектори і проблеми захисту авторського права іноземних авторів за твори, створені (побудовані) на території України повинна взяти на себе держава Україна.

Оскільки у нас відсутні «автори проекту», то відсутні і авторські договори, необхідність складання яких передбачена законом. В архітектурній практиці навіть відсутнє само поняття «авторська угода». Необхідно впровадити в життя обов'язкове заключення авторських договорів — розробити типові зразки, механізми впровадження в життя, механізм дії.

Необхідно чітко прописати відносно майнових прав авторів творів архітектури, які працюють за наймом. Хто володіє спільно з автором майновими правами: роботодавець, замовник (власник) об'єкту, генеральний проектувальник...?

В короткому виступі неможливо перелічити всі проблеми із захистом прав авторів творів архітектури. Національна спілка архітекторів України висловлює готовність співпрацювати з профільним Комітетом Верховної Ради, Мінрегіонбудом, Міністерством освіти і науки в напрямку вдосконалення законодавчих і нормативних документів, спрямованих на вдосконалення системи захисту прав авторів.

ШАПОВАЛ В. В., *юридичний представник BSA в Україні*

Щодо деталізації норм кримінального законодавства, яке встановлює відповідальність за порушення авторських прав на комп'ютерні програми. Кримінальна відповідальність за порушення авторського права настає в разі незаконного відтворення, розповсюдження творів науки, літератури і мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, незаконного відтворення, розповсюдження виконань, фонограм, відеограм і програм мовлення, їх незаконного тиражування та розповсюдження на аудіо- та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації, або іншого умисного порушення авторського права і суміжних прав, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному, великому або особливо великому розмірі.

У відповідності до Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право від 1996 року (до якого Україна приєдналася згідно із Законом від 20.09.2001), відтворенням комп'ютерної програми визнається, в тому числі, зберігання її копії в цифровій формі у пам'яті комп'ютера.

Тобто, умисне зберігання користувачем незаконної (неліцензійної) копії комп'ютерної програми в пам'яті є її відтворенням в розумінні цієї міжнародної угоди.

В той же час, чинне законодавство України (зокрема, Закон України «Про авторське право та суміжні права») не містить відповідного значення терміну «відтворення комп'ютерної програми», що призводить до ухилення користувачів неліцензійних копій комп'ютерних програм від відповідальності за таке порушення авторського права. Тим самим, чинний Закон фактично унеможливує притягнення до відповідальності користувачів неліцензійних (контрафактних) примірників комп'ютерних програм, при тому, що такий вид порушень авторського права на програмне забезпечення є найпоширенішим.

Згідно із практикою застосування статті 176 КК України, до кримінальної відповідальності наразі притягаються лише особи, які незаконно тиражують, розповсюджують контрафактні примірники комп'ютерних програм, або які здають їх в оренду/комерційний прокат.

Отже, склалася ситуація, коли норми кримінального законодавства не забезпечують необхідного рівня захисту прав інтелектуальної власності у відповідності до вимог багатосторонньої Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС).

У зв'язку з цим пропонується внести зміни до Кримінального кодексу України, та у його статті 176 в абзаці першому частини першої слова «комп'ютерних програм і баз даних» замінити словами «незаконне відтворення копій комп'ютерних програм і баз даних (в тому числі, їх незаконне зберігання в цифровій формі у пам'яті комп'ютера) або їх розповсюдження».

Прийняття даного законопроекту, який вносить зміни до Кримінального кодексу України, дозволить забезпечити надійний правовий механізм захисту прав інтелектуальної власності відповідно до вимог Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право від 1996 року та багатосторонньої Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС) СОТ.

Вказані законодавчі пропозиції належать до сфери інтелектуальної власності, яка відповідно до Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року № 1629-IV належить до пріоритетних сфер, в яких здійснюється адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

У Європейському Союзі загальні принципи кримінальної відповідальності за порушення авторського права встановлено у статті 61 Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, яка є частиною *acquis communautaire* відповідно до Рішення Ради 94/800/ЄС від 22 грудня 1994 року про

укладення від імені Європейського Співтовариства, в межах його компетенції, угод, досягнутих під час уругвайського раунду багатосторонніх переговорів (ОВ L 336, 23/12/1994, С. 0001–0002). Так, відповідно до зазначеної статті члени СОТ передбачають кримінальні процедури та покарання, які застосовуються принаймні у випадках навмисного порушення авторського права, вчиненого у комерційних масштабах. Заходи припинення включають тюремне ув'язнення, грошові штрафи, достатні у порівнянні з іншими злочинами подібної тяжкості, аби запобігти порушенню прав. У належних випадках заходи припинення включають накладення арешту, конфіскацію та знищення контрафактних товарів та будь-яких матеріалів та засобів виробництва, які

використовувались при вчиненні правопорушень. Члени СОТ можуть передбачити кримінальні процедури та покарання з метою застосування в інших випадках порушення прав інтелектуальної власності, зокрема, коли їх вчинено навмисно та в комерційних масштабах.

Таким чином, проект змін до Кримінального кодексу України, яким пропонується деталізувати диспозицію статті 176 (порушення авторського права та суміжних прав), не суперечитиме *acquis communautaire*.

Слід зазначити, що прийняття запропонованого проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України» не потребуватиме додаткових витрат з Державного бюджету України.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти «Ефективність застосування законодавства України у сфері авторського права і суміжних прав»

Учасники слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти, які відбулися 3 вересня 2008 р., відзначають, що діяльність державних органів у сфері авторського права і суміжних прав в Україні є вкрай неефективною, перешкоджає формуванню цивілізованого ринку інтелектуальної власності.

Незважаючи на вимоги Цивільного кодексу України та Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами у 2003 р. привести законодавство, зокрема, з питань охорони авторського права і суміжних прав у відповідність до кодексу та законодавства ЄС, виконавчою владою до цього часу до Верховної Ради України відповідних проектів законодавчих актів не внесено.

Відсутність контролю щодо збору, розподілу та виплати авторської винагороди з боку Державного департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України (МОН України), своєчасних змін до законодавства призвели до негативних наслідків стосовно збору, розподілу та виплати авторської винагороди, зумовили становлення в Україні ринку об'єктів авторського права та суміжних прав, який значною мірою порушує законодавство, що у свою чергу, гальмує становлення національної індустрії культури в цілому.

Не збирається винагорода за репрографічне відтворення творів літератури та образотворчих, фотографічних творів, за право слідування; не сплачуються в належному обсязі авторська винагорода за використання мелодій мобільних телефонів (рінгтонів), відрахування підприємствами, що випускають або імпортують чисті лазерні носії тощо. Не здійснюється виплата винагороди авторам, виконавцям, виробникам фонограм державними телерадіокомпаніями, які навіть не сплачують авторську винагороду з комерційних надходжень за розміщення реклами.

Представники творчих спілок України у своєму зверненні до вищого керівництва держави висловили недовіру керівникам Державного департаменту інтелектуальної власності МОН України (Паладію М. В., Чеботарьову В. П., Дмитришину В. С.),

Українського агентства з авторських і суміжних прав (Пашковському Л. Б.).

25 квітня 2008 р. Комітет Верховної Ради України з питань науки і освіти на вимогу громадськості звернувся до керівництва Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Міністерства освіти і науки України з цих питань та про перевірку інформації, оприлюдненої інформаційними агентствами, про те, що новий керівник Українського агентства з авторських і суміжних прав Л. Б. Пашковський дав вказівку перерахувати авторську винагороду, зібрану в Україні для авторів і правовласників у сумі 10,5 млн. грн. та 290 тис. доларів США на депозитні та поточні рахунки сумнівного Європейського банку розвитку та заощаджень, який згодом став банкрутом, а гроші зникли. За результатами ревізії Головного контрольно-ревізійного управління України не має гарантії повернення цих коштів авторам. Слід зазначити, що такі дії вже стали «доброю традицією». Аналогічна ситуація мала місце у 2000 р. коли в Українському агентстві з авторських та суміжних прав зникло понад 400 тис. доларів США авторської винагороди. Це ще раз переконує, що в державі неприховано діють корупційні схеми.

Відповіді Міністерства освіти і науки України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України свідчать про формально-бюрократичний, поверховий підхід до перевірки зазначених фактів, не дають відповіді на питання щодо винних осіб, притягнення їх до відповідальності та термінів повернення коштів авторам. Ці факти вперто замовчуються й ігноруються керівництвом Державного департаменту інтелектуальної власності МОН України, не стали предметом обговорення на колегії Міністерства освіти і науки України. Лише у відповідь на депутатський запит Генеральна прокуратура України повідомила про скасування рішення Шевченківського РУГУ МВС України про відмову в порушенні кримінальної справи за цим фактом як незаконного, та направлення матеріалів до прокуратури м. Києва для додаткової перевірки. Справу взято Генеральною прокуратурою України на контроль.

Відсутність контролю за правомірним використанням об'єктів авторського права і суміжних прав спричинила становлення в Україні рекордингового ринку, який значною мірою порушує законодавство у сфері інтелектуальної власності. Не здійснюються перевірки рекордингових компаній (в Україні їх близько 400), зокрема державними інспекторами з питань інтелектуальної власності, що підпорядковуються Державному департаменту інтелектуальної власності МОН України.

На поліграфічних вкладах компакт-дисків часто розміщується недостовірною інформація щодо майнових прав на твори, виконання та фонограми: рекордингові компанії зазначають себе як особу, якій належать майнові права. Використання компакт-дисків з недостовірною інформацією підприємствами телебачення, громадського харчування, торгівлі, транспорту тощо, є підставою для сплати неналежної винагороди організаціям колективного управління та, відповідно, рекординговим компаніям.

Неналежно виконується спільний наказ органів центральної виконавчої влади від 21.05.2003 р. № 310/527/193/240/7/1/2-103 вих./271/62/343 щодо Програми скоординованих дій правоохоронних і контролюючих органів у сфері забезпечення захисту прав інтелектуальної власності.

Незважаючи на доручення Кабінету Міністрів України, Міністерством освіти і науки України, Державним департаментом інтелектуальної власності МОН України не здійснюються належні заходи щодо перевірки діяльності організацій колективного управління. Зазначені органи фактично проігнорували доручення Кабінету Міністрів України від 23.04.2007 р. № 14668/3/1-07 щодо перевірки правомірності дій, пов'язаних із збиранням та розподілом винагороди і правильності сплати податків з винагороди організаціями колективного управління, засновниками яких є юридичні особи.

Недосконалим і непрозорим є порядок видачі контрольних марок, що дозволяє певною мірою «легалізувати» піратство. Зацікавлені творці не мають змоги отримати інформацію про видачу марок підприємцям, що публікують (тиражують і продають) їхні твори та виконання. При видачі марок для опублікування аудіовізуальних творів не вимагаються договори з авторами цих творів та з виробниками фонограм і відеограм. Це надає змогу видавати марки неналежним особам. Як наслідок, встановлена законом винагорода творцям не виплачується.

Незважаючи на розпорядження Державного департаменту інтелектуальної власності МОН України від 01.03.2005 р. № 24 щодо реорганізації ДП Українське агентство з авторських і суміжних прав у громадську організацію, за три з половиною роки не здійснено реальних кроків стосовно такої реорганізації. Замість цього Департаментом на облік прийнято три нові організації колективного управління із схожими назвами, що може бути підставою, враховуючи неодноразове зникнення коштів творців

з рахунків ДП УАСП, для рейдерського захоплення цього підприємства.

Наведені приклади свідчать про відсутність належних дій та їх координацію з боку правоохоронних і контролюючих органів (Міністерства освіти і науки України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Генеральної прокуратури України, Державної податкової адміністрації України, Антимонопольного комітету України, Державної митної служби України тощо) у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Це призводить до суттєвого зростання рівня правопорушень, контрафакції та піратства.

Проблеми діяльності організацій колективного управління майновими правами творців. Як відзначалося на парламентських слуханнях «Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування» (21 березня 2007 р.), недосконалість законодавства, неналежний контроль за його виконанням призводить до суттєвих недоліків у діяльності організацій колективного управління правами авторів, виконавців, виробників фонограм, що включає, зокрема, збір винагороди без належної звітності користувачів, розподіл та виплату винагороди неналежним особам, запровадження низьких договірних ставок виплати винагороди.

Так, до одного й того ж платника зборів можуть звертатися декілька організацій, пропонуючи меншу договірну ставку виплати винагороди. Не укладаються належні договори між організаціями колективного управління згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права», а в разі укладання таких договорів, відсутнє належне виконання їх умов. Деякими організаціями довільно визначаються ставки винагороди, що сплачуються користувачами об'єктів авторського права і суміжних прав без витребування звітності.

Низку організацій колективного управління створено не суб'єктами авторського права і суміжних прав, як вимагає законодавство, а ліцензіатами.

Відповідно до Рішення Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти від 16 квітня 2008 р. в Україні не створено ефективної системи збору та виплати винагороди авторам, виконавцям, виробникам фонограм, що негативно впливає на розвиток ринку авторського права та суміжних прав. Унаслідок недосконалого законодавства та відсутності належного державного контролю мають місце серйозні порушення у діяльності організацій колективного управління, уповноважених охороняти авторські і суміжні права.

За даними Рахункової палати України, в державі щороку збирається лише близько 30 млн. грн. винагороди, що за оцінками експертів складає тільки 3 % потенційної суми надходжень. Тривалий час до Верховної Ради України не вносяться в цьому напрямку необхідні проекти законодавчих актів.

Рівень збору винагороди за використання творів, виконань, фонограм, відеограм організаціями колективного управління в країні є показником тіньового використання об'єктів авторського права і суміжних прав.

В Україні у 2007 р. організаціями колективного управління було зібрано лише близько 3,4 млн. євро винагороди. У той же час країни, які в один період з Україною прийняли оновлене законодавство з авторського права, тільки у сфері музики збирають: Польща — 67 млн. євро (населення 38,1 млн.), Угорщина — 38 (населення 10,1 млн.), Чехія — 27 (населення 10,3 млн.), Словаччина — 24 (населення 5,4 млн.), Литва — 3,7 (населення 3,4 млн.), Латвія — 2,5 млн. євро (населення 2,3 млн.). Таким чином, в Україні збирається винагороди менше, ніж у Литві з населенням 3,4 млн.

За оцінкою фахівців, в Україні збори сплачують лише 7 % користувачів. Зокрема телерадіокомпанії та кабельні оператори, відмовляються визнавати механізм колективного управління правами та виконувати покладені на них чинним законодавством зобов'язання щодо сплати винагороди за використання об'єктів авторського права і суміжних прав. Відмова мотивується наявністю на українському ринку різних організацій колективного управління, які збирають винагороди для одних і тих же суб'єктів авторського права і суміжних прав.

Закон України «Про авторське право і суміжні права» чітко не врегульовує питання здійснення контролю за діяльністю організацій колективного управління, порядок їх створення та ліквідації, критерії постановки організацій на облік, принципи фінансування, організаційно-правові форми їх діяльності.

Як наслідок, це призвело до постановки Державним департаментом інтелектуальної власності МОН України на облік 14 організацій колективного управління (ОКУ), серед яких одне державне підприємство, чотири організації, створені суб'єктами підприємницької діяльності, одна приватна організація, інші — об'єднання громадян. Організації заправляють різну договірну практику, принципи розподілу коштів, звітності користувачів (платників винагороди). Це створює штучну конкуренцію, ведення «тарифних війн» між організаціями колективного управління, поглиблення конфлікту інтересів між первинними суб'єктами авторського права і суміжних прав: авторами, виконавцями, студіями звуко-, відеозапису та їх працівниками з одного боку, та видавцями, продюсерами, ліцензіатами, тиражувальниками та продавцями аудіо-, відеопродукції — з іншого, побудову корупційних схем.

Зокрема, три організації колективного управління, створені суб'єктами підприємницької діяльності, розподіляють і виплачують винагороду виключно господарюючим суб'єктам — посередникам (за винятком двох іноземних організацій колективного управління). Слід зазначити, що кількість

отримувачів винагороди в цих організаціях не перевищує 12 осіб, тоді як в інших організаціях — отримувачів сотні і тисячі. Власниками чи співвласниками зазначених господарюючих суб'єктів є лише п'ять фізичних осіб — співзасновників. Набула практика не брати з користувачів звітів за використані твори, виконання, фонограми, відеограми, що дає можливість розподіляти левову частину зібраної винагороди такими організаціями між своїми членами — юридичними особами.

На невідповідність законодавству статутів організацій колективного управління «Український музичний альянс» та «Українська ліга музичних творів» звертало увагу Міністерство юстиції України (лист від 30.04.2003 № 30-9-3521). Однак саме ці організації Державним департаментом інтелектуальної власності МОН України визначено уповноваженими та наділено додатковими повноваженнями, що надає їм значні переваги перед організаціями колективного управління, створеними авторами та виконавцями.

Не виконано в повному обсязі доручення Кабінету Міністрів України від 17.10.2008 № 46224/2/1-08 щодо проведення ревізії реєстру організацій колективного управління майновими правами суб'єктів авторського права та/або суміжних та виключення з нього в установленому порядку тих організацій, що утворені та провадять діяльність з порушенням вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності.

Замість цього Міністерством освіти і науки України прийнято наказ № 1175 від 22.12.2008 «Про затвердження Порядку визначення уповноважених організацій колективного управління, які здійснюватимуть збирання і розподіл винагороди (роялті) за використання опублікованих з комерційною метою фонограм і відеограм, і Змін до Порядку обліку організацій колективного управління та здійснення нагляду за їх діяльністю». Наказом об'єднання громадян — організації колективного управління, створені виконавцями, виробниками фонограм (відеограм) — фізичними особами, фактично, позбавляються права на збір винагороди за використання фонограм, відеограм, опублікованих з комерційною метою. В супереч Закону України «Про авторське право і суміжні права» Державному департаменту інтелектуальної власності надано додаткові повноваження знімати організації колективного управління з обліку та позбавляти колективні організації, що вже визначені такими, здійснювати свої функції.

Крім того, на розгляд Кабінету Міністрів України внесено проект постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 18 січня 2003 р. № 71», за яким відносно об'єднань громадян — колективних організацій вносяться такі ж обмеження, що і у зазначеному наказі Міністерства освіти і науки України.

Тим самим створюються умови для монополізації ринку збору та розподілу винагороди за

використання об'єктів суміжних прав лише за двома організаціями «Українська ліга музичних прав», «Український музичний альянс», діяльність яких за даними Звіту Рахункової палати України про результати аудиту ефективності діяльності Міністерства освіти і науки України з охорони інтелектуальної власності від 11.12.2007 № 30-2 та Міністерства юстиції України (лист від 30.04.2003 № 30-9-3521) здійснюється з порушеннями законодавства.

Прийчини негативного стану справ, як неодноразово підкреслювалося на конференціях, круглих столах, а також у Рекомендаціях парламентських слухань «Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування», затверджених Постановою Верховної Ради України від 27 червня 2007 р., криються, зокрема, у суттєвих недоліках законодавства, а також у відсутності контролю органів державної влади за його реалізацією.

Піратство у сфері авторського права і суміжних прав. За даними щорічного глобального дослідження піратства у галузі програмного забезпечення, яке було оприлюднене Асоціацією виробників програмного забезпечення (BSA), Україна залишається серед країн з найвищим рівнем комп'ютерного піратства у світі, поряд із такими державами, як Зімбабве, Венесуела, Іран тощо. Рівень використання неліцензійного програмного забезпечення в Україні у 2007 р. становив 84 %, що є одним із найвищих у Європі, а втрати національної економіки від комп'ютерного піратства склали більше ніж 400 млн. доларів США на рік.

Незважаючи на Рекомендації парламентських слухань від 27 червня 2007 р. та рішення Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти від 16 квітня 2008 р., не здійснюється аналіз рівня піратства щодо використання різних об'єктів права інтелектуальної власності в Україні. Відсутня методика оцінки рівня піратства.

Проведений Міністерством внутрішніх справ України аналіз криміногенної ситуації свідчить про появу нових форм злочинів у сфері інтелектуальної власності. Широкого поширення набули факти незаконного розповсюдження творів у мережі Інтернет, а також їх публічне сповіщення у громадських місцях, закладах торгівлі, харчування тощо.

Однією з причин високого рівня піратства в Україні є неефективне застосування покарань, передбачених чинним законодавством, за вчинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності.

Вивчення результатів судового розгляду кримінальних справ та адміністративних протоколів свідчить про суспільну небезпеку цих порушень і застосування судами неадекватних завданям матеріальним збиткам покарань. Так, середній розмір штрафів, які застосовуються судами за вчинення адміністративних правопорушень у цій сфері складає лише 230 грн., хоча санкціями відповідних статей

Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачені штрафи до 3,4 тис. грн. Середній розмір штрафів, які застосовуються у вигляді покарання за вчинення злочинів, пов'язаних з незаконним обігом компакт-дисків, складає 6300 грн., хоча законодавчо передбачені штрафи у розмірі від 3,4 до 85 тис. грн. Таким чином, склалася ситуація, коли розміри штрафних санкцій, що застосовуються судами, є неадекватними розмірам завданих матеріальних збитків та не виконують функцію покарання.

На сьогодні значно ускладнена процедура вилучення у правопорушників контрафактної та фальсифікованої продукції. Згідно з Законом України «Про міліцію» працівники міліції мають право вилучати зазначену продукцію лише після отримання відповідного дозволу суду, що не дає можливості оперативно реагувати на виявлені факти виробництва та розповсюдження підробок.

Потребує змін передбачений Законом України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» механізм обов'язкового маркування голографічними контрольними марками аудіо-відеокaset і компакт-дисків перед їх випуском у товарний обіг.

Проблеми охорони та використання програмного забезпечення. За даними Держкомстату України, у 2007 р. офіційний експорт програмного забезпечення складав лише 4,7 тис. дол. США (0,1 %) від загального обсягу доходів, отриманих за розробку програмного забезпечення. За експертними оцінками, Україна надає іноземним суб'єктам господарювання послуги з розроблення програмного забезпечення на суму від 38,5 до 200 млн. дол. США. При цьому не враховані доходи від розробки комп'ютерних ігор, які оцінюються в 48 млн. дол. США і переважно знаходяться в тіні. Таким чином, з урахуванням «тіньової складової» загальний обсяг українського сегменту ринку, пов'язаного з розробкою програмного забезпечення, оцінюється в 2,6–3,5 млрд. грн. Тобто, від 15 до 37 % ринку з розроблення програмного забезпечення знаходиться в тіні.

Сьогодні за різними оцінками в тіньовому сегменті ринку з розробки програмного забезпечення та комп'ютерних ігор працюють від 20 до 35 тис. спеціалістів. Переважна більшість з них (від 80 до 90 %) об'єднані в неформальні групи чисельністю 10–30 осіб. Інша частина, а це за оцінками учасників ринку близько 300 компаній з чисельністю більше 100 осіб кожна, — укладають з суб'єктами підприємницької діяльності договори та працюють за схемою оподаткування єдиним податком. Це призводить до втрат Державного бюджету.

Аналіз викритих протягом 2002–2008 року злочинів свідчить, що серед 1798 виявлених злочинів 52 % складають злочини, пов'язані з незаконним використанням комп'ютерного програмного забезпечення. У 2002 р. виявлено 73 таких злочинів, у 2003 р. — 120, у 2004 р. — 188, у 2005 р. — 152, у 2006 р. — 175, у 2007 р. — 171, за три місяці 2008 р. — 60.

У результаті вжитих протягом 2007 р. заходів викрито 656 злочинів у сфері комп'ютерних технологій, з яких 205 — у сфері електронних платежів, 162 — у сфері комп'ютерних та Інтернет-технологій, 72 — у сфері телекомунікації. До суду направлено 451 кримінальну справу. За 4 місяці 2008 р. у сфері комп'ютерних технологій викрито 401 злочин у сфері інформаційно-телекомунікаційних технологій, з яких 113 — у сфері комп'ютерних і Інтернет-технологій, 83 — у сфері електронних платежів, 27 — у сфері телекомунікацій.

У теперішній час в Україні юридичними та фізичними особами використовується близько 6,5 млн. комп'ютерів, тільки в центральних органах виконавчої влади використовується близько 14 тис. сучасних персональних комп'ютерів та близько 6,3 тис. серверів, більшість з яких була закуплена з ліцензійним програмним забезпеченням.

За результатами узагальненої органами виконавчої влади інформації, в результаті заходів з легалізації програмного забезпечення частка ліцензійних примірників операційних систем персональних комп'ютерів і локальних мереж, що використовуються органами виконавчої влади досягла рівня 50,9 % (51,3 % центральні та 47,7 % місцеві органи виконавчої влади) та 38,6 % (38,0 % центральні та 51,7 % місцеві органи виконавчої влади) відповідно.

Комп'ютерне піратство, як правило, набуває форми незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм на носіях інформації (компакт-дисках); незаконної інсталяції програмного забезпечення на комп'ютерну техніку, яка в подальшому реалізується у торговельній мережі; використання неліцензійного комп'ютерного програмного забезпечення при здійсненні господарської діяльності — у бухгалтерському обліку, виробничій діяльності, при наданні комп'ютерних послуг населенню.

Судовий захист авторського права і суміжних прав. В Україні склалася певна судова практика щодо розгляду справ за ст. 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення та ст. 176 Кримінального кодексу України. Проте аналіз судових рішень, прийнятих у справах про порушення авторських прав, свідчить про різні підходи судів щодо застосування матеріальних і процесуальних норм при їх розгляді, що призводить до прийняття неправосудних рішень і формування неправильної судової практики.

На початку 2006 р. Верховний Суд України провів узагальнення застосування судами законодавства у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності. Однак, результати розгляду судами відповідних кримінальних справ досі не узагальнені. Засобом вирішення цієї проблеми було б прийняття відповідної Постанови Пленуму Верховного Суду України про практику розгляду судами законодавства про кримінальну

відповідальність за порушення авторського права і суміжних прав із рекомендаціями вищої судової інстанції щодо проблемних питань.

Таким чином, поглиблення негативних явищ у сфері правової охорони та захисту авторського права і суміжних прав потребують системних заходів як з боку вищого політичного керівництва держави, так і органів державної влади на всіх рівнях.

Той факт, що Міністерство освіти і науки України разом з Державним департаментом інтелектуальної власності МОН України не лише не забезпечили дієвої реалізації норм авторського права і суміжних прав, але й виявили неспроможність контролювати діяльність підпорядкованих їм підприємств, є свідченням системної кризи державного управління у сфері авторського права і суміжних прав.

З метою докорінних змін у цій сфері, забезпечення застосування законодавства України щодо авторських і суміжних прав, створення дієвої системи охорони та захисту майнових прав творців, виконавців, виробників фонограм, відеограм учасники слухань рекомендують:

1. Верховній Раді України:

1.1. Розглянути внесений народними депутатами України Давимую С. А., Кендзьором Я. М. проект закону № 2451 від 07.05.2008 р. «Про колективне управління правами на твори, виконання, фонограми, відеограми.»

1.2. За результатами слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти «Ефективність застосування законодавства України у сфері авторського права і суміжних прав» Парламентському видавництву видати збірник матеріалів. Рекомендувати Управлінню справами апарату Верховної Ради України в установленому порядку профінансувати витрати, пов'язані з виданням збірника.

2. Кабінету Міністрів України:

2.1. Визначити систему охорони і захисту інтелектуальної власності як один з найважливіших пріоритетів діяльності Уряду.

2.2. Прискорити розгляд звернення народних депутатів України, НАН України, наукових і громадських організацій та творчих спілок щодо створення окремого центрального органу виконавчої влади з питань охорони інтелектуальної власності.

2.3. Звернути увагу на незадовільне виконання міністерствами і відомствами доручення першого віце-прем'єра О. В. Турчинова щодо реалізації Рішення Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти від 16 квітня 2008 р. № 14.

2.4. Вжити заходів впливу до керівництва Міністерства освіти і науки України за бездіяльність, притягнути до відповідальності керівників підвідомчих їм підрозділів за факти порушень, наведених у Звіті Рахункової палати України про результати аудиту ефективності діяльності Міністерства освіти

і науки України з охорони інтелектуальної власності, матеріалах Головного контрольно-ревізійного управління України та поданні Генеральної прокуратури України.

2.5. З метою налагодження координації роботи міністерств і відомств, Ради Міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій з боротьби з правопорушеннями у сфері авторського права і суміжних прав створити при Кабінеті Міністрів України, Раді Міністрів Автономної Республіки Крим, обласних адміністраціях та міських держадміністраціях м. Києва та Севастополя координаційні ради з питань інтелектуальної власності.

2.6. Звернути увагу на невиконання Рекомендацій парламентських слухань «Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування» від 21 березня 2007 р., схвалених Постановою Верховної Ради України від 27 червня 2007 р. щодо приведення законодавства у відповідність до Цивільного кодексу України, законодавства Європейського Союзу (це мало бути здійснено ще у 2003 р.)

2.7. Передбачити в бюджетах державних теле-радіокомпаній, законах України про Державний бюджет України на 2009 та наступні роки видатки на виплату винагороди за використання об'єктів авторського права і суміжних прав. Передбачити видатки на легалізацію комп'ютерних програм у бюджетах органів виконавчої влади у 2009 р. та відповідні кошти при формуванні бюджетів на наступні роки.

2.8. З урахуванням Директиви 2000/31/ЄС Європейського парламенту і Ради від 08.06.2000 р. розробити Закон України «Про надання послуг електронним способом» в якому встановити межі відповідальності постачальників послуг, що надаються електронним способом, в тому числі провайдерів Інтернету за дані, що передаються чи зберігаються у провайдера.

2.9. Внести зміни та доповнення до Постанов Кабінету Міністрів України від 18.01.2003 р. № 71,72 з визначенням мінімальних ставок винагороди, деталізованих за способами використання об'єктів авторського права і суміжних прав, передбачивши неможливість їх зменшення у договірному порядку.

2.10. Передбачити законодавче врегулювання питання посилення адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення авторського права і суміжних прав в Україні.

2.11. Звернути увагу на невиконання Міністерством освіти і науки України Рішення Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти від 16 квітня 2008 р. № 14 щодо здійснення дослідження впливу на економіку України виробництв, які базуються на використанні об'єктів авторського права і суміжних прав, а також щодо розробки та прийняття методики оцінки рівня піратства з використання різних об'єктів авторського права і суміжних прав.

2.12. Передбачити у постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження розміру винагороди (роялті) за використання опублікованих з комерційною метою фонограм і відеограм та порядку її виплати» від 18.01.2003 № 71 перелік організаційних форм, за якими можуть визначатися уповноважені організації колективного управління, включаючи організації колективного управління — об'єднання громадян.

3. Міністерству освіти і науки України:

3.1. Привести наказ Міністерства освіти і науки України № 1175 від 22.12.2008 «Про затвердження Порядку визначення уповноважених організацій колективного управління, які здійснюватимуть збирання і розподіл винагороди (роялті) за використання опублікованих з комерційною метою фонограм і відеограм, і Змін до Порядку обліку організацій колективного управління та здійснення нагляду за їх діяльністю» у відповідність до статті 4 Закону України «Про авторське право і суміжні права», постанови Кабінету Міністрів України від 20 червня 2000 року № 997 та постанови Кабінету Міністрів України від 28.12.1992 № 731.

4. Державному комітету телебачення і радіомовлення України, Національній раді України з питань телебачення і радіомовлення, Міністерству освіти і науки України, Міністерству культури і туризму України, Державній податковій адміністрації України:

4.1. До 1 березня 2009 р. розробити комплекс заходів щодо врегулювання механізму сплати та визначення розмірів авторської винагороди за використання теле-радіо організаціями об'єктів авторського права і суміжних прав.

5. Міністерству культури і туризму України:

5.1. Привести до вимог чинного законодавства Постанову Кабінету Міністрів України від 28 березня 2001 р. № 294 «Про внесення змін до Положення про державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів» з урахуванням вимог ст. 15, ч. 2 ст. 17, ст. 32, ст. 47 Закону України «Про авторське право і суміжні права» та інтересів бюджету щодо отримання податку з винагороди суб'єктів авторського права і суміжних прав.

6. Міністерству економіки України

6.1. Забезпечити виконання доручення Кабінету Міністрів України від 17.10.2008 № 46224/2/1-08 щодо проведення ревізії реєстру організацій колективного управління майновими правами суб'єктів авторського права та/або суміжних та виключення з нього в установленому порядку тих організацій, що утворені та провадять діяльність з порушенням вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності.

7. Державному комітету статистики України:

7.1. Для реалізації вимог ч. 5 ст. 15, ч. 2 ст. 17, ч. 4 ст. 47 Закону України «Про авторське право і суміжні права» та Постанов Кабінету Міністрів України від 18.01.2003 р. № 71, 72 розробити первинні документи статистичної звітності для обліку об'єктів авторського права і (або) суміжних прав та запровадити відповідну статистичну звітність щодо використання таких об'єктів установами, організаціями та підприємствами.

8. Міністерству освіти і науки України, Міністерству економіки України, Державному комітету інформатизації України:

8.1. З метою виведення з тіньового сегменту ринку з розробки програмного забезпечення до 1 березня 2009 р. розробити Державну цільову програму розвитку інформаційних технологій, індустрії програмної продукції України та підтримки розробників програмного забезпечення.

9. Міністерству освіти і науки України, Міністерству внутрішніх справ України, Державній податковій адміністрації України, Міністерству юстиції України у частині здійснення своїх повноважень:

9.1. Здійснити контрольну перевірку діяльності організацій колективного управління, взятих на облік Державним департаментом інтелектуальної власності МОН України, стосовно збору, розподілу, нарахування та виплати винагороди особам визначеним законодавством, та оподаткування виплачених цими організаціями винагород.

9.2. Розробити методичні рекомендації щодо викриття правопорушень, пов'язаних з порушенням авторського права і суміжних прав під час публічного сповіщення та публічного виконання творів, дотримання організаціями колективного управління вимог бухгалтерського та податкового обліку, звітності стосовно нарахування, виплати винагороди за використання об'єктів авторського права і суміжних прав.

9.3. Забезпечити з боку контролюючих органів контроль за суб'єктами господарювання, які у своїй

господарській діяльності використовують твори, виконання, фонограми, відеограми та за наявності відповідних договорів з організаціями колективного управління, виплатою винагороди за використання об'єктів авторського права і суміжних прав.

10. Верховному Суду України:

10.1. Здійснити узагальнення практики розгляду судами цивільних справ щодо захисту авторських і суміжних прав, а також узагальнення практики розгляду судами кримінальних справ про злочини у сфері авторських і суміжних прав, на основі вивченої проблематики надати судам відповідні роз'яснення з зазначених питань.

11. Генеральній прокуратурі України:

11.1. Невідкладно розглянути факти порушення законодавства, наведені у Звіті Рахункової палати України про результати аудиту ефективності діяльності Міністерства освіти і науки України з охорони інтелектуальної власності, результати перевірки Головного контрольно-ревізійного управління України, а також інші факти порушень, зазначені в Білій книзі «Інтелектуальна власність в інноваційній економіці України».

12. Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти:

12.1. Створити робочу групу з метою аналізу узгодженості нормативних актів України у сфері авторського права і суміжних прав, підготовки пропозицій щодо його вдосконалення, розробки науково-практичного коментаря до Закону України «Про авторське право і суміжні права».

12.2. Контроль за виконанням рекомендацій цих слухань покласти на заступника голови Комітету Давимуку С. А., голів підкомітетів з питань інтелектуальної власності та інноваційної діяльності Жванію Д. В., з питань науки Зубця М. В.

Голова Комітету

В. І. Полохало

Ефективність застосування законодавства України у сфері авторського права і суміжних прав

**Матеріали слухань
у Комітеті Верховної Ради України
з питань науки і освіти**

3 липня 2009 р.

Стенограма засідання 3 липня 2009 р.

Веде засідання Голова Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти Полохало Володимир Іванович.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Доброго дня всім, шановні гості, запрошені! Дозвольте розпочати комітетські слухання на тему: «Ефективність застосування законодавства України у сфері авторського права і суміжних прав».

Безперечно, сьогодні в залі присутні ті, кому не байдужа доля науки, культури, мистецтва і хто докладає значних зусиль, розуму, таланту для збереження їх і розвитку. І Комітет запросив таку велику цільову аудиторію, шановну аудиторію: це насамперед науковці, письменники, поети, видавці і художники, композитори, музиканти, архітектори, програмісти, народні депутати України. Також, у відповідності зі своїми функціональними обов'язками, присутні керівники центральних органів виконавчої влади, судових і правоохоронних органів, які відповідають за відповідні ділянки роботи. Тут практикуючі юристи, представники професійних творчих спілок, викладачі вищих навчальних закладів, представники наукових кіл громадськості. Запрошували близько 200 чоловік. Хто хотів, всі бажаючі взяти участь у засіданні, зміг сюди потрапити.

Я хотів нагадати, що з часу проведення попередніх комітетських слухань з цієї самої тематики, 3 вересня 2008 року, а велика кількість присутніх брали в цьому участь, пройшло вже 9 місяців. За цей час відбувся цілий ряд важливих подій. 21 листопада 2008 року відбулося засідання Ради з питань національної безпеки і оборони України, на якому було розглянуто питання про правовий захист інтелектуальної власності та посилення її ролі у формуванні національного багатства.

Одним із напрямків обговорення і рішення, яке ухвалювалося, були захист і охорона авторських, суміжних прав. І винесення цього питання на розгляд Ради національної безпеки і оборони України, це вже саме по собі безпрецедентна подія, зумовлена слабкою можливістю державних органів влади, чи небажанням впродовж тривалого часу вирішити

проблеми із залученням інтелектуального ресурсу до якісних змін в економіці і забезпечення належного впливу інтелектуальної власності на зростання ВВП, про що, до речі, йшлося і в рішенні нашого Комітету Верховної Ради від 16 квітня 2008 року. На жаль, це рішення РНБО до цього часу ще не введено в дію. Вийшла ціла низка законопроектів, які торкаються сфери авторського права і суміжних прав, діяльності організації колективного управління правами, що торкаються прогалин в чинному законодавстві.

Вийшла підготовлена творчими, науковими спілками вже друга Біла книга; перша видавалася в минулому році в Парламентському видавництві. Ще я хочу сказати, що комітет звертався до Кабінету Міністрів України неодноразово з пропозиціями щодо вирішення проблем у сфері авторського і суміжних прав.

Прем'єр-міністр давала конкретні доручення щодо підготовки відповідних постанов, здійснення перевірки з тих питань органами виконавчої влади, враховуючи соціально-економічну значимість індустрій, що базуються на авторському, суміжному правах: їх внесок у нас складає, правда, дуже небагато — 2,85 %.

Існуючі проблеми — високий рівень контрафакції і піратства в цій сфері. Комітет з питань науки і освіти 1 квітня прийняв відповідно рішення. Окрім цього ми ще раз вирішили повернутися до розгляду зазначених питань на комітетських слуханнях саме сьогодні. За цей час до Комітету надійшла значна кількість конкретних пропозицій щодо підвищення ефективності застосування законодавства в сфері авторського права і суміжних прав, діяльності організації колективного управління, створення дієвої системи охорони та захисту немайнових і майнових прав творців-виконавців, виробників програмного забезпечення.

Ще в червні минулого року була створена робоча група. Вона доопрацювала з урахуванням всіх пропозицій проект рекомендацій, які будуть сьогодні обговорені. Ці проекти рекомендацій погоджені з Міністерством економіки України, Міністерством освіти і науки України, Міністерством культури

і туризму України, Міністерством внутрішніх справ України, Міністерством юстиції України, Державним комітетом телебачення і радіомовлення України, Державною податковою адміністрацією України, Верховним Судом України, з урахуванням пропозицій наукових і творчих спілок.

Водночас 1 червня, народний депутат України, перший заступник Голови Комітету Дмитро Володимирович Табачник запропонував ще один варіант проекту рекомендацій. І хоч у Верховній Раді, виявляється, немає коштів, але 200 примірників обох варіантів проектів рекомендацій все-таки ви отримали: ці документи є, ви можете порівнювати.

Тому я вас закликаю, з урахуванням сказаного в своєму вступному слові, до конкретної конструктивної, відвертої розмови, щоб проаналізувати ситуацію, яка склалася в сфері авторського права і суміжних прав і визначити шляхи її розв'язання.

Сьогодні є можливість висловити тут своє бачення і пропозиції до чинного законодавства, проектів нормативно-правових актів, які ми розглядали. Вони є на сайті нашого Комітету Верховної Ради. Адже саме від вас — професіоналів, зацікавлених осіб в першу чергу залежить оцінка стану справ у сфері авторського права і суміжних прав, надання пропозицій щодо усунення негативних явищ, які потребують системних заходів. І у відповідності із нашим регламентом, пропонується організувати роботу слухань таким чином: надати для основної доповіді 15 хвилин голові Комітету, а також для співдоповідей двом керівникам двох міністерств, в положеннях яких вказується, що вони мають опікуватися авторськими і суміжними правами: це заступнику міністра освіти і науки України Петру Миколайовичу Кулікову і Ганні Павлівні Чміль — голові Державної служби кінематографії Міністерства культури і туризму України, а також, голові Комітету з питань культури і духовності Володимиру Олександровичу Яворівському до 10 хвилин. Для того, щоб взяти участь у виступах, у нас традиційно 3 хвилини. Хотілось, щоб була максимальна кількість виступаючих. Список всіх бажаючих формувався завчасно, але хто ще визначився додатково пишіть записочку, чітко вказуйте прізвище. Ми будемо намагатися, щоб до шостої години максимальна кількість людей могла виступити. І, якщо немає таких заперечень щодо порядку роботи, дозволяйте мені перейти до основної доповіді. Дякую.

Шановні учасники комітетських слухань, сьогодні загальновідомо, що з розвитком суспільства і підвищенням значимості інформації, інтелектуальна власність, зокрема, авторське право і суміжні права поступово стверджуються як один із найбільш важливих інтелектуальних ресурсів економіки інформаційного суспільства.

Інтелектуальна власність є складовою двох китів — об'єктів права промислової власності і

авторського права. Сьогодні ми говоримо про авторські і суміжні права.

Згідно оцінок фахівців, частка галузей промисловості, заснованих на авторському праві, в світовій економіці на початку цього тисячоліття складала 7,3 % — це 2,2 трильйона доларів. Я називав цифру в Україні — це лише 3 %, на жаль, менше, ніж, навіть в окремих африканських країнах. При цьому, ріст у цих галузях в світі складає в середньому 5 % на рік, що більше, ніж середній ріст економіки всієї планети.

Уроки кризи полягають в тому, що ті країни, які робили ставку на інтелектуальну власність, а це основа інноваційного розвитку, потерпають від кризи найменше, а коли ми говоримо взагалі про технології, ті, хто володіє наукомісткою технологією, практично не відчули, що є світова криза.

Нещодавно комісія Європейського Союзу видала Зелену книгу «Авторські права в економіці на основі знань». З'ясувалося, що захист авторських прав сприяє впровадженню технічних досягнень, а винахідництво стало лейтмотивом цієї книги. Комісія Європейського Союзу поділяє точку зору науковців щодо нових засобів передачі інформації в електронному вигляді. Такі засоби забезпечують доступ споживачів і наукових працівників до захищеної інформації без порушення авторських прав.

Існуючі закони про авторське право традиційно намагаються зберегти рівновагу між забезпеченням винагородою за використані твори і компенсацією капіталовкладень, з одного боку, і майбутнім розповсюдженням знань, з іншого боку, запроваджуючи перелік винятків і обмежень для того, щоб зберегти можливість доступу до інформації у зв'язку з науковими дослідженнями, діяльністю бібліотек, діяльністю людей з обмеженими можливостями.

Як відомо, законодавство України з питань охорони авторського права і суміжних прав до цього часу не приведено у відповідність до Цивільного кодексу, до законодавства ЄС. І ці проблеми обговорюються вже більше п'яти років.

Практика застосування чинного законодавства виявила цілий ряд законодавчих прогалин, невирішених проблем, зловживань, які призводять до неефективності механізму забезпечення охорони авторського права і суміжних прав та неможливості створення цивілізованого ринку цих об'єктів і, як наслідок, викликала справедливі нарікання з боку творчих спілок та окремих творців інтелектуальної власності.

З урахуванням існуючих проблем у сфері авторського права і суміжних прав, зокрема діяльності організацій колективного управління правами, народними депутатами України протягом шостого скликання, органами виконавчої влади було підготовлено і внесено до Верховної Ради України за цей короткий період цілу низку законопроектів.

На засіданні Комітету з питань науки і освіти розглянуто і рекомендовано Верховній Раді України

розглянути в першому читанні і прийняти за основу законопроекти про внесення змін до деяких законів України щодо авторських прав і суміжних прав, номер 4073 від Дмитра Табачника, про авторське право і суміжні права номер 4451 від Олеса Донія. Повинен сказати, що оскільки обидва законопроекти стосуються однієї сфери правового регулювання, містять переважно більшість спільних норм і підходів, я висловив окрему думку згідно Закону про Комітети, рекомендувати авторам законопроектів — народним депутатам Табачнику і Донію об'єднати проекти законів в єдиний закон. В принципі, більшість членів Комітету підтримало таку ідею.

Але законопроект Дмитра Володимировича вчора був поставлений на голосування та, на жаль, не отримав підтримки і тепер згідно 107 статті Регламенту Верховної Ради на цій сесії він не може розглядатися: так пояснили в Регламентному Комітеті.

Рішення щодо проекту закону № 3073 про внесення змін до деяких законів України для посилення охорони авторського, суміжних прав, автори — Курпіль, Голуб, Шуфрич, — не було прийнято на нашому Комітеті в першому читанні. Ми не рекомендували Верховній Раді розглядати його, але я висунув пропозицію, щоб ще раз розглянути на одному з засідань цей законопроект.

Проблема була в тому, що ми отримали на законопроект висновки Головного експертного управління, ряду Комітетів Верховної Ради України, як-то з питань культури, духовності і правоохоронної діяльності: відгуки були негативні.

Проект закону про визнання таким, що втратив чинність, Закону про розповсюдження примірника аудіовізуальних творів; фонограм відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, Комітетом було рекомендовано відхилити через те, що, за висновками Державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України, Служби безпеки України, його прийняття призведе до повної тінізації вказаного сегменту ринку та застосування санкцій до України з боку міжнародних інституцій. Але це звичайно не означає, що він не може розглядатися в Верховній Раді України.

Слід зазначити, що урядовий законопроект про внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права», до Верховної Ради України так і не надійшов. Не виконано також доручення Прем'єр-міністра України за номером 4824 про внесення змін до адміністративного і кримінального законодавства стосовно посилення контролюючих функцій правоохоронних органів щодо дотримання законодавства у сфері публічного використання музичних творів, підписаного ще в жовтні. Не зрозуміло, адже пройшов тривалий час, а конкретне доручення Прем'єр-міністра не було виконане.

Натомість, ми також підтримали законопроект пана Ключковського, який торкається цієї сфери; урядовий законопроект, який торкається фонограм, рекомендували за основу.

Назріла необхідність удосконалення, передбаченого Законом України про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, механізму обов'язкового маркування голографічними контрольними марками, аудіо-, відеокасет та компакт дисків, що вводяться у господарський обіг. Тут є багато, на жаль, зловживань.

Важко переоцінити значення Інтернету та тих широких можливостей, які людство отримало з його появою. На жаль, поряд з значними перевагами прогресивних, сучасних цифрових мереж, користувачі все частіше вимушені говорити і про недоліки. Адже, поставлено під загрозу основу авторсько-правової доктрини, практично унеможливлено контроль за використанням творів, а також значно ускладнено отримання авторської винагороди.

На сьогодні не існує, причому не тільки в Україні, відпрацьованого механізму, врегульованого на законодавчому рівні захисту авторських прав у мережі Інтернет. Адже українське законодавство досі не містить норм, які враховують специфіку цієї сфери, що призводить ще до більшого загострення проблем.

До ключових проблем правового регулювання суспільних відносин, що виникають у зв'язку з використанням мережі Інтернет, можна віднести такі три: юрисдикція відносин у мережі Інтернет, відповідальність інформаційних провайдерів (посередників), розробка і реалізація ініціатив у сфері саморегуляції відносин у мережі Інтернет. Саме вони і є тими критеріями, що визначають стан рішення будь-якої проблеми у сфері правового регулювання інформаційного простору та сервісу у мережі Інтернет.

Можна констатувати, що нормативно-правова база суттєво відстає сьогодні від суспільних відносин. Це призводить до неврегульованості даної сфери нормами законів, застосування здебільш корпоративних норм або відсутності будь-якого регулювання.

Тому, на даному етапі перед фахівцями, законодавцями постає завдання адаптувати нормативно-правову базу для забезпечення правового регулювання і захисту виключних прав у мережі Інтернет. Крім того, потрібен оновлений механізм реалізації виключних прав та підвищення підготовки суддів у сфері інформаційних технологій. Через це Комітет 16 квітня приймав рішення, попередньо проводив 3 вересня комітетські слухання і давав рекомендації, Комітет розглянув цілу низку законопроектів, хоча за 15 місяців, це був не єдиний предмет відання Комітету. Авторам законопроекту треба подякувати, адже активність депутатів Верховної Ради України шостого скликання в цьому напрямку якнайбільша. Але проблем нерозв'язаних ще багато.

Три роки тому, до парламентських слухань, існував міф, що у нас, ідеальне, найкраще в світі законодавство. Але зазначена низка законопроектів, авторами яких є представники усіх фракцій, і не

тільки нашого Комітету, говорить: мабуть, не ідеальне законодавство, коли ми на Комітеті знову і знову розглядаємо такі базові закони.

Правозастосування у сфері авторського права, суміжних прав. Отут найбільше проблем, я навіть не хочу називати всі. Піратство у сфері авторського права і суміжних прав. Україна залишається серед країн з найвищим рівнем комп'ютерного піратства в світі поряд з такими державами, як Зімбабве, Венесуела, Іран. Рівень піратського використання ліцензійного програмного забезпечення в Україні в 2008 році зріс і становив 84 відсотки, що є одним з найвищих в Європі. А втрата національної економіки від комп'ютерного піратства склала більше, ніж півмільярда доларів США на рік. Це дані за оцінками експертів. Всі цифри, які я називаю, це або дані державних органів, або наукових установ, або відповідні посилання. При цьому в половині із 110 країн світу, де проводилось дослідження, рівень піратства знизився, і лише в 15 відсотків він виріс. Ми входимо в ці 15 відсотків.

Комп'ютерне піратство, як правило, набуває форми незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерної програми на носіях інформації, на компакт-дисках, незаконній інсталяції програмного забезпечення на комп'ютерну техніку, яка в подальшому реалізується у торговельній мережі, використання неліцензійного комп'ютерного програмного забезпечення при здійсненні господарської діяльності, в бухгалтерському обліку, діяльності з комп'ютерних послуг населенню.

Незважаючи на рекомендації Парламентських слухань 27 червня 2007 року рішення Комітету Верховної Ради з питань науки і освіти від 16 квітня, Міністерство науки і освіти не здійснює аналіз рівня піратства щодо використання різних об'єктів права інтелектуальної власності в Україні. Досі відсутня методика оцінки. Ми вимушені послуговуватися показниками, оцінками іноземних компаній. Хто винен? Розробіть свою методику. Це не завдання Комітету і не Верховної Ради розробляти методики оцінки. Є функції державних органів.

За інформацією правоохоронних органів, Служби безпеки України, яку ми отримали, (ми це розповсюджуємо, просто не встигли), в Україні діє безперешкодне розповсюдження контрафактної продукції. Вказане негативне явище набуло безпрецедентного масштабу. Реалізується, переважно, немаркована продукція. Однак частина контрафакту реалізується за допомогою схем так званого сірого піратства, при яких контрольні марки, я цитую, одержуються за фіктивними ліцензійними договорами і, за оцінками спеціалістів, рівень сірого піратства складає 40 відсотків. Протягом 2007 року за схемою сірого піратства діяло близько 14 ліцензіантів, якими одержано більше 11 мільйонів контрольних марок. У 2008 році, відповідно, 20 ліцензіатів одержано 10 мільйонів контрольних марок.

Аналіз криміногенної ситуації в Україні свідчить про появу нових форм злочинів у сфері інтелектуальної власності. Широкого поширення набули факти незаконного розповсюдження творів мережі Інтернет, а також публічного сповіщення та публічного виконання, публічної демонстрації творів, комерційних фонограм, відеограм у громадських місцях, закладах торгівлі, харчування тощо. Цікавий і унікальний для України приклад: за період 2008-го року громадянин Олег Богатов зареєстрував на своє ім'я більше 100 свідоцтв на торгові марки, причому такі відомі, як «Криворіжсталь», «Правда» та інші. І згідно виданих свідоцтв цей кіберсквотер з легкістю зареєстрував на себе домени...верхнього рівня. Як наслідок, у новоявленого оптового кіберсквотера опинилися доменні імена, що співпадають з добре відомими торговими марками і фірмовими найменуваннями.

За існуючих обставин, найбільш ефективно застосування заходів адміністративного впливу, — відключення та блокування сайтів, що розповсюджують контрафактну продукцію через мережу Інтернет. Однак йдеться про чинну нормативну базу, яка сьогодні не дозволяє, як пишуть правоохоронні органи, (і МВС, і інші), впливати на провайдерів інтернет-послуг.

Тепер проблема, яка для нас властива Ми — країна кібернетична. Перший комп'ютер був Глушковим зроблений. Ми не Мозамбик, не інша відстала країна. Так от, з урахуванням тіньової складової, загальний обсяг українського сегменту ринку, пов'язаного з розробкою програмного забезпечення, оцінюється в 2,6–3,5 мільярдів гривень. За даними експертів, до 40 відсотків ринку з розроблення програмного забезпечення знаходиться в тіні. Видатки центральних органів виконавчої влади на розроблення програмного забезпечення складають від одного до двох процентів, отриманих у цьому сегменті ринку. Це надзвичайно низький показник для нашої країни. У нас створюється інфраструктура інформатизації і, водночас, не створюються інформаційні ресурси для впровадження інформаційно-аналітичних систем. Економічний внесок від ІТ-сфери в українську економіку міг бути вдвічі більшим за умови зниження рівня комп'ютерного піратства протягом наступних 4 років лише на 10 відсотків, підраховано спеціалістами.

З метою зменшення рівня монополізму на сегменті ринку програмного забезпечення в Україні започатковано та активно розвивається використання програмного забезпечення на базі відкритого коду, тобто програмного забезпечення вільного, безоплатного використання. У нас продовжують працювати в тіні тисячі програмістів на інші держави.

Тепер про діяльність організацій колективного управління правами. Я хочу сказати, тут теж є оцінка, рішення Комітетських, Парламентських слухань, які я називав. Для економіки країни вигідно забезпечувати всіма державними, правоохоронними та

фіскальними інституціями реалізацію прав митців на отримання справедливої винагороди з використання творів і виконань у господарському обороті. Це — дохід фізичних осіб, з якого нараховується і сплачується до Державного бюджету податок, що має зумовлювати цю підтримку. У нас найнижчий рівень у цьому показнику у Європі.

Я, завершуючи, хочу сказати: прекрасну книгу видало Міністерство освіти і науки. Дослідження Всесвітньої організації інтелектуальної власності, економічний внесок галузей, що базуються на авторському праві, суміжних правах в Україні за методологією ВОІВ. Чомусь, тільки 300 екземплярів, ніхто про неї не знає. Ця книга скоріше для податкових і правоохоронних органів, але тут дуже цікава статистика.

Шановні учасники комітетських слухань, я думаю, що моя доповідь буде доповнена співдоповідями, адже це надзвичайно складна проблема. І хотів би, щоб ми об'єктивно, адекватно і чесно дивилися на проблеми, які існують, і особливо, шляхи їх вирішення.

ГОЛОВУЮЧИЙ. А зараз надаю слово для співдоповіді заступнику міністра освіти і науки України Кулікову Петру Мусійовичу.

КУЛІКОВ П. М. Дякую. Шановний Володимир Іванович, шановні народні депутати, шановні учасники слухань! Від імені Міністерства хочу висловити подяку профільному Комітету Верховної Ради за роботу з удосконалення законодавства по авторському та суміжним правам. Сподіваюся, що сьогодні обговорення матиме результатом напрацювання відповідних нормативних документів та привернення уваги до його висновків з боку органів державної влади, які в межах своїх функцій та повноважень повинні забезпечувати здійснення прав інтелектуальної власності та захист інтересів суб'єктів таких прав в Україні.

Міністерство, як центральний орган виконавчої влади у сфері інтелектуальної власності, розуміє надзвичайну важливість для суспільства та економіки розвитку галузей діяльності, які відносяться до сфери інтелектуальної власності. Спектр таких галузей є доволі широким. Але узагальненим показником ефективного функціонування сфери інтелектуальної власності є обсяг і частка доходів від обігу об'єктів інтелектуальної власності в економіці нашої держави.

Як відомо, згідно офіційних показників, сьогодні така частка є не виправдано малою в порівнянні з країнами Східної Європи. Такий негативний показник є очевидною та об'єктивною оцінкою, як стану галузі в цілому, так і результатів роботи причетних до її розвитку державних установ. На думку міністерства, ситуація в галузі авторського права та суміжних прав є однією з найбільш проблемних в сфері інтелектуальної власності.

Серед основних причин існуючого стану можна виділити: відсутність концепції або усталеної ринкової моделі функціонування галузі в пострадянський період, як в середовищі державного управління, так і в середовищі творчих одиниць та підприємств.

Беручи до уваги високу технологічність ринку об'єктів авторського та суміжних прав, проблеми піратства, необхідно визнати, що темпи удосконалення законодавства та реагування державних установ на потреби суб'єктів галузі є недостатніми. Зважаючи на те, що переважна частина об'єктів інтелектуальної власності призначена для ринкового обігу, відсутність певних нормативних актів, невизначеність суб'єктів ринку та зворотного зв'язку з ними, призводить до ізолюваної роботи державних інституцій відносно актуальних проблем ринку.

Гадаю, що відомі всім проблемні показники, як-то проблемні питання ринкового програмного забезпечення, музичної індустрії, кіно, мистецтва, доводять обґрунтованість вище наведених висновків. Слід визначити, що запорукою розвитку сфери інтелектуальної власності може бути тільки спільна злагоджена робота державних установ, разом з творцями та іншими суб'єктами ринку. Також необхідно зазначити, що Міністерство освіти і науки як центральний орган виконавчої влади не знімає з себе відповідальності за відсутністю наявності у Міністерства можливостей для значного прискорення вирішення проблемних питань.

Сучасний стан справ переконливо доводить, що Міністерство має більш активно та цілеспрямовано використовувати наявні в нього повноваження для вироблення державної політики у сфері його компетенції, а також залучення фахівців та практиків для визначення ефективних шляхів реалізації цієї політики. При цьому Міністерство вважає, що подальший розвиток цієї сфери має враховувати висновки та об'єктивні оцінки поточних результатів діяльності Державного департаменту інтелектуальної власності, Державних підприємств, що утворені Міністерством, та забезпечити усунення недоліків, які останнім часом призвели до публічних проявів невдоволення суб'єктів індустрій культури. Так, перевірки діяльності цієї сфери виявили окремі питання, які стосуються цієї організації.

Тому сьогоднішні пріоритети роботи Міністерства та інших компетентних установ в цій галузі, на мою думку, мають враховувати наступне. Забезпечення прозорих та справедливих засад реалізації майнових інтересів авторів, виконавців, акторів, інших творців, в тому числі на отримання винагороди відносно створених ними об'єктів, що використовуються в ринковому обсягу пропорційно обсягу такого використання. Забезпечення дієвих організаційних та правових механізмів реалізації творцями та суб'єктами господарювання їх законних майнових інтересів, та припинення незаконного обігу та несанкціонованого використання об'єктів інтелектуальної власності, зокрема, завдяки скоординованій

роботі різних уповноважених державних установ. Приведення функціонування окремих галузей, зокрема музичної і кіноіндустрії, у відповідність до законодавства про авторське право та суміжні права. Гармонізація законодавства України з директивами Європейського Союзу, вимогами СОТ, розробка національних механізмів та нормативної бази для забезпечення прав та інтересів суб'єктів прав у галузі новітніх технологій, Інтернету тощо.

Поряд з вищезазначеним, системними завданнями у сфері інтелектуальної власності Міністерство вважає та найближчим часом планує розробити та впровадити заходи на нормативно-правовому та організаційному рівні щодо розв'язання наступних проблем. Приведення у відповідність до вимог закону нормативної бази Міністерства у частині делегування повноважень Держдепартаменту інтелектуальної власності іншим підрозділам, удосконалення нормативної бази у сфері збору авторської винагороди та винагороди за використання об'єктів суміжних прав. Передусім, положення постанови Кабінету Міністрів у 2003–2009 роках про впровадження, впорядкування діяльності організації колективного управління, зокрема в частині визначення уповноважених ОКУП, нормативного врегулювання організаційних заходів діяльності ОКУП, системи розподілу та виплати ОКУП винагороди суб'єктам права. Здійснення Міністерством системного нагляду за дотриманням законодавства щодо діяльності ОКУП, розробка методологічних засад діяльності ОКУП. Запровадження дієвих заходів щодо вирішення проблемних питань державного підприємства УААСП та приведення його діяльності у відповідність до вимог Закону України «Про авторське право і суміжні права».

Інакше кажучи, я закликаю вас до діалогу і всі ваші слушні зауваження і пропозиції будуть враховані.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Петро Мусійович. Слово надається Ганні Павлівні Чміль — голові Державної служби кінематографії Міністерства культури та туризму України.

ЧМІЛЬ Г. П. Шановний голову Комітету, шановні народні депутати, шановні колеги. Безумовно, що проблема, яка сьогодні обговорюється на даному засіданні, є вкрай актуальною і для таких органів державної виконавчої влади, як Міністерство культури і туризму та Державна служба кінематографії, оскільки ми, з одного боку, безпосередньо причетні до продуцентів мистецьких вартостей, які є основою культури, і маємо захищати авторські права, що є нашим зобов'язанням по суті і по положенню.

З іншого боку, ми є органом виконавчої влади, який здійснює регулюючі функції у сфері авторського права. І, якщо з цієї точки зору подивитися на ті повноваження і на ті функції, які є сьогодні у

сфері діяльності Міністерства культури і туризму та Державної служби кінематографії, то, насамперед, це функції, пов'язані з врегулюванням кіно-відеопоказу.

Відповідно до Закону України «Про кінематографію» основним документом, який власне регулює ці правила, є Положення про державне прокатне посвідчення, яке, з одного боку, встановлює законність кінопоказу в Україні; з іншого боку, встановлює глядацьку аудиторію і, власне, протидіє поширенню продукції, яка суперечить положенням Конституції і нормам Закону України «Про кінематографію», пов'язаної із просуванням на екрани фільмів, пропагуючи жаж, насильство, порнографію і таке інше.

Якщо подивитись на результати запровадження цих регулюючих функцій, то слід зазначити, що, з часу прийняття Положення про державне посвідчення, на сьогодні ми маємо державний реєстр фільмів, який нараховує 90 тисяч фільмів, з них, для показу у кіномережі — 4,5 тисячі, на телебаченні майже — 55 тисяч і на ринку домашнього відео — більше 50 тисяч. Отже, 90 тисяч найменувань — це, фактично, та кінопродукція, яка сьогодні розповсюджується в Україні на різних видах носіїв, але яка має статус законності і яка, на мій погляд, слугує основою боротьби з піратством на ринку домашнього відео, на ринку телебачення і на ринку кінотеатрального показу.

Ми констатуємо сьогодні, що фактично домоглися того, що у кінотеатральному прокаті, на телебаченні сьогодні практично відсутні фільми, які демонструються без державного прокатного посвідчення. На наш погляд, це є певним здобутком у цій царині.

Разом з тим, у цій залі є багато кінематографістів, які постійно знаходяться з Державною службою кінематографії, з Міністерством культури у судових позовах, пов'язаних із відстоюванням своїх авторських прав на використання фільмів, вироблених до 94-го року.

Як правило, основна претензія щодо Міністерства культури і Державної служби кінематографії, а, відповідно, до власників авторських майнових прав за законами, які діяли до 94-го року, тобто Цивільним кодексом УРСР, і стаття 453, пов'язана із судовими позовами, полягає в тому, ці права належать студії-виробнику.

Розуміючи, що це проблема, яка не може постійно бути на рівні дискусій, ми наказом по Міністерству в минулому році взяли на баланс Міністерства авторські майнові права на всі фільми, що були вироблені до 94-го року. Навели абсолютно повну інформацію, зробили базу, пов'язану із наявністю носіїв цих фільмів і на якому етапі, і на яких підставах вони використовуються, з тим, щоб потім на пропозицію і на прохання кінорежисерів передати ці права на баланс кіностудій.

Для того, щоб регулювати справді питання, пов'язані з авторською винагородою, в наказі про передачу цих прав є пункт, що передбачає (при

реалізації цих прав) виплачувати авторську винагороду основним носіям авторських прав на фільми, які були вироблені до 94-го року, у тому числі і колективним агентствам по управлінню авторськими майновими правами.

Чи справді це є вже остаточним врегулюванням? Думаю, що ні. Це всього лише перші кроки. Якщо ми і знайдемо оптимальний варіант, то, на мій погляд, це могла б бути надалі і постанова Кабінету Міністрів, яка б чітко визначила відсоток виплати цієї винагороди при реалізації майнових прав на використання фільмів або фільмового доробку, який був до 1994 року.

Безумовно, що в цій царині, особливо в кіно, є й інші проблеми. Суть цих проблем полягає в тому, що ми дуже часто стикаємося з тим, що на практиці при перетині кордону і при розповсюдженні фільмів, а особливо зараз, коли укладаються угоди на виробництво фільмів, стикаються дві системи: європейська і американська. Безумовно, що на практиці американська система пов'язана із врегулюванням договором усіх правовідносин, які виникають на початку виробництва. Для практиків вона найбільш оптимальна. Разом з тим, чи є вона оптимальною для авторів?

Перед цією нарадою відбулася дискусія між мною, Олегом Фіалком, Сергієм Тримбачем і іншими кінематографістами. Свого часу, після внесення змін до Закону «Про авторське право і суміжні права», нам запропонували розробити проекти типових угод, які укладаються між авторами і продюсерами-виробниками. То всі вони сказали, що ті угоди, які ми запропонували, жоден із них не підпише.

Отже, як бачите, насправді сьогодні, на мій погляд, пошук оптимальних варіантів, які враховують інтереси усіх, хто діє на цьому ринку, є найбільш актуальним і найбільш ефективним та результативним. Я дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Ганна Павлівна. Володимир Яворівський телефонував, що буде через 2–3 хвилини. Його співдоповідь, як ми зафіксували, має бути четвертою. Але, поки він прийде, я пропоную приступити до обговорення. Одне прохання: у нас є тема комітетських слухань і є проекти рекомендацій; і з тим, щоб допомогти Верховній Раді ухвалювати ті чи інші закони, прохання торкатися конструктивно саме цієї проблематики, а не загалом говорити про значення інтелектуальної власності, авторських суміжних прав.

Я надаю слово Сергію Андрійовичу Лебідю — заступнику начальника департаменту Державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України, підготуватися Гашицькому Олексію Анатолійовичу — начальнику відділу захисту інтелектуальної власності Державної митної служби України.

І ще одна інформація: попередньо від державних установ, які були визначені міністерствами,

установами, а також від творчих, наукових спілок, у нас 32 виступаючих. Щойно ми з Петром Мусійовичем склали список по порядку — ще 13 виступаючих. Виходить 45. Якщо хтось скоротить до двох, двох з половиною хвилин і скаже по суті, ми будемо намагатися, щоб всі виступили на Комітетських слуханнях. Дякую.

ЛЕБІДЬ С. А. Шановний Голова Комітету! Шановні народні депутати! Шановні учасники слухань! Міністерство внутрішніх справ у межах своїх компетенцій та у відповідності до покладених на міліцію завдань, на системній основі здійснює заходи, спрямовані на виявлення, припинення і розкриття злочинів та адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності.

На виконання цих завдань у структурі Міністерства створені та функціонують підрозділи по боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та комп'ютерної злочинності, а також введено відповідну спеціалізацію слідчих та експертних підрозділів.

Важливим напрямком роботи Міністерства є напруження пропозицій щодо внесення змін та доповнень до відповідних законодавчих актів, насамперед, у сфері кримінально-правового захисту прав інтелектуальної власності.

Верховною Радою України протягом останніх років було прийнято низку законодавчих актів, якими внесені необхідні зміни та доповнення до Кримінального кодексу України, зокрема посилена відповідальність за вчинення злочинів у сфері інтелектуальної власності, встановлена кримінальна відповідальність за незаконний обіг компакт-дисків та передбачена обов'язкова конфіскація і знищення контрафактної продукції та обладнання для її виготовлення.

Внесення зазначених змін надало можливість правоохоронним органам більш ефективно застосовувати статті Кримінального кодексу та досягти певної стабілізації криміногенної ситуації на ринку об'єктів інтелектуальної власності.

Так, наприклад, якщо до 2006 року жодного разу не застосовувалась стаття 203 Кримінального кодексу, якою передбачено відповідальність за незаконне виробництво та обіг дисків, то після внесення запропонованих МВС України змін, вже порушено 1 тисяча 905 кримінальних справ за цією статтею. В цілому ж, починаючи з 2005 року, кількість порушених кримінальних справ у сфері інтелектуальної власності за рік зростає майже втричі.

Аналогічну тенденцію маємо і по викриттю адміністративних правопорушень у цій сфері. В той же час, ми розуміємо, що лише нарощуванням кількості порушених кримінальних справ або складених адмінпротоколів, досягти суттєвого зменшення рівня піратства в державі, що є нашою ціллю, неможливо. Тому, МВС України перенацілило свої підрозділи з кількісних показників на якість роботи, а саме на

необхідність досягнення кінцевого результату, притягнення осіб, винних у вчиненні порушень, до передбаченої законом кримінальної або адміністративної відповідальності за рішенням суду.

Як результат, у 2008 році значно зросла кількість кримінальних справ, направлених до суду, а внаслідок розгляду цих справ, судами визнано винними у вчиненні злочинів 321 особу. Відносно, 214 особам винесено обвинувальні вироки за вчинення злочину у сфері інтелектуальної власності. Вже за чотири місяці поточного року викрито 174 особи, які вчинили злочин у сфері інтелектуальної власності та кримінальні справи відносно яких направлено до суду.

Поруч з цим, аналіз результатів нашої роботи свідчить про наявність ряду проблемних питань, які потребують вирішення на законодавчому рівні. Одне з них, і про це вже велась мова, це питання доцільності відміни голографічної контрольної марки.

Так, дійсно, на нашу думку, нарізла необхідність внесення змін до відповідного закону України, яким передбачено обов'язкове маркування голографічними контрольними марками аудіо-відеокасет та компакт-дисків перед їх випуском у товарний обіг. Застосування протягом семи років цього механізму контролю з боку держави в цілому позитивно вплинуло на легалізацію ринку відео та музичної продукції, а також суттєво посилило можливості правоохоронних органів щодо протидії розповсюдженню контрафактної продукції.

Хотів би звернути увагу лише на той факт, що органами внутрішніх справ щорічно притягуються до адміністративної відповідальності за розповсюдження не маркованої продукції біля 400 тисяч осіб. З обігу вилучається більше мільйона компакт-дисків без голографічних контрольних марок. Половину кримінальних справ у сфері інтелектуальної власності порушено саме за фактом і розповсюдження компакт-дисків без контрольних марок. Тому, відміна обов'язкового маркування примірників творів та фонограм, на нашу думку, є передчасною та може призвести до суттєвого збільшення обігу піратської продукції.

В той же час, не можна заплішувати очі на наявність негативної практики, коли ряд недобросовісних суб'єктів господарювання, користуючись недосконалістю діючої нормативно-правової бази, отримують під сумнівні документи у великій кількості контрольні марки, які у подальшому використовують для легалізації піратської продукції. З метою недопущення подібної практики, насамперед, у сфері мультимедійного програмного забезпечення, потребує, на нашу думку, вдосконалення існуючий порядок отримання та впровадження контрольних марок. МВС України має ряд пропозицій з цього приводу та готове взяти участь у розробці відповідного законопроекту.

Ще однією проблемою є стрімке зростання і поширення нових форм та способів вчинення злочинів

у сфері інтелектуальної власності. Зокрема поява таких видів, як піратство в мережі Інтернет, порушення авторського права та суміжних прав шляхом публічного сповіщення, несанкціоноване копіювання фільмів під час кінопрокату, так званий комкордінг. Тільки в поточному році, працівниками міліції притягнуто до адміністративної відповідальності за комерційне використання різних творів та фонограм без виплати належної винагороди 240 осіб. Проведено перевірки Інтернет-сайтів, технічні площадки яких знаходяться на території України та через які здійснювалось розповсюдження піратського контенту, 15 таких сайтів припинило свою діяльність. Порушено кримінальні справи з цих фактів у Дніпропетровській та Луганській областях.

В той же час проведений нами аналіз криміногенної ситуації у цих сферах свідчить про необхідність суттєвого доопрацювання нормативно-правової бази, якою регламентується діяльність суб'єктів господарювання у сфері публічного сповіщення та надання послуг з розповсюдження об'єктів інтелектуальної власності за допомогою мережі Інтернет. МВС України готове взяти участь у напрацюванні проектів відповідних законів та підзаконних актів, насамперед, щодо більш дієвого контролю з боку держави за цими видами діяльності та запровадження відповідальності за Інтернет-піратство і незаконне публічне сповіщення. Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Сергій Андрійович.

Слово надається Гашицькому Олексію Анатолійовичу — начальнику відділу захисту прав інтелектуальної власності Державної митної служби України. Підготуватися Поповій Тетяні Володимирівні.

ГАШИЦЬКИЙ О. А. Доброго дня, шановний пане головуєчий, народні депутати, присутні! Від імені Держмитслужби України хочу подякувати за запрошення.

І коротко по суті теми сьогоднішнього обговорення. У 2006 році були внесені зміни до Митного кодексу України, які привели наше митне законодавство до вимог угод Світової організації торгівлі, зокрема, угоди ТРІПС. З того часу суттєво змінилося ставлення і ситуація із захистом прав на митному кордоні, але, що стосується, зокрема, авторських прав, існують певні проблеми.

Я хотів би коротко їх окреслити, і по суті питання хочу сказати наступне. Перше, на сьогодні повноваження митних органів обмежені виключно пунктами пропуску на митному кордоні. Статус митних органів, зокрема наявність в них таких повноважень, як оперативно-розшукова діяльність та інше постійно піднімається, але і досі це питання неврегульоване.

Також проблематичним є створення відповідних структурних підрозділів на місцях, оскільки, як ви розумієте, фінансування державних установ на сьогодні, в умовах світової фінансової кризи, є відповідно обмеженим. Тому, ті заходи, що

здійснюються митними органами, потребують значного поліпшення.

Перший шлях, який вбачається в цьому напрямку, — це суттєве посилення взаємодії всіх правоохоронних та контролюючих органів, які займаються питаннями захисту прав інтелектуальної власності. На сьогодні відсутній єдиний цілісний нормативний документ і відсутній розподіл повноважень і, зокрема, відсутні окремі повноваження.

Другий момент, на мою думку, дуже важливий, це ситуація з тими товарами, що містять об'єкти права інтелектуальної власності і є контрафактними, незаконними.

На даний момент є випадки, коли в поїздах, автомобілях міжміського, міжнародного сполучення, виявляються контрафактні примірники аудіовізуальних творів, але неможливо встановити власника цього вантажу. Справа по факту порушена, передається до суду, суд повертає цю справу назад до митного органу з метою з'ясувати особу правопорушника. Але, як ви розумієте, в даному випадку робити просто нічого. Це питання не врегульовано. Тому дуже важливим, на мою думку, є питання знищення контрафактних продуктів, виявлених в процесі митного контролю, навіть тих, власника яких не знайдено, тобто немає тієї особи, яку можливо притягнути до відповідальності.

Що стосується діяльності митних органів і їх результатів, то, знову-таки, хочу вам сказати, що є дуже суттєве порушення в захисті прав промислової власності, але що стосується авторських прав, на сьогодні до Держмитслужби не зверталися представники правовласників або безпосередньо автори з питань забезпечення такого захисту, оскільки ті важелі, якими володіє Держмитслужба, на жаль, не дозволяють повноцінно забезпечити такий захист.

На сьогодні Державна митна служба підготувала пропозиції щодо внесення змін до Митного кодексу, які суттєво відрізняються від того, що діє на даний час. Зокрема, обумовлюється питання і досудового врегулювання, і наступних дій. Ми сподіваємося, що цей проект знайде відповідну підтримку. Дякую. У мене все.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Слово надається Поповій Тетяні Володимирівні — голові правління Інтернет-асоціації України. Підготуватися Нестору Івановичу Шуфричу.

ПОПОВА Т. В. Добрий день. Сьогодні я хочу коротко зупинитись на двох питаннях: питання перше — це необхідність забезпечити в Інтернеті повноцінний захист прав власників знаків для товарів і послуг. Для цього ми пропонуємо внести поправки до статті 16 відповідного закону, а саме в пункті чотири визначити, що використання знаку визнається його застосуванням під час пропонування або надання будь-якої послуги, для якої знак зареєстровано, в тому числі, в мережі Інтернет.

Крім того, необхідно виключити з пункту першого статті 20-ї закону другий абзац щодо використання знаків для товарів та послуг в доменних іменах, оскільки це фактично ускладнює захист інтересів прав власників, тому що, з одного боку, безпідставно звужує сферу захисту їх справ, а з іншого — робить судовий захист неефективним, оскільки домени є текстовими об'єктами, а знаки для товарів та послуг, в більшості випадків, — графічними. І легко довести, що відповідні домени не володіють достатніми розрізняльними властивостями. Це добре видно на прикладах, коли є два знаки в різних класах, наприклад, «Президент» сигарети чи «Президент» молочні продукти. І, відповідно, можна практично абсолютно безкарно порушувати права обох правовласників, зареєструвавши третій товарний знак з такою ж транскрипцією та відповідне доменне ім'я «Президент». До речі, це доменне ім'я на сьогодні вже зареєстровано. На сьогодні воно не використовується, а запарковане в одного з реєстраторів.

І друге, на чому я хотіла би зупинитись. Це межі відповідальності провайдерів Інтернет. Безумовно, питання, пов'язані з розповсюдженням контрафактної продукції в мережі Інтернет, потребують законодавчого врегулювання.

ГОЛОВУЮЧИЙ.

Шановні колеги, продовжуємо нашу роботу. Шановні учасники комітетських слухань, дозвольте надати слово народному депутату України Нестору Івановичу Шуфричу, автору законопроекту № 3503.

ШУФРИЧ Н. І. Дякую, Володимир Іванович. Безумовно, питання, які сьогодні обговорюються, є важливими і шкода, що на 18-річчя нашої незалежності, яку ми відсвяткуємо через декілька місяців, це питання не врегульовано.

Зрозуміло, що протидія має місце. Мені було, до речі, великою честю і приємно стати автором законопроекту, який розробили саме виконавці. Виконавці найбільш відомих наших пісень, які сьогодні любить вся країна. Я міг би говорити ...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я перепрошую, підготуватися Яворівському.

ШУФРИЧ Н. І. Я міг би назвати багато виконавців, зупинюсь тільки на таких, як Таїсія Повалій, Софія Ротару, наша Руслана і ще більше, ніж 60 виконавців і продюсерів, які звернулися до керівників фракцій підтримати ту редакцію законопроекту, яка, на жаль, сьогодні в рекомендації навіть випадково не попала, це законопроект 3503.

І мені зрозуміло чому. Коли ми в Уряді обговорювали цей законопроект, в Міністерстві економіки України, яке, на доручення Юлії Володимирівни, розглядало це питання, була велика протидія цій ініціативі наших виконавців. І я одному поважному чиновнику задав питання: «А ви коли останній раз

співали?» Він так розгубився, каже: «А я не співаю», а я кажу: «А як ви можете судити тих, хто хоче захистити свої права?»

18 грудня цей закон був зареєстрований. До речі, до відома, згідно Регламенту: якщо Комітет не здатний розглянути законопроект протягом двох тижнів, він може автоматично вноситись в зал без відповідного заключення Комітету.

Володимир Іванович, я з повагою поставився до Вас особисто і до очолюваного Вами Комітету. Декілька разів приходив на Комітет і відчув нездатність Вашу розглядати ці питання.

Я вас попереджаю зараз відверто, щиро по-дружньому, як Ваш колега, до речі з парламентським досвідом, як мінімум, у вісім разів більшим, як у Вас, що це питання буде піднято на наступному пленарному тижні. Чому вісім разів, тому що я народний депутат, якщо не помиляюсь вже 11 рік, а Ви двох скликань, але з першим скликанням у Вас так складувалося у Вас вийшло. Швиденько закінчили і, судячи з того, що Ви робите з парламентом, і цей не довго пробуде.

Я розумію Ваші дорікання щодо влади, але хочу нагадати, що Ви вже, Володимир Іванович, не в опозиції давно, а представляєте саме ту владу, яка не дала Вам папір, щоб альтернативний висновок слухань і пропозицій розповсюдили. А оцю біленьку книжку, вже другу за рахунок, (ну, принаймні видавництво парламентське), можу припустити, що це за рахунок державних коштів зроблено, чомусь змогли зробити. Якщо буде «Біла книга 3», то знадобиться біла палата, в мене таке враження, при всій повазі до редакційної колеги.

Тому, я прошу Вас взяти до уваги бажання наших виконавців, продюсерів захистити свої права. Більше того, коли законопроект буде підготовлений до другого читання, — на жаль, я не знав цієї проблеми, що вона торкається набагато більшої сфери, ніж наші виконавці і ті, хто сьогодні захищають свої права щодо виконання пісень та музичних творів, в другому читанні, (я знаю, що тут є представники інших спілок творчих), будь ласка, давайте пропозиції. Я вам гарантую, що забезпечимо захист ваших прав під час підготовки законопроекту до другого читання.

Чому ніхто не говорить правду, що вчора законопроект, глобальний законопроект Дмитра Володимировича Табачника був завалений саме вашою фракцією, Володимир Іванович. Чому закон, який міг би бути початком цього процесу, був заблокований? Я скажу, чому. Я бачу тут відверте лобіювання чиновників, які сьогодні хочуть нажитися на наших виконавцях, а ви їх покриваєте.

Законопроект 2451, який просять не підтримувати наші виконавці, чомусь лобіюється Комітетом. До речі, один з авторів один раз вийшов з складу авторів, а потім повернувся. Значить, самі автори не переконані в тому, що вони роблять справедливу справу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Нестор Іванович, уже вийшов час.

Якщо треба хвилинку...

ШУФРИЧ Н. І. Дякую.

У мене пропозиція одна. Якщо ми формально розглядаємо це питання, прошу до доручень Комітету додати одне: терміново законопроект 3503 подати на розгляд Верховної Ради України, тим паче, що він розглядався на Комітеті. Якщо цього не відбудеться, то цей лист — звернення до п'яти керівників фракцій, а, як мінімум, чотири з них сказали, що фракції підтримують ініціативу наших виконавців, буде примусово, незалежно від бачення Комітету, поданий на розгляд Верховної Ради України. Такий досвід у мене є, я це забезпечу.

І сьогодні я сподіваюся, що, все ж таки, відчуття відповідальності повернеться до Вас особисто, і я був змушений, я вибачаюсь перед іншими членами Комітету, але, формально, і до інших членів Комітету, щоб забезпечити цю процедуру.

На Погоджувальній наступній раді це питання буде піднято занадто гостро, тим паче враховуючи і те, що це стало вже предметом сьогоднішнього обговорення. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Нестор Іванович.

Я міг би, звичайно, зробити репліки. Але, економлячи час, оскільки у нас є заключне слово, на всі по суті питання я відповім. Те, що торкається культури поведінки і погроз, і інших речей, я людина загартована, Несторе Івановичу. Дуже загартована і реаую флегматично і толерантно. Навіть на такі виступи.

Слово надається народному депутату України, голові Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності Володимирі Олександровичу Яворівському. Підготуватися Мендзєбровському Ігорю Борисовичу.

ЯВОРІВСЬКИЙ В. О. Шановні члени Комітету з питань освіти і науки, шановні присутні. Мені набагато, мабуть, легше виступати, ніж іншим, бо я вів засідання свого Комітету з питань культури і духовності, де обговорювали такі самі гострі питання, як і ви зараз. Через те, я не чув, що говорили попередники. Мені набагато легше: я можу повторюватись і мене ніхто ні в чому не звинуватить.

Я дуже радий, що почув виступ мого колеги, улюбленого мого колеги Нестора Івановича Шуфрича. Я розумію, що може йому якось важко спроектувати свою увагу на творче середовище, бо він трошки з іншого. Але я хотів би сказати ось що. Ми, українці, любимо похизуватися тим, що ми високоосвічена, інтелектуальна нація. Але якщо підійти і скрупульозно подивитися на те, як ми поведимося з нашим інтелектом, з інтелектуальною нашою власністю, то мені важко просто порівняти, чи є на планеті ще якась нація, якась держава, яка б робила те, що робимо ми. Особливо, у роки незалежності.

Я не буду повертатися занадто далеко. Чесно кажучи, українська творча інтелігенція давним-давно забула, що таке гонорар. Абсолютно. Це слово вишло уже майже із нашого вжитку.

Я хотів би більше зосередитися на тому, що я ближче знаю і розумію. Скажімо, те ж саме книговидання, яке ми на сьогодні маємо. Ми маємо просто хаотичну якусь систему, а, точніше, безсистемність. З одного боку, колосально вливається сюди в нашу державу контрафактна продукція: і ті ж самі диски, завозяться тисячами тиражів, в основному із Росії. У собівартість книжки закладається гонорар, але письменник сьогодні, будь-кого запитайте, від наших класиків, того ж самого Загребельного, Царство йому Небесне, якому видатне видавництво «Фоліо» гонорар платило його книжками, і він єдине, що міг, це тільки подарувати свої книжки, — того гонорару не отримує.

Я вже не кажу про те, що відбувається в царині нашого кіно, ті ж самі екранізації.

Сьогодні, я вам скажу, найбільший гонорар, який може отримати письменник за 5-томник, 10-томник — це 8 тисяч гривень. Більше — це вже вважається страшним порушенням.

Але, суть не в тому. Я міг би тут, звичайно, говорити і про те, як обділяються наші національні виконавці і, в той же час, приїздить чи Пугачова, чи ще хтось приїждять звітти і беруть чисті гроші, які вони вивозять собі до Росії. Це теж колосальна проблема.

Але орієнтуватися сьогодні тільки на співаків....

(Ш у м у з а л і)

Нестор, ну не перебивай мене! Ну це ж не сесія.

Ой, Боже мій, ну Нестор, ну ти такий неоригінальний в цих своїх протестах там і таке інше. Хто коли премію отримав? Ти не отримував її і не отримав! І дай Боже, щоб не отримував. Я не про те, я про інше.

Несторе, ну, ти захищаєш законопроект. Я за те, щоб ми в Україні мали фундаментальний закон, який би захищав авторські права всіх, абсолютно всіх — письменників, композиторів. Будь ласка!.. Письменників, композиторів, співаків — все, що ми маємо сьогодні. Щоб цей законопроект захищав всіх.

Ну, не можна ж сьогодні звинувачувати Полохала, що він не виставляє цей законопроект: я б його теж не виставив, тому що він стосується тільки співаків. Ну, не можемо ж ми цього зробити. Що робити з рештою людей, які ось є тут, творці?

Через те я хотів би, не ображайтеся на мене, я би хотів, мені здається, що треба відкинути всі ці пристрасті. Я розумію, що кожен любить якийсь свій певний мистецький сегмент — той один, той інший, той третій, я не називаю прізвищ. Але, очевидно, нам треба вийти на той шлях, коли ми повинні зробити один фундаментальний закон, який би захищав інтелектуальну власність.

Сьогодні з'явилися абсолютно нові технології, нові підходи. Скільки викрадається сьогодні тих же

самих комп'ютерних програм! Це теж інтелектуальна власність нашого народу.

Через те, я вважаю, що треба відкинути сьогодні емоції і пристрасті, треба використати все те, що є і в законі Табачника, є те, що подала Руслана... Все це використати, зробити один фундаментальний, нормальний закон. Але, найголовніше, що ми сьогодні повинні визначити, вертикаль системи, яка повинна на рівні області, якщо хочете, навіть на рівні району контролювати, де що виконується і щоб ці люди могли захищати інтелектуальну власність митців, науковців і все, що у нас є розумного в Україні. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Я оголосив виступаючого — Мендзєбровський Ігор Борисович, віце-президент Асоціації Інформаційні технології України.

ІЗ ЗАЛУ. Дайте можливість виступити Руслані.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні, у нас є порядок проведення Комітетських слухань. Звичайно, пані Руслана виступить. Але ж, як ви самі сказали, що ця сфера не тільки торкається такого вузького сегменту. Тому я слово надав зараз Мендзєбровському Ігорю Борисовичу, а підготуватися Чекмарьову Анатолію Олексійовичу.

МЕНДЗЕБРОВСЬКИЙ І. Б. Добрий день, уважаемые члены Комитета, уважаемые присутствующие!

Настала моя очередь изложить узкий взгляд специалиста информационных технологий. Мы очень много говорим о защите авторских прав на программное обеспечение: лицензии и прочее, я имею очень узкий взгляд специалиста на то, как распространяются авторские права интеллектуальной собственности в сфере программного обеспечения.

Могу сказать, что средства борьбы с пиратами отставали, отстают и будут отставать от новых технологий. И в этом отношении необходимо сосредоточиться в защите интеллектуальной собственности на создание законов, которые были бы гармонизированы с той мировой практикой, которая существует за рубежом. В данном случае могу сказать, что мир является плоским. Результаты деятельности производителей в Украине, других странах, активно обмениваются в процессе производства интеллектуальной собственности, в сфере информационных технологий. Авторские интеллектуальные права передаются и многократно пересекают границы стран, границы компаний. Очень трудно сделать какие-то решения по инкрементальному увеличению этой собственности. Но мы смотрим на опыт других стран, в том числе и Белоруссии, в том числе вот соседняя Россия: они отстают немножко от нас.

И нам очень сильно помогло бы, если бы имидж Украины поднялся на более нормальный уровень.

При этом необходимо принятие законов, которые бы соответствовали Европейской хартии, в том числе защиты частной информации, защиты прав интеллектуальной собственности. В этом отношении, конечно, необходимо объединить те законы, которые касаются исполнителей и информационных технологий.

Если брать конкретно по рекомендациям, конечно не очень приятно читать, то нас пытаются вывести из тени — экспортную отрасль из Украины, где работает порядка 20–35 тысяч человек. Украина занимает 12 место по объемам в мире, номер 4 по размерам в мире. Поэтому мы должны здесь привести наше законодательство соответственно тому, которое уже экономически Украина занимает в мире.

Я являюсь вице-президентом ассоциации как раз компании, которая объединяет экспорт прав. Больше времени провожу за рубежом, то есть езжу, разговариваю с другими людьми. Цивилизованный имидж Украины позволит нам наводить порядок и внутри, и получать больше прибыли, и привозить ее в Украину.

Но если говорить о желании (тут высказывались: я думаю, что это были предварительные такие пожелания,) ужесточения наказаний, проведения каких-то показательных наказаний тех компаний или тех объектов хозяйствования, которые используют пиратское программное обеспечение, то, могу сказать, что, по официальным оценкам, в Украине уровень пиратства 84 процента, но по экспертным оценкам — более 95 процентов граждан Украины, которые пользуются программным обеспечением, — это пираты. Мы не можем всех наказать, оштрафовать, посадить за решетку.

В коммерческом секторе дела с защитой прав на программное обеспечение обстоят гораздо лучше. Здесь необходимо сосредоточиться, чтобы не навредить именно своим стремлением всех и всё наказывать. Больше работают экономические стимулы, экономические методы. Переводить страну из того состояния, которое у нас есть, и достигнуть хотя бы уровня, как в Америке, где уровень пиратства всего 30 процентов, необходимо экономическими методами.

Необходимо принять во внимание, что методы распространения интеллектуальной собственности и получения доходов, распределения вознаграждений, постоянно меняются. Мир постепенно отходит от распространения по ... лицензиями и, на сегодняшний момент, более 40 процентов объектов интеллектуальной собственности распространяется правом временного доступа.

Все меняется, мы должны это учитывать. Можем через 3 года принять закон, который соответствует тому, что было 15 или 10 лет назад в практике. Опять будем со старым.

И еще один момент, который возникает в компаниях, занимающихся информационными технологиями. Мы активно и нормально работаем по

защите интеллектуальных прав на уровне компаний. Договор между компанией и компанией. Когда дело касается защиты этой же интеллектуальной собственности от сотрудников, которые работают в компании, у меня есть трудовое законодательство. Трудовое законодательство не соответствует коммерческому законодательству, и приводит к тому, что невозможно обеспечить защиту интеллектуальных прав в полном объеме в то время, когда интеллектуальные права пересекаются и работают на уровне юридических объектов, и на уровне, когда мы работаем с сотрудником.

Спасибо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, дозвольте надати слово Лесі Юріївні Оробець — члену нашого Комітету, тому що просто у неї нагальна потреба: вона хотіла виступити і йти. А потім вже оголошений шановний Анатолій Олексійович Чекмарьов.

ОРОБЕЦЬ Л. Ю. Дякую, Володимир Іванович. Прошу передати слово і мій час Руслані Лижичко.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так вона і так була записана на виступ.

ОРОБЕЦЬ Л. Ю. Я все одно прошу передати зараз.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Прошу. Руслана Лижичко — депутат Верховної Ради України п'ятого скликання, народна артистка України. Підготуватися Чекмарьову Анатолію Олексійовичу.

ЛИЖИЧКО Р. С. Доброго дня всім. Я не думаю, що зараз, за таких дуже гучних і емоційних висловів, хочеться співати у цьому залі: душа явно не розкривається. Навпаки, звертається. Знаєте, мені трошки прикро слухати взагалі деякі вислови — вони дуже звучать емоційно, патріотично, там якось наливається лице рум'янцем і так далі.

Ви знаєте, я буду відверто говорити. Я сьогодні прийшла для того, щоб сказати дійсно те, що я думаю. І вже даруйте, якщо це буде там десь звучати загостро чи може не зручно для когось. Може хтось у цьому побачить, що я до когось особисто звертаюся.

Я, звичайно, поважаю роботу і Комітету, і всіх членів Комітету. Однозначно зрозуміло, що час в Україні зараз непростий і працювати в цій атмосфері дуже важко. Стабільності мало і так далі, і тому подібне. Одним словом: «За що боролись, на то и напоролись».

І я з сумом сприймаю сьогоднішню ситуацію. Ми не говоримо, що музика чи музична індустрія сама головна у країні. Я би просила емоційних дам трошки приборкати свої емоції і оплески, бо ніхто ніколи не говорив, що музична індустрія — головна в країні. Принаймні, мене батьки виховували, у мене

певна скромність в цьому питанні, і ми ніколи не збирались домінувати в деяких питаннях.

А голос ми підняли дуже просто. І чому мені здається, що тут звучить дуже багато лицемірного. Знаєте, мені здається, шановні, що не державність вами штовхає, а, даруйте, просто привабливість розміру тих доходів, які кровно належать музикантам. Музиканти, мої колеги, зібралися, підписали. Не треба в кулуарах говорити, що це проект Руслани чи Едуарда Кліма, чи Долинського, чи Діми Костюка, який тут сидить. Це є конкретний проект і наше бачення артистів, продюсерів і рекордингових компаній. І дуже прошу творчі спілки і всіх, хто їх очолює, не підмінювати ці поняття, оскільки музику, і музичний продукт виробляють саме автори, артисти їх виконують, продюсери продюсують, вкладають кошти, рекордингові компанії їх продають. Саме таким чином ви маєте так звану нещасну і дуже хиленьку ще на сьогодні українську музичну індустрію. Якби цього не існувало, я би не поїхала і не виграла би «Євробачення». Я би взагалі не мала можливості працювати, якби я сиділа і чекала, коли, можливо, десь щось з'явиться в цій країні. Таким чином існує ця індустрія у всьому світі. У всьому світі, хто написав продукт, несуттєво, чи це музика, чи це журналіст, чи це автор програмної програми, програмного якогось забезпечення, чи це є режисер фільму, чи це інша якась сфера — будь-який продукт, який зроблений, це належить тій людині, яка це зробила: це є правовласник.

Ми сьогодні говоримо не про захист, шановні, артистів чи музикантів, а ми говоримо сьогодні про захист правовласника. Будь ласка, не плутайте ці речі. Якщо ми сьогодні вийшли з ініціативою, то ініціативу винесла не Руслана, Білик, Ротару і Ані Лорак, і інші виконавці, а винесли ініціативу, з точки зору вашої букви закону, правовласники. Якщо пан Яворівський буде мене слухати, я буду дуже вдячна. Ви читаете газету. Я Вас уважно слухала. Вибачте. Я дуже хочу, щоб саме Ви мене почули, бо мені важливо достукатись сьогодні саме до Вас і до Володимира Івановича Полохала. Мені здається моя промова сьогодні не до залу, не до камер, тому що я думаю, що інші люди, в принципі, розуміють, про що йдеться. А мені важливо, тому що ми з вами явно сперечаємося у питаннях, де територія творчих спілок, а де територія комерційної сфери музичної індустрії — шоу-бізнесу. Тому я прошу, давайте розділимо те, що належить творчим спілкам і їх діяльності, і те, що належить артистам, їх продюсерам і рекординговим компаніям. Якщо ви, в принципі, дійсно переживаєте за державність у цій країні і як буде розвиватися далі український шоу-бізнес, будь ласка, створіть нам ті умови, за яких ми самі, без ваших коштів, бюджетних і інших, не будемо попрошайничати, не будемо клянчити, по спонсорах ходити. Тим більше, що в кризу всі є шанси, що ця індустрія захлинеться. Вона не має, на що ні знімати кліпи, ні робити альбоми, альбоми не продаються,

піратство, і не тільки в Інтернеті — у всьому. І тому, ви просто завалите нас, ми не зможемо далі працювати.

Тепер по суті. Я би хотіла, щоб до закону 3503 — і тут в кулуарах звучало, що ми політично неправильно поступили, що ми звернулися до Нестора Івановича, — але там ще треба врахувати політично, що в законі ще присутній автор і Степан Курпіль. Це так, малесенька ремарка.

Я би хотіла так само нагадати, що ми і просили інших депутатів підтримати нас, але цього не сталося. Тому я прошу зафіксувати, що в даному випадку Шуфрич не штовхає якісь емоції від себе. В даному випадку Нестор погодився як мій давній друг підтримати нас. І, практично, всі люди, які знаходяться зараз в залі, — це люди, які безпосередньо з Нестором спілкуються не один рік. Це людина, яка взялася зараз пролобіювати нам цей закон разом зі Степаном Курпілем. Зробила велику справу, я вважаю. І ми просимо всіх, хто ще не переконався у цьому, підтримати.

Наш закон досить широкий. Ми вимагаємо дуже багато конкретних і корисних речей. У законі 3503 в першу чергу закладені дві найважливіші речі — це те, що організація колективних управлінь не може бути одна. Це принципово неправильний підхід. Це монополія. Це на кшталт Тендерної палати. Це скандал, я вам зразу говорю. Це скандал на міжнародному рівні. Ви знаєте прекрасно. Навіщо ви закладаєте бомбу сповільненої дії, якщо ви знаєте, як відреагують на це?

Я була в Женеві щойно і спілкувалася з фахівцями. Вони сказали, що це нонсенс, нонсенс такого підходу. Має бути кілька організацій колективного управління. І не треба над ними створювати спеціальні контролю. Це ще раз лавочка для зловживання чужими грошима. Це буде дерибан цих грошей далі і далі продовжуватись.

І другий критерій — увага! Сфокусуйтеся, це найважливіше — організація колективного управління повинна мати репрезентативність. Кому довіряє той, чи інший автор, той і має право займатися на ринку збору коштів. І якщо ви вважаєте, що той закон, який сьогодні Комітет взяв за основу до першого читання, є глобальний і ґрунтовний, так як ви висловлюєтеся, ви помиляєтесь. Тому що приймати закон про організацію колективного управління, тоді приймайте закони про флешки, дискети, хард-диски і про все решта. Бо це є дуже вузесенько, не просто вузько, а вузесенько.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Скільки треба часу ще?

ЛИЖИЧКО Р. С. Все, я дуже вибачаюсь, даруйте, що я перебрала час. Мені хотілося звернутися до вас, Володимир Іванович, ще раз. Я Вам відіслала есемеску з поздоровленням на Пасху. Ви не відгукнулися, але я все ж таки сподіваюсь на те, що моя рука, я простягаю Вам руку і хочу, щоб Ви мою руку

побачили і почули, і помітили. В моїй руці не є проєкт Руслани, це не є закон Руслани, це не є якісь речі, що Руслана собі вигадала. Моїх грошей там рівно стільки, скільки музика буде звучати моя на радіо і на телебаченні. Більшість грошей може забрати Ірина Білик, або забрати «Віагра», або Таїсія Повалій. Тому зараз це закон правовласників. Значить, ми дуже просимо, підтримати наш закон 3503.

Ми на боці тих рекомендацій, які запропонував сьогодні Дмитро Табачник. Бо є два, да, два проєкти зараз рекомендацій — від вас і від Дмитра Табачника. Ми вважаємо, що нам підходить проєкт рекомендацій від Дмитра Табачника.

Дуже дивно, але я Вам в грудні, Володимир Іванович, надіслала за Вашим проханням наші внески по рекомендаціям від нас. Вони ніде не зафіксовані. Якщо Ви б були ласкаві і їх знайшли, бо ми Вам їх продублювали і на факс, і емейлом. Я можу ще раз Вам їх занести. Ми би просили, щоб Ви враховували нас, в тому числі і в робочих групах, і в усіх інших.

Якщо були помилки, які ми зробили до цього часу і пройшли їх якось неправильно, давайте їх скасуємо. І тоді ми, дійсно, відчуємо, що ми всі якимось чином переживаємо не тільки за окремо взятую, як Ви правильно говорите, музичну індустрію, але і, в принципі, за те, що щось в Україні те, що буде зроблено, буде мати кровну винагороду, інакше воно все помре.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пані Руслана за толерантний і глибокий виступ. На запитання в кінці, якщо буде ваша ласка, згідно Регламенту, я відповім у заключному слові. І дякую за привітання з Великоднем.

Слово надається Лі Артуру — Президенту Всеукраїнської професійної спілки «Гільдія акторів кіно».

ЛІ АРТУР. Ну, я всіх послухав тут. І у мене є декілька зауважень по всіх виступаючих.

Ганна Павлівно, всі актори і режисери можуть підписувати ті договори, які розробило Міністерство культури. Єдине, що стаття 113 частина 3 Цивільного кодексу встановила, що умови договорів, які погіршують становище творця відповідного об'єкту, є нікчемними. Тож, будь ласка, всі актори, всі режисери, підписуйте. І одразу творча спілка має право подавати в суд на відшкодування майнової шкоди, бо цей договір є нікчемним.

Стосовно Руслани Степанівни. Я дуже поважаю Вашу діяльність, Руслана Степанівно. І мені дуже подобається і я дуже щасливий, що Ви почали захищати права всіх виконавців. Але права громадян України є всі рівними. Не може бути окремо виконавець-співак, для якого щось робиться, і забутий виконавець, актор-виконавець. Не може бути такого. І ваш закон 3503, який Нестор Іванович вніс на розгляд Верховної Ради України прямо порушує

статтю 22 Конституції України, що при прийнятті нових законів або зміни старих не може бути зменшення існуючих прав і свобод. Тож, чому цей проєкт закону порушує статтю першу першого протоколу Конвенції про захист прав і основоположних свобод? Тож він теж не може пройти.

До речі, це також стосується всіх інших законів. Я одразу кажу, що цей дебільний, вибачте за таке не трибунне слово, Закон «Про організацію колективного управління» його в природі українського законодавства існувати не може, бо Цивільний кодекс точно встановив: державна влада утримується від здійснення власникам своїх правомочностей щодо свого майна. А майном вважається окрема річ, а також майнові права.

До речі, це зауваження стосується з приводу майна і закону шановного Дмитра Табачника, бо в тому законі теж є пряме порушення прав, майнових прав, яким є майно саме акторів, виконавців. Тож я вибачаюсь, жоден з запропонованих проєктів не може бути прийнятий Верховною Радою України.

По-друге. Державний департамент інтелектуальної власності у нас визначив дві організації колективного управління ОП УМА і ОП УЛМП, як уповноважені. Я надаю вам довідку, шановний Микола Васильович, що згідно статей 3, 7, 11, 13 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств», як тільки ці організації почали виконувати свою діяльність в інтересах інших осіб, вони почали отримувати прибуток, з якого зобов'язані сплатити згідно статей 7, 11, 9 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств», в разі коли неприбуткова організація отримує дохід з джерел, інших ніж визначених, вона, така неприбуткова організація, зобов'язана сплатити податок на прибуток 25 відсотків. А вона сплачує тільки 15 відсотків. Тож ви своїм рішенням прямо порушили Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» і на сьогодні ці організації мають бути зняті Державною податковою адміністрацією з реєстру неприбуткових і Вами зняті взагалі з переліку організацій колективного управління, бо вони є такими, що отримують прибуток.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Півхвилини і завершуйте, будь ласка...

ЛІ АРТУР. Звертаючись до Комітету, я прошу спрямувати належне звернення (я надам всі конкретні матеріали, хто і що порушує, які саме законодавчі вимоги) з проханням спрямувати їх до належних органів — до Прокуратури, до МВС України та Державної податкової адміністрації. І я прошу підтримати якраз оце рішення, яке віддруковане тут в «Білій книзі-2». Там є проєкт рішення Комітетських слухань, які я прошу всіх підтримати. Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Артуре.

Вже у нас по записках виступило три людини. Слова просить Клітна Наталія — генеральний директор Асоціації «Укртелемережа», підготуватися Крайневу Петру Павловичу.

КЛІТНА Н. І. Я кратко постараюсь выступить. Мне очень приятно, что здесь присутствуют заслуженные работники культуры, такие известные артисты. Я хотела бы обратиться как раз именно к ним и немножко объяснить с позиции операторов кабельного телевидения, как это все выглядит. С нашей точки зрения, операторы кабельного телевидения идеально выполняют авторские и смежные права: имеют договоры с каждой телекомпанией, которая ретранслируется кабельными сетями. Правообладателями этой телепрограммы мы оплачиваем роялти — этим телеканалам. Все программы защищены техническими способами доставки сигнала со спутника. Сигналы кодируются и если оператор по какой-либо причине задержал платеж, правообладатель имеет право просто приостановить ретрансляцию в этой кабельной сети этой телепрограммы. Поэтому как бы заключены все договоры и операторы в этих договорах предусматривают, что сами правообладатели телепрограмм предусматривают, что, при создании телепрограммы, непосредственно с авторами урегулированы все вопросы выплаты роялти.

Тоже хотелось бы обратиться к Вам. Несмотря на старания Национальной рады по вопросам телевидения и радиовещания, все-таки конкуренция в кабельных сетях телепрограмм очень высокая. На сегодняшний день есть порядка 100 телеканалов зарубежных и около 80 каналов наших отечественных. В основном, сети кабельного телевидения на сегодня в Украине аналоговые: пропускная способность 60, то есть, кабельные сети могут пропустить основные стандартные (это, конечно, не город Киев, где цифровые, — это «Воля-кабель», там гораздо больше пропускная возможность) всего лишь 60 каналов, а желающих попасть в кабельные сети 180–200.

Соответственно, договоры, которые мы заключаем с телеканалами, заключены в интересах кабельных операторов и авторские и смежные права защищены.

Я посмотрела цифры, которые собрали организации по коллективному управлению за 2008 год — это 32 миллиона. Рынок оплат операторов кабельного телевидения правообладателям телеканалов в разы больше на сегодняшний день.

Выступала Чміль Ганна Павлівна. Она говорила о системе Соединенных Штатов, которая работает вот именно непосредственно по нашей отрасли. Мы не создаем программный продукт. Мы не знаем, какой автор, какое произведение использовалось, какое время. Мы не можем оплачивать авторским обществам, потому что мы не можем даже составить отчет об этих использованных произведениях. Мы

принимаем сигнал со спутника и в первоначальном том виде одновременно передаем кабельными сетями, доставляем его абонентам и являемся техническими средствами доставки.

Поэтому мы хотели бы поддержать вот эту именно систему Соединенных Штатов — прозрачную, честную систему, где понятно, кто за что платит. Мы платим телеканалам за целостный объект смежного права...

А уже телерадиоорганизация рассчитывается с авторами по полной программе, в зависимости от продолжительности времени вещания определенных отдельных произведений.

Единственное, что еще тогда хотелось бы поддержать все-таки законопроект Дмитрия Табачника с учетом вот таких вот замечаний непосредственно по операторам кабельного телевидения.

И еще, для авторских обществ я хотела бы акцентировать внимание, что если хоть один суд будет проигранный непосредственно и один из телеканалов не подтвердит по своим договорам то, что они урегулировали вопросы со всеми авторами, этого канала в кабельных сетях просто не будет. Это должно быть всем понятно.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Дякую, пані Наталія.

Слово надається Крайневу Петру Павловичу — директору Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України і підготуватися Євсеєнку Володимиру Миколайовичу.

КРАЙНІВ П. П. Шановний голову! Шановні народні депутати і учасники Комітетських слухань! Ну, по-перше, я хотів би сказати про Білу книгу пану Шуфричу. Вона підготовлена за кошти громадських організацій, за особисті кошти громадських організацій, але видана Парламентським видавництвом.

Я хочу висловити вдячність і попередньому і цьому Комітету з питань науки і освіти, бо якщо б не було б піднято це питання, то у нас би було все «гаразд». А так, ми вже пройшли одне Комітетське слухання, почули багато і багато що зробили, і зараз на другому Комітетському слуханні.

Переглядаючи матеріали вересневих комітетських слухань, аналізуючи Білу книгу-1 і Білу книгу-2, приходиш до висновку, що у нас є орган — Державний департамент інтелектуальної власності, діяльність якого спрямована за формулою такою, от я собі таку формулу написав: «робити все для того, щоб не робити те, що можна зробити вже сьогодні».

Що я маю на увазі, шановні керманічі. От у нас є два основних питання (це проблеми — тема докторської дисертації), два питання, які повинні були вже давним-давно вирішені. Це — органи колективного управління і піратство, так?

Що стосується органів колективного управління, ви знаєте, що зараз там штучний безлад і хаос. Так, дійсно, це самостійні організації, але їх бере на

облік Департамент інтелектуальної власності, і вони здають йому звіти. Це права Департаменту. Але, я хотів наголосити, що прав без обов'язків не буває.

Ось один із керівників Департаменту не так давно сказав, що «так, ми хотіли б навести порядок, але ми не маємо втручатися. Ми звернулися до міліції, і вони не мають права втручатися, бо не було заяв. А без заяв не можна перевіряти і фінансову складову, і інші складові». Так, хто вам заважає звернутися? То, будь ласка, зверніться, звертайтеся. Звертайтеся з заявою, ви звертайтеся, і у міліції буде підстава, це ж ваші слова, і у міліції буде підстава для перевірки цих організацій.

Є, дійсно, інший чинник. Про нього викладено і в «Білій книзі — 1» і в «Білій книзі — 2»: це — знову відсутність належного статусу Департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки, що не дозволяє на рівних спілкуватися з міністерствами. Це дійсно так, і було дуже багато пропозицій. Але це вже питання до Уряду: я б не хотів сьогодні на ньому тут наголошувати.

Щодо піратства. Так, піратська продукція є у країнах всього світу. По різних оцінках, кожного дня у світі відбувається незаконне копіювання мільйонів пісень і 400 тис. фільмів. Це за інформацією Міжнародної академії керівних кадрів Фонду Фрідріха Наумена (Німеччина), де я (щойно повернувся) проходив навчання з питань інтелектуальної власності. Не є винятком і Україна. Але, на жаль, Україна у нас постійно в так званому списку «301». І я скажу вам таке, що от «скільки нам закидають, стільки і ми, вибачте на слові, ковтаємо чи приймаємо» в цьому піратстві. Так давайте ж розробимо методику по оцінці цього піратства, по виробництву цього піратства. Там немає нічого складного — тут сидять фахівці. Але є знову таки, позиція Департаменту інтелектуальної власності: «немає коштів». Шановні, та які кошти потрібні? У вас працюють 700 чи 800 фахівців, є заробітна плата, дуже багато науковців. Треба просто зібратися, поставити завдання перед собою, зробити таку методику, затвердити її відповідним чином. І не просто казати: нам кажуть — «ви пірати, ви стільки проводите піратської продукції». А альтернатива (я читав і ви, мабуть, знаєте), що навіть стільки сировини немає, стільки сировини, щоб виробляти цю піратську продукцію в Україні.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Півхвилини, Петро Павлович.

КРАЙНЄВ П. П. Треба, нарешті, нам усім усвідомити, шановні, що українська музика, кіно, книги, програмне забезпечення повинні стати важливою частиною національної економіки. Заради цього ми тут і зібralися. Я хочу нагадати, для прикладу: у Сполучених Штатах Америки 6 відсотків ВВП складає творча діяльність, 6 відсотків ВВП. Який багатий резерв ми маємо.

І, насамкінець, підтримую пропозицію голови Комітету pana Полохала про те, що є два нормальних

закони: pana Табачника і pana Донія, які треба розглядати, доповнити один одного. Ну, мабуть, зробити спеціальну комісію. Тут краще за мене знають, як це робити.

І закликаю підтримати рішення Комітету, підписане головою Комітету, рішення, яке розробила робоча група. Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Слово надається Євсєєнку Володимирі Миколайовичу, голові Спільки дизайнерів України. 3 хвилини. Підготуватися Дмитру Володимировичу Табачнику.

ЄВСЄЄНКО В. М. Шановний пане голово, шановні народні депутати, друзі! Я хочу вам розповісти про таке невідоме поняття, як дизайн. Оце скільки засідаємо, скільки розмовляємо, а жодного слова «дизайн» немає в законодавстві України, немає. Чому? Я тільки два з половиною роки голова спільки. Такі висновки, що зараз стан ганебний з захистом авторських прав в Україні. Але стан з дизайном зовсім кумедний, бо дуже великий обсяг робіт виконують автори-дизайнери, але вони знаходяться поза законом. Ви знаєте, як будуються котеджі, хто їх будує. Так от велику роль виконують там якраз дизайнери: архітектори роблять, а дизайнери все останнє. Є в нас модельєри, теж поза законом все. І розумієте оце зараз емоційне звернення Нестора Івановича? Я думаю: навіщо так робити? Тільки одне, тільки ми чуємо себе. Дуже багато в нас авторів різних напрямків — треба поєднувати. Розумієте, ми зібralися для того, щоб консолідувати наші дії, я так розумію, а не видьоргувати якимось кожен для себе. І ще я хочу сказати, автори і виконавці — це трішки різні люди, будемо казати.

Я хочу повернутися до звернення, яке ми направляємо до голови Комітету, я його зачитаю. Це українська творча спілька:

Спілька дизайнерів України підтримує рішучі дії Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради навести порядок в області захисту авторських прав в Україні. Стан справ ганебний. Згідно статті 17 Закону України «Основи законодавства України про культуру», держава створює умови для здійснення професійної творчої діяльності в галузі літератури, театального, музичного, хореографічного, циркового, образотворчого і мистецтва архітектури, кінематографії, журналістики, дизайнерської, науково-дослідної іншої діяльності, спрямованої на розвиток культури. Професійна творча діяльність забезпечується системою економічних і соціальних правових гарантій.

Спілька дякує Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради за розуміння важливого доповнення до проекту Закону України «Про авторське право і суміжні права» 4451, а саме дефініції «твір дизайну». Я зараз зачитаю цю дефініцію, бо далі буде зрозуміло про що річ: «Твір дизайну — твір у галузі художньо-

проектної культури, що втілений у зовнішньому вигляді об'єктів та елементів середовища життєдіяльності людини, який містить у собі необхідні та достатні умови для виготовлення».

Щоб було зрозуміло, от є мобільник, що це таке? Це твір чого? Образотворчого мистецтва? Це твір архітектури? Чи твір ужиткового мистецтва, що зараз записано у дефініціях про авторське право?

Це твір дизайну, по-перше. Він може не стати промисловим зразком, розумієте? А захисту немає. Дизайнер не захищений зовсім і це, можна говорити, — дуже багато напрямків. Бо дизайн, це ж зараз казали, веб-дизайн, от кажуть весь час: «Інтернет, Інтернет, веб-дизайн». У нас на слуху слово «дизайн», так? Але його ніхто в законодавчому полі не застосовує. Чому? Ну, тому, що навіть у класифікаторі професій дизайнера немає, ви напевно цього не знали, так?

Так я скажу від Спілки дизайнерів України: зараз готується, здається, четверте видання, де на решті з'явиться професія «дизайнер». І ми хочемо по-перше, щоб у цьому проекті з'явилася дефініція «твір дизайну».

Ще хотілося б зосередити питання на організації колективного управління «Статус», яка зараз припинила свою діяльність за нездачу, напевно, якогось звіту. Але звіт був зданий. Розумієте, ця організація якраз позиціонується на візуальному творі, візуальному захисті авторського твору. І до цього відношення мають три спілки: архітекторів, дизайнерів і художників. Так от, у нас був Купчишин, і ми домовлялися.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте питання у письмовому вигляді, як ми домовились. І закінчуйте, будь ласка, у Вас 5 секунд, завершуйте.

Шановні колеги, до кожного виступаючого виявляйте толерантність.

ЄВСЄЄНКО В. М. Значить ще одне питання. Ми хочемо все-таки повернутися і ініціювати, щоб почало працювати нарешті... При Кабінеті Міністрів України була створена у 1996 році комісія з питань дизайну, але припинила, чомусь, свою діяльність у 2002 році. Ми думаємо, що це дуже глобальна проблема, і треба розглядати її на такому рівні.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Дмитро Володимирович Табачник, будь ласка, перший заступник голови Комітету з питань науки і освіти, народний депутат України. А підготуватись Павлу Мовчану.

ТАБАЧНИК Д. В. Шановні члени Комітету, шановні колеги, мене так багато сьогодні згадували, що я змушений почати не з виступу, а з деяких уточнень.

Перше. Володимир Іванович Полохало в офіційній доповіді говорив, що законопроект 4073 був

відхилений Верховною Радою. Це не так, він не був відхилений, він не був проголосований за постановку у порядок денний на цей тиждень. Тому, якщо наступного тижня Погоджувальна рада вирішить повернутись до цього, то не треба чекати ніякої сесії, а можна відразу голосувати за закон, який є виключно працею кількох міністерств, які готували його в Уряді. І він майже текстуально співпадає з урядовим законопроектом, який просто, з не зрозумілих мені причин, Міністерство освіти тримає «під сукном», тому що на нього впливає лише одна-єдина організація з колективної власності.

По-друге, хотів би уточнити те, що, знаєте, виходить, чому, на мою думку, наші слухання часто неефективні? Тому, що, шановний мій колега Володимир Іванович Полохало загалом з вступом і доповіддю виступав 32 хвилини. Але я з багатьма думками, ніби-то від Комітету, абсолютно не погоджуюся, як не погоджуюсь з рекомендаціями.

Якщо стати на практичну ниву, то, я думаю, що треба було б від усього нашого загалу звернутись до двох шановних депутатів з проханням відкликати з Верховної Ради законопроект 2451 про створення Палати з колективного управління, тому що це спроба порушити і Конституцію, і чинне законодавство. І є ще час просто не ставити, так би мовити, «на упор» і не займати незручну позицію, і не буду мотивувати, але ніхто не має права, я це кажу, як автор, нав'язати мені, особливо зараз, після 91-ого року, видавництво, де я маю видаватися. Видаюся там, де більше платять і там, де довіряють, а Палата — це намагання загнати в один монопольний центр всі організації колективних прав. Це не просто неправильно, це ганебно і злочинно, тому що я свої права творчі, літературні, дизайнерські, музичні, які завгодно, готовий передати тому, кому я довіряю: нікому іншому я їх не буду делегувати.

Наступне, пан Яворівський сказав, що українська інтелігенція, дослівно «забула, що таке гонорар». Давайте ж будемо без блюзнірства щирі: забула, яка неконкурентноздатна. Колись видавали тиражі накладами по замовленню і вони потім, не розпаковуючись, йшли відразу в бібліотеку, а потім в крамницю. І чому не сприймається позиція зараз музичної спільноти? Тому що так склалося, що, на сьогоднішній день, цей прошарок інтелігенції, може, найбільш успішно працює. І тому, я думаю, що треба не зловтішатися тому, а, навпаки, підтримати і конкретні законопроекти, і локальні.

Якщо говоримо, скажімо, про літературну письменницьку інтелігенцію, то і Дереш, і Жадан, і Андрухович, і Матіас, кому подобається, кому ні, але живуть за свої гонорари, так само як і Бузина, і Дяченки і всі. А ті, хто, за радянських часів, кілька тисяч увійшли в Спілку письменників, то їх штучно не видають за державну підтримку. І якщо вже без блюзнірства говорити, то треба називати речі своїми іменами.

Єдиний депутат із Верховної Ради входить до колегії Державного комітету телебачення і радіомовлення і до комісії, яка розподіляє гроші на державну підтримку книговидавання — пан Яворівський. В цьому році... Це нормально, можливо, якби не було такого факту, коли на Гоголя дають 73 тисячі гривень на класику, а на класику Володимира Яворівського — 211 тисяч: підніміть цьогорічну програму. «Сам себе видаю і сам собі кошти ділю».

Ще хотів би сказати. Знаєте, наші слухання були б більш ефективні, якби ми говорили не про те, як розтерзати і з'їсти Департамент інтелектуальної власності, а як все-таки відійти від форми до змісту. Що незрозуміло, що не збираються гонорари художникам, архітекторам, музикантам, через те, що не працює ДПА і не працює міліція. Через те, що хтось підсунув Прем'єр-міністру, що Державні телерадіокомпанії за рекламу і за музику не повинні платити.

І тому я пропоную конкретні речі: перше, все-таки йти інтегральним законом; друге, посилення боротьби з піратством. Бачите, які зміни в кримінальний і адміністративний кодекс? (О п л е с к и) Тому, що не будуть, не будуть із Міністерства освіти і науки бігати і по ресторанах, і по кабакам, і по кінозалах, і відеосалонах, і нічого вони не зберуть. А те, що готується і записується і на ті слухання, і на ці, одних і тих виступаючих, які тільки повинні сказати, що нічого не робить Департамент, то ми зрозуміємо, що, хто б не керував цим Департаментом, хоч Паладій, хоч Петренко, нічого б не змінилося, бо в нього немає силових функцій.

Наступне, включити в Державний бюджет, як приклад, щоб державні телерадіокомпанії обов'язково з бюджету платили роялті, винагороди всі виконавцям. От, якщо це внесе Комітет в рекомендації, (а не знову, когось придавити, когось придушити) це буде, дійсно, допомога всім авторам. Бо показують і кіно, і показують права, яким менше 50 років, і на них мають право і родини режисерів, які пішли з життя. А ми весь час намагаємося тільки один Департамент затоптати.

Наступне хочу сказати, що приведення національного законодавства у відповідність до європейських норм — це вимога європейських рекомендацій. Саме тому напрацьовувався законопроект 4073. От і все, ніякого, так би мовити, іншого авторського бажання там не було.

І, хотів би ще з одним не погодитись в доповіді: це не міф про досконале законодавство, це висновки всіх міжнародних експертів. Законодавство в цій сфері в Україні на багато більш досконале. Інша справа, що воно не виконується абсолютно, жакливо не виконується. І, знову таки, якщо ми запишемо, що створити новий орган, це нічого не дасть, тому що якщо поліція і податківці цього робити не будуть, це буде центральний орган чи центральний департамент при Міністерстві, це все, ну, просто лицемірство і обман.

І завершую. Хотів би сказати, що... знаєте, є багато різних підходів. От, наприклад Міністерство освіти і науки разом із Всесвітньою організацією інтелектуальної власності 9–10 червня цього року проводить в Українському інституті промислової власності унікальний міжнародний семінар з управління інтелектуальною власністю. Кращі фахівці будуть запрошені. Давайте ми всіх, хто тут є, запросимо послухати, що і як це робиться у світі, і після того будемо конструювати рекомендації, але не таким чином, щоб за допомогою цих рекомендацій вирішити якісь кадрові питання, когось зняти з роботи і таке інше. Тому що так ми знову будемо ще через 9 місяців збиратися і знову вислуховувати те, що не дало жодного результату. Без Кримінального, Податкового кодексу ніякі авторські права захищені не будуть.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Дмитро Володимирович.

Надається слово народному депутату Павлу Мовчану. Підготуватися Герасимову Віктору Володимировичу.

МОВЧАН П. М. Шановне зібрання! В багатьох пунктах я солідаризуюся з виступаючим щойно Дмитром Володимировичем. І лише одне маленьке застереження: коли Ви кажете про комерційні речі, не плутайте їх із тими, які називаються (як у музиці, «академічна музика», чи масова культура), не плутайте з просто культурою. Ви добре орієнтуєтесь у цих дефініціях, Дмитро Володимирович.

І тому, коли ми кажемо взагалі про українську літературу, бо ви так огульно сказали про те, що за радянської доби було дотовано, були тиражі... Да, Вадим Собко видавався сотисячним...

Просто платили гонорари тоді, просто платили, зобов'язані були платити, Ви це добре знаєте, як було врегульовано за централізованої системи,

ІЗ ЗАЛУ. (Н е ч у т и).

МОВЧАН П. М. Ну, давайте не будемо полемізувати, бо ми зібралися не для того, щоб з'ясовувати, хто є хто. У нас є кілька законопроектів.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зауваження, Нестор Іванович.

МОВЧАН П. М. Кілька законопроектів, які опрацював Комітет з питань культури і духовності, про що забув сказати Володимир Олександрович Яворівський. Ми розглянули законопроект Давимуки — Кендзьора, ми розглянули законопроект присутнього тут Нестора Івановича, ми розглянули законопроект Катерини Самойлик, Дмитра Володимировича, ми розглянули Ключковського, і останній — це, на підході, Донія. Він уже розданий,

будемо розглядати наступного тижня. Але ми не вирішуємо, бо профільний Комітет — це той, який зібрав. І дяка йому, цій активності Володимира Івановича, який робить величезну справу. Повірте мені: я просто з заздрістю великою ставлюся до нього, що він може закривати людей, змобілізувати їх і вивести на загальнонаціональну проблему, ту, яку ми сьогодні говоримо. Вона досі була, як кажуть, у підпіллі: хтось щось чогось домагався.

Я бачу головну мету не в тому, щоб полемізувати, а щоб досягти того, на що ви так гостро реагуєте: на піратство. Мене особисто обкрадали кілька разів: чи це фільм «Заповіт» Шевченка, 11 серій, який робили з покійним Станіславом Клименком, чи це фільм про Березовського — композитора, чи це мої 54 серії «Логосу», де вони... я не буду говорити вже про фільм «Лис Микита», до якого я теж причетний, — це анімаційний фільм, який ми виготовили, і там тисячі. Минулого разу я сказав, що, з одного боку, я тішуся, що україномовний продукт поширюється, хоч в нелегальний спосіб, бо ми під величезною плитою задавлені іншої культури, іншої музики, інших стандартів, інших культурних цінностей — ось, що є загрозою. І тому я відгукувався на Ваші законопроекти і пропозиції, Дмитром Володимировичем, тому що вони несуть здорове начало. Там Ви дбаєте про загальну річ і там я радий, що воно співпадає у багатьох пунктах, як Ви відзначили, тим, що пропонує Уряд.

І тому наша була пропозиція Комітету створити робочу групу, і я, до речі, Володимир Іванович, погоджуюся у тих ваших висновках на правах особистого листа, які Ви готували. Ви тут пишете: Верховній Раді України, першим пунктом, це створення цієї програми, чи цієї робочої групи, яка повинна все акумулювати, все зробити. Можливо це і треба робити, але до цього треба підходити поетапно.

Я думаю, що тут треба підтримати пані Руслану, бо коли сьогодні прозвучала фраза з одного виступаючого про те, що матеріалу бракує, а тиражі неймовірні. Те, що вилучається, знову потрапляє на ринки, ми це добре знаємо, і коли ми кажемо, що ми можемо цю проблему подолати за один присіст, ми цього не зробимо, тому що прокуратура своєї справи не виконує, податкова адміністрація не виконує, як нам підсилити ці пункти?

І думаю, що якщо ми спільно з двома Комітетами сядемо і розробимо, і візьмемо за основу, це не має значення, чи це Табачника, чи це урядовий, але, головне, — чи це з врахуванням того, що запропоновано групою розробників, які на чолі з Нестором Івановичем були, чи Степаном Антоновичем. Я думаю, що це вкрай необхідно Україні, для того, щоб порятувати ситуацію. Щоб ми не зібралися наступного року знову, як це було, і ми знову говорили про те, що треба, щось робити. Так, треба, дійсно: норми прекрасні, ми дотримуємося міжнародних принципів і вони є всі тут. Але для того, щоб це здійснити, потрібні відповідні механізми реалізації. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Слово надається Герасимову Віктору Володимировичу, президенту Асоціації діячів естрадного мистецтва України. І підготуватися Тараненку Івану Івановичу, секретарю правління Національної спілки композиторів України.

ГЕРАСИМОВ В. В. Дякую.

Шановні друзі! Я представляю не лише творчу спілку і Асоціацію діячів естрадного мистецтва, а ще й Агентство охорони прав виконавця. Так от, велика співачка, член нашого Агентства Євгенія Семенівна Мірошниченко, яка нещодавно відійшла від нас, мріяла, як вона казала жартома, «хоч копійчку отримати» за передані нам суміжні права з відрахувань за свої численні звукозаписи, що складають справжній «золотий фонд» не лише українського радіо, а й всієї держави України, відео, кінофільми, які постійно присутні в ефірі.

Не дочекалась ні Євгенія Семенівна Мірошниченко, ні Микола Кіндратович Кондратюк, ні Костянтин Дмитрович Огнєвой, ні Національний хор імені Григорія Верьовки, це наш колективний член, інші не дочекалися поки що.

Сподіваємось, іноді без надії, що час цей прийде, коли наші виконавці, члени Агентства будуть отримувати роялті за кожну ноту, кожен звук, що звучатимуть в ефірі, на дискотеках, у казино і супермаркетах, у транспорті. Це має набути невідворотний глобальний характер, як, скажімо, схід і захід сонця, або незаперечна геніальність Моцарта.

Але, рухаємось непевно і дуже повільно до благодійної мети забезпечення порядку у сфері захисту прав виконавців. Закон не виконується по всіх параметрах, без винятку. А ми ж маємо справу з людьми творчими, емоційними: у нас більше тисячі індивідуальних і колективних членів. Працюємо з ними на довірі, покладаючись при цьому на державу, її закони, що мають бути понад усе виконаними.

З одного боку, ми бачимо як потужно і фахово працює Державний департамент інтелектуальної власності, намагаючись згуртувати десяток організацій колективного управління, консолідувати їх зусилля на досягненні кінцевого, важливого для власників майнових прав результату.

З іншого боку, Комітет з питань науки і освіти постійно ініціює розробку законодавства у сфері авторських і суміжних прав. У свою чергу, організація колективного управління намагається виконати свою функцію, маючи значний досвід перемог і поразок у своїй роботі.

Численні наші спільні наради і слухання, зрештою, породжують багато документів, які, у свою чергу, не діють. Головний порушувач закону — користувач плодами нелегкої праці авторів і виконавців, чи-то власник ТРК, чи дискотеки, чи чогось іншого, — сповідує криловський принцип: «а Васяка слушає, да ест». На користувачів усі наші прекрасні розмови, діють, «як дуст на тараканів».

Потрібні силові дії. На мій погляд, саме цей колапс і викликав вибух Руслани Лижичко.

До речі, дивним видається той факт, що на жодній з нарад, проведених Комітетом, ми не побачили користувачів. На превеликий жаль, саме така зустріч — очі в очі — дала б могутній поштовх до вирішення проблем примусу користувачів до сплати визначених законом відрахувань.

І ще одне. Під час обговорень і прийняття бюджету країни, у Верховній Раді Комітет чомусь не ініціює включення до бюджетів національних і державних ТРК пункту про забезпечення авторських і суміжних прав за використання звукозапису і відеозапису в їх ефірах. Ми ведемо сьогодні складні перемовини з національними телерадіокомпаніями України щодо підписання з ними відповідних договорів. Президент НРК Віктор Набруско — людина прогресивна, він близький до позитивних вирішень цього питання. Сподіваємося, що його приклад стане наукою для інших ТРК.

Ми щиро вдячні Департаменту інтелектуальної власності за допомогу в роботі нашого Агентства. Напередодні Дня Перемоги, Міністерство юстиції зареєструвало наше Агентство із сферою діяльності по всій Україні. Голова наглядової ради, Агентства, Герой України, академік Анатолій Авдієвський, перший заступник голови, народний депутат України, професор Анатолій Толстоухов, усі наші колеги висловлюють сподівання на подальшу плідну співпрацю з Департаментом. Ми однозначно підтримуємо проект закону Дмитра Табачника.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо. Слово надається Тараненку Івану Івановичу — секретарю правління Національної спілки композиторів України. Підготуватися Кліму Едуарду.

ТАРАНЕНКО І. І. Доброго дня, шановні пані і панове! Ви знаєте, так дуже цікаві були попередні виступаючі, починаючи, наприклад, з Дмитра Володимировича. От скажіть, будь ласка, Дмитро Володимирович, до Вас можна запитання? От Ви кажете, «я би не доручив там колективне управління, якійсь там організації». А взагалі, Ви доручите якійсь організації? Тут вона знаходиться в Україні чи за кордоном... Чи це секрет такий?

ТАБАЧНИК Д. В. Ви виберіть собі організацію і вступіть, як в усьому світі. Нащо Ви задаєте питання, на яке Ви знаєте відповідь?

ТАРАНЕНКО І. І. Тому що я...

ТАБАЧНИК Д. В. Дванадцять організацій колективного управління відповідно до закону. Руслані Степанівні подобається одна, Герасимову інша, комусь інша.

ТАРАНЕНКО І. І. А якщо у когось є права за кордоном, хто може, наприклад, там свої права захищати?

ТАБАЧНИК Д. В. Можна за кордоном вступити.

ТАРАНЕНКО І. І. Можна за кордоном, правильно. Ви не хочете сказати, де ви отримаєте, свої права?

ТАБАЧНИК Д. В. Я музику не пишу, не вмію.

ТАРАНЕНКО І. І. Ви ж твори пишете наукові, напевне, так?

ТАБАЧНИК Д. В. ... .. одержую і все.

ТАРАНЕНКО І. І. Прекрасно! Значить, тоді я скажу таку річ. Я хочу сказати про те, що тільки що дуже багато говорилося гарних слів про Департамент: не розслабляйтеся, будь ласка, Микола Васильович, тому що я говорити гарне про Вас не буду, не особисто про Вас, — про роботу Вашого Департаменту. Тому що, на жаль, для нас, для авторів, я думаю, так і для багатьох авторів, які є від, скажімо, спільноти естрадної також, є, напевне, питання до сих пір: чому 13 мільйонів гривень (чи, я не знаю, яка там сума, — вона весь час змінюється в засобах масової інформації, ну так від 13 до 15 — такі копійочки маленькі), чому вони в 2007 році пропали? Ну як пропали? Вони були перераховані до одного з банків в Криму, який потім був ліквідований. Тобто, він був збанкрутів і до сьогоднішнього дня ми не отримали цих грошей, автори.

По-перше. Ніхто із авторів не давав права нікому УААСП, так само департаменту не делегував права по договорам з авторами, розміщати на депозити в банку наші гроші. Це перше.

По-друге. Навіть якщо якимось чином це відбулося, як я чув на попередній конференції, що була в п'ятницю в УНІАН, були перевірки СБУ. І все, ніхто нічого не знайшов і все нормально, і все чесно, і гарно. Тоді питання виникає, тоді знову ж таки до професіоналізму працівників Департаменту. Якщо, вибачте, ви ці гроші «профукали», навіть якщо у вас для цього є всі, вибачте, «ксиви захисні», вибачте за таке слово негарне, то тоді, будь ласка, прошу подати у відставку і надати місце тим, хто це зробить краще, ніж ви. Тому що з сьогоднішнього дня пройшло півтора роки: всі залишаються — і голова Департаменту, і директор УААСПу. Всі залишаються на своїх місцях, всі працюють на своїх місцях, всі працюють, все гарно, все нормально, а 13 мільйонів грошей — та їх наче й не було.

Тому, стільки питань. Останні дев'ять місяців помітно зросла активність представницьких культурних кіл у відстоюванні, власне, законів, законних

інтересів стосовно авторського права, суміжних прав. Це був, передусім, громадський рух та законодавчі ініціативи, що є нормальним явищем для демократичного суспільства, навіть в наших умовах. Це є дуже добре, і вам, Руслано, велика дяка, тому що ви підняли цю бурю. Не те, що підняли: вона була, вона йшла, вона тліла і дехто з владних кіл намагалися якось це тушити, притушувати. Ви просто взяли цей налив і потрошки його зірвали. Пішов цей «гній», на жаль: вибачте, сьогодні такі медичні терміни будемо вживати. І тому, коли я чую в розмові про те, що кілька рекордингових компаній, які переважно представляють інтереси на території України іноземних музичних компаній, тільки вони опікуються цим питанням і, начебто, тільки вони існують.

От саме вони втягнули у непристойні ігри, можна сказати так, і Уряд, і Верховну Раду. Окрім співачки Руслани Лижичко, народного депутата Баграєва і держслужбовця, заступника Міністра економіки Близнюка, до складу робочої групи при Мінекономіки, з подачі пані Руслани, увійшли представники рекорд-компаній, Бережний, директор Асоціації музичної індустрії, «Українська ліга музичних прав» і Калениченко «Український музичний альянс»...

Такі помилки, які Ви допускаєте, пан Гуменчук, коли говорите про те, що в жодній країні Західної Європи не існує жодної творчої спілки композиторів. Таких країн сьогодні нараховується 15, я Вам скажу. Згадаємо, чого від Прем'єра вимагали саме ви, шановні панове? Ви вимагали від неї, щоб вона якось чином припинила діяльність п'яти організацій колективного управління. Вона якось на це не пішла. Вона, навпаки, сказала про те, що давайте здійснимо перевірку усіх ОКУ. І, до речі, чомусь дві з п'яти організацій, які відмовились від перевірки, це були «Український музичний альянс» та «Українська ліга музичних прав». Чому тоді вони відмовились? Питання виникає. А в мене таке питання виникає...

ТАБАЧНИК Д. В. Все-таки, Ви перебрали Регламент....

ГОЛОВУЮЧИЙ. Почекайте.

ТАРАНЕНКО І. І. Я зараз закінчую, вибачте, я закінчую. І от я хочу зачитати з тієї самої «Білої книги», де написано, що з листа Міністерства освіти та науки України від 20.10.08 до голови Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України. «Треба звернути особливу увагу на те, що організації колективного управління створюються тільки за бажанням правоволодарів. Тому що авторське право, суміжні права — це, перш за все, приватні права. І саме з метою управління цими правами, створюються такі організації». Міністр Вакарчук.

І далі, з листа IFPI Дмитру Володимировичу Табачнику, віце-прем'єр-міністру України від 23 листопада 2006 року: «право збирати винагороду

для власників суміжних прав має бути затверджено лише за об'єднаннями, що представляють переважну частку міжнародного музичного каталогу УМА і УЛМП. З повагою, Стефан Кравчик, уповноважений генеральний директор «Європа — Близький Схід — Північна Африка».

Ви знаєте, коли я був в Хельсінкі минулого року на першому форумі європейських композиторів, там піднімалося питання також. І говорили про те, що проблеми....

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановний колего, дякуємо. Зробіть останнє речення. Я однаково до всіх ставлюся .....

ТАРАНЕНКО І. І. Добре. Я хочу тільки подякувати. Сказати про те, що я, можливо, потім надішлю також письмово свої рекомендації, Володимир Іванович. Саме до тих рекомендацій, які були підтверджені Комітетом. І в тому плані, що я би не хотів розподіляти на «наших і чужих». Розумієте? Музиканти ми всі є. Не забувайте про те, що музиканти сьогодні — це є і оркестри, і хори, і виконавці, і не тільки: мають право на це і продюсери, а також ще автори. Яка прикра ситуація на телебаченні. Сьогодні майже не пишуть, хто автор пісні, — тільки виконавці. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо.

Слово надається Кліму Едуарду. Тільки я не розібрав вашу посаду. Тут зазначено: компанія «Lavina Music», продюсер, да? Будь ласка.

Підготуватися Матвійчуку Анатолію Миколайовичу, поету, композитору, народному артисту України.

КЛИМ Е. Є. Добрый день. Эдуард Клим, украинский музыкальный холдинг «Lavina».

Первое, значит, не будем вступать в препирания и имитировать Верховную Раду. Поэтому хочу сделать четкие акценты.

Первое, очень важный акцент, который сегодня абсолютно всеми выступающими манипулируется в разные стороны. То, что исполнители, продюсеры, авторы, рекординговые компании, зарубежные компании выступают и нашли в себе силы объединиться и привлечь к этому внимание. Это не в том смысле, что они отстаивают исключительно свои интересы. Разговор идет о том, что они являются просто более, в какой-то степени, успешными, где-то более известными людьми, которые могут обратить на это внимание. Потому что вы видите, что как только они начали выступать в прошлом году, начался весь «сыр-бор».

Я не помню такого десять лет назад, когда в музыкальной индустрии не было денег, когда там все было у истоков, никаких людей со стороны, ни на каких комитетах это не рассматривалось. Как только музыкальная индустрия сделала модель в отдельно

взятом государстве, то есть внутри, где государство в принципе ничего для этого не делало, и это не функция государства. Мы сделали модель, в которой и авторы, и все люди, которые делают продукт — его сочиняют, продают, во всей цепочке там происходят какие-то оплаты, договора и все регламентируется. Как только там началось движение денег, все это моментально дошло до сего уровня, и мы обсуждаем это сегодня на Комитете.

Поэтому все, что мы говорим, нам легче привлечь внимание в этом смысле. Но там не рассматриваются права исключительно музыкальной индустрии. Просто, если мы это все объединим и вы будете внимательно читать и вносить свои коррективы, это будет хорошо.

Второй пункт. С чего началось противостояние? Противостояние началось с того, что без нас и без любых других авторов определенные депутаты, определенные люди стали лоббировать и проводить Парламентские слушания, но не привлекая вообще никого из авторов и не только из музыкальной индустрии. И когда мы начали со своей стороны говорить: «одну секундочку, вы должны привлечь в работу, в эти слушания людей, которые непосредственно находятся в этом пространстве, а не в тихушку сделать такую модель, чтобы вы спокойно могли как бы финансовые»...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ви можете якось коректно висловлюватись і на сленгу не розмовляти: «втіхушку» та інше.

КЛІМ Е. Є. Я могу, но, к сожалению, я прошу прощения...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Нормальною російською мовою, літературною російською мовою, якщо ви не знаєте української.

КЛІМ Е. Є. Я могу з вами розмовляти і українською мовою, але мені так важко. По-перше.

По-друге. Не перебивайте мене, потому, к сожалению, такими эмоциональными выступлениями, которые существуют и которые вы сегодня слышите, можно привлечь внимание к существующей проблеме. Потому что вы прекрасно знаете, что происходит, и прекрасно понимаете, каким образом все это движется.

Поэтому наша просьба существует только одна в данном случае. Владимир Иванович, именно к Вам лично, потому что Вы возглавляете Комитет. Те рабочие группы, которые... Владимир Иванович, Вы меня слышите, если можно?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, звичайно.

КЛІМ Е. Є. В тех рабочих группах, которые Вы организываете, большая просьба: с нашей стороны должны работать определенные кандида-

туры, которые представляют непосредственно ни бизнес, ни зарубежных шпионов, а именно тех людей, которые работают на этой территории и зарабатывают деньги. И чьи деньги, собственно, Вы собираетесь распределять. Потому, что мы боремся за наши деньги. И я хотел выяснить, за какие деньги борются те советники, которые Вам говорят это.

Поэтому просьба одна. Это мы можем сделать: Вы можете внести наших людей в эти рабочие группы, чтобы там были и представители с нашей стороны, а не так, чтобы это проходило мимо нас. Это возможно или нет?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я наприкінці відповім на всі запитання у відповідності з регламентом. У Вас півхвилини для завершення.

КЛІМ Е. Є. Да, я обязательно закончу.

Второй момент, как бы очень важный, который хотелось бы сакцентировать. Когда мы говорим про права в любой сфере — и про дизайнерские, и про все остальные, — давайте просто вы будете помнить только одну вещь: мы говорим про деньги и про роялти, которые возникают в процессе реализации. Продукт должен быть каким-то образом реализован, он должен быть востребован. Не может быть так, что автор, который приходит просто в какую-то организацию по коллективному управлению и по выслуге лет получает какие-то деньги. К сожалению, это другая сфера. Если ты сделал продукт, который имеет резонанс, который продается, который успешен, ты имеешь право получить эти деньги. Если у вас просто как бы по каким-то причинам это не получается реализовать или это не настолько успешно, не может быть никаких претензий ни к одной организации по коллективному управлению правами. Потому что они исключительно распределяют деньги с реализации этого продукта.

Поэтому эти понятия нельзя путать. То есть, если вот здесь понятия какой-то правовой части и бизнеса как бы совместить вместе, тогда вы поймете, что мы отстаиваем интересы как бы не исключительно индустрии, не исключительно бизнеса. В этих контрактах написаны как бы конкретные фамилии, конкретные люди, которые являются авторами, и так далее, и тому подобное. Это конкретные люди, а не какая-то индустрия мифическая, которая хочет деньги: вот это нужно понимать. Спасибо!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую!

Слово надається Матвійчуку Анатолію Миколайовичу, народному артисту України. Підготуватися Савченку Борису Івановичу.

МАТВІЙЧУК А. М. Шановна президія, шановне товариство! Я хочу свій коротенький виступ почати з такого факту.

На початку нинішнього століття відбулося дві, на перший погляд, таких непомітних подій. Померла

Консуелло Веласкес автор пісні «Бесаме Мучо», яка «годувала» цю композиторку до останніх років її життя: вона прожила 84 роки. І друга подія, помер Василь Михайлюк — людина, яка написала пісню «Черемшина», яку ви всі знаєте, яку так люблять співати після третьої чарки наші шановні народні депутати. Ця людина померла практично в забутті в селі Лашківці Вижницького району. Я не знаю, чи є в неї пам'ятник на її батьківщині, але пісня ця співається такими видатними людьми, як і Дмитро Гнатюк, і як Софія Ротару, і як інші виконавці, і Таїсія Повалій, до речі.

Про що це говорить? Про те, що ми... я себе відношу до тих людей, яких прийнято сьогодні називати «пролетарями творчої праці». Я пролетарій! Я повинен продавати свою працю людям, які сьогодні люблять певні закони, які дозволяють їм на 30-ти, 20-ти, 100 виконавцях робити свій бізнес, тому що іншим «вхід суворо заборонений».

Я до чого це говорю? Я познайомився з тими чотирма законами, які подані тут і я, як в минулому журналіст, як людина, яка цікавиться багатьма сферами нашого життя, я можу класифікувати їх приблизно по таких категоріях.

Це — олігархічний закон № 3503, який любіє інтереси виробників шоу-бізнесової еліти, в яку входять дуже мало людей. От прозвучала хороша цифра: 6 процентів валового доходу в Америці складає шоу-бізнесова продукція. І, уявіть собі, поділити це на 60 людей: хай буде 60, які записані в цьому законі. Це буде дуже жирно, я вважаю.

Другий закон № 4073 — це державно-бюрократичний. Хороший закон, немає слів. Але, ви знаєте: всі наші державні інституції нагадують... Я колись був членом наглядової ради нашого шановного ВААПу. Ви знаєте, всі державні інституції нагадують мені оту залізобетонну стіну плачу, де розбиваються всі наші якісь благі поривання і надії. Ми творимо, ми щось робимо — в результаті... До речі, ще хочу повернутися до тези Дмитра Володимировича, що він сказав: «Я сьогодні як особистість можу вибирати, де мені видаватися». Я теж можу вибирати. Але, коли, наприклад, мій альбом, його собівартість коштує 20 тисяч доларів, а мені пропонують за нього 2 тисячі, то я його краще в «топку викину» і не буду його видавати.

Я розумію, що, наприклад, пані Руслана, яку я дуже поважаю і люблю як виконавицю, притаманне бажання, як і багатьом нашим ведучим, провідним артистам, захистити свої фінансові інтереси. Але, на мою думку, краще захищати не «отой пруд, в якому твоя рибка, коли гинуть всі річки і гине риба, яка там існує», а подумати над тим, щоб створити закон, який би захищав всі наші «водойми, наші річки і наші моря».

Тому, ви знаєте, в творчості, як кажуть американці, «на вкус и цвет товарища нет». Комуś подобається творчість пані Руслани, комуś подобається творчість Жанни Бондарук, яка присутня в цьому

залі, звучить на провідних каналах. Але, повірте, якби ми користувалися лише таким підходом, ніхто б не знав, хто такий Михайлюк. Сьогодні Василь Зінкевич плаче, що він не може купити хорошу пісню, тому що вона дорого коштує, що він не може проплатити собі ефіри, які коштують занадто дорого на комерційних каналах. Його туди і на поріг не пускають. Оце сучасний прагматичний підхід до мистецтва, взагалі до людей інтелектуальної праці, до нас — пролетарів розумової праці.

І наступні закони. Там ще два, № 2451 і № 4451, але їх можна об'єднати: це такий державно-громадський закон. Я не знаю, в якій формі буде представлений цей закон, але хотілося б врахувати, що закон представляє інтереси як організацій творчих, так і творчих особистостей.

Мені байдуже, я можу прийти до конкретного продюсера, я можу прийти до якоїсь творчої спілки — куди мені легше достукатися, туди я і прийду. Якщо мені потрібно буде здійснити галас... В державі здійснити галас неможливо — тебе «задвинуть» швиденько і все. А громадська організація якось може захищати мої інтереси. Це моя думка.

Потрібен якийсь державно-громадський орган, який представляє інтереси пролетарів інтелектуальної праці.

Пане Дмитро, «Юпитер, ты сердишься, значит, ты не прав».

ТАБАЧНИК Д. В. Ну чому мої права ваш орган повинен захищати? Письменники скаржаться, що погані книжки ніхто не друкує, погані пісні не співають. Ну вибачте...

МАТВІЙЧУК А. М. Ви знаєте, — одна теза. Один наш відомий виконавець сказав...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, півхвилини залишається... Шановні колеги, ну мало часу залишилось, давайте мати терпіння, толерантність і культуру.

МАТВІЙЧУК А. М. Можна я останню тезу скажу?

Ви знаєте, мені дуже «подобається», (в лапках), теза деяких людей, які говорять, що оцей «продукт добре продається, значить, він популярний». Шановні друзі, туалетний папір теж добре продається, але це не має ніякого відношення до духовності і до культури. (О п л е с к и) Спасибі.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Шановні колеги, шановні учасники слухань! Я вас дуже прошу бути надзвичайно культурними. Слово надається Борису Івановичу Савченку — кінорежисеру. Підготуватися Давимуці Степану Антоновичу.

САВЧЕНКО Б. І. Шановний голово, шановні народні депутати, шановні. Пробачте, (це, мабуть, від хвилювання), бо я думав, що мені не нададуть слова.

Тепер я змушений поміняти свій виступ. Тому що тут назріли більш актуальні, більш прямі конкретні запитання. І буде більше толку, ніж я би зараз вигословив якісь загальні положення — їх всі знають: за 15 років існування нашого закону в аудіовізуальній сфері автори не одержують ані копійки. Миколо Василювич, ви це знаєте.

Я вас заповажав після слів Герасимова, я просто вас — полюбив. Але скажіть, будь ласка, як так сталося, що 15 років, Ви знаєте про це, в цій сфері не платять жодному з художників?.. Ви дивитесь програми телебачення з ранку до вечора на всіх каналах, супутникових, ефірних, кабельних, і Вас не дивує: «ну, де ж ці гроші лягають, де ж вони діваються?» Мабуть, щось тут все-таки Ви не дороблюєте. Або Ви просто не займаєтеся сферою кінематографії, або у Вас немає кваліфікованих фахівців, які мали б Вам підказати, де відбувається ця «утечка».

Як ви могли допустити, наприклад, таку поправку чи зміну до закону про авторські права, яка стосувалася відміни положення Верховної Ради до цього закону, де в одному з пунктів писалося абсолютно прямо, (і, здавалося, це б могло допомогти і нашому шановному Міністерству культури, представників якого я бачу: Ганна Павлівна як відповідальна за цю службу), де писалося, що положення цього закону розповсюджується на всі фільми, які вступають у нові правовідносини? Чого ще ясніше треба? Коли б фільм не був випущений... Але як фільм окуповується, якщо ним торгують, за нього мають відраховувати.

Але Міністерство культури тут теж чомусь проявилось дуже індивідуальним, коли я декілька разів казав: ну, як же воно так? От у законі пишеться, от же є положення, ви його нехтуєте! Просто взяли і промовчали. А може, і виступили ініціаторами такої зміни.

Я думаю, що, можливо, було б практичною справою, якби СБУ зараз зацікавилась, а з чіх це виступила ця цікава така ініціатива? Кого вона задовольняє? Хто її автор і кого вона забезпечує?

Це дуже серйозно. Мене дивує, що ми сьогодні говоримо, говоримо, а в принципі, ми зараз живемо просто в тій державі, яка не забезпечує інтелектуальну власність. 21 листопада, коли нас планували заслухати на РНБОУ, на самій високій критичній інстанції нашої держави, яка, власне, досліджує стан безпеки, ми мали готувати матеріал. Але у нас немає можливостей, як у Володимира Івановича і ще в інших людей, які там і там його взяли. Ми якимось кустарним способом досліджували. Ми знайшли цю цифру, на скільки ж нас грабують, а, разом з нами, грабують державу. Чому держава посиляє людей за кордони: б'ють лоби, гнуть коліна перед кимось, випрошуючи ці гроші? А тут під ногами валяються мільярди і це нікого не цікавить.

На цій нараді був присутній Президент України і були пропозиції, цікаві пропозиції: я на ній не був, я можу тільки переказати, Микола Василювич. Але

до Вашої інстанції дуже критично ставилися. Були пропозиції замінити, зробити зміни, розширити, реформувати в якийсь спосіб відреагувати. Проїшло 21 січня, 21 лютого, ... дійшло до 21 травня, уже пройшло шість місяців, а у Президента «ні пари з вуст» стосовно Указу, який би мав увінчати це засідання.

Як можна розцінювати таку пропозицію, як? Як на неї можна реагувати, як можна вважати цю країну цивілізованою?

Скажіть, будь ласка, от сьогодні ви п'ять проєктів законів про авторське право: амбіції наші, менталітетність наша українська аж не кращає.

Володимир Іванович, є у Вас такий Комітет: зробіть як роблять при виборах Папи Римського. Закрийте в одну келію, замуруйте двері і, поки не винесуть один задовільнюючий суспільство закон,...

З ЗАЛУ. О! Это правильно. Это правильно.

САВЧЕНКО Б. І. Але, я боюсь, що ви половину, половину келії виметете кісток. Будь ласка, я підтримую...

З ЗАЛУ. Всіх ... ..

САВЧЕНКО Б. І. Всіх — це кого?

З ЗАЛУ. Всіх ініціаторів цих законів.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Борис Іванович, треба завершувати.

САВЧЕНКО Б. І. Закінчую. У нас є конкретні пропозиції.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Заспокойтесь, будь ласка, ми завершуємо нашу роботу. Борис Іванович, прошу.

САВЧЕНКО Б. І. Для розв'язання таких існуючих проблем я пропоную створити слідчу комісію для з'ясування фактів перешкод проти реалізації прав творців — авторів, виконавців, виробників фонограм і відеограм на отримання ними встановленої законодавством винагороди. Має бути така комісія. Якщо не буде в нашому парламенті, в нашій державі такої комісії, все буде продовжуватись. Нас будуть стикати лобами, казати хто вищий, хто нижчий, хто першосортний, першорядний і на цьому виграють тільки зловмисники.

Друге. Зупинити дію тих розпорядчих документів міністерств і відомств, які суперечать чинному законодавству, міжнародним угодам, які порушують права, які підписані.

Виправити помилку Кабміну у 1999 році, коли ліквідували Державне агентство України з авторського права і суміжних прав шляхом створення єдиної установи у сфері інтелектуальної власності. Це назріло абсолютно. Ми, мабуть, дуже багато домагаємось від Департаменту інтелектуальної власності,

тому що він не може забезпечити це все. Це дуже складна сфера людської діяльності і просто правової дисципліни. Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Дякую дуже.

І слово надається народному депутату України, заступнику голови Комітету з питань науки і освіти, який курує ці питання, Степану Антоновичу Давимуці — доктору технічних наук, професору.

ДАВИМУКА С. А. Шановній пані і панове, я є одним із співавторів закону 2451, який піддався гострій критиці моїми колегами Дмитром Володимировичем і Нестором Івановичем. Цей закон був зареєстрований більше року назад, і тільки через рік, 18 лютого, був розглянутий у Комітеті. Він зробив корисну справу, оскільки так роз'ятрив, я би сказав, певну частину творчого середовища, які зразу ж написали ще кілька законів. І тепер це перетворилося у таку творчу боротьбу різних проєктів. І це позитивна сторона тої ініціативи, яка була проявлена у проєкті закону 2451. Але чому саме виник у такій формі той проєкт?

Перше. Аналіз показав, що саме найбільше претензій до функціонування організацій колективного управління. Саме там дуже багато проблем, неув'язок, взаємних претензій тощо. І виявилось, що певна законодавча неврегульованість створює дуже хорошу таку атмосферу для корупції, для несправедливостей і всього іншого. І тому ми якраз зосередили увагу саме на цьому.

Виявилось, що у світі не ми перші. В інших державах теж ця частина закону про права, ця частина, яка найбільш змінна, і, з другого боку, вона, певно, незакінчена і окремішня: її можна виділити в окремий закон. Це зроблено в Німеччині, давно — в 1965 році. В Бельгії в 1995, Словаччині в 1997, Португалії в 2001 році, Нідерландах в 2003, Люксембурзі в 2004, Австрії в 2006.

Чому в останній час це роблять в багатьох країнах. Відповідь дуже проста — технічний прогрес йде швидше, ніж законодавче супроводження. І тому логічно виділити цю певну частину, яка змінюється більш швидкоплинно, ніж основний скелет Закону про авторські права, і, відповідно, цим законом, який піддає зміні, регулювати оцю майже замкнуту систему функціонування оцієї частини законодавчого врегулювання авторських прав. Це перше.

І другий дуже важливий момент. Чому все-таки ми запропонували оцю Палату, яка викликала страшний супротив, знову ж таки, в нашому творчому, в певній частині творчого середовища?

Здавалося б, закономірно, щоб творче середовище включилося в цю роботу, само впливало на цей процес, регулювало і так далі. Що це, така недовіра до власних побратимів? Це мене просто дивує. Це не колгосп, в який заганняють, як сказав Дмитро Володимирович, творчу особистість, це зовсім не так. Це така ж сама, законодавчо врегульована,

визначена структура, яка буде займатися цими справами, але за участю громадських організацій, ваших же, творчих громадських організацій. І мене дивує...

ІЗ ЗАЛУ. (Не чути).

ДАВИМУКА С. А. Ні, слухайте, слухайте. Оце наші, не наші, пані Руслано, може не ваші, але ви маєте право і особисто включитися в цю роботу і ввійти в цю Палату, і ваша структура, розумієте...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Значить, шановні колеги, я, звичайно, толерантна людина, але буваю жорстка. Я запропоную зараз вийти просто з залу. У нас буде ця стенограма, всі репліки записуються, да, і весь сленг записується. Якщо в вас немає поваги до професора, доктора технічних наук, до заступника голови Комітету, який це питання, цей напрямок веде, вам тоді нема чого тут робити. У нас Комітетські слухання у Верховній Раді України, в українському парламенті.

Прошу, у вас ще одна хвилина.

ДАВИМУКА С. А. Я ще хочу раз підкреслити: це не нав'язування «чужого дяді». Зрозумійте, ви часто трактуєте, що прийде якийсь «дядя». У вигляді державної структури і вирішить всі ці проблеми.

Ні, проблема творчості настільки складна не лише в нашій державі, практично, у всіх державах. Наскільки прогрес тепер швидко відбувається, що виникають нові і нові проблеми, які вимагають врегулювання. І тому, це такий проєкт, така пропозиція є дуже демократичною і може бути дуже ефективною.

Я такої думки, як бравий солдат Швейк: «всі дороги ведуть до Будийовиць». Якщо всі чітко визначили мету і злагодженими, об'єднаними зусиллями йдуть, то вони любою дорогою прийдуть до цієї мети. Якщо ж ні, так як відбувається в нас, то результат буде — взаємна боротьба, розколи, незадоволення і інше. Але я думаю, що ця напруга, яка вже створена в цьому середовищі і законодавчому аспекті цього питання, все-таки призведе до розв'язання проблеми і до прийняття відповідного закону. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановні колеги, у нас, згідно нашого регламенту, який ми в Комітеті ухвалили, має бути 15 хвилин на заключне слово. В нас залишається 8 хвилин.

На жаль, ми змушені зараз підвести ризик. Але стенограма буде роздрукована, тексти, якщо ви здасте у Комітет, будуть видрукувані. А у нас 32 людини виступило сьогодні по 3 хвилини. Минулого разу 27 осіб, порахуйте, скільки учасників одержало змогу виступити крім доповідей. Тобто, наскільки це можливо, ми вклались у 3 години.

Я просто хочу подякувати всім за терпіння й увагу, тому що величезна кількість людей з різними точками зору, з різними інтересами і поняттями:

програміст, доктор наук, виконавець або представник шоу-бізнесу. Але, все це об'єднується проблематикою по авторським суміжним правам.

Мені 5 хвилин надали доповідачі, передали своє слово для заключного слова. І я хотів би буквально за ті 5 хвилин дещо зазначити.

До мене були поставлені прямі питання як до голови Комітету Верховної Ради. Я хочу одне тільки сказати: згідно з Законом «Про Комітети», я лише на Комітеті здійснюю загальне керівництво роботою Комітету, і це добре знають народні депутати. Все інше визначається голосуванням. Я намагаюся не переконувати і не нав'язувати свою точку зору. Це перше.

Друге. Хтось образився, що Комітет там не прийняв, не підтримав законопроект. Я хочу сказати, я сам запропонував по двом законопроектом ще раз його розглянути, хоча голосуванням не було визначено. Я зараз не хочу називати і пікіруватися, тому що я кажу, що це не теледебати.

Я от все-таки вірю, що мудрі люди, скажемо, як Авдієвський, який мав виступати, написав листа, і я з самого початку сказав, на Комітеті, і там були присутні, що можуть це підтвердити — найкращий спосіб, щоб об'єднатися Верховній Раді і ліквідувати дірку в законодавстві, «наступити на горло власній пісні», власним амбіціям і спробувати зробити спільний законопроект. Всі члени Комітету це підтримали: я маю на увазі законопроект Дмитра Табачника, Олеся Донія. Вони дуже близькі, тому я окрему думку висловив з цього приводу. Авдієвський пише те саме: на веб-сайті Верховної Ради оприлюднено законопроект номер 4451, про авторське право, суміжні права, нова редакція автора народного депутата Донія. Вважаємо, що даний законопроект суттєво вдосконалює чинне законодавство, зокрема лексику та низку норм закону приведено у відповідність до Цивільного кодексу України, директив Європейського Союзу, удосконалено термінологічний апарат. Уперше в законодавстві, розділ четвертий законопроекту, закладено правовий алгоритм різнобічних договірних відносин представників творчих професій, як між собою, так з роботодавцем, ліцензіатом чи замовником і так далі. Я не буду все наводити...

Я хотів ще раз сказати, як всі переконалися — сьогодні для деяких це була дивина, — що сфера авторських суміжних прав, це надзвичайно велика сфера і кожен представляв лише свій сегмент.

Симпатії мої, (вибачте, я маю свої симпатії), на стороні науки. Я сам науковець, професор Київського університету. Мені болять, єдине за що болять, я перепрошую, я люблю шоу-бізнес і все інше, але мені болять, що українська кібернетична держава втрачає свої останні позиції і працює, як це у рішенні РНБО, працює на зарубіжні країни.

Комітетські слухання пройшли згідно з регламентом. Тут були висловлені позиції, ніхто не забороняє, Комітет нічого не ділить і не ділив. Тут були

натяки деякі зроблені, стенограму розшифруємо, подивимось.

Якщо у когось є якісь пропозиції, давайте, тому що, як народний депутат, згідно із своїм статусом, я, звичайно, пишу запити і звернення, це — моя робота. Я як народний депутат буду звертатися, незалежно від того, хтось мені подобається чи не подобається. Хотів би, щоб всі це знали, я буду виконувати свій обов'язок.

Якщо мій колега, наприклад, автор з моєї фракції, як сьогодні називалося, це для мене теж нічого не означає. Назріла проблема законодавчого втручання. Ми тут висловилися з цього приводу. Були різні думки. Я, наприклад, справді, підтверджую тут думку: немає ніяких персоналій, немає кадрових зазіхань. У мене немає ніяких креатур. Я достатньо давно вже самодостатня людина, ще з періоду перебудову. І мене просили дати згоду, багато разів міг бути у парламенті. І друге, і третє, і четверте скликання. Це так, між іншим, на одну репліку відповідаю.

Але, давайте, шановні всі присутні учасники, всі зацікавлені особи, знаходити компроміс по законопроектам, і не лобіювати когось одного, Лобіювати треба інтереси всіх тих, кого торкаються авторські і суміжні права і таке інше. Я дуже вдячний авторам за «Білу книгу-2». Але я не хотів би, щоб вийшла третя книга. Справді — буде вирок країні. Мене дуже стурбувала остання.

Чому 344 депутати голосують за запит народного депутата про те, що має бути введено в дію рішення РНБО. Воно ухвалене, проголосоване 21 листопада з цієї важливої проблеми, але не введено в дію Указом Президента. У мене питання: зробили запит, відповіді — немає. Але є Закон про РНБО. Проголосоване рішення, треба один рядок: ввести в дію Указом. Над тим працювали багато (я не брав у цьому участь,) 120 незалежних експертів. Я вдячний Раїсі Богатирьовій (це не моя фракція), яка організувала цю роботу. Залишилось лише одне — рядок написати. Вже новому керівнику адміністрації ввести в дію Указом. І це теж дуже важливо буде для нас. Тому всі, хто хоче брати в цьому участь, будь ласка. Але, тут не буде рівних і нерівних, близьких і неблизьких.

Якщо ви говорите про гонорари (я їх достатньо отримав в США, в Хорватії, в Росії, де виходили мої книжки англійською мовою), це моє роялті, мені інше не потрібно. І не робіть таких натяків, як були зроблені там проти окремих депутатів. Не треба таке робити, це дуже небезпечні слова. Я закликаю всіх.

Якщо рекомендації ми не зможемо на Комітеті ухвалити, якщо комусь хочеться просто, щоб не було рекомендацій, тоді давайте: «оці гірші, оці кращі» і рекомендацій Комітету не буде. Але ми все опублікуємо, все буде оприлюднюватися, а це темна тема, татуйована, коли ніхто про неї не знав. Депутати голосували чотири скликання, навіть не беручи участь в обговоренні. Ну, тема складна.

Тепер депутати самі автори законопроектів — уже близько десяти. Зростає нормальний

інтелектуальний рівень депутатського корпусу, пишуть законопроекти. Це вже говорить про те, що депутатський корпус близький до того, щоб базовий закон ухвалювати, потрібно чи не потрібно. Якщо хтось думає, що якось воно буде ... Цього не вийде.

Те, що торкається правоохоронних органів. Не хотілося б педалювати, що у нас не діє правоохоронна система. Тут дуже багато чого має бути предметом розгляду в суді. І один суд такий вже був. Але я про це не говорю. Я — законодавець і є контрольна функція парламенту. Я чесно і Прем'єру про це кажу. Якщо не виконане доручення від 17 жовтня, я напишу, що «невиконано Ваше доручення, шановний Прем'єр-міністр, хоч Ви цьому приділяєте багато уваги». Але, не повинна, до речі Прем'єр-міністр займатися всіма аспектами авторських і суміжних прав. Є, мабуть, більш нагальні проблеми. Але я скажу: «не виконано доручення». Хто винен? Хто має нести відповідальність, що не виконано доручення Прем'єр-міністра?

Які рекомендації комітетських слухань? Я не реауюю і не хочу реагувати на деякі політичні нюанси. Але я готовий, як ви кажете, зачинитися в Комітеті, — я просто реауюю на шанованого мною pana Савченка.

Я не хотів би, щоб скандали по Європі ходили, щодо проблем в Україні з Єжи Гофманом. Я — голова депутатської групи по зв'язкам з Польщею. Мені соромно в Польщі. Ви всі це знаєте, що Гофман у нас — не визнаний автор своїх творів, які використовуються у нас в Україні. То, яке ж це законодавство, яка у нас судова система, коли Єжи Гофман, виявляється, не автор? Він автор в Росії, в Польщі як режисер, тільки не в Україні. Таких скандалів дуже багато. Я не хотів би, щоб Європейський суд прийняв відповідне рішення. Краще об'єднатися, прийняти

рекомендації, не шукати якихось там способів, які для України звиклі.

Я хочу вам сказати, що я готовий до співпраці з усіма вами. От всі ті, хто сьогодні співдоповідачі: блискучі, на мій погляд, ефективні комітетські слухання, попри деякі, які були. Кожен може стенограму вчитати — і прибрати сленг або якусь річ, якщо він вважає. Якщо хоче, так буде автентично. Якщо ми це приберемо, маленьку літературну правку зробимо, це буде гарно, тому що ми маємо всю мозаїку, готові рекомендації прийняти і спільно вийти на Погоджувальну раду. А інакше буде, як було з Табачником, тому що це була неповага, на мій погляд, до Донія, як до автора. «Я свій законопроект принесу, а Донія хай там колись». Не вийде так. Спільна Погоджувальна рада — і буде нормально, 300 голосів.

Я готовий в такому сенсі як голова так організувати роботу. Тільки в цьому моя робота: щоб ми вийшли на конкретний результат. Я впевнений, що ми матимемо два нормальних закони як мінімум, Але ж треба, щоб не тільки Верховна Рада, а щоб і виконавча влада зрозуміла, що реформування цієї системи — вона, як кажуть, ту точку біфуркації вже пройшла, повірте. Уже на цьому не зупиниться. Тобто реформування виконавчої сфери теж відбудеться.

Тому дозвольте від імені членів Комітету подякувати всім, хто прийшов і взяв участь у цьому заході і висловити переконання, що в нас були гарні, змістовні, культурні Комітетські слухання, які дадуть результат у вигляді законопроектів і конкретних рекомендацій всім гілкам влади.

Дякую за увагу. Ми завершили наші Комітетські слухання.

(О п л е с к и)

Невиголошені виступи

МАЙДАНИК Р. А., доктор юридичних наук,
професор, член-кореспондент Національної
Академії правових наук України,
завідувач кафедри цивільного права
Київського національного університету
ім. Т. Шевченка

Колективне управління майновими авторськими та суміжними правами в Україні: правові проблеми і шляхи їх вирішення

Одне з актуальних питань нормотворчої і юридичної практики в Україні пов'язане з неналежним станом правового регулювання відносин колективного управління майновими авторськими та суміжними правами. Надмірна лаконічність і неповнота законодавства не дає чіткої відповіді на принципове питання: створення яких форм колективного управління, скількох альтернативних товариств з колективного управління має допускатися законом, і які визначальні принципи їх діяльності? Не має чіткої відповіді питання щодо сфер застосування, механізму здійснення та правової природи колективного управління виключними правами, припустимості і предмету довірчого управління виключними правами.

В умовах відсутності одноманітної та усталеної судової, іншої правозастосовної практики колективного управління виключними правами суб'єктів авторського та суміжних прав, вирішення згаданих питань значною мірою залежить від якості науково обґрунтованих положень законодавства і механізму його здійснення.

Зупинюсь на окремих актуальних питаннях з цієї проблематики.

1. Закон повинен визначити систему припустимих способів управління майновими авторськими та суміжними правами.

Варто прямо передбачити в законі, що майнові авторські і суміжні права можуть перебувати в управлінні довірених (уповноважених) осіб:

індивідуального повіреного, агента, індивідуального довірчого управителя (індивідуальне управління), або організації колективного управління як представника за законом, агента чи довірчого управителя згідно статутних документів і договору з довірителями, установниками (колективне управління).

2. Сфера застосування, предмет і механізм колективного управління майновими авторськими і суміжними правами.

Важливим є питання щодо встановлення основних сфер застосування і механізму цього способу здійснення прав інтелектуальної діяльності.

В законі слід передбачити, що колективне управління правами поширюється на драматичні, музичні, друковані твори, виконання, інші об'єкти авторського права та суміжних прав, якщо інше не випливає із закону, сутності відповідних інтелектуальних прав, цілей колективного управління.

Механізм управління зазначеними інтелектуальними результатами повинен базуватися на документуванні, ліцензуванні та розповсюдженні. Для цього організація колективного управління веде переговори з користувачами та видає їм дозволи на використання творів, що входять до репертуару організації колективного управління. На підставі наданих користувачами програм використання творів та документального підтвердження отримання прибутків від використання творів, організації колективного управління нараховують і розподіляють винагороду.

3. Поняття колективного управління майновими авторськими та суміжними правами

В закон повинен розрізняти поняття колективного управління майновими авторськими та суміжними правами як діяльності, правовідносин і суб'єктивного права організації колективного управління.

Колективне управління як діяльність являє собою комплекс дій, спрямованих на укладення договорів на використання творів з користувачами та

збір і розподіл винагороди, а також інших дій, що пов'язані із здійсненням прав суб'єктів авторського права та (або) суміжних прав.

Колективне управління як суб'єктивне право організації колективного управління — це різновид розпорядження майновими авторськими і суміжними правами шляхом вчинення колективним управителем (організацією колективного управління) визначених повноважень щодо збору з користувачів творів і розподілу винагороди в інтересах довірителя (суб'єкта авторських прав і/або суміжних прав) з метою створення колективним управителем найсприятливіших для довірителя умов використання об'єктів авторського та (або) суміжних прав, з урахуванням обмежень і на умовах, визначених письмовим договором про колективне управління творами та/або об'єктами суміжних прав.

Колективне управління як правовідносини охоплює весь спектр правовідносин, що виникають між організацією колективного управління та державою, суб'єктами авторського права та (або) суміжних прав, користувачами, іншими організаціями колективного управління, зокрема відносини, пов'язані із здійсненням державного нагляду та контролю за діяльністю організацій колективного управління.

4. Форми колективного управління авторськими і суміжними правами

Заслугує на підтримку ідея щодо доцільності застосування в Україні парціарного обов'язкового колективного управління виключними правами, випадки і сфера застосування якого мають бути виключно визначені законом. Таке колективне управління слід розглядати як обмеження виключних прав в силу закону, прийняття якого викликано виключно практичними міркуваннями щодо невідповідності та неможливості індивідуального управління в деяких сферах.

Багато нарікань стосується прийнятої в Україні моделі «розширеного» колективного управління, передбаченої ч. 2 ст. 49 Закону України «Про авторське право та суміжні права».

В Україні діяльність колективного управління авторськими та суміжними правами нерідко пов'язана із зловживаннями з боку організацій колективного управління, зокрема, з причин конфлікту сфер діяльності кількох управителів, а не в цілому через застосування розширеного колективного управління.

Доцільно нормативно передбачити, щоб управління майновими авторськими та (або) суміжними на певний твір здійснювала одна організація колективного управління, а не їх невизначено велика кількість.

Варто нормативно врегулювати можливість створення організацій колективного управління залежно від сфери використання творів та (або) об'єктів суміжних прав, тобто суб'єктів, які здійснюють використання (організації мовлення, освітні заклади, театри тощо).

5. Система збору і розподілу винагороди

Іншою актуальною проблемою, яка погіршує імідж розширеного колективного управління, пов'язана з відсутністю досконалої системи збору і розподілу винагороди за використання об'єктів авторського і суміжних прав третіми особами.

Доцільно передбачити виключно цільове використання зібраних сум винагороди, надання творцям систематичних звітів про стан нарахування і виплати винагороди.

Для збору та розподілу винагороди за відтворення в домашніх умовах творів і виконань, зафіксованих у фонограмах, відеограмах та їх примірниках, доцільно визначити одну організацію колективного управління, засновану не державою, а виключно первинними суб'єктами авторського права та суміжних прав. Зібрана винагорода має спрямовуватися на утримання державної реєстрації авторських прав і державних інспекторів, проведення просвітницької діяльності в сфері охорони авторського права і суміжних прав.

6. Договір колективного управління майновими правами суб'єктів авторського права та (або) суміжних прав за законодавством України

Правовідносини колективного управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав можуть виникати з двох підстав: в силу прямої вказівки закону або на підставі договору колективного управління майновими правами суб'єктів авторського і (або) суміжних прав, з властивими таким правочинам поняттям, істотними умовами, суб'єктивним складом і змістом.

Такий підхід дасть можливість поширити на організацію колективного управління положення Цивільного кодексу України про довірче управління (гл. 70 ЦК), що сприятиме більш надійному та адекватному захисту інтересів творців цих інтелектуальних результатів.

В законі варто передбачити, що предмет колективного управління майновими авторськими та суміжними правами можуть становити всі види (форми) використання творів, об'єктів суміжних прав, які конкурують, але не виключають одне одного, тобто можуть одночасно здійснюватися суб'єктами в різних місцях. В колективне управління можуть передаватися будь-які інші майнові авторські та суміжні права, якщо інше не впливає із закону, сутності інтелектуального права і цілям управління.

Закон має передбачити істотні умови договору колективного управління, а саме: строк дії договору; територію, на яку поширюється передаване право; розмір і порядок виплати авторської винагороди; перелік способів використання об'єктів, права на які передані в управління; перелік творів, які включаються в репертуар на день укладення договору; порядок покриття витрат управителя; інші умови, щодо яких за вимогою однієї із сторін повинні бути досягнено згоди.

ЗАЙКА П. В., *перший заступник голови Національної Всеукраїнської музичної спілки, заслужений діяч мистецтв України*

В останні дев'ять місяців мала місце велика активність представників культурних кіл у відстоюванні власних законних інтересів стосовно авторського права і суміжних прав. Це був, передусім, громадський вплив на Уряд та законодавчі ініціативи, що є нормальним явищем для демократичного суспільства. Але, поряд з цим, зацікавлені особи втягнули артистів у власну брутальну боротьбу з невідконтрольними цим особам організаціями колективного управління. Йдеться про декілька рекордкомпаній, які, переважно, представляють інтереси на території України закордонних музичних компаній. Дехто з представників цих рекордкомпаній знаходиться зараз у цій залі.

Але, окрім артистів, зазначені рекордкомпанії, а саме, — «Український звукозапис», «Комп м'юзік», «Київ Євро-стар», «Лавіна м'юзік», «Люксен» (остання — власність Руслани Лижичко) та інші, — доклали зусиль для втягування у свої непристойні ігри і Уряд, і Верховну Раду.

Так, окрім співачки Руслани Лижичко, народного депутата Баграєва та держслужбовця Близнюка, до складу робочої групи при Мінекономіки з подачі Руслани увійшли лише директори трьох підприємницьких структур, утворених вищезгаданими рекордкомпаніями, — Г. Бережний (Асоціація музичної індустрії), О. Гуменчук (Українська ліга музичних прав), П. Калениченко (Український музичний альянс).

Слід зазначити, що затвердження саме такого тенденційного складу робочої групи було єдиною помилкою Прем'єр-міністра. Повторюю, що помилка ця — на совісті п. Руслани.

Згадаємо, чого вимагали від Прем'єра Руслана та друзі їй рекордкомпанії, зібравши підписи артистів на власному зверненні, оформленому на бланку власної Асоціації музичної індустрії? Припинити діяльність п'яти організацій колективного управління, ігнорувати рішення Комітету Верховної Ради з питань науки і освіти. Але, замість цього, Прем'єр видала доручення від 17 жовтня минулого року, яким передбачено здійснити перевірку усіх ОКУ і сьогоднішні Комітетські слухання, як бачимо, проходять за участю представників Уряду. І перевірка ОКУ відбулася не завдяки зусиллям цієї робочої групи, а всупереч цим зусиллям. Адже серед п'яти ОКУ, які не надали згоди на перевірку їхніх документів Міністерством освіти і науки згідно з наказом МОН № 286, були Український музичний альянс та Українська ліга музичних прав.

А ще робочою групою на чолі з Русланою було розроблено проекти наказу МОН № 1175 та постанови Кабміну № 450. І що у результаті? Міністр І. Вакарчук в останній момент, коли самостійно розібрався у ситуації, відтермінував строк його

застосування Держдепартаментом, оскільки в наказі мають місце кричущі невідповідності не лише законодавству, але й здоровому глузду. Цікава деталь: заступник міністра освіти і науки М. Стріха, чия віза, фактично, й спровокувала підписання цього наказу, якось зізнався, що завізував проект наказу лише після того, як кожну його сторінку завізувала співачка Руслана.

А тепер, щодо постанови № 450. У нас є проект цієї постанови тримісячної давнини, який, фактично, вже був узгоджений міністерствами. Ми вдячні Уряду, що, у результаті, лобістський п. 5 цього проекту не увійшов до затвердженої редакції постанови. В іншому випадку, громадські організації колективного управління у принципі були б позбавлені можливості брати участь у конкурсі на їх визначення уповноваженими організаціями.

Але має місце третя законодавча ініціатива згаданої робочої групи — законопроект № 3503. Якість цього законопроекту характеризує той факт, що жоден з Комітетів ВР його не підтримав, а три Комітети й Головне експертно-аналітичне управління Верховної Ради запропонувало відправити його на доопрацювання. Тому профільний Комітет з питань науки і освіти толерантно відклав його розгляд на майбутнє.

Я не певен, що артисти, які дев'ять місяців тому формально підтримали наміри окремих рекордкомпаній та бізнес-леді Руслани Лижичко (не плутати з артисткою Русланою), володіють цією інформацією.

Шановні колеги, запевняю вас, що немає жодних причин артистам боротися з іншими артистами. Розбудовувати ринок авторських і суміжних прав нам треба тільки разом і на засадах закону, а не рейтинговості, як це пропонують рекордкомпанії. Якщо наприкінці вашого творчого шляху залишиться хоча б один хіт, що буде запитаний на ринку, за законом ви все життя будете за нього отримувати винагороду: пам'ятаємо, що строк захисту прав виконавців у Євросоюзі продовжено з 50-ти до 70-ти років. У випадку ж системи рейтингів, за декілька років, — авторитетно заявляю, з власного досвіду, що молодість не триває вічно, — прийдуть нові молоді, вродливі, талановиті виконавці на місце тих, хто сьогодні про такі речі навіть і не замислюється. І що тоді? Не лише забуття, але й позбавлення права на власну чесно зароблену копійку.

У рейтинговому підході є ще один негативний моральний аспект. Якщо розподіляти зібрану винагороду не на всіх виконавців, а лише на рейтингових, виходить так, що останні отримуватимуть не лише власну, але й чужу винагороду своїх менш відомих колег. Переконали, що це є неприйнятним для більшості сьогоднішніх рейтингових музикантів, більшість яких, навпаки, бере участь у благодійних акціях.

Що стосується музичних компаній, рейтинг їм потрібен. Оскільки їхні кишенькові ОКУ розподіляють винагороду тільки на десяток цих компаній під

прикриттям авторитету відомих сьогодні музикантів, по мірі перманентної зміни складу першої рейтингової «п'ятидесятки», їхні доходи залишатимуть незмінними. Творче життя успішного артиста завжди коротше за існування успішної бізнесової компанії.

Шановні колеги-музиканти, не дозволяйте собою маніпулювати. У Євросоюзі вже прийнято законодавство, за яким музичні компанії зобов'язані відшкодовувати 20 % власних доходів за використання комерційних фонограм в інтересах сесійних виконавців. Наприклад, у Франції більше двадцяти років існують дві виконавські ОКУ — ADAMI, що представляє інтереси, переважно, виконавців-солістів, та SPEDIDAM, яка об'єднує в основному сесійних музикантів. Обидві ці організації входять до міжнародної асоціації виконавських ОКУ — SCAPR. Тобто, у Європі з однаковою повагою ставляться до музикантів усіх рівнів. А нам намагаються нав'язати дискримінаційну ідеологію рейтинговості та ще й узаконити її через законопроект № 3503.

Шановний пане Шуфріч. Звертаюся до Вас, як до автора цього законопроекту. Вас, як Тимошенко і Вакарчука, втягнуто у авантюру. Але Юлія Володимирівна та Іван Олександрович врешті не дали обкрутити себе навколо пальця. Важко повірити, що людину з вашим політичним досвідом та вашими талантами хтось пошіє в дурні.

ЗІБРОВ П. М., народний артист України, професор

Безперечно, наймасштабнішим на даний момент суспільним лихом у мистецькому середовищі є розкол серед музикантів на, з одного боку, поп-еліту, яка, на базі економічних інтересів дедалі більше інтегрується у бізнес від музики, та, з другого боку, — інших музикантів усіх жанрових спрямувань, включаючи «неелітну попсу», яких не допущено не лише до розгодованого музичним бізнесом теле-, радіопростору, але й вже майже усунуто від можливості отримувати законну винагороду за використання звуко-, відеозаписів їхніх творів і виконань у публічних місцях, як-то підприємствах громадського харчування, торговлі, готелях тощо.

Механізмом збору винагороди авторів, виконавців, виробників фонограм, виробників відеограм у публічному секторі, включаючи ТРК, є організації колективного управління майновими правами на твори, виконання, фонограми, відеограми (далі — ОКУ). Саме тому, представники шоу-бізнесу сьогодні докладають значних зусиль з метою усунення з ринку тих ОКУ, які утворено національними авторами, виконавцями, виробниками фонограм і відеограм, що не пов'язані з музичною індустрією: у кількісному вимірі, це — більше 95 % українських творців. Ціль — залишити на ринку лише ті ОКУ, які, всупереч закону, утворено не творцями, а рекордкомпаніями. Адже, загальновідомо, що національні підприємницькі ОКУ сьогодні виплачують зібрану ними винагороду виключно господарюючим

суб'єктам-своїм членам, а не особам, яким безпосередньо належить ця винагорода. У свою чергу, зазначені господарюючі суб'єкти діляться отриманими грошима лише з поп-елітою, до того ж, неофіційно, без сплати належного прибуткового податку.

Зусиллями зацікавленої творчої громадськості зазначену проблему було піднято на той високий щабель її суспільного усвідомлення, результатом чого стало проведення Парламентських слухань з проблем інтелектуальної власності у березні 2007 року, Комітетських слухань щодо проблем суто авторського права і суміжних прав у вересні 2008 року, на яких, зокрема, було оприлюднено звіт Рахункової палати України про результати аудиту ефективності діяльності Міністерства освіти і науки України з охорони інтелектуальної власності.

Також рекомендовано до розгляду Верховною Радою України у першому читанні розроблений з ініціативи творчих спілок проект закону «Про колективне управління правами на твори, виконання, фонограми, відеограми» (реєстраційний № 2451). Загалом, зазначені заходи, у рамках яких, зокрема, було оприлюднено «Білу книгу» та «Білу книгу-2» (збірки офіційних документів з питань інтелектуальної власності, що не були загальновідомими), й дали підстави для вищенаведених висновків.

У свою чергу, членам IFPI вдалося утворити робочу групу при Мінекономіки за протокольним дорученням Прем'єр-міністра з метою сприяння виконанню доручення КМУ від 17.10.2008 року.

Маємо наступні результати діяльності зазначеної робочої групи:

1. Розроблено проект наказу МОН № 1175 «Про затвердження порядку визначення уповноважених організацій колективного управління щодо комерційних фонограм і відеограм та змін до Порядку обліку організацій колективного управління». Після набуття чинності, цей наказ отримав негативну оцінку Комітету з питань науки і освіти ВР України та РНБОУ. Врешті, Міністром Вакарчуком було видано наказ № 286, яким строк визначення уповноважених організацій відтерміновано на період перевірки усіх колективних організацій, згідно вищезгаданого доручення Уряду. Наскільки відомо, ця перевірка досі триває.

2. Підписано Меморандум між МВС та Асоціацією музичної індустрії України про взаєморозуміння між Міністерством внутрішніх справ України та Асоціацією музичної індустрії України.

3. Розроблено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України для посилення охорони авторського й суміжних прав» (реєстраційний номер № 3503). Цей проект рекомендовано на доопрацювання Головним експертно-аналітичним управлінням ВР і трьома Комітетами ВР. Профільним Комітетом ВР з питань науки і освіти проект не розглядався.

Натомість, представники згаданої робочої групи закликають припинити діяльність громадських

ОКУ, поширюють неправдиву інформацію стосовно законопроекту № 2451, вчиняють супротив МОН стосовно перевірки власних ОКУ.

Радикальне вирішення проблеми вбачається у зміні структури контролю за процесом створення ОКУ, наглядом за їхньою діяльністю та за об'єктивних підстав, припинення цієї діяльності. Тому, проблему врегулювання діяльності ОКУ необхідно відокремити в окреме законодавство, вилучивши відповідні норми з ЗУ «Про авторське право та суміжні права». Саме такий підхід запропоновано у законопроекті № 4451 народного депутата Олександра Донія.

Враховуючи й інші переваги законопроекту № 4451, насамперед, розділ IV «Договори розпорядження майновими правами у сфері авторського права і суміжних прав», який є фактичним продовженням глави Цивільного кодексу, звертаємося до Верховної Ради з проханням прийняти у першому читанні цей законопроект.

ЗЛОТНИК О. Й., Голова об'єднання громадських організацій «Всеукраїнське агентство авторів», народний артист України, професор

Безсумнівно, невід'ємною складовою індустрії культури в Україні є національна система колективного управління правами на твори, виконання, фонограми, відеограми. Для усвідомлення того, чи потрібен окремий закон про колективне управління зазначеними правами, мабуть, необхідно розібратися, у якому стані знаходиться сьогодні національне колективне управління і чи достатньо несе у собі правових механізмів чинний закон для поліпшення ситуації, яка влаштовує, хіба що, півста осіб, тоді, як творців у нас — тисячі.

З цього приводу, трохи історії. Перший наказ МОН про облік ОКУ був підписаний на початку 2002 року. На той момент, окрім ДП УААСП, існувало лише декілька громадських ОКУ — АОПВ, «Оберіг», «24/1», «Статус». Реально діяло лише ДП. У той час по лінії мінкультури йшла розробка проєктів постанов № 71, 72, які стали механізмом (вдалим чи ні) налагодження системи збору винагороди не лише згаданим держпідприємством, але й іншими, недержавними ОКУ.

Мабуть, швидше за інших на ці законодавчі зміни зреагували в Україні зацікавлені рекордкомпанії. Адже раніше утворена ними підприємницька антипіратська організація — Український музичний альянс (УМА) — за три тижні до прийняття цих Урядових постанов була переадаптована під ОКУ. А установчі збори іншої підприємницької ОКУ — Української ліги музичних прав (УЛМП) — відбулися саме в день прийняття постанов: 18 січня 2003 року. Врешті, ці організації були поставлені на облік ОКУ, хоч і утворені вони іншими особами, ніж ті, що передбачені ч. 2 ст. 47 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Тобто — неналежними особами.

Це не було технічною помилкою ДДІВ. У той час радник голови Департаменту за питань колективного управління Сергій Ступак попереджав пана Паладія про те, що відбувається порушення законодавства: копії наданих через канцелярію доповідних збереглися.

У лютому 2003 року вийшов наказ МОН, згідно якого ДДІВ мав визначити уповноважені ОКУ відповідно до постанови № 71, на яких покладалося здійснювати збір винагороди за опубліковані з комерційною метою фонограми і відеограми. На цей раз, не порушуючи законодавства, ДДІВ все ж припустився значної помилки, через яку далі все пішло шкереберть.

Три ОКУ, а саме, «Оберіг», УМА, УЛМП подали документи на визначення їх уповноваженими згідно постанови № 71 та ст. 43 Закону. Природно, що у своїх заявах усі три попросили, щоб їх було визначено уповноваженими по усіх трьох передбачених Законом напрямках збору винагороди: з ефірних телерадіоорганізацій; з кабельних компаній; з публічного ринку, тобто — кафе, готелів, підприємств торгівлі, харчування тощо.

Здавалося б, рішення напрошувалося саме собою. Три організації — кожній по спрямуванню діяльності і, як кажуть, з Богом. Та ДДІВ вчинив інакше: «просите всіх напрямів діяльності — отримуйте та конкуруйте».

Вже тоді був доступним закордонний досвід діяльності ОКУ, який показував, що конкуренція у цій сфері — небажане явище. Та й національний досвід ДП УААСП, як монопольної організації з авторських прав на певних ринках збору винагороди, свідчив про доцільність такого монополізму, який, до речі, законом про авторське право дозволяється.

Тим не менше, відбулося те, що відбулося.

Як наслідок, починаючи з весни 2003 року, сьомий рік поспіль йде безперервна боротьба між компаніями — членами УМА, УЛМП з однієї сторони та, з другої сторони, членами громадської організації «Оберіг», багато хто з яких є, водночас, членами низки творчих спілок — всеукраїнської музичної, композиторів, кінематографістів, театральних діячів, звукорежисерів.

Отже, склалося дві принципово різні системи поглядів на те, яким має бути інститут колективного управління правами в Україні. Тоді, як компанії бачать в УМА, УЛМП складову власного бізнесу, намагаючись не випустити з рук жодної зайвої копії, у середовищі творчих спілок переконані, що колективне управління правами — це не бізнес, а соціальна функція, у результаті застосування якої зібрана винагорода має нараховуватися та виплачуватися усім, кому вона належить, незалежно від розміру цієї винагороди. Адже, не секрет, що у нашому поляризованому суспільстві для однієї людини 100 грн. можуть виявитися більш життєнеобхідними, ніж для іншої — 1000 грн. І не колективній організації визначати, хто достойний, а хто ні на отримання

законної авторської винагороди. З точкою зору членів «Оберіг» солідарні члени більшості інших громадських ОКУ.

Такі дві системи поглядів є несумісними. Тому, повторюю, з самого початку між музичними компаніями та питомою частиною творчої громадськості зав'язалася боротьба. Багато хто помилково вважає, що борються між собою ОКУ. Насправді, це не так, оскільки ОКУ — всього інструмент в руках своїх членів. У чотирьох підприємницьких ОКУ (УМА, УЛМП, ДАМВУ, УААП) цих членів разом — з півтора десятка, тоді як у чотирьох громадських ОКУ («Оберіг», АОПВ, «24/1», «Автор») їх — тисячі.

Відомо, що члени підприємницьких ОКУ діляться винагородою від своїх ОКУ з певним колом відомих музикантів, переважно, у неофіційний спосіб та, відповідно, без утримання прибуткового податку.

Заявляю відповідально, що Департамент інтелектуальної власності обізнаний в усіх нюансах цієї боротьби, оскільки до нього постійно надходять копії рясної переписки сторін протистояння, не кажучи вже про колективні листи-скарги з обох сторін, адресовані безпосередньо до ДДІВ.

А що при цьому всі ці роки робив ДДІВ? Маневрував. Виконував «тілорухи», що емітують діяльність. З одного боку, не хочеться сваритися з національними творчими спілками, а, з іншого, — з IFPI. Адже, зв'язок засновників УМА, УЛМП з IFPI не лише не приховується, а, навпаки, лише підкреслюється. Не секрет, що IFPI, окрім усього, має щільний зв'язок з посольством США в Україні, з яким ДДІВ знаходиться у спільній Програмі скоординованих дій по боротьбі з піратством. Коротше кажучи, надавши рекордкомпаніям непередбачені законом привілеї утворювати ОКУ, ДДІВ сам себе та, відповідно, МОН «посадив у шпигат».

За таких обставин, керівництво Департаменту у різні часи суб'єктивно схилилося то до УМА, УЛМП, то до «Оберіг», то знову в інший бік, свідомо заплющуючи очі на реальний перебіг подій. Основна лінія поведінки ДДІВ — уникнути перевірки ОКУ. Так, у департаменті примудрилися не здійснити жодного разу фактичної перевірки колективних організацій, незважаючи на три відповідні Урядові доручення 2006 року, одне — 2007 року, одне — 2008 року. Перевірку, на мій погляд, вельми поверхневу, здійснює Міністерство за максимального з цього приводу протистояння з боку ДДІВ, який зробив усе, аби цю перевірку зірвати.

Усім відомо, що з початку 2007 року «Оберіг» оскаржує у судах рішення ДДІВ від 27.12.2006 року про виключення організації з реєстру уповноважених ОКУ: на сьогодні справа знаходиться у третій інстанції. Сьогодні ми маємо гротескову ситуацію, коли ДДІВ, в порушення наказу МОН від 30.03.2009 № 286, видав УМА та УЛМП незаконні свідоцтва уповноважених ОКУ замість попередніх свідоцтв, які відповідали вимогам законодавства. «Оберіг» своє свідоцтво уповноваженої ОКУ, отримане ще

2003 року, має намір здати лише у МОН, якщо вийде відповідний наказ Міністерства.

Повертаючись до відносин між «Оберіг» та УМА, УЛМП, маю зазначити, що відносини між цими організаціями (на наше переконання, не з вини дирекції цих ОКУ) дійшли до абсурду. Так, навіть через суд «Оберіг» був позбавлений можливості перерахувати в УМА винагороду, згідно договору, що належить виконавцям та виробникам фонограм, яких представляє УМА. А, у останні роки, між «Оберіг» та УМА, «Оберіг» та УЛМП взагалі немає договірних відносин, що є неприпустимим порушенням ст. 43 Закону.

ДДІВ про все це знає, принаймні, з щорічних звітів, які подаються усіма ОКУ. Але, впродовж років, ДДІВ заявляє на усіх рівнях, що, за умов сьогоденного законодавства, перевірити ОКУ або якимось інакше на них вплинути немає жодної можливості.

Виходячи з сказаного, вважаю, що лише через прийняття окремого законодавства з колективного управління правами, можливо вийти з сьогоденного тупику та рухатися далі. Адже, дійсно, чинні норми, що регулюють колективне управління, переважно, загальні, рамкові. А, у Цивільному кодексі жодним словом не згадується про ці відносини. Що стосується ДДІВ, кредит довіри до себе він вичерпав повністю і, тому, контроль за ОКУ сьогодні має взяти на себе безпосередньо МОН, а, у майбутньому, МОН та інші міністерства разом з громадськими організаціями у складі Палати, згідно Закону № 2451.

ЖУВАКА О. В., Асоціація авторів і видавців музичної сфери «Акорд»

Запевняю шановних артистів, що немає жодних причин боротися один з одним. Розбудовувати ринок авторських і суміжних прав треба тільки разом на засадах закону і принципу рівності, а не рейтинговості, як це дехто пропонує. Якщо наприкінці вашого творчого шляху залишиться хоча б один хіт, що буде запитаний на ринку, за законом ви все життя будете за нього отримувати винагороду, оскільки строк охорони майнових прав на виконання згідно чинного законодавства України — 50 років з моменту першого запису виконання або здійснення виконання. Також хочу повідомити, що у квітні місяці цього року Європарламент ухвалив рішення, відповідно до якого строк чинності майнових прав виконавців в ЄС було збільшено з 50-ти років до 70-ти. Таким чином, слід очікувати, що з часом і наша Верховна Рада внесе відповідні зміни в українське законодавство; тим паче це вже може бути в недалекому майбутньому, оскільки зараз, як ви знаєте, зареєстровано декілька законопроектів щодо внесення змін у Закон України «Про авторське право і суміжні права», а отже строк охорони прав можна буде оперативно відкоригувати.

У випадку ж системи рейтингів, що в порушення чинного законодавства нав'язується деякими

організаціями колективного управління, яким не вистачає ресурсу займатися збиранням і обробкою звітів з користувачів, то є велика ймовірність того, що через декілька років інші молоді, талановиті виконавці займуть місце сучасних зірок в рейтингах, а тих, у свою чергу, можуть бути вже десь далеко позаду. А якщо раптом на старості років настане творча криза? А таких випадків можна навести чимало. Так ось, у такому випадку нинішня зірка не тільки буде приречена на забуття, але й позбавлена права на свою чесно зароблену копію.

У рейтинговому підході є ще один негативний моральний аспект. Якщо розподіляти зібрану винагороду не на всіх виконавців, а лише на рейтингових, виходить так, що останні отримуватимуть не лише власну, але й чужу винагороду своїх менш відомих колег. Переконали, що це є неприйнятним для більшості сьогоденних рейтингових музикантів, більшість яких, навпаки, бере участь у благодійних акціях.

Також, коли ми говоримо про зірок, які переважно є солістами, ми абсолютно забуваємо про існування тих музикантів, що грають на музичних інструментах. Але ж вони також вносять творчий доробок у виконання, оскільки без них вокалісту неможливо було б стати популярним. Інтереси цього прошарку виконавців зараз ігноруються, а у випадку рейтинговості, у них відсутні жодні шанси отримати додаткову винагороду, що збирають організації колективного управління. Натомість, в Європі права таких виконавців захищаються і вони отримують свою належну частку винагороди.

Що стосується деяких музичних компаній, то їм потрібен рейтинг. Оскільки їхні кишенькові ОКУ розподіляють винагороду тільки на десяток цих компаній під прикриттям авторитету відомих сьогодні музикантів, по мірі перманентної зміни складу першої рейтингової тридцятки їхні доходи залишаються незмінними. Проте, творче життя успішного артиста завжди коротше за існування успішної бізнесової компанії. Я сподіваюсь, що виконавці задумаються над цими моїми словами. Шановні артисти, не дозволяйте собою маніпулювати!

Разом зі збільшенням строку охорони у Євросоюзі було прийнято законодавство, за яким продюсери фонограм зобов'язані будуть відшкодовувати в інтересах сесійних виконавців 20 % власних доходів за використання комерційних фонограм, отриманих в результаті збільшення строку охорони суміжних прав. Наприклад, у Франції більше двадцяти років існують дві виконавські ОКУ — ADAMI, що представляє інтереси, переважно, виконавців-солістів, та SPEDIDAM, яка об'єднує сесійних музикантів. Обидві ці організації входять у міжнародну асоціацію виконавців ОКУ — SCAPR. Тобто, у Європі з однаковою повагою ставляться до музикантів усіх рівнів. А нам намагаються нав'язати дискримінаційну ідеологію рейтинговості та ще й узаконити

її через законопроект № 3503 народних депутатів С. Курпіль, О. Голуб, Н. Шуфрич.

Я, як юрист за фахом, який працює у творчій сфері і спеціалізується саме на авторському праві і суміжних правах, і якому небайдужа доля митців усіх напрямків мистецтва, а не лише музичного, вважаю за доцільне, щоби Верховна Рада України прийняла законопроект № 4451 народного депутата О. Донія. Цей законопроект захищає усіх виконавців: музикантів, акторів танцюристів тощо. Саме він дозволить це зробити, на відміну від законопроекту № 3503, який, можливо, тому й «завернули» парламентські Комітети. Також варті уваги певні слушні пропозиції з законопроекту № 4073 народного депутата Д. Табачника. Проте цей законопроект не є настільки ґрунтовний, як № 4451, який має дуже багато потрібних нововведень. Тим паче, як на мене, краще буде сприйматися закон у новій редакції — у такому разі менше шансів, що будуть колізії між положеннями самого Закону, а також з нормами Цивільного кодексу України.

Великим плюсом законопроекту № 4451 є імплементація норм законодавства Європейського Союзу щодо охорони і захисту авторського права та суміжних прав та усунення розбіжностей чинної редакції Закону України «Про авторське право і суміжні права» з актами ЄС. Цей законопроект розвиває термінологічний апарат Закону, що є необхідною умовою для ефективного використання норм Закону при їх практичній реалізації та приводить визначення у відповідність до ратифікованих Верховною Радою міжнародних договорів та актів законодавства Європейських Спільнот.

Одним з нововведень законопроекту є систематизація та унормування договорів розпорядження майновими правами інтелектуальної власності на об'єкти авторського права і суміжних прав, з урахуванням положень глави 75 Цивільного кодексу України, зважаючи на відсутність такої систематизації та унормування в чинному Законі.

На мою думку, законопроект добре корегується з законопроектом № 2451 «Про колективне управління правами на твори, виконання, фонограми, відеограми» народних депутатів С. Давимуки та Я. Кендзьора, який Верховній Раді також слід обов'язково прийняти, зважаючи на ту жакливу ситуацію, що зараз утворилася у сфері колективного управління. Саме відокремлення в окремий закон положень про ці найбільш динамічні правовідносини, що потребуватимуть постійних подальших змін — колективне управління — надасть змогу навести лад у даній царині.

На завершення, хочу висловитись про підтримку проекту Рекомендацій, що були підготовлені робочою групою Комітету. Також варто розглянути розданий нам сьогодні проект Рекомендацій, внесений народним депутатом Д. Табачником, і врахувати наявні у ньому слушні пропозиції.

Спливає восьмий рік, як набула чинності діюча редакція Закону України «Про авторське право і суміжні права». Саме з вересня вже далекого 2001 року у нашому законодавстві виник новий об'єкт права інтелектуальної власності — відеограма. Відповідно, й новий суб'єкт, як-то — виробник відеограми. А з 2004 року і відеограма, і виробник відеограми передбачені й Цивільним Кодексом України, не кажучи вже про постанови Кабміну № 71 та № 72.

Загальновідомо, що, починаючи з 2004 року, в країні збирається винагорода за комерційне використання фонограм і відеограм трьома уповноваженими організаціями колективного управління: «Оберіг», УМА і УЛМП. Зауважую, що наведені організації стали уповноваженими збирати цю винагороду, передусім, з власної волі, подавши, свого часу, відповідні заяви до Держдепартаменту інтелектуальної власності. Як результат, усі три організації отримали від держави, в особі цього Держдепартаменту, статус уповноважених ОКУ і тепер, на підставі цього статусу, представляють майнові інтереси усіх без винятку виконавців, виробників фонограм, виробників відеограм. А це, у свою чергу, покладає на них й велику відповідальність, адже зазначена відповідальність — це не тільки права.

Відтоді, як в Україні збирається винагорода за комерційне використання відеограм і фонограм, пройшло п'ять з половиною років. З трьох згаданих уповноважених ОКУ, а, як з'ясувалося, є й четверта уповноважена з кінця 2006 року, — Всеукраїнське агентство з авторських і суміжних прав, хоча її визначення було здійснене всупереч згаданих Урядовій постанові № 71, — за відеограми виплачувало винагороду лише Об'єднання «Оберіг».

А що інші, підкреслюю, уповноважені державою, в особі вищезгаданого Держдепартаменту, організації? Вони, як нам повідомлено, взагалі не збирали винагороди за відеограми. Зрозуміло, що ними жодного разу така винагорода й не виплачувалася.

У зв'язку з цим, виникають наступні запитання. Якщо інформація щодо багаторічного ігнорування трьома з чотирьох уповноважених за статтею 43 Закону організацій функції збору винагороди за комерційне використання відеограм достовірна, то куди дивиться Держдепартамент? З яких причин та на яких правових засадах ігнорується вимога Закону збирати винагороду виробників відеограм? Якщо ж це помилкова інформація, чому винагорода виробникам відеограм виплачувалася лише в «Оберіг»? Де гроші членів Спілки виробників відеограм і фонограм, якщо вони збиралися й іншими трьома уповноваженими ОКУ?

Може, хтось за вісім років не розібрався, що таке «відеограма»? То, перепитайте в «Оберіг» або в нашої спілки, яка існує вже достатньо років. Так чи інакше, маємо факт неприпустимого порушення

законних інтересів виробників відеограм, як групи творців результатів творчої інтелектуальної діяльності, чий моральні та майнові права захищаються законом.

На підставі сказаного, хочеться побажати Держдепартаменту та трьом «кришованим» цією установою уповноваженим організаціям успіхів у їхній подальшій діяльності, але на законних засадах та на іншій ниві, аніж забезпечення прав виробників відеограм. Хочеться вірити, що зазначені організації свою історичну місію щодо становлення авторських і суміжних прав вже відбули. Не вмієте або не хочете — не заважайте іншим чесно робити свою справу.

Насамкінець, хочу подякувати народному депутату Степану Давимуці за законопроект про колективне управління правами № 2451, тому що ми прекрасно усвідомлюємо, що усунути охочих до чужих грошей, що діють під прикриттям державного органу, можливо лише через залучення до процесу контролю широких громадських кіл на законодавчому рівні.

СТУПАК С. К., голова товариства
«Програма розвитку української музичної індустрії»

Багаторічна робота у сфері забезпечення майнових прав інтелектуальної власності на твори, виконання, фонограми, відеограми, виявила «ахілесову п'яту» цієї царини — відсутність первинних договорів розпорядження майновими правами інтелектуальної власності на зазначені об'єкти. Іноді практика надавала кумедні прецеденти, як, наприклад, намір композитора та продюсера співачки «узаконити» репертуар останньої, який вона використовувала впродовж років без письмових договорів з авторами. У результаті, композитор з продюсером уклали щодо обумовленого репертуару невиключний ліцензійний договір без права передачі майнових прав іншим особам обома сторонами — ліцензіаром і ліцензіатом. Як наслідок, цей договір передбачав лише три варіанти виконання пісень з означеного репертуару: або композитором, або продюсером, або ними обома дуетом. У будь-якому випадку, договір «де-юре» позбавляв співачку зазначеного репертуару, який вона виконувала за усною домовленістю з композитором, повторюю, впродовж років на радість своїх численних шанувальників в Україні. Зрозуміло, після консультації, сторони цей договір розірвали.

Подібних прикладів можна навести занадто багато. Але найхарактернішою залишається ситуація, коли між творцями, тобто співавторами, авторами і виконавцями, виробниками відеограм і/або фонограм тощо, взагалі не укладено договору. Буває, що навіть й усного. На жаль, ще й сьогодні, у 21-му столітті, можна почути від українського співака або співачки тезу, типу: «А чому я маю у когось питати дозволу, коли цю пісню і без мене співає пів-України? До того ж, і автор помер.»

Водночас, часто наражаємося на іншу крайність, коли з творцями укладаються некоректні,

дискримінаційні договори, якими ігноруються навіть невідчужувані права творців, що, на жаль, нерідко залишаються поза увагою наших суддів.

Усе вищенаведене є свідченням того, що культура дотримання прав інтелектуальної власності у мистецькій сфері в Україні тільки народжується.

Ось чому на особливу увагу заслуговує законопроект № 4451 Олександра Донія, зокрема, розділ «Договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності на твори, художні виконання, фонограми, відеограми, програми мовлення».

Поява такого розділу в проекті Закону України «Про авторське право і суміжні права» — прорив у громадянській та правовій свідомості. Адже, не зважаючи на відсутність будь-яких національних традицій з поваги до чужих майнових прав на результати творчої інтелектуальної діяльності, Україна є невід'ємною складовою світового інформаційного простору, в якому неможливо абстрагуватися від проблем всебічного забезпечення прав інтелектуальної власності. І якщо в окремих країнах багато проблем взагалі не виникає через сталі суспільні звичаї, нам в Україні, для прискорення формування національної свідомості, необхідно прискіпливо дослідити найхарактерніші випадки, які мають врегульовуватися договорами, визначити такі договори разом з їхніми істотними умовами і закріпити це законом.

Як доказ справедливості висловленої точки зору, нагадаємо той факт, що суміжні права виникли в національному законодавстві з прийняттям Закону України «Про авторське право і суміжні права», що набув чинності на початку 1994 року. А винагорода в інтересах виконавців, виробників фонограм, виробників відеограм почала збиратися лише через рік після прийняття Урядом у січні 2003 року постанови № 71, — тобто, через десять років. Отже, десять років застосування Закону, як інструменту розвитку договірної практики, не дали жодних результатів. І лише додатковий нормативний інструмент, — постанова КМУ, — який прискіпливо визначив права і обов'язки сторін (мається на увазі, уповноважених організацій колективного управління і платників винагороди), зсунув ситуацію з «мертвої точки».

Переконаний, що запровадити ефективну практику застосування первинних та подальших договорів з врегулювання майнових прав інтелектуальної власності на об'єкти авторських і суміжних прав в Україні, можливо лише за чіткої диференціації цих договорів у законі, як це зроблено у проекті закону № 4451 народного депутата Олександра Донія. Тепер залишається лише чекати на прийняття цього законопроекту у першому читанні та його удосконалення зусиллями усіх зацікавлених фахівців перед його остаточним прийняттям.

СТУПКА О. М., голова *Спілки звукорежисерів України*

Обговорюючи проблему забезпечення авторського права і суміжних прав в Україні, слід визнати, що

зовнішні чинники, як-то наші договірні зобов'язання перед Євросоюзом, долучення до цих питань США, певних міжнародних структур, були та залишаються чи не головною рушійною силою у становленні нашої свідомості та розвитку нормотворчої думки. Будемо відверті: зазначені зовнішні чинники далеко не завжди були позитивними щодо інтересів нашого суспільства. Якщо проаналізувати діяльність в Україні такої міжнародної організації, як Міжнародна федерація фонографічної індустрії, офіційна англійською мовою абревіатура якої — IFPI, на моє глибоке переконання, вплив цієї структури був та характеризується зараз, як неоднозначний. Принаймні, в питаннях становлення національних ОКУ, цей вплив — не просто негативний, але й неприпустимий з огляду на брехливий, провокаційний характер. Підтвердження цьому — оприлюднені листи IFPI до ДДІВ та віцепрем'єр-міністра від 2006 року.

На сьогодні, IFPI офіційно припинила свою діяльність на території України. Але тепер ми маємо низку рекордкомпаній — членів IFPI, які, у свою чергу, утворили Асоціацію музичної індустрії, що позиціонує себе представником цієї Федерації в Україні.

З перетворенням в умовах України природи IFPI з зовнішнього фактора у складову нашого суспільства, окрім традиційного механізму впливу через посольство США, з'явилися й нові інструменти поглинання українського культурного простору в інтересах транснаціональних музичних корпорацій засновників IFPI. Методи опанування IFPI національних культурних ринків відшліфовано до досконалості.

Спочатку окремим українським музичним компаніям (Комп, Юкрейніан Рекордс та ін.) було дано ліцензії на випуск аудіокасет і компакт-дисків від EMI, Universal та інших велетнів світової музичної індустрії. Згодом, ці українські компанії почали декларувати, що вони також мають повноваження на збір винагороди своїх закордонних контрагентів за використання «їхньої» музики у публічній сфері (торгівля, ресторани, готелі тощо), на радіо і телебаченні.

На підставі цих декларацій, Департамент інтелектуальної власності без фахової перевірки договірних повноважень декларантів, надав створеним ними об'єднанням підприємств, — «Українському музичному альянсу» (УМА) та «Українській лізі музичних прав (УЛМП), — статус організацій колективного управління майновими правами (Увага!) авторів, виконавців, виробників фонограм, виробників відеограм, організацій мовлення. Звертаємо увагу, що згідно статті 47 Закону України «Про авторське право і суміжні права», право утворювати організації колективного управління закріплене лише за авторами або іншими суб'єктами авторського права і суміжних прав — не ліцензіатами, які за законом відносяться до користувачів прав цих суб'єктів.

Отже, утворення ОКУ неналежними особами, (залежними від IFPI ліцензіатами) «з благословення»

голови Департаменту інтелектуальної власності Паладія, стало першим етапом опанування транснаціональним музичним бізнесом українського ринку збору винагороди з публічного та телерадіопростору через вищезгадані УМА, УЛМП, а також ОКУ «Дім авторів музики в Україні». Характерно, що, значною мірою, члени трьох цих ОКУ — одні й ті ж компанії.

Наступна дія — усунення з ринку інших ОКУ, що утворені національними авторами, виконавцями, виробниками фонограм і тому не підконтрольних IFPI.

Головним об'єктом атак з боку IFPI, а згодом й українських «айфіпійців» стала така ОКУ, як «Оберіг» — громадське об'єднання, що було створене ще 1990 р... На сьогодні перелік зайвих ОКУ розширився до п'яти. Характерно, що всі вони утворені національними первинними суб'єктами авторських і суміжних прав — українськими авторами, виконавцями, виробниками фонограм.

Департамент інтелектуальної власності виніс щодо «Оберіг» неоконкретне Рішення від 27.12.2006 р. про виключення з реєстру уповноважених ОКУ. Це рішення ДДІВ не змогло припинити діяльність «Оберіг», але, водночас, істотно гальмує його розвиток, тоді як конкуренти УМА та УЛМП опановують український ринок, не зважаючи на численні порушення, відзначені Міністром, Рахунковою палатою України, ДПА, двома слуханнями у Верховній Раді та й, вибачайте, самим ДДІВ. До речі, жодна з наведених інституцій, окрім ДДІВ, не має претензій до «Оберіг».

А тим часом національна IFPI-колона набирала обертів. Вищезгадані музичні компанії підтягнули для вирішення своїх питань десятків три популярних співаків та музичних гуртів першого дивізіону, разом з їхніми продюсерами.

Повертаючись до IFPI, маємо визнати, що в Україні утворилося «середовище IFPI», до якого, окрім кістяка зацікавлених компаній, входять (свідомо чи несвідомо) відомі естрадні музиканти, якими вмело маніпулюють національні члени IFPI. Таким чином, феномен IFPI асимілював в українському суспільстві, декларуючи вустами й підписами публічно відомих людей, водночас, як абсолютно слушні гасла в інтересах захисту прав творців в Україні, так і гасла, відверто небезпечні для нашого суспільства. Це — другий етап становлення IFPI в Україні.

Звернення представників музичних кіл до Прем'єр-міністра мимоволі нагадало листа козаків турецькому султану. Дивно, що відповідні кабмінівські посадові особи (зрозуміло, що Прем'єр таких листів не читає) «проковтнули» ті ультиматуми, безпрецедентні вимоги, закиди в бік урядових органів, Верховної Ради та завуальовані погрози, які дозволили собі ті, хто склав текст цього листа (адже, так само зрозуміло, що й артисти, які листа підписали, навряд чи його читали). Придивимось уважніше до окремих тез:

«Вельмишановна Юліє Володимирівно!

(...) просимо Вас про наступне:

(...) Припинити діяльність організацій колективного управління (зазначено 5 організацій). Такі організації протягом років здійснюють збір належної нам винагороди, прикриваючись папірцями — свідоцтвами від Держави (...). Забезпечити систематичну участь представників музичної індустрії у роботі **всіх** державних органів щодо **всіх** питань, які стосуються сфери авторського права і суміжних прав. При цьому, **вимагаємо ігнорувати всі рекомендації** державних органів, зокрема, Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, які були зроблені **без нашої** участі (...). Звертаємо Вашу увагу на те, що порушені вище питання потребують **негайного** вирішення. Наразі, ситуація викликає справедливе **обурення (...)** **світової музичної індустрії**». (Кінець цитати)

Цілком зрозуміло, чому абсолютно всі звернення та заяви наших зав'язаних на IFPI представників музичної індустрії, де треба, де не треба наголошують, що «представники міжнародних музичних кіл обурені...», і чим такі, на перший погляд, безневинні фрази врешті завершуються.

На сьогодні, актуальнішим за піратство стало опанування національних інформаційно-культурних ринків, що є не лише джерелом мільярдних доходів, але й інструментом нав'язування певного способу життя та культурних цінностей. Інакше кажучи, інструментом маніпулювання усім національним суспільством. Ми та наші колеги це зрозуміли вже давно: варто почитати публікації на тему колективного управління в Україні та ролі IFPI у цьому процесі керманців Ступака, Злотника, Ступки, Танюка, Капіці...

За великим рахунком, справа не в «Оберезі». Не стало б «Оберега», на черзі — «Статус», «Автор», ГВВФ, АОПВ та усі інші організації колективного управління, що утворені та будуть утворені національними незалежними авторами, виконавцями, виробниками фонограм.

Сьогодні майстри міжнародної інтриги вимагають від Прем'єра Тимошенко «завалити» національну систему збору, розподілу, виплати винагороди авторів, виконавців, виробників фонограм і відеограм. А система ця, до речі, є єдиним об'єктивним джерелом інформації, **яку** музику слухає, **які** кінофільми дивиться український народ у різних регіонах країни, що мало б бути об'єктом глибоких наукових досліджень. А інакше — не спрогнозувати, яким буде українець через лічені десятиліття...

СТЕЦЕНКО К. В., *завідувач кафедри менеджменту Київського національного університету культури і мистецтв, заслужений артист України*

Свого часу, у числі 12'2006 журналу «Інтелектуальна власність» було опубліковано статтю О. Вязенко «Недосконалість норм авторського

права — одна з причин порушень у діяльності ОКУ». Там, зокрема, наводився зухвалий лист IFPI (Міжнародної федерації фонографічної індустрії) до ДДІВ з вимогою прибрати «Оберіг» та залишити лише УМА й УЛМП. Особливої уваги заслуговує поскриптим до цієї статті головного редактора журналу І. Абдуліної, який засвідчує безпосередній зв'язок IFPI з певними українськими рекорд-компаніями. Останні є, водночас, членами як IFPI, так і УМА, УЛМП. Такими компаніями є: «Лавіна Мюзік», «Комп Мюзік», «Юкрейніен Рекордс» («Український звукозапис»), «Київ-Євростар» та ін. Відомо, що тодішня атака цих рекордкомпаній через IFPI не принесла їм бажаних результатів. Довелося «піднімати планку вище» і тому IFPI звернулася з листом аналогічного змісту вже до віце-прем'єра з гуманітарних питань. Як наслідок, віце-прем'єр видав доручення КМУ від 18.11.2006 р. № 48454/1/1-06, у якому передбачалося здійснення перевірки діяльності усіх ОКУ.

Але, чомусь, у листі-відповіді № 1/10-25-32 від 18.12.2006 р. МОН на дане доручення, йдеться переважно про ВОСАСП «Оберіг», у якого, начебто, були недоліки в діяльності, але ці недоліки було усунуто, а дані про розподіл винагороди оприлюднено на власному веб-сайті і тому ця уповноважена організація продовжує виконувати свої повноваження на підставі п.10 наказу МОН № 309.

Реакцією на цей лист було наступне доручення КМУ від 25.12.2006 р. № 48454/3/1-06. Ситуація вгамувалася лише тоді, коли ДДІВ, посилаючись на той самий пункт 10 наказу МОН № 309, виключив 27.12.2006 р. «Оберіг» з реєстру уповноважених організацій колективного управління. А те, що згідно двох згаданих доручень КМУ, та ще й двох інших — від 06.12.2006 за № 50383/0/1-06, від 23.04.2007 р. за № 14668/3/1-07, перевірок ОКУ не було здійснено, ніхто й уваги не звернув.

А що творчі спілки? Зневірившись через багатолітні невдачі спроби налагодити співпрацю з ДДІВ та відсутність адекватної реакції усіх гілок влади на їхні численні скарги, середовище творчих спілок згенерувало дві помітні дії: розробку законопроекту про колективне управління правами на твори, виконання, фонограми, відеограми, який згодом було зареєстровано у ВР від 07.05.2008 р. за № 2451, та забезпечення виходу у світ «Білої книги-2». Нагадаємо, що перша «Біла книга» була видана з ініціативи Комітету ВР з питань науки і освіти. Ці два видання є добром офіційних документів, звернень, заяв тощо з мінімумом коментарів, що дає можливість їхньому читачеві скласти власне враження про стан загальнонаціональної ситуації у сфері інтелектуальної власності та, зокрема, авторському праві і суміжних правах¹.

¹ Хоча існує точка зору, що добір документів є неповним, а тому викривлює реальну ситуацію. З цього приводу будемо очікувати на «Білу книгу-3»...

Своє ставлення до державного «спрута», що регулює авторське право в країні, творчі спілки висловили в опублікованому у «Білій книзі-2» листі до міністра МОН з вимогою звільнення з посад директора УААСП Л. Пашковського та здійснення подання в КМУ на звільнення керівників ДДІВ — М. Паладія, В. Чеботарьова. Заступник міністра М. Стріха доручив відпрацювання цього листа ... Держдепартаменту!

Не гаяли часу й рекордкомпанії. Насамперед, 2007 року вони заснували «Асоціацію музичної індустрії України», яка позиціонує себе представником IFPI в Україні. Але, оскільки авторитету IFPI² для досягнення такої мети, як знищення «Оберіг», виявилось недостатньо, рекордкомпанії дещо змінили тактику: начебто, відійшли в тінь, «вивівши на орбіту» певне коло відомих поп-виконавців. Останні взяли участь у низці публічних заходів та підписали колективного листа на ім'я Прем'єр-міністра України, спрямованого на поліпшення ситуації щодо забезпечення саме їхніх прав інтелектуальної власності, а права решти їхніх колег-підписантів листа, схоже, їх не цікавлять.

Можливо, дехто бачив у жовтні минулого року ту передачу Савіка Шустера, де брали участь і співак Руслана разом з іншими відомими співаками, і керівник Об'єднання «Оберіг» Ступак, який тоді підтвердив, що «Оберіг» насправді збирає гроші усіх без винятку виконавців: цього вимагає статус уповноваженої організації. Ступак запропонував присутнім музикантам, у тому числі й Руслані, власні кошти отримати особисто або через своїх належних представників. Так ось, до сьогодні жоден з учасників тодішньої телепередачі, а було їх до п'ятнадцяти осіб, жодним чином не виказав наміру отримати власні гроші. На нашу думку, це — змова штучно підтримати враження, що дана організація не сплачує грошей. Хоча бухгалтерські ордери «Оберіг» стосовно не менш відомих музикантів, як-то, Таїсії Повалій, Софії Ротару, Ніни Матвієнко, Віктора Павліка, Іво Бобула, Павла Зіброва, Алли Кудлай, Анатолія Матвійчука, Ольги Крюкової та ін. свідчать протилежне.

До речі, поборниця захисту авторських прав Руслана наприкінці згаданої передачі у Шустера заспівала у власній обробці всесвітньовідому пісню «Wake in USSR». Зважаючи, що переважною більшістю прав на репертуар «The Beatles» володіють фірма SONY та Майкл Джексон, виникає питання, чи має Руслана майнові права на аранжування, публічне виконання та публічне сповіщення наведеної пісні?

Еклектично проявляється середовище народних депутатів стосовно оцінки результатів діяльності ДДІВ. У той час, як В. Полохало (БЮТ),

² Вельми сумнівного, якщо згадати про те, що саме ця організація безпідставно «підвела» Україну під «список — 301» та ініціювала через посольство США прийняття кабального Закону України «Про лазерні носії зчитування».

Ю. Полунєєв (Партія регіонів) послідовно й цілеспрямовано обстоюють інтереси творчої громадськості і, таким чином, МОН/ДДІВ/УААСП нерідко потрапляли під їхню обґрунтовану критику, Д. Табачник (Партія регіонів), Ю. Кармазін (НУ-НС), І. Шаров (блок Литвина) неухильно захищають ДДІВ. Як бачимо, справа — не в політиці, як це дехто намагається інтерпретувати. Якщо ж згадати, що В. Полохало є головою профільного Комітету ВР, а Д. Табачник — першим заступником голови цього Комітету, на пам'ять спадає казкова тварина Тягни-Штовхай. Та, навіть за таких умов, Комітетом з питань науки і освіти було забезпечено проведення Парламентських слухань з питань інтелектуальної власності у березні 2007 року, Комітетських слухань з питань авторського права і суміжних прав у вересні 2008 року, сьогоднішніх слухань, розглянуто низку законопроектів з авторського права і суміжних прав, що є підґрунтям для подальшого цивілізованого розвитку правовідносин у цій царині.

Я підтримую проект Рекомендацій, підготовлених робочою групою Комітету, до яких слід додати слушні пропозиції з рекомендацій Табачника Дмитра Володимировича, особливо стосовно кіноіндустрії.

БЕРНАТОВИЧ О. С., генеральний директор «ІТ-консалтинг», доктор фізико-математичних наук

Зупинюсь на проблемах захисту прав на програмне забезпечення. Даний аналіз заснований на 11-річному проведенні судових експертиз — ми практично єдина в Україні приватна компанія, яка проводить такі експертизи з 1998 року. В документі Верховного Суду України «Узагальнення застосування судами законодавства у сфері інтелектуальної власності» від 0.01.2006 року наведені приклади ефективного проведення експертиз нашою компанією. Перша в Україні кримінальна справа щодо порушення авторських прав на програмне забезпечення з нашим експертним супроводженням завершилася позбавленням волі винуватця по 136 статті старого КК України ще у 1999 році. З того часу ми провели більше 1000 судових експертиз у цій галузі.

Деякі порівняння та висновки. Ситуація без сумніву з тих пір стала кращою, але не настільки як здається, коли наводять відсотки рівня піратства. Це — лукаві цифри. Наприклад, по оцінці BSA рівень піратства на ділове програмне забезпечення становить 84 %. Але адекватно оцінити рівень піратства на ПЗ можливо по однорідному продукту, наприклад по операційних системах: відомо, скільки завозиться та продається процесорів і відомо скільки продається операційних систем. І це дійсно — ті цифри, які наводить BSA. А якщо взяти ті ж продукти Майкрософт, але не операційні системи, а офісні пакети, то оцінка реального рівня піратства буде 99 % і більше. Ще один приклад, по ігровому програмному забезпеченню — як представник корпорації Valve по

території України та Молдови може сказати рівень піратства у нас вище 99 %.

Виникає питання: навіщо нам піклуватись про іноземні компанії? Але подумайте — як може існувати український програміст в умовах, коли будь-який найкращий програмний продукт можна купити за безцінь. От ми і не бачимо на своїх комп'ютерах українських програм, є американські, є німецькі, є російські, а українських — одиниці. Українські програмісти виживають, виконуючи аутсорсингові розробки, але, як правило, в тіні і, до речі, ніяких авторських прав на такі розробки вони звісно не отримують. Це такі собі в лапках «сини Олександра Дюма».

Щодо контрольних марок. Дійсно, вони свого часу зіграли позитивну роль для контролюючих на вулицях. Однак пірати давно пристосувалися і вже давно користуються марками для того, щоб легально продавати контрафактну продукцію. От тільки сьогодні на експертизу до нас поступили більше 4000 тисяч дисків з справжніми контрольними марками, які повинні були свідчити, що продукт легальний. Але всі диски — всі, абсолютно всі — контрафактні. Чому так виходить: ніякої експертизи прав заявника марок державні органи не проводять, і мало того — не можуть проводити, бо складність — значна. Що робити? Давно є рішення: не будемо забувати, що авторське право — виключне. Тому рекомендується заснувати при видачі марок таку експертизу, яка була б підконтрольна правовласникам, які її, до речі, могли б і фінансувати. Ніякого порушення при цьому не було, тому що саме у правовласників — виключні права на свої програмні продукти, і ніхто їм не вправі вказувати, як розповсюджувати, тиражувати і будь-що робити з своїми творами. Але хто ж допустить, — це ж втручання правовласників у свята-святих — у процедуру видачу марок...

Ще одне питання. Стрімкий розвиток піратства на українських інтернет-сайтах. Ширококумовий доступ призвів до того, що вже не треба їздити на базар та купувати контрафактні диски — можна швидко і практично безкоштовно скачати будь-що з Інтернет сайтів. Багато з цих сайтів належать українським юридичним особам. З'явилося навіть таке трактування ситуації: якщо громада позитивно оцінює таку ситуацію, то вже ніякого порушення й нема. Так звана колективна громадська крадіївська порука. Якщо всім вигідно — давайте красти.

Але не будемо забувати: якщо громада буде безкоштовно користуватись найкращими світовими досягненнями — не буде місця для українського виробника інтелектуальної продукції. Нічого він на такому ринку продати не зможе. Це стосується не тільки програмного забезпечення, а й музики, фільмів, тощо. Тобто піратство звісно наносить шкоду іноземним правоволодарям, але вони — багаті і не дуже потерпають від українського піратства, а от вітчизняні творці — просто вмирають, адже, щоб жити, треба продавати результати своєї праці.

В розданих матеріалах є посилання на європейську директиву «Про деякі правові аспекти інформаційних послуг» вказані конкретна відповідальність провайдерів за інформацію, що передається та зберігається. Європейська норма така: провайдер в цілому користується правом невідповідальності за .... але: якщо провайдеру стане відомо про зберігання чи передачу такої інформації, яка порушує чийсь права — і якщо від припинить такі дії, тобто зберігання чи передачу — то він звільняється від відповідальності. Якщо ні — втрачає статус невідповідальності. Настав час і нам прийняти відповідну норму.

І останнє питання. Постійно зростає поріг кримінальної відповідальності по 176 статті. Схема

визначення така, що на сьогодні — це більше 6 тисяч гривень. Тобто якщо вкрати на 6000 — то й відповідальності нема. Колись цей поріг знизили в декілька разів, але зараз він знову виріс. Норма, за якою вилучення речових доказів можливе тільки за рішенням суду, — практично створює основу для швидкого знищення будь-яких доказів.

Це важливі питання удосконалення законодавства, адже всі ці на перший погляд технічні питання прописані в законах. І міняти їх може тільки Верховна Рада України. Крім того, існують і більш теоретичні питання удосконалення законодавства, але за якими в деяких випадках порушники ухиляються від відповідальності.

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
КОМІТЕТ З ПИТАНЬ НАУКИ І ОСВІТИ

До протоколу № 30
від 08 липня 2009 року

**Про затвердження Рекомендацій слухань
у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти
«Ефективність застосування законодавства України
у сфері авторського права і суміжних прав»**

Комітет Верховної Ради України з питань науки і освіти **в и р і ш и в**:

1. Затвердити Рекомендації слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти «Ефективність застосування законодавства України у сфері авторського права і суміжних прав», підготовлений членами робочої групи, створеної Комітетом з питань науки і освіти, з урахуванням пропозицій народних депутатів України, наукових, творчих спілок та інших громадських організацій (додаються).

2. Направити відповідне рішення Комітету з питань науки і освіти і Рекомендації слухань Кабінету Міністрів України, міністерствам і відомствам, судовим і правоохоронним органам для інформації та реагування.

3. Контроль за виконанням рішення покласти на заступника Голови Комітету з питань науки і освіти С. А. Давимуку та голову підкомітету з питань інтелектуальної власності та інноваційної діяльності Д. В. Жванію.

Голова Комітету

В. І. Полохало

РЕКОМЕНДАЦІЇ

слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти «Ефективність застосування законодавства України у сфері авторського права і суміжних прав»

З часу проведення комітетських слухань «Ефективність застосування законодавства України у сфері авторського права і суміжних прав» (3 вересня 2008 р.) відбувся ряд подій, були ухвалені певні рішення: пройшло засідання Ради з питань національної безпеки і оборони України з питань інтелектуальної власності (21 листопада 2008 р.), Кабінетом Міністрів України були дані відповідні доручення з цих питань, органами виконавчої влади прийняті нові документи тощо.

Враховуючи соціально-економічну значимість індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах (хоча їх внесок у ВВП України складає лише 2,85 %), існуючі проблеми та високий рівень контрафакції і піратства у цій сфері, Комітет з питань науки і освіти вирішив ще раз повернутись до розгляду цих питань.

Учасники слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти, що відбулися 3 вересня 2008 р., відзначали, що діяльність державних органів у сфері авторського права і суміжних прав в Україні є неефективною, перешкоджає формуванню цивілізованого ринку інтелектуальної власності. Законодавство України з питань охорони авторського права і суміжних прав не приведено у відповідність до Цивільного кодексу та законодавства ЄС.

На жаль, не введено в дію Указом Президента України рішення Ради з питань національної безпеки і оборони України від 21 листопада 2008 р. «Про право і захист інтелектуальної власності та посилення її ролі у формуванні національного багатства».

Відсутність контролю з боку органів державної виконавчої влади щодо збору, розподілу та виплати авторської винагороди, своєчасних змін до законодавства призвели до негативних наслідків стосовно збору, розподілу та виплати авторської винагороди. Не збирається винагорода за репрографічне відтворення творів літератури та образотворчих, фотографічних творів, за право слідування; не сплачуються в належному обсязі авторська винагорода за використання мелодій у мобільних телефонах (рінгтонів),

відрахування підприємствами, що випускають або імпортують чисті лазерні носії тощо. Не здійснюється виплата винагороди авторам, виконавцям, виробникам фонограм державними телерадіокомпаніями та іншими державними підприємствами і організаціями.

Законодавче забезпечення у сфері авторського права і суміжних прав

З урахуванням існуючих проблем у сфері авторського права і суміжних прав, діяльності організацій колективного управління правами, прогалин у чинному законодавстві, народними депутатами України та органами виконавчої влади було підготовлено і внесено до Верховної Ради України ряд законопроектів. На засіданні Комітету з питань науки і освіти розглянуто і рекомендовано Верховній Раді України розглянути у першому читанні і прийняти за основу такі законопроекти: про колективне управління правами на твори, виконання, фонограми, відеограми (реєстр. № 2451 від 17.05.2008 р., н. д. С. Давимука, Я. Кендзьор), про внесення змін до деяких законів України щодо авторського права і суміжних прав (реєстр. № 4073 від 17.02.2009 р., н. д. Д. Табачник), про авторське право і суміжні права (реєстр. № 4451 від 08.05.2009 р., н. д. О. Доній), про внесення змін до статті 10 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (щодо творів, які не є об'єктами авторського права) (реєстр. № 3411 від 26.11.2008 р., н. д. Ю. Ключковський), про доповнення статті 5 Закону України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» (реєстр. № 3574 від 29.12.2008 р. КМУ).

Рішення щодо проекту закону про внесення змін до деяких законів України для посилення охорони авторського й суміжних прав (реєстр. № 3503 від 18.12.2008 р., н. д. С. Курпіль, О. Голуб, Н. Шуфріч) не було прийнято: рекомендовано розглянути законопроект на одному з чергових засідань Комітету.

Проект закону про визнання таким, що втратив чинність, Закону України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» (реєстр. № 4296 від 01.04.2009 р., н. д. Д. Табачник, І. Шаров) рекомендовано відхилити. На думку Державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України, Служби безпеки України його прийняття призведе до повної тінізації вказаного сегменту ринку та застосування санкцій до України з боку міжнародних інституцій.

Урядовий законопроект про внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права» до Верховної Ради України не надійшов.

Не виконано доручення Прем'єр-міністра України від 17.10.2008 р. № 48224/2/1-08 про внесення змін до адміністративного і кримінального законодавства стосовно посилення контролюючих функцій правоохоронних органів щодо дотримання законодавства у сфері публічного використання музичних творів.

Піратство у сфері авторського права і суміжних прав

За даними щорічного глобального дослідження піратства у галузі програмного забезпечення, яке було оприлюднене Асоціацією виробників програмного забезпечення (BSA), Україна залишається серед країн з найвищим рівнем комп'ютерного піратства у світі, поряд із такими державами, як Зімбабве, Венесуела, Іран тощо. Рівень використання неліцензійного програмного забезпечення в Україні у 2008 р. зріс і становив 84 %, що є одним із найвищих у Європі, а втрати національної економіки від комп'ютерного піратства склали 534 млн. доларів США на рік. При цьому в половині із 110 країн світу, де проводилось дослідження, рівень піратства знизився, і лише в 15 % — виріс.

Незважаючи на Рекомендації парламентських слухань від 27 червня 2007 р. та рішення Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти від 16 квітня 2008 р., МОН України не здійснюється аналіз рівня піратства щодо використання різних об'єктів права інтелектуальної власності в Україні, відсутня методика його оцінки.

Проведений Міністерством внутрішніх справ України аналіз криміногенної ситуації свідчить про появу нових форм злочинів у сфері інтелектуальної власності. Широкого поширення набули факти кіберсквотингу, незаконного розповсюдження творів у мережі Інтернет, а також їх незаконне публічне сповіщення, ретрансляція та публічне виконання, публічна демонстрація у громадських місцях, закладах торгівлі, харчування тощо. Актуальною залишається проблема піратства в аудіовізуальній сфері. Так, з початку 2009 р. кількість фактів камкордінгу (незаконного запису кінофільмів під час перегляду в залі для глядачів за допомогою відеокамери) в порівнянні з аналогічним періодом 2008 р. збільшилась

у двічі. Подальшим розповсюдженням зроблених в кінотеатрах піратських копій фільмів завдаються суттєві збитки компаніям кіноіндустрії.

Піратство на ринку розповсюдження примірників творів, фонограм, відеограм, частково є також наслідком відсутності можливості для авторів або інших суб'єктів авторського права і суміжних прав чи їх представників отримати інформацію про видачу контрольних марок для маркування примірників такої продукції суб'єктам господарювання, які займаються її розповсюдженням, що, в свою чергу, дозволяє в окремих випадках «легалізовувати» піратство. Тому вкрай важливим є прийняття Верховною Радою України законодавчих змін, що стосуються залучення суб'єктів авторського права і суміжних прав чи належних представників та ліцензіатів до системи видачі контрольних марок. Насамперед, потребує змін передбачений Законом України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» механізм обов'язкового маркування голографічними контрольними марками аудіо-, відеокасет і компакт-дисків перед їх випуском у товарний обіг.

Однією з причин високого рівня піратства в Україні є неефективне застосування покарань, передбачених чинним законодавством, за вчинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності.

Вивчення результатів судового розгляду кримінальних справ та адміністративних протоколів свідчить про суспільну небезпеку цих порушень і застосування судами неадекватних завданям матеріальним збиткам покарань. Так, середній розмір штрафів, які застосовуються судами за вчинення адміністративних правопорушень у цій сфері, складає лише 230 грн., хоча санкціями відповідних статей Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачені штрафи до 3,4 тис. грн. Середній розмір штрафів, які застосовуються у вигляді покарання за вчинення злочинів, пов'язаних з незаконним обігом компакт-дисків, складає 6300 грн., хоча законодавчо передбачені штрафи у розмірі від 3,4 до 85 тис. грн. Таким чином, склалася ситуація, коли розміри штрафних санкцій, що застосовуються судами, є неадекватними розмірам завданих матеріальних збитків та не виконують функцію покарання.

Постійно зростає кількість осіб, притягнутих до адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності. Якщо у 2002 році до адміністративної відповідальності за вчинення таких правопорушень було притягнуто лише 903 особи, у 2003 році — 817 осіб, у 2004 році — понад 1,4 тис. осіб, у 2005 — понад 2,6 тис. осіб, у 2006 — понад 3,5 тис. осіб, то у 2007 році — понад 5,6 тис. осіб, у 2008 — 4,7 тис. осіб.

Залишається недосконалою процедура вилучення у правопорушників контрафактної та фальсифікованої продукції. Згідно з Законом України «Про міліцію» працівники міліції мають право вилучати зазначену продукцію лише після отримання відповідного дозволу суду, що не дає можливості

оперативно реагувати на виявлені факти виробництва та розповсюдження підробок.

Вищезазначене свідчить про недостатню координацію дій з боку правоохоронних і контролюючих органів у сфері захисту прав інтелектуальної власності — Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Генеральної прокуратури України, Державної податкової адміністрації України, Антимонопольного комітету України, Державної митної служби України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства культури і туризму України.

У зв'язку з цим потребує вдосконалення система взаємодії правоохоронних і контролюючих органів, що була започаткована Спільним наказом органів центральної виконавчої влади від 21.05.2003 р. № 310/527/193/240/7/1/2-103 вих./271/62/343 щодо Програми скоординованих дій правоохоронних і контролюючих органів у сфері забезпечення захисту прав інтелектуальної власності.

Проблеми охорони та використання програмного забезпечення

За даними Держкомстату України, у 2007 р. офіційний експорт програмного забезпечення складав лише 4,7 тис. дол. США (0,1 %) від загального обсягу доходів, отриманих за розробку програмного забезпечення. За експертними оцінками, Україна надає іноземним суб'єктам господарювання послуги з розроблення програмного забезпечення на суму від 38,5 до 200 млн. дол. США. При цьому не враховані доходи від розробки комп'ютерних ігор, які оцінюються в 48 млн. дол. США і переважно знаходяться в тіні. Таким чином, з урахуванням «тіньової складової» загальний обсяг українського сегменту ринку, пов'язаного з розробкою програмного забезпечення, оцінюється в 2,6–3,5 млрд. грн. Тобто, приблизно третина ринку з розроблення програмного забезпечення знаходиться в тіні.

Аналіз викритих протягом 2002–2008 року злочинів свідчить, що серед 1798 виявлених злочинів 52 % складають злочини, пов'язані з незаконним використанням комп'ютерного програмного забезпечення.

В Україні юридичними та фізичними особами використовується близько 6,5 млн. комп'ютерів, тільки в центральних органах виконавчої влади використовується близько 14 тис. сучасних персональних комп'ютерів та близько 6,3 тис. серверів, більшість з яких була закуплена з ліцензійним програмним забезпеченням. За даними узагальненої органами виконавчої влади інформації, в результаті заходів з легалізації програмного забезпечення частка ліцензійних примірників операційних систем персональних комп'ютерів і локальних мереж, що використовуються органами виконавчої влади, досягла рівня 50,9 % (51,3 % центральні та 47,7 % місцеві органи виконавчої влади) та 38,6 % (38,0 % центральні та 51,7 % місцеві органи виконавчої влади) відповідно.

Комп'ютерне піратство, як правило, набуває форми незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм на носіях інформації (компакт-дисках); незаконної інсталяції програмного забезпечення на комп'ютерну техніку, яка в подальшому реалізується у торговельній мережі; використання неліцензійного комп'ютерного програмного забезпечення при здійсненні господарської діяльності — у бухгалтерському обліку, виробничій діяльності, при наданні комп'ютерних послуг населенню.

Вивчення ситуації, пов'язаної з розповсюдженням контрафактної продукції в мережі Інтернет, свідчить, що застосування до правопорушників лише кримінальних санкцій не дає можливості оперативно впливати на Інтернет-сайти, що розповсюджують контрафактну продукцію. Найбільш ефективним є застосування до власників відповідних Інтернет-сайтів заходів адміністративного впливу — відключення та блокування сайтів, що розповсюджують контрафактну продукцію, від доступу до мережі Інтернет. Однак чинна нормативно-правова база, що регулює суспільні відносини у цій сфері, не дозволяє правоохоронним органам впливати на провайдерів Інтернет-послуг.

Проблеми діяльності організацій колективного управління майновими правами творців

Як відзначалося на парламентських слуханнях «Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування» (21 березня 2007 р.), недосконалість законодавства, неналежний контроль за його виконанням призводить до суттєвих недоліків у діяльності організацій колективного управління правами (ОКУП) авторів, виконавців, виробників фонограм, що включає, зокрема, збір винагороди без належної звітності користувачів, розподіл та виплату винагороди неналежним особам, запровадження низьких довірчих ставок виплати винагороди.

В Україні не створено ефективної системи збору та виплати винагороди авторам, виконавцям, виробникам фонограм, виробникам відеограм, не запроваджено спеціальних форм податкової звітності для ОКУП, що негативно впливає на розвиток ринку авторського права та суміжних прав. Унаслідок недосконалого законодавства та відсутності належного державного контролю мають місце серйозні порушення у діяльності ОКУП.

Рівень збору ОКУП винагороди за використання в країні творів, виконань, фонограм, відеограм є показником тіньового використання об'єктів авторського права і суміжних прав, свідомого ігнорування ефірними телекомпаніями та провайдерами телекомунікаційних послуг (кабельними телекомпаніями) вимог законодавства у сфері авторського права і суміжних прав. В Україні у 2008 р. було зібрано лише 32 млн. грн. (близько 3,2 млн. євро) винагороди, що на 19 %, більше ніж у 2007 р. Водночас в країнах, які

в один період з Україною прийняли оновлене законодавство з авторського права, тільки у сфері музики збирали: Польща — 67 млн. євро (населення 38,1 млн.), Угорщина — 38 (населення 10,1 млн.), Чехія — 27 (населення 10,3 млн.), Словаччина — 24 (населення 5,4 млн.), Литва — 3,7 (населення 3,4 млн.), Латвія — 2,5 млн. євро (населення 2,3 млн.). Таким чином, в Україні збирається винагороди менше, ніж у Литві з населенням 3,4 млн. За оцінкою фахівців, в Україні збори сплачують лише 7 % користувачів.

Закон України «Про авторське право і суміжні права» чітко не врегульовує питання здійснення контролю за діяльністю ОКУП, порядок їх створення та ліквідації, критерії постановки організацій на облік та визначення уповноважених організацій, принципи фінансування, організаційно-правові форми їх діяльності. Як наслідок, на сьогодні на обліку у Державному департаменті інтелектуальної власності МОН України взято на облік 11 організацій колективного управління, окремі з яких створено неналежними особами. ОКУП запроваджують різну договірну практику, принципи розподілу коштів, звітності користувачів (платників винагороди), довільно визначають ставки винагороди, що мають сплачувати користувачі об'єктів авторського права і суміжних прав. Це створює штучну конкуренцію, ведення «тарифних війн» між ОКУП, поглиблення конфлікту інтересів між суб'єктами авторського права і суміжних прав.

Попередній аналіз узагальненої інформації стосовно ОКУП, здійснений у травні 2009 р. МОН України (на виконання доручення Прем'єр-міністра України від 17.10.2008 р. № 48224/2/1-08) щодо сум зібраної, перерахованої та нерозподіленої винагороди за 2004–2008 рр. свідчить, що суми нерозподіленої винагороди з року в рік зростають (ріст у 3,8 раза). До цього часу не вирішено питання щодо розподілу зібраної винагороди ДП УААСП за «чисті носії» протягом 2005–2007 років.

Крім того, не укладаються належні договори між організаціями колективного управління та уповноваженими організаціями згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права», а в разі укладання таких договорів, відсутнє належне виконання їх умов. Слід зазначити, що значна кількість телерадіоорганізацій, в тому числі державних та кабельних операторів і провайдерів телекомунікаційних послуг, відмовляється визнавати інститут колективного управління правами та виконувати покладені на них чинним законодавством зобов'язання щодо сплати винагороди за використання об'єктів авторського права і суміжних прав. Неузгодженість дій та недобросовісна конкуренція між організаціями колективного управління сприяє невиконанню користувачами чинного законодавства України у сфері авторського права і суміжних прав в частині виплати винагороди.

Причини негативного стану справ у низькій виконавчій дисципліні, відсутності належного контролю з боку органів виконавчої влади, правоохоронних та контролюючих органів.

Водночас, Кабінетом Міністрів України внесені зміни до Постанови від 18.01.2003 р. № 71, що стосуються процедури нарахування і виплати винагороди за використання опублікованих з комерційною метою фонограм, відеограм та зафіксованих у них виконань (Постанова Кабінету Міністрів України від 02.04.2009 № 450).

Судовий захист авторського права і суміжних прав

В Україні склалася певна судова практика щодо розгляду справ за ст. 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, ст. 176 Кримінального кодексу України та Кодексу адміністративного судочинства України. Проте аналіз судових рішень, прийнятих у справах про порушення авторських прав, у тому числі порушень з боку ОКУП, свідчить про різні підходи судів щодо застосування матеріальних і процесуальних норм при їх розгляді, що призводить до прийняття неправосудних рішень і формування неправильної судової практики.

Вивчення судової практики господарських судів свідчить про те, що зберігається усталена тенденція до збільшення кількості справ зі спорів, пов'язаних із захистом авторського права і суміжних прав. З 2007 р. такі справи складають 48,1 % від загальної кількості справ, пов'язаних із захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності. У 2008 р. кількість справ зі спорів про авторське право і суміжні права, розглянутих місцевими господарськими судами, збільшилась на 9,4 % у порівнянні з попереднім роком.

На початку 2006 р. Верховний Суд України провів узагальнення застосування судами законодавства у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності. Однак результати розгляду судами відповідних кримінальних справ досі не узагальнені. Засобом вирішення цієї проблеми було б прийняття відповідної Постанови Пленуму Верховного Суду України про практику розгляду судами законодавства про кримінальну відповідальність за порушення авторського права і суміжних прав із рекомендаціями вищої судової інстанції щодо проблемних питань.

Таким чином, аналіз негативних явищ у сфері правової охорони та захисту авторського права і суміжних прав свідчить про необхідність узгоджених, системних заходів з боку органів державної влади на всіх рівнях.

З метою підвищення ефективності застосування законодавства України у сфері авторського права і суміжних прав, створення дієвої системи охорони та захисту майнових прав творців-авторів, виконавців, виробників фонограм, відеограм, учасники слухань рекомендують:

1. Верховній Раді України:

1.1. Розглянути внесені народними депутатами України проекти законів про колективне управління правами на твори, виконання, фонограми,

відеограми (реєстр. №. 2451 від 17.05.2008 р., н. д. С. Давимука, Я. Кендзьор), про внесення змін до деяких законів України щодо авторського права і суміжних прав (реєстр. № 4073 від 17.02.2009 р., н. д. Д. Табачник), про авторське право і суміжні права (реєстр. № 4451 від 08.05.2009 р., н. д. О. Доній), про внесення змін до статті 10 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (щодо творів, які не є об'єктами авторського права) (реєстр. № 3411 від 26.11.2008 р., н. д. Ю. Ключковський), про доповнення статті 5 Закону України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» (реєстр. № 3574 від 29.12.2008 р. КМУ).

1.2. Передбачити в бюджетах державних телерадіокомпаній, інших державних підприємств та організацій видатки на виплату винагороди за використання об'єктів авторського права і суміжних прав.

1.3. Зареєструвати слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти «Ефективність застосування законодавства України у сфері авторського права і суміжних прав» Парламентському видавництву видати збірник матеріалів. Рекомендувати Управлінню справами апарату Верховної Ради України в установленому порядку профінансувати витрати, пов'язані з виданням збірника.

2. Кабінету Міністрів України:

2.1 Визначити систему охорони і захисту інтелектуальної власності як один з найважливіших пріоритетів діяльності Уряду.

2.2. З метою налагодження координації роботи міністерств і відомств, Ради Міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій з боротьби з правопорушеннями у сфері авторського права і суміжних прав створити при Кабінеті Міністрів України, Раді Міністрів Автономної Республіки Крим, обласних адміністраціях та міських держадміністраціях м. Києва та Севастополя координаційні ради з питань інтелектуальної власності за участю представників громадського сектору.

2.3. Передбачити в бюджетах державних телерадіокомпаній, інших державних підприємств і організацій видатки на виплату винагороди за використання об'єктів авторського права і суміжних прав.

2.4. Передбачити видатки на легалізацію комп'ютерних програм у бюджетах органів виконавчої влади при формуванні бюджетів на наступні роки.

2.5. З урахуванням Директиви 2000/31/ЄС Європейського парламенту і Ради від 08.06.2000 р. розробити Закон України «Про надання послуг електронним способом» в якому встановити межі відповідальності постачальників послуг (власників відповідних Інтернет-сайтів), що надаються електронним способом.

2.6. Внести зміни та доповнення до Постанови Кабінету Міністрів України від 18.01.2003 р. № 72 з визначенням мінімальних ставок винагороди, деталізованих за способами використання об'єктів авторського права і суміжних прав, передбачивши

неможливість їх зменшення у договірному порядку та запровадження мінімальної фіксованої суми винагороди.

2.7. Передбачити законодавче врегулювання питання посилення адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення авторського права і суміжних прав в Україні, зокрема, стосовно відтворення аудіовізуальних творів, публічна демонстрація яких здійснюється в кінотеатрах, інших приміщеннях, призначених для публічної демонстрації.

2.8. Забезпечити з боку правоохоронних та контролюючих органів ефективний контроль за діяльністю суб'єктів господарювання, які у своїй господарській діяльності використовують об'єкти авторського права і суміжних прав, зокрема за наявністю у цих суб'єктів господарювання відповідних договорів з організаціями колективного управління та уповноваженими організаціями колективного управління та виплатою цими суб'єктами відповідної винагороди, а також фіксації відповідних порушень (у тому числі в мережі Інтернет). Вирішити питання щодо посилення контролю дільничними інспекторами МВС України за дотриманням законодавства в сфері авторського права і суміжних прав.

3. Міністерству освіти і науки України:

3.1. Привести Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.05.2003 р. № 311 «Про затвердження Порядку обліку організацій колективного управління та здійснення нагляду за їх діяльністю» до вимог чинного законодавства, зокрема постановки на облік організацій колективного управління, які створено виключно авторами або іншими суб'єктами авторського права і суміжних прав згідно з частиною 2 статті 47 Закону України «Про авторське право і суміжні права».

3.2. Привести Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.12.2008 р. № 1175 «Про затвердження Порядку визначення уповноважених організацій колективного управління, які здійснюватимуть збирання і розподіл винагороди (роялті) за використання опублікованих з комерційною метою фонограм і відеограм, і Змін до Порядку обліку організацій колективного управління та здійснення нагляду за їх діяльністю» до вимог чинного законодавства, зокрема Постанови Кабінету Міністрів України від 02.04.2009 р. № 450 і статті 43 Закону України «Про авторське право і суміжні права» та визначити уповноважені організації колективного управління на визначених законних засадах.

3.3. Привести Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.07.2003 р. № 503 «Про затвердження Порядку визначення уповноважених організацій колективного управління, які здійснюватимуть збирання і розподіл між суб'єктами авторського права і (або) суміжних прав коштів від відрахувань (відсотків) виробниками та імпортерами обладнання і матеріальних носіїв, із застосуванням яких у домашніх умовах можна здійснити відтворення творів і виконань, зафіксованих у фонограмах і (або) відеограмах» до вимог чинного законодавства, зокрема Постанови

Кабінету Міністрів України від 27.06.2003 р. № 992 і статті 42 Закону України «Про авторське право і суміжні права» та визначити уповноважені організації колективного управління на визначених законних засадах.

4. Державному комітету телебачення і радіомовлення України, Національній раді України з питань телебачення і радіомовлення, Міністерству освіти і науки України, Міністерству культури і туризму України, Державній податковій адміністрації України:

4.1. Розробити комплекс заходів щодо врегулювання механізму сплати та визначення розмірів авторської винагороди за використання об'єктів авторського права і суміжних прав телерадіоорганізаціями та провайдерами телекомунікаційних послуг.

5. Міністерству культури і туризму України:

5.1. Підготувати пропозиції щодо приведення до вимог чинного законодавства Постанови Кабінету Міністрів України від 28 березня 2001 р. № 294 «Про внесення змін до Положення про державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів» з урахуванням вимог ст. 15, ч. 2 ст. 17, ст. 32, ст. 47 Закону України «Про авторське право і суміжні права» та інтересів бюджету щодо отримання податку з винагороди авторів або інших суб'єктів авторського права і суміжних прав.

6. Державному комітету статистики України:

6.1. Для реалізації вимог ч. 5 ст. 15, ч. 2 ст. 17, ч. 4 ст. 47 Закону України «Про авторське право і суміжні права» та Постанов Кабінету Міністрів України від 18.01.2003 р. № 72, від 02.04.2009 р. № 450 розробити первинні документи статистичної звітності для обліку об'єктів авторського права і (або) суміжних прав та запровадити відповідну статистичну звітність щодо використання таких об'єктів установами, організаціями та підприємствами.

7. Державному комітету інформатизації України, Міністерству освіти і науки України, Міністерству економіки України:

7.1. З метою виведення з тіньового сегменту ринку з розробки програмного забезпечення, розробити Державну цільову програму розвитку інформаційних технологій, індустрії програмної продукції України та підтримки розробників програмного забезпечення.

8. Міністерству економіки України, Міністерству освіти і науки України, Міністерству внутрішніх справ України, Державній податковій адміністрації України, Державному комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Міністерству юстиції України у частині здійснення своїх повноважень:

8.1. Відповідно до доручення Прем'єр-міністра України від 17.10.2008 р. № 48224/2/1-08 провести ревізію реєстру організацій колективного управління та виключення з нього в установленому порядку тих організацій, що утворені та провадять діяльність з порушенням вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності.

8.2. Розробити методичні рекомендації щодо дотримання усіма господарюючими суб'єктами вимог бухгалтерського та податкового обліку, звітності стосовно наявності на балансі об'єктів авторського права і суміжних прав або нарахування, виплати винагороди за використання об'єктів авторського права і суміжних прав.

8.3. Запровадити спеціальні форми податкової звітності для організацій колективного управління, що дозволить державі контролювати своєчасність та повноту сплати до бюджету податку з доходів фізичних осіб або інших належних податків.

8.4. Розробити методичні рекомендації щодо викриття правопорушень, пов'язаних з порушенням авторського права і суміжних прав під час публічного сповіщення, публічного виконання та публічної демонстрації творів, виконань, фонограм, відеограм.

8.5. Відповідно до доручення Прем'єр-міністра України від 17.10.2008 р. № 48224/2/1-08 внести зміни до адміністративного і кримінального законодавства стосовно посилення контролюючих функцій правоохоронних органів щодо дотримання законодавства у сфері інтелектуальної власності.

8.6. Забезпечити контроль за суб'єктами господарювання, які у своїй господарській діяльності використовують твори, виконання, фонограми, відеограми та, за наявності відповідних договорів з ОКУП, виплатою винагороди за використання об'єктів авторського права і суміжних прав.

8.7. Здійснити аналіз сплати суб'єктами господарювання винагороди за використання об'єктів авторського права і суміжних прав відповідно до Постанов Кабінету Міністрів України від 18.01.2003 р. № 72, від 02.04.2009 р. № 450 та розробити на його основі методичні рекомендації (тарифні сітки) на справедливих ринкових умовах.

9. Верховному Суду України:

9.1. Здійснити узагальнення практики розгляду судами цивільних справ щодо захисту авторських і суміжних прав, а також узагальнення практики розгляду судами кримінальних справ про злочини у сфері авторських і суміжних прав, на основі вивченої проблематики надати судам відповідні роз'яснення з зазначених питань.

9.2. Поглибити спеціалізацію судів, віднести до юрисдикції господарських судів усі справи у спорах, пов'язаних із захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності. Систематично надавати судам відповідні роз'яснення з питань захисту авторських та суміжних прав. Постійно підвищувати кваліфікацію суддів у сфері інтелектуальної власності.

10. Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти:

10.1. Створити робочу групу з метою аналізу узгодженості нормативних актів України у сфері авторського права і суміжних прав, підготовки пропозицій щодо його вдосконалення, розробки науково-практичного коментаря до Закону України «Про авторське право і суміжні права».

Інформаційно-аналітичні матеріали

Довідка про результати перевірки діяльності Державного департаменту інтелектуальної власності з питань повноти виконання функцій щодо організацій колективного управління

Комісія у складі голови комісії Кулікова П. М. та членів комісії Миргородського В. Л., Робак О. М., Стиренко Л. М., Чекавського М. М., Шовкалюка В. С., Ясиневича Я. Я. та Кононенка В. П. відповідно до наказу Міністерства освіти і науки від 30.03.2009 року № 286 провела перевірку роботи Державного департаменту інтелектуальної власності з питань повноти виконання функцій щодо організацій колективного управління.

Діяльність організацій колективного управління регулюється законодавством України про авторське і суміжні права, яке базується на Конституції України і складається з відповідних норм Цивільного кодексу України, законів України «Про авторське право і суміжні права» (далі — Закон), «Про кінематографію», «Про телебачення і радіомовлення», «Про видавничу справу», «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» та інших законів України, що охороняють особисті (немайнові) і майнові права авторів, їх правонаступників, права виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення, а також з міжнародних актів, до яких приєдналася Україна:

1) Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. Закон України від 31.05.1995 р. № 189/95-ВР.

2) Всесвітня конвенція про авторське право. Постанова Верховної Ради України від 23.12. 1993 р. № 3794-12.

3) Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм. Закон України від 15.06.1999 р. № 738-XIV.

4) Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (Рим, 26 жовтня 1961 року). Закон України від 20 вересня 2001 р. № 2730-III.

5) Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року. Закон України від 20 вересня 2001 р. № 2731-III.

6) Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року. Закон України від 20 вересня 2001 р. № 2732-III.

Кабінетом Міністрів України встановлені мінімальні ставки винагороди за використання об'єктів авторського права і суміжних прав (постанова КМУ від 18.01.2003 № 72), розмір винагороди (рояліті) за використання опублікованих з комерційною

метою фонограм і відеограм та порядок її виплати (Постанова КМУ від 18.01.2003 № 71), розмір відрахувань виробниками та імпортерами обладнання і матеріальних носіїв, із застосуванням яких у домашніх умовах можна здійснити відтворення творів і виконань, зафіксованих у фонограмах і (або) відеограмах (Постанова КМУ від 27.06.2003 № 992).

Отже, з 2003 року у сфері авторського права і суміжних прав законодавчо врегульовано розміри і порядок застосування ставок винагороди за використання об'єктів авторського права і суміжних прав.

Виплата належної винагороди, дотримання майнових прав авторів, виконавців, виробників фонограм, відеограм є важливим аспектом охорони авторського права і суміжних прав і забезпечується через систему організацій колективного управління майновими правами.

Основні положення щодо створення та діяльності організацій колективного управління регулюються Законом України «Про авторське право і суміжні права».

У ст. 1 Закону «організація колективного управління» (далі — ОКУ) визначена як організація, що управляє на колективній основі майновими правами суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав і не має на меті одержання прибутку. Суб'єкти авторських і суміжних прав можуть доручати управління своїми майновими правами організаціям колективного управління, що мають статус юридичної особи, та відповідним державним організаціям, установчі документи яких передбачають здійснення таких функцій (п. 1, п. 5 ст. 47).

Статтею 4 Закону щодо організацій колективного управління визначені наступні функції Установи (Міністерства освіти і науки України, які, в свою чергу, делеговані Державному департаменту інтелектуальної власності):

- ведення обліку ОКУ після їх державної реєстрації;
- здійснення нагляду за діяльністю цих організацій;
- надання їм методичної допомоги;
- визначення уповноважених організацій колективного управління;
- здійснення посередництва у переговорах і при вирішенні конфліктів між ОКУ, а також між цими організаціями і суб'єктами авторського права і (або) суміжних прав;
- сприяння діяльності ОКУ, пов'язаної з виконанням їх функцій.

Вказані функції делеговані Міністерством освіти і науки України Державному департаменту інтелектуальної власності (далі — Держдепартамент) наказами:

— Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 травня 2003 р. № 311 «Про затвердження Порядку обліку організацій колективного управління та здійснення нагляду за їх діяльністю», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 04.06.2003 за № 436/7757 (далі — Наказ МОН № 311);

— Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.12.2008 р. № 1175 «Про затвердження Порядку визначення уповноважених організацій колективного управління, які здійснюватимуть збирання і розподіл винагороди (роялті) за використання опублікованих з комерційною метою фонограм і відеограм», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 22.01.2009 р. № 66/16082 (далі — Наказ МОН № 1175);

— Наказ Міністерства освіти і науки України від 25 липня 2003 р. № 503 «Про затвердження Порядку визначення уповноважених організацій, які здійснюватимуть збирання і розподіл між суб'єктами авторського права і (або) суміжних прав коштів від відрахувань (відсотків) виробниками та імпортерами обладнання і матеріальних носіїв, із застосуванням яких в домашніх умовах можна здійснити відтворення творів і виконань, зафіксованих у фонограмах і (або) відеограмах», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 15.08.2003 за № 717/8038 (далі — Наказ МОН № 503);

— Наказ Міністерства освіти і науки України, Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Державної податкової адміністрації України від 24 листопада 2003 р. № 780/123/561 «Про затвердження Порядку здійснення відрахувань виробниками та імпортерами обладнання і матеріальних носіїв, із застосуванням яких в домашніх умовах можна здійснити відтворення творів і виконань, зафіксованих у фонограмах і (або) відеограмах», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 12.12.2003 за № 1153/8474 (далі — Наказ МОН № 780).

Діяльність по виконанню вищезазначених функцій, делегованих Держдепартаменту, здійснюється відділом з питань авторського права і суміжних прав, відповідно до Положення про відділ з питань авторського права і суміжних прав (додається). Відділ складається із начальника відділу, його заступника та п'ятох головних спеціалістів, які працюють у цій сфері від 3-х до 8-ми років. Структура Державного департаменту інтелектуальної власності додається.

Під час перевірки встановлено, що на облік у Держдепартаменті перебуває 13 організацій колективного управління, яким видані відповідні свідоцтва:

1. Державне підприємство «Українське агентство з авторських та суміжних прав» (ДП УААСП).

2. Всеукраїнське об'єднання суб'єктів авторських і суміжних прав «Оберіг»*.

3. Громадська організація «Об'єднання правоволодарів у сфері образотворчого мистецтва та архітектурної діяльності «Статус»*.

4. Об'єднання підприємств «Український музичний альянс».

5. Об'єднання підприємств «Українська ліга музичних прав».

6. Громадська організація «Агентство охорони прав виконавців»*.

7. Всеукраїнська громадська організація «Гільдія кінорежисерів «24/1»*.

8. Асоціація «Дім авторів музики в Україні»

9. Всеукраїнська громадська організація «Автор»*

10. Асоціація «Гільдія виробників відеограм і фонограм»

11. Всеукраїнська громадська організація «Всеукраїнське Агентство з авторських та суміжних прав»*.

12. Приватна організація «Українське агентство з авторських прав».

13. Всеукраїнська громадська організація «Всеукраїнське Агентство авторських прав»*.

Уповноваженими організаціями колективного управління по збору та розподілу винагороди, які визначені Держдепартаментом, є:

1) об'єднання підприємств «Український музичний альянс» (ОП УМА) (стаття 42 Закону України «Про авторське право і суміжні права») (збирання і розподіл між суб'єктами авторського права і суміжних прав коштів від відрахувань виробниками та імпортерами обладнання і матеріальних носіїв, із застосуванням яких у домашніх умовах можна здійснити відтворення творів і виконань, зафіксованих у фонограмах і відеограмах (чисті носії);

2) об'єднання підприємств «Український музичний альянс»; об'єднання підприємств «Українська ліга музичних прав» (стаття 43 Закону України «Про авторське право і суміжні права») (збирання і розподіл винагороди за використання опублікованих з комерційною метою фонограм і відеограм та контроль за їх правомірним використанням).

Перевіркою встановлено, що Держдепартаментом, відповідно до вимог ст. 1 та ст. 47 Закону України «Про авторське право та суміжні права» та відповідних нормативно-правових актів поставлені на облік п'ять організацій ОКУ, що створені суб'єктами авторського права і суміжних прав — юридичними особами: асоціація «Дім авторів музики в Україні», об'єднання підприємств «Українська ліга музичних прав», об'єднання підприємств «Український музичний альянс», Асоціація «Гільдія виробників відеограм і фонограм», Приватна організація «Українське агентство з авторських прав», сім ОКУ, що створені фізичними особами, одна організація — державне підприємство ДП УААСП.

(* ОКУ у формі громадських організацій).

Комісія здійснила перевірку реєстраційних та облікових документів ОКУ, взятих на облік, в ході якої підтверджено, що всі ОКУП:

— є юридичними особами, мають на меті здійснення діяльності по управлінню на колективній основі майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав, не займаються господарською діяльністю, не мають на меті отримання прибутку, створені суб'єктами авторського права і суміжних прав, що передали права в управління, мають статuti, що відповідають вимогам законодавства у сфері авторського права і суміжних прав. Стосовно поширення діяльності на територію всієї України та існування місцевих осередків або представництв в більшості областей України лише дві не відповідають цьому критерію, а саме громадська організація «Об'єднання правоволодарів у сфері образотворчого мистецтва та архітектурної діяльності «Статус» та громадська організація «Агентство охорони прав виконавців», які згідно з Порядком обліку організацій колективного управління, затвердженого Наказом МОН від 08.02.2002 р. № 81, взяті на облік 29.10.2002 р. та 05.03.2003 р., відповідно. Зазначені ОКУ попереджені про необхідність внесення змін до статутних документів та створення представництв або осередків.

— Всі ОКУ подали до Держдепартаменту для постановки на облік відповідні заяви та документи, а саме: копії установчих документів (засвідчені в установленому законодавством порядку), довідку з банку про відкриття рахунку, копії довідки про включення до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (засвідчені в установленому законодавством порядку), відомості про осіб, уповноважених представляти організацію, копію довідки Державної податкової адміністрації України про внесення до Реєстру неприбуткових організацій та установ, копію свідоцтв про реєстрацію об'єднання громадян (громадські організації*), довідку про місцеві осередки або представництва, відомості про всіх засновників тощо. Заяви про взяття ОКУ на облік та зазначені документи посвідчуються підписом посадових осіб організацій та скріплені печаткою, як це передбачено положеннями наказу МОН № 311.

Комісією перевірені Реєстр ОКУ та Реєстри уповноважених ОКУ, що відповідно до наказів МОН ведуться Держдепартаментом. Порушень щодо заповнення зазначених Реєстрів не виявлено.

За інформацією Держдепартаменту з 2003 року до департаменту звернулися 23 організації з приводу постановки їх на облік ОКУ. Довідка щодо прийнятих рішень Держдепартаментом додається.

8 організаціям відмовлено в обліку на підставах, визначених наказом МОН № 311, а саме:

невідповідності вимогам Порядку, затвердженого наказом МОН № 311;

подання неповного переліку документів;

подання статуту та інших документів, оформлення та зміст яких не відповідає вимогам законодавства.

Відповідно до Порядку, затвердженого наказом МОН № 311 (пункт 6) передбачено, що після усунення причин, що були підставою для винесення рішення про відмову в узятті на облік, відповідна організація може повторно подати заяву та документи для взяття її на облік. Таким чином, серед організацій, які подавали документи на облік ОКУ, 5 організацій повторно подали заяви з виправленими документами та після другого розгляду були взяті Держдепартаментом на облік ОКУ.

Щодо створення ДП УААСП комісія встановила, що ця організація є самостійним суб'єктом господарювання. Відповідно до п. 1.2.1. Статуту ДП УААСП створено з метою управління на колективній основі майновими правами суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав є державним підприємством, створеним наказом МОН України від 07.06.2000 року № 177 на базі Державного агентства України з авторських і суміжних прав (ДААСП) і відповідно до наказу МОН від 12.09.2000 р. № 444 є його правонаступником. ДП УААСП засноване на державній власності і належить до сфери управління МОН України та підпорядковане Держдепартаменту.

Таким чином, ДП УААСП за організаційно-правовою формою є державним підприємством, а за сферою діяльності є ОКУ. Така можливість передбачена Законом України «Про авторське право і суміжні права», зокрема ч. 5 ст. 47 цього Закону визначає, що суб'єкти авторського права можуть також доручати управління своїми правами на колективній основі відповідним державним організаціям, установчі документи яких передбачають здійснення таких функцій, і взяття на облік ДП УААСП та включення його до реєстру ОКУ здійснено відповідно до законодавства.

Додатково комісією встановлено, що ДП УААСП представляє права понад 4 000 авторів, є постійним і повноважним членом Міжнародної конфедерації авторських та композиторських товариств (CISAC), що об'єднує 217 авторсько-правових товариств у 116 країнах світу. У рамках співпраці з членами CISAC ДП УААСП укладено 84 договори з організаціями колективного управління іноземних держав (США, Великобританії, Німеччини, Франції, Росії, Італії, Іспанії та ін.) про взаємне представництво інтересів по забезпеченню охорони майнових прав авторів та їх правонаступників, що дає змогу представляти та захищати їх права не лише на території України, але і за кордоном. Під час перевірки встановлено, що ДП УААСП розміщувало кошти, передбачені для виплати авторам, на поточному рахунку ВАТ «Європейський банк розвитку і заощаджень», який ліквідовано. За інформацією, ДП УААСП було вжито ряд заходів, направлених на забезпечення виплати цих коштів авторам, зокрема були здійснені необхідні дії щодо пред'явлення вимог до банку, проведена зустріч з заступником Голови Національного Банку України, направлене звернення Голові Національного Банку України з

проханням посприяти у врегулюванні питання повернення коштів ДП УААСП для виплати їх авторам. Наразі питання залишається невирішеним.

Відповідно до статей 4, 48 Закону, пунктів 2, 9, 10 Порядку обліку організацій колективного управління та здійснення нагляду за їх діяльністю, затвердженого наказом МОН № 311, Держдепартамент здійснює нагляд за діяльністю ОКУП, у тому числі уповноважених організацій.

Комісія проаналізувала звітну інформацію, яку надають ОКУ Держдепартаменту для здійснення ним нагляду за діяльністю ОКУ та встановила: більшість ОКУ надають звітну інформацію у строки та по формі, що визначені Порядком.

Водночас, під час перевірки виявлено, що станом на 24.04.2009 року не отримано звітної інформації за 2008 рік від організацій: Всеукраїнська громадська організація Гільдія кінорежисерів «24/1»; Всеукраїнська громадська організація «Всеукраїнське Агентство Авторських Прав». При цьому Держдепартамент надіслав листи зазначеним організаціям з вимогою терміново надати звітну інформацію відповідно до законодавства (листи Держдепартаменту, відповідно, від 14.04.2009 № 16-14/2206, від 14.04.2009 № 16-14/2210).

Комісія ознайомила з рішеннями Держдепартаменту щодо запровадження заходів за результатами нагляду та встановила, що за порушення вимог законодавства у сфері авторського права і суміжних прав рішеннями Держдепартаменту знято з обліку ОКУ Дніпропетровську обласну громадську організацію «Товариство інтелектуальної власності» (рішення від 24.10.2003 року), громадську організацію «Спілка авторів України» (рішення від 20.06.2006 року), Всеукраїнську громадську організацію «Українська Авторська Спілка» (рішення від 06.03.2009 року).

До громадської організації «Об'єднання правоволодарів у сфері образотворчого мистецтва та архітектурної діяльності «Статус», Всеукраїнської громадської організації Гільдія кінорежисерів «24/1» рішеннями Держдепартаменту від 02.02.2009 року застосовані санкції у формі тимчасової заборони (зупинення) права ОКУ на укладання договорів про збір винагороди чи договорів надання дозволу на використання об'єктів авторського права і (або) суміжних прав на строк до трьох місяців.

Комісія опрацювала документи щодо визначення уповноваженої ОКУП по збору та розподілу відрахувань за чисті носії і зазначає — функції уповноваженої ОКУП у цьому напрямку з 22.08.2003 р. виконувало ДП УААСП, яке Держдепартаментом 19.12.2007 р. було виключено з реєстру уповноважених ОКУП на виконання протесту Генеральної прокуратури України від 21.02.2007 р.

Комісією встановлено, що ДП УААСП здійснило розподіл отриманих відрахувань між ОКУ за 2004 рік. Кошти за 2005–2007 роки залишилися

не розподіленими та не перерахованими і на даний час знаходяться на поточному рахунку ДП УААСП.

Рішенням Держдепартаменту від 20.12.2007 р. на підставі поданих документів, що відповідали нормам чинного законодавства у сфері авторського права і суміжних прав, визначено нову уповноважену ОКУП у вказаному напрямку, а саме ОП УМА. Але на даний час кошти, передбачені на виплати відрахувань, ДП УААСП не перераховані ОП УМА. За інформацією Держдепартаменту, ОП УМА готує подання до суду щодо перерахування ДП УААСП відрахувань за чисті носії ОП УМА. ДП УААСП затягнуло вирішення даного питання, а Держдепартамент не вжив дієвих заходів до ДП УААСП щодо своєчасного перерахування коштів.

Крім того, комісія проаналізувала документи, що стосуються виключення з реєстру уповноважених ОКУП Всеукраїнського об'єднання суб'єктів авторських прав і суміжних прав «Оберіг» (далі — Об'єднання «Оберіг»), що було визначено уповноваженою організацією і діяло протягом 2003 — 2006 років. За результатами аналізу встановлено, що до 27.12.2006 р. уповноваженою ОКУП по збиранню і розподілу винагороди за використання опублікованих з комерційною метою фонограм і відеограм було Об'єднання «Оберіг» (свідectvo від 31.07.2003 № 1). Об'єднання рішенням Держдепартаменту від 27.12.2006 року за порушення вимог законодавства у сфері авторського права і суміжних прав виключено з реєстру уповноважених ОКУП. Об'єднання «Оберіг» після виключення його з реєстру уповноважених ОКУП не мало права здійснювати збір винагороди за використання фонограм, відеограм, опублікованих з комерційною метою та зафіксованих у них виконань (пункт 10 Порядку визначення уповноважених організацій колективного управління, які здійснюватимуть збирання і розподіл винагороди (роялті) за використання опублікованих з комерційною метою фонограм і відеограм, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 21.05.2003 № 309, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 04.06.2003 № 437/7758) та повинно було повернути оригінал свідectва про визначення Об'єднання «Оберіг» уповноваженою організацією, про що організація неодноразово попереджувалась. Як свідчать результати перевірки, об'єднання «Оберіг» вимоги Держдепартаменту не виконало.

Правомірність прийнятого Держдепартаментом рішення підтверджено відповідними рішеннями суду, прийнятими за позовами Об'єднання «Оберіг» до Держдепартаменту щодо скасування рішення про виключення організації з реєстру уповноважених організацій колективного управління. Постановою Господарського суду м. Києва від 26.07.2007 р., ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду від 17.12.2008 р. у задоволенні позову та апеляційної скарги Об'єднання «Оберіг» відмовлено.

Крім того, комісія перевірила документи про виключення з реєстру уповноважених ОКУП Всеукраїнської громадської організації «Всеукраїнське Агентство з авторських та суміжних прав», яка була визначена уповноваженою організацією та діяла з 24.03.2008 р. по 01.04.2009 року. Організацію, на підставі положень наказу № 1175, рішенням Держдепартаменту від 02.04.2009 року виключено з реєстру уповноважених організацій колективного управління та анульовано свідоцтво про визначення організації колективного управління уповноваженою організацією.

Комісією встановлено, що наказ МОН від 22.12.2008 р. № 1175 прийнятий на виконання пункту 5 протоколу наради з питань захисту авторських і суміжних прав у сфері музичної індустрії у Прем'єр-міністра України Ю. В. Тимошенко з представниками музичних кіл та доручення Кабінету Міністрів України від 04.11.2008 № 54312/0/1-08, яким Міністерству освіти і науки України доручено невідкладно в установленому порядку затвердити зміни до власних наказів від 21 травня 2003 року № 309 та від 21 травня 2003 року № 311 з метою вдосконалення діючої системи колективного управління, а саме встановлення чіткого та прозорого механізму, зокрема визначення уповноважених ОКУП.

За результатами перевірки та аналізу поданих ОКУП (УМА, Ліга, Об'єднання «Оберіг») документів, комісією зроблений висновок, що визначення Держдепартаментом уповноважених організацій у сфері збору та розподілу винагороди за використання опублікованих з комерційною метою фонограм і відеограм в цілому здійснювалося відповідно до діючого законодавства у сфері авторського права і суміжних прав.

Пунктом 7 статті 48 Закону визначено, що організація колективного управління зобов'язана надавати Установі (Держдепартаменту) інформацію про укладання договорів з іншими організаціями колективного управління, у тому числі іноземними, та про управління майновими правами суб'єктів авторського і суміжних прав; річний баланс та звіт, результати аудиторських перевірок; дані про осіб, уповноважених представляти організацію тощо.

Поряд з тим, у наказі МОН № 311 визначено, що інформація, одержана при виконанні функцій нагляду, не може бути розголошена без згоди організації, крім випадків, які передбачені чинним законодавством; за порушення цих вимог передбачена відповідальність згідно з чинним законодавством (п. 9 Порядку, затвердженого цим наказом).

Законодавством не передбачається оприлюднення Держдепартаментом результатів діяльності ОКУП. Організації можуть здійснювати оприлюднення самостійно.

На запит комісії щодо документального підтвердження здійснення Держдепартаментом функцій нагляду, ДДІВ звернувся до ОКУ за дозволом про надання інформації. Із 13 діючих організацій не надали

згоди на розголошення звітної інформації наступні організації:

- Об'єднання підприємств «Український музичний альянс»;
- Об'єднання підприємств «Українська ліга музичних прав»;
- Всеукраїнська громадська організація «Всеукраїнське Агентство з авторських та суміжних прав»;
- Приватна організація «Українське агентство з авторських прав»;
- Всеукраїнська громадська організація «Всеукраїнське Агентство Авторських Прав».

Із звітною інформацією цих організацій колективного управління були ознайомлені лише представники Міністерства освіти і науки України — члени комісії. Аналіз узагальненої інформації ОКУ щодо сум зібраної, перерахованої та нерозподіленої винагороди за 2004–2008 роки показав, що суми нерозподіленої винагороди з року в рік зростають (ріст у 3,8 раза).

Під час перевірки встановлено, що при Держдепартаменті створено дорадчий орган — Координаційну раду з питань авторського права і суміжних прав, членами якої є організації колективного управління (Положення про Координаційну раду додається). Координаційна рада діє з 2003 року.

Розглядаючи протоколи засідань Координаційної ради, комісія дійшла висновку, що незважаючи на посередництво Держдепартаменту та діяльності Координаційної ради з питань авторського права і суміжних прав до цього часу не вирішено питання щодо розподілу зібраної винагороди ДП УААСП за «чисті носії» протягом 2005–2007 років. Тобто посередництво Держдепартаменту щодо вирішення конфліктів у деяких випадках не призвело до позитивних результатів.

Загалом, посередництво Держдепартаментом здійснюється у разі виникнення конфліктів між організаціями колективного управління, а також між організаціями та суб'єктами авторського права і суміжних прав. Таке посередництво проводиться шляхом розгляду Держдепартаментом звернень (скарг) зазначених осіб та направлення письмових відповідей, проведення нарад з метою узгодження спірних питань, а у разі неможливості їх врегулювання, Держдепартамент пропонує вирішити проблемне питання у судовому порядку. Комісія вибірково ознайомила із письмовими відповідями, наданими Держдепартаментом, на виконання вимог Закону України «Про авторське право і суміжні права» (стаття 4) щодо здійснення посередництва.

На виконання положень Закону (стаття 4) Держдепартамент надає методичну допомогу організаціям колективного управління. Зокрема, на виконання наказу МОН № 1175 розроблені та затверджені наказом Держдепартаменту від 27.02.2009 № 43 Методичні рекомендації щодо заповнення ОКУП форм звітності (додається).

Комісією перевірено діяльність Держдепартаменту щодо доступності інформації, що стосується створення та діяльності організацій колективного управління для громадськості. На сайті Держдепартаменту у розділі «Авторське право і суміжні права» міститься інформація про організації колективного управління, а також надаються роз'яснення питань у сфері авторського права і суміжних прав. Держдепартамент відповідно до Закону (стаття 4) організовує публікацію офіційного бюлетеня з питань охорони авторського права і суміжних прав. Нормативні акти у сфері авторського права і суміжних прав, повідомлення про організації колективного управління, відомості про державну реєстрацію авторського права на твір і договорів публікуються в офіційному бюлетені «Авторське право і суміжні права».

Щодо фінансових надходжень. Комісією встановлено, що отримання Держдепартаментом будь-яких відрахувань від ОКУ та ОКУП не передбачено. Департамент проводить роботу з ОКУ на безоплатній основі, у тому числі видачу свідоцтв організаціям колективного управління.

Законодавством у сфері авторського права і суміжних прав визначено, що зібрані кошти організаціями колективного управління, у тому числі уповноваженими організаціями, розподіляються та виплачуються суб'єктам авторського права і (або) суміжних прав. Тобто ці відносини стосуються приватного права.

Отже, Держдепартамент як державний орган, не має відношення до приватних коштів, що збираються, розподіляються та виплачуються організаціями колективного управління.

На виконання рекомендацій парламентських слухань від 21.03.2007 року та з метою удосконалення чинного законодавства, доопрацьовано проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів з питань авторського права і суміжних прав», який був повернутий Кабінетом Міністрів України з урахуванням зауважень та пропозицій, висловлених до законопроекту заінтересованими центральними органами виконавчої влади та Секретаріатом Кабінету Міністрів. Окремий розділ цього законопроекту стосується врегулювання питань діяльності організацій колективного управління. При розробці законопроекту було враховано європейський досвід створення та діяльності організацій колективного управління. Законопроект поданий ДДІВ на узгодження до Міністерства освіти і науки України.

Держдепартаментом розроблений проект Закону України «Про доповнення статті 5 Закону України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних», підготовлений на підставі чисельних звернень осіб, яким належать майнові права на відповідні об'єкти авторського права і суміжних прав.

Основні положення проекту Закону передбачають надання, через офіційний веб-сайт центрального органу виконавчої влади у сфері інтелектуальної власності, доступу до інформації особам, яким належать права на об'єкти авторського права і суміжних прав (дана інформація подається заявником на одержання контрольних марок).

За поясненнями Держдепартаменту, прийняття даного Закону надасть можливість створити перепони при здійсненні піратської діяльності, що може бути досягнуто через надання суб'єктам авторського права і суміжних прав можливості захистити свої інтереси самостійно в процесі видачі контрольних марок на примірники аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних. Зазначений проект Закону поданий на розгляд Верхової Ради України 29.12.2008 року.

Держдепартаментом проводяться заходи стосовно підвищення свідомості зацікавлених осіб з питань практичної реалізації законодавства у сфері авторського права і суміжних прав шляхом щомісячного проведення семінарів, круглих столів, нарад. Інформація щодо цих заходів постійно висвітлюється на сайті Держдепартаменту.

Проаналізувавши діяльність Держдепартаменту по виконанню функцій щодо організацій колективного управління та діяльність самих організацій, комісія пропонує:

- з метою недопущення несанкціонованого використання ОКУ та ОКУП зібраної та нерозподіленої винагороди не за призначенням, у тому числі на депозитних рахунках в банківських та інших фінансово-кредитних установах, а також в розподілі доходів, отриманих від такої діяльності, рішення повинні прийматись виключно суб'єктами авторського права та суміжних прав, інтереси яких представляє організація. При цьому депозитні угоди повинні підлягати обов'язковому страхуванню від фінансових ризиків;

- враховуючи, що організації колективного управління, що створюються та діють в Україні, мають забезпечувати належне представництво вітчизняних авторів та виконавців, необхідно встановити, що засновниками організацій колективного управління можуть бути виключно суб'єкти авторського права і суміжних прав, що є громадянами України або юридичні особи, зареєстровані в Україні і в статутному капіталі яких відсутня частка іноземних інвестицій;

- з метою забезпечення відкритості діяльності організацій колективного управління і контролю з боку членів цих організацій за їх діяльністю пропонується, щоб кожна організація забезпечила створення в мережі Інтернет власної офіційної веб-сторінки, на якій регулярно б розміщувалась інформація про її діяльність;

- враховуючи щорічне зростання обсягів авторської винагороди і зважаючи на її бюджетотворюючий характер, доцільно запровадити спеціальні

форми податкової звітності для організацій колективного управління, що дозволить державі контролювати своєчасність та повноту сплати до бюджету податку з доходів фізичних осіб;

— з метою активізації державної політики у сфері охорони авторського права і суміжних прав підготувати доповнення до ст. 4 Закону України «Про авторське право і суміжні права» щодо наділення Держдепартаменту правами по контролю за діяльністю ОКУ та ОКУП.

Крім того, Держдепартаменту розробити та вжити дієвих заходів щодо:

— організацій колективного управління, які не виконують вимоги законодавства у сфері авторського права і суміжних прав;

— вирішення проблемних питань по перерахуванню коштів за «чисті носії», зібрані ДП УААСП протягом 2005–2007 років, ОКУП ОП УМА;

— організацій, позбавлених права уповноважених ОКУП;

— повернення коштів ДП УААСП від комерційного банку, який ліквідовано.

Додатки:

Положення про відділ з питань авторського права і суміжних прав;

Структура Державного департаменту інтелектуальної власності ;

Положення про Координаційну раду з питань авторського права і суміжних прав;

Наказ Держдепартаменту «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення ОКУП форм звітності»;

Наказ Держдепартаменту «Щодо виконання вимог наказу Міністерства освіти і науки України»;

Інформація щодо організацій колективного управління.

Комісія

Голова комісії

Члени комісії

П. М. Куликов

В. Л. Миргородський

О. М. Робак

Л. М. Стиренко

М. М. Чекавський

В. С. Шовкалюк

Я. Я. Ясиневич

В. П. Кононенко

З довідкою ознайомився та один екземпляр отримав

Голова Держдепартаменту

М. В. Паладій

**Довідково-аналітичні матеріали МВС України
до комітетських слухань Верховної Ради України
«Ефективність застосування законодавства України
у сфері авторського права і суміжних прав»
3 липня 2009 року**

На виконання Указу Президента України від 27.04.2001 № 285/2001 «Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності» у 2001 році в структурі Державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України були створені підрозділи по боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної та високих технологій, як в центральному апараті, так і на регіональному рівні.

Основними завданнями цих підрозділів є попередження і викриття правопорушень у сфері інтелектуальної власності, створення і вдосконалення необхідної для протидії цим явищам законодавчої бази.

Так, у Департаменті Державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС створено відділ боротьби зі злочинами у сфері інтелектуальної власності та комп'ютерних технологій, а в апаратах обласних підрозділів ДСБЕЗ відповідні відділи (відділення, сектори) на які покладено завдання попередження і викриття злочинів у сфері інтелектуальної власності.

Аналіз криміногенної ситуації на споживчому ринку держави свідчить про те, що протиправна діяльність суб'єктів господарювання у сфері інтелектуальної власності набуває, як правило, наступних форм.

1. Незаконне ввезення на територію України або тиражування у підпільних цехах на території Держави з подальшим розповсюдженням шляхом оптово-роздрібного продажу контрафактної аудіовізуальної продукції, програмного забезпечення та баз даних.

2. Незаконне розповсюдження аудіовізуальних творів, фонограм, комп'ютерного програмного забезпечення та баз даних з використанням мережі Інтернет.

3. Порушення авторських прав на ринку комп'ютерного програмного забезпечення (так зване комп'ютерне піратство) шляхом:

- незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм на носіях інформації — дисках, компакт-дисках;
- незаконної інсталяції програмного забезпечення на комп'ютерну техніку, яка в подальшому реалізується у торгівельній мережі;
- використання неліцензійного комп'ютерного програмного забезпечення при здійсненні господарської діяльності — у бухгалтерському обліку, виробничій діяльності, при наданні комп'ютерних послуг населенню.

4. Незаконне розповсюдження об'єктів авторського права і суміжних прав в мережі Інтернет.

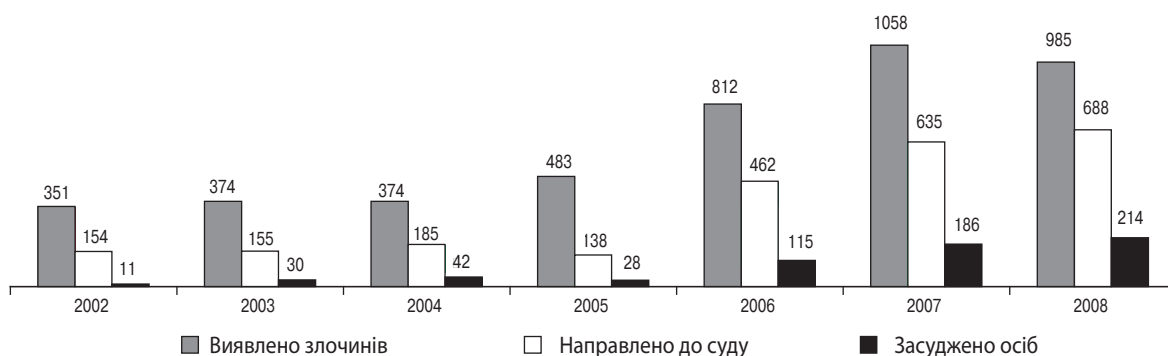
5. Незаконне публічне сповіщення (доведення до загального відома) об'єктів авторського права та суміжних прав.

6. Виробництво різного роду фальсифікованої продукції з незаконним використанням товарних знаків та фірмових найменувань відомих вітчизняних та зарубіжних виробників.

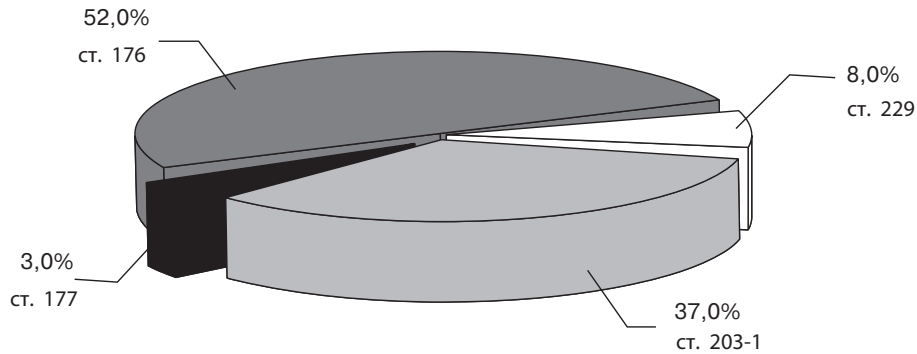
7. Порушення прав на об'єкти права промислової власності.

Діяльність суб'єктів, пов'язана з використанням об'єктів інтелектуальної власності регулюється Законами України «Про авторське право та суміжні права», «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг», «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних», «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування», «Про

Результати викриття, розслідування та судового розгляду кримінальних справ за злочинами у сфері інтелектуальної власності за 2002–2008 роки

Структура виявлених у 2002–2008 роках злочинів у сфері інтелектуальної власності

ліцензування певних видів господарської діяльності» та відповідними підзаконними нормативними актами.

За порушення вимог діючого законодавства в сфері інтелектуальної власності Кримінальним кодексом України передбачено кримінальну відповідальність за злочини в цій сфері:

- Стаття 176 «Порушення авторського права і суміжних прав»;
- Стаття 177 «Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію»;
- Стаття 203-1 «Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва»;
- Стаття 229 «Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару».

Адміністративна відповідальність передбачена відповідними статтями Кодексу України про адміністративні правопорушення:

- стаття 51-2 «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності»;
- стаття 164-9 «Незаконне розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеогам, комп'ютерних програм, баз даних».

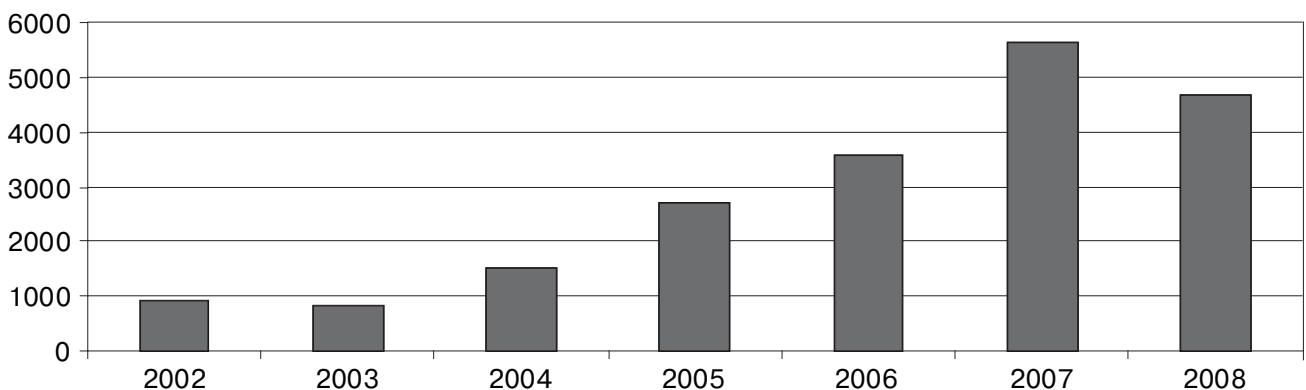
Вжиті МВС організаційні та практичні заходи забезпечили позитивну динаміку викриття злочинів та дозволили посилити ефективність протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності.

Так, внесення за ініціативою Міністерства внутрішніх справ у 2005–2006 роках змін та доповнень до статей Кримінального кодексу України призвело до збільшення кількості викритих злочинів, насамперед, за рахунок притягнення правопорушників до кримінальної відповідальності за порушення встановленого законодавством України порядку обігу дисків для лазерних систем зчитування (стаття 203-1 КК України).

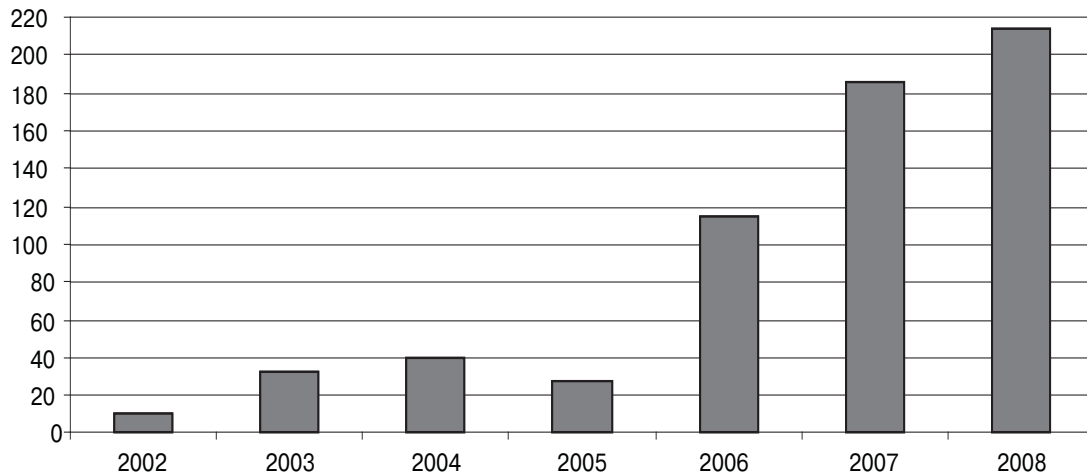
Серед виявлених протягом 2002–2008 років 4437 злочинів 2309 — за фактами порушення авторського права та суміжних прав, 1631 — за фактами незаконного обігу дисків для лазерних систем зчитування, 374 — за фактами незаконного використання товарних знаків, 123 — порушення прав промислової власності.

Тільки протягом трьох місяців 2009 року викрито 524 злочини, пов'язані з порушенням прав інтелектуальної власності, у тому числі 219 — безпосередньо за фактами порушення авторських та суміжних прав, 274 — за фактами незаконного обігу дисків для лазерних систем зчитування, 25 — за фак-

Кількість осіб, притягнутих до адміністративної відповідальності за 2002–2008 роки

**Результати судового розгляду кримінальних справ
за злочинами у сфері інтелектуальної власності**

тами незаконного використання знаків для товарів і послуг.

Постійно зростає кількість осіб, притягнутих до адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності. Якщо у 2002 році до адміністративної відповідальності за вчинення таких правопорушень було притягнуто лише 903 особи, у 2003 році — 817 осіб, у 2004 році — понад 1,4 тис. осіб, у 2005 — понад 2,6 тис. осіб, у 2006 — понад 3,5 тис. осіб, то у 2007 році — понад 5,6 тис. осіб, у 2008 — 4,7 тис. осіб.

Мають місце позитивні зрушення і в напрацюванні практики розслідування та судового розгляду кримінальних справ по злочинам у сфері інтелектуальної власності.

За даними Державної Судової адміністрації України починаючи з 2002 року по 2007 рік за вчинення злочинів у сфері інтелектуальної власності засуджено 626 осіб (у 2002 році 11 осіб, 2003 — 30 осіб, 2004 — 42 особи, 2005 — 28 осіб, 2006 — 115 осіб, у 2007 — 186 осіб, у 2008 році — 214).

Поряд з цим, аналіз результатів роботи органів внутрішніх справ свідчить про наявність ряду проблемних питань, які потребують вирішення на загальнодержавному рівні.

На сьогодні значно ускладнена процедура вилучення у правопорушників контрафактної та фальсифікованої продукції.

Так, згідно внесених у 2005 році змін до Закону України «Про міліцію», працівники міліції мають право вилучати зазначену продукцію лише після отримання відповідного дозволу суду, що не дає можливості оперативно реагувати на виявлені факти виробництва та розповсюдження підробок.

Також, на нашу думку, назріла необхідність внесення змін у передбачений Законом України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних

творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» механізм обов'язкового маркування голографічними контрольними марками аудіо-, відеокaset та компакт-дисків перед їх випуском у товарний обіг.

Вважаємо, що застосування існуючого механізму контролю з боку держави в цілому позитивно вплинуло на легалізацію ринку аудіовізуальної та музичної продукції, а також суттєво посилює можливості правоохоронних органів щодо протидії розповсюдженню контрафактних аудіо-, відеокaset та компакт-дисків.

Разом з тим, з метою недопущення легалізації контрафактної продукції, обмеження тіньових схем, які цьому сприяють, потребує удосконалення існуючий порядок отримання та впровадження контрольних марок.

Відповідні пропозиції МВС вже направлені до Міністерства освіти та науки.

Вивчення ситуації, пов'язаної з розповсюдженням контрафактної продукції в мережі Інтернет свідчить про те, що застосування до правопорушників лише санкцій Кримінального кодексу не дозволить оперативно впливати на появу численної кількості Інтернет-сайтів, що розповсюджують контрафактну продукцію. Найбільш ефективним є застосування заходів адміністративного впливу, а саме відключення сайтів, що розповсюджують контрафактну продукцію від доступу до мережі Інтернет. Але діюча нормативно-правова база, що регулює суспільні відносини у цій сфері не дозволяє МВС впливати на провайдерів Інтернет-послуг.

З метою ефективної протидії таким злочинним проявам МВС, спільно з Державним Департаментом інтелектуальної власності та громадськими організаціями розробляються пропозиції щодо внесення відповідних змін до законодавства України.

Пропозиції

1. Розробити проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних».

Виконавці: МОН, МВС, Мінюст.

2. Розробити проект Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення» щодо запровадження відповідальності за незаконне використання суб'єктами

господарювання творів, виконань та фонограм з порушенням авторських та суміжних прав, а саме, без виплати належної винагороди (роялті).

Виконавці: МОН, МВС, Мінюст.

3. Ужити заходів щодо створення необхідних умов контролю за інформаційними ресурсами в українському сегменті мережі Інтернет та реагування на розміщення інформації, поширення якої заборонено законодавством.

Виконавці: Держкомінформатизації,
МОН, МВС, СБУ.

Довідка

про результати розгляду господарським судами України в 2007–2008 роках справ зі спорів, пов'язаних із захистом авторського права і суміжних прав

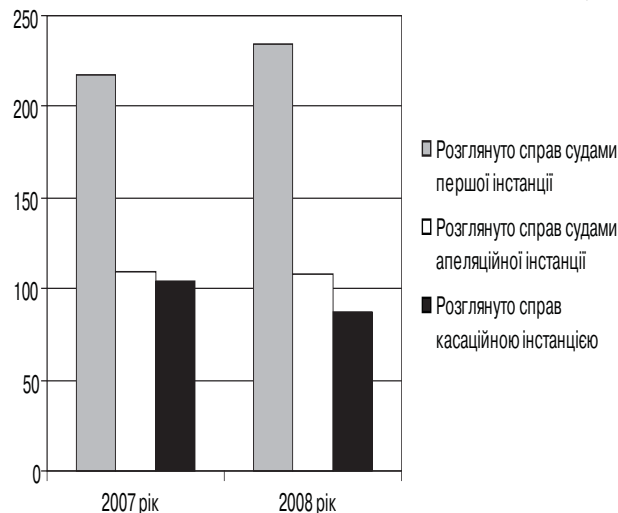
Вивчення судової практики господарських судів України свідчить про те, що зберігається усталена тенденція до збільшення кількості справ зі спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності, в тому числі захистом авторського права і суміжних прав.

У 2007 році до місцевих господарських судів надійшло 407 позовних заяв у відповідних спорах, 218 з яких розглянуто із закінченням провадження у справі; у 2008 році надійшло 467 позовних таких заяв і винесено судові рішення по суті спору в 234 справах.

Апеляційними господарськими судами у 2007–2008 роках розглянуто 258 скарг (подань) на рішення місцевих господарських судів з винесенням постанов у 217 справах.

Протягом зазначеного періоду до Вищого господарського суду України надійшли касаційні скарги (подання) на судові акти судів першої та апеляційної інстанції у 212 таких справах; за результатами касаційного перегляду судових рішень господарських судів нижчих інстанцій судом касаційної інстанції прийнято 191 постанову. У минулому році кількість справ, судові рішення у яких переглянуто в касаційному порядку, збільшилася на 3,7 % у порівнянні з 2007 роком (табл. 1).

Таблиця 1

Найбільше справ у спорах, пов'язаних із захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності (в тому числі авторського права і суміжних прав), розглянуто господарським судом міста Києва (табл. 2).

У 2008 році кількість розглянутих місцевими господарськими судами справ зі спорів про авторське право та суміжні права збільшилась на 9,4 % порівняно з попереднім роком. Що ж до Вищого

Таблиця 2

Назва місцевого господарського суду	Кількість розглянутих справ у 2007 році	З них зі спорів про авторське та суміжні права	Кількість розглянутих справ у 2008 році	З них зі спорів про авторське право та суміжні права	Разом розглянуто протягом 2007–2008 років	З них зі спорів про авторське право та суміжні права
Автономної республіки Крим	4	2	9	0	13	2
областей						
Вінницької	1	1	0	0	1	1
Волинської	1	1	1	1	2	2
Дніпропетровської	11	1	7	2	18	3
Донецької	6	1	9	2	15	3
Житомирської	5	4	2	1	7	5
Закарпатської	5	0	3	3	8	3
Запорізької	4	2	9	6	13	8
Івано-Франківської	1	0	0	0	1	0
Київської	3	1	6	1	9	2
Кіровоградської	0	0	2	0	2	0
Луганської	5	0	4	0	9	0

Львівської	1	1	1	1	2	2
Миколаївської	4	4	1	1	5	5
Одеської	9	3	14	12	23	15
Полтавської	4	1	3	0	7	1
Рівненської	0	0	4	1	4	1
Сумської	1	0	1	1	2	1
Тернопільської	3	0	6	0	9	0
Харківської	15	4	12	2	27	6
Херсонської	1	0	5	3	6	3
Хмельницької	1	0	1	1	2	1
Черкаської	3	0	11	0	14	0
Чернівецької	1	1	0	0	1	1
Чернігівської	22	21	18	18	40	39
<i>міст</i>						
Києва	103	34	99	34	202	68
Севастополя	4	3	6	3	10	6
<i>Всього:</i>	218	85	234	93	452	178

господарського суду України, то у 2007 році на його розгляд як суду касаційної інстанції надійшло 104 справи, з них 50 справ стосовно захисту авторського права і суміжних прав, у 2008 році — 108 справ, з них 46 справ, предметом спору в яких є захист авторського права і суміжних прав. Отже, з 2007 року більшість справ у спорах, пов'язаних із захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності, стосується саме **захисту авторських та суміжних прав** — 48,1 відсотка (таблиця 3).

Як свідчить аналіз матеріалів розглянутих справ, основними позовними вимогами, з якими звертаються суб'єкти господарювання у спорах, пов'язаних із захистом авторського права і суміжних прав, є: припинення дій, що порушують право, стягнення компенсації за порушення майнових авторських прав, стягнення збитків, завданих порушенням авторських і суміжних прав особи, та ін.

Для забезпечення однакової і правильної практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом, зокрема, авторського права і суміжних прав:

— господарським судам надано рекомендації президії Вищого господарського суду України від 10.06.2004 № 04-5/1107 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» та від 29.03.2006 № 04-5/76 «Про деякі питання практики призначення судових експертиз у справах зі спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності». Значну частину положень цих документів присвячено судовому захисту авторського права і суміжних прав;

— господарським судам систематично надсилаються інформаційні листи з найбільш актуальних питань практики застосування норм чинного законодавства у відповідній сфері;

— щопівроку за результатами узагальнення практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності, господарським судам надсилаються відповідні оглядові листи Вищого господарського суду України.

Поряд з цим Вищим господарським судом України спільно з Державним департаментом інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України проводяться семінари з питань судового захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності, на яких обговорюються, зокрема, питання захисту авторського права та суміжних прав.

Таблиця 3
Співвідношення категорій справ у спорах, пов'язаних із захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності

Офіційний документ для обговорення «Авторські права в економіці на основі знань»

1. Вступ

1.1. Призначення офіційного документа

Цей офіційний документ призначений для обговорення питань про те, як знання, набуті в галузі наукових досліджень і навчання, можуть бути розповсюджені за допомогою електронних засобів передачі інформації. Офіційний документ визначає питання, пов'язані з авторськими правами в галузі економіки на основі знань¹, і пропонує розпочати консультації з цього приводу.

Документ можна поділити на дві основні частини. У першій частині розглядаються загальні питання, які стосуються винятків з виключних прав, визначених в основному нормативному документі європейського законодавства в галузі авторських прав — директиві 2001/29/ЕС про узгодження авторських і споріднених прав у інформаційному суспільстві (далі згадується як «Директива»)². Другий

¹ Термін «економіка на основі знань» стосується економічної діяльності, пов'язаної не з використанням природних ресурсів (наприклад землі або корисних копалин), а на використанні інтелектуальних ресурсів, наприклад технологічних секретів виробництва і спеціальних знань. Основним принципом економіки на основі знань є те, що знання і навчальна інформація (так званий людський капітал) розглядаються як комерційні активи або як інтелектуальні або навчальні продукти і послуги, які можуть розповсюджуватися з метою одержання прибутку. Очевидно, що економіка на основі знань є більш важливою для країн з обмеженими природними ресурсами.

² Директива 2001/29/ЕС Європейського парламенту і Ради Європейського союзу, від 22 травня 2002 року, про узгодження авторських і споріднених прав у інформаційному суспільстві (ОJ L 167, 22.6.2001, р. 10–19). У 2007 році Комісія Європейського союзу опублікувала звіт з інформацією про те, як статті 5, 6 і 8 цієї Директиви були виконані країнами-

нормативний документ, який має важливе значення для економіки на основі знань, — директива 96/9/ЕС про правовий захист баз даних³, був розглянутий в окремому звіті⁴, але деякі положення цієї Директиви, наприклад винятки і обмеження, розглядаються також у цьому офіційному документі.

У другій частині цього офіційного документа розглядаються спеціальні питання, пов'язані з винятками і обмеженнями у зв'язку з розповсюдженням інформації, а також питання про те, наскільки такі винятки доцільні в умовах розповсюдження інформації за допомогою електронних засобів.

У цьому офіційному документі всі питання розглядаються з врахуванням інтересів видавництв, бібліотек, навчальних закладів, музеїв, архівів, наукових установ, людей з обмеженими фізичними можливостями і всієї громадськості.

1.2. Зміст офіційного документа

Комісія Європейського союзу, у своєму огляді єдиного ринку⁵, визначила необхідність створення умов для розповсюдження знань і нововведень, як умов для вільного розвитку економіки, у межах

членами Європейського союзу і запроваджені національними судами (див. звіт про запровадження Директиви 2001/29/ЕС про узгодження авторських і споріднених прав у інформаційному суспільстві, з текстом якого можна ознайомитися на сторінці в мережі «Інтернет»: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright-info/copyright-info_en.htm).

³ Директива 96/9/ЕС Європейського парламенту і Ради Європейського союзу, від 11 березня 1996 року, про правовий захист баз даних (ОJ L 77, 37.3.1996, р. 2–28).

⁴ http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/prot-databases/prot-databases_en.htm

⁵ COM 2007 724, 20.11.2007 «Єдиний ринок для Європи 21 століття».

єдиного ринку. У цьому офіційному документі розглядаються питання про те, як інформація про технічні досягнення, результати наукових досліджень і навчальна інформація розповсюджуються серед громадськості і наскільки забезпечується вільний доступ до знань в умовах внутрішнього ринку. Офіційний документ стосується не тільки категорій наукової і навчальної інформації. Інформація, яка не належить до цих категорій, але має важливе значення для збільшення обсягу знань, також розглядається в цьому документі.

Термін «громадськість» у цьому документі означає наукових працівників, студентів, людей з обмеженими можливостями і громадськість взагалі, які бажають підвищити рівень своїх знань через мережу «Інтернет». Розповсюдження інформації сприяє створенню умов для більш продуктивної діяльності наукових установ і навчальних закладів, дозволяє забезпечити однакові можливості для різних соціальних груп населення згідно з положеннями нових нормативних документів.

Високий рівень захисту авторських прав є надзвичайно важливим для інтелектуальної діяльності. Наявність авторських прав забезпечує підтримку і розвиток творчої діяльності авторів, видавництва, споживачів і громадськості взагалі. Повноцінна, ефективна система захисту авторських і споріднених прав необхідна для того, щоб автори і видавництва могли вкладати кошти в об'єкти творчості (див. статті 10 і 11 Директиви). Видавнича система має важливе значення для економіки Європейського союзу⁶. Захист авторських прав сприяє впровадженню технічних досягнень і винахідництву. Комісія Європейського союзу поділяє точку зору наукових працівників на нові засоби передачі інформації в електронному вигляді. Такі засоби забезпечують доступ споживачів і наукових працівників до захищеної інформації без порушення авторських прав.

Існуючі закони про авторські права традиційно намагалися зберегти рівновагу між забезпеченням винагород за попередні твори і компенсацією капіталовкладень, з одного боку, і майбутнім розповсюдженням знань, з іншого боку, запроваджуючи перелік винятків і обмежень для того, щоб забезпечити можливість доступу до інформації у зв'язку з науковими дослідженнями, діяльністю бібліотек і діяльністю людей з обмеженими можливостями. Відповідно, Директива містить достатньо повний перелік винятків і обмежень. Такі винятки і обмеження не є обов'язковими для країн-членів Європейського союзу, тому навіть у випадках, коли винятки і обмеження прийняті на національному рівні, країни часто формулюють винятки і обмеження, обсяг яких менший порівняно з обсягом, визначеним у Директиві.

⁶ Згідно із звітом Федерації європейських видавців, річний дохід від продажу книг становив у 2004 році 22, 268 мільйона євро. У 2004 році опубліковані більше 620 000 нових книг. Приблизно 123 000 людей працюють у галузі видавництва книг. Див. <http://www.fep-fee.be/>.

2. Загальні питання

Директива узгоджує права на відтворення інформації, права на розповсюдження інформації, права громадськості на доступ до інформації і права на продаж об'єктів авторських прав. Головна мета узгодження вищезгаданих прав полягала в тому, щоб забезпечити власникам авторських прав достатньо високий рівень захисту, тому виключні права були визначені в широкому діапазоні. Деякі власники авторських прав сумніваються в тому, що запровадження виключних прав забезпечить справедливий розподіл доходів для всіх категорій власників авторських прав. Автори (наприклад композитори, директори кінофільмів і журналісти) і, зокрема, виконавці заявляють про те, що вони не одержують відчутні доходи від здійснення прав громадськості на доступ до інформації за допомогою сучасних інформаційних систем.

Крім пристосування виключних прав до сучасних інформаційних систем, Директива містить достатньо повний перелік винятків із системи захисту авторських прав, незважаючи на те, що такий перелік не був передбачений згідно з міжнародними зобов'язаннями Комісії. Головна мета такого переліку полягала в тому, щоб обмежити намагання країн-членів Європейського союзу запроваджувати нові винятки або розширювати обсяг існуючих винятків за межі, визначені Директивою. Поступово, у процесі вдосконалення законодавства, країни запровадили всі обов'язкові винятки, зазначені в переліку, і 20 додаткових винятків.

Умови застосування винятків визначені як загальні умови. Можна вважати, що такі умови, визначені розробниками Директиви, надають країнам-членам Європейського союзу можливість вибору варіантів при запровадженні винятків, зазначених у Директиві. Крім винятку щодо тимчасового копіювання, національне законодавство може передбачати більш жорсткі обмеження у зв'язку з винятками порівняно з обмеженнями, передбаченими в Директиві. Перелік обмежень, викладений в Директиві, забезпечує певну узгодженість з системою захисту авторських прав, оскільки повний перелік винятків не дозволяє країнам-членам Європейського союзу запроваджувати винятки, відсутні в переліку.

Додатково, стаття 5(5) Директиви містить положення про те, що винятки і обмеження, дозволені згідно з Директивою, повинні застосовуватися в певних спеціальних умовах, які не суперечать нормальним умовам використання об'єктів авторських прав або іншим умовам і не призводять до необґрунтованого порушення законних інтересів власників авторських прав. Таке положення відоме як положення про триступневий критерій.

Стаття 5(5) відображає міжнародні зобов'язання Комісії Європейського союзу в галузі авторських і споріднених прав. Подібним чином, триступневий критерій викладений в статті 9(2) Бернської кон-

венції⁷ і, що більш важливо, у статті 13 Договору про права на об'єкти інтелектуальної власності, пов'язані з торгівлею (TRIPS)⁸, в якому Європейський союз є договірною стороною⁹. Таким чином, триступеневий критерій є елементом міжнародної системи авторських прав, вимоги якої обов'язкові для виконання Європейським союзом і країнами-членами Європейського союзу. Триступеневий критерій використовується як базовий критерій при запровадженні будь-яких обмежень авторських прав¹⁰.

Запитання

1. Чи необхідно заохочувати або зобов'язувати укладати договори між власниками авторських прав і користувачами для запровадження винятків з авторських прав?

2. Чи необхідно заохочувати або зобов'язувати укладати договори між власниками авторських прав і користувачами для вирішення інших питань, на які не поширюються винятки з авторських прав?

3. Чи відповідає перелік необов'язкових обмежень можливостям обміну інформацією через мережу «Інтернет» і основним економічним і соціальним вимогам?

4. Чи необхідно забезпечити обов'язковість винятків деяких категорій для того, щоб забезпечити кращу юридичну визначеність винятків і поліпшити захист користувачів, яких стосуються винятки?

5. Якщо так, то які категорії?

3. Винятки у зв'язку з загальними питаннями

Цей офіційний документ визначає винятки з авторських прав, які найбільшою мірою стосуються знань, а саме:

винятки для бібліотек і архівів;

⁷ Незважаючи на те, що Європейський союз не є учасником Бернської конвенції, оскільки учасниками цієї конвенції можуть бути тільки окремі країни, то відповідність вимогам Бернської конвенції забезпечується положеннями статті 9 Договору про права на об'єкти інтелектуальної власності, пов'язані з торгівлею (TRIPS).

⁸ Текст цього договору викладений в додатку 1С до Угоди про заснування Світової організації торгівлі.

⁹ Стаття 13 «Обмеження і винятки» цього договору визначає загальні винятки з виключних прав, які надаються власникам авторських прав. Стаття 13 була інтерпретована в рішенні Комісії для вирішення спорів Світової організації торгівлі у зв'язку з розділом 110(5) Закону США про авторські права. Комісія вирішила, що зміст будь-якого винятку згідно зі статтею 23 повинен бути конкретним, з обмеженим використанням тільки в разі необхідності. Три умови, а саме 1) використання винятку в спеціальних випадках, 2) відсутність суперечностей з нормальними умовами використання об'єкта інтелектуальної власності і 3) відсутність необґрунтованих порушень законних інтересів власника авторських прав, повинні виконуватися в сукупності.

¹⁰ Див. рішення Комісії для вирішення спорів Світової організації торгівлі: United States — Section 110(5) of the US Copyright Act, WT/DS 160/R, 15 June 2000.

винятки, що дозволяють розповсюджувати інформацію у зв'язку з навчанням і науковими дослідженнями;

винятки для людей з обмеженими фізичними можливостями;

можливі винятки для інформації, створеної користувачами.

3.1. Винятки для бібліотек і архівів

Щодо бібліотек та інших подібних установ виникають питання у зв'язку з копіюванням, на електронні носії інформації, інформаційних матеріалів, які зберігаються в бібліотеках, і у зв'язку з передачею одержаних копій, у вигляді електронних документів, користувачам. Копіювання книг, аудіо- і відеоматеріалів та іншої інформації використовується з метою зберігання інформації для майбутніх користувачів і для можливості передачі інформації через інформаційну мережу в діалоговому режимі.

Згідно з сучасним законодавством, для бібліотек або архівів не передбачені всеохоплюючі винятки з прав на відтворення інформації. Відтворення інформації дозволяється тільки в спеціальних випадках, коли відтворення необхідне для зберігання інформаційних матеріалів, перелічених у каталогах бібліотеки. З іншого боку, винятки для бібліотек і національні правила, що запроваджують такі винятки, не завжди однозначно визначають вимоги до зміни форми подання інформації або до кількості копій, дозволених згідно з винятком. Докладні правила у зв'язку з винятками розробляються на підставі законодавчих рішень, прийнятих на національному рівні. Деякі країни-члени Європейського союзу запровадили обмежувальні правила щодо відтворення інформації в бібліотеках.

Протягом останніх років бібліотеки та інші подібні загальнодоступні установи намагалися інтенсивно використовувати не тільки засоби копіювання інформації на електронні носії, але й засоби для передачі інформації через інформаційну мережу в діалоговому режимі. При такій передачі інформації науковий працівник може не відвідувати бібліотеку або архів, а може одержати необхідну інформацію через мережу «Інтернет». Видавництва стверджують, що вони копіюють інформацію на електронні носії з метою створення інтерактивних баз даних, доступ до яких здійснюється через термінали користувачів¹¹. Такі послуги надаються за абонентською платою.

¹¹ Наприклад, видавництво Elsevier, яке публікує 2200 журналів, запровадило систему обслуговування ScienceDirect, за допомогою якої 10 мільйонів наукових працівників можуть мати доступ до бази даних, що містить 8,7 мільйонів журнальних статей. У 2004 році видавництво Elsevier запровадило базу даних Scopus, яка містить 16 000 журналів, що публікуються видавництвами в галузі науки, техніки і медицини. Видавництво також запровадило систему MD Consult, яка забезпечує обслуговування професійних спеціалістів у галузі медицини, об'єднуючи основні джерела медичної інформації.

Згідно з сучасним законодавством, Директива передбачає такі два винятки для загальнодоступних бібліотек, навчальних закладів, архівів і музеїв:

виняток з прав на відтворення інформації, який поширюється на спеціальне відтворення інформації з некомерційними цілями (стаття 5(2)(с) Директиви);

конкретно сформульований виняток з прав на передачу інформації для загального доступу і прав на доступ до інформації, який поширюється на доступ до інформації, з метою використання інформації для наукових досліджень або приватного аналізу, за допомогою спеціальних терміналів (стаття 5(3) (п) Директиви).

3.1.1. Зберігання інформації у вигляді електронних документів

Виняток із прав на відтворення інформації обмежений поширенням тільки на спеціальне відтворення інформації з некомерційними цілями. Таким чином, стаття 5(2)(с) Директиви визначає єдиний виняток, який безпосередньо відповідає першому пункту триступеневого критерію, визначеного в статті 5(5) Директиви, який вимагає, щоб винятки застосовувалися тільки в спеціальних випадках. Відповідно, як зазначено в статті 40 Директиви, цей виняток поширюється на визначені спеціальні випадки і не поширюється на передачу захищених інформаційних матеріалів або фонограм за допомогою електронних засобів через інформаційну мережу в діалоговому режимі.

Ретельно сформульоване положення про вищезгаданий виняток означає, що виняток не є всеохоплюючим винятком з прав на відтворення інформації. Відтворення інформації дозволяється тільки в спеціальних випадках, коли таке відтворення необхідне для зберігання інформаційних матеріалів, перелічених у каталогах бібліотеки. З іншого боку, для цього винятку відсутні правила, які визначають вимоги до зміни форми подання інформації або до кількості копій, дозволених згідно з винятком. Докладні правила у зв'язку з винятками розробляються на підставі законодавчих рішень, прийнятих на національному рівні.

Деякі країни-члени Європейського союзу запровадили обмежувальні правила щодо відтворення інформації в бібліотеках. Нещодавно уряд США розпочав консультації¹² у зв'язку з внесенням змін до розділу 42 Закону про авторські права, промислові зразки і патенти (CDPA), які дозволяють бібліотекам і архівам мати по одній копії літературних, драматичних або музичних творів, зазначених у каталогах бібліотеки, з метою зберігання або заміни творів. Уряд пропонує розширити виняток таким чином, щоб дозволити копіювання і зміну форми подання звукозаписів, кінофільмів і радіопередач, а також

дозволити більше копій, якщо повторне копіювання необхідне для зберігання інформації в прийнятій формі.

Бібліотеки, архіви і музеї зберігають інформацію на носіях, розрахованих на довготривале використання. Але й в приватних системах, наприклад у системах пошуку інформації в мережі «Інтернет», також здійснюється широкомасштабна діяльність, пов'язана з використанням електронних носіїв інформації. Наприклад, у 2005 році розпочалася реалізація проекту Google Book Search з метою забезпечення доступу до книжкової інформації через мережу «Інтернет»¹³. Компанія Google уклала з європейськими бібліотеками договори про відтворення загальнодоступних книг в електронному вигляді¹⁴. Видавництва також здійснюють експерименти для можливості інтерактивного доступу до частин тексту або всього тексту книг і розробляють засоби, які дозволяють користувачам переглядати зміст книг¹⁵.

Варто зазначити, що для діяльності приватних систем, наприклад систем пошуку інформації, відсутні переваги внаслідок винятку, визначеного в статті 5(2)(с), який поширюється тільки на загальнодоступні бібліотеки, навчальні заклади, музеї або архіви і результатом застосування якого можуть бути тільки такі дії, які не створюють прямих або непрямих переваг для економіки або торгівлі. Подання інформації в електронному вигляді пов'язане з правами на відтворення інформації¹⁶, тому що перетворення інформації з однієї форми в іншу необхідне для відтворення інформації. Наприклад, перед відтворенням книги у вигляді електронного документа необхідне зчитування тексту за допомогою сканера. Якщо зчитування здійснюється в умовах, не передбачених у статті 5(2)(с), то для такого перетворення тексту книги необхідно одержати попередній дозвіл власників авторських прав на книгу. Подібним чином, для передачі інформації в електронному вигляді необхідна попередня згода власників авторських прав на інформацію.

Зчитування книг, що зберігаються в бібліотеках, з метою забезпечення доступу до змісту книг через мережу «Інтернет» відрізняється від операцій

¹³ <http://books.google.com>

¹⁴ Див. інформацію, надану Оксфордською бібліотекою: <http://www.bodle.ox.ac.uk/librarian/CNIGoogle/CNIGoogle.htm>.

¹⁵ Наприклад, компанія HarperCollins нещодавно запровадила декілька нових програм, до яких належать програма повного доступу (вільний доступ до текстів вибраних книг протягом обмеженого періоду часу), програму Sneak Peek (читачі мають можливість ознайомитися із 20 % змісту багатьох книг до їх публікації) і програму Browse Inside (читачі мають можливість ознайомитися із 20 % змісту багатьох книг після їх публікації). Див. www.HarperCollins.com.

¹⁶ Див. узгоджене рішення щодо статті 1(4): «Право на відтворення інформації, визначені в статті 9 Бернської конвенції, і винятки, дозволені на підставі цієї статті, повністю поширюються на інформацію в електронному вигляді, зокрема на використання такої інформації. Зберігання захищеної інформації на електронних носіях вважається відтворенням інформації відповідно до статті 9 Бернської конвенції.»

¹² <http://www.ipo.gov.uk/about-consult/about-formal/about-formal-current/consult-copyrightexceptions.htm>

посилання, розширеного посилання або індексування, які виконуються щодо інформації, вже присутньої в мережі «Інтернет». Наприклад, у зв'язку з гіпертекстовими посиланнями (посиланнями на файли, присутні в мережі «Інтернет») Верховний суд ФРН прийняв рішення про відсутність відтворення інформації при використанні операцій посилання або розширеного посилання (посилання, яке спрямовує користувача мережі «Інтернет» на інші сторінку в межах заданої сторінки)¹⁷. У справі Perfect 10 v. Google and Amazon¹⁸ суд США визнав, що посилання на повномасштабне зображення на іншій сторінці, для якого не потребується відтворення початкових зображень, не призводить до порушення прав на відтворення інформації. Деякі суди розглядають ескізи, тобто зменшені зображення початкових зображень, які використовуються для полегшення зв'язків з іншими сторінками в мережі «Інтернет», як порушення виключних прав на відтворення інформації¹⁹, а регіональний суд Ерфурта²⁰ постановив, що використання ескізів для встановлення зв'язків не призводить до порушення прав на відтворення інформації, якщо інформація була введена в мережу «Інтернет» власником прав на відтворення інформації або за згодою власника²¹.

Часто стверджується, що проект Google Book Search виходить за межі функцій систем пошуку інформації, визначених рішенням Верховного суду ФРН у судовій справі Paperboy²² або Perfect 10. У зв'язку з судовою справою Paperboy, система пошуку інформації встановлювала зв'язки з сторінками в мережі «Інтернет», які містили захищену інформацію, доступ до якої через мережу «Інтернет» був дозволений власником авторських прав. Система обслуговування Paperboy використовувала інформацію, підготовлену іншими, і на мала права створювати зв'язки з інформацією, яка була видалена власником авторських прав. При обслуговуванні не дозволялось запам'ятовування інформації у ви-

падку, якщо зв'язок скасований після вилучення початкової інформації.

3.1.2. Доступ до інформації у вигляді електронних документів

Згідно з існуючим законодавством у галузі авторських прав, для загальнодоступних бібліотек, навчальних закладів, музеїв і архівів передбачений виняток з прав на передачу інформації для загального доступу, якщо доступ до інформації здійснюється з метою наукових досліджень або для приватного аналізу і забезпечується через спеціальні термінали, розташовані в приміщеннях вищезазначених установ (див. статтю 5(3)(п) Директиви).

Виняток не поширюється на передачу електронних документів кінцевим користувачам на відстані. Щодо передачі електронних документів кінцевим користувачам, стаття 40 Директиви стверджує, що виняток для бібліотек і архівів не поширюється на передачу захищеної інформації для ознайомлення користувачів у діалоговому режимі.

3.1.3. Твори невідомих авторів

При реалізації великомасштабних проектів розповсюдження інформації в електронному вигляді виникають питання, пов'язані з творами невідомих авторів. Творами невідомих авторів вважаються твори, які є об'єктами авторських прав, але власники творів не визначені або відсутні. Існує потреба розповсюдження творів, які мають освітню, історичну або культурну цінність, за відносно невеликими цінами, користувачам за допомогою електронних засобів передачі інформації. Часто стверджується, що реалізація таких проектів затримується внаслідок відсутності задовільного вирішення питань, пов'язаних з творами невідомих авторів. Захищені твори розглядаються як твори невідомих авторів, якщо дані про автора, а також інші суттєві дані про власників авторських прав на твори (наприклад видавців книг або постановників кінофільмів) відсутні або застарілі. Такі ситуації виникають у зв'язку з творами, які більше не використовуються з комерційними цілями.

Зараз у бібліотеках, музеях і архівах зберігаються, крім книг, тисячі творів невідомих авторів, наприклад фотографій і аудіо- і відеозаписів. Відсутність даних про авторів творів може перешкоджати ознайомленню громадськості з творами і відтворенню творів у вигляді електронних документів. Такі перешкоди особливо характерні для кінофільмів невідомих авторів.

Для вирішення питань у зв'язку з творами невідомих авторів необхідно визначити обсяг прав на такі твори, тобто необхідно визначити, як захистити користувача, який забезпечив доступ до твору, від обвинувачень у порушенні авторських прав, якщо власник творів виявиться і заявить про свої права на

¹⁷ BGN, 17 July 2003, судова справа I WR 259/00, Paperboy (рішення в справі було прийняте до запровадження Директиви).

¹⁸ Судова справа 06-554056, 9th Cir., May 16, 2007

¹⁹ Регіональний суд Бієлфельда, 8 листопада 2005 року, JurPC Web-Dok, 106/2006, і регіональний суд Гамбурга, 5 вересня 2003 року, JurPC Web-Dok, 146/2004

²⁰ Регіональний суд Ерфурта, 15 березня 2007 року, 3 O 1108/05 – Bildersuche Suchmaschine Haftung

²¹ На підставі таких самих аргументів, служби пошуку інформації не звертаються за попереднім дозволом до власників авторських прав у випадку необхідності індексування змісту сторінок у мережі «Інтернет». Служби пошуку інформації вважають, що якщо власник авторських прав не згодний з індексуванням, то він може закодувати своє повідомлення в текстовому файлі robots.txt для того, щоб блокувати доступ служби пошуку інформації до повідомлення з метою копіювання. Якщо такий спосіб захисту інформації відсутній, то служба пошуку інформації вважає відсутність захисту дозволом на копіювання і індексування інформації.

²² BGN, 17 July 2003, судова справа I WR 259/00, Paperboy

твір. Крім правових проблем, необхідно враховувати те, що фінансові витрати і час, необхідні для пошуку або визначення власників авторських прав, можуть виявитися занадто великими для того, щоб зусилля, спрямовані на пошук або визначення власників авторських прав, були виправданими. Така особливість характерна для аудіо- і відеозаписів, які зараз зберігаються в архівах студій телевізійного мовлення або радіомовлення. Невизначеність обсягу прав на твори невідомих авторів створює перешкоди для розповсюдження цінної інформації і стимулювання творчості. Поки що не визначено, наскільки відсутність прав на твори невідомих авторів перешкоджає розповсюдженню творів невідомих авторів. На цей час відсутні економічно обґрунтовані дані, які б дозволяли кількісно визначити збитки від нерозповсюдження творів невідомих авторів принаймні в європейських країнах.

Питання, пов'язані з творами невідомих авторів, розглядаються на національному рівні²³ і на рівні Європейського союзу. США²⁴ і Канада²⁵ також запропонували рішення щодо творів невідомих авторів.

Комісія Європейського союзу в 2006 році прийняла рекомендацію²⁶, яка заохочує країни-члени Європейського союзу вживати заходів для полегшення використання творів невідомих авторів і створення переліків відомих творів невідомих авторів. Була створена група експертів у галузі електронних бібліотек, яка об'єднувала спеціалістів, заінтересованих у розповсюдженні творів невідомих авторів. Група склала звіт про зберігання інформації в електронному вигляді, твори невідомих авторів і раніше розповсюджені твори. Заява про наміри щодо творів невідомих авторів, підготовлена групою, була підписана представниками бібліотек, архівів і власників авторських прав²⁷. У заяві про наміри викладені правила пошуку власників авторських прав, загальні принципи створення і підтримки баз даних з інформацією про твори невідомих авторів і принципи

²³ Наприклад, у звіті про стан інтелектуальної власності у Великобританії рекомендується, щоб Комісія Європейського союзу внесла зміни до Директиви 2001/29/ЕС і запровадила виняток для творів невідомих авторів. Данія і Угорщина запропонували рішення щодо творів невідомих авторів (рішення, запропоноване Данією, передбачає надання розширених дозволів творчими колективами, а рішення Угорщини передбачає надання дозволів державною установою).

²⁴ Відомство США в справах авторських прав опублікувало в січні 2006 року звіт про твори невідомих авторів. На розгляд Сенату и Палати представників подані, 24 квітня 2008 року, два законопроекти, які пропонують змінити статтю 17 Закону США, додаючи розділ про обмеження заходів у випадках, пов'язаних з творами невідомих авторів.

²⁵ Рішення, запропоноване в Канаді, передбачає надання невиключних ліцензій Комітетом Канади в справах авторських прав.

²⁶ Рекомендація Комісії Європейського союзу, від 24 серпня 2006 року, про представлення в цифровому вигляді творів, доступ до творів і зберігання творів які мають культурне значення.

²⁷ http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/hleg/hleg_meetings/index_en.htm

забезпечення правового захисту творів невідомих авторів. Більш докладні рішення необхідно приймати на національному рівні.

У більшості країн-членів Європейського союзу відсутні нормативні документи щодо творів невідомих авторів. Розповсюдження творів невідомих авторів на міжнародному рівні вимагає вжиття узгоджених заходів.

Запитання

6. Чи повинний виняток для бібліотек архівів залишатися незмінним, тому що видавництва самі будуть забезпечувати доступ до своїх каталогів?

7. Чи повинні загальнодоступні бібліотеки, навчальні заклади, музеї і архіви укладати договори з видавництвами для того, щоб збільшити обсяг доступної інформації? Чи відомі успішні системи ліцензування для забезпечення доступу до каталогів бібліотек за допомогою електронних засобів?

8. Чи необхідно уточнити обсяг винятку для загальнодоступних бібліотек, навчальних закладів, музеїв і архівів щодо:

- а) зміни форми подання інформації;
- б) кількості копій, можливих згідно з винятком;
- в) зчитування всіх творів, що зберігаються в бібліотеках.

9. Чи необхідно уточнити положення закону, яке визначає, наскільки зчитування творів, що зберігаються в бібліотеках, необхідне для забезпечення можливості ознайомлення із змістом творів через мережу «Інтернет», виходить за межі існуючих винятків з авторських прав?

10. Чи необхідні нормативні документи Європейського союзу для вирішення питань, пов'язаних з творами невідомих авторів, додатково до рекомендації Комісії Європейського союзу 2006/585/ЕС від 24 серпня 2006 року?

11. Якщо так, то чи необхідно змінювати Директиву 2001 про авторські права в інформаційному суспільстві за допомогою окремого документа?

12. Яким чином необхідно врахувати міжнародне значення творів невідомих авторів для того, щоб рішення, прийняті в різних країнах-членах Європейського союзу, одержали визнання Європейського союзу?

3.2. Винятки для людей з обмеженими фізичними можливостями

Люди з обмеженими фізичними можливостями повинні користатися перевагами економіки на основі знань. Для цього необхідно створити умови, які б дозволяли людям з обмеженими фізичними можливостями мати доступ до навчальних закладів або бібліотек, а також доступ до творів, поданих у формі, зручній для людей з обмеженими фізичними можливостями (наприклад з використанням шрифту

Брайля, великого шрифту, звукозаписів книг, книг в електронному вигляді).

Директива визначає винятки з прав на відтворення інформації і прав на передачу інформації, призначені для людей з обмеженими фізичними можливостями. Всі країни-члени Європейського союзу запровадили ці винятки, але в деяких національних законах ці винятки обмежені таким чином, що вони поширюються тільки на певні категорії людей з обмеженими фізичними можливостями (наприклад, винятки поширюються тільки на людей з вадами зору). У деяких країнах-членах Європейського союзу передбачена виплата компенсацій власникам авторських прав за використання інформації на підставі винятків.

Стурбованість людей з обмеженими фізичними можливостями викликають витрати коштів і часу, необхідні для створення копій книг, доступних тільки у форматі на папері або в електронному форматі, який неможливо просто перетворити у формат з шрифтом Брайля. Власники авторських прав вважають, що необхідно забезпечити відповідний захист від порушень авторських прав, особливо при передачі інформації в електронному вигляді, яку можна легко копіювати і передавати через мережу «Інтернет».

Стаття 5(3)(b) Директиви дозволяє некомерційне застосування винятків у випадках, безпосередньо пов'язаних з фізичними вадами, і в обсязі, що відповідає фізичним вадам. Стаття 43 Директива наголошує, що країни-члени Європейського союзу повинні вжити всіх заходів для полегшення доступу людей з обмеженими фізичними можливостями до інформації і звернути особливу увагу на форму подання інформації. Винятки для людей з обмеженими фізичними можливостями відповідають інтересам громадськості, тому країни-члени Європейського союзу повинні, при відсутності заходів, вжитих добровільно власниками авторських прав, забезпечити можливість доступу людей з фізичними вадами до інформації, захищеної за допомогою технічних засобів.

Всі країни-члени Європейського союзу, запровадили ці винятки, але в деяких національних законах ці винятки обмежені таким чином, що вони поширюються тільки на певні категорії людей з обмеженими фізичними можливостями (наприклад, у Великобританії²⁸ і Болгарії винятки поширюються тільки на людей з вадами зору, у Латвії²⁹, Литві і Греції³⁰ винятки поширюються на людей з вадами зору і вадами слуху). У Литві винятки додатково обмежуються таким чином, що застосування винятків можливе тільки для цілей наукових досліджень

і навчання³¹. У Греції винятки поширюються тільки на відтворення інформації і на поширюються на передачу інформації.

Згідно зі статтею 36 Директиви, країни-члени Європейського союзу можуть запроваджувати виплату компенсацій власникам авторських прав за використання інформації на підставі винятків. Деякі країни, наприклад ФРН, Австрія і Нідерланди, вимагають виплати компенсацій власникам авторських прав за доступ до інформації згідно з винятками. Якщо передбачена оплата витрат у зв'язку з перетворенням інформації в доступну форму і є наявні обмежені фінансові ресурси для використання з цією метою, то необхідно визначити, повинні чи не повинні користувачі, на яких поширюються виплати, виплачувати компенсацію власникам авторських прав.

Згідно з результатами дослідження³², проведеного Всесвітньою організацією інтелектуальної власності, стурбованість людей з обмеженими фізичними можливостями викликають витрати коштів і часу, необхідні для створення копій книг, доступних тільки у форматі на папері або в електронному форматі, який неможливо просто перетворити у формат з шрифтом Брайля. Директива не вимагає від власників авторських прав подання творів у заданий формат. Необхідно визначити, яким чином забезпечити відповідні організації незахищеними копіями творів на електронних носіях для подальшого перетворення інформації в доступну форму, забезпечуючи при цьому вимоги видавництва щодо конфіденційності інформації і захисту авторських прав на твори.

Можна навести декілька прикладів успішного співробітництва між видавництвами і організаціями, які представляють людей з вадами зору. У Данії книги в електронному форматі або у вигляді звукозаписів, які випускаються бібліотекою для людей з вадами зору, супроводжуються індивідуальними ідентифікаційними кодами, які дозволяють контролювати використання книг і виявляти можливі порушення авторських прав. У Франції між неприбутковою організацією BrailleNet і видавництвами укладаються договори про надання копій творів на електронних носіях інформації, які зберігаються в запам'ятовувальному пристрої обслуговуючого комп'ютера, доступ до якого дозволений тільки визначеним організаціям.

Власники авторських прав вважають, що необхідно забезпечити відповідний захист від порушень авторських прав, особливо при передачі інформації в електронному вигляді, яку можна легко копіювати і швидко розповсюджувати через мережу «Інтернет». Для цього доцільно створити систему довірених посередницьких організацій, наприклад спеціалізованих

²⁸ Розділи 31A-31F Закону про авторські права (2002 рік) (розділи стосуються людей з вадами зору)

²⁹ Розділ 19(1)(3) і розділ 22 Закону про авторські права (2004 рік)

³⁰ Стаття 28A Закону 2121/1993

³¹ Стаття 22(1)(2) Закону про авторські права (2003 рік)

³² Аналіз обмеження авторських прав і винятків з авторських прав для людей з вадами зору, виконаний для Комітету в справах авторських і споріднених прав у Всесвітній організації інтелектуальної власності (2006 рік)

бібліотек або організацій, що представляють людей з обмеженими фізичними можливостями, які мають повноваження вести переговори з видавництвами і укласти договори з видавництвами. Такі договори передбачають різноманітні обмеження і гарантії для власників авторських прав, призначені для попередження зловживань.

Стурбованість викликає також те, що винятки для людей з обмеженими фізичними можливостями не визначені в директиві 96/9/ЕС про правовий захист баз даних³³. Стаття 6(2) цієї Директиви визначає винятки з зв'язку з навчанням або науковими дослідженнями і відтворенням інформації для приватного використання, але в директиві не визначені винятки для людей з обмеженими можливостями. У зв'язку з цим існує імовірність того, що межі застосування винятків для людей з обмеженими фізичними можливостями, визначених у статті 5(3)(b) Директиви 2001/29/ЕС, можуть звузитися, при наявності захисту баз даних, на тій підставі, що певний літературний твір одночасно захищений як база даних. Як зазначено у звіті Комісії Європейського союзу від 19 липня 2004 року, така ситуація можлива, якщо літературний твір, наприклад енциклопедія, одночасно захищений як твір і як база даних.

Запитання

13. Чи повинні люди з обмеженими фізичними можливостями укласти ліцензійні договори з видавництвами для того, щоб поліпшити умови для доступу до творів? Якщо так, то які типи ліцензійних договорів є найбільш прийнятними? Чи існують зараз ліцензійні договори для поліпшення умов для доступу людей з обмеженими фізичними можливостями до творів?

14. Чи необхідні обов'язкові положення про те, що твори для людей з обмеженими фізичними можливостями повинні подаватися в певному форматі?

15. Чи необхідні уточнення про те, що існуючі винятки для людей з обмеженими фізичними можливостями повинні поширюватися на тільки на людей з вадами зору і слуху?

16. Якщо так, то які інші вади необхідно розглядати як суттєві при розповсюдженні знань за допомогою електронних засобів передачі інформації?

17. Чи необхідні в національних законах уточнення про те, що особи з обмеженими можливостями не повинні виплачувати компенсації власникам авторських прав у зв'язку з використанням творів для перетворення в доступну форму?

18. Чи повинна Директива 96/9/ЕС про правовий захист баз даних передбачати спеціальні винятки для людей з обмеженими фізичними можливостями, які поширюються також на існуючі і новостворювані бази даних?

³³ Директива 96/9/ЕС Європейського парламенту і Ради Європейського союзу про правовий захист баз даних (11 березня 1996 року), ОJ L 77, 27.3.1996, pp. 20–28

3.3. Розповсюдження інформації у зв'язку з навчанням і науковими дослідженнями

Викладачі і студенти все більшою мірою використовують електронні засоби для доступу до навчальної інформації або розповсюдження такої інформації. Навчання з використанням можливостей інформаційних мереж передбачається в більшості учбових планів. Розповсюдження навчальної інформації через інформаційні мережі дозволяє підвищити якість навчання і наукових досліджень у країнах Європи, але пов'язане з ризиком порушення авторських прав у випадках, коли перетворення або копіювання інформаційних матеріалів є об'єктом авторських прав.

Винятки, що відповідають інтересам громадськості, для цілей навчання і наукових досліджень призначені для того, щоб узгодити законні інтереси власників авторських прав з більш загальними інтересами громадськості, які полягають у забезпеченні доступу до знань. Директива про авторські права дозволяє країнам-членам Європейського союзу запроваджувати винятки з прав або обмеження прав на відтворення і передачу інформаційних матеріалів, якщо інформаційні матеріали призначені виключно для навчання або наукових досліджень і супроводжуються даними про походження інформаційних матеріалів, включаючи дані про авторів. Такі винятки часто застосовуються в обмежених випадках і не поширюються на заочне навчання або навчання з використанням засобів мережі «Інтернет». Часто винятки стосуються тільки копіювання уривків з наукових праць. Іноді країни-члени Європейського союзу запроваджують винятки тільки для навчання, а не для наукових досліджень.

При прийнятті Директиви були враховані традиційні методи навчання і навчання з використанням електронних засобів. Стаття 42 стверджує, що винятки, визначені в статті 5(3)(а), можуть поширюватися також на заочне навчання. Але ці винятки не уточнюються в статті 5(3)(а), оскільки в цій статті відсутні визначення термінів «навчання», «наукові дослідження», «ілюстрація», а також інші визначення для уточнення змісту винятків. Стаття 42 стверджує, що некомерційне призначення навчання або наукових досліджень є вирішальним критерієм при визначенні правомірності застосування винятків, незалежно від організаційної структури і джерел фінансування навчальних закладів або наукових установ. Таким чином, Директива забезпечує країнам-членам Європейського союзу достатню свободу вибору при запровадженні винятків, дозволяючи країнам самостійно визначати межі допустимого застосування винятків.

Використання інформаційних матеріалів як ілюстративних матеріалів у процесі навчання або наукових досліджень здійснюється різним чином у різних країнах-членах Європейського союзу. У

деяких країнах, наприклад Данії, Фінляндії, Швеції і Франції (до січня 2009 року), використання інформаційних матеріалів для навчання або наукових досліджень здійснюється на підставі колективних договорів між творчими організаціями і навчальними закладами. Незважаючи на переваги системи надання розширених колективних дозволів (організації можуть укласти договори, які найбільшою мірою відповідають вимогам організацій), у такій системі можливі ризики, пов'язані з можливістю відсутності договору або укладення обмеженого договору, внаслідок чого створюється юридична невизначеність щодо навчальних закладів³⁴.

У країнах-членах Європейського союзу, в яких винятки для навчання і наукових досліджень визначені з національного законодавства, відповідні положення законів суттєво відрізняються. У деяких країнах винятки поширюються на права на передачу інформації і на доступ до інформації, наприклад у Бельгії, Люксембургу, Мальті і Франції (після січня 2009 року). В інших країнах винятки поширюються тільки на права на відтворення інформації (у Греції і Словенії) або дозволяють доступ до інформації тільки за умови, що інформація повинна прийматися тільки в межах навчального закладу (Великобританія). Законодавство ФРН розрізняє навчальну і наукову діяльність. Дозволяється використання захищеної інформації тільки для навчання в межах навчального закладу або за допомогою засобів внутрішньої інформаційної мережі, тобто в умовах, коли доступ до інформації має група студентів протягом певного курсу навчання. Менш жорсткі обмеження передбачені для наукових досліджень, коли доступ інформації дозволяється з метою приватних наукових досліджень і обмежених кількості користувачів³⁵.

Щодо копіювання, то більшість країн-членів Європейського союзу не розрізняють паперові копії і електронні копії інформаційних матеріалів. Винятки поширюються на обидві категорії копій. Закон Угорщини про авторські права поширює винятки тільки на паперові копії. У Данії відсутні договори про копіювання інформації в електронному вигляді, укладені між колективними власниками авторських прав і навчальними закладами.

³⁴ Такий випадок був у Франції, коли п'ять галузевих договорів, які стосувалися використання інформаційних матеріалів у процесі навчання або наукових досліджень були укладені тільки у 2005 році, після спільної заяви міністерства освіти, як представника навчальних закладів, і міністерства культури, як представника власників авторських прав. У процесі впровадження Директиви, внаслідок втручання навчальних закладів, зокрема університетів, вперше в Законі Франції про інтелектуальну власність були передбачені винятки щодо використання інформаційних матеріалів для навчання і наукових досліджень. Положення про винятки, яке замінює попередню договірну систему, стає чинним, починаючи з січня 2009 року.

³⁵ Розділ 52а Закону ФРН про авторські права вимагає, щоб користувачі виплачували власникам авторських прав компенсації за доступ до інформації.

Університетам і школам надається дозвіл тільки на копіювання, на паперові носії інформації, тільки уривків із творів. Єдиний колективний дозвіл на такі операції, як зчитування інформації за допомогою сканера, друкування, передача електронною поштою, запис і зберігання інформації, був виданий тільки для можливості передачі інформації через мережу «Інтернет» з метою використання в педагогічних навчальних закладах.

Різне застосування винятків у різних країнах-членах Європейського союзу може призводити до юридичної невизначеності при визначенні діяльності, допустимої на підставі винятків, особливо у випадках, коли навчання і наукові дослідження здійснюються в межах міжнародного законодавства. Все більше студентів і наукових працівників надають перевагу доступу до відповідних учбових ресурсів не тільки в умовах традиційного аудиторного навчання, але й за допомогою інформаційних мереж, одержуючи інформацію в діалоговому режимі, без територіальних і часових обмежень. Положення законів, які дозволяють копіювання інформації тільки на паперові носії або вимагають присутності студентів у межах навчального закладу, не дозволяють навчальним закладам використати можливості нових технічних засобів і брати участь у програмах заочного навчання. У звіті про стан справ у галузі інтелектуальної власності (Gowers Review) стверджується, що «Студенти в системі заочного навчання знаходяться в невідповідному становищі порівняно з студентами в системі стаціонарного навчання. Така неоднаковість умов особливо впливає на студентів з обмеженими фізичними можливостями, як б могли вчитися на відстані від навчальних закладів. Існуючі винятки з авторських прав необхідно розширити таким чином, щоб забезпечити студентам можливість одержувати уривки з творів через електронну пошту або навчальну інформаційну мережу.»³⁶

Між країнами-членами Європейського союзу існує розбіжність щодо розмірів уривків з творів, які дозволено копіювати або використовувати для цілей навчання або наукових досліджень. Винятки можуть поширюватися на весь твір (Мальта), на журнальні статті і короткі уривки з творів (Бельгія, Німеччина, Франція) або на тільки на короткі уривки з творів, незалежно від типів і розмірів творів (Люксембург). В останньому випадку журнальні статті практично не охоплюються винятками, оскільки недоцільно використовувати уривки журнальних статей для навчання або наукових досліджень.

У країнах-членах Європейського союзу прийняті різні рішення щодо організацій, які можуть користуватися винятками. Закон ФРН про інтелектуальну власність визначає школи, університети, заклади післядипломної освіти і некомерційні навчальні заклади для підвищення кваліфікації спеціалістів. У Великобританії використовується

³⁶ Звіт про стан справ у галузі інтелектуальної власності (Gowers Review), 2006 рік, пункт 4.17 і 4.19

загальний термін «навчальні заклади» без конкретизації. Закон Франції про інтелектуальну власність не називає будь-які навчальні заклади, на які поширюються винятки, і повторює положення статті 5(3) (а) Директиви про застосування винятків для цілей навчання і наукових досліджень. В Іспанії і Греції винятки поширюються тільки на навчання і не поширюються на наукові дослідження.

Крім певної юридичної невизначеності, спричиненої недостатньою узгодженістю положень законів, вищезгадані розбіжності можуть призвести до труднощів у випадках, якщо студенти вибирають курси заочного навчання в інших країнах, або якщо викладачі або наукові працівники працюють у різних установах, розташованих у різних країнах. Залежно від країни, однакові дії можуть розглядатися як законні або як незаконні. Причина таких можливих труднощів полягає в тому, що країни-члени Європейського союзу різним чином відображають винятки в своїх національних законах. Зважаючи на такі причини, у країнах були подані пропозиції про обов'язковість поширення винятків на навчання і наукові дослідження, з однозначним визначенням обсягу винятків у Директиві. Наприклад, звіт про стан справ у галузі інтелектуальної власності (Gowers Review) рекомендує визначати винятки для навчання відповідно до галузей застосування і діяльності, а не відповідно до умов або установ, в яких застосовуються винятки³⁷.

Але обов'язковість винятків і подальше уточнення обсягу винятків не означає розширення обсягу винятків, оскільки при розширенні обсягу винятків необхідно зважати на інтереси власників авторських прав. Наприклад, щодо поширення винятків на передачу інформації для навчання і наукових досліджень вищезгаданий звіт стверджує, що необхідно забезпечити загальну доступність учбових і наукових інформаційних матеріалів³⁸, але тільки для визначених колективів студентів і наукових працівників. Стаття 44 Директиви про авторські права стверджує, що «запровадження таких винятків або обмежень країнами-членами Європейського союзу повинне здійснюватися, зокрема, із врахуванням підвищення рівня впливу, який можуть справляти такі винятки або обмеження на економіку в нових умовах, які характеризуються інтенсивним впровадженням електронних засобів опрацювання і передачі інформації. Тому може виявитися необхідним звуження обсягу певних винятків або обмежень у випадках, коли з'являться нові способи використання творів та інших об'єктів інтелектуальної власності, захищених авторськими правами.» Необхідна певна рівновага між забезпеченням достатнього рівня захисту виключних прав і підвищенням конкурентоспроможності європейської системи освіти і науки.

³⁷ Звіт про стан справ у галузі інтелектуальної власності (Gowers Review), 2006 рік, пункт 4.15

³⁸ Звіт про стан справ у галузі інтелектуальної власності (Gowers Review), 2006 рік, пункт 4.18

Запитання

19. Чи повинні навчальні і наукові колективи укладати ліцензійні договори з видавництвами для того, щоб поліпшити умови для доступу до інформації для навчання або наукових досліджень? Чи існують зараз успішні ліцензійні договори, які дозволяють доступ до інформації для навчання або наукових досліджень через інформаційні мережі, у діалоговому режимі?

20. Чи необхідно уточнити винятки для навчання і наукових досліджень таким чином, щоб урахувати сучасні форми заочного навчання?

21. Чи необхідно уточнити, що винятки для навчання і наукових досліджень поширюються не тільки на інформаційні матеріали, які використовуються безпосередньо в навчальних закладах, але й на інформаційні матеріали, які використовуються в місцях проживання користувачів?

22. Чи необхідно запровадити мінімальні правила, які визначають розміри уривків з творів, які можна відтворювати або до яких можливий доступ у процесі навчання або наукових досліджень?

23. Чи необхідно запровадити вимогу про те, що винятки повинні поширюватися на навчання і наукові дослідження?

3.4. Інформація, створена користувачами

Споживачі є не тільки користувачами інформації, але все більшою мірою беруть участь у створенні інформації. Поступове зближення різних інформаційних систем дозволяє впроваджувати нові програми, що ґрунтуються на спроможності засобів зв'язку і обміну інформацією залучати користувачів до створення і розповсюдження інформації. Засоби системи Web 2.0 дозволяють користувачам створювати і розповсюджувати тексти, відеозображення або фільми і брати активну участь у процесі створення і розповсюдження інформації. Але необхідно враховувати суттєву відмінність інформації, створеної користувачем, від існуючої інформації, яку користувач вводить в інформаційну мережу і яка, як правило, захищена авторськими правами. У звіті Організації економічного співробітництва і розвитку інформація, створена користувачем, визначена як інформація, доступна для загального ознайомлення через мережу «Інтернет», яка містить деякі елементи творчості і створена без дотримання правил професійної діяльності³⁹.

Директива про авторські права не визначає винятки, які б дозволяли використання існуючих творів, захищених авторськими правами, з метою створення нових або похідних творів. Обов'язок перевіряти відсутність порушення авторських прав перед розповсюдженням будь-яких перетворених творів вважається перешкодою для творчості, оскільки

³⁹ Participative Web and User-Created Content, OECD 2007, p. 9

обмежує можливість розповсюдження нових, можливо цінних творів. Але перед запровадження будь-яких винятків щодо перетворених творів необхідно ретельно ознайомитися з умовами, при виконанні яких допускається використання перетворених творів, щоб не суперечити економічним інтересам авторів оригінальних творів.

Були подані пропозиції про запровадження винятків для перетворених творів, створених користувачами. Зокрема, звіт про стан справ у галузі інтелектуальної власності (Gowers Review) рекомендує запровадження винятків щодо нових, перетворених або похідних творів⁴⁰ згідно з триступеневим критерієм, визначеним у Бернській конвенції. Звіт підтверджує, що такий виняток суперечить Директиві, тому пропонує внести зміни до Директиви. Запровадження такого винятку сприятиме використанню нової інформації і створенню додаткової вартості⁴¹.

Згідно з Бернською конвенцією, використання перетворених творів, при відсутності протилежних доказів, є об'єктом прав на відтворення інформації⁴² і прав на опрацювання інформації. Винятки з цих прав повинні відповідати триступеневому критерію. Зокрема, визначення винятків повинне бути більш точними і стосуватися виправданих випадків використання інформації. Винятки повинні бути обмеженими поширенням на короткі уривки з творів, не спричиняючи порушення прав на відтворення інформації і прав на опрацювання інформації⁴³.

Згідно з Директивою, деякі винятки забезпечують певну свободу вибору при використанні творів. Для винятків, відмінних від вищезгаданих випадків, стаття 5(3)(d) дозволяє таке уточнення, як «для критичного аналізу або перегляду». Критичний аналіз або перегляд є тільки прикладами доцільних уточнень винятків. Таким чином, стаття 5(3)(d) може мати широкий зміст, незважаючи на уточнення «настільки, наскільки необхідно для спеціальних цілей» і на необхідність відповідності критеріям добросовісності. Використання для спеціальних цілей не пов'язане з необхідністю аналізу творів. Уривок з твору, який дозволяється при коментуванні конкретного твору, може вважатися недозволеним, якщо коментування стосується більш загальної теми. Іншим винятком, який забезпечує певну свободу вибору, є виняток, визначений в статті 5(3)(k) Директиви, який забороняє використання з метою

пародії, висміювання або імітації. Незважаючи на відсутність точних визначень для таких випадків використання творів, користувачі мають можливість повторно використовувати елементи попередніх творів для власних цілей.

Запитання

24. Чи необхідно запровадити більш жорсткі правила щодо дій, дозволених або недозволених для кінцевих користувачів при використанні інформаційних матеріалів, захищених авторськими правами?

25. Чи необхідно передбачити в Директиві винятки для інформації, створеної користувачами?

4. Запрошення подавати зауваження

Поєднання виключних прав з спеціальними і обмеженими винятками дозволяє визначити, наскільки достатньо повний перелік винятків, наведений в Директиві, забезпечує справедливе врахування прав і інтересів різних категорій власників авторських прав і користувачів інформації⁴⁴.

Для аналізу перспектив розвитку необхідно визначити, наскільки рівновага інтересів, яка забезпечується Директивою, відповідає сучасним умовам, які швидко змінюються. Технічні, соціальні і культурні досягнення безперервно спричиняють порушення рівноваги інтересів, яка підтримується законами, в умовах, коли нові учасники ринку, наприклад системи пошуку інформації, намагаються врахувати зміни в нових програмах підприємницької діяльності. Вищезгадані досягнення можуть змінювати співвідношення між різними організаціями, які здійснюють діяльність в інформаційному середовищі, і впливати на рівновагу інтересів власників авторських прав і інтересів компаній, які забезпечують пошук інформації в мережі «Інтернет».

У таких умовах цей офіційний документ для обговорення запрошує всіх власників авторських прав і користувачів подати свої зауваження щодо питань, які обговорювалися в цьому документі. Запитання, наведені в документі, є орієнтовними, і заінтересовані сторони можуть висловитися щодо питань, які обговорювалися або поставлені в документі.

Відповіді і зауваження, які стосуються всіх або деяких питань, розглянутих у цьому документі, надсилайте, до 30 листопада 2008 року, за адресою: markt-dl@ec.europa.eu

Якщо респондент має намір подати конфіденційну відповідь, то він повинен чітко зазначити, яка частина поданої інформації вважається конфіденційною і не може бути опублікована на офіційній сторінці Комісії Європейського союзу. Всі інші зауваження, які не позначені як конфіденційні, можуть бути опубліковані Комісією.

⁴⁰ Рекомендація 11

⁴¹ Звіт посиляється на використання перетворених творів згідно з законами США і на приклад перетворення творів музичною компанією Нір Нор. Але перетворення творів згідно з законами США не вважається достатнім для захисту в судовій справі у зв'язку з порушенням авторських прав. Таке перетворення є однією з умов, які необхідно виконати для підтвердження правомірного використання творів згідно з розділом 107 Закону США про авторські права.

⁴² Стаття 9 Бернської конвенції

⁴³ Стаття 12 Бернської конвенції «Права на опрацювання інформації, систематизація та інші зміни»

⁴⁴ Стаття 31

Державний департамент інтелектуальної власності
Міністерства освіти і науки України

**ДОСЛІДЖЕННЯ ВСЕСВІТНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
«ЕКОНОМІЧНИЙ ВНЕСОК ІНДУСТРІЙ,
ЩО БАЗУЮТЬСЯ НА АВТОРСЬКОМУ ПРАВІ
І СУМІЖНИХ ПРАВАХ, В УКРАЇНІ»**

Основане на інформації 2005 року

Дослідницький колектив:

Олена Саверченко, Державне підприємство «Український інститут промислової власності»

Валентин Чеботарьов, Державний департамент інтелектуальної власності

Тамара Давиденко, Державний департамент інтелектуальної власності

Олена Щербакова, Державний департамент інтелектуальної власності

Олексій Столяренко, Державний департамент інтелектуальної власності

Володимир Михайлов, Науково-дослідний інститут статистики, Державний комітет статистики
України

Ігор Булкін, Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки імені Г. М. Доброва
НАН України

Дослідницький колектив несе відповідальність за результати досліджень у межах отриманої під час досліджень інформації.

Передмова

Економічні аспекти авторського права і суміжних прав та усвідомлення його впливу на розвиток економічної системи привернули погляди науковців лише на початку 70-х років XX століття. До цього часу сфера авторського права здебільшого розглядалася як соціальна та правова система. Проте в умовах стрімкого розвитку технологій та глобального переходу від індустріального суспільства до інформаційного авторське право та суміжні права поступово починають відігравати роль одного з найбільш важливих нематеріальних активів економіки. Широке розповсюдження цифрових технологій, що надають можливість надійної, швидкої та не витратної передачі інформації у будь-яку частину світу, робить ці індустрії надзвичайно потужним інструментом для економічного розвитку та національного збагачення.

Визнання ключового значення сфери авторського права та суміжних прав стало можливим завдяки проведенню у різних країнах наукових досліджень, спрямованих на виявлення впливу цієї сфери на загальний економічний розвиток суспільства.

Державний департамент інтелектуальної власності завершив дослідження «Економічного внеску індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах в Україні» при підтримці Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), в особі Димитера Ганчева, директора відділу творчих індустрій ВОІВ та Стівена Сівека, експерта ВОІВ. Це перше дослідження в Україні такого роду.

Аналогічні дослідження проводились в таких розвинених країнах світу, як Австралія, Австрія, Великобританія, Німеччина, Канада, Нідерланди, Сінгапур, Сполучені Штати Америки, Фінляндія, Японія, а також в деяких країнах колишнього союзу — Болгарія, Латвія, Румунія, Угорщина.

Попри те, що у різних країнах різнились результати досліджень, у більшості з них прийшли до висновку, що на сьогоднішній час економічна важливість індустрій, заснованих на авторському праві і суміжних правах, недооцінюється при формуванні політики держави.

З іншого боку, підтримання діяльності системи авторського права і суміжних прав ґрунтується на державному примусі. Ефективність діяльності такої системи напряму залежить від кількості витрачених на неї ресурсів.

Для формування ефективної політики в цій сфері необхідно чітко усвідомлювати важливість авторського права і суміжних прав для економіки країни. Особливу увагу потрібно приділити відповідності економічного внеску індустрій, що засновані на авторському праві і суміжних правах, кількості ресурсів, що були вкладені на їх існування та розвиток. Тобто ресурси, що витрачаються на діяльність зазначених індустрій повинні відповідати внеску цих індустрій до ВВП.

Однак в результаті досліджень було виявлено, що обсяги фінансування, зокрема, культури і мистецтва, з державного бюджету є набагато меншими, ніж внесок культурних індустрій до ВВП України. Підвищення державного фінансування культурних індустрій разом з удосконаленням механізмів фінансування є необхідною запорукою для їх розвитку та підвищення впливу на економіку України.

Величезні обсяги імпорту послуг і товарів індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, говорять про надзвичайно великий попит на об'єкти цих індустрій в Україні і нерозвиненість таких індустрій в Україні. А з іншого боку, це говорить про сформований ринок та можливість розвитку національних індустрій.

На особливу увагу заслуговує використання як джерел статичної інформації Загальної промислової класифікації видів економічної діяльності (NACE) та Міжнародної стандартної промислової

класифікації (ISIC), які використовуються країнами-членами ЄС при проведенні статистичних досліджень. У зв'язку з цим перспективним було б створення української версії NACE, як це було зроблено наприклад в Болгарії.

Необхідно доопрацювати національні підходи імплементації методології ВОІВ щодо проведення досліджень, внести відповідні зміни до системи статистики України з метою визначення у подальшому економічного впливу індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах.

На сьогодні актуальним є формування державної політики у цій сфері, надання допомоги індустріям, що базуються на авторському праві і суміжних правах, проведення навчання у сфері інтелектуальної власності, а також здійснення заходів з підвищення обізнаності населення стосовно вимог законодавства в сфері авторського права і суміжних прав.

Висловлюю подяку Державному комітету статистики України, Державній податковій адміністрації України, Міністерству культури і туризму України, Національному банку України, багатьом громадським організаціям за плідну співпрацю під час впровадження проекту.

Висловлюю подяку директору відділу творчих індустрій ВОІВ Димитеру Ганчеву та експерту ВОІВ Стівену Сівеку за значний внесок у проведення цього дослідження.

**Голова
Державного департаменту
інтелектуальної власності**

Микола Паладій

Основні висновки

Економічна важливість індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах¹, привертає увагу дослідників в усьому світі. Так і в Україні було вперше проведено дослідження внеску індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, в економіку країни.

У відповідності до Путівника ВОІВ² виділяють такі види індустрій авторського права:

Ключові індустрії авторського права, що повністю задіяні у створенні, виробництві та виготовленні, виконанні, теле- та радіомовленні, сповіщенні та публічному показі, розповсюдженні та продажі об'єктів авторського права і суміжних прав (преса та література; музика, театр, опера; кінофільми та відеограми; радіо та телебачення; фотографія; програмне забезпечення та бази даних; образотворче мистецтво; послуги реклами; організації колективного управління).

Взаємозалежні індустрії авторського права, що задіяні у виробництві, виготовленні та продажу обладнання, функція якого повністю або в основному полягає у сприянні створенню, виробництві або використанні об'єктів авторського права і суміжних прав (виробництво, виготовлення та продаж: телевізорів, радіо приймачів, відеоманітофонів, CD плеєрів, DVD плеєрів, касетних плеєрів, обладнання для електронних ігор та іншого подібного обладнання; комп'ютерів та обладнання; музичних інструментів; фотографічного та кінематографічного обладнання; носіїв для запису; паперу).

Часткові індустрії авторського права, що частково у своїй діяльності відносяться до об'єктів авторського права і суміжних прав та можуть включати створення, виробництво та виготовлення, виконання, передачу шляхом мовлення, сповіщення

та публічний показ, розповсюдження і продаж продукції разом з такими об'єктами (одяг, текстиль та взуття; коштовності та монети; інші ремісницькі вироби; меблі; побутові товари, порцелянові та скляні вироби; шпалери та килими; дитячі іграшки та ігри; архітектура, інженерія, геодезія; музеї)

Не присвячені допоміжні індустрії авторського права, що частково відносяться або сприяють теле- та радіомовленню, сповіщенню, розповсюдженню або продажу об'єктів авторського права і суміжних прав, і чия діяльність не була включена до основних індустрій авторського права (оптова та роздрібна торгівля; транспорт; телефонія та Інтернет).

Дослідження³ показало, що індустрії, які базуються на авторському праві і суміжних правах, у 2005 році характеризувалися внеском 2,85 % до ВВП України, що становить 12 583,54 мільйонів гривень.

3. Внесок ключових індустрій становив **1,54 %**, або **6 815,61** мільйонів гривень. Внесок індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах,

³ Дослідження було проведено за ініціативою Державного департаменту інтелектуальної власності (далі — Держдепартамент) при підтримці Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) групою експертів. В неї входили: керівник проекту — к.е.н. Олена Саверченко, начальник відділення економічного регулювання промислової власності, Державне підприємство «Український інститут промислової власності», к.е.н. Валентин Чеботарьов, заступник голови, Державний департамент інтелектуальної власності, Тамара Давиденко, начальник відділу з питань авторського права і суміжних прав, Державний департамент інтелектуальної власності, Олена Щербакова, начальник відділу європейської інтеграції та міжнародного співробітництва, Державний департамент інтелектуальної власності, д.е.н., професор Володимир Михайлов, директор, Науково-дослідний інститут статистики, Державний комітет статистики України, к.е.н. Ігор Булкін, старший науковий співробітник, Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України, Олексій Столяренко, головний спеціаліст відділу з питань авторського права і суміжних прав, Державний департамент інтелектуальної власності.

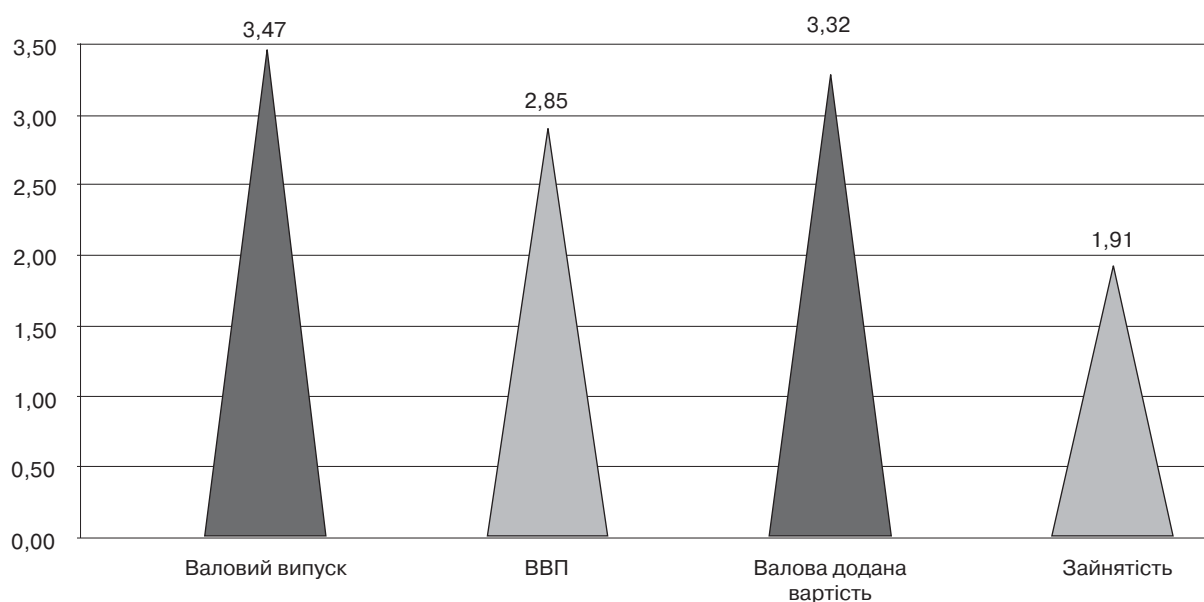
Консультантами від ВОІВ виступили міжнародний експерт Стівен Е. Сивек та доктор Димитер Ганчев, директор відділу творчих індустрій ВОІВ.

Дослідження здійснювалось у тісній співпраці з Державним комітетом статистики України, Державною податковою адміністрацією України, Національним банком України, Міністерством культури і туризму України, багатьма громадськими організаціями.

¹ У цьому дослідженні терміни «індустрії, що базуються на авторському праві», «індустрії авторського права», «індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах», мають одне значення та включають в себе як індустрії, що базуються як на авторському праві, так і індустрії, що базуються на суміжних правах. Це розповсюджується на ключові, взаємозалежні, часткові і не присвячені індустрії

² Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright-Based Industries. WIPO. http://www.wipo.int/copyright/en/publications/pdf7copyright_pub_893.pdf

**Економічні показники індустрій, що базуються на авторському праві
і суміжних правах, у 2005 році (%)**

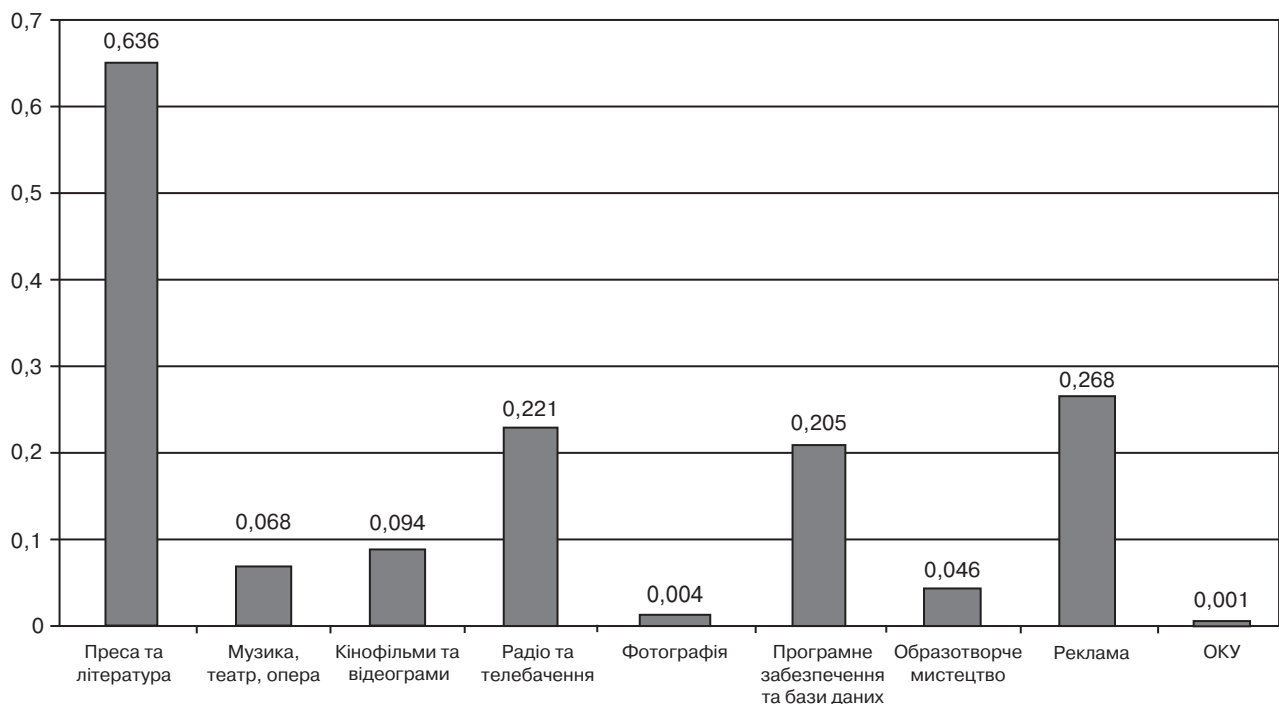

до валового національного випуску становив 3,47 % у 2005 рік, або **36 336,71** мільйонів гривень. Внесок ключових індустрій у валовий випуск становив **2,07 %**, або **21 714,34** мільйонів гривень. Загальна кількість осіб, зайнятих в індустріях, що базуються на авторському праві і суміжних правах, становила **360 412** чоловік, або **1,91 %** від всього зайнятого населення України працездатного віку. В ключових індустріях у 2005 році працювало **219 495** чоловік,

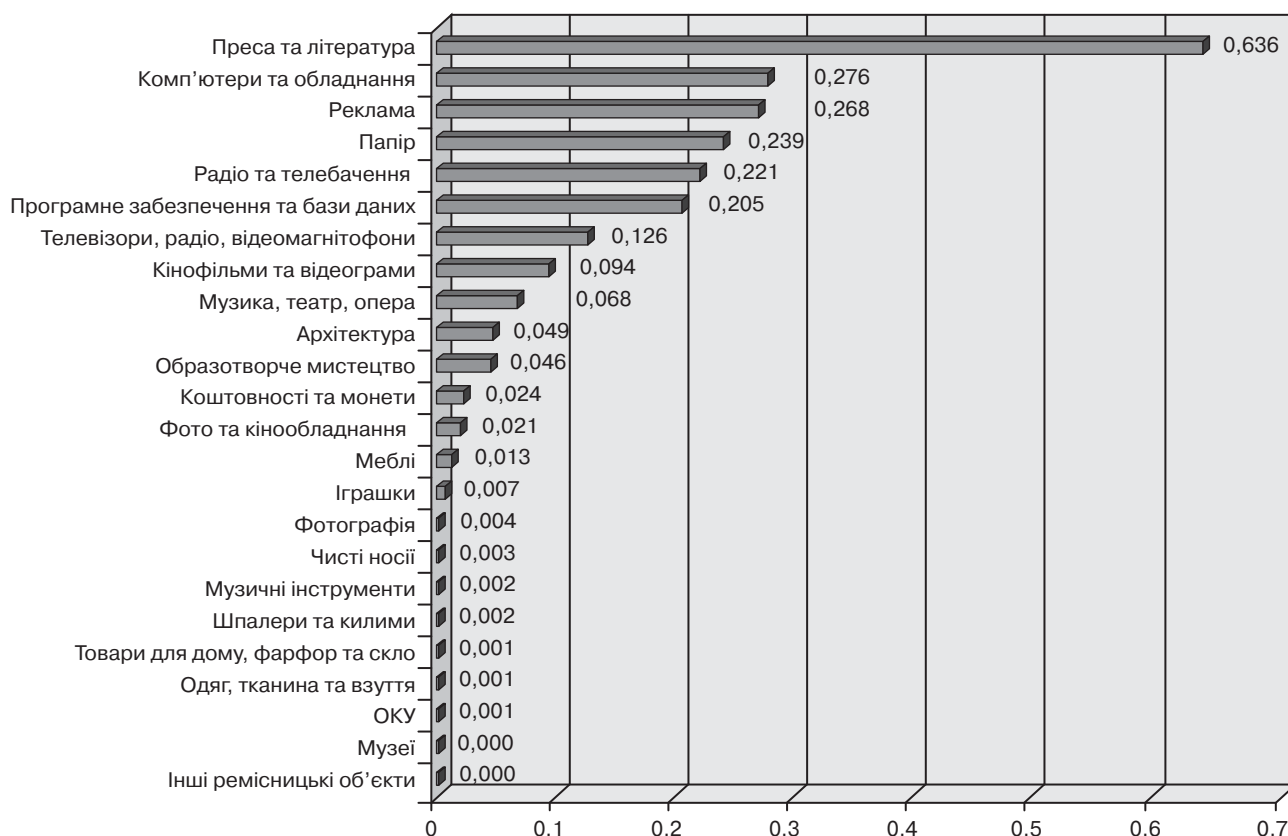
або **1,16 %** від всього зайнятого населення України працездатного віку.

При розгляді ключових індустрій у відвідносності до їх внеску до ВВП України, потрібно зазначити, що лідером є сектор «Преса та література», додана вартість якого становить 0,6 % від ВВП України, або **2 807,57** мільйонів гривень, або **41,2 %** від всієї доданої вартості ключових індустрій.

Внесок ключових індустрій до ВВП України в 2005 році (%)

Внесок до ВВП індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, у 2005 році (%)

Серед індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, у відповідності до їх внеску до ВВП, перше місце з великим відривом займає сектор «Преса і література» (0,636 %), за ним йде сектор «Комп'ютери та обладнання» (0,276 %) та Реклама (0,268 %). Якщо провести аналіз та умовно скомпонувати економічний внесок груп індустрій, що базуються на авторському праві, у відповідності до залежності від об'єктів авторського права і суміжних прав, то ми отримаємо такі об'єднані сектори — «Преса та література» та «Папір» — **0,88 %** ВВП, об'єднаний сектор «Радіо та телебачення»,

«Кінофільми та відеограми», «Музика, театр, опера», «Телевізори, радіо, відеомагнітофони та ін..» — **0,51 %** ВВП, об'єднаний сектор «Програмне забезпечення та бази даних», «Комп'ютери та обладнання» — **0,48 %** ВВП.

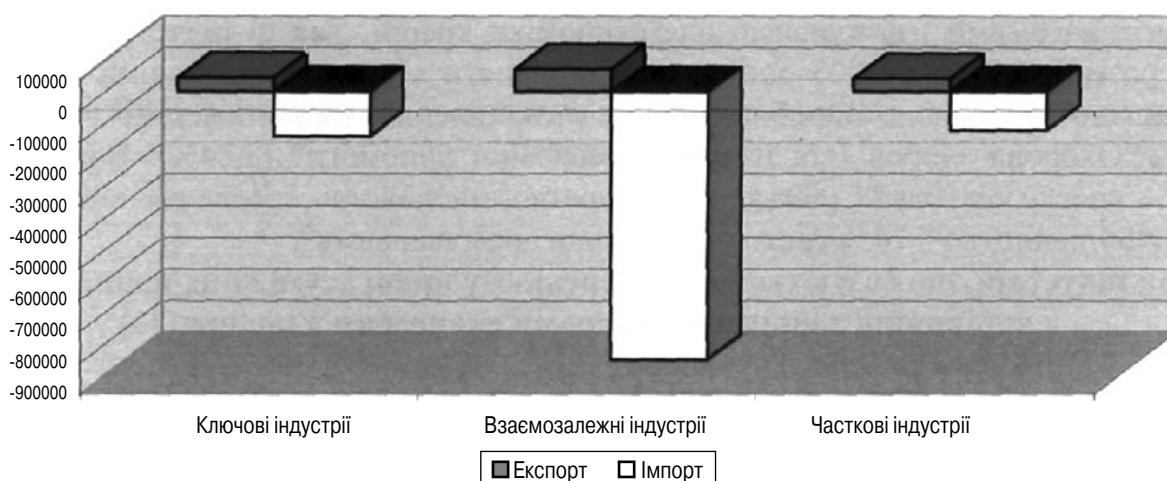
Порівняння з іншими секторами економіки України

Індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах, є хоча і не головними, але досить вагомими і важливими для економіки країни. Так, ці

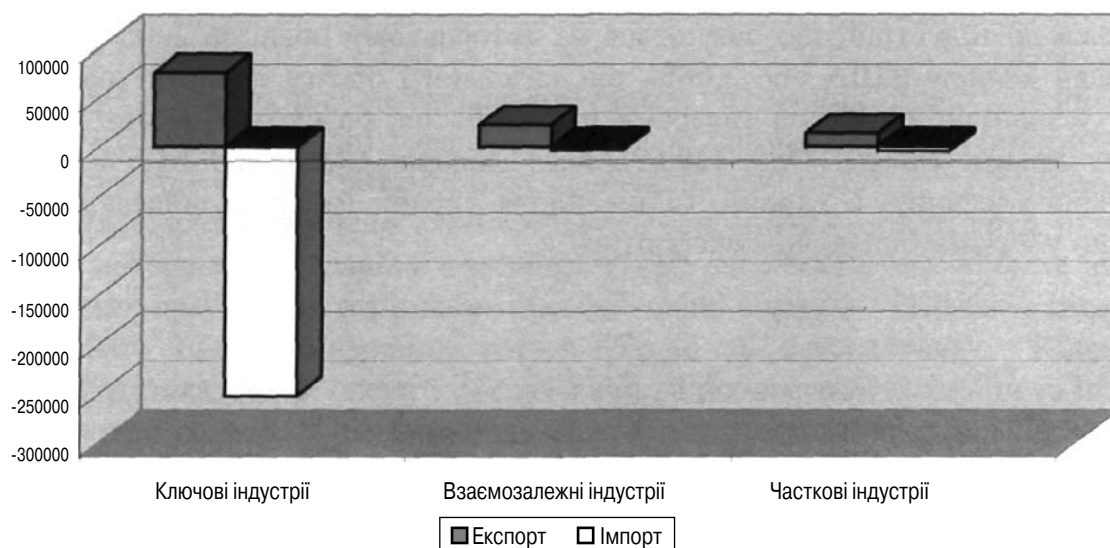
Внесок індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, до ВВП у порівнянні з іншими секторами економіки України (%)

Зовнішня торгівля товарами індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, у 2005 році

Послуги індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, у 2005 році (тисяч доларів США)

індустрії з внеском до ВВП у розмірі **2,85 %** в 2005 році можна порівняти з такими важливими секторами, як «Будівництво» (3,71 %), «Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води» (3,44 %), «Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги» (3,14 %). Вони становлять близько 31 % внеску сектора «Сільське господарство, мисливство, лісове господарство», 77 % сектора «Будівництво», 70 % сектора «Добувна промисловість».

Зовнішня торгівля

Вартість експорту товарів, які мають відношення до індустрій, що базуються на авторському праві, в 2005 році становила **157 269,41** тисяч доларів США⁴, або **0,46 %** від всього обсягу експортованої продукції за цей рік. Вартість імпорту товарів, які відносяться

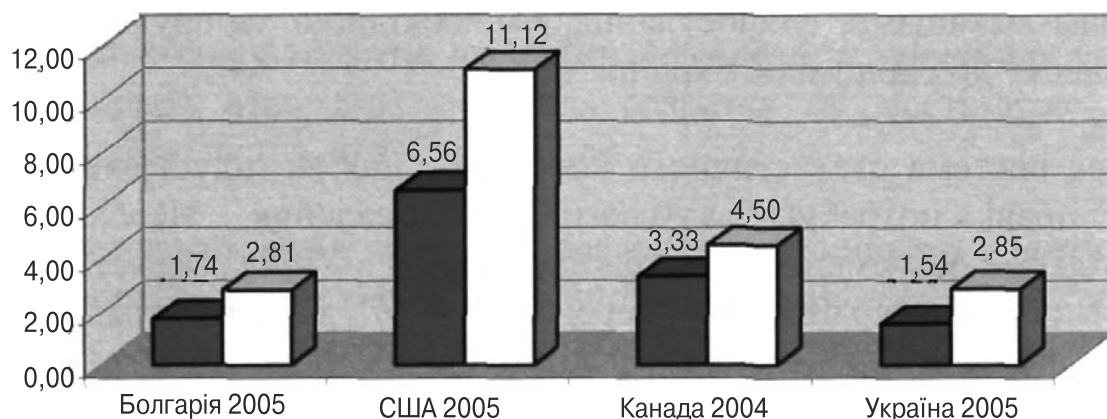
до індустрій, що базуються на авторському праві, за 2005 рік становила **1 112 690,1** тисяч доларів США, або 3,08 % від загального обсягу імпорту товарів в Україну. Дефіцит у зовнішній торгівлі товарами індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, становить **955 420,69** тисяч доларів США, або **51,5 %** від загального торгівельного дефіциту в Україні. Таким чином, Україна імпортує вищезазначених товарів приблизно у **7 разів** більше, ніж експортує.

Експорт індустрій, що засновані на авторському праві, в 2005 році становить **110 612,67** тисяч доларів США, або **1,80 %** від загального експорту послуг. Загальна частка в імпорті становить **259 176,41** тисяч доларів США, або **8,90 %** від загального обсягу імпорту послуг.

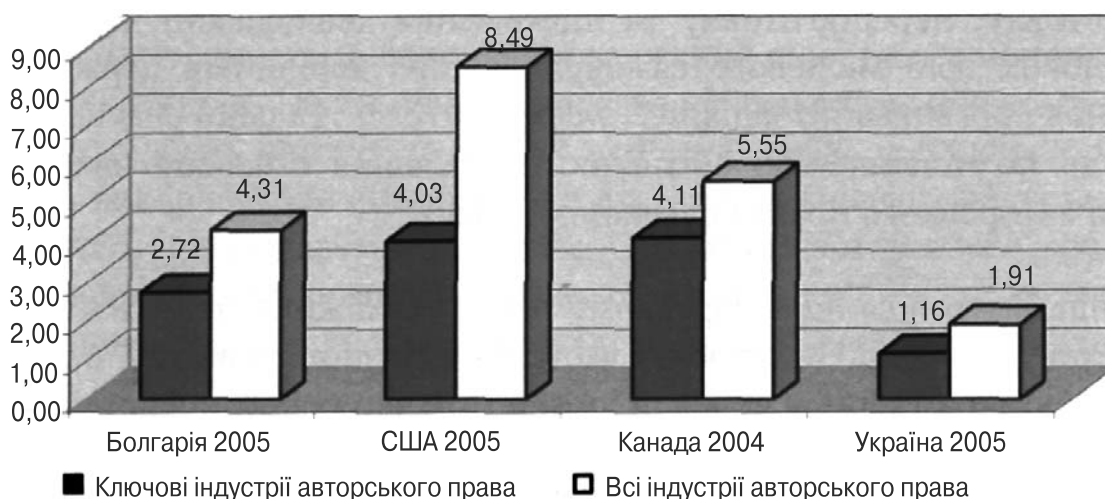
Розглядаючи ключові індустрії, що базуються на авторському праві, у розрізі послуг у зовнішньоекономічній діяльності, слід зазначити, що вони

⁴ Вартість товарів та послуг в українській системі статистики зовнішньої торгівлі відображається у доларах США.

Внесок індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, до ВВП у деяких країнах світу (%)

Внесок індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, до зайнятості у деяких країнах світу (%)

відповідають за 74 909,21 тисяч доларів США у експорті послуг України, або 1,22 % від загального обсягу експорту послуг. Причому лідируюче місце в експорті послуг займає сектор «Створення програмного забезпечення», який оцінюється в 28 603,68 тисяч доларів США, або 0,47 % від загального обсягу експортованих послуг. Потрібно наголосити, що індустрії пов'язані зі створення програмного забезпечення, в Україні досить швидко та динамічно розвиваються. Саме тому послуги, пов'язані з секторами «Консультації з питань інформатизації», «Створення програмного забезпечення», «Бази даних» та «Оброблення даних», становлять майже половину від експорту всіх ключових індустрій, або 0,55 % та відповідальні за 33 620,05 тисяч доларів США. Частка цих індустрій в імпорті також приголомшлива, вона становить 124 175,17 тисяч доларів США, або майже половину імпорту індустрій, що базуються на авторському праві, та 4,27 % від загального обсягу імпорту послуг.

Міжнародні порівняння

Порівнюючи внесок всіх індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, до ВВП за 2005 рік України і США, можна прийти до висновку, що в Україні цей показник менше ніж у США майже в 4 рази. Якщо порівнювати з Канадою, різниця складе приблизно 1,5 рази. Внесок індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, до ВВП Болгарії та України за деякими досить незначними відмінностями майже однаковий.

У відповідності до рівня зайнятості у всіх індустріях, що базуються на авторському праві і суміжних правах, в Україні частка зайнятих приблизно в 2 рази менше ніж в Болгарії, приблизно в 3 рази менше ніж в Канаді та 4,5 рази менше ніж в США.

Підводячи підсумки проведеного дослідження потрібно зазначити:

1) Індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах є важливим сектором економіки

України, що швидко розвивається і потребує адекватного державного регулювання та підтримки.

2) Стрімкий розвиток інформаційного суспільства вимагає постійного вдосконалення законодавства та механізмів його реалізації, оскільки невідповідність деяких законодавчих положень вимогам часу гальмує надзвичайно швидкі темпи росту індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах.

3) Обсяги фінансування культури і мистецтва з державного бюджету становили всього 0,12 % в 2005 році, що є набагато меншим ніж внесок (1,34 %) культурних індустрій до ВВП України. Підвищення державного фінансування культурних індустрій разом з удосконаленням механізмів фінансування, є необхідною запорукою для їх розвитку та підвищення внеску до економіки України.

4) Національна система статистичного спостереження за індустріями, що базуються на авторському праві, потребує суттєвого вдосконалення. Необхідно доопрацювати національні підходи імплементації методології ВОІВ в Україні, внести відповідні зміни до системи статистики України та передбачити у Плані державних статистичних спостережень щорічне проведення дослідження економічного внеску індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах.

Також потрібно опрацювати методи і засоби оцінки економічного внеску та статистики праці індустрій, що базуються на наданні послуг замовникам дистанційно і через мережу Інтернет.

5) Правопорушення у сфері авторського права і суміжних прав є також одним із головних факторів, які заважають розвитку індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, та становленню національної культури. Більш ефективна боротьба з піратством у сфері авторського права і суміжних прав надасть можливість цим індустріям розвиватись та створювати більше національного культурного продукту.

6) Для ефективного правозастосування законодавства в сфері авторського права і суміжних прав потрібно і надалі проводити:

- підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, керівників державних підприємств, установ і організацій, задіяних у сфері інтелектуальної власності;

- заходи по підвищенню обізнаності населення стосовно вимог законодавства в сфері авторського права і суміжних прав.

7) Індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах, в Україні не в повній мірі використовують нові «цифрові» можливості для розвитку та поширення своїх продуктів. Необхідно створити належні умови та заохочувати представників індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, використовувати нові технології. Це надасть можливість отримати продукти індустрій

авторського права більш широкій аудиторії та знизити рівень піратства в Україні.

Помічаючи позитивні тенденції розвитку індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, дослідницька група наголошує на їх надзвичайній важливості для економіки України та вважає за необхідне і в подальшому проводити дослідження в цьому секторі економіки. Основною метою таких досліджень може бути розробка та ефективне впровадження державної політики у сфері авторського права і суміжних прав.

Частина перша. Вступ

1.1. Важливість оцінки авторського права

Не можна примусити людину творити, але можна створити їй умови для творчості, казав Г. В. Ф. Гегель. На шляху створення умов для розвитку творчості дуже важливу роль відіграє ставлення суспільства до творчої людини.

Історія авторського права цікава, вона відображає еволюцію суспільства в розумінні автора — творця свого розвитку. Ця історія містить яскраві творчі здобутки і трагічні сторінки долі авторів, яких сучасники не зрозуміли, не оцінили. Тому авторське право потребує вивчення та фундаментальних досліджень.

В умовах швидкого розвитку технологій та глобального переходу від індустріального суспільства до інформаційного дуже важливо усвідомлювати ту роль, яку відіграють індустрії, що засновані на використанні об'єктів авторського права і суміжних прав. Широке розповсюдження цифрових технологій, що надають можливість надійної, швидкої та не витратної передачі вищевказаних об'єктів у будь-яку частину світу, робить ці індустрії надзвичайно потужним інструментом для економічного розвитку та національного збагачення. Зокрема, в Дослідженні економічного внеску авторського права і суміжних прав в європейську економіку зазначається: «Заміна індустріального суспільства на інформаційне суспільство, що залежне від створення знань та їх вдосконалення, обробки та використання інформації, ставить авторське право на центральне місце в економічному розвитку в XXI столітті».⁵

⁵ Robert G. Picard, Timo E. Toivonen, Mikko Grönlund — The Contribution of Copyright and Related Rights to the European Economy Based on Data from the Year 2000, Final Report, 20 October 2003 http://ec.europa.eu/internal_market/publications/docs/report-copyright-contribution_en.pdf

Основним завданням авторського права і суміжних прав є відшкодування збитків творців від створення об'єктів творчості, шляхом запровадження цілої низки монопольних прав на використання таких об'єктів. Таким чином, держава перешкоджає вільному використанню створених творчих надбань авторів та інших суб'єктів прав, залишаючи за ними право надавати дозвіл на використання або право на отримання винагороди за використання їх творів у визначених в законодавстві випадках. Створення авторського права і суміжних прав є реакцією держави на помилку ринкової економіки, що дозволяє здійснювати копіювання та розповсюдження творів за кошти, набагато менші ніж кошти, витрачені на створення першого екземпляра.

Підтримання діяльності системи авторського права і суміжних прав ґрунтується на державному примусі і ефективність діяльності є пропорційною до кількості ресурсів, витрачених на її функціонування. Іншими словами «валова вартість створена авторським правом зростає відповідно до росту захисту з нуля⁶». Проте необхідно розуміти, що існує межа, коли кошти, витрачені на захист авторського права і суміжних прав, починають перевершувати внесок від індустрій, заснованих на авторському праві і суміжних правах, в економіку країни, і підтримка такої системи стає не вигідною для держави.

Таким чином, проведення спеціальних досліджень економічного внеску індустрій, що базуються на авторському праві, допомагає зрозуміти вказані вище механізми та підняти рівень громадської обізнаності для створення сприятливого режиму розвитку індустрій, заснованих на авторському праві та суміжних правах, а також для збільшення їх внеску до економіки держави.

Такі дослідження вже проводились у багатьох країнах світу, таких як Австралія, Австрія, Болгарія, Великобританія, Германия, Канада, Нідерланди, Нова Зеландія, Норвегія, Швеція, Сполучені Штати Америки, Сінгапур, Фінляндія, Угорщина, Японія та деяких інших. У багатьох країнах такі дослідження знаходяться на різних стадіях планування і реалізації. Підходи до проведення дослідження були різними в різних країнах, окремі країни проводили дослідження один раз — інші, наприклад, США, Великобританія, Канада, проводять його постійно, що дозволяє робити висновки про тенденції економічного розвитку тієї чи іншої індустрії, більш ефективно формувати економічну політику в країні. В деяких випадках різнились і методологічні підходи до проведення досліджень економічного внеску, що, з одного боку, унеможливило міжнародне порівняння результатів, а з іншого боку — створювало багату методологічну базу для наступних дослідників.

⁶ Issues in Assessment of Economic Impact of Copyright/ Robert G. Picard, Timo E. Toivonen // Review of Economic Research on Copyright Issues, 2004, vol. 1(1), pp. 27–40

Попри те, що у країнах різнились результати і методологія досліджень, у більшості з них прийшли до висновку, що на сьогоднішній час економічна важливість індустрій, заснованих на авторському праві і суміжних правах, недооцінюється при формуванні політики держави. Зокрема, в угорському дослідженні економічного внеску індустрій, заснованих на авторському праві, зазначається: «Взагалі це правда, що в тих країнах, де посадові особи, які відповідають за економічний розвиток, ознайомлені з економічною важливістю авторських індустрій, розвиток індустрій, що засновані на авторському праві, визнається ключовим питанням серед інших стратегій розвитку визначеної країни».⁷

У свою чергу, дослідження США говорить про те, що «в 2006 році звіт ще раз показав, що в США, індустрії, що засновані на авторському праві, продовжують бути одним з найбільших та найшвидших у розвитку економічним сектором».⁸

У економічному дослідженні, проведеному під егідою Європейського Союзу, відповідаючи на питання, навіщо проводити оцінку внеску авторського права в економіку країн ЄС, зазначають: «Коли економічну вагу авторського права визначено та доведено до відома, посадові особи, а також інші особи, що відповідають за вироблення рішень стосовно авторського права, можуть ефективно створювати правові та комерційні стратегії розвитку, що мають на меті сприяння розвитку індустрій авторського права, захистити цінність об'єктів авторського права після їх створення, та продовжувати підтримувати перехід від індустріального в інформаційне суспільство».⁹

Ці висновки цілком економічно обґрунтовані, оскільки вони підтверджуються внесками індустрій в економіку країн, де проводилися дослідження, наприклад, внесок таких індустрій в Сінгапурі становить 5,7 %¹⁰ від валового внутрішнього продукту, в Угорщині — 6,67 %¹¹, Сполучених Штатах Америки — 11,12 %¹².

⁷ Krisztina Penyigey, Peter Munkacsi — The Economic Contribution of Copyright-Based Industries in Hungary <http://www.wipo.int/ip-development/en/creativeindustry/pdf/hu.pdf>

⁸ Stephen E. Siwek — The Economic Contribution of Copyright-Based Industries in USA, The 2006 Report http://www.iipa.com/pdf/2006_siwek_full.pdf

⁹ Robert G. Picard, Timo E. Toivonen, Mikko Gro'nlund — The Contribution of Copyright and Related Rights to the European Economy Based on Data from the Year 2000, Final Report, 20 October 2003 http://ec.europa.eu/internal_market/publications/docs/report-copyright-contribution_en.pdf

¹⁰ Economic Contribution of Copyright-Based Industries in Singapore: An Update www.ipacademy.edu.sg/site/ipa_cws/resource/executive%20summaries/Exec_Sum_Economic_Upd.pdf

¹¹ Krisztina Penyigey, Peter Munkacsi — The Economic Contribution of Copyright-Based Industries in Hungary <http://www.wipo.int/ip-development/en/creativeindustry/pdf/hu.pdf>

¹² Stephen E. Siwek — The Economic Contribution of Copyright-Based Industries in USA, The 2006 Report http://www.iipa.com/pdf/2006_siwek_full.pdf

1.2. Путівник ВОІВ з оцінки економічного внеску індустрій, що базуються на авторському праві¹³

Як було зазначено раніше, за минулі роки був накопичений чималий досвід з питань проведення досліджень в індустріях, що базуються на авторському праві і суміжних правах, проте, оскільки різні групи дослідників дотримувались різної методології, було неможливо порівнювати результати досліджень в різних країнах.

З метою створення єдиної методології проведення подібних досліджень була створена Експертна робоча Група, в яку увійшла ціла низка відомих фахівців з питань економіки і авторського права. Результатом роботи цієї групи стало видання Путівника ВОІВ щодо оцінки економічного внеску індустрій, що базуються на авторському праві.

Цей методичний посібник містить в собі узагальнену та затверджену Всесвітньою організацією інтелектуальної власності методологію та рекомендації, що ґрунтуються на досвіді попередніх досліджень, і є надзвичайно корисним при практичному застосуванні.

Дослідження внеску індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, в Україні проводилось відповідно до методології затвердженої цим Путівником.

1.3. Цілі та завдання, базова інформація стосовно дослідження

У 2006 році Держдепартамент виступив з ініціативою провести в Україні дослідження економічного внеску індустрій, що базуються на авторському праві та суміжних правах, використовуючи методологію Всесвітньої організації інтелектуальної власності.

Після переговорів, що відбулися наприкінці 2006 року, ВОІВ дала згоду на підтримання цієї ініціативи. Між Державним департаментом інтелектуальної власності та ВОІВ була підписана Угода щодо проведення вищевказаного дослідження та узгоджений календарний план.

Таким чином, метою проведення дослідження є оцінка економічного внеску індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, в Україні. При проведенні дослідження ставилися такі завдання:

- Надати короткий опис авторського права і суміжних прав в Україні.

- Визначити економічний внесок індустрій, заснованих на авторському праві і суміжних правах, в Україні за 2005 рік у контексті валового доходу, доданої вартості та кількості працюючих у індустріях.

- Визначити частку товарів та матеріалів, а також послуг, що відносяться до авторського права і суміжних прав, у зовнішній торгівлі України.

- Провести порівняння внеску в економіку індустрій, заснованих на авторському праві і суміжних правах, з іншими секторами економіки.

- Провести порівняння з результатами досліджень в інших країнах.

- Оглянути основні тенденції розвитку деяких ключових індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах.

- Визначити головні проблеми та специфічні потреби індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, в Україні.

- Підняти рівень громадської обізнаності щодо важливості внеску індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, в Україні.

Враховуючи досвід Угорщини, країни, що першою у Центрально-Східній Європі брала участь у проведенні такого роду досліджень за методологією ВОІВ, а також визнаючи необхідність надати більш детальний аналіз деяких ключових індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, за допомогою статистики культури, українське дослідження презентує тенденції розвитку та деякі структурні характеристики цих індустрій. Цей додатковий розділ не входить в перелік обов'язкових розділів за методологією ВОІВ та має на меті окреслити загальну картину деяких індустрій у тривалому часовому розрізі.

Під час підготовки дослідження ВОІВ постійно надавала професійну консультаційну допомогу з питань, що виникали під час роботи. Експертом з питань методології проведення подібних досліджень виступив Стівен Е. Сивек, що неодноразово проводив дослідження економічного внеску індустрій, заснованих на авторському праві, в США, а також виступав консультантом при проведенні досліджень в інших країнах. Він люб'язно поділився своїм досвідом та широкими методологічними пізнаннями з українською групою дослідників.

7–8 травня 2007 року були проведені робочі консультації в Державному департаменті інтелектуальної власності з питань практичної реалізації дослідження, в якому брали участь експерт ВОІВ Стівен Сівек, директор відділу творчих індустрій ВОІВ Димитер Ганчев, керівництво Державного департаменту інтелектуальної власності, та українська група дослідників. Головною метою консультацій було надати відповіді на численні питання щодо адаптації методології ВОІВ до системи статистики в Україні.

Під час впровадження проекту дослідницька група для отримання необхідних даних та практичного застосування методології ВОІВ в Україні тісно співпрацювала з фахівцями Державного комітету

¹³ Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright-Based Industries. WIPO. http://www.wipo.int/copyright/en/publications/pdf7copyright_pub_893.pdf

статистики України, Державної податкової адміністрації України, Міністерства культури і туризму України, Національного банку України.

1.4. Становлення та розвиток законодавства України про авторське право

Законодавство України про авторське право і суміжні права надзвичайно молоде і його становлення продовжується одночасно з становленням державності та формуванням правової держави.

У цьому в Україні важливу роль відіграє цивільне законодавство, складовою частиною якого є законодавство про авторське право і суміжні права.

Фундамент цього законодавства був закладений в Росії на початку XIX ст. в досить своєрідній формі — в Статуті Цензурному від 22 квітня 1828 р., в якому за автором визнавалося виключне право на відтворення своїх творів шляхом друку. Проте вже в Законі від 08 січня 1830 р. право автора на створений ним твір визнається як право власності, яким можна торгувати. Твір розглядався як «майно благонабуте», а його автору (або перекладачу) довічно надавалося виключне право видання і продажу. Зазначені права переходили спадкоємцям на 25 років, пізніше у 1857 році цей строк було подовжено до 50 років. Під час чергового перевидання десятого тому Зводу законів Російської імперії у цьому томі вперше з'являються законодавчі положення щодо авторського права. Проте 20 березня 1911 року був прийнятий закон про авторське право, який досить ретельно регулював відносини у сфері авторського права.

Жовтнева революція 1917 року ліквідувала приватні видавництва, монополізувала видавничу діяльність. Підтримувалися твори авторів соціалістичного, пролетарського напрямку, їм виплачувалися значні на той час гонорари, їх твори виходили великими тиражами.

У перші роки радянської влади було прийнято ряд нормативних актів, які регулювали деякі аспекти авторсько-правових відносин, і лише 30 січня 1925 року вийшов перший нормативний акт нової держави щодо авторського права — постанова ЦВК і РНК СРСР «Об основах авторского права», а в травні 1928 року вийшли «Основы авторского права», які, крім всього, встановлювали тверді ставки авторського гонорару. Після цього радянські республіки самі стали приймати закони щодо авторських прав.

В Україні на той час приймаються нормативні акти з окремих проблем авторського права, зокрема постанова РНК УСРР від 08 грудня 1925 року «Про авторський гонорар за публічне виконання драматичних та музикальних творів».

Багато положень з «Основ авторського права» були згодом перенесені в українське законодавство

у сфері авторського права. Проте термін дії авторського права після смерті автора було скорочено до 25 років.

В Україні такий Закон був прийнятий в 1929 році і діяв до 1961 року, до прийняття «Основ цивільного законодавства СРСР і радянських республік», розділ четвертий яких присвячений авторському праву. Відповідно до зазначених «Основ» кожна республіка, в тому числі й Україна, прийняла свій Цивільний кодекс, четвертий розділ якого стосувався авторського права.

Авторські права в СРСР були значно звужені і не відповідали міжнародним правовим нормам, якими користувалися автори європейських країн. З цієї причини СРСР не міг приєднатися до міжнародних конвенцій, в тому числі до Бернської конвенції, а більш гнучка Всесвітня конвенція авторських прав була ратифікована тільки у 1973 році.

У подальшому керівництво СРСР неодноразово заявляло про наміри підписати Бернську конвенцію і Паризький протокол Женевської конвенції. Ці наміри базувалися на сформованому більшістю науковців — фахівців авторського права бажанні щодо зближення радянського авторського права з нормами авторського права в розвинутих країнах Європи. Для цього необхідно було привести радянське авторське законодавство у відповідність до вимог основних міжнародних конвенцій. Роботи щодо цього проводилися. В Основах цивільного законодавства СРСР і республік, які були прийняті Верховною Радою СРСР у травні 1991 року, містився розділ «Авторське право». Планувалося, що основні положення Основ цивільного законодавства будуть розвинуті у відповідних розділах цивільного законодавства республік.

З утвердженням України як незалежної держави почався розвиток сучасної системи авторського права, в основу, якої ставилися принципи відповідності міжнародному законодавству та високих критеріїв захисту авторського права. В грудні 1993 року Верховною Радою України прийнято Закон України «Про авторське право і суміжні права», який пройшов експертизу фахівців, отримав позитивну оцінку європейських експертів і ВОІВ. З прийняттям цього Закону в Україні вперше були впроваджені положення щодо регулювання відносин у сфері суміжних прав.

На виконання Закону України «Про авторське право і суміжні права» було прийнято ряд нормативних актів, які регулюють окремі питання захисту авторського права і суміжних прав. У листопаді 1994 року Кабінетом Міністрів України прийнято постанову «Про мінімальні ставки авторської винагороди за використання творів літератури і мистецтва», в липні 1995 року — постанову «Про державну реєстрацію прав автора на твори науки, літератури і мистецтва».

З прийняттям Україною Закону «Про авторське право і суміжні права», а також інших законодавчих

та нормативно правових актів було створено авторське правове поле, яке в цілому відповідало міжнародним нормам. З іншого боку, Україна продемонструвала бажання і готовність інтегруватися до міжнародних структур з питань авторського права і суміжних прав. Як правонаступник Радянського Союзу, наша держава у 1993 році підтвердила участь у Всесвітній конвенції про авторське право, взявши на себе зобов'язання охороняти в Україні твори зарубіжних авторів, починаючи з 1973 року — від часу приєднання СРСР до цієї Конвенції. У травні 1995 року Верховна Рада України прийняла Закон «Про приєднання України до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів», а з жовтня 1995 року Україна стала повноправним членом цієї Конвенції. Нарешті, основні норми авторського права щодо права на творчу працю і на результати цієї праці, щодо захисту інтелектуальної власності, захисту моральних і матеріальних прав автора з червня 1996 року стали конституційними нормами прийнятої Конституції України.

Подальше удосконалення законодавства з питань авторського права і суміжних прав в Україні здійснювалося в напрямках гармонізації національного законодавства з міжнародним, реалізації вимог щодо відповідності національних законодавчих норм міжнародним нормам. Так, у 1999 році Україна стала учасницею Конвенції про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм. Найпродуктивнішим у контексті гармонізації українського законодавства у сфері авторського права і суміжних прав став 2001 рік, коли Верховна Рада України прийняла Закони: «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення», «Про приєднання України до Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право», «Про приєднання України до Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми».

Значення міжнародних документів для розвитку ефективної системи авторського права і суміжних прав в Україні важко переоцінити, а участь у них нашої держави сприятиме підвищенню авторитету в світовому співтоваристві.

Зусилля по гармонізації українського законодавства у вказаній сфері завершилися прийняттям у 2001 році нової редакції Закону України «Про авторське право і суміжні права». А в 2003 році були прийняті зміни до вищевказаного закону, що мали на меті адаптацію до умов СОТ.

Наразі в Україні створена нормативно-правова база, що відповідає світовим стандартам стосовно рівня захисту авторського права і суміжних прав та надає можливість для повноцінного розвитку індустрії, що базується на авторському праві і суміжних правах. З 16 травня 2008 року Україна стала членом СОТ, що підвищує вищевказані стандарти правового захисту в країні.

1.5. Реалізація державної політики в сфері авторського права і суміжних прав

У зв'язку з реорганізацією центральних органів виконавчої влади в Україні у 2000 році згідно з Указом Президента України центральним органом виконавчої влади, який відповідає за реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності, зокрема сфері авторського права і суміжних прав, було визначено Міністерство освіти і науки України, у складі якого було утворено Державний департамент інтелектуальної власності.

Зусилля Держдепартаменту у сфері авторського права і суміжних прав були спрямовані на:

- розробку пропозицій до законодавства у сфері авторського права і суміжних прав;
- забезпечення виконання актів законодавства у сфері авторського права і суміжних прав, здійснення систематичного контролю за їх виконанням;
- забезпечення моніторингу застосування і дотримання національного законодавства і міжнародних договорів з питань авторського права і суміжних прав;
- організацію функціонування організацій колективного управління;
- впровадження заходів, пов'язаних з боротьбою з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності;
- організацією діяльності державних інспекторів з питань інтелектуальної власності;
- організацією взаємодії з органами державної влади, судовими та правоохоронними органами, міжнародними та громадськими організаціями з метою координації зусиль по боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності.

У червні 2000 року на базі ДААСП України було утворено Державне підприємство «Українське агентство з авторських та суміжних прав» (ДП УААСП), яке є його правонаступником, належить до сфери управління Міністерства освіти і науки України та підпорядковано Державному департаменту інтелектуальної власності. Головним завданням ДП УААСП є здійснення управління на колективній основі майновими правами суб'єктів авторського права.

Із створенням Держдепартаменту почався новий етап законотворчої роботи у сфері авторського права і суміжних прав.

За період 2000–2007 років було розроблено та прийнято Верховною Радою України три Закони, якими регулювались відносини у сфері авторського права і суміжних прав.

Головним законодавчим актом у сфері авторського права і суміжних прав є Закон України «Про авторське право і суміжні права» прийнятий в 1993 році, із змінами та доповненнями, які набрали чинності в 2001, 2003 роках.

Законодавство України у сфері авторського права і суміжних прав адаптоване до вимог Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС), виконання яких було обов'язковими при вступі України в СОТ. У 2003 році набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правової охорони інтелектуальної власності», яким законодавство України у сфері інтелектуальної власності, зокрема авторського права і суміжних прав, приведено у відповідність до вимог Угоди ТРИПС. Зазначеним Законом внесені положення до Цивільного та Господарського кодексів України стосовно запобіжних заходів, які ще до пред'явлення позовної заяви можуть бути вжиті за ухвалою суду. Значно посилені санкції, що можуть бути застосовані до правопорушників згідно з Кримінальним кодексом України. Крім цього, Законом регламентовано питання створення і використання об'єктів авторського права і суміжних прав, моніторингу за дотриманням національного законодавства і міжнародних договорів у відповідній сфері. Цей Закон передбачає захист авторського права і суміжних прав у порядку, встановленому цивільним, адміністративним та кримінальним законодавством та способи забезпечення позову у справах про їх порушення, вжиття органами судової влади негайних і ефективних тимчасових заходів на захист цих прав.

З метою захисту інтересів суб'єктів авторського права і суміжних прав та захисту прав споживачів в березні 2000 року був прийнятий Закон України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм», яким був врегульований цивільний обіг примірників, що містять об'єкти авторського права і суміжних прав. Запроваджений ним інститут маркування аудіовізуальної продукції та фонограм покликаний був стати на сторожі інтересів осіб, яким належать авторські і суміжні права, розповсюджувачів примірників аудіовізуальних творів і фонограм, а також пересічних споживачів.

Відповідно до вказаного Закону та підзаконних нормативно-правових актів Держдепартамент здійснив заходи щодо процесу видачі контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів і фонограм.

Для покращення державного контролю за обігом об'єктів авторського права і суміжних прав на матеріальних носіях у 2003 році до Закону були внесені зміни, відповідно до яких маркуванню контрольними марками крім примірників аудіовізуальних творів та фонограм стали підлягати примірники лазерних дисків, що містять комп'ютерні програми, бази даних, відеограми.

Окрім цього, значних змін зазнала сама контрольна марка. На кожен контрольну марку наноситься інформація, яка ідентифікує її з відповідним примірником аудіовізуального твору, фонограми, відеограми, комп'ютерної програми, бази даних. «Іменна» контрольна марка засвідчує законність

та правомірність розповсюдження примірників і не може бути використана для маркування піратських носіїв, і це важливий крок держави у боротьбі з «піратством».

З метою недопущення в Україні незаконного виробництва, експорту, імпорту лазерних дисків та захисту авторського права і суміжних прав у цій сфері, на виконання Українсько-Американської спільної програми дій по боротьбі з піратством у сфері оптичних носіїв інформації, яка була підписана президентами України та Сполучених Штатів Америки у червні 2000 року, Держдепартаментом у найкоротші строки був розроблений законопроект «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування», який Верховна Рада України прийняла в січні 2002 року.

Законом запроваджено:

- ліцензування виробництва, експорту, імпорту дисків, матриць. Виробник зобов'язаний виготовляти диски, матриці лише на ліцензованому обладнанні та в ліцензованих приміщеннях;

- посилення захисту авторського права і/або суміжних прав, а саме передбачена верифікація прав на об'єкти авторського права і суміжних прав. Виробництво дисків, які містять ці об'єкти, повинно здійснюватись лише за наявності дозволу правовласника. Замовник дисків та виробник цих дисків несуть солідарну відповідальність за правомірність використання об'єктів авторського права і суміжних прав;

- обов'язковість наявності спеціальних ідентифікаційних кодів на дисках. Ідентифікація виробника здійснюється шляхом нанесення на диски спеціального ідентифікаційного коду. Виробник, що отримав ліцензію на виробництво дисків, зобов'язаний технологічно забезпечити нанесення на диски спеціального ідентифікаційного коду ліцензованим обладнанням;

- здійснення контролюючими та правоохоронними органами перевірок заводів-виробників дисків за участю осіб, яким належать авторське право та/або суміжні права або їх представників.

- підвищення межі кримінальної відповідальності;

- конфіскація дисків, обладнання та сировини для їх виробництва у разі порушення законодавства;

- застосування спеціальних заходів до суб'єктів господарювання, що здійснюють виробництво дисків для лазерних систем зчитування;

- обмеження, тимчасова заборона діяльності суб'єктів господарювання у разі її невідповідності вимогам Закону;

- анулювання ліцензії на виробництво, експорт, імпорт дисків за повторне порушення ліцензійних умов. Повторне надання ліцензії в такому разі можливе лише через три роки з дати прийняття рішення органом ліцензування;

— опечатування та/або вилучення дисків, вироблених, імпортованих або тих, що експортуються з порушенням вимог цього Закону.

На даний час в Україні у сфері авторського права і суміжних прав діє 3 спеціальних закони, 9 законів, що охороняють права суб'єктів авторського права і суміжних прав в різних галузях, Україна є учасницею 6 міжнародних договорів та конвенцій, 2 двохсторонніх Угод (Азербайджан, Болгарія). Відносини, пов'язані з охороною авторського права і суміжних прав, регулюють понад 30 підзаконних нормативних актів.

Таким чином, на сьогодні законодавство України у сфері авторського права і суміжних прав передбачає охорону особистих немайнових і майнових прав авторів, виконавців, виробників фонограм і відеограм, організацій мовлення та їх правонаступників на рівні розвинених країн.

1.6. Приведення законодавства України у відповідність до законодавства ЄС

На даний час, з метою приведення законодавства України в сфері авторського права і суміжних прав до вимог актів законодавства Європейського Союзу згідно із Законом України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» та з урахуванням положень Цивільного кодексу України, Держдепартаментом розробляється проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів з питань авторського права і суміжних прав».

Законопроект передбачає регулювання правовідносин, що виникають у зв'язку зі створенням і використанням об'єктів авторського права і суміжних прав, гармонізацію певних відмінностей в національних положеннях з авторського права і суміжних прав та врегулювання деяких положень на рівні законодавства ЄС.

Законопроект застосовує новий підхід до врегулювання питань застосування права слідування, запроваджує відповідні строки охорони для певних об'єктів авторського права і суміжних прав (фотографічні твори, фонограми тощо), встановлює обов'язкове колективне управління у відповідних сферах (кабельна ретрансляція, репрографія, збір винагороди за «чисті носії» та «обладнання для запису» тощо).

Прийняття законопроекту надасть можливість привести чинне законодавство України у відповідність до положень законодавства Європейського Союзу, узгодити національні акти законодавства між собою, що сприятиме удосконаленню відносин у сфері охорони авторського права і суміжних прав та захисту прав авторів, виконавців, художників, режисерів та інших митців.

1.7. Діяльність організацій колективного управління

Діючий Закон України «Про авторське право і суміжні права» передбачає основні положення, необхідні для створення та функціонування системи колективного управління правами в Україні.

Становлення та розбудова системи колективного управління в Україні, підтримка державою діяльності організацій колективного управління є одним з пріоритетних завдань в сфері авторського права і суміжних прав.

На сьогодні на обліку в Держдепартаменті перебувають 14 організацій колективного управління:

Державне підприємство «Українське агентство з авторських та суміжних прав». Основна сфера діяльності: управління на колективній основі майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав (переважно здійснює управління майновими правами суб'єктів авторського права).

Всеукраїнське об'єднання суб'єктів авторських і суміжних прав «Оберіг». Основна сфера діяльності: управління на колективній основі майновими правами суб'єктів авторського права, виконавців, виробників фонограм, виробників відеограм.

3. Громадська організація «Об'єднання правоволодарів у сфері образотворчого мистецтва та архітектурної діяльності «Статус». Основна сфера діяльності: управління на колективній основі майновими правами суб'єктів авторського права у сфері образотворчого мистецтва та архітектурної діяльності

4. Об'єднання підприємств «Український музичний альянс». Основна сфера діяльності: управління на колективній основі майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав (переважно здійснює управління майновими правами виконавців, виробників фонограм, відеограм).

Уповноважена організація колективного управління, яка здійснює збирання і розподіл винагороди (роялті) за використання опублікованих з комерційною метою фонограм і відеограм та зафіксованих у них виконань (переважно використання способом публічного сповіщення (в ефір, через кабель)).

Уповноважена організація колективного управління, яка здійснює збирання і розподіл відрахувань (відсотків), виплачених виробниками та імпортерами обладнання і матеріальних носіїв, із застосуванням яких у домашніх умовах можна здійснити відтворення творів і виконань, зафіксованих у фонограмах і (або) відеограмах.

5. Об'єднання підприємств «Українська ліга музичних прав». Основна сфера діяльності: управління на колективній основі майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав (переважно здійснює управління майновими правами виконавців, виробників фонограм, відеограм).

Уповноважена організація колективного управління, яка здійснює збирання і розподіл винагороди (роялті) за використання опублікованих з

комерційною метою фонограм і відеограм та зафіксованих у них виконань (переважно використання способами: публічного виконання фонограм, публічної демонстрації відеограм).

6. Громадська організація «Агентство охорони прав виконавців». Основна сфера діяльності: управління на колективній основі майновими правами виконавців, суб'єктів авторського права.

7. Всеукраїнська громадська організація Гільдія кінорежисерів «24/1». Основна сфера діяльності: управління на колективній основі майновими правами суб'єктів авторського права в аудіовізуальній сфері.

8. Асоціація «Дім авторів музики в Україні». Основна сфера діяльності: управління на колективній основі майновими правами суб'єктів авторського права.

9. Всеукраїнська громадська організація «Автор». Основна сфера діяльності: управління на колективній основі майновими правами суб'єктів авторського права.

10. Асоціація «Гільдія виробників відеограм і фонограм». Основна сфера діяльності: управління на колективній основі майновими правами виробників відеограм, виробників фонограм.

11. Всеукраїнська громадська організація «Українська Авторська Спілка». Основна сфера діяльності: управління на колективній основі майновими правами суб'єктів авторського права, виконавців, виробників фонограм, виробників відеограм.

12. Всеукраїнська громадська організація «Всеукраїнське Агентство з авторських та суміжних прав». Основна сфера діяльності: управління на колективній основі майновими правами суб'єктів авторського права, виконавців, виробників фонограм, виробників відеограм.

Уповноважена організація колективного управління, яка здійснює збирання і розподіл винагороди (роялті) за використання опублікованих з комерційною метою фонограм і відеограм та зафіксованих у них виконань.

13. Приватна організація «Українське агентство з авторських прав». Основна сфера діяльності: управління на колективній основі всіма категоріями майнових прав суб'єктів авторського права, а саме: авторів, їх спадкоємців, інших осіб, яким на законних підставах передано майнові авторські права.

14. Всеукраїнська громадська організація «Всеукраїнське агентство авторських прав». Основна сфера діяльності: колективне управління майновими правами суб'єктів авторського права та суміжних прав.

Необхідно зазначити, що **одна** організація колективного управління згідно з законодавством існує у формі державного підприємства — ДП «Українське агентство з авторських і суміжних прав».

Враховуючи, що після розпаду СРСР система колективного управління знаходилася у тяжкому стані, об'єднання українських творців під дахом

державного підприємства було єдиним виваженим рішенням. І свідченням цього було прийняття ДП УААСП до Міжнародної конфедерації авторів і композиторів (CISAC). ДП УААСП є найбільшою організацією колективного управління в Україні.

Слід зазначити, що сьогодні на підставі міжнародного досвіду Держдепартаментом розпочато процес «роздержавлення» ДП УААСП і вживаються заходи щодо юридичного та організаційного впорядкування діяльності цієї організації.

Завдяки запровадженим Держдепартаментом заходам з 2003 року розпочалася активізація діяльності організацій колективного управління.

Новим напрямком діяльності організацій колективного управління в 2003 році стало запровадження системи збору та розподілу винагороди за використання фонограм, відеограм, опублікованих з комерційною метою і виконань, зафіксованих у цих фонограмах, відеограмах. Розмір винагороди (роялті) за використання опублікованих з комерційною метою фонограм і відеограм та порядок її виплати затверджені постановою Уряду.

Відповідно до законодавства основна діяльність організацій колективного управління полягає в зборі, розподілі та виплаті винагороди. При цьому українське законодавство дозволяє збирати винагороду для тих суб'єктів авторського права і суміжних прав, які надали такі повноваження організації, а також для тих, які не надавали права на збір винагороди та управління їх правами організації. У зв'язку з тим, що законодавство не обмежує кількість організацій колективного управління, ці організації мають змогу конкурувати. Іноді вони використовують недобросовісні підходи під час укладання договорів з користувачами (телерадіоорганізаціями, кафе, барами, ресторанами тощо). Тому на сьогодні у законопроекті про внесення змін до законодавства у сфері авторського права і суміжних прав передбачені положення, які виправляють ситуацію, що складається.

Збір та розподіл винагороди за використання фонограм, відеограм, опублікованих з комерційною метою і виконань, зафіксованих у цих фонограмах, відеограмах здійснюють дві уповноважені організації колективного управління, які визначені відповідно до законодавства Держдепартаментом.

Крім того, в 2004 році започатковано збір та розподіл винагороди за відтворення в домашніх умовах творів і виконань, зафіксованих у фонограмах, відеограмах та їх примірниках відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 27.06.2003 р. № 992 «Про розмір відрахувань виробниками та імпортерами обладнання і матеріальних носіїв, із застосуванням яких можна здійснити відтворення у домашніх умовах творів і виконань, зафіксованих у фонограмах і (або) відеограмах. Зазначена винагорода у вигляді відрахувань збирається з виробників, імпортерів обладнання (магнітофонів, апаратури для відеозапису, відеокамер, радіоприймальної апаратури, телевізійних приймачів тощо), а також матеріальних носіїв

без запису, таких як аудіо-, відеокасети, диски для лазерних систем зчитування. Функцію збору та розподілу відрахувань, що надходять від виробників, імпортерів обладнання, а також матеріальних носіїв, покладено на уповноважену організацію колективного управління.

Відповідно до законодавства Держдепартамент здійснює нагляд за діяльністю організацій колективного управління шляхом аналізу інформації про управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав, про укладення договорів щодо збору, розподілу та виплати зібраної винагороди.

Потрібно зазначити, що Держдепартамент здійснює посередництво при вирішенні конфліктних ситуацій між організаціями колективного управління, а також між цими організаціями та суб'єктами авторського права і суміжних прав.

З метою консолідації діяльності організацій колективного управління, вирішення проблемних питань у сфері авторського права і суміжних прав, удосконалення законодавства, його адаптації до міжнародних норм при Держдепартаменті з 2003 року діє Координаційна рада з питань авторського права і суміжних прав. До складу цієї ради входять представники всіх організацій колективного управління. На засіданнях Координаційної ради розглядаються та обговорюються нагальні проблеми у сфері колективного управління. Засідання проходять відкрито, кожний з присутніх представників організацій колективного управління може висловити свою точку зору і надати пропозиції щодо врегулювання проблем. Рішення Координаційної ради приймається голосуванням представників організацій колективного управління.

Здійснюючи функцію посередництва, Держдепартамент проводить постійні зустрічі зі сторонами конфлікту. У разі неможливості оперативного вирішення конфліктної ситуації Держдепартамент виносить питання на загальне обговорення під час чергового засідання Координаційної ради, залишаючи за організаціями право вирішити спірне питання в судовому порядку.

Усвідомлюючи складність ситуації становлення в Україні колективного управління, Держдепартамент продовжує приділяти особливу увагу проблемним питанням у сфері авторського права і суміжних прав, вживає необхідних заходів щодо запровадження дієвої системи колективного управління.

1.8. Боротьба з «піратством» у сфері авторського права і суміжних прав

Починаючи з 2000 року, Держдепартамент наполегливо та активно проводить державну політику у сфері інтелектуальної власності, пріоритетним напрямком якої є посилення боротьби з «піратством».

З червня 2000 року, з часу підписання Українсько-Американської спільної програми дій по боротьбі з піратством у сфері оптичних носіїв інформації, в Україні були докладені значні зусилля по розбудові системи захисту авторського права і суміжних прав та створенню дієвих механізмів, які б забезпечили такий захист.

Основою для такої розбудови стали Укази Президента України «Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні» та «Про невідкладні заходи щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності в процесі виробництва, експорту, імпорту та розповсюдження дисків для лазерних систем зчитування».

Відповідно до зазначених Указів Президента в Україні було розпочато реалізацію Українсько-Американської спільної програми дій, яка передбачала дві фази:

ПЕРША ФАЗА: Отримання контролю над проблемою (Призупинення та недопущення повторного випуску контрафактної продукції підприємствами – виробниками оптичних носіїв інформації).

З метою впорядкування виготовлення та реалізації дисків для лазерних систем зчитування з кінця 2000 року правоохоронними та контролюючими органами постійно здійснюються перевірки підприємств-виробників щодо дотримання ними законодавства в сфері авторського права і суміжних прав.

ДРУГА ФАЗА: Відновлення законного виробництва оптичних носіїв інформації.

З метою недопущення в Україні незаконного виробництва, експорту, імпорту дисків для лазерних систем зчитування, захисту авторського права і суміжних прав у цій сфері та на виконання Українсько-Американської спільної програми дій був розроблений законопроект «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування», який був прийнятий Верховною Радою України в січні 2002 році.

Однак ще в березні 2001 року Україна була внесена до списку «Special 301», який щорічно складається Торговельним представником США (USTR), і отримала статус «пріоритетної іноземної країни».

Прийняття вказаного Закону стало значним кроком на шляху до виключення України зі списку «Special 301».

Для реалізації положень прийнятого Закону між Держдепартаментом, Міжнародною федерацією фонографічної промисловості (IFPI) та фірмою Philips була підписана Угода «Про співробітництво у сфері присвоєння СІД-кодів», відповідно до якої Держдепартаменту наданий пакет СІД-кодів для присвоєння їх українським виробникам дисків для лазерних систем зчитування. Вказані СІД-коди присвоюються виробнику дисків, матриць Держдепартаментом під час видачі їм ліцензії.

На даний час Департаментом видано ліцензії та присвоєні СІД-коди на виробництво дисків для лазерних систем зчитування, матриць 8 виробникам.

Законами України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеогам, комп'ютерних програм, баз даних» та «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування» впроваджені механізми здійснення контролю за виробництвом, експортом, імпортом та розповсюдженням аудіовізуальної продукції, зокрема дисків для лазерних систем зчитування і встановлені функції та повноваження державних інспекторів з питань інтелектуальної власності.

Підрозділ державних інспекторів з питань інтелектуальної власності у структурі Департаменту діє з кінця 2002 року, їх діяльність регламентується Положенням про державних інспекторів з питань інтелектуальної власності.

Згідно з цим Положенням державні інспектори з питань інтелектуальної власності мають право здійснювати державний контроль за дотриманням законодавства у сфері інтелектуальної власності. А саме: складати акти перевірок та надавати приписи про усунення виявлених недоліків; самостійно складати та подавати до суду протоколи про адміністративні правопорушення відповідно до статей 51-2, 164-9, 164-13 Кодексу України про адміністративні правопорушення; вилучати виявлену «піратську» продукцію; застосовувати спеціальні заходи до виробників «піратської» продукції; у разі виявлення порушень, що містять ознаки кримінального злочину взаємодіяти з правоохоронними органами.

Активна позиція Департаменту суттєво вплинула на створення системи захисту прав інтелектуальної власності в Україні, а саме: створення спеціальних підрозділів по боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності у Міністерстві внутрішніх справ України, Службі безпеки України, Державній митній службі України.

На виконання Програми профілактики злочинності щодо активізації боротьби з незаконним виробництвом, розповсюдженням і реалізацією аудіо- і відеопродукції, компакт-дисків Департаментом у травні 2003 року була створена Координаційна рада по боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності (далі — Координаційна рада).

Діяльність Координаційної ради була спрямована на виконання Програми скоординованих дій правоохоронних та контролюючих органів по боротьбі з незаконним виробництвом, розповсюдженням і реалізацією аудіо- і відеопродукції, компакт-дисків (далі — Програма скоординованих дій), що була затверджена спільним Наказом 8 міністерств та відомств, а саме Міністерством освіти і науки України, Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України, Державною податковою

адміністрацією України, Генеральною прокуратурою, Міністерством культури і туризму України, Державним комітетом України з питань регуляторної політики і підприємництва та Державною митною службою України. Координатором Програми скоординованих дій визначено Департамент.

З метою реалізації Програми скоординованих дій у 2003 році в регіонах України: при Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київській та Севастопольській міських державних адміністраціях були створені Робочі групи, до яких поряд з правоохоронними і контролюючими органами, що підписали Програму, увійшли державні інспектори з питань інтелектуальної власності.

Постійна увага державних інспекторів приділяється перевіркам підприємств, які здійснюють виробництво дисків на Україні. За кожним підприємством закріплені конкретні державні інспектори, які мають право цілодобового доступу до виробничих приміщень для здійснення контролю за обсягом виробництва дисків, нанесення СІД-кодів, використанням обладнання та сировини.

Завдяки заходам, запровадженим Урядом України, 31 серпня 2005 року Уряд США прийняв рішення про зняття торговельних санкцій з України.

В січні 2006 року торговельний представник США Роб Портман виступив із заявою, що Сполучені Штати Америки, визнаючи зусилля Уряду України щодо удосконалення системи охорони та захисту прав інтелектуальної власності, прийняли рішення відновити переваги України в рамках Генералізованої системи преференцій, а також змінили статус України з «пріоритетної іноземної країни» та включили її до «Переліку країн пріоритетного спостереження» (Priority Watch List) в рамках списку «Special 301». 25 квітня 2008 року посольство США проінформувало Державний департамент інтелектуальної власності, що офіс торговельного представника США вирішив перенести Україну з «Переліку країн пріоритетного спостереження» (Priority Watch List) до «Переліку країн спостереження» (Watch List) у знак прогресу України у сфері захисту прав інтелектуальної власності.

Таким чином, на сьогодні в Україні створено законодавчу базу для ефективної боротьби з піратством; значно посилений контроль за виробництвом і розповсюдженням матеріальних носіїв, що містять об'єкти авторського права і суміжних прав. І це є свідченням того, що в нашій державі створюються умови, які забезпечують захист прав інтелектуальної власності на рівні, що відповідає міжнародним нормам. Хоча, звичайно, багато проблем ще залишаються в цій сфері, тому Державний департамент інтелектуальної власності оцінює боротьбу з піратством як довгострокове завдання та буде продовжувати свою роботу по зміцненню режиму захисту прав інтелектуальної власності.

1.9. Деякі загальні аспекти законодавства про авторське право і суміжні права в Україні

Система права в Україні належить до моделі континентального права, тому, як і в Угорщині, авторське право в Україні є частиною цивільного права та містить в собі моральні не майнові та майнові права.

Захист за українським Законом «Про авторське право і суміжні права» надається суб'єктам авторського права, які включають в себе авторів творів, їх спадкоємців та інших осіб, яким автори чи їх спадкоємці передали свої авторські майнові права. Автором твору в Україні вважається фізична особа, що своєю творчою працею створила твір. У разі, якщо авторів декілька, вони вважаються співавторами, спільними сумісними власниками на твір і повинні розпоряджатися своїм твором за спільною домовленістю. При створенні твору під час виконання службового доручення на робочому місці майнові авторські права належать автору та роботодавцю спільно, якщо інше не передбачено договором між ними.

Під охорону авторського права підпадають об'єкти авторського права, якими є твори у галузі науки, літератури і мистецтва. Закон містить досить значний перелік творів, він складається з 16 пунктів та не є вичерпним. Також необхідно зазначити, що частина твору, яка може використовуватися самостійно, у тому числі й оригінальна назва твору, розглядається як твір і охороняється відповідно до закону.

Закон також містить перелік об'єктів, що не підпадають під охорону авторським правом, зокрема такими об'єктами є повідомлення про новини дня або поточні події, фольклор, видані органами державної влади у межах їх повноважень офіційні документи, державні символи України, грошові знаки, тощо. Також охорона авторським правом не поширюється на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у творі.

Авторське право на твір не залежить від здійснення будь-яких формальностей, воно виникає внаслідок факту його створення і починає діяти від дня створення твору. Авторське право діє протягом усього життя автора і 70 років після його смерті. Проте для творів, оприлюднених анонімно або під псевдонімом, строк дії авторського права закінчується через 70 років після того, як твір було оприлюднено. Якщо взятий автором псевдонім не викликає сумніву щодо особи автора або якщо авторство твору, оприлюдненого анонімно або під псевдонімом, розкривається не пізніше ніж через 70 років після оприлюднення твору, застосовується загальний строк дії авторського права.

Авторське право на твори, створені у співавторстві, діє протягом життя співавторів і 70 років після смерті останнього співавтора.

У разі, коли весь твір публікується (оприлюднюється) не водночас, а послідовно у часі томами, частинами, випусками, серіями тощо, строк дії авторського права визначається окремо для кожної опублікованої (оприлюдненої) частини твору.

Авторське право на твори посмертно реабілітованих авторів діє протягом 70 років після їх реабілітації.

Авторське право на твір, вперше опублікований протягом 30 років після смерті автора, діє протягом 70 років від дати його правомірного опублікування.

Будь-яка особа, яка після закінчення строку охорони авторського права по відношенню до неоприлюдненого твору вперше його оприлюднює, користується захистом, що є рівноцінним захисту майнових прав автора. Строк охорони цих прав становить 25 років від часу, коли твір був вперше оприлюднений.

Що стосується суміжних прав, Закон визначає, що об'єктами суміжних прав є незалежно від призначення, змісту, оцінки, способу і форми вираження:

- виконання літературних, драматичних, музичних, музично-драматичних, хореографічних, фольклорних та інших творів;

- фонограми, відеограми;

- передачі (програми) організацій мовлення.

Відповідними суб'єктами суміжних прав вважаються:

- виконавці творів, їх спадкоємці та особи, яким передано права;

- виробники фонограм, їх спадкоємці (правонаступники) та особи, яким передано права;

- виробники відеограм, їх спадкоємці (правонаступники) та особи, яким передано права;

- організації мовлення та їх правонаступники.

Для виникнення суміжних прав також не вимагається здійснення формальностей. Охорона об'єктам суміжних прав надається незалежно від їх призначення, змісту, цінності, а також способу чи форми їх вираження.

Строк чинності майнових прав на виконання спливає через 50 років, що відліковуються з 1 січня року, наступного за роком здійснення першого запису виконання, а за відсутності такого запису — з 1 січня року, наступного за роком здійснення виконання.

Строк чинності майнових прав на фонограму, відеограму спливає через 50 років, що відліковуються з 1 січня року, наступного за роком її опублікування, а за відсутності такого опублікування протягом п'ятидесяти років від дати її вироблення — з 1 січня року, наступного за роком вироблення фонограми, відеограми.

Строк чинності майнових прав на передачу (програму) організації мовлення спливає через 50 років, що відліковуються з 1 січня року, наступного за роком її першого здійснення.

Частина друга.

Методологія дослідження

2.1. Типи індустрій у відповідності з методологією ВОІВ¹⁴

Різноманітні дослідження економічного внеску індустрій, що базуються на авторському праві в інших країнах подекуди використовували різні підходи для визначення переліку та ролі самих індустрій в економічному житті держави. Різні підходи, з одного боку, надавали можливість висвітлити ту чи іншу індустрію з різних сторін, по-різному оцінити її внесок, враховуючи особливості кожної конкретної держави, але, з іншого боку, робили неможливим проведення міжнародних аналогій та міжнародного порівняння.

В інтересах розвитку світової системи авторського права, проведення міжнародних порівняльних аналізів та підвищення обізнаності щодо важливості індустрій, що засновані на авторському праві, для економіки держав членів ВОІВ в 2003 році опублікувала відповідний посібник з оцінки економічного внеску індустрій, що базуються на авторському праві, в якому, підсумовуючи багаторічний досвід проведених різними країнами досліджень, визначила чотири категорії індустрій:

- a. **Ключові індустрії авторського права.**
- b. **Взаємозалежні індустрії авторського права,**
- c. **Часткові індустрії авторського права.**
- d. **Не присвячені допоміжні індустрії авторського права.**

Усі ці чотири категорії індустрій характеризуються різним відношенням до економічного обігу об'єктів авторського права і суміжних прав. Методологія, що представлена в Путівнику ВОІВ, має на меті охопити весь внесок індустрій, що базуються на авторському праві, в економіку країн.

Путівник ВОІВ визначає **ключові індустрії авторського права** як індустрії, що повністю задіяні у створенні, виробництві та виготовленні, виконанні, теле- та радіомовленні, сповіщенні та публічному показі, розповсюдженні та продажі об'єктів авторського права і суміжних прав.

Тобто основні індустрії авторського права — це індустрії, що є центром та вихідною точкою всіх індустрій, що базуються на авторському праві. Високі показники внеску в економіку країн саме основних індустрій авторського права свідчать про те, що вони займають лідируючу роль серед інших індустрій, що засновані на авторському праві. Ключовим індустріям, що базуються на авторському праві, потрібно

приділяти особливу увагу при виробленні державної політики в цій галузі.

До ключових індустрій відносяться:

- (а) преса та література;
- (б) музика, театр, опера;
- (в) кінофільми та відеограми;
- (г) радіо та телебачення;
- (д) фотографія;
- (є) програмне забезпечення та бази даних;
- (ж) образотворче мистецтво;
- (з) послуги реклами;
- (и) організації колективного управління.

Взаємозалежні індустрії авторського права визначені у Путівнику ВОІВ як **індустрії, що задіяні у виробництві, виготовленні та продажу обладнання, функція якого повністю або в основному полягає у сприянні створенню, виробництві або використанні об'єктів авторського права і суміжних прав.**

Основним критерієм для об'єднання індустрій в цій категорії є те, що кожна з включених індустрій залежна від інших індустрій, що базуються на авторському праві, і не може без них існувати.

Ця категорія включає в себе такі індустрії як виробництво, виготовлення та продаж:

- телевізорів, радіо приймачів, відеомагнітофонів, CD плеєрів, DVD плеєрів, касетних плеєрів, обладнання для електронних ігор та іншого подібного обладнання;
- комп'ютерів та обладнання;
- музичних інструментів;
- фотографічного та кінематографічного обладнання;
- фотокопіювальних пристроїв;
- носіїв для запису;
- паперу.

Часткові індустрії авторського права — це індустрії, які частково у своїй діяльності відносяться до об'єктів авторського права і суміжних прав та можуть включати створення, виробництво та виготовлення, виконання, передачу шляхом мовлення, сповіщення та публічний показ, розповсюдження і продаж продукції разом з такими об'єктами.

Часткові індустрії авторського права використовують об'єкти авторського права і суміжних прав у своїй діяльності в основному для підвищення вартості продукції, що виробляється, створенні індивідуальних ідентифікуючих ознак, тощо.

До переліку часткових індустрій входять наступні категорії:

- одяг, текстиль та взуття;
- коштовності та монети;
- інші ремісницькі вироби;
- меблі;
- побутові товари, порцелянові та скляні вироби;
- шпалери та килими;
- дитячі іграшки та ігри;
- архітектура, інженерія, геодезія;
- внутрішній дизайн;
- музеї.

¹⁴ Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright-Based Industries. WIPO.

http://www.wipo.int/copyright/en/publications/pdf7copyright_pub_893.pdf

Не присвячені допоміжні індустрії, що базуються на авторському праві, — це індустрії, діяльність яких частково відноситься або сприяє теле- та радіомовленню, сповіщенню, розповсюдженню або продажу об'єктів авторського права і суміжних прав, і чия діяльність не була включена до основних індустрій авторського права.

Індустрії, які не присвячені авторському праву, але сприяють його просуванню, мають на меті надання різноманітних послуг та засобів постачання, які самі по собі не пов'язані безпосередньо з економічним обігом об'єктів авторського права і суміжних прав, але надають можливість для такого обігу та обслуговують його в загальному порядку, разом з товарами і послугами інших індустрій.

До цієї категорії входять такі індустрії:

- оптова та роздрібна торгівля;
- транспорт;
- телефонія та Інтернет.

2.2. Визначення статистичних кодів та джерел інформації у відповідності до національної системи статистики України

Система статистики України, як і статистичні системи багатьох інших країн світу, відображає економічну інформацію стосовно юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців тільки відповідно до визначеного ними самостійно основного виду діяльності, також ця система дозволяє його змінювати.

Класифікація видів економічної діяльності

При роботі над дослідженням дослідницька група використовувала Класифікацію видів економічної

Види економічної діяльності, що відносяться до виробництва, оформлення та розповсюдження об'єктів авторського права і суміжних прав

діяльності (КВЕД), що набула чинності в Україні в 01.07.97. На верхньому рівні агрегації вона відповідає міжнародній класифікації ООН ISIC (International Standard Classification). З 2006 року в Україні економічна інформація збирається у відповідності до Класифікації видів економічної діяльності у редакції 2005 року. Метою розроблення другої редакції КВЕД є приведення її у відповідність до нової редакції базової міжнародної статистичної класифікації видів діяльності NACE (Rev. 1.1-2002 р.) та перегляд певних позицій національного рівня класифікації. Дослідницька група, що працювала над проектом, вважає, що економічні показники, зібрані за новою редакцією класифікації, будуть більш достовірно відображати внесок індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах.

При проведенні аналізу запропонованих згідно з методологією БОІВ основних груп індустрій, що базуються на авторському праві, та відповідних видів економічної діяльності, дослідницька група дійшла до висновку, що деякі індустрії неможливо виділити у системі національної статистики, оскільки в деяких випадках вони обліковуються разом з іншими видами економічної діяльності¹⁵.

Так само, як і в інших країнах, дослідницька група зіткнулась з проблемою визначення у національній системі статистики кодів, що відповідають економічним категоріям у відповідності до методології БОІВ та формуванням так званих «перехідних ключів». Другою суттєвою проблемою була наявність в масиві досліджуваних кодів так званих «змішаних кодів». У цих кодах крім видів економічної діяльності індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, містяться і інші індустрії, які не відносяться до предмету дослідження. Треба зазначити, що в українському дослідженні методологія БОІВ була прискіпливо застосована до кожного коду економічної діяльності на кожному етапі проведення розрахунків, також українська група дослідників широко використовувала досвід застосування цієї методології, сформований дослідницькими групами інших країн.

Для проведення дослідження дослідницькою групою була визначена достатньою глибина вибірки інформації у форматі 4-х цифр (наприклад, код 22.12. — видання газет), проте у деяких випадках також була визнана достатньою вибірка інформації у форматі 3 цифр (наприклад, код 74.4. — реклама). Для не присвячених допоміжних індустрій було вирішено використовувати глибину вибірки інформації на рівні секції (наприклад, секція I — транспорт)

При вирішенні проблеми, пов'язаної з існуванням «змішаних кодів», українська дослідницька група у кожному конкретному випадку приймала рішення про застосування різноманітних експертних способів виокремлення економічних показників

¹⁵ Інформація про розбіжності надана у таблиці «Перелік індустрій, що зазначені у Путівнику БОІВ та індустрій, що їм відповідають в Україні.»

індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, зі «змішаних кодів», або про використання більшого ступеню деталізації вибірки до формату 5 цифр (наприклад, код 51.47.2 — оптова торгівля паперовими виробами, книгами, газетами та іншими періодичними виданнями), також в деяких випадках приймалось рішення про комбінацію цих двох інструментів (наприклад, код 52.48.1 — роздрібна торгівля комп'ютерами та програмним забезпеченням). Під час проведення дослідження в Україні було виявлено 13 «змішаних кодів», що підлягали подальшому розподілу.

Також слід зазначити, що деякі макроекономічні показники, які використовувались у системі статистики України, в 2005 році відрізнялися від прийнятих на міжнародному рівні. Дослідницька група зіткнулася з тим, що замість показника «Реалізація товарів та послуг» в Україні використовувався показник «Випуск», що в себе включав вартість товарів і послуг, що є результатом виробничої діяльності одиниць — резидентів у звітному періоді.

Найбільш придатним джерелом для формування економічного масиву дослідження, після тривалого вивчення можливих варіантів, українська дослідницька група визнала фінансові форми звітності. В Україні існує дві фінансові форми звітності для підприємств, а саме: повна форма фінансової звітності для великих підприємств та скорочена для малих підприємств. Українська дослідницька група мала можливість на базі фінансових форм звітності за допомогою автоматизованих систем розраховувати «валовий випуск» та «валову додану вартість» для кожного коду економічної діяльності окремо.

Інформація стосовно доходів фізичних осіб-підприємців була отримана від Державної податкової адміністрації України та додана до економічних результатів дослідження пропорційно. При цьому застосовувались експертні методи корегування та, в разі необхідності, використовувався фактор авторського права.

Підрахунок кількості зайнятих осіб в індустріях, що базуються на авторському праві і суміжних правах, в Україні здійснювався шляхом опрацювання статистичних форм звітності у відповідності до видів економічної діяльності. Від Державної податкової адміністрації України була отримана інформація щодо кількості фізичних осіб-підприємців та найманих працівників у них. Кількість фізичних осіб-підприємців та їх найманих працівників була додана до відповідних показників зайнятості в дослідженні, при цьому також застосовувались експертні методи корегування та, в разі необхідності, використовувався фактор авторського права.

Оскільки наші колеги з Болгарії у своєму звіті наголошували на важливості підрахунку внеску індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, у відповідності до валової доданої вартості, то дослідницька група вирішила включити в український звіт і цей показник.

Статистика зовнішньої торгівлі

При проведенні дослідження зовнішньої торгівлі України були використані: Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності та Класифікація послуг зовнішньоекономічної діяльності, які відображають відповідно зовнішньоекономічну торгівлю товарами і послугами. Класифікація послуг зовнішньоекономічної діяльності на верхньому рівні агрегації відповідає Класифікації видів економічної діяльності. Тому більша частина проблем виникла з формуванням «перехідних ключів» для Української класифікації

товарів зовнішньоекономічної діяльності, яка має власну структуру та рівні деталізації. Для надання додаткової інформації була використана інформація від Національного банку України, яка в досить агрегованій формі містить відомості щодо банківських переказів ліцензійних платежів та платежів роялті.

Альтернативні джерела інформації

У відповідності до методології ВОІВ при проведенні дослідження, крім офіційних статистичних джерел, також використовувались інші

Перелік індустрій, які зазначені у Путівнику та індустрій, що їм відповідають в Україні

Категорія	Група індустрій	
	ВОІВ	Україна
Ключові індустрії авторського права	Преса та література	Преса та література
	Музика, театр, опера	Музика, театр, опера
	Кінофільми та відеограми	Кінофільми та відеограми
	Радіо та телебачення	Радіо та телебачення
	Фотографія	Фотографія
	Програмне забезпечення та бази даних	Програмне забезпечення та бази даних
	Образотворче мистецтво	Образотворче мистецтво
	Рекламні послуги	Рекламні послуги
	Організації колективного управління	Організації колективного управління
Взаємозалежні індустрії авторського права	Телевізори, радіо, відеомагнітофони, СД плеєри, DVD плеєри та ін	Телевізори, радіо, відеомагнітофони, СД плеєри, DVD плеєри та ін
	Комп'ютери та обладнання	Комп'ютери та обладнання (включаючи фотокопіювальне обладнання)
	Музичні інструменти	Музичні інструменти
	Фотографічне та кінематографічне обладнання	Фотографічне та кінематографічне обладнання
	Фотокопіювальне обладнання	
	Чисті носії	Чисті носії
	Папір	Папір
Часткові індустрії авторського права	Одяг, тканина та взуття	Одяг, тканина та взуття
	Коштовності та монети	Коштовності та монети
	Інші ремісницькі об'єкти	Інші ремісницькі об'єкти
	Меблі	Меблі
	Товари для дому, фарфор, скло	Товари для дому, фарфор, скло
	Шпалери та килими	Шпалери та килими
	Іграшки та ігри	Іграшки та ігри
	Архітектура, інженерія, геодезія	Архітектура, інженерія, геодезія
	Внутрішній дизайн	Музеї
	Музеї	
Не присвячені індустрії авторського права	Оптова та роздрібна торгівля	Оптова та роздрібна торгівля
	Транспорт	Транспорт
	Телефонія та Інтернет	Телефонія та Інтернет

джерела інформації, такі як — анкетування фокус груп, інтерв'ю представників індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, інформація, отримана з інших достовірних джерел. Досвід проведення дослідження в Україні показав, що проведення анкетування фокус груп є не ефективним, оскільки на 1000 розісланих бланків анкет було отримано тільки 10 заповнених формулярів. Такий низький рівень відповідей (близько 1 %) не дає можливостей для додаткового аналізу індустрій, проте вимагає докладання значних зусиль та ресурсів.

Більш ефективними, з нашого боку, є отримання інформації від представників індустрій безпосередньо під час інтерв'ю. Українська група експертів зазначила, що представники індустрій охоче надають наявну інформацію, хоча у багатьох випадках повної інформації не мають і вони, особливо стосовно зайнятості та заробітної плати.

Певний інтерес викликають дослідження ринку, що проводяться самими індустріями, проте вони у більшості випадків проводяться не систематично і без висвітлення методологічних підходів, тому досить важко зрозуміти чи сумісні такі дослідження з методологією ВОІВ. У цьому дослідженні такі дослідження використовувались в деяких випадках для розподілу «змішаних кодів». Так, наприклад, завдяки дослідженню, наданому компанією Майкрософт Україна (The Economic Impact of IT, the Software Industry and Microsoft, December 2006, IDC Report), було виявлено, що у «змішаному коді» 52.48.1 (Роздрібна торгівля комп'ютерами та програмним забезпеченням) співвідношення частки комп'ютерів до частки програмного забезпечення приблизно становить 9:1.

Надзвичайно корисним джерелом інформації стали різноманітні органи державної влади, що збирають інформацію стосовно економічної активності індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, з різних джерел. Така інформація міститься у різних форматах і досить часто не сумісна між собою, проте в деяких випадках вона була корисною для проведення дослідження. Наприклад, для розподілу «змішаного коду» 64.2 (Зв'язок), що містить у собі велику кількість видів діяльності, була використана інформація додаткового дослідження Державного комітету статистики України стосовно показників випуску «проводового мовлення» та «передачі і прийому телевізійних та радіопрограм, радіозв'язку» у 2005 році.

2.3. Фактор авторського права

У відповідності до методології ВОІВ, розрізняють 4 типи індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах. Зрозуміло, що критерієм для розмежування цих індустрій на типи став їх рівень залежності від авторського права і суміжних прав. Таким чином, в кожній дослідницькій групі при проведенні дослідження внеску індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, необхідно визначитися, наскільки кожна конкретна індустрія залежить від авторського права і суміжних прав у відповідності до законодавства та особливостей кожної конкретної країни.

Ступінь залежності індустрії від авторського права і суміжних прав у цьому випадку називають **«фактором авторського права»**. В Путівнику ВОІВ зазначається, що визначення фактору авторського права «повинно здійснюватись у відношенні до всіх індустрій, що є не ключовими індустріями, де внесок враховується на 100 %» (Путівник ВОІВ, стор. 57).

Таким чином, фактор авторського права — це величина від 0 до 1, за допомогою якої визначається, наскільки індустрія залежить від авторського права і яку саме частку внеску цих індустрій слід враховувати у дослідженні. На фактор авторського права помножується не тільки частка ВВП, а також частка валового випуску та частка зайнятості.

Дослідницька група, визначаючи фактор авторського права для українського дослідження, проводила різноманітні оцінки залежності індустрій від авторського права в Україні, а також брала до уваги попередні дослідження в інших країнах. Базуючись на власних експертних знаннях та оцінках, а також на міжнародному досвіді (дослідження США, Угорщини, Болгарії) дослідницька група вирішила *затвердити фактор авторського права 1 для взаємозалежних індустрій*, оскільки вони надзвичайно тісно пов'язані зі створенням, розповсюдженням та використанням об'єктів авторського права і суміжних прав.

Для часткових індустрій були застосовані фактори авторського права, що були розроблені шляхом проведення міжнародних порівнянь та проведення аналізу факторів авторського права країн регіону.

Фактор авторського права для не присвячених допоміжних індустрій був розрахований за допомогою підходу визначеного в американському дослідженні¹⁶, коли вважається, що фактором авторського права для не присвячених допоміжних індустрій є сумарне відношення внеску ключових, взаємозалежних та часткових індустрій до ВВП. Подібне співвідношення розраховується також для частки доданої вартості, випуску та частки зайнятості. В українському дослідженні для підрахунку частки ВВП не присвячених допоміжних індустрій цей фактор **становив 0.023**.

¹⁶ Stephen E. Siwek — Harold W. Furchgott-Roth: Copyright Industries in the U.S. Economy, 1990. Appendix B-6.

Фактор авторського права, використаний при проведенні дослідження в Україні

1. Ключові індустрії авторського права	Фактори авторського права
Преса та література	1.000
Музика, театр, опера	1.000
Кінофільми та відеограми	1.000
Радіо та телебачення	1.000
Фотографія	1.000
Програмне забезпечення та бази даних	1.000
Образотворче мистецтво	1.000
Рекламні послуги	1.000
Організації колективного управління	1.000
2. Взаємозалежні індустрії авторського права	
Телевізори, радіо, відеомагнітофони, СД плеєри, ДВД плеєри та ін.	1.000
Комп'ютери та обладнання	1.000
Музичні інструменти	1.000
Фотографічне та кінематографічне обладнання	1.000
Фотокопіювальне обладнання	1.000
Чисті носії	1.000
Папір	1.000
Телевізори, радіо, відеомагнітофони, СД плеєри, ДВД плеєри та ін.	1.000
3. Часткові індустрії авторського права	
Одяг, тканина та взуття	0.005
Коштовності та монети	0.250
Інші ремісницькі об'єкти	0.400
Меблі	0.050
Товари для дому, фарфор, скло	0.005
Шпалери та килими	0.020
Іграшки та ігри	0.500
Архітектура, інженерія, геодезія	0.100
Музеї	0.500
4. Не присвячені індустрії авторського права	
Оптова та роздрібна торгівля	0.023
Транспорт	0.023
Телефонія та Інтернет	0.023

Частина третя. Внесок індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, в економіку України

3.1. Економічний внесок індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, в економіку України в 2005 році

Індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах в 2005 році характеризуються внеском 2,85 % до ВВП України, що складає **12 583,54 мільйонів гривень**¹⁷. При цьому внесок ключових індустрій склав 1,54 %, або **6 815,61 мільйонів гривень**.

Внесок індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах до валового національного випуску склав 3,47 % від валового випуску країни за 2005 рік, або **36 336,71 мільйонів гривень**. Внесок ключових індустрій в валовий випуск склав 2,07 %, або **21 714,34 мільйонів гривень**.

Загальна кількість осіб зайнятих в індустріях, що базуються на авторському праві і суміжних правах склала **360 412** чоловік, або 1,91 % від всього зайнятого населення України працездатного віку. В ключових індустріях в 2005 році працювало **219,495**

¹⁷ Середньорічний курс долара США в 2005 році у відповідності до інформації Національного Банку України становив 5,12 гривень за 1 доллар США <http://www.bank.gov.ua/Finryn/KURSMID/kurs 96 last.htm>

чоловік, або **1,16 %** від всього зайнятого населення України працездатного віку.

З наведених економічних показників можна зробити висновок, що ключеві індустрії є найбільшим економічним сектором серед всіх індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, як з огляду частки ВВП так і частки валового випуску та частки зайнятості в Україні.

В цілому доля ключових індустрій у всьому об'ємі індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах становить **54,2 %** у частці ВВП, **60,9 %** у частці зайнятості та **59,8 %** у частці валового випуску.

3.2. Економічний внесок ключових індустрій в економіку України в 2005 році

Ключові індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах, складаються головним чином з культурних індустрій (преса та література, музика, театр, опера, образотворче мистецтво, тощо) та індустрії, пов'язаної з виробництвом програмного забезпечення та баз даних.

Важливість авторського права і суміжних прав для цих індустрій є найбільшою, оскільки саме для них створення, виробництво, розповсюдження та використання об'єктів авторського права і суміжних прав є основною діяльністю.

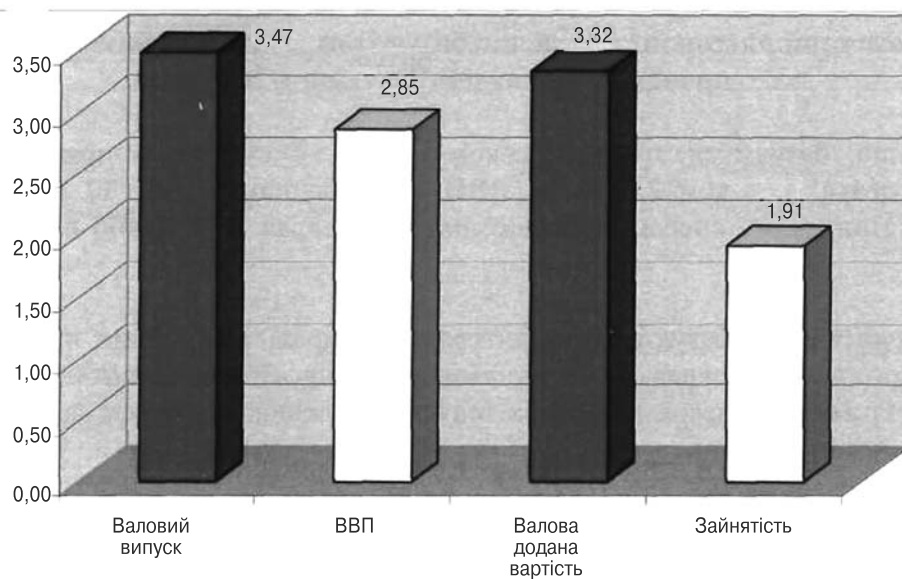
Ключові індустрії в 2005 році відзначились економічним внеском у розмірі 2,07 % від валового випуску України, що становило **21 714,34 мільйонів гривень**. Економічний внесок до ВВП України ключових індустрій становив 1,54 %, або **6 815,61 мільйонів гривень**.

Внесок ключових індустрій до загальної кількості зайнятих становив **219 495** чоловік, або **1,16 %**.

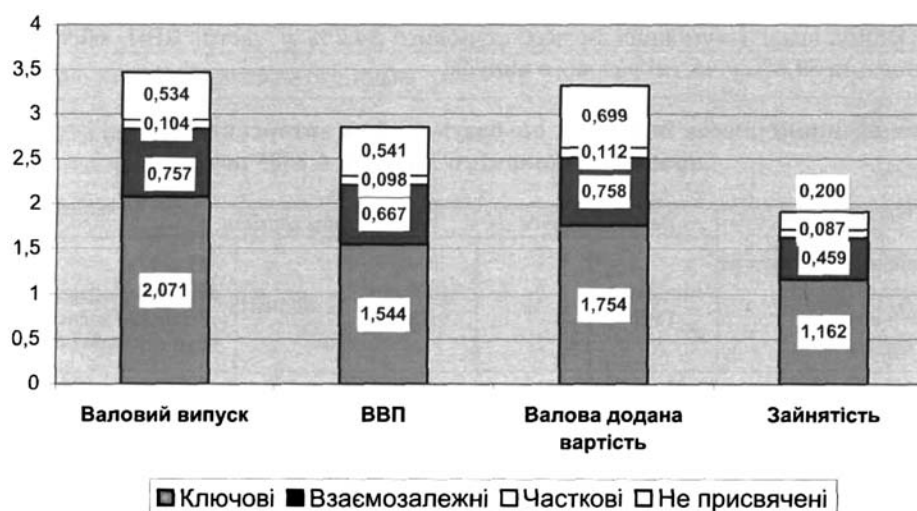
Економічний внесок індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, до економіки України в 2005 році

Індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах	Валовий	випуск	Додана вартість			Зайняті	
	Мільйони ГРН	%	Мільйони ГРН	% від ВВП	% від Валової доданої вартості	Тисячі зайнятих	%
Ключові індустрії авторського права	21714,340	2,071	6815,605	1,544	1,754	219,495	1,162
Взаємозалежні індустрії авторського права	7932,422	0,757	2944,039	0,667	0,758	86,695	0,459
Часткові індустрії авторського права	1093,533	0,104	434,412	0,098	0,112	16,480	0,087
Не присвячені індустрії авторського права	5596,418	0,534	2389,479	0,541	0,699	37,741	0,200
Всього	36336,714	3,466	12583,535	2,850	3,322	360,412	1,908
Українська економіка	1048481	100	441452	100		18886,5	100

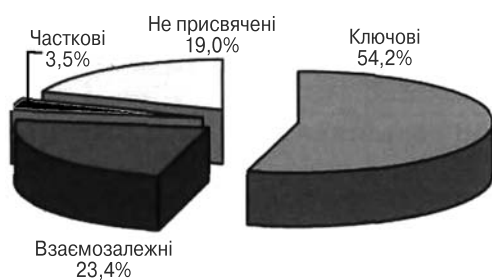
Економічні показники індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, в 2005 році (%)

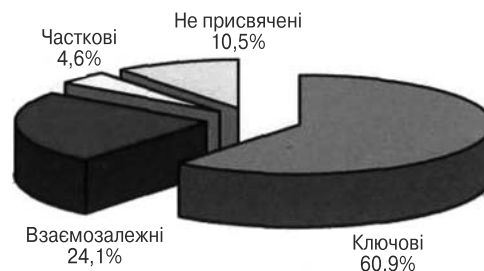
Економічні показники індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, в 2005 році (%)

Розподіл внеску індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, у відповідності до частки ВВП в 2005 році (%)

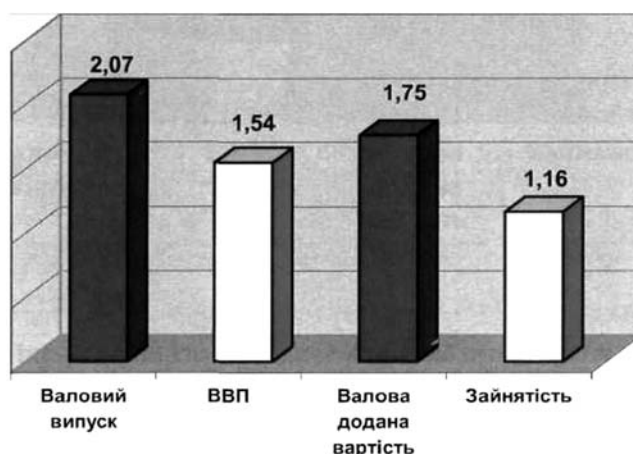
Розподіл внеску індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, у відповідності до частки зайнятості в 2005 році (%)

Якщо розглядати ключові індустрії з точки зору валового випуску, то основними лідерами є індустрії з секторів «Преса та література» і «Реклама», що разом становлять **66,5 %** від загального обсягу валового випуску ключових індустрій, або **1,38 %** від об'єму валового випуску в Україні. Якщо до секторів «Преса та література» та «Реклама» додати сектори «Радіо та телебачення» і «Програмне забезпечення і бази даних», то ми отримаємо четвірку лідируючих індустрій з точки зору валового випуску, що становлять **90,1 %** від валового випуску ключових індустрій, або **1,89 %** від обсягів валового випуску в Україні. Якщо ж ці дані порівнювати з валовим випуском всіх індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, випуск цих чотирьох індустрій становитиме 54 % від загального обсягу.

Таким чином сектори «Музика, театр, опера», «Кінофільми та відеограми», «Образотворче мистецтво», «Фотографія» та «Організації колективного управління» складають 9,1 % або **0,18 %** від валового випуску в Україні.

Економічні показники ключових індустрій в 2005 році

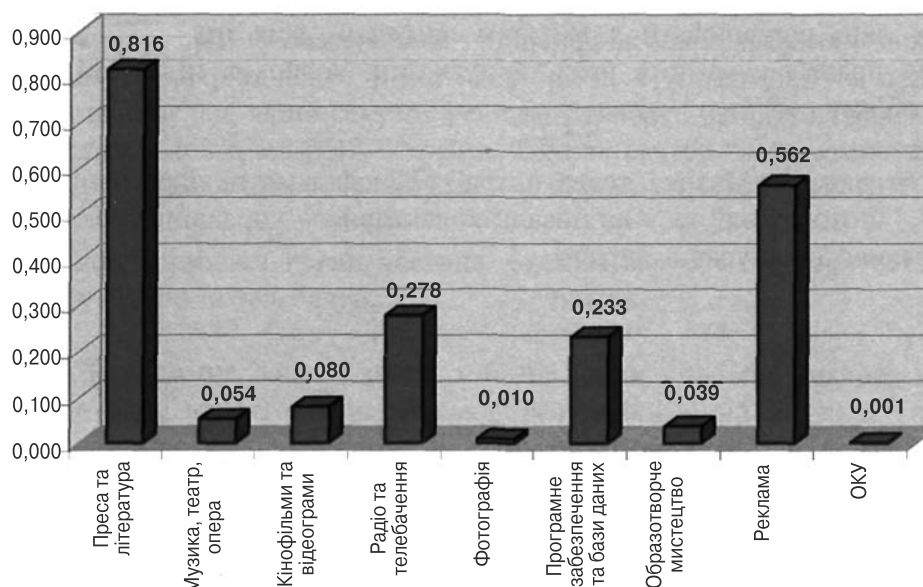

Економічний внесок ключових індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, до економіки України в 2005 році

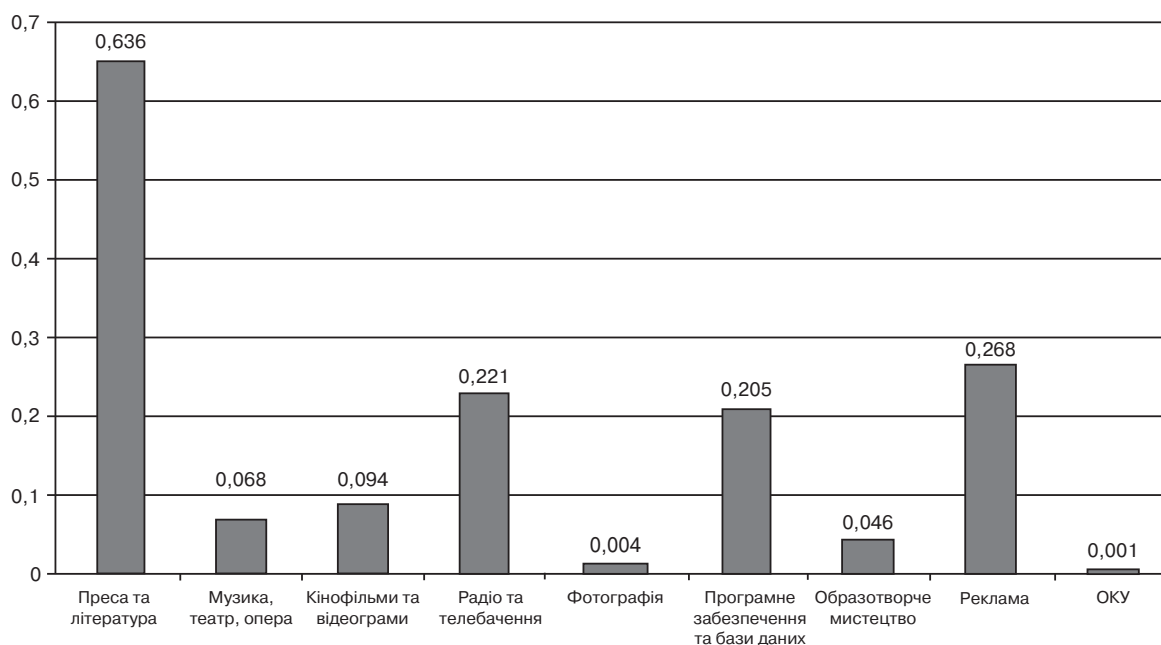
Ключові індустрії авторського права	Валовий випуск		Додана вартість			Зайняті	
	Мільйони ГРН	%	Мільйони ГРН	% від ВВП	% від валової доданої вартості	Тисячі зайнятих	%
Преса та література	8554,574	0,816	2807,573	0,636	0,722	113,417	0,601
Музика, театр, опера	562,535	0,054	301,527	0,068	0,078	14,518	0,077
Кінофільми та відеограми	838,881	0,080	416,410	0,094	0,107	13,432	0,071
Радіо та телебачення	2910,884	0,278	973,771	0,221	0,251	19,956	0,106
Фотографія	105,362	0,010	17,209	0,004	0,004	3,912	0,021
Програмне забезпечення та бази даних	2439,581	0,233	906,560	0,205	0,233	28,634	0,152
Образотворче мистецтво	406,431	0,039	205,129	0,046	0,053	3,405	0,018
Рекламні послуги	5896,091	0,562	1182,689	0,268	0,304	22,084	0,117
Організації колективного управління*	13,535	0,001	4,737	0,001	0,001	0,138	0,001
Всього	21714,340	2,071	6815,605	1,544	1,754	219,495	1,162
Українська економіка	1048481	100	441452	100		18886,5	100

* Інформацію стосовно загального обсягу зборів та кількості зайнятих в організаціях колективного управління за 2005 рік було отримано на основі офіційної звітності цих організацій до Державного департаменту інтелектуальної власності, інформацію щодо обсягу утриманої винагороди було визначено на основі експертних припущень, що утримана винагорода сягає 35 % від загальної суми зборів.

Вага ключових індустрій на базі валового випуску в 2005 році (%)

Внесок ключових індустрій до ВВП України в 2005 році (%)

При розгляді ключових індустрій у відповідності до їх внеску до ВВП України, потрібно зазначити, що лідером є сектор «Преса та література», додана вартість якого, становить 0,6 % від ВВП України, або **2 807,57** мільйонів гривень, або **41,2 %** від всієї доданої вартості ключових індустрій.

У даному випадку чотири лідируючих сектори — «Преса та література», «Реклама», «Радіо та телебачення» і «Програмне забезпечення і бази даних» разом становитимуть 86,2 % доданої вартості всіх ключових індустрій, або 1,3 % від ВВП України.

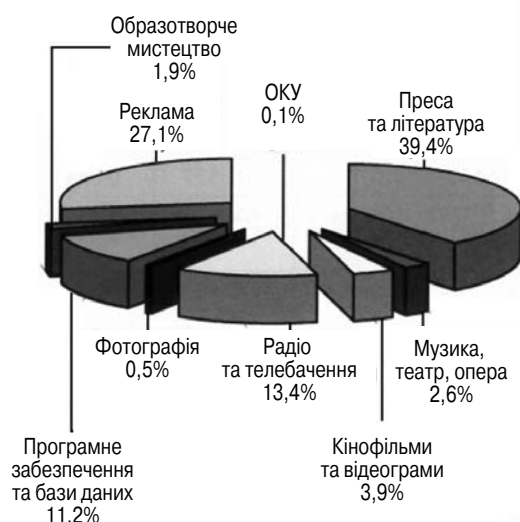
Потрібно також зазначити, що відмінності у результатах індустрій відповідно до валового випуску та внеску до ВВП, як зазначалось у попередніх

дослідженнях¹⁸, можна пояснити тим, що в різних індустріях існує різна потреба у матеріалах та послугах інших індустрій. Так, наприклад, якщо сектор «Реклама» генерує 0,562 % валового випуску, то це відповідає тільки 0,268 % від ВВП України. Тоді як сектор «Програмне забезпечення і бази даних» генерує 0,233 % валового випуску, що відповідає 0,205 % від ВВП України.

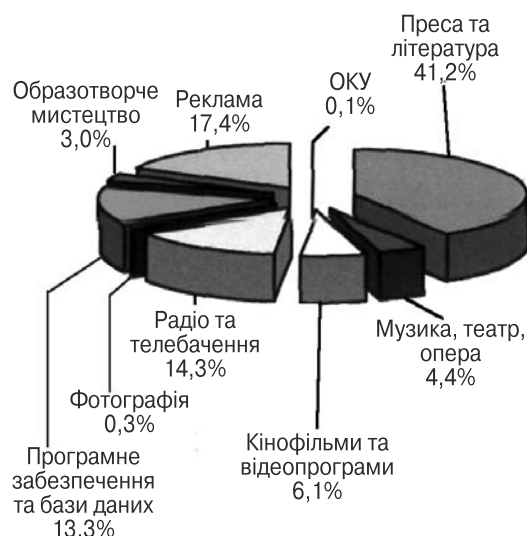
За висновками дослідницької групи, частина доданої вартості сектора «Реклама» може належати сектору «Радіо та телебачення».

¹⁸ National Studies on Assessing the economic contribution of Copyright-Based Industries, WIPO, 2006, p. 320

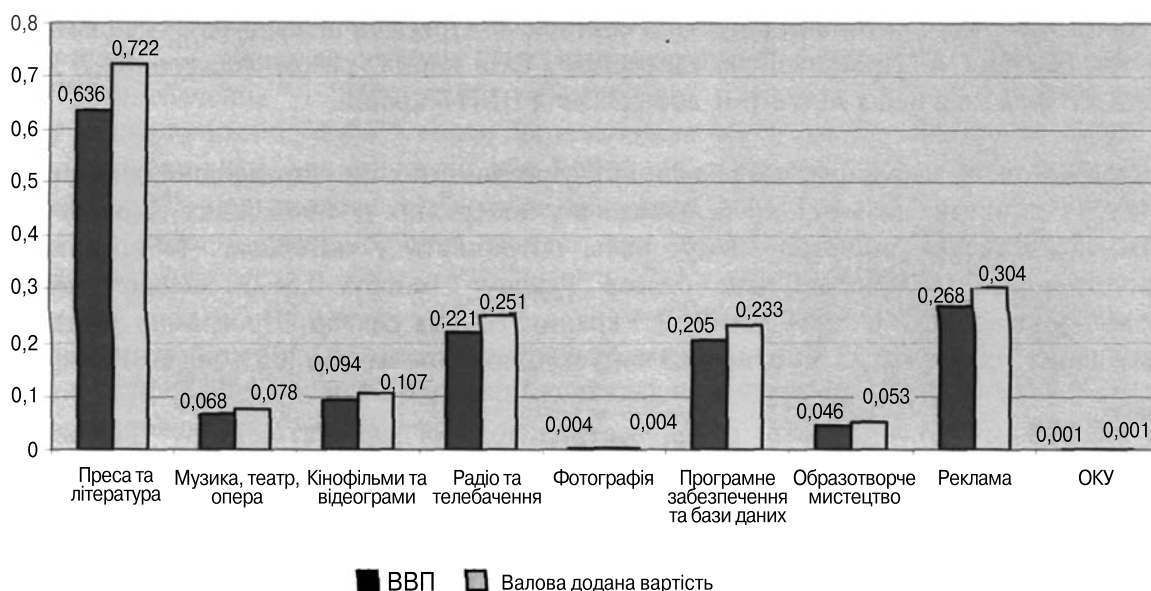
Розподіл внеску ключових індустрій на базі валового випуску в 2005 році (%)

Розподіл внеску ключових індустрій до ВВП України в 2005 році (%)

Частка ключових індустрій у відповідності до ВВП та валової доданої вартості в Україні за 2005 рік (%)

Щодо сектора «Програмне забезпечення і бази даних», дослідницькою групою було виявлено, що це один з секторів української економіки, який надзвичайно динамічно розвивався за минулі роки. Проте через відсутність комплексних досліджень, складність статистичного спостереження, визначити його обсяг та його структуру в повному обсязі не вбачається можливим в рамках цього дослідження.

Додана вартість ключових індустрій в 2005 році становила **1,75 %** від валової доданої вартості України.

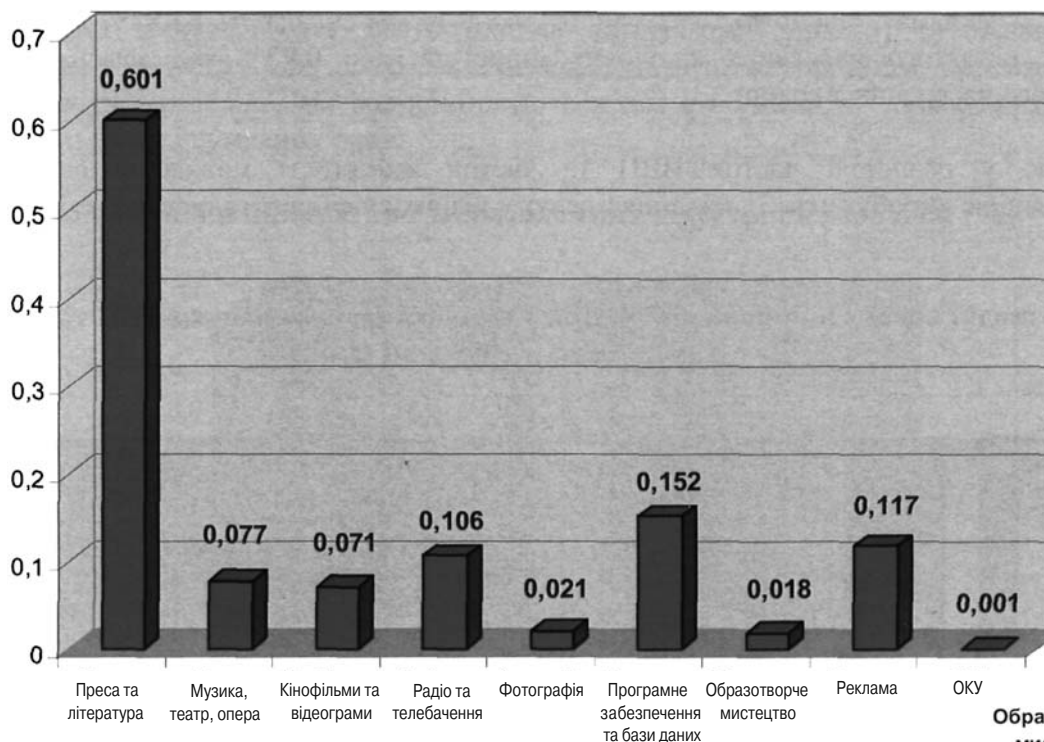
При розгляді ключових індустрій з точки зору зайнятого в них населення працездатного віку, можна помітити, що так само як і у відповідності до часток у ВВП лідером є сектор «Преса та література» — з

51,67 % зайнятого населення від загальної кількості зайнятого населення в ключових індустріях, або **0,6 %** зайнятого населення в Україні.

Аналогічно з внеском до ВВП чотирма основними по внеску до зайнятого населення працездатного віку є сектори «Преса та література», «Програмне забезпечення і бази даних», «Реклама», «Радіо та телебачення», вони разом складають **83,87 %** від загальної кількості зайнятого населення ключових індустрій, або **0,98 %** від загальної кількості зайнятого населення України.

Різницю у розподілі часток ВВП та часток зайнятості можна пояснити різною організацією виробництва та надання послуг у різних ключових індустріях.

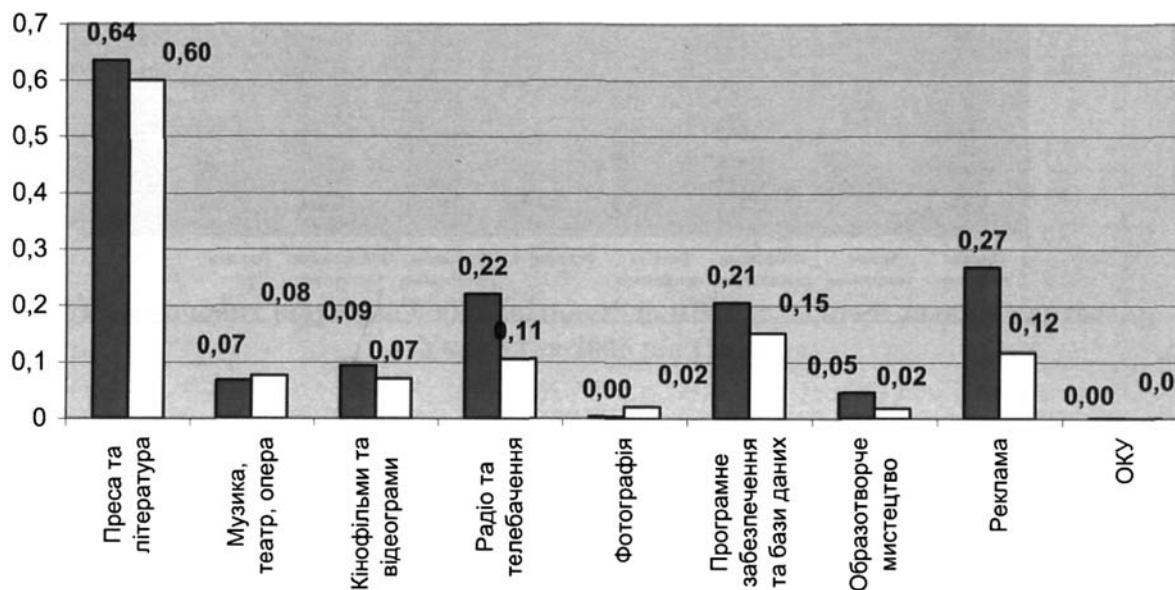
Внесок ключових індустрій у відповідності до зайнятості в 2005 році (%)

Розподіл внеску ключових індустрій у відповідності до частки зайнятості в 2005 році (%)

Розподіл внеску ключових індустрій у відповідності до частки ВВП та частки зайнятості в 2005 році (%)

3.3. Економічний внесок взаємозалежних індустрій в економіку України в 2005 році

Взаємозалежні індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах складаються з індустрій, що свою діяльність будують на виробництві, продажу, оренді обладнання та матеріалів, які використовуються для створення та споживання об'єктів авторського права і суміжних прав.

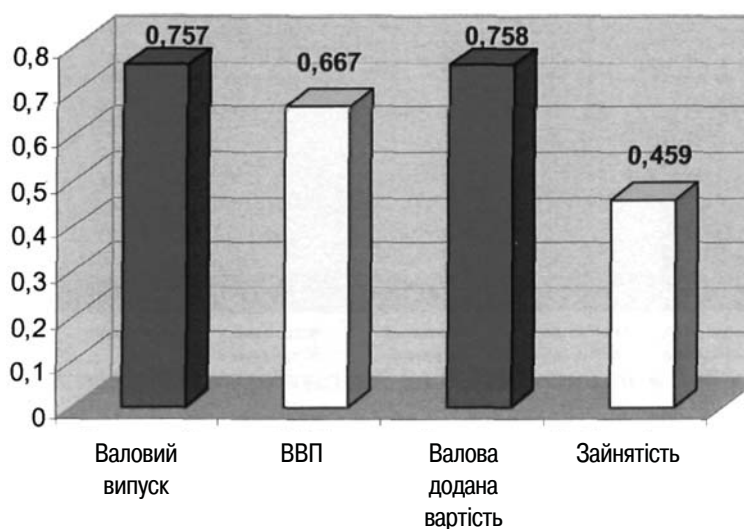
Діяльність взаємозалежних індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, за 2005 рік характеризувалась внеском 0,76 % до валового випуску в Україні, що відповідає **7 932,42**

мільйонам гривень. Внесок взаємозалежних індустрій до ВВП України в 2005 році становив **0,67 %**, або **2 944,04** мільйони гривень.

Найбільший внесок до валового випуску України в 2005 році серед взаємозалежних індустрій зробили індустрії з секторів «Папір» (0,35 %), «Комп'ютери та обладнання» (0,26 %) та «Телевізори, радіо, відеоманіфони» (0,11 %), що разом складає **0,72 %** від обсягу валового випуску, або приблизно **96,7 %** від валового випуску взаємозалежних індустрій.

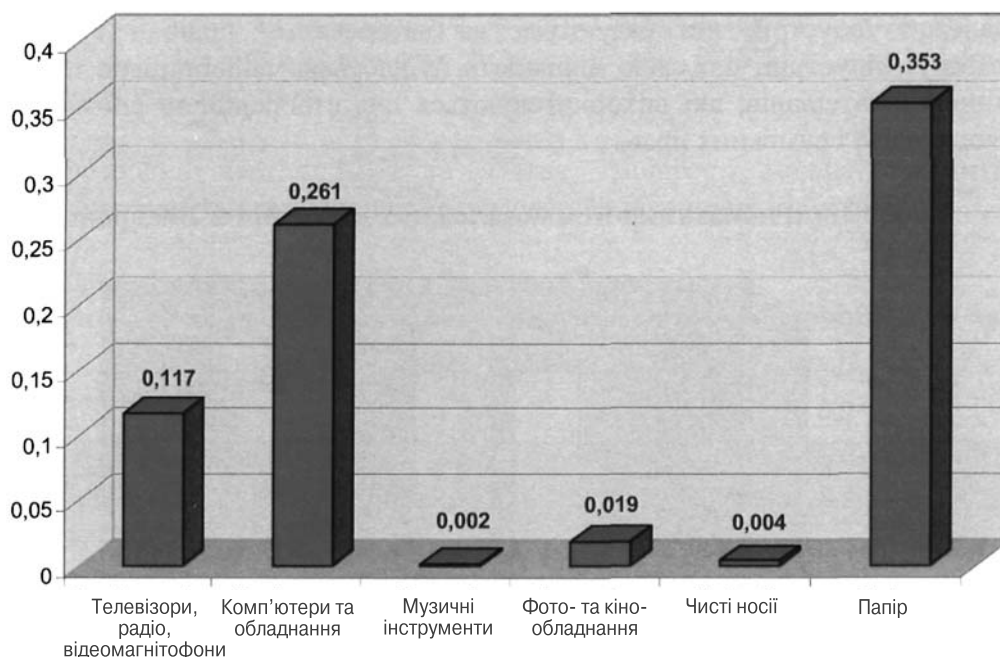
Сектор «Папір» є лідируючим серед взаємозалежних індустрій щодо обсягів валового випуску в 2005 році, що становить приблизно **46,7 %** від всього внеску цих індустрій. Вказаний сектор є надзвичайно залежним від імпорту сировини, і це пояснює,

Економічні показники взаємозалежних індустрій в 2005 році (%)

Взаємозалежні індустрії авторського права	Валовий випуск		Додана вартість			Зайняті	
	Мільйони ГРН	%	Мільйони ГРН	% від ВВП	% від валової доданої вартості	Тисячі зайнятих	%
Телевізори, радіо, відеоманіфони, СД плеєри, ЦВД плеєри та ін.	1226,179	0,117	556,859	0,126	0,143	25,662	0,136
Комп'ютери та обладнання (включаючи фотокопіювальне обладнання)	2736,224	0,261	1216,409	0,276	0,313	23,919	0,127
Музичні інструменти	22,912	0,002	9,188	0,002	0,002	1,254	0,007
Фотографічне та кінематографічне обладнання	196,976	0,019	90,676	0,021	0,023	9,384	0,050
Чисті носії	43,839	0,004	15,169	0,003	0,004	0,227	0,001
Папір	3706,292	0,353	1055,738	0,239	0,272	26,250	0,139
Всього	7932,422	0,757	2944,039	0,667	0,758	86,695	0,459
Українська економіка	1048481	100	441452	100		18886,5	100

Вага взаємозалежних індустрій на базі валового випуску в 2005 році (%)

чому йому відповідає **45,4 %** від імпорту товарів взаємозалежних індустрій.

Сектори «Комп'ютери та обладнання», «Телевізори, радіо, відеоманітофони» базуються в Україні на оптовій та роздрібній торгівлі імпортованими товарами і характеризуються досить слабо розвинутим виробництвом. В зовнішньоекономічній торгівлі їм відповідає 26,2 % від загального обсягу імпорту для сектору «Телевізори, радіо, відеоманітофони» та 17,5 % імпорту для сектору «Комп'ютери та обладнання», частина товарів, що імпортується цими індустріями споживається в Україні, а частина експортується. Так наприклад сектор «Телевізори,

радіо, відеоманітофони» становить 44,9 % експорту взаємозалежних індустрій, а сектор «Комп'ютери та обладнання» — 12,4 %.

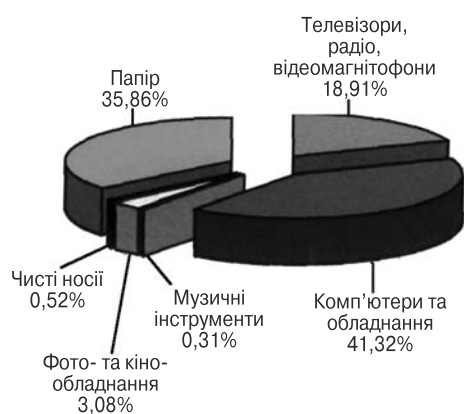
З іншого боку індустрії, що базуються на оптовій та роздрібній торгівлі надзвичайно важко характеризувати за допомогою такого показника, як «Випуск». Найбільш вдало для взаємозалежних індустрій цей показник підходить для сектору «Папір».

Також слід зазначити, що за деякими оцінками значна частка ринку оптової та роздрібно торгівлі в секторах «Комп'ютери та обладнання», «Телевізори, радіо, відеоманітофони» може бути неохоплена офіційною статистикою, тоді як для сектору «Папір», для

Розподіл внеску взаємозалежних індустрій на базі валового випуску в 2005 році (%)

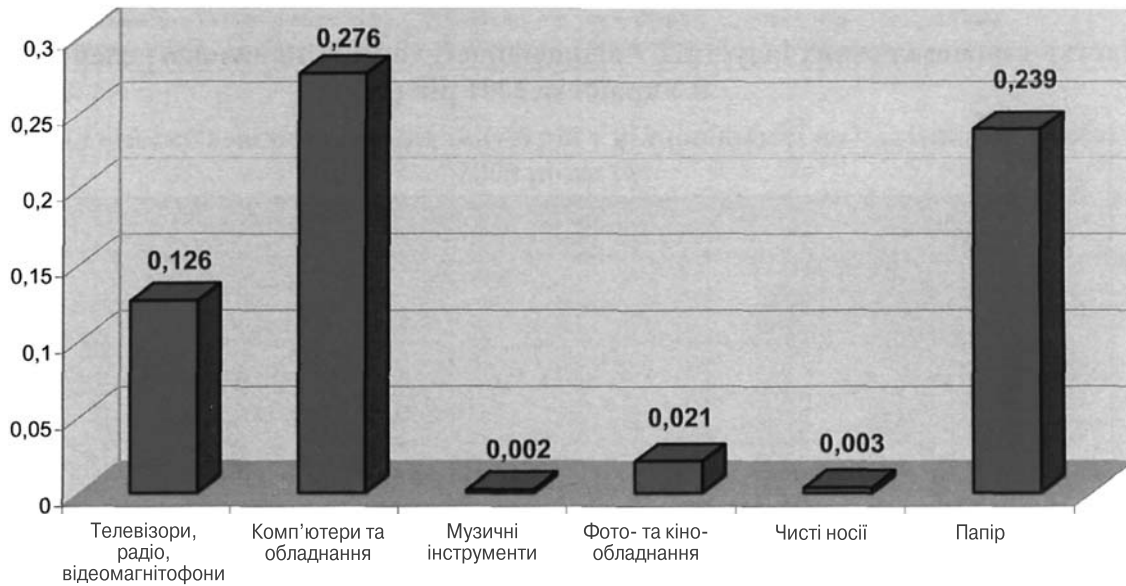

Розподіл внеску взаємозалежних індустрій на базі ВВП в 2005 році (%)

Внесок взаємозалежних індустрій до ВВП України в 2005 році (%)

якого діяли деякі ввізні пільги представлений більш точно і адекватно.

При підрахунку внеску взаємозалежних індустрій у відповідності до ВВП, сектор «Комп'ютери та обладнання» має найбільший внесок до економіки країни — **0,28 % ВВП**, або **1 216,41** мільйонів гривень. Сектор «Папір», що має найнижчу частку доданої вартості в групі (28,5 %), становить **0,24 % ВВП**, або **1 055,74** мільйонів гривень, а сектор «Телевізори, радіо, відеоманітофони» — **0,13 % ВВП**, або **556,86** мільйонів гривень.

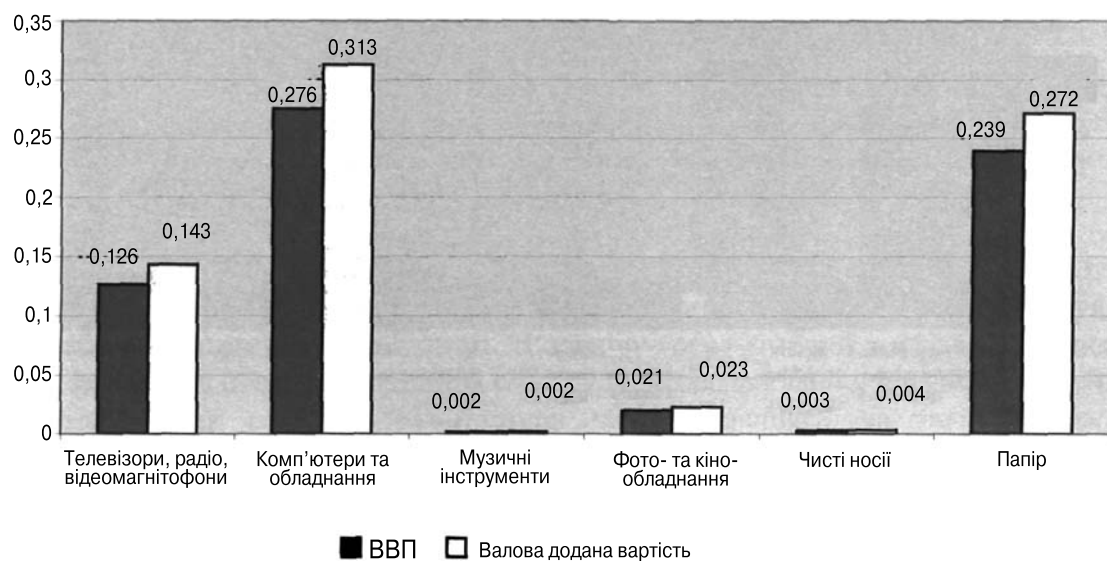
Разом, два сектори, що пов'язані з високотехнологічною електронікою становлять близько 60,23 %

від валового внутрішнього продукту цієї групи. А якщо додати до секторів «Телевізори, радіо, відеоманітофони», «Комп'ютери та обладнання» сектор «Папір», то отримаємо **96,09 %** валового внутрішнього продукту групи.

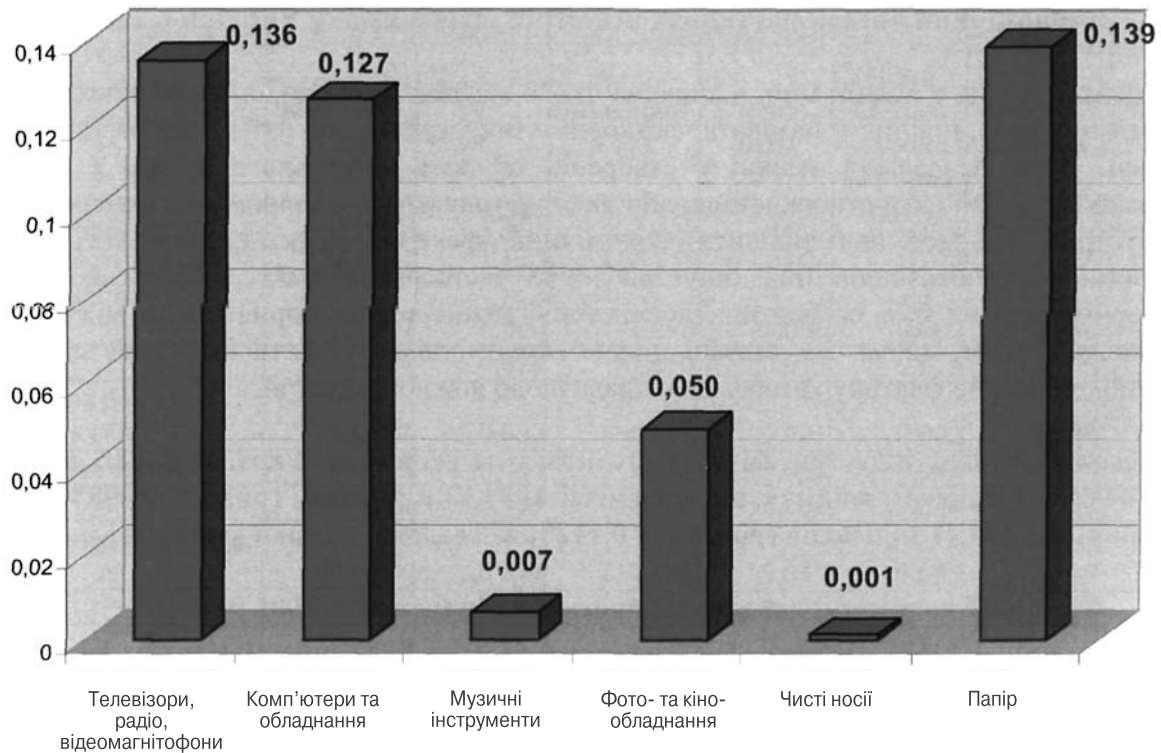
Додана вартість взаємозалежних індустрій в 2005 році становила 0,76 % від всього обсягу валової доданої вартості в Україні.

Найбільший внесок до загального обсягу зайнятості України в 2005 році серед взаємозалежних індустрій зробили індустрії з секторів «Папір» (0,137 %), «Комп'ютери та обладнання» (0,127 %) та «Телевізори, радіо, відеоманітофони» (0,136 %), що

Частка взаємозалежних індустрій у відповідності до ВВП та валової доданої вартості в Україні за 2005 рік (%)

Внесок взаємозалежних індустрій у відповідності до частки зайнятості в 2005 році (%)

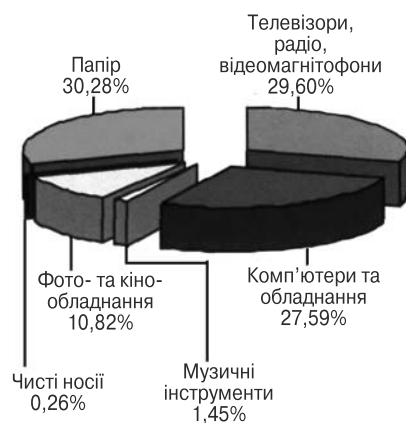

разом становить 0,4 % від загальної зайнятості, або приблизно **87,47 %** від всієї зайнятості взаємозалежних індустрій. Це в цілому відповідає тенденціям внесків до ВВП, хоча у відповідності до наведених даних сектор «Комп'ютери та обладнання» потребує менше робочої сили, очевидно, через більшу автоматизацію та застосування нових технологій у процесі своєї діяльності.

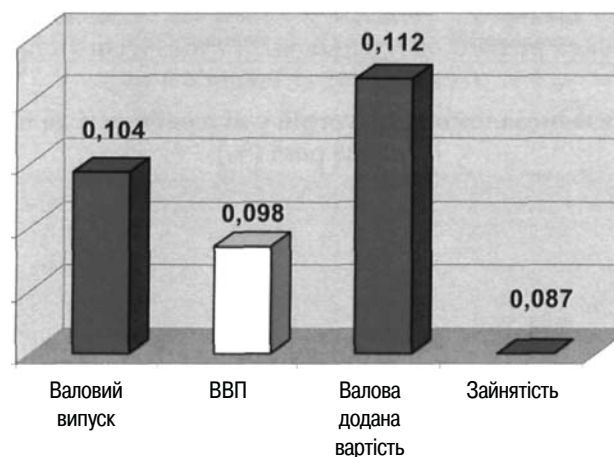
3.4. Економічний внесок часткових індустрій в економіку України в 2005 році

Індустрії, що не в повній мірі, а лише частково залежать від охорони авторського права і суміжних прав, прийнято називати частковими індустріями, що базуються на авторському праві. Вони не завжди задіяні у створенні об'єктів авторського права. У більшості випадків такі об'єкти створюються, або використовуються у певному сегменті часткових індустрій. Для того, щоб виділити економічний ефект

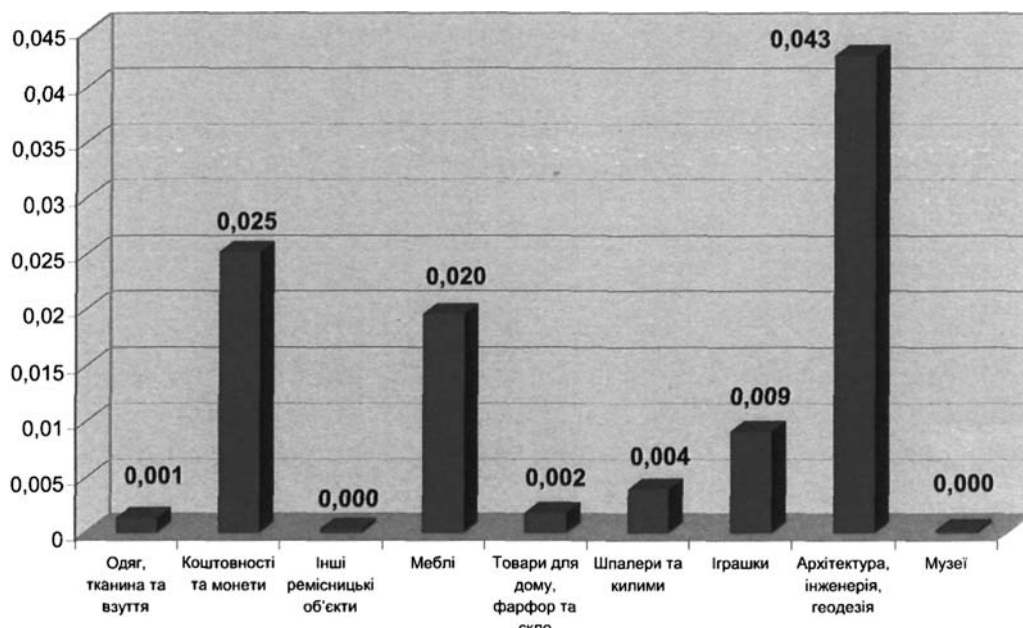
Розподіл внеску взаємозалежних індустрій у відповідності до частки зайнятості в 2005 році (%)

Економічні показники часткових індустрій в 2005 році (%)

Вага часткових індустрій на базі валового випуску в 2005 році (%)

від об'єктів авторського права до економічних показників цих індустрій було застосовано фактор авторського права, сформований на базі експертних досліджень, міжнародних порівнянь та міжнародного досвіду. Таким чином, всі вказані нижче економічні результати індустрій зменшені у відповідності до фактору авторського права щодо кожної індустрії.

Внесок часткових індустрій авторського права до економіки України в 2005 році склав **0,104 %** від

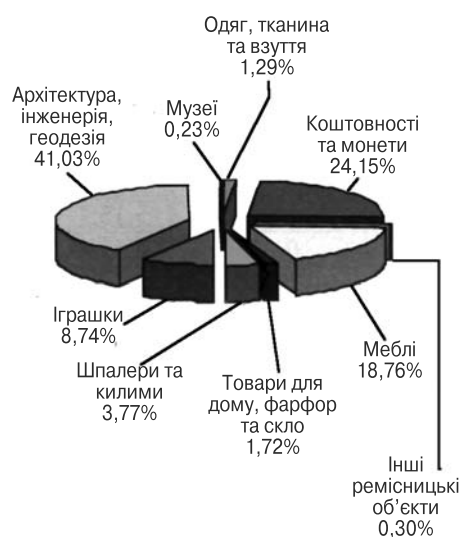
валового випуску, що відповідає **1093,53** мільйонам гривень, **0,098 %** від ВВП країни, або **434,41** мільйонів гривень та **0,112 %** від валової доданої вартості.

Часткові індустрії в Україні в основному зосереджені не на виробництві продукції, а на її оптовому та роздрібному продажу. При цьому потрібно зазначити, що останніми роками ситуація починає дещо поліпшуватися, проте про домінування українських товарів на цьому ринку говорити ще дуже

Економічний внесок часткових індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, до економіки України в 2005 році

Часткові індустрії авторського права	Валовий	Випуск	Додана вартість			Зайняті	
	Мільйони ГРН	%	Мільйони ГРН	% від ВВП	% від валової доданої вартості	Тисячі зайнятих	%
Одяг, тканина та взуття	14,122	0,001	5,155	0,001	0,001	0,307	0,002
Коштовності та монети	264,141	0,025	106,259	0,024	0,027	3,659	0,019
Інші ремісницькі об'єкти	3,300	0,000	1,298	0,000	0,000	0,086	0,000
Меблі	205,174	0,020	57,650	0,013	0,015	2,995	0,016
Товари для дому, фарфор та скло	18,762	0,002	6,017	0,001	0,002	0,247	0,001
Шпалери та килими	41,273	0,004	8,983	0,002	0,002	0,194	0,001
Іграшки	95,553	0,009	32,166	0,007	0,008	1,559	0,008
Архітектура, інженерія, геодезія	448,664	0,043	214,806	0,049	0,055	7,331	0,039
Музеї	2,545	0,000	2,080	0,000	0,001	0,102	0,001
Всього	1093,533	0,104	434,412	0,098	0,112	16,480	0,087
Українська економіка	1048481	100	441452	100		18886,5	100

Розподіл внеску часткових індустрій на базі валового випуску в 2005 році

Розподіл внеску часткових індустрій на базі ВВП в 2005 році (%)

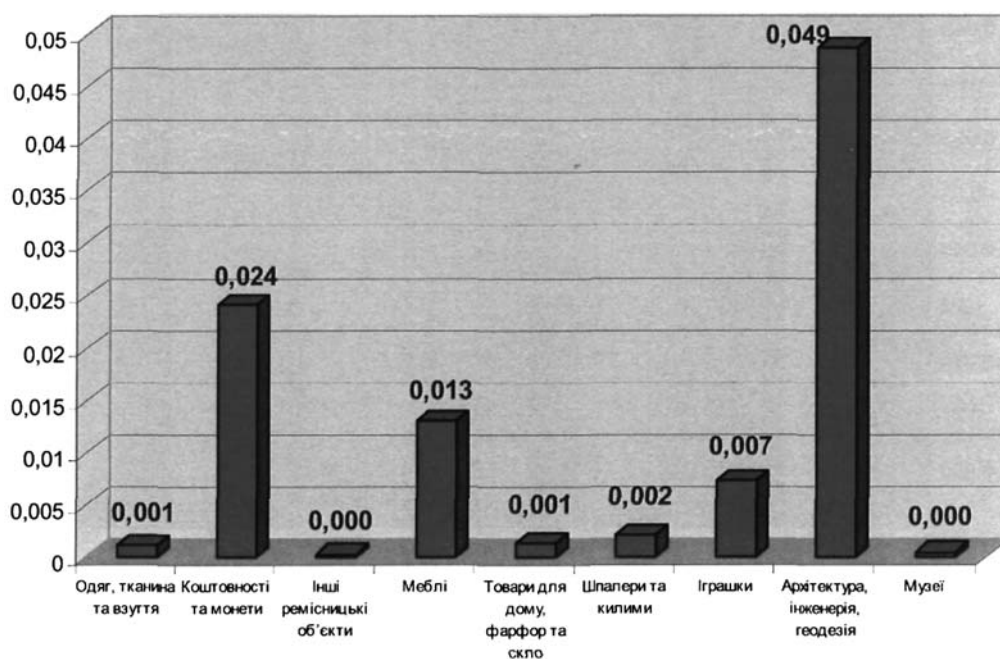
рано. У більшості випадків Україна є імпортером товарів цієї категорії.

Основними індустріями в групі часткових індустрій, базуючись на економічному внеску авторського права є індустрії з наступних секторів: «Архітектура, інженерія, геодезія», «Коштовності та монети», «Меблі», «Іграшки», вони разом становлять 92,68 % від внеску групи до валового випуску та 94,58 % від внеску групи до ВВП. При цьому потрібно мати на увазі, що найбільшим є сектор «Архітектура, інженерія, геодезія». Він самостійно

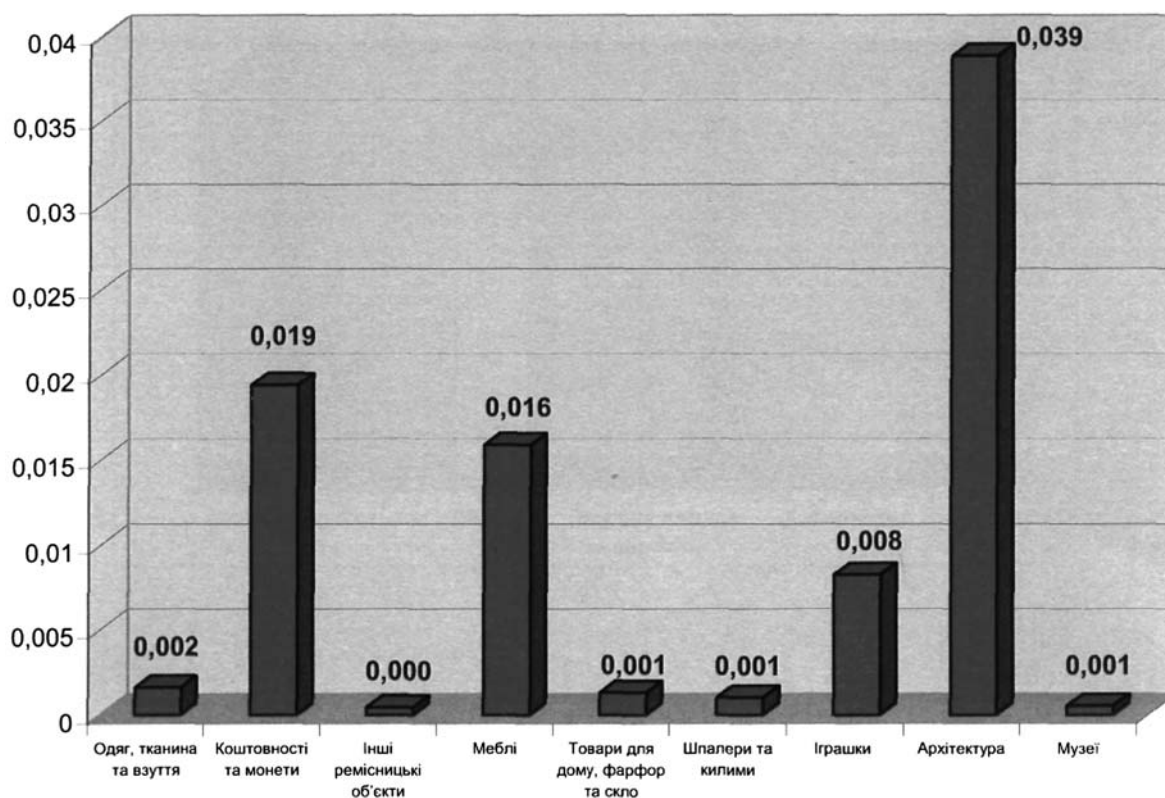
становить 41,03 % від валового випуску групи та 49,45 % від внеску групи до ВВП.

Якщо розглядати часткові індустрії, виходячи з частки зайнятості, то лідерами, аналогічно до внеску до ВВП будуть такі сектори: «Архітектура, інженерія, геодезія», «Коштовності та монети», «Меблі», «Іграшки», вони разом становлять 94,58 % від внеску групи до зайнятості. При цьому так само потрібно зауважити, що сектор «Архітектура, інженерія, геодезія» самостійно займає 49,45 % від загального внеску групи до зайнятості.

Внесок часткових індустрій до ВВП України в 2005 році (%)

Внесок часткових індустрій у відповідності до частки зайнятості в 2005 році (%)

Розподіл внеску часткових індустрій у відповідності до частки зайнятості в 2005 році

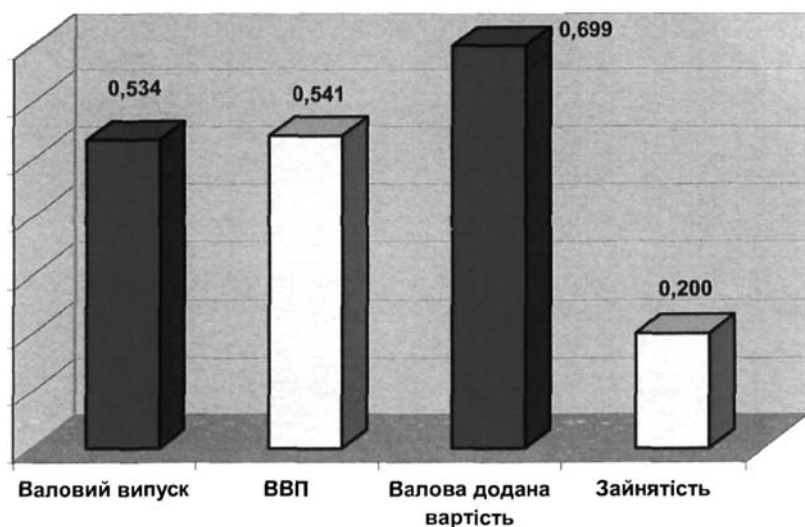
3.5. Економічний внесок не присвячених індустрій в економіку України в 2005 році

Не присвячені допоміжні індустрії також не пов'язані напряму зі створенням матеріалів та продуктів, що охороняються авторським правом і суміжними правами. Але вони задіяні у реалізації, розповсюдженні, транспортуванні, сповіщенні, доведенні до загального відома матеріалів та продуктів, створених першими трьома індустріями, що базуються на авторському праві і суміжних правах. Економічний внесок не присвячених допоміжних індустрій було вираховано за допомогою широко прийнятого міжнародного підходу¹⁹, у відповідності до презумпції, що він дорівнює відношенню внеску трьох перших індустрій, що базуються на авторському праві до ВВП. В українському дослідженні це співвідношення становило **0,023**.

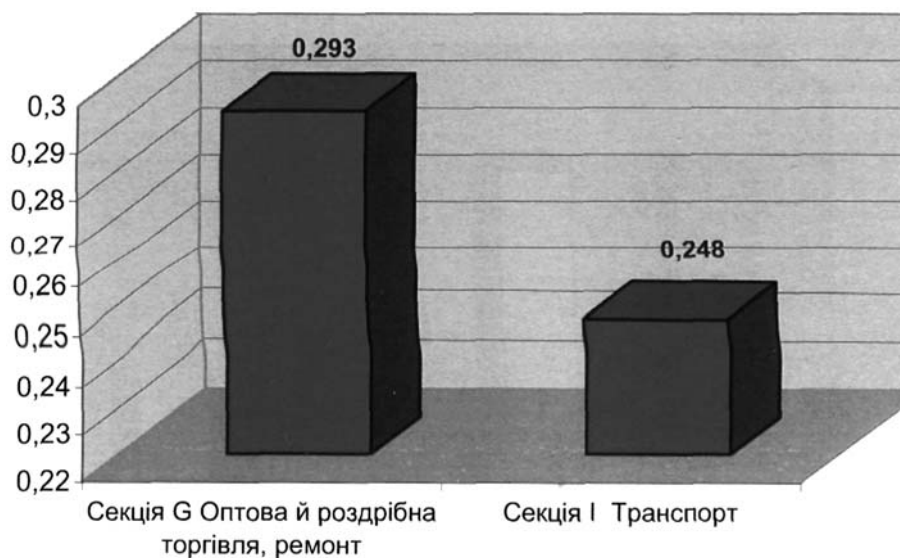
Таким чином внесок до економіки не присвячених індустрій, що базуються на авторському праві, в 2005 році становив **0,54 %** від ВВП, або **2 389,5** мільйонів гривень та **0,53 %** від валового випуску, або **5 596,4** мільйонів гривень. Внесок не присвячених допоміжних індустрій до зайнятості в Україні становив **0,2 %** від загальної кількості зайнятого населення працездатного віку, або **37,741** тисяч робітників.

¹⁹ Stephen E. Siwek — Harold W. Furchgott-Roth: Copyright Industries in the U.S. Economy, 1990. Appendix B-6.

Економічні показники не присвячених індустрій в 2005 році (%)

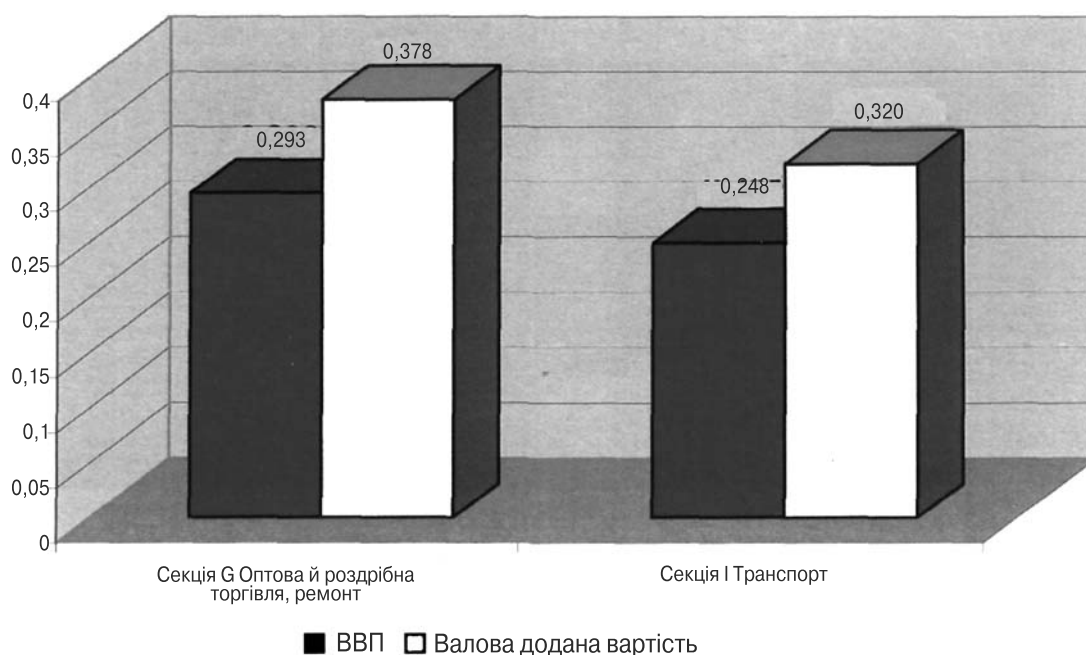
Внесок не присвячених індустрій до ВВП України в 2005 році (%)

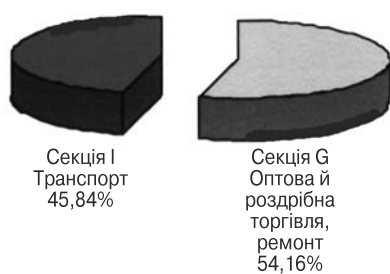
Економічний внесок не присвячених індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, до економіки України в 2005 році

Не присвячені індустрії авторського права	Валовий	випуск	Додана вартість			Зайняті	
	Мільйони ГРН	%	Мільйони ГРН	% від ВВП	% від валової доданої вартості	Тисячі зайнятих	%
Секція G Оптова й роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами; послуги з ремонту	2921,979	0,279	1294,105	0,293	0,378	19,115	0,101
Секція I Транспорт	2674,439	0,255	1095,374	0,248	0,320	18,626	0,099
Всього	5596,418	0,534	2389,479	0,541	0,699	37,741	0,200
Українська економіка	1048481	100	441452	100		18886,5	100

Частка не присвячених індустрій у відповідності до ВВП та валової доданої вартості в Україні за 2005 рік (%)

Розподіл внеску не присвячених індустрій на базі ВВП в 2005 році

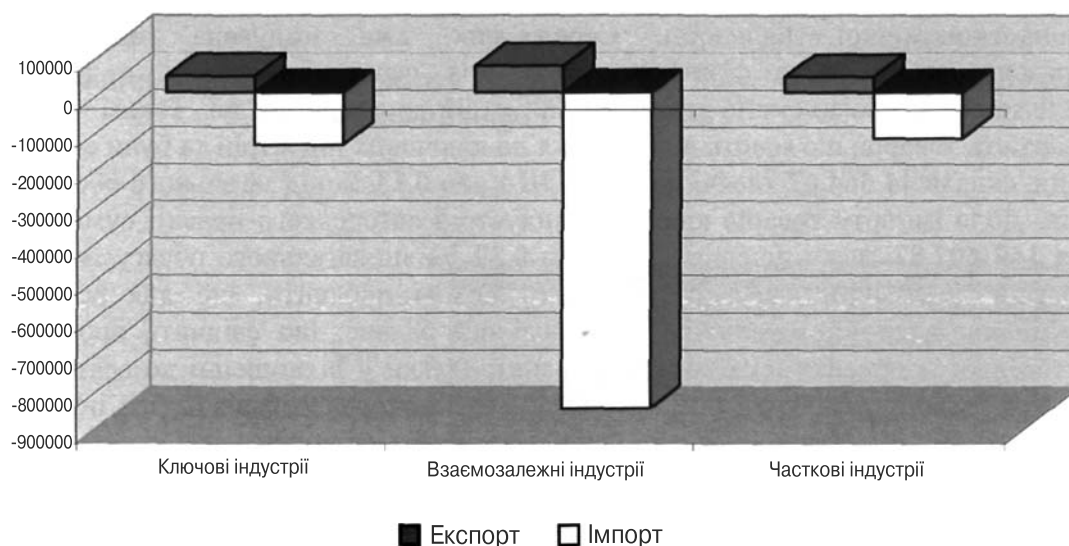

3.6. Внесок індустрій, що базуються на авторському праві та суміжних правах, до зовнішньої торгівлі України

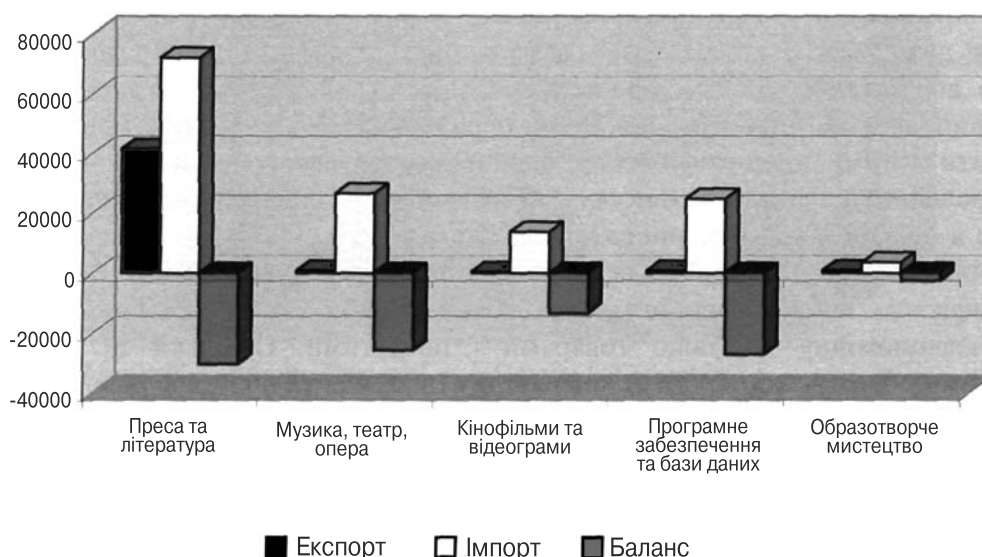
При проведенні аналізу зовнішньої торгівлі можливо достовірно виявити ті сфери економіки, які є пріоритетними для розвитку або вимагають більшої уваги зі сторони осіб, що формують державну політику в цій сфері. Потрібно зазначити, що в Україні, так як і в багатьох країнах світу, вартість авторського права і суміжних прав в зовнішній торгівлі товарами дуже важко відстежити, оскільки при перетині кордону носіїв з фільмами, музикою або комп'ютерними програмами, зазначається тільки фізична вартість носія, хоча у випадку, наприклад, з творами образотворчого мистецтва, така вартість буде відповідати дійсній вартості носія та майнових прав на об'єкт авторського права. Тому для проведення дослідження внеску авторського права і суміжних прав на зовнішню торгівлю в Україні було використано декілька джерел. Головними джерелами інформації для дослідження стали: Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності та Класифікація послуг зовнішньоекономічної діяльності, які відображають відповідно зовнішньоекономічну торгівлю товарами і послугами. Оскільки ці два джерела не відображають банківські перекази ліцензійних платежів та платежів роялті, також у якості допоміжного джерела була використана інформація від Національного банку України, яка в

Зовнішня торгівля товарами індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах

Зовнішня торгівля товарами ключових індустрій авторського права і суміжних правах (тисячі доларів США)

надзвичайно агрегованій формі містить інформацію з Класифікації послуг зовнішньоекономічної діяльності та інформацію щодо банківських переказів ліцензійних платежів та платежів роялті.

Вартість експорту товарів, які мають відношення до індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, у 2005 році становила **157 269,41** тисяч доларів США або **0,46 %** від всього обсягу експортованої продукції за цей рік. Вартість імпорту товарів, які відносяться до індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, за 2005 рік становила **1 112 690,1** тисяч доларів США²⁰ або **3,08 %** від загального обсягу імпорту товарів в Україну.

²⁰ Вартість товарів та послуг в українській системі статистики зовнішньої торгівлі відображається у доларах США

Дефіцит у зовнішній торгівлі товарами індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, становила **955 420,69** тисяч доларів США або **51,5 %** від загального торгівельного дефіциту в Україні. Таким чином, Україна імпортує вищезазначених товарів приблизно у 7 разів більше, ніж експортує.

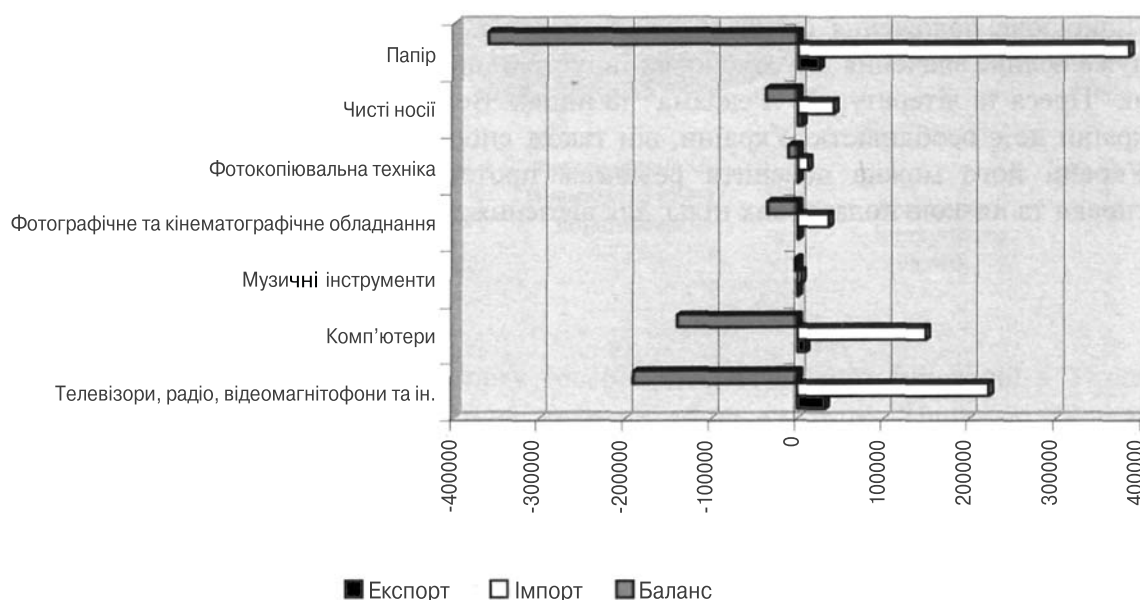
Ключові індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах, через низку причин, що вказані нижче, не повною мірою відображені в Українській класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності. Серед них вже згадувана раніше проблема відображення ціни лише фізичного носія при перетині кордону, а також велика приналежність за своєю суттю ключових індустрій до сфери послуг. Таким чином, в 2005 році вартість товарів, що мають

Внесок ключових індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах (2005 рік)

Ключові індустрії	Експорт тис. дол. США	%	Імпорт тис. дол. США	%
Преса та література	41655,73	0,121	72029,14	0,199
Музика, театр, опера	801,74	0,002	26518,80	0,073
Кінофільми та відеограми	416,98	0,001	13768,22	0,038
Програмне забезпечення та бази даних	748,20	0,002	24704,86	0,068
Образотворче мистецтво	942,02	0,003	3586,82	0,010
Загальна сума	44564,67	0,130	140607,82	0,389
Загальний обсяг товарів в зовнішній торгівлі України	34286748,26	100	36141094,96	100

Зовнішня торгівля товарами взаємозалежних індустрій авторського права і суміжних прав у 2005 році

відношення до ключових індустрій та були експортовані з України, становила **44 564,67** тисячі доларів США, або **0,13 %** від загального обсягу експорту товарів. Частка імпорту товарів ключових індустрій авторського права і суміжних правах становила **140 607,82** тисяч доларів США, або 0,39 % від загального обсягу імпорту. Якщо розглянути детальніше наведену таблицю, можна побачити, що для всіх ключових індустрій характерний негативний торговельний баланс, що свідчить про недостатній розвиток цього сегмента в економіці України. Тільки у відношенні до сектора «Преса і література» можна зазначити про суттєві обсяги експорту товарів, а для інших секторів обсяг імпортованої продукції є значно вищим за обсяги експорту²¹.

²¹ Сектори «Музика, театр, опера» (частково), «Кінофільми та відеограми» (повністю), «Програмне забезпечення та бази даних» (повністю) у статистиці товарів у зо-

Взаємозалежні індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах, більш точно виражені за допомогою Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, ніж

внiшньоекономічній діяльності відображені товарним кодом «8524000000 Платівки, стрічки та інші носії для запису звуку або аналогічного запису, записані, включаючи матриці та форми для виробництва платівок», тому для розподілу відповідних коштів було проведено додаткове дослідження. Основою такого дослідження було припущення, що певні групи товарів експортуються та імпортуються у відповідності до попиту на ці групи товарів на території України. Шляхом опрацювання інформації про видачу Державним департаментом інтелектуальної власності України контрольних марок для розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних дослідницька група визначила відповідні проценти для розподілу коштів визначеного статистичного коду. Результати цього дослідження розміщені в розділі «Десякі тенденції основних індустрій, що базуються на авторському праві».

Зовнішня торгівля товарами взаємозалежних індустрій авторського права і суміжних прав у 2005 році

Взаємозалежні індустрії	Експорт тис. дол. США	%	Імпорт тис. дол. США	%
Телевізори, радіо, відеомагнітофони та ін.	31948,218	0,0932	222 464,997	0,62
Комп'ютери	8 862,359	0,0258	148 550,781	0,41
Музичні інструменти	381,170	0,0011	3 807,250	0,01
Фотографічне та кінематографічне обладнання	895,115	0,0026	35 936,605	0,10
Фотокопіювальна техніка	153,251	0,0004	11351,707	0,03
Чисті носії	4 691,957	0,0137	41 757,624	0,12
Папір	24 294,80	0,0709	384 984,53	1,07
Загальна сума	71 226,871	0,2077	848 853,490	2,35
Загальний обсяг товарів в зовнішній торгівлі України	34286748,26	100	36141094,96	100

ключові індустрії, оскільки більшість індустрій цього сегмента займаються виробленням певних матеріальних благ — товарів для споживання об'єктів авторського права і суміжних прав, їх передачі або створення, тощо. Взаємозалежні індустрії мають найбільшу частку в зовнішній торгівлі за цією класифікацією. Внесок взаємозалежних індустрій становить **71 226,87** тисяч доларів США в 2005 році, або **0,21 %** від загального імпорту товарів в Україні. Більш суттєвою є частка взаємозалежних індустрій в експорті товарів, вона становить **848 853,49** тисяч доларів США, або **2,35 %** від загального обсягу експорту товарів.

Товарами, що мають найбільшу частку в зовнішній торгівлі України серед взаємозалежних індустрій, є товари групи «Телевізори, радіо, відеомагнітофони та ін.», «Комп'ютери» та «Папір».

Високий рівень імпорту сектора «Телевізори, радіо, відеомагнітофони та ін.» можна пояснити декількома факторами. З одного боку, високотехнологічні товари цього сектора в Україні майже не

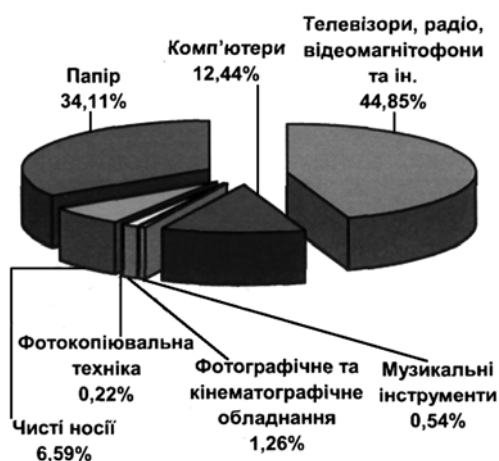
виготовляються, а з іншого боку, через бурхливий розвиток телебачення, радіо та цифрового медіа існує великий внутрішній попит на ці товари, який становить **0,62 %** від суми всього імпорту України.

Сектор «Комп'ютери» становить **0,41 %** від суми всього імпорту України, що також пов'язано з недостатнім розвитком високотехнологічних виробництв в Україні. Незначні обсяги експорту в цих секторах можна пояснити реекспортом деяких видів товарів.

Лідуюче положення серед обсягів імпорту в Україні займає сектор «Папір», що має дуже велике значення для ключових індустрій, що базуються на авторському праві, таких як «Преса та література», «Реклама» та інших. Великий внесок цього сектора в економіку країни не є особливістю України, він також спостерігається, наприклад, і в Болгарії²². В

²² Ivan Tchalakov, Vladya Borisova, Donka Keskinova, Georgi Damyanov, Rossitza Arkova, Tsveta Andreeva, Jordan Kalchev, Todor Todorov — The Economic Contribution of Copyright-Based Industries in Bulgaria, 2007

Структура експорту товарів взаємозалежних індустрій авторського права і суміжних прав (2005 рік)

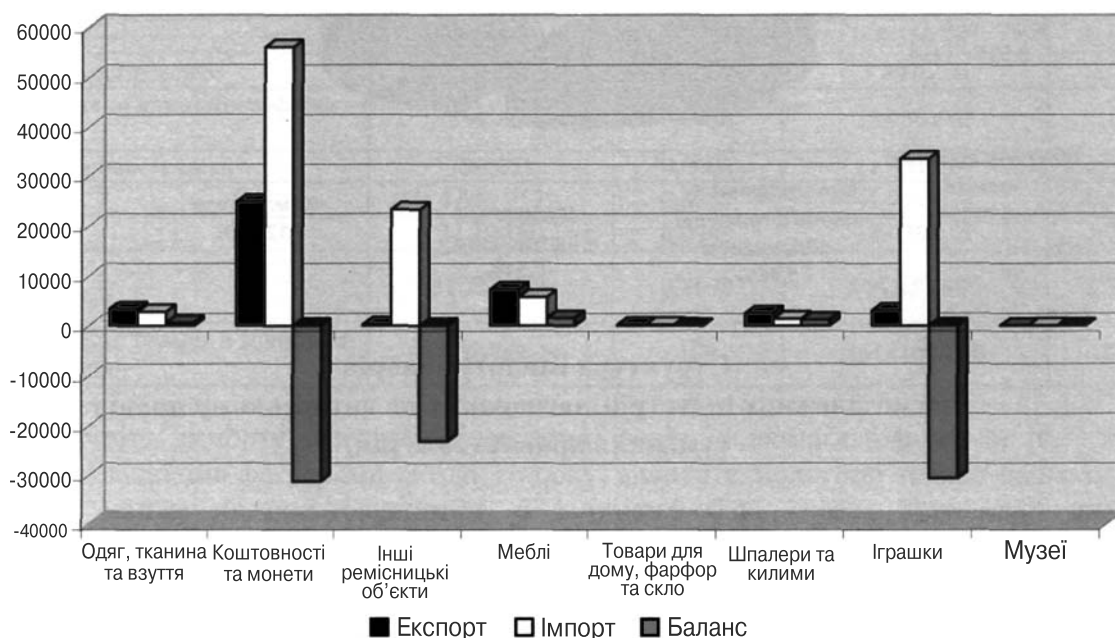

Структура імпорту товарів взаємозалежних індустрій, заснованих на авторському праві і суміжних правах (2005 рік)

Часткові індустрії	Експорт тис. дол. США	%	Імпорт тис. дол. США	%
Одяг, тканина та взуття	3 342,02	0,010	2 807,44	0,008
Коштовності та монети	24 860,03	0,073	56 085,01	0,155
Інші ремісницькі об'єкти	264,38	0,001	23 374,25	0,065
Меблі	7 297,45	0,021	5 769,07	0,016
Товари для дому, фарфор та скло	145,89	0,000	155,03	0,000
Шпалери та килими	2 508,06	0,007	1 377,42	0,004
Іграшки	3 045,84	0,009	33 640,52	0,093
Музеї	14,21	0,000	20,05	0,000
Загальна сума	41 477,87	0,121	123 228,79	0,341
Загальний обсяг товарів в зовнішній торгівлі України	34286748,26	100	36141094,96	100

**Зовнішня торгівля товарами часткових індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах,
(2005 рік) (тисяч доларів США)**

Україні його можна пояснити режимом протекціонізму стосовно видавничої справи та низкою податкових пільг для ввезення деяких матеріалів²³.

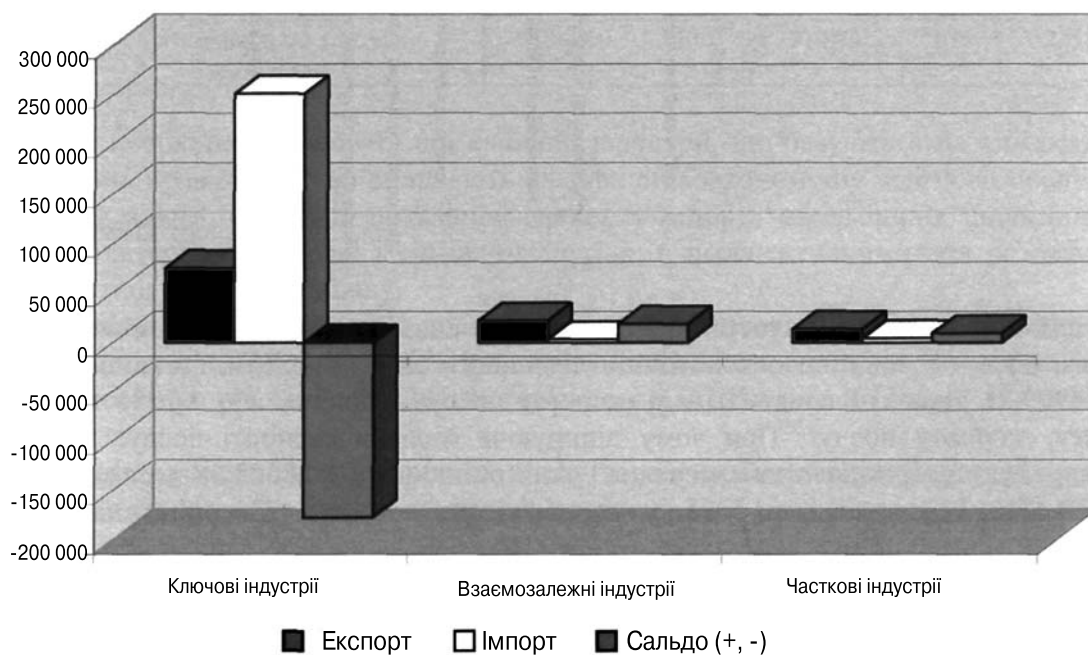
Підводячи підсумки по експорту-імпорту товарів взаємозалежних індустрій в Україні, необхідно зазначити, що незважаючи на великий обсяг сектора «Папір» в експорті-імпорті, все ж таки частка наукомістких та високотехнологічних товарів є більшою, що свідчить про нагальну необхідність запровадження спеціальних заходів та вироблення відповідної державної політики по сприянню розвитку

наукомістких та високотехнологічних виробництв в Україні, у тому числі із залученням іноземних інвестицій та технологій.

Часткові індустрії, що базуються на авторському праві також досить адекватно відображені в статистиці товарів у зовнішньоекономічній діяльності, оскільки головним чином задіяні у виробленні матеріальних об'єктів, таких як одяг, товари для дому, меблі, коштовності, іграшки тощо. Загальна частка часткових індустрій у експорті товарів становить **41 477,87** тисяч доларів США, або **0,121 %**. У імпорті частка становить **123 228,79** тисячі доларів США або **0,34 %** від загального обсягу імпорту товарів в Україні. Слід зазначити, що секторами з найбільшим обсягом імпорту є «Коштовності та монети»,

²³ Ivan Tchalakov, Vladya Borisova, Donka Keskinova, Georgi Damyanov, Rossitza Arkova, Tsveta Andreeva, Jordan Kalchev, Todor Todorov — The Economic Contribution of Copyright-Based Industries in Bulgaria, 2007

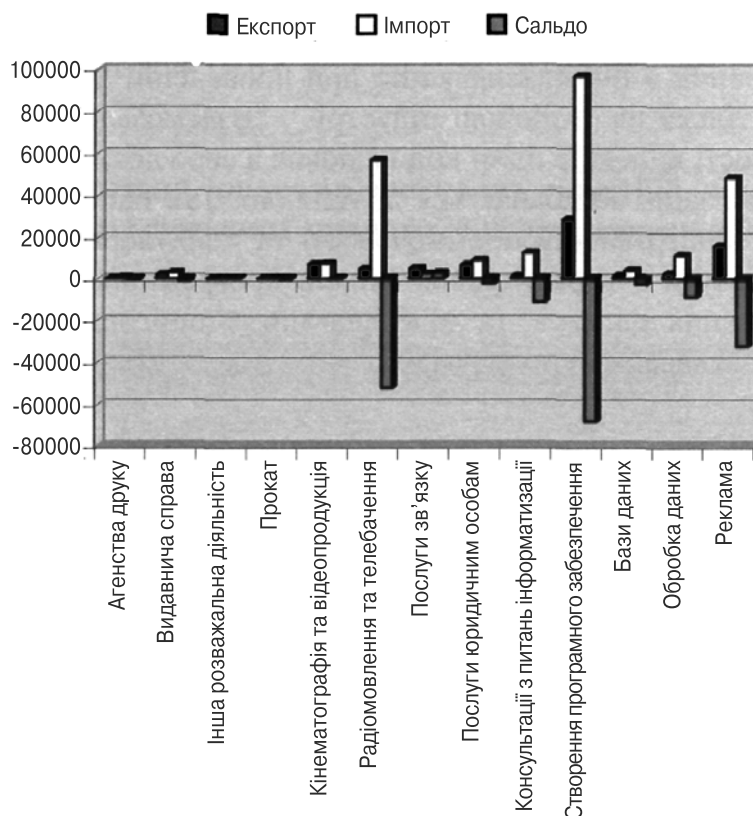
**Послуги індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, (2005 рік)
(тисяч доларів США)**

«Інші ремісницькі об'єкти» та сектор «Іграшки», а в секторах «Одяг, тканина та взуття», «Меблі» та «Шпалери та килиму» існує незначний, проте позитивний баланс.

Класифікація послуг зовнішньоекономічної діяльності дає можливість відобразити послуги, які надавали індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах. Ця класифікація на високому

Зовнішньоекономічна торгівля послугами ключових індустрій авторського права і суміжних правах в 2005 році (тисячі доларів США)

рівні відповідає Класифікації видів економічної діяльності в Україні, проте містить інформацію дещо нижчого рівня деталізації. Виходячи з високої агрегації наявних даних в цій класифікації, при проведенні дослідження було можливим розподілити дані тільки на «Ключові індустрії», «Взаємозалежні індустрії» та «Часткові індустрії». У більшості випадків один код включає в себе декілька різних видів діяльності, тому наступна деталізація не вбачається доцільною. Так, наприклад, код 22 — «Послуги у видавничій справі, поліграфічній промисловості та у відтворенні друкованих матеріалів» також включає: послуги з тиражування записів програмного забезпечення комп'ютерів; послуги з тиражування фільмів та відеофільмів з оригіналів; послуги з друкування рекламних матеріалів засобами поліграфії.

Експорт індустрій, що засновані на авторському праві, в 2005 році становить ПО 612,67 тисяч доларів США, або 1,80 % від загального експорту послуг. Загальна частка в імпорті становить 259 176,41 тисяч доларів США, або 8,90 % від загального обсягу імпорту послуг.

Розглядаючи **ключові індустрії**, що базуються на авторському праві і суміжних правах, в розрізі послуг у зовнішньоекономічній діяльності, слід зазначити, що вони відповідають за **74909,21** тисяч доларів США у експорті послуг України, або **1,22 %** від загального обсягу експорту послуг. Причому лідируюче місце в експорті послуг займає сектор «Створення програмного забезпечення», який оцінюється в **28603,68** тисяч доларів США, або **0,47 %** від загального обсягу експортованих послуг.

Потрібно наголосити, що індустрії, пов'язані зі створення програмного забезпечення, в Україні досить швидко та динамічно розвиваються, саме тому послуги, пов'язані з секторами «Консультації з питань інформатизації», «Створення програмного забезпечення», «Бази даних» та «Оброблення даних», становлять майже половину від експорту всіх ключових індустрій, або 0,55 % та відповідальні за **33 620,05** тисяч доларів США. Частка зазначених індустрій в імпорті також приголомшлива, вона становить **124 175,17** тисяч доларів США, або майже половину імпорту індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, та **4,27 %** від загального обсягу імпорту послуг.

Також потрібно звернути увагу на сектор «Радіомовлення та телебачення», що займає друге місце за обсягами імпорту послуг (1,95 %) та лише п'яте місце за обсягом експорту (**0,075 %**) серед ключових індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах. Сектор «Реклама» також є дуже важливим для зовнішньоекономічної торгівлі послугами, він є досить потужним та характеризується динамічним розвитком. Його частка в експорті є другою — **0,26 %**, а в імпорті третьою — **1,66 %**. Внеску сектора «Кінематографія та відеопродукція» у зовнішньоекономічну торгівлю послугами характерна збалансованість при імпорті у розмірі **6976,70** тисяч доларів США, експорт становить **7133,36** тисяч доларів США, хоча у процентному порівнянні до загального обсягу експорту-імпорту, експорт в цьому секторі в два рази менший за імпорт, відповідно **0,11 %** та **0,24 %**.

Зовнішньоекономічна торгівля послугами ключових індустрій авторського права і суміжних прав в 2005 році (тисячі доларів США)

Ключові індустрії	Експорт	%	Імпорт	%	Сальдо
Агентства друку	64,66	0,001	682,63	0,023	-617,97
Видавнича справа	1870,98	0,030	2951,84	0,101	-1080,86
Інша розважальна діяльність	279,02	0,005	67,20	0,002	211,82
Прокат*	0,12	0,000	250,40	0,009	-250,28
Кінематографія та відеопродукція	6976,70	0,114	7133,36	0,245	-156,66
Радіомовлення та телебачення	4596,85	0,075	56703,96	1,948	-52107,11
Послуги зв'язку	4844,35	0,079	2174,63	0,075	2669,72
Послуги юридичним особам	6531,53	0,106	8819,48	0,303	-2287,95
Консультації з питань інформатизації	1249,77	0,020	12302,11	0,423	-11052,34
Створення програмного забезпечення	28603,68	0,466	96771,85	3,324	-68168,17
Бази даних	1351,56	0,022	3963,96	0,136	-2612,40
Оброблення даних	2415,04	0,039	11137,25	0,383	-8722,21
Реклама	16124,95	0,263	48447,56	1,664	-32322,61
Загальна сума	74909,21	1,221	251406,23	8,637	-176 497,02
Загальний обсяг послуг в зовнішній торгівлі України	6134700	100	2910900	100	3223800

* При проведенні аналізу статистичних показників було виявлено, що в секторах «Прокат», «Послуги зв'язку» та «Послуги юридичним особам» поряд з діяльністю, що відноситься до ключових індустрій авторського права, також міститься економічний внесок інших індустрій, тому для виділення частки авторського права було вирішено застосувати фактор 0,025 до показників експорту — імпорту в цих індустріях.

Таким чином, необхідно зазначити, що ключові індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах, суттєво впливають на зовнішньоекономічну торгівлю послугами України. Вони мають найбільші показники експорту-імпорту серед інших індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, є перспективними для розвитку та збільшення експортного потенціалу.

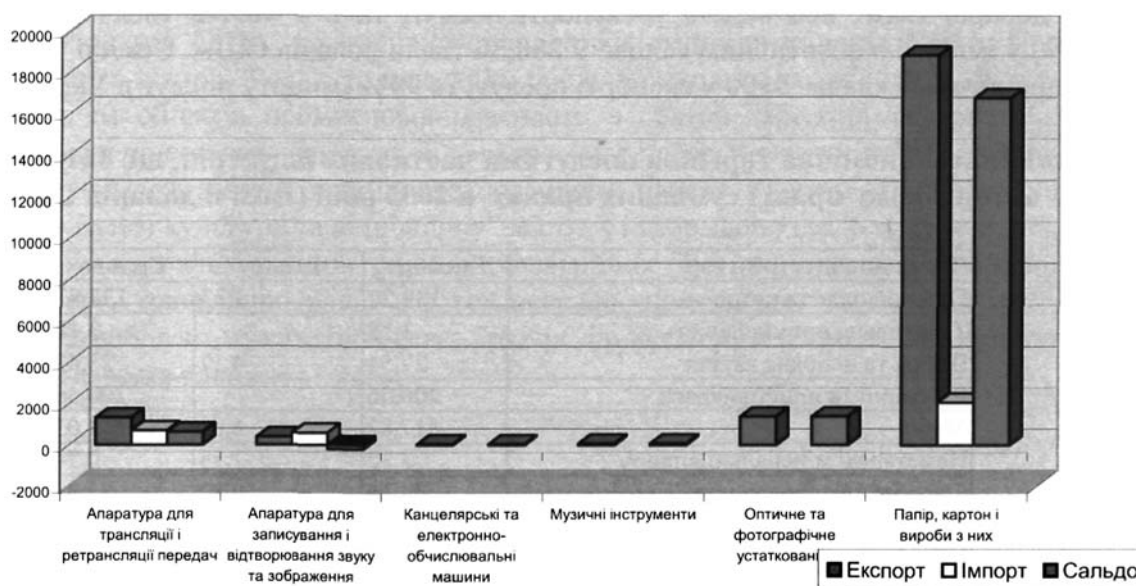
Взаємозалежні індустрії в торгівлі послугами характеризуються внеском в експорт **22 014,04** тисяч доларів США, або **0,36 %** від загального обсягу експорту. Внесок в імпорт взаємозалежних індустрій становить **3 361,06** тисяч доларів США, або **0,12 %**.

Аналізуючи послуги у взаємозалежних індустріях авторського права і суміжних прав, потрібно зазначити, що найбільш помітним сектором є «Папір, картон і вироби з них», що має позитивне сальдо 16 741,06 тисяч доларів США і базується на імпортованій сировині сектора «Папір», яка оцінюється в 384

984,53 тисяч доларів США. Можна припустити, що частина сировини споживається при внутрішньому виробництві послуг, а частина експортується, що робить цей сектор привабливим для подальшого розвитку та збільшення обсягів експорту послуг з обробки паперу, картону та виробів з них. Послуги в інших секторах не зазнали широкого розповсюдження, вони надаються на епізодичній основі та невеликій кількості країн. Так, наприклад, послуги сектора «Канцелярські та електронно-обчислювальні машини» надавались тільки США, послуги сектора «Музичні інструменти» — Нідерландам, послуги сектора «Оптичне та фотографічне устаткування» тільки Російській Федерації тощо.

Часткові індустрії після застосування фактору авторського права оцінюються в **13 689,42** тисяч доларів США, або **0,22 %** у експорті послуг, та в **4 409,12** тисяч доларів США (0,15 %) у імпорті з позитивним сальдо **9 280,30** тисяч доларів США.

Зовнішньоекономічна торгівля послугами взаємозалежних індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, в 2005 році (тисячі доларів США)

Зовнішньоекономічна торгівля послугами взаємозалежних індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, (2005 рік) (тисячі доларів США)

Взаємозалежні індустрії	Експорт	Імпорт	Сальдо
Апаратура для трансляції і ретрансляції передач	1310,52	688,06	622,46
Апаратура для записування і відтворювання звуку та зображення	384,06	591,88	-207,82
Канцелярські та електронно-обчислювальні машини	38,10		38,10
Музичні інструменти	80,38		80,38
Оптичне та фотографічне устаткування	1378,80		1378,80
Папір, картон і вироби з них	18822,18	2081,12	16741,06

Зовнішньоекономічна торгівля послугами часткових індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, у 2005 році (тисяч доларів США)

Часткові індустрії	Експорт	Імпорт	Сальдо
Готовий одяг та хутро	139,20	1,33	137,87
Текстильна промисловість	3,18		3,18
Шкіра та шкіряне взуття	27,54	4,12	23,42
Ювелірні та інші прикраси	200,56		200,56
Меблі	817,82	6,81	811,01
Неметалеві мінеральні вироби	2,32	1,55	0,77
Оброблення деревини та виробництві виробів з деревини	34,15	0,82	33,33
Обробленням металу	30,20	9,32	20,88
Архітектура та будівництво	12310,38	4326,00	7984,38
Покриття підлоги і стін	6,50	8,09	-1,59
Інші роботи з завершення будівництва	89,51	33,12	56,39
Інша діяльність у сфері культури	28,07	17,96	10,11

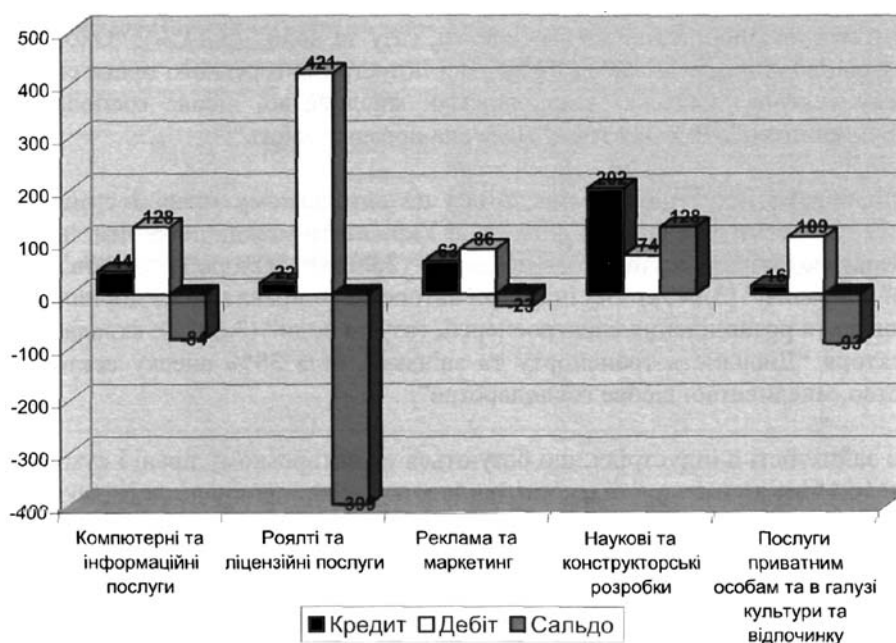
Сектор «Архітектура та будівництво» становить **91 %** у експорті послуг, та **99 %** імпорту послуг в Україні.

Додатковим джерелом для визначення частки індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, в зовнішній торгівлі України є **Платіжний баланс** Національного банку України. Він відображає Класифікацію послуг зовнішньоекономічної діяльності України та інформацію щодо банківських переказів у надзвичайно агрегованому вигляді, проте дає можливість окреслити загальні тенденції на зовнішньоекономічному ринку послуг.

Таким чином, відповідно до інформації Національного банку України, експорт послуг по цих п'яти секторах становить **347 мільйонів доларів США**, імпорт **818 мільйонів доларів США**,

з негативним сальдо **471 мільйон доларів США**. Проте слід зазначити, що в сектор «Роялті та ліцензійні послуги» входять також і послуги, пов'язані з використанням об'єктів промислової власності, а сектор «Наукові та конструкторські розробки» не повною мірою залежить від авторського права, хоча і є єдиним сектором з цієї групи, що має позитивний зовнішньоекономічний баланс. Сектор «Послуги приватним особам та в галузі культури та відпочинку» містить інформацію щодо платежів, пов'язаних зі створенням художніх фільмів, радіо- і телевізійних програм, платежів за використання ефірного часу, трансляцію радіо- та телепередач, показ теле- та кінофільмів, послуг, пов'язаних з роботою музеїв, бібліотек, архівів, проведенням спортивних, культурних та оздоровчих заходів тощо.

Торгівельний баланс послуг індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, у 2005 році (мільйонів доларів США)

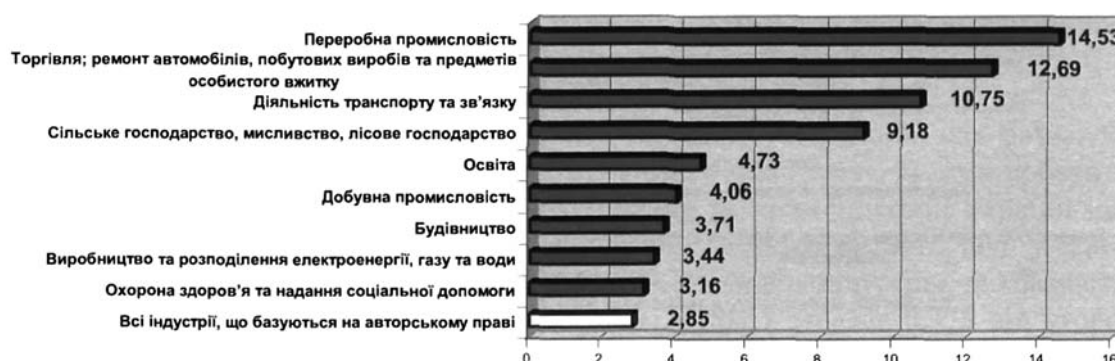
3.7. Порівняння внеску індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, з іншими секторами економіки України

У ВВП України домінуючу частку займають такі сектори, як «Переробна промисловість» (14,53 %), «Торгівля» (12,69 %), «Діяльність транспорту та зв'язку» (10,75 %). Індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах, є хоча і не головними, але досить вагомими і важливими для економіки країни. Так, ці індустрії з внеском до ВВП у розмірі **2,85 %** можна порівняти з такими важливими секторами як «Будівництво» (3,71 %), «Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води» (3,44 %), «Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги» (3,14 %). Всі індустрії авторського права становлять близько 31 % внеску сектора «Сільське господарство, мисливство, лісове господарство», 77 % сектора «Будівництво», 70 % сектора «Добувна промисловість».

Якщо порівнювати індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах, опираючись на внесок до валового випуску в Україні, то можна побачити, що ці індустрії більше таких важливих секторів як «Освіта» (2,80 %), «Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги» (3,14 %). Всі індустрії авторського права майже дорівнюють сектору «Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води» (3,50 %), становлять близько 40 % внеску сектора «Діяльність транспорту та зв'язку», близько 38 % внеску сектора «Сільське господарство, мисливство, лісове господарство».

Внесок до зайнятості в індустріях, що базуються на авторському праві і суміжних правах, відповідає **1,91 %** від загальної кількості зайнятого населення працездатного віку в Україні і становлять 360,412 осіб. Це більше ніж внесок до зайнятості такого важливого сектора як «Фінансова діяльність» (1,2 %), або близько 28 % зайнятих у секторі «Діяльність транспорту та зв'язку», близько 38 % зайнятих у секторі «Державне управління», або близько 42 % від зайнятих у секторі «Будівництво».

Внесок індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, до ВВП у порівнянні з іншими секторами економіки України (%)

Внесок індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, до валового випуску у порівнянні з іншими секторами економіки України (%)

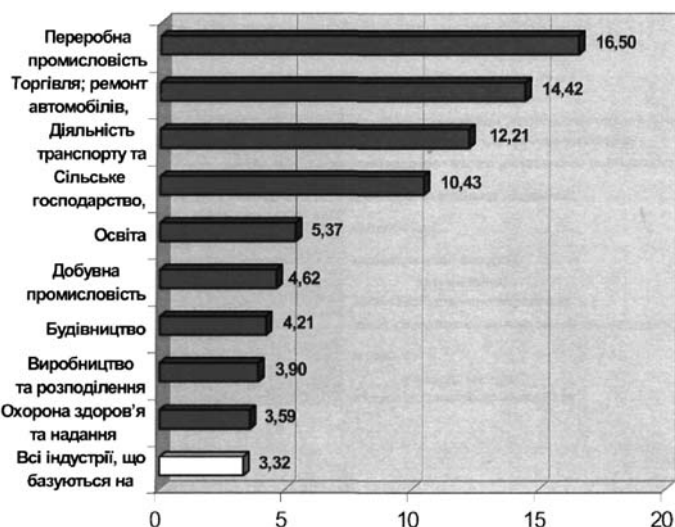

Внесок індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, до зайнятості у порівнянні з іншими секторами економіки України (%)

Внесок індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, до валової доданої вартості у порівнянні з іншими секторами економіки України (%)

3.8. Міжнародні порівняння

Порівняння економічних показників індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, України з економічними показниками аналогічних індустрій інших країн дозволяє досить чітко визначити, що підтримка та розвиток таких індустрій в Україні є нагальною необхідністю. Базою для міжнародного порівняння в цій сфері є ціла низка досліджень, що були проведені у різні роки по всьому світу²⁴. Через деякі відмінності у методології проведених досліджень, міжнародне порівняння економічних показників низки країн можливе лише на рівні ключових індустрій.

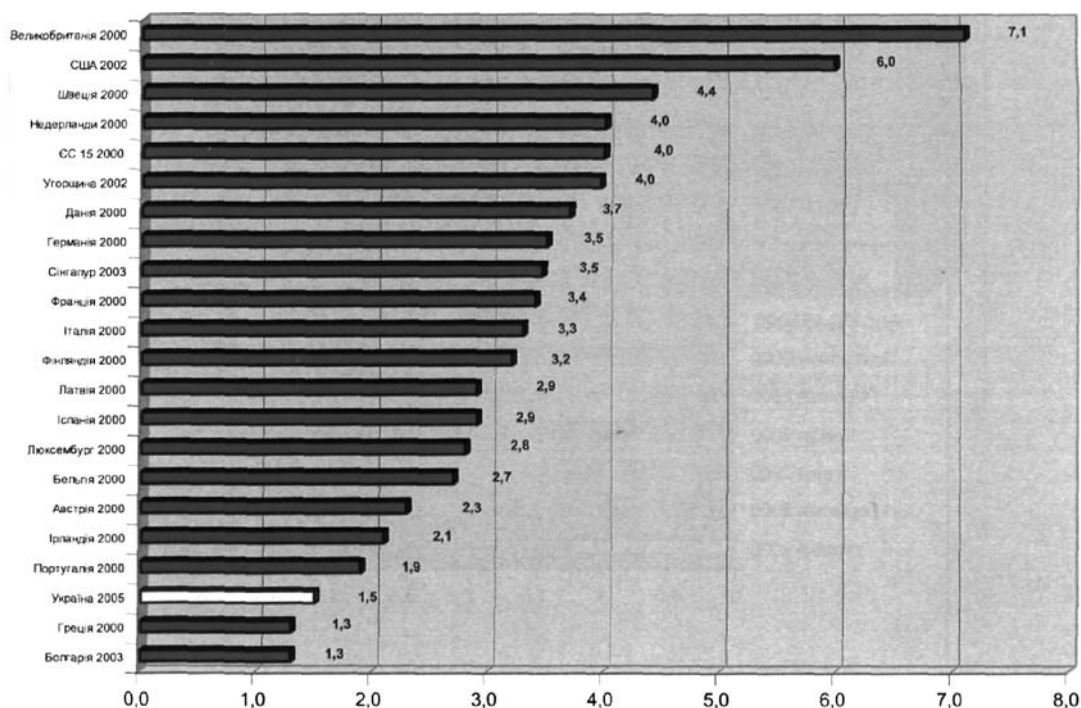
²⁴ Robert G. Picard, Timo E. Toivonen, Mikko Gronlund — The Contribution of Copyright and Related Rights to the European Economy Based on Data from the Year 2000, Final Report, 20 October 2003; Economic Contribution of Copyright-Based Industries in Singapore: An Update www.ipacademy.edu.sg/site/ipa_cws/resource/executive%20summaries/Exec_Sum_Economic_Upd.pdf; Krisztina Penyigey, Peter Munkacs — The Economic Contribution of Copyright-Based Industries in Hungary, The 2005 Report; Robert G. Picard, Timo E. Toivonen: The Economic Contribution of Copyright-Based Industries in Latvia, The 2000 Report; Stephen E. Siwek — The Economic Contribution of Copyright-Based Industries in USA, The 2004 Report

Таким чином, якщо брати до уваги внесок ключових індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, до ВВП різних країн світу, можна побачити, що Україна займає передостаннє місце²⁵. За показниками ключові індустрії України майже у 5 разів поступаються індустріям лідеру порівняння Великобританії, або у 2,6 раза індустріям свого сусіда Угорщини, причому внесок ключових індустрій, що базуються на авторському праві та суміжних правах, в Україні до ВВП складає **0,375** від угорського показника.

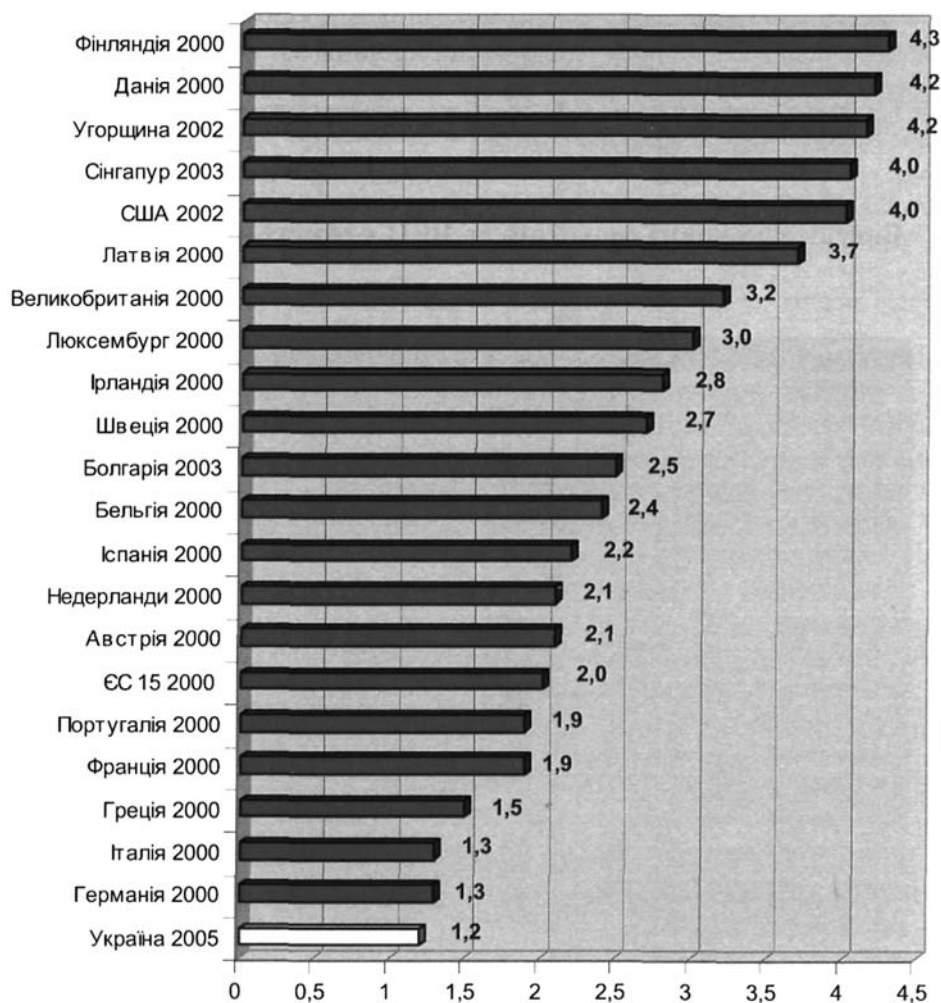
Якщо проводити міжнародне порівняння з огляду на процент зайнятого населення в ключових індустріях, що базуються на авторському праві і суміжних правах, то тут Україна займає останнє місце, уступаючи лідеру переліку Фінляндії приблизно у 3,5 раза, Болгарії в 2003 році у приблизно 2 рази, та складає приблизно **0,28** від частки зайнятих в ключових індустріях, що базуються на авторському праві і суміжних правах, в Угорщині.

²⁵ Необхідно зазначити, що в графіку подано економічний внесок ключових індустрій Болгарії за 2003 рік та США за 2002. Внесок ключових індустрій Болгарії за 2005 рік та США за 2005 рік буде розглянутий далі у цьому розділі.

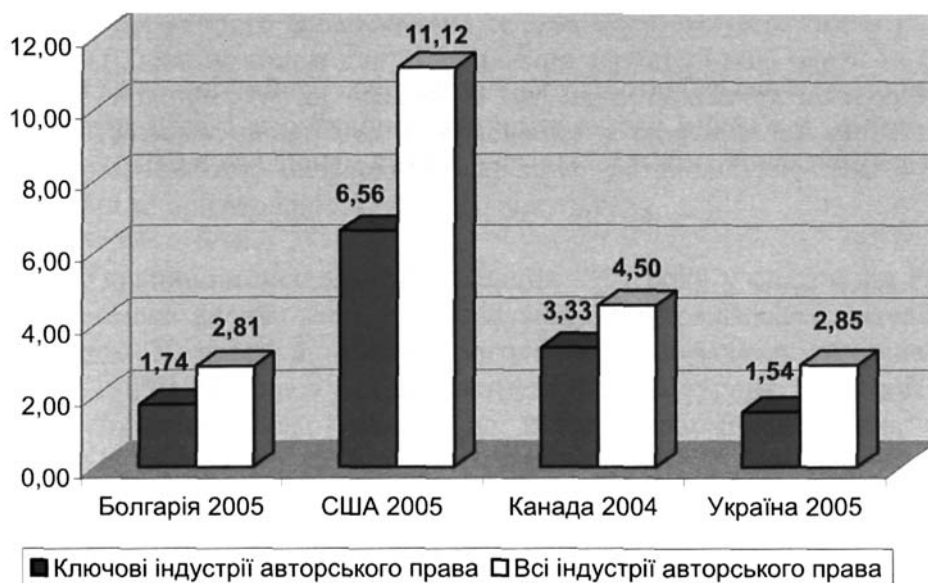
Внесок ключових індустрій до ВВП у різних країнах світу (%)

Внесок ключових індустрій до зайнятості у різних країнах світу (%)

Внесок індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, до ВВП у деяких країнах світу (%)

У деяких країнах світу були проведені дослідження, що відповідно до їх методології дозволяють міжнародні порівняння з урахуванням всього економічного внеску індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, а також всього внеску цих індустрій до зайнятості²⁶. Особливо актуальними є міжнародні порівняння, які базуються на інформації, зібраній за той самий рік, або рік, суміжний з роком, що досліджується.

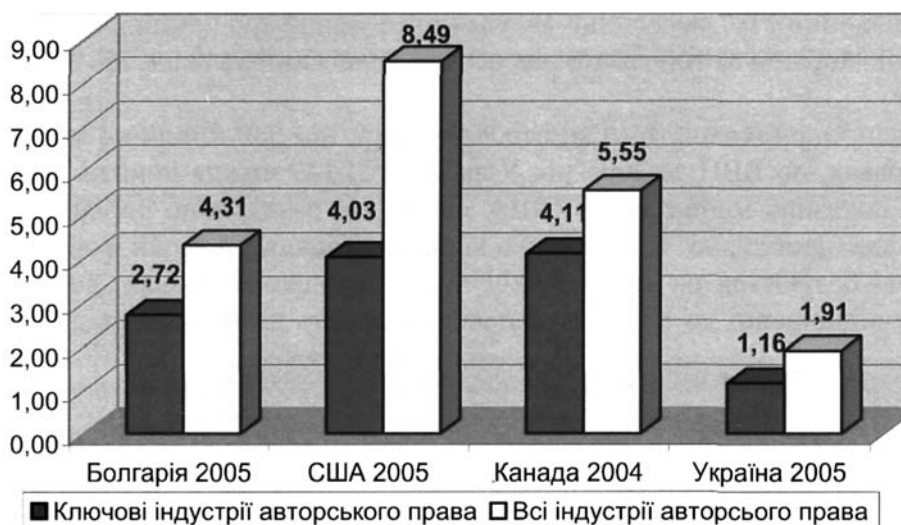
Так, наприклад, порівнюючи внесок всіх індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних

²⁶ Необхідно зазначити, що в графіку подано економічний внесок ключових індустрій Болгарії за 2003 рік та США за 2002. Внесок ключових індустрій Болгарії за 2005 рік та США за 2005 рік буде розглянутий далі у цьому розділі.

правах, до ВВП за 2005 рік України і США, можна прийти до висновку, що в Україні цей показник менше, ніж у США, майже в 4 рази. Якщо порівнювати з Канадою, різниця складе приблизно 1,5 рази на користь Канади. А коли говорити про внесок індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, до ВВП Болгарії, то показники у відношенні до України за деякими досить незначними відмінностями майже однакові.

Відповідно до рівня зайнятості у всіх індустріях, що базуються на авторському праві і суміжних правах, в Україні частка зайнятих приблизно в 2 рази менше, ніж в Болгарії, приблизно в 3 рази менше, ніж в Канаді, та 4,5 рази менше, ніж у США.

Внесок індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, до зайнятості у деяких країнах світу (%)

Частина четверта. Основні тенденції розвитку деяких ключових індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах

Основною метою створення цього розділу є розширення можливостей аналізу розвитку деяких ключових індустрій, що базуються на авторському праві і суміжних правах, шляхом надання різноманітних статистичних даних та окреслення тенденцій у більшому часовому розрізі.

4.1 Деякі аспекти державного регулювання

Бюджетне фінансування культурних індустрій

Ключові індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах, у своїй більшості є культурними індустріями. Культура — суспільний продукт, що має надзвичайну важливість для формування громадянської думки та розвитку суспільства. Через свої ознаки суспільного блага, культура для свого існування та розвитку потребує різноманітних форм державного фінансування та допомоги. За часів

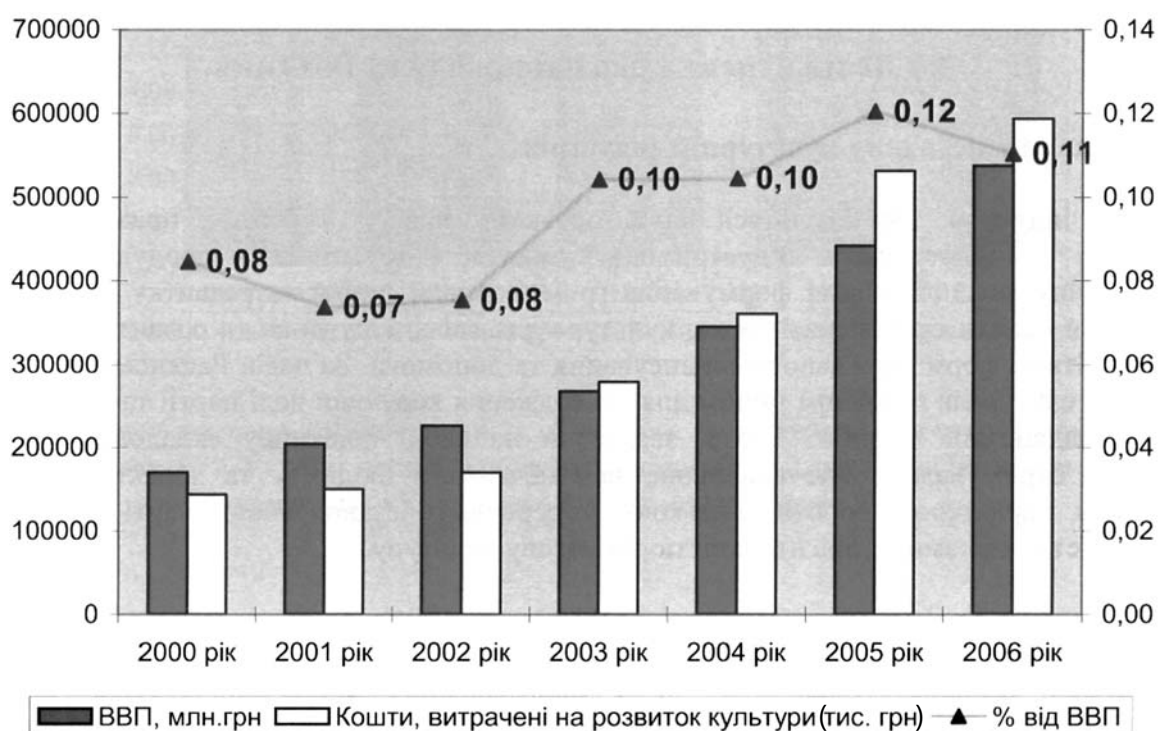
Радянського Союзу культура слугувала головним чином для утвердження керівної волі партії та формування ідеалів радянської людини. Тобто, зважаючи на свою політичну складову, офіційна культура отримувала повне фінансове забезпечення з бюджету та характеризувалася плановим характером роботи, низькою, попередньо встановленою, вартістю послуг, єдиними стандартами та орієнтованістю на масову культуру.

З проголошенням Україною незалежності 24 серпня 1991 року у спадок від Радянського Союзу Україна отримала досить велику, розгалужену, централізовану матеріальну базу культурних закладів. У наступні після проголошення незалежності роки, під час економічної кризи 1993–1998, років вся інфраструктура культурних індустрій опинилася перед тяжкою необхідністю адаптуватись до нових економічних умов, культурної розмаїтості та низьких обсягів держаного фінансування.

У період з 2000 року поступово покращується економічна ситуація в Україні та починають збільшуватись державні видатки на культуру, але їх частково нівелює інфляція. До того ж, зростання витрат на культуру було меншим, ніж зростання ВВП та доходної частини держбюджету, тож у відсотковому вираженні частка витрат на культуру майже не зростала.

Треба зазначити, що і сьогодні в Україні для більшості закладів, організацій, і навіть підприємств культури державної та комунальної власності головним джерелом фінансових надходжень залишаються бюджетні кошти.

Витрати на культуру та мистецтво з державного бюджету України за 2000–2006 роки

**Фактично профінансовані видатки на культуру і мистецтво з державного бюджету України
у 2001–2006 роках (млн. грн.)**

Видатки на культуру та мистецтво:	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Фактично профінансовані з державного бюджету України	150,43	170,1	278,6	360,55	549,2	593,5
% від ВВП	0,07	0,08	0,10	0,10	0,12	0,11

Таким чином, аналіз тенденцій розвитку культурних індустрій через їх досить суттєву залежність від державного фінансування, слід починати з аналізу витрат державного бюджету на культуру.

Видатки на культуру в держбюджетах 2001–2006 років не перевищували 0,12 % ВВП. У 2004 році видатки на культуру на душу населення становили 28 грн. (\$5.5), у порівнянні з 2000 роком вони зросли втричі, а у 2005 році — ще на 30 % і досягли майже 43 грн. (\$8.5).²⁷

Якщо детально розглянути наведені у таблицях дані, то можна побачити, що з 2001 по 2006 рік фінансування культури в Україні збільшилось майже в 4 рази. Однак, якщо звернути увагу на процент збільшення обсягів фінансування у відношенні до ВВП, то картина не настільки вражає. Збільшення фінансування відбулось з 0,07 % від ВВП в 2001 році до 0,12 % в 2005 році та навіть знизилось до 0,11 % в 2006 році. Найбільш профінансованою сферою є мистецька діяльність, в 2005 році на її утримання було витрачено 46 % від всього обсягу фінансування культури.

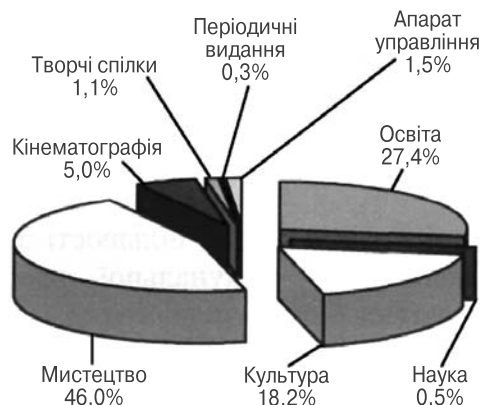
Таким чином, можна говорити про пріоритети у фінансуванні з державного бюджету України виконавських мистецтв та театрів. Музеї, виставки, культурні пам'ятки та бібліотеки, у 90-роки 20-сторіччя значно постраждали та на сьогодні потребують посиленої уваги з боку держави та суспільства.

Підбиваючи підсумки, потрібно зазначити, що обсяги фінансування культури та мистецтва з державного бюджету в 2005 році становили всього 0,12 %, що є набагато меншим ніж внесок (1,34 %) культурних індустрій до ВВП України (ключові індустрії, що базуються на авторському праві та суміжних правах, крім індустрії програмного забезпечення та музеїв, які відносяться до часткових індустрій).

Підвищення фінансування культурних індустрій, є необхідною запорукою для їх розвитку та підвищення внеску до економіки України.

Проблеми державного регулювання полягають не тільки в недостатніх обсягах фінансування, а також і в застарілих механізмах надання фінансової допомоги, що характеризується розмитістю та неясністю пріоритетів державного фінансування, незначною кількістю конкурсних механізмів фінансування. Тому, крім збільшення обсягів фінансування,

**Профінансовано з Державного бюджету України
за 2005 рік**

необхідно також реформувати систему державного фінансування культури та мистецтв, запровадити більш гнучкі механізми, орієнтовані на заохочення збільшення продуктивності та залучення додаткових недержавних коштів. Запровадження схем фінансування під окремі проекти, а не на діяльність, надасть можливість оцінювати ефективність витрачених коштів. Також, можливо, є доцільним переглянути фінансування деяких сфер, що відносяться до культури і мистецтв, з метою створення найбільш адекватної та прозорої системи пріоритетів державного фінансування.

Розповсюдження об'єктів авторського права і суміжних прав на матеріальних носіях

Широке розповсюдження нових технологій, що дозволяють без значних витрат відтворювати об'єкти авторського права і суміжних прав на різноманітних носіях, призвело до сплеску хвилі масового «піратства» в Україні. Тому з метою захисту інтересів суб'єктів авторського права і суміжних прав та захисту прав споживачів в 2000 році був прийнятий Закон України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» (далі — Закон). Цей Закон визначає правові основи цивільного обігу примірників вказаних об'єктів авторського права і суміжних прав.

²⁷ Національний звіт про культурну політику в Україні http://www.mincult.gov.ua/nac_zvit_cultl.rar

Аналіз кількості виданих контрольних марок в Україні дозволяє підрахувати обсяги легального ринку України, а також виявити деякі тенденції щодо використання різного виду носіїв для поширення об'єктів авторського права і суміжних прав.

Таким чином, опрацьовуючи динаміку видачі контрольних марок з 2000 року по 2006 рік, можна зробити висновок, що вона дуже тісно пов'язана з технологічним розвитком, а саме з розвитком цифрових технологій передачі даних. Наприклад, видача марок серії «А» (аудіокасети) поступово збільшується до 2003 року: на самому початку в 2000 році — 1 848 518 марок, 2001 рік — 12 704 352 марки. 2002 рік — 17 989 419 марок. У 2003 році видача контрольних марок серії «А» досягає свого піку і складає 22 118 063 марки. З 2004 року спостерігається зниження до 14 418 698 марок, в 2005 році — до 13 453 156 марок. У 2006 році — різке падіння до 7 638 515 марки.

Ситуація з марками серії «В» (відеокасети) також дуже схожа на ситуацію з серією «А». На початку видачі марок в 2000 році видають лише 1 094 774 марки, потім йде різке зростання кількості виданих марок в 2001 році до 8 369 782 марки і поступовий спад видачі контрольних марок у 2002 році — 7 128 103 марки, 2003 році — 6 472 115 марок, 2004 році — 6 369 738 марок, у 2005 році — 5 411 237 марок, в 2006 році різкий спад видачі контрольних марок ДОІ917887 марок.

Тенденція стабільного зростання видачі контрольних марок відчувається тільки в серії «К» (компакт-диски). З доволі низького рівня видачі в 2000–2003 роках, вона захоплює лідерство за кількістю виданих марок в 2004 році і поступово набуває статусу серії з найбільшою кількістю виданих контрольних марок. Так, в 2000 році було видано 446 613 марок, в 2001 році — 3 835 604 марки, в 2002 році — 7 246 452 марки, в 2003 році — 8 118 459 марок, в 2004 році — 21 287 976 марок, в 2005 році — 30 002 488 марок, в 2006 році — 35 534 637 марок.

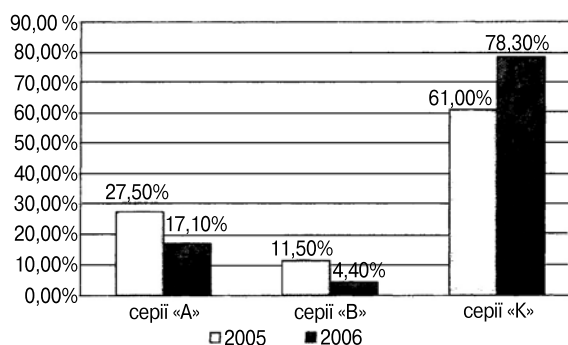
Проаналізувавши вказані тенденції, можна сказати, що користувачі поступово відмовляються від використання аналогових носіїв, таких як аудіо- та відеокасети і надають все більше і більше переваги цифровим носіям. 2005 рік був піковим роком, коли користувачами ще активно використовувались і аналогові носії, і цифрові одночасно. Різке падіння кількості видачі контрольних марок на аналогові носії та стабільне підвищення видачі контрольних марок на цифрові носії в 2006 році свідчить, що саме в цьому році користувачі зробили остаточний вибір на користь саме цифрових носіїв. Високий рівень якості цифрових носіїв, що надає можливість їх тривалої експлуатації без погіршення якості записаної інформації та поширення нових форматів цифрових носіїв таких як DVD диски, які дозволяють розміщувати на них до 5 разів більше інформації, пояснює загальне зниження кількості виданих контрольних марок в 2006 році.

Також, виходячи з наведених даних, можна побачити стабільну позитивну динаміку зростання частки ліцензійної аудіо- та відеопродукції, комп'ютерних програм та баз даних на українському ринку.

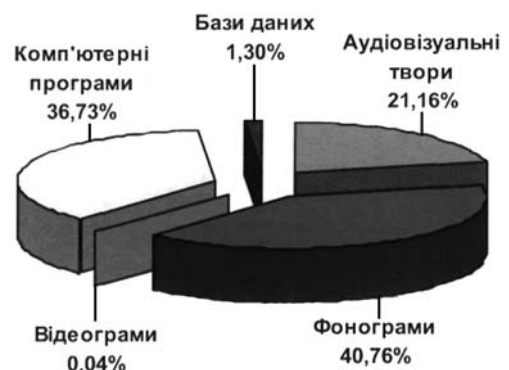
Дослідження видачі контрольних марок категорії «К» (компакт-диски)

Розподіл контрольних марок на три категорії у відповідності до видів носіїв, на які вони видаються — категорія «А» на аудіо касети, категорія «В» на відеокасети та категорія «К» на компакт-диски, побудований на функціональному принципі та виконує своє призначення. Проте на практиці доволі часто виникають питання, пов'язані з потребою визначити частку того чи іншого об'єкта авторського права і суміжних прав на легальному ринку в Україні. Якщо категорії «А» та «В» відповідають аудіо касетам та відеокасетам, то питань щодо об'єктів, які розповсюджуються на цих носіях, не виникає. Проте останні тенденції показують зростаючу роль та популярність використання компакт-дисків для лазерних систем

Динаміка видачі контрольних марок у процентному відношенні за 2005–2006 рік

Розподіл виданих контрольних марок за об'єктами в категорії «К» в 2005 році

зчитування, яка в 2004 році сягнула половини всіх виданих контрольних марок, а з 2005 року частина контрольних марок видана на цю категорію становить 50,6 % відповідно, 61 % у 2006 році та 78,30 % 2006 році. Оскільки на компакт-дисках для лазерних систем зчитування розповсюджують найрізноманітніші об'єкти авторського права і суміжних прав, було вирішено провести дослідження стосовно кількості контрольних марок категорії «К», що були видані на протязі 2005 року відповідно до категорій: аудіовізуальні твори, фонограми, відеограми, комп'ютерні програми, бази даних. Вдале проведення цього дослідження, шляхом опрацювання понад 7200 заяв на отримання контрольних марок, надало можливість розподілити товарний код «8524000000 Платівки, стрічки та інші носії для запису звуку або аналогічного запису, записані, включаючи матриці та форми для виробництва платівок» для підрахунку зовнішньої торгівлі товарами ключових індустрій авторського права. Результати дослідження показали, що найбільшу частину контрольних марок (12 229 932) було отримано на фонограми, що становило 40,76 % від загальної кількості, далі за популярністю слідує комп'ютерні програми (11 020 571), з часткою 36,73 %, аудіовізуальні твори (6 349 328) — 21,16 %, бази даних (391 257) — 1,31 % та відеограми (11 400) — 0,04 %. Загальна кількість отриманих контрольних марок на категорію «К» в 2005 році — 30 002 488, або 61 % від загальної кількості виданих контрольних марок.

4.2. Преса та література. Видання книг

Тенденції розвитку книжкового ринку в Україні дуже подібні до відповідних тенденцій у інших країнах регіону, що при проведенні «Дослідження

економічного внеску індустрій, які базуються на авторському праві» включали додатковий розділ у свій звіт (Угорщина, Болгарія), проте мають свої характерні особливості.

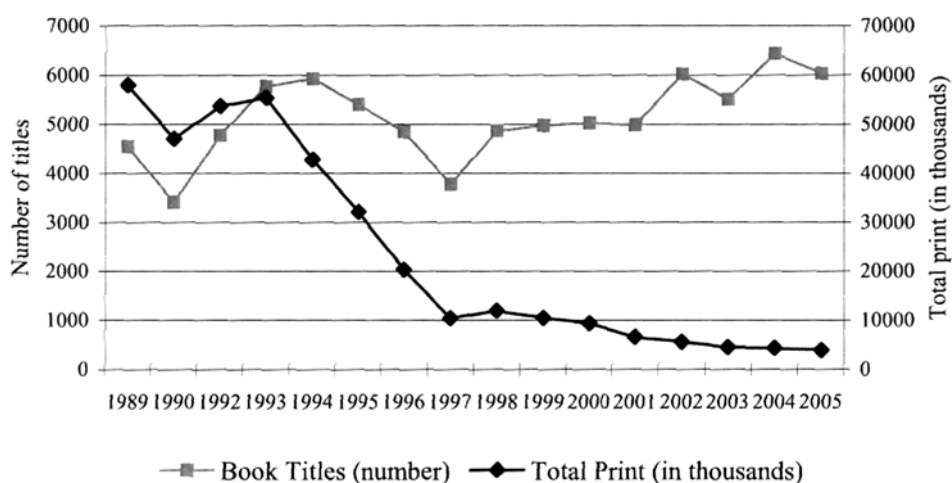
На початку 90-х років 20 сторіччя фіксуються великі обсяги випущених книжкових видань при відносно невеликій кількості назв видань, а потім настає поступовий спад, коли кількість назв видань збільшується, а величина тиражів видань зменшується. Ця криза у видавничій діяльності відповідає загальним тенденціям занепаду економіки у 1991–1999 роках.

Загальні тенденції в наведених двох графіках розвитку книговидавництва в Україні та Болгарії співпадають. Деякі відмінності можна помітити при детальному розгляді по роках. Так, наприклад, різкий спад кількості річних тиражів в Україні відбувається з 1992 року по 1994, а потім проходить деяке пожвавлення ринку в 1995 році і подальший поступовий спад обсягу тиражів до 1999 року, з наступним повільним зростанням обсягів тиражів та досить стрімким зростанням кількості назв та різноманітності видань. У Болгарії такий спад кількості тиражів відбувається з 1993 по 1997 рік, а потім ринок трохи стабілізується і хоча спад обсягу тиражів продовжується до 2005 року, відчувається явна тенденція до збільшення кількості назв видань та їх різноманітності.

В Україні вищевказані тенденції можна пояснити наявністю декількох періодів розвитку книжкового ринку:

- трансформаційно-кризовий період 1990–1995 — повільний спад, викликаний трансформацією державної книговидавничої галузі, загальною економічною кризою в країні;
- період глибокої кризи 1996–1999 — період більш різких і драматичних змін, спричинених, по-перше, спробами запровадження протекціонізму в галузі, по-друге, фінансовою кризою 1998 року;

Динаміка розвитку книжкового ринку у відповідності до кількості книг і брошур та річного тиражу за період 1989–2005 (Болгарія*)

* Ivan Tchalakov, Vladya Borisova, Donka Keskinova, Georgi Damyanov, Rossitza Arkova, Tsveta Andreeva, Jordan Kalchev, Todor Todorov — The Economic Contribution of Copyright-Based Industries in Bulgaria, 2007

**Динаміка розвитку книжного ринку у відповідності до кількості книг і брошур та річного тиражу
1991–2005 роки в Україні**

— період стабілізації 1999–2002 — поступова стабілізація галузі при зростанні асортименту вітчизняної книжкової пропозиції; у книговидаванні в цей період уже домінує приватний сектор;

— період стабільного розвитку 2003–2006 — стабільне, хоча і повільне зростання книговидавання, що стимулюється зростанням української економіки, а також запровадженням податковими пільгами для видавничої галузі.

Таким чином, станом на 2005 рік книжковий ринок України стабільно розвивається при повільному збільшенні обсягу тиражів та досить швидкому збільшенні різноманітності друкованої продукції. Якщо порівняти 2005 рік з 1999 роком, то можна помітити істотне збільшення обсягів тиражів — **240,2 %** та кількості назв книжок — **235,4 %**, проте, якщо порівняти 2005 рік з 1991 роком, обсяг тиражів

становитиме лише **38,7 %**, а кількість назв книжок **252,6 %**.

Для стимулювання розвитку книжкового ринку 6 березня 2003 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про державну підтримку книговидавничої справи», положеннями якого передбачені такі пільги:

— при ввезенні на митну територію звільняється від сплати мита у період з 1 січня 2004 року до 1 січня 2008 року папір, картон, целюлоза як сировина для їх виробництва, інші поліграфічні матеріали, обладнання, комп'ютерна та інша організаційна техніка, запасні частини; витратні матеріали до них, які не виробляються в Україні і ввозяться на митну територію України для використання у видавничій діяльності та діяльності з виготовлення книжкової продукції, яка виробляється в Україні;

Динаміка розвитку книжкового ринку 1991–2005 рік в Україні

Рік видання	Кількість книг і брошур, друк. од.	Річний тираж, тис. пр.	Середній тираж одного видання, тис. пр.	Кількість книг і брошур на одного жителя в Україні, пр.*
1991	5 855	136 415,90	23,3	2,6
1992	4 410	128 470,70	29,1	2,5
1993	5 002	87 567,00	17,6	1,7
1994	4 752	52 161,00	10,9	1
1995	6 109	68 156,00	11,2	1,3
1996	6 074	51 777,10	8,5	1
1997	7 004	55 841,30	7,9	1,1
1998	7 065	44 150,00	6,2	0,9
1999	6 282	21 985,60	3,5	0,4
2000	7 749	43 562,90	5,6	0,9
2001	10 614	50 324,50	4,7	1
2002	12 444	47 862,90	3,8	1
2003	13 805	39 462,90	2,9	0,8
2004	14 790	52 804,70	3,6	1,1
2005	15 720	54 059,80	3,4	1,15

Статистичний збірник «Друк України» Державний комітет телебачення і радіомовлення України, Книжкова палата України ім. І. Федорова

— тимчасово до 1 січня 2008 року звільняються від оподаткування операції з ввезення на митну територію України товарів, визначених у попередньому пункті;

— тимчасово до 1 січня 2008 року звільняються від оподаткування операції з виконання робіт та надання послуг у видавничій діяльності, діяльності з виготовлення та розповсюдження видавництвами, видавничими організаціями, підприємствами поліграфії книжкової продукції, виробленої в Україні, а також операції з продажу книжкової продукції, виробленої в Україні, та паперу і картону, вироблених в Україні для виготовлення книжкової продукції;

— тимчасово до 1 січня 2008 року звільняється від оподаткування прибуток видавництв, видавничих організацій та підприємств поліграфії, отриманий від видавничої діяльності, діяльності з виготовлення і розповсюдження книжкової продукції, виробленої в Україні.

Виходячи із статистики розвитку книжкового ринку в 2004–2005 роках, вплив Закону України «Про державну підтримку книговидавничої справи» виявився доволі позитивним. Також, потужним імпульсом для українського книговидання стало значне зростання бюджетних витрат на закупівлю українських книжок для бібліотек, навчальних закладів тощо.

Повільні темпи зростання книжкового ринку можна пояснити домінуванням на українському ринку літератури, що видана в Росії та імпортована в Україну. У структурі національного книговидання домінують підручники та посібники, оскільки їх не можна замінити російським імпортом.

Розглядаючи структуру випуску книжок і брошур за цільовим призначенням в Україні за 2005 рік, можна зробити висновок про те, що домінуючу

позицію, як вже зазначалось раніше, на цьому ринку займають навчальні та методичні видання (49,1 %), тобто підручники та посібники. Через те, що основним замовником цього виду літератури є навчальні заклади, які фінансуються з державного бюджету, можна сказати, що книговидання в Україні є надзвичайно залежним від державного фінансування відповідних закупівель, а також від методів їх здійснення. З іншого боку, випуск літературно-художніх видань для дорослих становить тільки **10,1 %** від обсягів тиражу та **14,5 %** від загальної кількості назв книжок. Це великою мірою підтверджує той факт, що більшість художньої літератури імпортується в Україну з інших держав.

Також однією з найбільших проблем книжкової індустрії України є значні обсяги «піратських» тиражів, незаконних додаткових тиражів, а також великі обсяги книжної продукції, що незаконно ввозиться та незаконно реалізується на території України через мережу роздрібною торгівлі на книжкових ринках та в різноманітних неспеціалізованих пунктах торгівлі.

Можливим вирішенням цієї проблеми є стимулювання реалізації книжкової продукції в спеціалізованих місцях продажу з належним документальним оформленням походження товару.

Підбиваючи підсумки по книжковій індустрії в Україні, потрібно відзначити, що основними проблемами є:

- висока залежність від державного фінансування випуску навчальних посібників та підручників;
- значні обсяги імпорту літератури з іноземних держав;
- недостатні обсяги державної підтримки;

Випуск книжок і брошур за цільовим призначенням по деяких категоріях в 2005 році

	Всього	Наукові видання	Науково-популярні видання для дорослих	Нормативні та виробничо-практичні видання	Офіційні видання	Навчальні та методичні видання
Кількість друк. од.	15720	2501	1046	905	908	5684
%	100	15,9	6,7	5,8	5,8	36,2
Тираж, тис. пр	54059,8	1633,5	3280,4	2132,9	898,6	26542,8
%	100	3,0	6,1	3,9	1,7	49,1
	Літературно-художні видання для дорослих	Видання для дітей та юнацтва	Довідкові видання	Видання для організації дозвілля	Література релігійного змісту	Громадсько-політичні видання
Кількість друк. од.	2273	787	920	123	311	77
%	14,5	5,0	5,9	0,8	2,0	0,5
Тираж, тис. пр	5438,6	4192,5	4820,8	1283,1	930,9	2741
%	10,1	7,8	1,7	2,4	1,7	5,1

Статистичний збірник «Друк України» Державний комітет телебачення і радіомовлення України, Книжкова палата України ім. І. Федорова

— відсутність загальнодержавної концепції з розвитку книговидання;

— велика кількість «піратської» та контрабандної продукції на ринку України.

Тому для підтримки позитивних тенденцій, що спостерігались в 2004–2005 роках, по збільшенню національного книговидання, необхідно продовжувати протекціоністську політику щодо національних видавництв, стимулювати розвиток та популяризацію українських художніх видань. З метою зменшення залежності галузі від державного фінансування слід розробити загальнодержавну концепцію розвитку книговидання в Україні та розвитку української літератури, налагодити ефективну боротьбу з «піратством» у цій сфері та незаконним ввезенням книжкової продукції та її розповсюдженням в Україні.

Преса

Ринки газет та журналів досить активно розвиваються в Україні протягом останніх декількох років, проте на початку 90-х років 20 сторіччя тенденції на цих двох ринках дещо різнилися.

Ринок газет, незважаючи на економічні труднощі та перебудову в суспільстві, був доволі стабільним. Кількість назв газетних видань у період з 1992 по 1995 рік було змінено з 1891 назви в 1991 до 1695 назв у 1992 році, однак в 1995 році кількість назв становила 1877 і з цього часу розпочалося їх стабільне зростання.

Ситуація з обсягами разових тиражів газетних видань є більш схильною до тенденцій зростання та спадів. Враховуючи той факт, що газетні видання є

Загальноукраїнські вибори

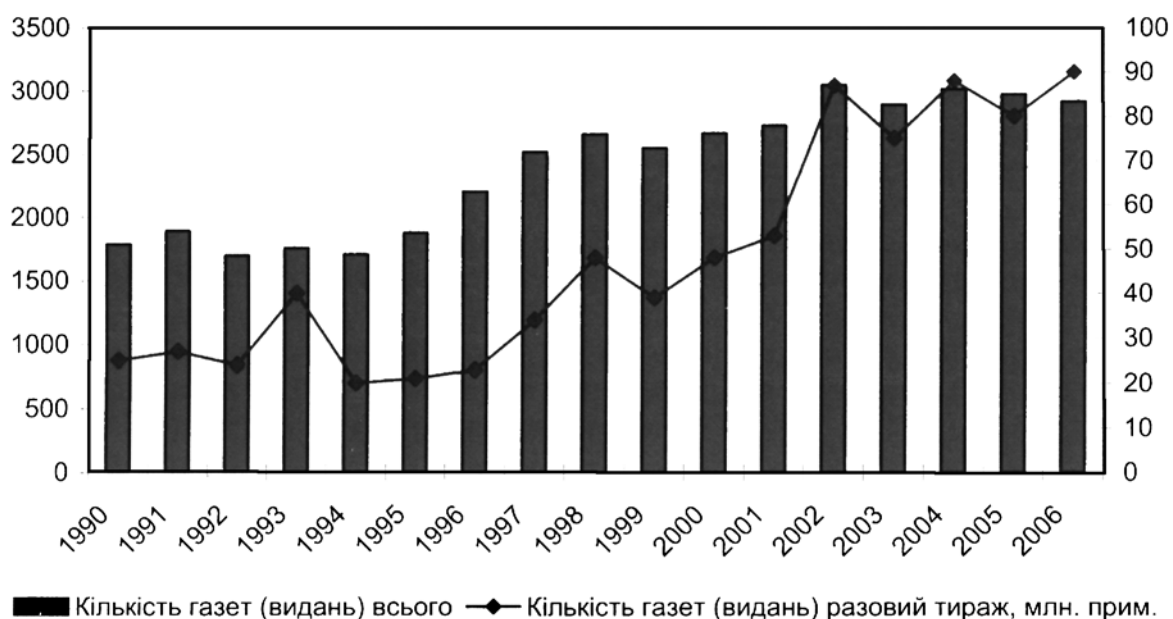
Парламентські вибори в Україні		1994	1998	2002	2006	2007
Вибори Президента України	1991	1994	1999	2004		

Кількість газет (видань)

Рік	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
всього	1787	1891	1695	1757	1705	1877	2206	2520	2659	2551	2667	2727	3047	2891	3014	2974	2918
разовий тираж, млн. прим.	25	27	24	40	20	21	23	34	48	39	48	53	87	75	88	80	90

Випуск журналів та інших періодичних видань Державний комітет статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua>

Динаміка ринку газет (1990–2006 роки)

Державний комітет статистики України
<http://www.ukrstat.gov.ua>

досить важливими джерелами інформації, новин та аналітичних матеріалів, можна припустити, що на збільшення та зменшення тиражів примірників впливає розвиток суспільного-політичного життя в Україні.

Вищевказане твердження можна проаналізувати за допомогою наведеної таблиці «Загальноукраїнські вибори». Так, наприклад, певне зростання обсягів тиражів газетних видань був пов'язаний з проведеними навесні 1994 року парламентськими виборами, а згодом президентськими виборами (26 червня, 10

липня 1994 року). Таким чином, основний агітаційний період та громадське обговорення припали саме на 1993 рік. Схожі тенденції існували і в 1998 року, оскільки в 1998–1999 роках відбулися відповідні вибори парламенту та Президента України. Звичайно, при аналізі ринку газетних видань не можна прив'язувати тенденції його розвитку тільки до суспільно-політичного життя, хоча деякі загальні тенденції очевидні.

Також слід зазначити, що з 1991 року газетні видання активно адаптувались до нових соціально-

Зміни в дозвільних практиках у 1994–2004 рр. (за даними соціологічних опитувань), у % опитаних

Види занять	1994	1996	1998	2000	2002	2004
Читання газет	53.6	56.2	61.9	70.3	61.2	58.3

В. Ворона, М. Шульга (ред.), Українське суспільство 1994–2004. Моніторинг соціальних змін. — Київ: Інститут соціології, 2004. — С. 639.

Випуск журналів та інших періодичних видань

Рік	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
всього	185	194	321	522	461	604	717	817	1009	1374	1242	1653	1923	2246	2385	2182	2301
річний тираж, млн. прим.	166	95	16	33	19	24	20	20	57	40	52	60	84	130	124	132	138

Державний комітет статистики України (<http://www.ukrstat.gov.ua>)

Випуск журналів та інших періодичних видань (1990–2006 роки)

Випуск журналів та інших періодичних видань
Державний комітет статистики України
<http://www.ukrstat.gov.ua>

економічних умов. На початку 90-х це проявилось у виникненні великої кількості низькоякісних бульварних видань, вони задовольнили попит на той сегмент преси, якого в Радянському Союзі ніколи не існувало, а потім через високу конкуренцію та не дуже високий попит вони зникли, залишивши тільки декілька видань такого роду. Між іншим, ринок газетних видань з часом вдосконалювався, стараючись привабити споживачів більш якісною продукцією, виданнями в кольорі, більшою спеціалізацією видань, ціною. Деякі газети, як, наприклад, газета «Бізнес», згодом перейшли в клас журналів, деякі газетні видання стали розповсюджуватись повністю безкоштовно, як наприклад, газета «15 хвилин».

Однією з останніх тенденцій серед газетних видань є створення власних сайтів та оприлюднення матеріалів або їх частини в режимі он-лайн.

Якщо розглядати розвиток ринку газетних видань в цілому, потрібно зазначити, що з 1991 року в 1,5 раза збільшилась кількість назв газетних видань та в 3,3 раза збільшився разовий обсяг тиражу, що само по собі є надзвичайно позитивною тенденцією для цієї галузі. І хоча впровадження цифрових технологій та збільшення доступу населення до мережі Інтернет суттєво відвертає увагу віддрукованих медіа, газети все ж займали значне місце серед дозвільних практик, про що свідчать наведені нижче дані.

Тенденції розвитку ринку журналів та інших періодичних видань дещо відрізняються від тенденцій розвитку ринку газетних видань. Журнали користувались надзвичайною популярністю за радянських часів, саме тому річний тираж журналів сягав 166 мільйонів примірників в 1990-му році. Економічні труднощі 90 років 20 сторіччя завдали тяжкого удару по цій індустрії, що призвело до падіння у 10,3 раза обсягів річних тиражів в 1992 році у порівнянні з 1990 роком. Річний тираж журналів у 1992 році становив 16 мільйонів примірників, незважаючи на численні спроби індустрії адаптуватись до нових умов шляхом більшої диверсифікації кількості видань та збільшення кількості назв видань 1,7 раза.

Таке різке падіння обсягів річних тиражів в 1990–1993 роках було спричинено цілою низкою факторів: висока ціна видань в умовах економічної кризи, зміна суспільних пріоритетів, розповсюдження журналів майже виключно шляхом передплати без можливості придбати їх у роздрібній торгівлі тощо.

Таким чином, індустрія журналів в тяжких економічних умовах прогнала частину своєї аудиторії індустрії газетних видань.

Проте останнім часом після поліпшення економічної ситуації в країні попит на високоякісні журнали та інші періодичні видання повертається, що створює позитивну тенденцію у відродженні галузі. Ринок журналів характеризується надзвичайною різноманітністю видань, так, у порівнянні з 1990 роком, кількість назв журналів збільшилась у 12,4 разів! в 2006 році, а обсяги річних тиражів становили

83,1 %. Починаючи з 1992 року має місце збільшення обсягів річних тиражів. У 2006 році цей обсяг становив 138 млн. примірників, що у 8,6 раза більше, ніж у 1992 році.

Трансформація індустрії призвела до того, що кожен журнал прагне зайняти свою чітко визначену нішу та отримати визначену аудиторію, що відповідає сучасній моделі суспільства. Наприклад, після формування та утвердження прошарку населення, що пов'язаний з веденням підприємницької діяльності, свій ринок почали завойовувати такі видання, як Всеукраїнський економічний журнал «Комп'ютер», журнали «Експерт» та «Деньги», тощо. Формування аудиторії, пов'язаної з використанням мережі Інтернет, призвело до створення журналу «Internet.ua».

Проте лідируючими виданнями за медіа бюджетами третій рік поспіль залишаються жіночі видання, далі йдуть фінансові та автомобільні видання²⁸.

4.3. Кінофільми та відеограми

Український кінематограф має велику історію та давні традиції, проте не можна сказати, що це була історія стабільного розвитку та процвітання. Чимало труднощів пережило українське кіно через політичні репресії та естетичну цензуру за часів Радянського Союзу.

Економічні труднощі 1990-х років не минули український кінематограф. При аналізі даних наведеної таблиці «Динаміка кількості демонстраторів та відвідувань кіносеансів за 1990–2006 рік», досить чітко є тенденція зменшення кількості демонстраторів та кількості відвідувань кіносеансів за 1990–2006 роки. Більшість кінотеатрів в 1990-х роках існували лише за рахунок надання своїх приміщень в оренду, сільська кіновідеомережа інтенсивно скоротилась та скорочується і надалі. Матеріально-технічна база кінематографії морально і фізично застаріла і дедалі більше відстає від світового технологічного рівня.

Проте, якщо розглянути таблицю «Динаміка кількості демонстраторів та відвідувань кіносеансів за 1996–2006 рік», можна помітити цілком очевидну тенденцію до збільшення кількості відвідувань кіносеансів з 2000 року при зменшенні кількості демонстраторів.

Наразі на території України діють 3550 тисяч кіноустановок, серед них — лише близько двохсот сучасних модернізованих кінозалів, усі — в 20–30 великих містах. 15 років тому діяло майже 20 тисяч кіноустановок, зокрема — близько 800 міських кінотеатрів.

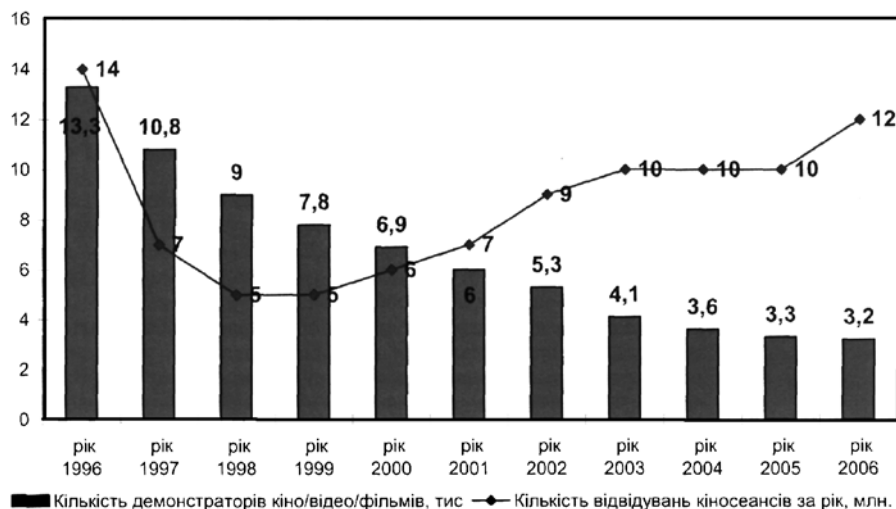
На сьогодні в Україні діють шість державних кіностудій: Національна кіностудія художніх

²⁸ Огляд медіа ринку в Україні: основні проблеми та тенденції розвитку <http://pr-center.org.ua/newsshow.php?zap=1388>

Динаміка кількості демонстраторів та відвідувань кіносеансів за 1990–2006 рік

Динаміка кількості демонстраторів та відвідувань кіносеансів за 1996–2006 роки

фільмів імені О. Довженка, ЗАТ «Одеська кіно-студія художніх фільмів», Національна кінематека України, Українська кіностудія анімаційних фільмів, Українська студія хронікально-документальних фільмів, а також Національний центр Олександра Довженка та близько 15 приватних²⁹.

Національне кіновиробництво в 1990-ті роки скоротилося до виробництва кількох повнометражних художніх фільмів та 20–30 документальних, анімаційних і короткометражних стрічок на рік (тобто 10–15 % від рівня кіновиробництва кінця 1980-х років).

Домінуючу позицію на українському ринку аудіовізуальної продукції займають іноземні фільми, переважно американські, але останнім часом також і російські. Частка іноземних фільмів, на які

отримували прокатні посвідчення в Міністерстві культури і туризму України, становила 85 % в 2006 році (16922 з 19902 фільмів), проте реальне використання іноземних аудіовізуальних творів в прокаті є дещо більшим.

З метою державної підтримки національного виробництва аудіовізуальної продукції було запроваджено декілька спроб стимулювати розвиток галузі. Однією зі спроб було запровадження 30-відсоткової мінімальної квоти екранного часу на вітчизняний продукт, проте фактично цю вимогу ніхто не виконував, у тому числі і через елементарну нестачу стрічок українського виробництва.

Іншою спробою вивести з кризи українське кіно стало прийняття Верховною Радою України у грудні 2002 року Закону України «Про Загальнодержавну програму розвитку національної кіноіндустрії на 2003–2007 роки».

²⁹ ДЕРЖАВНА СЛУЖБА КІНЕМАТОГРАФІЇ
http://dergkino.gov.ua

Державне фінансування національного кіновиробництва у 1996–2006 роках*

Рік	Бюджетне фінансування кіновиробництва (план, тис. грн.)	Бюджетне фінансування кіновиробн. (факт, тис. грн.)	Фактичне фінансування (%)	Випущено повнометражних фільмів
1996	3500,0	2375,0	67,8	4
1997	5500,0	2488,6	45,2	6
1998	4995,0	1360,0	27,2	2
1999	13000,0	1872,9	14,4	6
2000	16500,0	15762,0	95,5	1
2001	20000,0	13194,5	66,0	6
2002	22568,0	7823,8	34,67	10
2003	18807,2	17997,7	95,7	1
2004	19500	11641	59,7	5
2005	33054	26454	80,0	30
2006	49250	20396	41,4	35

* Національний звіт про культурну політику в Україні <http://www.mincult.gov.ua/naczvitcultl.rar>

Загальнодержавна програма передбачала вирішення таких основних завдань:

- забезпечення державного протекціонізму у сфері кіномистецтва відповідно до міжнародних зобов'язань України;
- формування сучасної національної кіноіндустрії, розвиток продюсерської системи кіновиробництва;
- надання державної підтримки суб'єктам підприємницької діяльності в галузі кінематографії незалежно від форм власності;
- реформування наявної матеріально-технічної бази кінематографії;
- забезпечення розробки та виконання регіональних програм поліпшення кінообслуговування населення;
- удосконалення системи оподаткування підприємницької діяльності, пов'язаної з виробництвом, розповсюдженням і демонструванням вітчизняної кінопродукції, тощо.

Проте податкові пільги не були запроваджені, а сама програма не була належним чином профінансована.

Збільшення обсягів фінансування кінематографічної галузі не є єдиним шляхом для вирішення існуючих проблем. Так, у 2005 році фактичне фінансування на кіновиробництво становило 80 % від сум, що були передбачені у Державному бюджеті України. У 2006 році бюджетне фінансування кіновиробництва було збільшено майже на 49 %, проте фактично було витрачено лише 26,5 млн. грн. з 49 млн. грн., саме через недоліки в системі державних замовлень та державного фінансування.

Існують й інші проблеми у галузі, пов'язані з підготовкою молодого та талановитого персоналу для участі у зйомках аудіовізуальних творів, не вистачає сценаристів, технічних робітників, талановитих

акторів. Не на належному рівні знаходиться професійна підготовка в цій галузі.

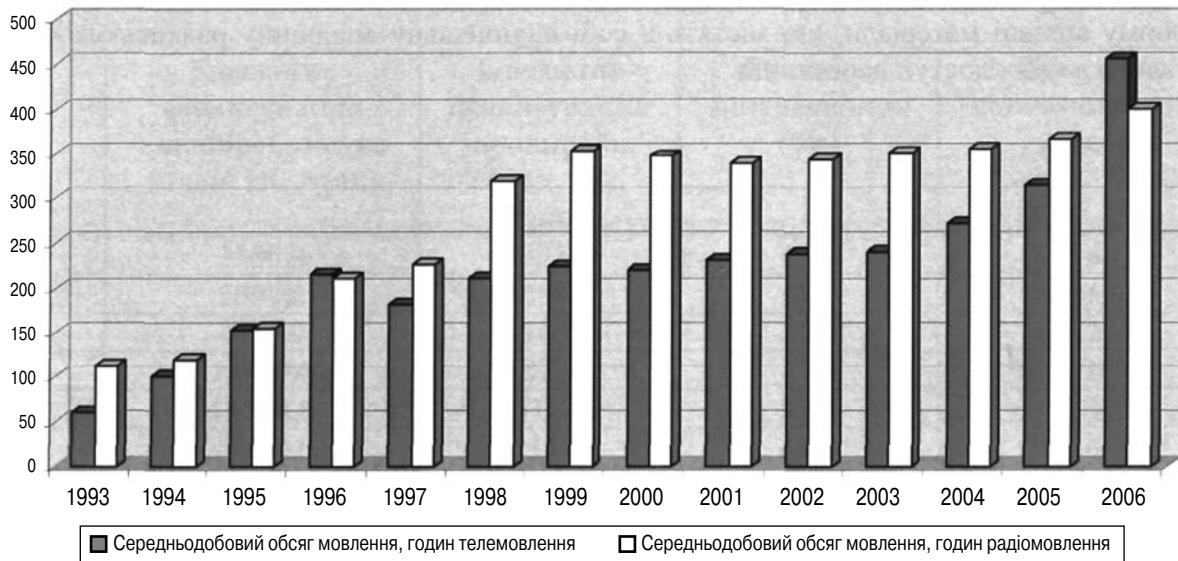
Окремою проблемою у галузі є високий рівень «піратської» аудіовізуальної продукції на ринку України. В 2005 році лише 11 760 565 відеокасет та дисків для лазерних систем зчитування були легально розповсюджені на території України, що становить 0,25 примірника аудіовізуального твору на одну особу на рік.

Тому доцільно здійснювати більш диверсифіковану державну підтримку в галузі, спрямовану не тільки на збільшення обсягів державного фінансування, а також на підготовку кадрів для галузі, забезпечення податковими пільгами підприємств, що здійснюють виробництво аудіовізуальної продукції, введення пільгового режиму перетинання державного кордону України для кіно обладнання та кіно матеріалів, впровадження гнучких алгоритмів часткового державного фінансування різноманітних проектів в сфері кінематографу, врегулювання питань меценатства та спонсорства у виробництві національного кіно продукту.

Також, можливо, є перспективним широке вивчення нових інформаційних технологій та їх застосування для активного розвитку кінематографічної галузі. Наприклад, з метою популяризації українського кінематографу, виховання нового покоління українських митців, ознайомлення з історією українського кіно, було б доцільним перевести у цифрову форму архівні матеріали, що містять в собі національну спадщину радянських часів та надати до них доступ населенню³⁰.

³⁰ 59938 одиниць кінодокументів за 1896–1996 роки містяться в Центральному державному кінофотофоноархіві України ім. Г. С. Пшеничного. <http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php7ca05SDB>

Динаміка розвитку середньодобового обсягу годин телерадіомовлення

Державний комітет статистики України
<http://www.ukrstat.gov.ua>

4.4. Радіо і Телебачення³¹

Телебачення

Ринок телебачення та радіомовлення надзвичайно розвинувся за роки незалежності України. Наразі на ньому присутні як державні телерадіокомпанії, так і приватні. Так, наприклад, у системі Державного комітету з питань телебачення та радіомовлення України функціонують 24 обласні державні телерадіокомпанії, державна телерадіокомпанія «Крим», а також регіональні телерадіокомпанії в містах Київ і Севастополь. До сфери державного управління також належать Українська студія телевізійних фільмів «Укртелефільм», Державна телерадіокомпанія «Культура», Державна телерадіокомпанія «Всесвітня служба «Українське телебачення і радіомовлення», Державна міська телерадіокомпанія «Сіверська» (м. Новгород-Сіверський, Чернігівської обл.) та Криворізьке міське державне об'єднання телебачення і радіомовлення. При цьому частка недержавного сектора телебачення і радіомовлення в телерадіоінформаційному просторі України перевищує 96 %, і тільки 4 % належать державним мовникам³².

За інформацією, що розміщена у Звіті Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення за 2006 рік³³, на Україні здійснюють

свою діяльність за ліцензією 217 телевізійних каналів державних телерадіоорганізацій 38 ефірних радіомереж мовлення обласних державних телерадіоорганізацій. Станом на 2005 рік до Державного реєстру телерадіоорганізацій України було внесено 1268 телерадіоорганізацій, з них: 647 — телемовних організацій; 524 — радіомовних організацій; 97 — телерадіомовних організацій³⁴.

Протягом 2006 року Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення видала телерадіоорганізаціям 360 ліцензій, а саме:

1) на мовлення — 256, у тому числі на супутникове мовлення — 20; на ефірне мовлення — 203; кабельне мовлення — 14; проводове мовлення — 15; багатоканальне мовлення — 4.

2) провайдера програмної послуги — 104.

Відповідно до статті 37 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» протягом 2006 року Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення було прийнято 27 рішень щодо анулювання ліцензій, 14 ліцензій телерадіоорганізацій було анульовано за власним бажанням, та через відсутність мовлення протягом року було анульовано ще 13 ліцензій.

Для ринку кабельного телебачення в 2006 році були характерні певні коливання, пов'язані з введенням мовлення організацій кабельного та ефірно-кабельного телебачення у відповідність до вимог нової редакції Закону України «Про телебачення і радіомовлення», якою введено єдиний термін — «провайдер програмної послуги». За результатами року були переоформлені ліцензії операторів

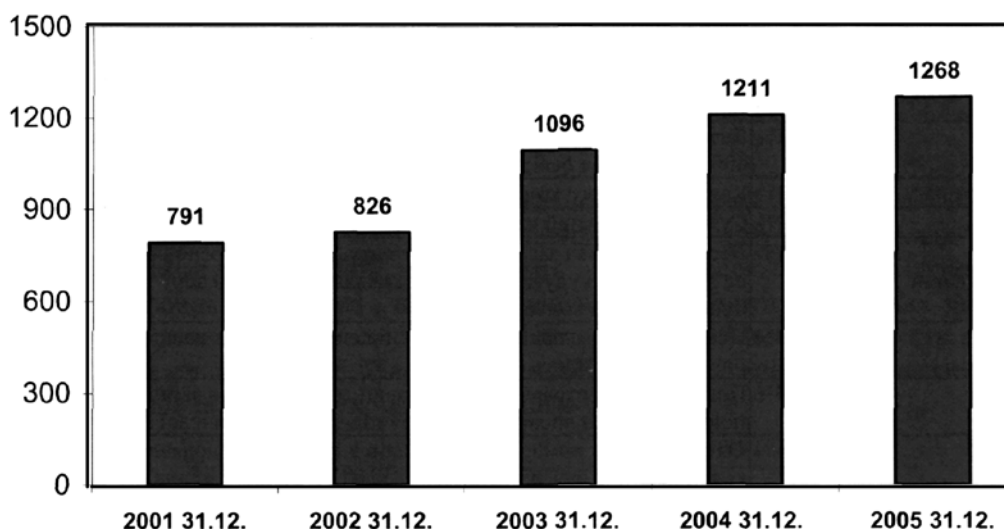
³¹ Розділ підготовлений за активним сприянням Індустріального телевізійного комітету — <http://www.itk.org.ua/>.

³² Інформація з офіційного сайту Державного комітету з питань телебачення та радіомовлення України http://comin.kmu.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=33842&cat_id=33841

³³ Звіт Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення за 2006 рік <http://www.nrada.gov.ua/documents/ZVITHP27.01.07.doc>

³⁴ Звіт Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення за 2005 рік <http://nrada.itera.net.ua/documents/Zvit2005.doc>

Загальна кількість телерадіокомпаній України 2001–2005 роки*

* Звіт Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення за 2005 рік <http://nrada.itera.net.ua/documents/Zvit2005.doc>

кабельного мовлення, таким чином, програмну послугу стали надавати 463 провайдери, які отримали 505 ліцензій з правом використання 554 багатоканальних кабельних телемереж, а також було

видано 14 окремих ліцензій на кабельне мовлення провайдерам програмної послуги.

Основні телевізійні канали в Україні

Канал	Частка аудиторії (старше 18 років)	Характеристика
Інтер	21,43 %	Один з найбільших національних каналів з різноманітним контентом, який орієнтований на сімейних телеглядачів з невеликим фокусом на більш старі (старше 45 років) сегменти населення.
1 + 1	18,20 %	Один з найбільших національних каналів з різноманітним контентом, який орієнтований на сімейних телеглядачів з невеликим фокусом на молодіжну аудиторію.
Новий Канал	7,31 %	Канал загального контенту, спрямований на молодіжну аудиторію.
ICTV	7,29 %	Канал загального контенту.
СТБ	6,44 %	Загальний канал з новинами, інформацією та освітніми програмами, орієнтований на освідчену аудиторію середнього віку.
ТРК Україна	4,51 %	Канал загального контенту.
ТЕТ	2,69 %	Суто розважальний канал.
Перший Національний	2,17 %	Державний канал загального контенту. Канал відносно недофінансується і не здатний конкурувати з іншими каналами з точки зору якості пропонованого контенту
НТН	2,14 %	Цей канал перетворився з каналу, орієнтованого на новини, на більш розважальний канал.
5 канал	2,04 %	Політично орієнтований канал новин, який отримав загальнонаціональну популярність за висвітлення подій під час Помаранчевої Революції.
Тоніс	1,41 %	Один з перших комерційних каналів в Україні. Нещодавно оголосив про свої плани перейти від загального контенту до більш пов'язаних з бізнесом новин і відповідних програм.
М1	1,21 %	Орієнтований на молодь музичний канал, запущений у 2001 році. Поки що найбільш успішний в Україні канал, що пропонує всі музичні формати.
Інші	22,01 %	

Джерела: GfK Ukraine, Dragon Capital

В Україні сьогодні послугами кабельного телебачення користуються близько двох мільйонів абонентів, що становить приблизно 7,5 млн. населення³⁵.

При цьому слід зазначити, що перегляд телепередач є однією з найулюбленіших практик проведення дозвілля населенням, так у 2004 році 83,3 % опитаних у вільний час дивилися телевізор³⁶. У відповідності до дослідження, проведеного Державним комітетом статистики України «Наявність в домогосподарствах окремих товарів тривалого користування»³⁷, 83 % опитаних у 2004 році, 91 % у 2005 та 96 % мали кольорові телевізори.

За деякими оцінками³⁸, ринок телевізійної реклами в Україні зріс майже на 50 % у 2006 році та досяг 370 мільйонів доларів США і він становить майже 50 % всього рекламного ринку країни.

Таким чином, український ринок телебачення сьогодні можна умовно поділити на три групи каналів. Головними лідерами у відповідності до частки аудиторії є канали Інтер та 1+1, кожному з яких належить частка аудиторії близько 20 %. Ці канали мають дещо більшу частку загальних доходів від телевізійної реклами, ніж їх частка аудиторії. До другої групи входять Новий канал, ICTV, СТБ, ТРК Україна та ТЕТ. Ці канали мають дещо більш обмежене географічне покриття, а їх аудиторія коливається в межах від 3 % до 7 %. На ринку також присутня велика кількість каналів третьої групи, включаючи 5 канал, Перший Національний, НТН, Тоніс, МІ, Мегаспорт та інші.

Останніми роками можна помітити тенденцію до спеціалізації телеканалів, оскільки зростаюча конкуренція в галузі змусила їх шукати нішові аудиторії. В результаті цього, такі спеціалізовані канали, як МІ (музика), Мегаспорт (спортивний канал, приблизно 15-й номер у рейтингах), ТЕТ (розважальний канал), 5 канал (новини), зросли у рейтингах та збільшили своє географічне покриття.

Однією з нагальних проблем телерадіоорганізації є перехід на «цифрове мовлення» та відмова від

аналогового мовлення. Спеціалісти відзначають, що типовими проблемами для цього процесу в Україні є:

- нестача цифрових тюнерів;
- недостатнє визначення процедури переходу на цифрове мовлення на законодавчому рівні;
- проблеми перехідного періоду, коли частоти на аналогове мовлення вже не видають, а дату початку цифрового мовлення ще не визначено.

Тому для забезпечення безболісного та ефективного переходу на цифрове мовлення, можливо, було б доцільно створити державну систему підтримки для забезпечення населення цифровими декодуючими пристроями, визначити в законодавстві процедуру переходу на «цифрове мовлення» та врегулювати питання перехідного періоду.

Радіо

Прослуховування радіопередач було і залишається надзвичайно поширеною дозвільною практикою серед населення України, так наприклад, 38 % опитаних слухали радіо у вільний від роботи час в 2004 році. Досить часто прослуховування радіопередач відбувається у фоновому режимі і під час виконання різноманітних трудових завдань, а також у дорозі, тощо. Процент осіб, що слухають радіо, поступово зменшується з 2000 року, що відображено у таблиці «Тенденції радіопередач у дозвільних практиках». Це викликано скоріше за все розвитком інших видів медіа.

Хоча аудиторія радіослухачів поступово зменшується, прибутковість радіостанцій та їх кількість збільшується. Так, за інформацією Всеукраїнської рекламної коаліції³⁹ ринок радіо-реклами в 2005 році становив 20 мільйонів доларів США, а в 2007 році вже 34 мільйони доларів США з прогнозом збільшення ринку до 40 мільйонів доларів США в 2008 році.

Наразі на ринку України присутня велика кількість радіостанцій, що транслюють популярну музику і формат яких є досить невизначеним. Саме тому актуальними стають тенденції до пошуку своїх ніш та аудиторій радіоканалами. Також відбувається посилення якісної конкуренції між основними гравцями ринку.

Важливою подією для радіо стало прийняття Верховною Радою України у січні 2006 року нової редакції Закону України «Про телебачення і радіомовлення». У цьому Законі закріплено, що музичні

³⁵ «Інформація від Співки кабельного телебачення України» — <http://sktu.info/?open=everypage&pid=23&lang=>

³⁶ Джерело: В. Ворона, М. Шульга (ред.), Українське суспільство 1994–2004. Моніторинг соціальних змін. — Київ: Інститут соціології, 2004. с. 639.

³⁷ «Наявність в домогосподарствах окремих товарів тривалого користування (2000–2006 рр.)» <http://www.ukrstat.gov.ua/>

³⁸ «Огляд українського ринку телевізійного мовлення» [http://www.horizoncapital.com.ua/ukr/files/sectors/UA%20TV%20Broadcasting%20Market%20Overview%20\(Ukr\).pdf](http://www.horizoncapital.com.ua/ukr/files/sectors/UA%20TV%20Broadcasting%20Market%20Overview%20(Ukr).pdf)

³⁹ Всеукраїнська рекламна коаліція — <http://www.adcoalition.org.ua>

Тенденції радіопередач у дозвільних практиках

Види занять	1994	1996	1998	2000	2002	2004
Слухання радіо (%)	47.3	45.1	50.2	58.2	43.6	38.8

Джерело: В. Ворона, М. Шульга (ред.), Українське суспільство 1994–2004. Моніторинг соціальних змін. — Київ: Інститут соціології, 2004. С. 639

твори українських авторів і виконавців у радіопрограмах повинні становити не менше 50 відсотків від загального обсягу мовлення.

Серед прогнозів на майбутнє для цього сектора культурних індустрії це — продовження сегментування радіостанцій і звуження цільових аудиторій, що в цілому відображає відповідні загальносвітові тенденції.

4.5. Музика, театр, опера⁴⁰

Видання та запис музики

Український рекордінговий музичний ринок надзвичайно розвинувся за роки незалежності України. Він представлений досить великою кількістю компаній, що працюють у сфері звукозапису. Останніми роками розвитку музичного ринку значною мірою сприяли досягнення українських виконавців на міжнародному рівні, зокрема перемога популярної української співачки Руслани на Євробаченні-2004, яка принесла світове визнання українським виконавцям.

Рекордінгові компанії України можна умовно поділити на дві великі групи: організації, що є членами Міжнародної федерації фонографічної індустрії, та незалежні компанії звукозапису.

Звукозаписуючі компанії України, які є членами Міжнародної федерації фонографічної індустрії (International Federation of the Phonographic Industry, IFPI), 28 березня 2007 року об'єдналися та створили Асоціацію музичної індустрії України⁴¹ (далі — Асоціація) для захисту своїх інтересів. До Асоціації увійшли такі компанії: ТОВ «КОМП МЮЗІК», ТОВ «УКРАЇНСЬКИЙ ЗВУКОЗАПИС», ТОВ «ЛАВІНА МБЮЗІК», ТОВ «КИЇВ-ЄВРОСТАР», ТОВ «ЧЕСНА МУЗИКА», ТОВ «МЕЙДЖОРС М'ЮЗІК». За інформацією Асоціації, частка цих компаній на рекордінговому ринку становить приблизно 50 %.

⁴⁰ Розділ підготовлено за активного сприяння Асоціації музичної індустрії України — <http://www.uami.org.ua>

⁴¹ <http://www.uarai.org.ua>

Найбільшими незалежними компаніями на українському ринку, що не входять до Асоціації, є ТОВ «Одісей», ТОВ «Алегро» (JRC), ЧП «Студія «МУН» (Moon Records), ТОВ «Астра Рекорде». А за інформацією з сайту «Наше»⁴² загальна кількість компаній звукозапису на ринку сягає приблизно 50.

Таким чином, за даними Асоціації, вартість проданих носіїв із записами музики в Україні у 2005 році становила 231,6 мільйонів гривень, що складає 4,9 гривні на одну людину в рік для покупки носіїв з музикою.⁴³

Це надзвичайно низькі показники, які можна пояснити:

- високим рівнем «піратства» (за оцінкою IFPI, у 2006—2007 роках рівень музичного піратства на матеріальних носіях в Україні становить 55 % музичного ринку України⁴⁴);

- розвитком цифрових технологій зберігання та запису музикальних записів, які дозволяють використовувати музикальні записи без втрати якості на багато разів довше ніж аналогові носії;

- поступовим і досить бурхливим розвитком незаконного обміну музичними файлами через мережу Інтернет. Надзвичайно популярною практикою стає завантаження музикальних файлів з мережі Інтернет для наступного прослуховування у різноманітних роду цифрових музичних плеєрах, мобільних телефонах тощо.

З іншого боку, переглядаючи розвиток дозвільних практик, можна помітити, що кількість осіб, що витрачають свій вільний час на слухання музики, поступово знижується з 32,4 % в 1994 році до 25,6 % в 2004 році. Також слід зазначити, що кількість джерел для отримання музикальної продукції поступово збільшується. Так, наявність декількох музикальних телеканалів та великої кількості радіостанцій з популярною музикою роблять більш диференційованим вибір користувачів як споживати музикальні твори.

⁴² <http://nashe.com.ua/>

⁴³ За інформацією Державного комітету статистики України чисельність населення в Україні на грудень 2005 року становила 46 958 740 осіб <http://www.ukrstat.gov.ua/>

⁴⁴ За інформацією з сайту Асоціації музичної індустрії України <http://www.uami.org.Ua/ua/law/piracy/7.html>

Обсяги продажу носіїв із записами музики в Україні (За інформацією Асоціації)

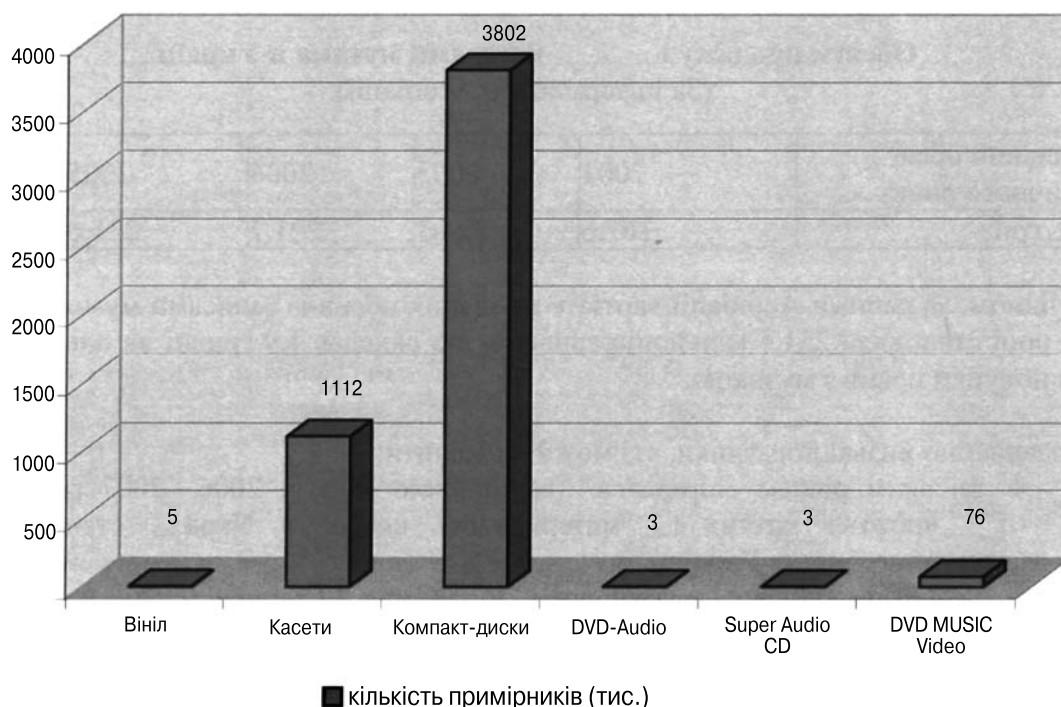
Загальний обсяг музичного ринку	2002	2003	2004	2005	2006
млн., грн	167,6	224,3	221,7	231,6	225,3

Дозвільні практики в Україні за 1994—2004 роки

Види занять	1994	1996	1998	2000	2002	2004
Слухання музики	32,4	32,4	32,9	34,5	22,2	25,6

Джерело: В. Ворона, М. Шульга (ред.), Українське суспільство 1994—2004. Моніторинг соціальних змін. — Київ: Інститут соціології, 2004. — с. 639

Обсяги продажу носіїв із записами музики членів Асоціації в Україні за 2006 рік (за інформацією Асоціації)

Державним департаментом інтелектуальної власності у 2005 році було видано 13 453 156 контрольних марок на категорію «А» (аудіокасети). У відповідності до дослідження категорії «К» (компакт-диски), на фонограми було отримано 12 229 932 контрольних марок за 2005 рік. Таким чином, якщо скласти разом два ці показники, ми отримуємо 25 683 088 примірників фонограм в 2005 році, або 0,5 примірника на 1 жителя України.

Розвиток технологій та використання об'єктів авторського права і суміжних прав під час радіо та телемовлення, кабельної ретрансляції у всьому світі сприяли вдосконаленню систем колективного управління правами.

В Україні станом на 31.12.2007 року здійснювали свою діяльність 12 організацій колективного управління. Більшість з них працюють у сфері музики. Якщо розглянути дані таблиці «Збір винагороди

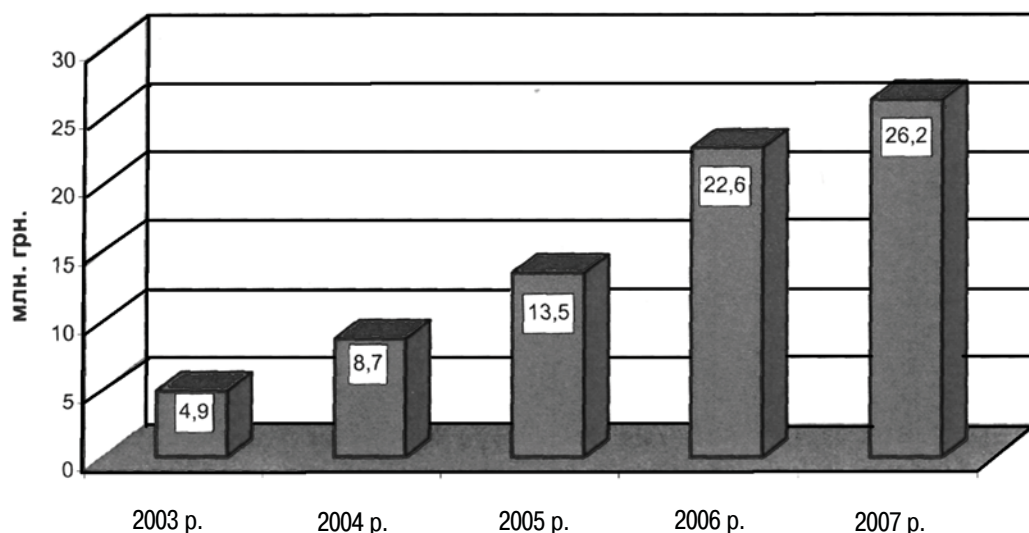
організаціями колективного управління протягом 2003–2007 років», можна побачити, що розміри зібраної винагороди постійно і досить динамічно зростають. Так, за 5 років вони зросли у 5,35 раза. Однак, наявність великої кількості суб'єктів господарювання, що не уклали з організаціями колективного управління відповідних договорів⁴⁵, свідчить про значну перспективу збільшення обсягів зібраної винагороди та відповідно обсягів виплат цієї винагороди авторам, виконавцям, виробникам фонограм, організаціям мовлення та їх правонаступникам.

⁴⁵ Відповідно до дослідження Державного комітету статистики України «Стан торгової мережі та мережі ресторанного господарства по Україні у 2005 році» в Україні мережа ресторанного господарства, що включає в себе ресторани, кафе, бари, їдальні, складає 56,6 тисяч об'єктів. За деякими оцінками, лише близько 2 % з цих суб'єктів господарювання уклали договори з організаціями колективного управління на публічне виконання музики.

Обсяги продажу носіїв із записами музики членів Асоціації в Україні за 2006 рік (за інформацією Асоціації)

	кількість примірників (тис.)	оптова вартість (тис. грн.)	оціночна продажна вартість (тис. грн.)	Обсяг ринку
Сінгли всього	16	147	231	50 %
Альбоми всього	4 925	62 805	112 674	50 %
Вініл	5	82	114	
Касети	1 112	4 096	8 122	
Компакт-диски	3 802	58 246	103 840	
DVD-Audio	3	145	243	
Super Audio CD	3	236	355	
(Музикальне відео) DVD MUSIC Video	76	2.045	3 698	30 %

Сума зібраної винагороди організаціями колективного управління протягом 2003–2007 років

Театри

Наразі в Україні діє досить розгалужена система, що складається з театрів, мистецьких закладів, концертних організацій, творчих колективів різних форм власності.

Так, у 2006 році в Україні здійснювали свою діяльність 137 театрів та 81 концертна організація.

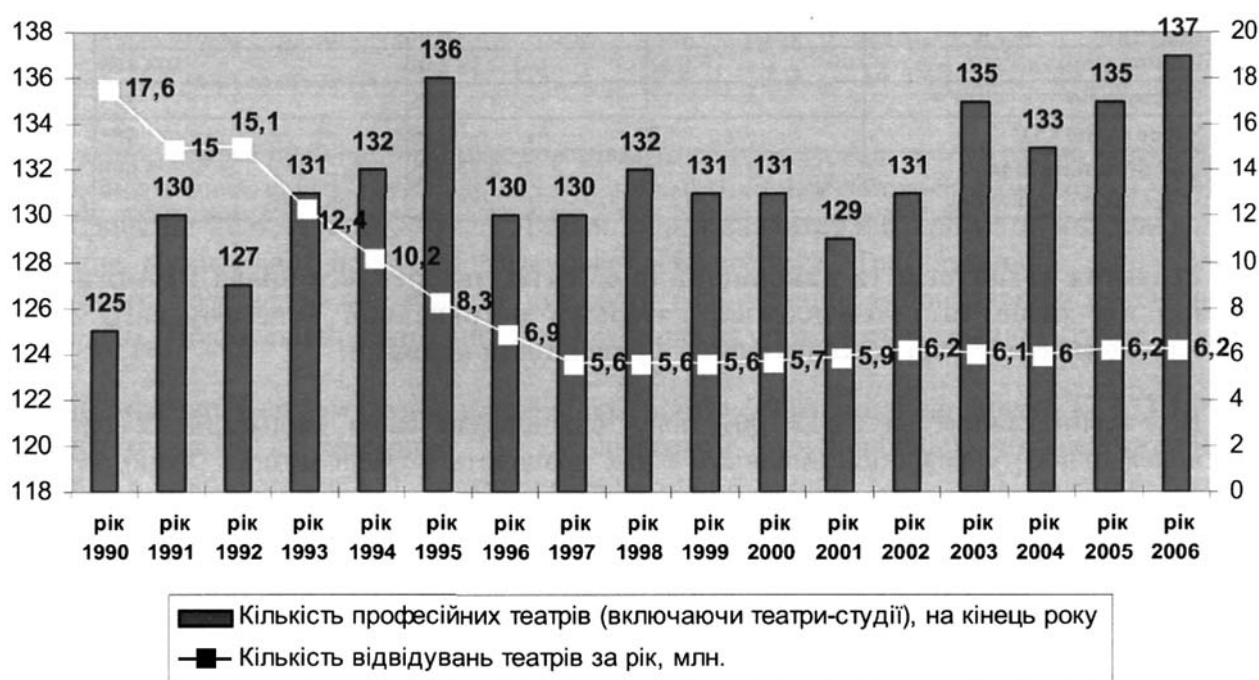
Відповідно до інформації Міністерства культури і туризму України⁴⁶ в державній власності станом на 2006 рік перебувало 5 театрів та 128 театрів

було в комунальній власності. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що в системі державної статистики можливо, недостатньо висвітлені дані щодо кількості театрів приватної форми власності.

Якщо детально розглянути дані, що наведені у таблицях «Відвідування та кількість театрів в Україні з 1990 по 2006 рік», «Відвідування та кількість концертних організацій в Україні з 1990 по 2006 рік», можна помітити загальні тенденції до різкого падіння кількості відвідувань починаючи 1990 для концертних організацій та з 1992 року для театрів, та до поступової стабілізації кількості відвідувань починаючи з 1997 року. Це означає, що театри, і концертні

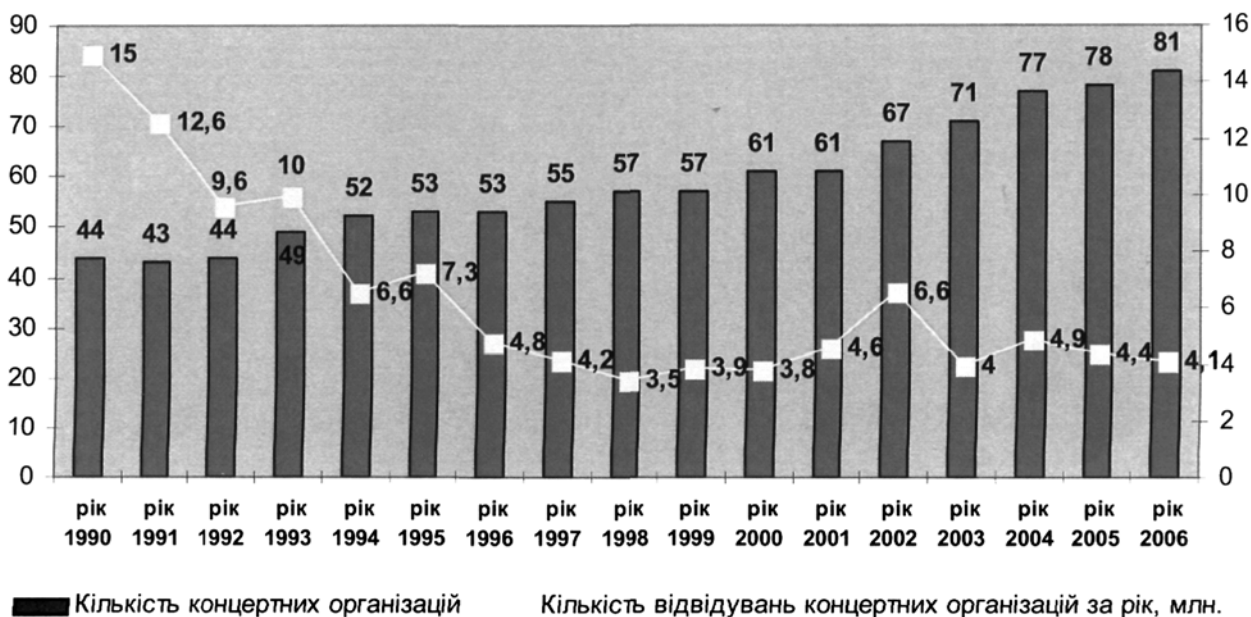
⁴⁶ Національний звіт про культурну політику в Україні http://www.mincult.gov.ua/nac_zvit_cultl.rar

Відвідування та кількість театрів в Україні з 1990 по 2006 рік

Державний комітет статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua>

Відвідування та кількість концертних організацій в Україні з 1990 по 2006 рік

Державний комітет статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua>

організації, втратили значну частину своєї аудиторії через тяжку економічну ситуацію та поступовий розвиток нових розважальних сегментів. Однак це також означає, що у театрів та концертних організацій є потенціал до нарощування кількості відвідувачів, оскільки 13 відвідувань театру на 100 чоловік в Україні на рік є досить низьким показником.

Традиційно театри в Україні є надзвичайно залежними від державної підтримки, оскільки значну кількість коштів в їх бюджетах складає державне фінансування. Досить часто театри, як і інші культурні організації, також отримують неповне і недостатнє для їх існування фінансування, тому нагальною потребою для них стає самостійний заробіток та залучення коштів. Так, наприклад, якщо для театрів власні зароблені кошти від загального обсягу фінансування в 1993 році становили 6,2 %, то вже в 1996 році ця цифра сягнула 16,5 %, а в 2001 році — 28,5 %.

Треба зазначити, що при недоотриманні державного фінансування власні зароблені кошти театрів, наприклад, у 2001 році перевищили заплановані показники і склали 194,7 %.

На рівні з проблемами недофінансування, застарілої матеріально-технічної бази театрів, нагальної необхідності здійснення капітальних ремонтів в театральних приміщеннях та ведення театрами господарської діяльності для часткового забезпечення свого фінансування, потрібно також розглядати проблеми у реформуванні системи державного фінансування та ефективного використання державних коштів. Також, можливо, є доцільним розглянути можливість фінансування не тільки театрів та мистецьких колективів державної форми власності, а також підтримувати через системи грантів або конкурсів приватні мистецькі та театральні колективи.

Методологічні пояснення

Система національних рахунків (СНР) — це сукупність показників послідовного та взаємопов'язаного опису найважливіших процесів і явищ економіки: виробництва, доходів, споживання, нагромадження капіталу та фінансів.

Національні рахунки розробляються Державним комітетом статистики згідно з стандартом СНР, прийнятим міжнародними організаціями у 1993 р.

Відповідно до міжнародного стандарту у СНР інституційні одиниці групуються в п'ять секторів:

нефінансові корпорації, до яких належать інституційні одиниці, що займаються ринковим виробництвом товарів і послуг для продажу за цінами, які покривають витрати виробництва і дають прибуток;

фінансові корпорації — інституційні одиниці, що спеціалізуються на фінансово-посередницькій діяльності (банки, страхові компанії та ін.);

сектор загального державного управління, до якого належать органи управління центрального та місцевого рівнів, некомерційні бюджетні організації та державні цільові фонди;

сектор домашніх господарств, що об'єднує фізичних осіб як споживачів, а в деяких випадках як фізичних осіб-підприємців;

сектор некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства (НКОДГ), до якого входять інституційні одиниці, створені окремими групами домашніх господарств для забезпечення їх політичних, релігійних і професійних інтересів, а також для надання соціально-культурних послуг (соціально-культурні підрозділи нефінансових корпорацій).

У СНР відображається розвиток економіки на різних стадіях процесу відтворення, показується рух товарів і послуг, а також стан виробництва та використання валового внутрішнього продукту (валової доданої вартості).

Стадія виробництва характеризується показниками випуску, проміжного споживання, валового внутрішнього продукту (валової доданої вартості).

Випуск — це вартість товарів і послуг, що є результатом виробничої діяльності одиниць — резидентів у звітному періоді.

Проміжне споживання містить витрати на товари та послуги, які використані інституційними одиницями для виробничих потреб.

Валова додана вартість (ВДВ) розраховується як різниця між випуском та проміжним споживанням. Вона містить у собі первинні доходи, що створюються учасниками виробництва і розподіляються між ними.

У національних рахунках використовуються два рівні показників і два методи оцінки. Для економіки в цілому результати вимірюються випуском товарів і послуг та валовим внутрішнім продуктом у ринкових цінах, для секторів і видів економічної діяльності — випуском в основних цінах і валовою доданою вартістю.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) на стадії виробництва визначається як різниця між випуском у ринкових цінах та проміжним споживанням у цінах покупців або як сума валових доданих вартостей видів економічної діяльності і податків на продукти за виключенням субсидій на продукти. Починаючи з 2001 р., розрахунки ВВП здійснюються за видами економічної діяльності.

Податки на продукти включають податки, величина яких безпосередньо залежить від кількості чи вартості товарів і послуг, вироблених, реалізованих або імпортованих виробничою одиницею — резидентом.

Субсидії на продукти — це відшкодування з державного бюджету підприємствам у порядку державного регулювання цін на сільськогосподарську та іншу продукцію, для покриття поточних збитків підприємств, поліпшення їх фінансового становища шляхом поповнення оборотних коштів або компенсації окремих витрат.

Стадія утворення доходу на рівні ВВП характеризується такими показниками: оплатою праці найманих працівників, податками та субсидіями на виробництво та імпорт (на рівні ВДВ — іншими податками та субсидіями, пов'язаними з виробництвом) та валовим (чистим) прибутком.

Оплата праці найманих працівників — включає заробітну плату, фактичні та умовні внески на соціальне страхування, які здійснюються роботодавцем, та обчислюються на підставі нарахованих сум. Заробітна плата — це винагорода в грошовій або натуральній формі, яка має бути виплачена роботодавцем-резидентом найманому працівникові за роботу, виконану ним у звітному періоді, незалежно від того, є цей працівник резидентом чи нерезидентом.

Податки на виробництво та імпорт включають податки на продукти та інші податки, пов'язані з виробництвом, а субсидії на виробництво та імпорт — субсидії на продукти та інші субсидії, пов'язані з виробництвом.

Інші податки, пов'язані з виробництвом, включають платежі підприємств і організацій до державного та місцевих бюджетів, державних цільових фондів у зв'язку з використанням ресурсів та одержанням дозволів на специфічні види діяльності.

До інших субсидій, пов'язаних з виробництвом, належать ті, що надаються для здійснення певної економічної та соціальної політики щодо використання ресурсів.

Валовий (чистий) прибуток — показник, що характеризує перевищення доходів над витратами, які підприємства мають у результаті виробництва. Для сектора домашніх господарств це змішаний доход. Чистий прибуток визначається шляхом виключення з валового прибутку споживання основного капіталу.

На стадії використання ВВП розраховується як сума кінцевого споживання товарів і послуг, валового нагромадження, сальдо експорту-імпорту товарів і послуг.

Кінцеве споживання товарів і послуг складається з витрат домашніх господарств на власне кінцеве споживання, витрат державних закладів для задоволення індивідуальних та колективних потреб суспільства, а також витрат на індивідуальне кінцеве споживання некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства.

Валове нагромадження розраховується як сума валового нагромадження основного капіталу, зміни запасів матеріальних оборотних коштів та придбання за виключенням вибуття цінностей.

Сальдо експорту-імпорту товарів і послуг визначається як різниця між експортом та імпортом товарів і послуг.

Таблиця витрати-випуск у цінах споживачів складається відповідно до СНР. Вона дає розгорнуту характеристику процесів відтворення та взаємовідносин між видами економічної діяльності. Таблиця витрати-випуск використовує ідентичні з системою національних рахунків показники та методологію їх обчислення. У таблиці розкриті виробничі зв'язки видів економічної діяльності, вартісний склад валового внутрішнього продукту та його використання на кінцеве споживання та валове нагромадження.

Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності

Ключові індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах

	Преса та література
4902000000	Газети та періодичні друковані видання, ілюстровані або ні, з вмістом реклами або без вмісту рекламних матеріалів
4901000000	Друковані книжки, брошури та аналогічні друковані матеріали, зброшуровані або у вигляді окремих аркушів
4903000000	Альбоми або книжки дитячі для малювання або розфарбовування
4905000000	Картографічні друковані видання, включаючи атласи, настінні карти, топографічні плани та глобуси, надруковані
4907000000	Поштові або гербові марки, податкові марки та аналогічні вироби, непогашені, що перебувають в обігу або мають бути в обігу у країні призначення; гербовий папір; банкноти; чеки; акції, облігації та аналогічні цінні папери
4909000000	Листівки поштові друковані або ілюстровані; друковані листівки з побажаннями або особистими повідомленнями, ілюстровані або неілюстровані, з конвертами або без конвертів, у наборах або з прикрасами
4910000000	Друковані календарі різноманітні, включаючи відривні
4911000000	Інші друковані видання, включаючи репродукції, гравюри та фотографії
	Музика, театр, опера
4904000000	Музичні ноти, рукописні або друковані, з ілюстраціями або без ілюстрацій, у палітурках або непереплетені
8524000000	Платівки, стрічки та інші носії для запису звуку або аналогічного запису, записані, включаючи матриці та форми для виробництва платівок, крім виробів групи 37
	Кінофільми та відеограми
8524000000	Платівки, стрічки та інші носії для запису звуку або аналогічного запису, записані, включаючи матриці та форми для виробництва платівок, крім виробів групи 37
	Програмне забезпечення та бази даних
8524000000	Платівки, стрічки та інші носії для запису звуку або аналогічного запису, записані, включаючи матриці та форми для виробництва платівок, крім виробів групи 37
	Образотворче мистецтво
3926 40 00 00	Статуетки та інші декоративні вироби
9701000000	Картини, живопис та малюнки, повністю виконані вручну, за винятком малюнків товарної позиції 4906 та готових виробів, розмальованих або декорованих вручну; колажі та аналогічні зображення
9703000000	Оригінали скульптур або статуеток з будь-якого матеріалу
9704000000	Марки поштові, гербові марки, знаки поштової оплати гашені, у тому числі першого дня гашення, поштовий папір, гербовий папір та аналогічні предмети, використані або, якщо не використані, то не знаходяться в обігу або не нового випуску в країні, для якої вони призначені
4908000000	Малюнки перебивні
4906000000	Плани та креслення архітектурні або технічні та інші промислові, інженерні, комерційні, топографічні або аналогічні плани і креслення, зроблені від руки в одному примірнику; рукописи; фото продукція на світлочутливому папері та копії, виконані за допомогою копіювального паперу, зазначених вище планів, креслень або рукописів

Взаємозалежні індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах

	Виробництво, оптовий та роздрібний продаж телевізорів, радіо, відеомагнітофонів, СД плеєрів, ДВД плеєрів, касетних плеєрів, обладнання для електронних ігор, та інше подібне обладнання
8519000000	Електропрогравачі, програвачі грамплатівок, касетні програвачі та інша звуковідтворювальна апаратура без пристроїв для звукозапису
8520000000	Магнітофони та інша звукозаписувальна апаратура, з пристроями для звуковідтворення або без них
8521000000	Апаратура для відеозапису або відтворення відеозаписів, з відеотюнером або без нього
8527000000	Приймальна апаратура для радіотелефонного, радіотелеграфного зв'язку або радіомовлення, поєднана або не поєднана в одному корпусі з пристроєм запису та відтворення звуку або з годинником
8528000000	Приймачі телевізійні, поєднані або не поєднані з радіоприймачем або з пристроєм, який записує чи відтворює звук або зображення; відео монітори та відео проектори
8529000000	Частини, призначені головним чином для апаратури товарних позицій 8525–8528

	Виробництво, оптовий та роздрібний продаж (продаж та прокат) комп'ютерів та обладнання
8542000000	Схеми інтегровані електронні та електронні мікромодулі
8471000000	Машини для автоматичної обробки інформації та їх блоки; магнітні або оптичні зчитувальні пристрої, машини для перенесення даних на носії інформації у закодованому вигляді та машини для обробки цієї інформації, не включені до інших угруповань

	Виробництво, оптовий та роздрібний продаж (продаж та прокат) музичних інструментів
Група 92	Музичні інструменти; частини та приладдя до них

	Виробництво, оптовий та роздрібний продаж (продаж та прокат) фотографічного та кінематографічного обладнання
3701000000	Фотоплатівки та фотоплівки плоскі, сенсibilізовані, неекспоновані, з будь-яких матеріалів, крім паперу, картону чи тканини; плівки полоскі для моментальної фотографії, сенсibilізовані, неекспоновані, в упаковках або без них
3702000000	Фотоплівки сенсibilізовані, неекспоновані, з будь-яких матеріалів, крім паперу, картону чи тканини; плівки у рулонах для моментальної фотографії, сенсibilізовані, неекспоновані
3703000000	Фотопапір, картон і текстильні матеріали, сенсibilізовані, неекспоновані
3704000000	Фотографічні платівки, плівки, папір, картон і текстильні матеріали, експоновані, але не проявлені
3705000000	Фотоплатівки та фотоплівки, експоновані та проявлені, крім кіноплівок
3706000000	Кіноплівки, експоновані та проявлені, із звуковою доріжкою чи без звукової доріжки, або які складаються лише із звукової доріжки
3707000000	Фотохімікати (крім лаків, клеїв, клеїльних засобів (адгезивів) тощо); речовини незмішані, дозовані для застосування у фотографії або розфасовані для роздрібної торгівлі і готові до користування
9006000000	Фотоапаратура (крім кіноапаратури); фотоспалахи та лампи-спалахи, крім розрядних ламп та трубок товарної позиції 8539
9007000000	Кіноапарати та кінопроектори, з апаратурою звукозапису чи звуковідтворення або без неї
9008000000	Проектори зображення, крім кінематографічних; збільшувальна або зменшувальна фотоапаратура (крім кінематографічних)
9010000000	Апаратура та обладнання для фото — або кінолабораторій (включаючи апаратуру для проєкціонування або нанесення зображень електричних схем на чутливих поверхнях напівпровідникових матеріалів), в іншому місці цієї групи не поійменовані; негатоскопи

	Виробництво, оптовий та роздрібний продаж (продаж та прокат) фотокопіювальної техніки)
9009000000	Апаратура фотокопіювальна з оптичною системою або контактного типу та апаратура термокопіювальна
8472100000	машини копіювально-розмножувальні

	Виробництво, оптовий та роздрібний продаж чистих носіїв
3907400000	полікарбонати (для виробництва дисків для лазерних систем зчитування)
8477109000	термопластавтомат інжекційного штампування дисків
8480719090	прес-форми для термопластавтомату інжекційного штампування дисків

8523000000	Носії для запису звуку або аналогічного запису інших явищ, але незаписані, крім виробів групи 37
------------	--

	Виробництво, оптовий та роздрібний продаж паперу
4801000000	Папір газетний у рулонах або в аркушах
4802000000	гатунки паперу та картону некрейдовані, що використовуються для писання, друкування або інших графічних цілей, а також Гатунки паперу та картону для виготовлення перфокарт або перфострічок, у рулонах або аркушах, крім гатунків паперу товарної п
4809000000	Папір копіювальний, вуглецевий, самокопіювальний та інший папір для виготовлення копій та відбитків (включаючи папір з кількома шарами, покриттям або просоченням для трафаретів, копіювальних апаратів або офсетних пластин), з малюнком на поверхні або без малюнка, у рулонах або в аркушах
4810000000	Папір та картон, крейдований з одного або двох боків каоліном або іншими неорганічними речовинами, з використанням сполучних речовин чи без них, і без будь-якого іншого покриття, у тому числі з пофарбованою, декорованою поверхнею або з друківаним зображенням, у рулонах або в аркушах
4821000000	Етикетки з паперу або картону будь-які, друковані чи ні

Часткові індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах

	Одяг, тканина та взуття
3926200000	Одяг та додаткові речі (включаючи рукавички) — пристосування до меблів, транспортних засобів тощо
4202000000	Саквояжі, чемодани, дорожні дамські сумки-чемоданчики для косметики і речей туалету, кейси для документів, портфелі, шкільні ранці, футляри для окулярів, біноклів, фото- та кіноапаратів, для музичних інструментів, зброї, кобура та аналогічні футляри; сумки дорожні, несесери, рюкзаки, сумочки жіночі, сумки господарські, портмоне, гаманці, футляри для географічних карт, портсигари, кисети, сумки для робочих інструментів, сумки спортивні, футляри для пляшок, пудрениці, скриньки для ювелірних виробів, футляри для різальних предметів та аналогічні речі, виготовлені з натуральної або композиційної шкіри, пластмасових листів або текстильних матеріалів, вулканізованих волокон [фібри] або картону, або з покриттям всієї поверхні чи її частин з цих матеріалів
4203000000	Одяг та речі до одягу, з натуральної або композиційної шкіри
4204000000	Вироби з натуральної або композиційної шкіри, для технічного застосування
4303000000	Одяг з хутра та речі до одягу з хутра та інші пушно-хутрові вироби
4304000000	Хутро штучне та вироби з нього
5007000000	Тканини з шовку або з відходів шовку
Група 60	Трикотажні полотна
Група 61	Одяг та додаткові речі до одягу, трикотажні
6201000000	Пальта, дощовики, плащі, анораки (спортивні непромокальні куртки з застібною — «блискавкою»), куртки для чоловіків або хлопців, крім виробів товарної позиції 6203
6202000000	Пальта, дощовики, плащі, анораки (спортивні непромокальні куртки із застібною — «блискавкою»), куртки та подібні вироби для жінок або дівчат, крім виробів товарної позиції 6204
6203000000	Костюми або трійки (двойки), комплекти, піджаки, штани, комбінезони з бретельками, бриджі та шорти (крім купальних), для чоловіків або хлопців
6204000000	Костюми дамські англійські, комплекти, жакети, сукні, спідниці, спідниці-штани, штани, комбінезони з бретельками, бриджі та шорти (крім купальних), для жінок або дівчат
6205000000	Сорочки та сорочки з короткими рукавами, для чоловіків або хлопців
6206000000	Блузки, сорочки та сорочки з короткими рукавами, для жінок або дівчат
6207000000	Майки, труси, кальсони, сорочки нічні, піжами, халати купальні, домашні та аналогічні вироби, для чоловіків або хлопців
6208000000	Майки та сорочки, комбінації або чохла до суконь, спідні спідниці, труси, сорочки нічні, піжами, пеньюари, халати купальні, домашні та подібні вироби, для жінок або дівчат
6209000000	Дитячий одяг та додаткові речі до одягу
6210000000	Одяг промислового виробництва з матеріалів товарної позиції 5602, 5603, 5903, 5906 або 5907
6211000000	Костюми спортивні (тренувальні), комбінезони та комплекти лижні, майки, труси та плавки купальні; інший одяг
6212000000	Бюстгальтери, пояси, корсети, підтяжки, пояси з підв'язками, круглі підв'язки та подібні вироби та їх частини, трикотажні або нетрикотажні

6213000000	Хусточки та носові хусточки
6214000000	Шалі, шарфи, хустки, кашне, мантилі, вуалі і вуалетки та подібні вироби
6215000000	Краватки, краватки-метелики та хустки-краватки
6216000000	Рукавички, мітенки та рукавиці
6217000000	Додаткові речі до одягу промислового виробництва інші; частини одягу або додаткових речей до одягу, крім виробів товарної позиції 6212
6401000000	Водонепроникне взуття з підшвою і верхом із гуми або полімерного матеріалу, який прикріплюється до підшви і не з'єднується з нею нитковим, шпильковим, гвіздковим, гвинтовим або подібним способом
6402000000	Інше взуття на підшві та з верхом із гуми або полімерних матеріалів
6403000000	Взуття на підшві з гуми, полімерних матеріалів, натуральної чи композиційної шкіри та з верхом з натуральної шкіри
6404000000	Взуття на підшві з гуми, полімерних матеріалів, натуральної або композиційної шкіри та з верхом з текстильних матеріалів
6405000000	Інше взуття
Група 65	Головні убори та їх частини

	Коштовності та монети
7101000000	Перли природні або культивовані, оброблені або необроблені, підібрані або непідібрані, але не нанизані, неоправлені і незакріплені; природні або культивовані перли, тимчасово нанизані для зручності транспортування
7102000000	Діаманти, оброблені або необроблені, але неоправлені і незакріплені
7103000000	Дорогоцінне каміння (крім діамантів), оброблене або необроблене, підібране або непідібране, але не нанизане, неоправлене і незакріплене; дорогоцінне каміння (крім діамантів), непідібране і тимчасово нанизане для зручності транспортування
7104000000	Дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння синтетичне чи реконструйоване, оброблене або необроблене, підібране або непідібране, але не нанизане, неоправлене і незакріплене; непідібране синтетичне або реконструйоване дорогоцінне або напівдорогоцінне
7105000000	Кришка та порошок з природного або синтетичного дорогоцінного або напівдорогоцінного каміння
7106000000	Срібло (включаючи срібло з гальванічним покриттям з золота або платини), у необробленому або напівобробленому вигляді, або у вигляді порошку
7107000000	Утєтали недорогоцінні, плаковані сріблом, напівоброблені
7108000000	Золото (включаючи золото, плаковане платиною), необроблене, напівоброблене або у вигляді порошку
7109000000	Метали недорогоцінні або срібло, плаковані золотом, необроблені або напівоброблені
7110000000	Платина необроблена, напівоброблена або у вигляді порошку
7112000000	Зідходи або брухт дорогоцінних металів або металів, плакованих дорогоцінними металами; інші відходи або брухт з вмістом дорогоцінних металів або сполук дорогоцінних металів, використовувані, головним чином, для вилучення дорогоцінних металів
7113000000	Ювелірні вироби та їх частини з дорогоцінних металів або з металів, плакованих або дубльованих дорогоцінними металами
7114000000	Вироби майстрів золотих і срібних справ та частини цих виробів з дорогоцінних металів або металів, плакованих чи дубльованих дорогоцінними металами
7115000000	Інші вироби з дорогоцінних металів або металів, плакованих або дубльованих дорогоцінними металами
7116000000	Вироби з природних або культивованих перлів, з дорогоцінних або напівдорогоцінних природних, штучних чи реконструйованих каменів
7117000000	Біжутерія
7118000000	Монети

	Інші ремісницькі об'єкти
4420000000	Вироби дерев'яні мозаїчні та інкрустовані; шкатулки, коробки для ювелірних та аналогічних виробів; дерев'яні статуетки та інші декоративні вироби; дерев'яні меблі, що не належать до групи 94
Група 58	Спеціальні тканини; тканини з прошивним ворсом; мережива; гобелени; оздоблювальні матеріали; вишивка
6702000000	Штучні квіти, листя, плоди та їх частини; вироби, виготовлені з штучних квітів, листя або плодів
9601000000	Кістка слонова оброблена, кістка, панцир черепаховий, роги тварин, корали, перламутр та інші матеріали тваринного походження для різьблення, оздоблення та вироби з цих матеріалів (включаючи вироби, вироблені формуванням)

	Меблі
9602000000	Матеріали рослинного або мінерального походження для різьблення, оздоблення та виробу з цих матеріалів; вироби, виліплені або вирізані з воску, парафіну, стеарину, рослинних лаків та природних смол, пластиліну та інші виліплені або вирізьблені вироби, не включені до інших груп; оброблений м'який желатин (крім желатину товарної позиції 3503) і вироби з м'якого желатину
1401000000	Матеріали рослинного походження, використовувані головним чином для плетіння або виробництва матів (наприклад, бамбук, індійська тростина, тростина, очерет, лоза, рафія, очищена, відбілена або пофарбована солома злаків, липове лико)
1402000000	Матеріали рослинного походження, використовувані головним чином для набивання меблів (наприклад, капок, рослинні волокна, морська трава), у тому числі у вигляді полотен з підосновою з інших матеріалів чи без неї
9401000000	Меблі для сидіння (крім включених до товарної позиції 9402), які перетворюються або не перетворюються на ліжка, та їх частини
9403000000	Інші меблі та їх частини
9404000000	Основи матрацні для ліжок; постільні речі тощо (наприклад, сінники, покривала, перини, диванні подушки, пуфи, подушки), з пружинами або заповнені будь-якими матеріалами, чи вироблені з пористої гуми або з пластичних матеріалів, з покриттям чи без покриття

	Товари для дому, фарфор та скло
6911000000	Посуд столовий, кухонний, господарські товари або інші туалетні вироби, з фарфору
6912000000	Посуд столовий, кухонний, господарські товари або інші туалетні вироби, з кераміки, крім фарфорових
6913000000	Статуетки та інші декоративні керамічні вироби
6914000000	Інші керамічні вироби
7013000000	Посуд столовий, кухонний, предмети туалету, канцелярське приладдя, вироби для оздоблення житла або аналогічні вироби із скла, крім виробів товарної позиції 7010 або 7018
7018000000	Намистини скляні, вироби, що імітують природні або культивовані перли, дорогоцінне каміння та аналогічні вироби із скла, крім біжутерії; скляні очі, крім протезів; статуетки та інші декоративні вироби із скла, вироблені за допомогою складувної трубки, крім біжутерії; скляні мікро сфери діаметром не більш як 1 мм
7006000000	Скло товарних позицій 7003, 7004 або 7005, гнуте, грановане, гравіроване, свердлене, емальоване або оброблене іншим способом, але не оправлене і не комбіноване з іншими матеріалами
7016000000	Блоки для брукування, плитка, цегла, кахлі, черепиця тощо, з пресованого або литого скла, армованого чи ні, для будівництва або споруд; кубики, квадратики та інші шматочки скла, на основі чи без неї, для мозаїк або інших аналогічних оздоблень; скло для вітражів; скло пористе або піноскло у блоках, панелях, пластинах тощо
7018000000	Намистини скляні, вироби, що імітують природні або культивовані перли, дорогоцінне каміння та аналогічні вироби із скла, крім біжутерії; скляні очі, крім протезів; статуетки та інші декоративні вироби із скла, вироблені за допомогою складувної трубки, крім біжутерії; скляні мікро сфери діаметром не більш як 1 мм

	Шпалери та килими
Група 57	Килими та інші текстильні покриття для підлоги
4814000000	Шпалери та аналогічні настінні покриття; папір прозорий для вікон

	Іграшки та комп'ютерні ігри
9501000000	Іграшки колісні для катання дітей (наприклад, триколісні велосипеди, самокати, педальні автомобілі); лялькові коляски та візки
9502000000	Ляльки, які зображають людей
9503000000	Інші іграшки; моделі зменшеного розміру та аналогічні моделі, діючі чи недіючі; головоломки різного роду
9504000000	Вироби для атракціонів, настільні або кімнатні ігри, включаючи столи для ігор у пінбол, більярд, спеціальні столи для казино та автоматичне обладнання для кегельбану

	Музеї
9705000000	Колекції та предмети колекціонування зоологічні, ботанічні, з мінералогії, анатомії або предмети для таких колекцій, що становлять історичний, археологічний, палеонтологічний, етнографічний чи нумізматичний інтерес
9706000000	Предмети антикваріату віком понад 100 років

Класифікація послуг зовнішньоекономічної діяльності

Ключові індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах
92.4 Послуги агентств друку
22 Послуги у видавничій справі, поліграфічній промисловості та у відтворенні друкованих матеріалів
92.3 Послуги, пов'язані з іншою розважальною діяльністю
92.1 Послуги, пов'язані з діяльністю у сфері кінематографії та відеопродукції
71.4 Послуги з прокату речей особистого користування та побутових товарів
92.2 Послуги, пов'язані з діяльністю у сфері радіомовлення та телебачення
64.2 Послуги зв'язку
74.8 Послуги, надавані переважно юридичним особам
72.1 Консультаційні послуги з питань інформатизації
72.2 Послуги, пов'язані із створенням програмного забезпечення
72.4 Послуги, пов'язані з роботою з базами даних
72.3 Послуги з оброблення даних
74.4 Послуги, пов'язані з рекламою
Взаємозалежні індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах
32.1 Послуги у виробництві деталей електронного устаткування
32.2 Послуги у виробництві апаратури для трансляції і ретрансляції передач
32.3 Послуги у виробництві апаратури для записування і відтворювання звуку та зображення
71.3 Послуги, пов'язані із здаванням під найм інших машин та устаткування
30 Послуги у виробництві канцелярських та електронно-обчислювальних машин
36.3 Послуги у виробництві музичних інструментів
33.4 Послуги у виробництві оптичного та фотографічного устаткування
21 Послуги у виробництві паперу, картону і виробів з них
Часткові індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах
18 Послуги у виробництві готового одягу та хутра
17 Послуги у текстильній промисловості
19 Послуги у виробництві шкіри та шкіряного взуття
36.2 Послуги у виробництві ювелірних та інших прикрас
36.1 Послуги у виробництві меблів
26 Послуги у виробництві інших неметалевих мінеральних виробів
20 Послуги в обробленні деревини та виробництві виробів з деревини
28 Послуги, пов'язані з обробленням металу
36.5 Послуги у виробництві ігор та іграшок з усіх видів матеріалів
74.2 Послуги, пов'язані з діяльністю у сфері архітектури та цивільного будівництва
45.43 Послуги з покриття підлоги і стін
45.45 Послуги пов'язані з іншими роботами з завершення будівництва
92.5 Послуги, пов'язані з іншою діяльністю у сфері культури

Класифікація видів економічної діяльності

Ключові індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах	
Преса та література	22.11 Книговидавнича справа
	22.12. Видання газет
	22.13. Видання журналів та інших періодичних публікацій
	22.15. Інші види видавницької діяльності
	22.21 Друкування газет
	22.22. Поліграфічна діяльність, не віднесена до інших угруповань
	22.23 Палітурна та оздоблювальна справа
	22.24 Виробництво друкарських форм
	22.25 Інші послуги, пов'язані з поліграфічним виробництвом
	51.47.2 Оптова торгівля паперовими виробами, книгами, газетами та іншими періодичними виданнями
	52.47 Роздрібна торгівля книгами, газетами та паперовими товарами.
	52.5 Роздрібна торгівля уживаними товарами в магазинах
	71.40. Прокат особистих та побутових товарів
	74.83 Секретарські послуги, послуги з перекладу та експедиторська робота
	74.84. Інші послуги, надавані юридичним особам та не віднесені до інших угруповань
	92.31. Діяльність в сфері драматичного мистецтва та музики
	92.40. Агентства друку
	92.51 — Діяльність бібліотек
Музика, театр, опера	22.14. Випуск звукозаписів
	22.31. Тиражування записів на магнітних носіях
	51.43. Оптова торгівля електропобутовими приладами та радіотелевізійними товарами
	52.45 Роздрібна торгівля електропобутовими приладами і радіотелевізійними товарами
	71.40. Прокат особистих та побутових товарів
	74.84. Інші послуги, надавані юридичним особам та не віднесені до інших угруповань
	92.31. Діяльність в сфері драматичного мистецтва та музики
	92.32 Діяльність залів для глядачів
	92.33 Діяльність атракціонів та луна-парків
	92.34 Різні видовищні заходи
	92.72. Інша діяльність у сфері відпочинку та розваг
кінофільми та відеограми	22.32 Тиражування відеозаписів
	51.43. Оптова торгівля електропобутовими приладами та радіотелевізійними товарами
	71.40. Прокат особистих та побутових товарів
	74.84. Інші послуги, надавані юридичним особам та не віднесені до інших угруповань

	92.11. Виробництво фільмів
	92.12. Розповсюдження фільмів
	92.13. Демонстрація кінофільмів
	92.31. Діяльність в сфері драматичного мистецтва та музики
Радіо та телебачення	92.2 Діяльність у сфері радіомовлення та телебачення
	64.2. Зв'язок
	71.34. Здавання у найм інших машин
Фотографія	74.81. Діяльність у сфері фотографії
Програмне забезпечення та бази даних	
	22.33. Тиражування записів програмного забезпечення комп'ютерів
	52.48.1. Роздрібна торгівля комп'ютерами та програмним забезпеченням
	72.10. Консультації, що пов'язані із застосуванням програмного забезпечення
	72.20 Створення програмного забезпечення
	72.30. Обробка даних
	72.40. Робота із базами даних
Образотворче мистецтво	74.84 Інші послуги, надавані юридичним особам та не віднесені до інших угруповань
	92.31. Діяльність в сфері драматичного мистецтва та музики
	92.52. Збереження історичної спадщини
Рекламні послуги	74.4. Реклама
Організації колективного управління	91.12. Професійні організації
Взаємозалежні індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах	
Виробництво, оптовий та роздрібний продаж телевізорів,	32.3. Виробництво апаратури для записування та відтворення звуку та зображення
радіо, відеомагнітофонів, СД плеєрів, DVD плеєрів, касетних	51.43 Оптова торгівля електропобутовими приладами та радіотелевізійними товарами
плеєрів, обладнання для електронних ігор, та інше подібне	52.45 Роздрібна торгівля електропобутовими приладами і радіотелевізійними товарами
обладнання	71.40. Прокат особистих та побутових товарів
	30.02. Виробництво електронно-обчислювальної техніки
Виробництво, оптовий та	51.64.1 Оптова торгівля комп'ютерами та офісною технікою
роздрібний продаж (продаж та прокат) комп'ютерів та обладнання	52.48.1. Роздрібна торгівля комп'ютерами та програмним забезпеченням
	71.33. Здавання у найм офісної техніки та комп'ютерів
Виробництво, оптовий та роздрібний продаж (продаж та прокат) музичних інструментів	36.3. Виробництво музичних інструментів
	51.47.9 Оптова торгівля побутовими товарами, не віднесеними до інших угруповань
	52.45. Роздрібна торгівля електропобутовими приладами і радіотелевізійними товарами
	71.40. Прокат особистих та побутових товарів
	33.4. Виробництво оптичного та фотографічного устаткування

Виробництво, оптовий та роздрібний продаж (продаж та прокат) фотографічного та кінематографічного обладнання	51.47.9 Оптова торгівля побутовими товарами, не віднесеними до інших угруповань
	52.48.3 Спеціалізована роздрібна торгівля фотографічною, оптичною і точною технікою
Виробництво, оптовий та роздрібний продаж чистих носіїв	24.65 Виробництво засобів для аудіо- та відеозапису
Виробництво, оптовий та роздрібний продаж паперу	21. Виробництво паперу та картону
	29.55 Виробництво машин для виробництва паперу та картону
Не присвячені допоміжні індустрії, що базуються на авторському праві і суміжних правах	
	Секція G Оптова й роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами; послуги з ремонту
	Секція I Транспорт

**Промислова власність
в інноваційній економіці України:
ефективність застосування
законодавства та державного
регулювання**

**Матеріали виїзних слухань
у Комітеті Верховної Ради України
з питань науки і освіти**

5 жовтня 2009 р.

Стенограма засідання
5 жовтня 2009 р.,
м. Дніпропетровськ, Університет економіки та права,
зала Нобелівських лауреатів

Веде засідання Голова Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти В. І. ПОЛОХАЛО

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, шановні пані і панове! Я голова Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України Володимир Іванович Полохало. Дозвольте привітати всіх присутніх, учасників комітетських слухань і запрошених та розпочати нашу роботу.

Хочу сказати, що питання, яке ми сьогодні будемо розглядати: «Промислова власність в інноваційній економіці України: ефективність застосування законодавства та державного регулювання», надзвичайно актуальне і важливе, і це розуміють всі присутні. Ви знаєте, що інтелектуальна власність тримається, так би мовити, на двох китах: авторські та суміжні права і промислова власність. Якщо з авторських і суміжних прав ми вже проводили комітетські слухання, прийняті певні рішення, є ціла низка законопроектів у Верховній Раді, тільки у цьому році сім законопроектів, як результат нашої діяльності, то що торкається промислової власності, її ролі в інноваційній економіці, не просто промислової, а ролі в інноваційній економіці, і з точки зору загальної ситуації законодавства і державного регулювання, то це вперше за всю історію пострадянської України ми це питання розглядаємо. Воно розглядається у відповідності з нашим планом роботи Комітету з питань науки і освіти, яке ми на початку липня ухвалили саме у контексті парламентських слухань «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів», які відбулися 17 червня цього року. Ви знаєте, було близько 2 мільйонів слухачів і глядачів, в якому брали участь і Харків безпосередньо, і Дніпропетровськ. Я відразу хочу подякувати ректору Дніпропетровського університету економіки та права Холоду Борису Івановичу за активну участь з Дніпропетровська у тих парламентських слуханнях.

І оскільки, говорячи про стратегію інноваційного розвитку, яка була розроблена Академією наук, вже видано матеріали парламентських слухань

і різні документи (вони буквально сьогодні, завтра, будуть розміщені на сайті Верховної Ради, Кабінету Міністрів). Вони викликали надзвичайно великий інтерес, хоч би тому, що наша країна єдина серед багатьох держав, яка не має стратегії, і ми рухалися з 91-го без стратегії інноваційного розвитку. Передбачається, що ми найближчим часом, як тільки буде розблокована робота Верховної Ради України, внесемо вже доопрацьований представниками науки, Академії наук, тими, хто розробляв цю стратегію, представниками бізнесу і влади, наукової громадськості, ми внесемо це на розгляд. І там чільне місце займають, звичайно, проблеми інтелектуальної власності і зокрема промислової власності, формування ринку інтелектуальної власності, оскільки інтелектуальна власність — рушій інноваційності.

Ось чому цілком логічним було рішення комітету провести виїзні (це було одноголосне рішення комітету, у нас представники шести політичних партій) комітетські слухання саме в Дніпропетровську. І це зрозуміло, адже, якщо ми говоримо про науково-технічний потенціал, то основне його ядро розміщено в Києві, Дніпропетровську, Харкові і в Донецьку. Практично ці чотири регіони дають 60 відсотків загальної кількості заявок на винаходи і корисні моделі. І логічним є саме виїзні засідання наші комітетські. Але треба сказати, для всіх абсолютно зрозуміло, це банальність, але ж сьогодні, як показала світова криза, для України сьогодні є це надзвичайно важливим. Практично від того, як ми будемо розв'язувати в цій царині — в інноваційній економіці, інтелектуальній власності — проблеми, ми можемо забезпечити себе від негативних наслідків кризи. Тому, що ми потерпаємо найбільше від кризи, тому що з 91-го року інноваційність, інтелектуальна власність не були пріоритетом державного розвитку. Ті країни, як показала криза — це перший урок кризи, — які зробили ставку на інноваційну економіку, на інтелектуальну власність, ті країни потерпають і ті підприємства потерпають набагато менше від кризи або майже зовсім її не помічають.

От тут нам і потрібно сьогодні, в контексті уже проекту Стратегії інноваційного розвитку, розглянути у тому числі і питання промислової власності.

На жаль, оці всі 20 років в державі не створювалося для цього необхідних умов. Але не те, що умови... Якщо немає бачення інноваційної культури і розуміння, які є в розвинутих країнах світу, то не можуть створюватися і умови. І тому в нас немає належного ринку інтелектуальної власності і ринку наукоємних технологій і конкурентної продукції.

А надія на те, я сьогодні вже сказав журналістам, сподівання, які були на початку 90-х років, що ринок сам по собі і приватизація автоматично зроблять виробництво, економіку конкурентоспроможною, не виправдалися або виправдалися з точністю до навпаки, тому що насправді у нас важко назвати приклади модернізованих на сучасних технологічних засадах підприємств. Власники викупили чотири п'ятих колишньої соціалістичної так званої власності і виснажували основні фонди, замість того, щоб її модернізувати, впроваджувати нові технології, ноу-хау і таке інше. І тому сьогодні вони мають величезні збитки, оскільки їх продукція сировинна, хімічна, видобувна і таке інше, неконкурентоспроможна, тому що вона дорожча і гірша за якістю. Ось вам урок. 20 років. Науковці обивали пороги, зверталися до них, але бізнес повернувся спиною до науковців, винахідників, раціоналізаторів, інноваторів. І тепер по ньому це вдарило бумерангом.

Сьогодні поступово приходить усвідомлення, що треба повертатися до інновацій. І ви знаєте, що ми вже проводили комітетські, парламентські слухання, ще в 2007 р. ми ініціювали це: «Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування». Їх матеріали, рекомендації розміщено на сайтах. От Біла книга «Інтелектуальна власність в інноваційній економіці України», вона містить ці матеріали, є на сайті Комітету, я не буду повторюватись. Вийшла і друга Біла книга «Інтелектуальна власність в інноваційній економіці України» (Парламентське видавництво), яка підготовлена вже науковцями і громадськістю, а не Комітетом. Теж є на сайті комітету, ви добре обізнані. Зараз готується четверта. От три за півтора-два роки нашої роботи в комітеті.

Ми прагнемо у цій дискусії вийти на конкретні рішення, і ціла низка законів, які вже знаходяться у Верховній Раді, свідчить про ефективність такої роботи. Адже це законодавчий орган влади. Я вже говорив про те, щоб ми двічі проводили комітетські слухання з авторських і суміжних прав.

І ось 8 липня одногосно затвердили рекомендації комітетських слухань, на підставі яких Прем'єр-міністром України Юлією Володимирівною Тимошенко дані відповідні доручення. Хочу відразу сказати, що у нас тісна взаємодія з керівництвом уряду. Немає лише взаємодії з нижчою ланкою: деякі міністри і ще нижче, що цікаво. А на рівні керівництва розуміння встановлюється, і представники

уже, і в тому числі великого капіталу, олігархічного, починають усвідомлювати цю проблематику, і у нас уже налагоджуються перші контакти з бізнесом, яких зовсім не було до цього.

Значить, це гарні ознаки, які говорять про те, що роль комітетських слухань саме полягає в тому, щоб максимально вивчити, системно проаналізувати законодавче поле, механізм його застосування у напрямку активізації створення та ефективного застосування об'єктів інтелектуальної, і перш за все, промислової власності, і бути відвертими в нашій розмові.

Вітаю ще раз з початком нашої роботи всіх присутніх, особливо організаторів цього заходу. Це керівництво Дніпропетровської обласної державної адміністрації, мерії, керівництво Дніпропетровського університету економіки та права, у приміщенні якого ми зібралися. І приємно, що в цьому залі є представники науково-технічної громадськості, і промисловості, і освіти, і інноваційної сфери. Тобто в нас можуть відбутися, сподіваюсь на це, продуктивні і конструктивні комітетські слухання. А далі за практикою, у всіх вас є інформаційні матеріали і проект рекомендацій, які підготувала створена комітетом робоча група. Вони доопрацьовуються і на найближчому засіданні Комітету ми будемо розглядати, обговорювати і затверджувати ці рекомендації, з тим, щоб вони стали основою для подальших дій.

А зараз я хотів би надати слово для привітання заступнику міського голови міста Дніпропетровська — Малещику Володимирі Адамовичу.

МАЛЕЩИК В. А.

Уважаемые присутствующие, уважаемый президиум, от всей души я передаю вам приветствие от мэра города, от всего депутатского корпуса городского совета города Днепропетровска и от Днепропетровской области по поводу большого серьезного мероприятия, которое проводится сегодня. Недавно Парламентские слушания проводились, а теперь конкретные слушания Комитета Верховной Рады Украины по вопросам науки и образования. А тема для Днепропетровщины, наверное, одна из главнейших. По той причине, что почему-то у народа и у руководителей сложилось впечатление, что интеллектуальная собственность — это выше всего. А тема сегодняшних слушаний — это промышленная собственность. Это, мол, вторичное.

Хотя мы, промышленники, в первую очередь с этим столкнулись, начиная с товарных знаков, а также собственностью на документацию, поскольку всем известно, что документация разрабатывалась в условиях Советского Союза, а распределялась затем по промышленным предприятиям. А наш регион действительно является источником собственности интеллектуальной, промышленной всей, по той причине, что здесь сосредоточены мощнейшие предприятия, крупнейшие учебные заведения, где разрабатываются самые последние достижения.

Тема, обсуждаемая сегодня, очень важна, большая тема, очень интересная. От всей души желаем вам успеха в работе. И чтобы эти слушания закончились разработкой нормативной документацией, которая бы помогла промышленникам, в первую очередь, промышленникам дать новый этап развития. Спасибо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Надаю також слово для привітання ректору Дніпропетровського університету економіки та права, доктору економічних наук, професору Борису Івановичу Холоду.

ХОЛОД Б. І. Щиро дякую, шановний Володимире Івановичу, шановні члени Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, шановні колеги! Я від імені колективу Університету економіки та права, (я бачу тут колег, ректорів), я і від імені ректорів теж, якщо Олександр Єгорович дозволить, (а він дозволить це) — це привітання Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, тому що ми раді бачити на Дніпропетровщині в цілому наш рідний Комітет, який узагальнює питання і нормує питання вищої школи, в цілому вищої освіти. Тому нам приємно бачити, звичайно мені приємно від колективу Університету економіки та права, від 80-тисячного колективу студентів, професорсько-викладацького складу університету у цій залі Нобелівських лауреатів привітати, тому що це зала науки, освіти всього нашого колективу.

Ми розуміємо про що йде мова сьогодні в державі і протягом останніх років. Комітетом Верховної Ради України з питань науки і освіти продукуються саме ті питання, які повинні бути в суспільстві і в державі в основі своїй.

І дуже приємно сказати про це, Володимире Івановичу, що і питання, які обговорювались 17-го червня цього року, і під час Парламентських слухань у Верховній Раді України ми тут, у цій залі, теж брали участь і виступали. І хочу зазначити, що і наш Університет економіки і права, і всі вищі навчальні заклади нашого регіону, ми в цьому спрямуванні і те що ми сьогодні будемо обговорювати проблеми промислової власності в інноваційній економіці в Україні, ефективності застосування законодавства і державного регулювання, це питання стосується всіх, і промислових підприємств, і вищих навчальних закладів.

Тому, що ми у своєму плані, як у науковому, ми переходимо сьогодні на новий формат підготовки кадрів, за якими спеціалізуємося, в основі своєї економіка. Я недавно повернувся із поїздки по деяких вищих навчальних закладах і знайшов підтримку в тому, що сьогодні треба формувати випускника вищого навчального закладу так, щоб його компетенція на виході з вищого навчального закладу була в першу чергу науково спрямованою. Тоді можна говорити про ту конкурентність, яку сьогодні ми будемо нести через 3, 4, 5 років вищих навчальних

закладів не тільки в Європі, а й у світі. Ми зіткнулися з цією проблемою, коли почали переходити на європейські і світові стандарти в нашому університеті.

Тому на 21 травня 2010 року ми запросили громадськість університетів нашої планети для обговорення головної думки — Економіка XXI століття: цикли та кризи. І будемо, зокрема, обговорювати ті питання, які ми сьогодні обговорюємо на виїзному засіданні. Інноваційні питання, як стратегія виходу із будь-якої кризи тієї чи іншої держави, цього чи іншого суспільства.

Я зустрічався з Джозефом Стігліцом — Нобелівським лауреатом з економіки, з іншими Нобелівськими лауреатами. Вони пообіцяли, що 21 травня будуть у нашому університеті. Вперше в практиці вищих навчальних закладів України, Європи ми організували світову економічну олімпіаду для студентів, аспірантів. Це теж хороша справа. Ми проводимо її тому, щоби студенти, молоді науковці вищого навчального закладу брали участь у тих заходах, які сьогодні потрібно для інновацій, а це — наука і освіта на базі науки.

Від щирого серця я вітаю всіх учасників, Володимире Івановичу, і бажаю хорошого настрою і творчої наснаги.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Борис Іванович.

Я хотів також представити доктора економічних наук, кандидата технічних наук, народного депутата України, професора і заступника голови Комітету з питань науки і освіти, який курує це питання в нашому Комітеті, Степана Антоновича Давимуку. Це його ділянка, його напрямок діяльності в нашому комітеті. І керівника секретаріату нашого комітету, кандидата педагогічних наук Бориса Григоровича Чижевського.

Тут, в залі, знаходяться члени нашого комітету, два депутати, попри різні політичні обставини, мають ще з'явитися, Степан Антонович Давимука зі Львова прибув буквально за 5 хвилин до початку. Так що, я думаю, ми можемо починати нашу роботу.

Щодо регламенту. Для доповіді по темі слухань пропонується надати за традицією, як в нашому комітеті, 20–25 хвилин. Після доповіді виступи до 5 хвилин, роботу планується закінчити о 17 годині і працювати без перерви. Є інші пропозиції? Якщо немає, то почнемо. Вам роздані матеріали: це інформація щодо стану справ у сфері промислової власності, яку підготовлено комітетом на основі матеріалів міністерств, відомств і Академії наук та проект рекомендацій слухань, які маємо обговорити. За результатами обговорення рекомендації будуть доопрацьовані і розглянуті на черговому засіданні комітету. Щодо виступаючих. Попередньо на виступи записалося 25 осіб. Три місяці апарат нашого комітету готував ці слухання. На сайті Верховної Ради України було оголошення, всі, хто бажав взяти в них участь чи у вигляді участі в робочій групі, чи виступити, чи подати відповідні матеріали, мав змогу це

зробити. Звичайно, 3 місяці — це не такий вже великий термін, але, вважаю, було достатньо часу для того, щоб можна було заявити про свої сентенції відносно цієї проблеми і своєї ролі в цьому.

Можна подавати записки до президії. Звичайно, хотілося, щоб виступи були по суті проблематики, конкретні, з чіткими пропозиціями, в основі яких має бути проект рекомендацій. Тому що ми будемо їх на Комітеті розглядати і затверджувати, і бути при цьому об'єктивними. І дуже важливо, оскільки в нас проходить дискусія, ми вислуховуємо на нашому Комітеті будь-яку точку зору. Головне, щоб в основі була об'єктивна інформація, ось такий план нашої роботи. Інакше кажучи, ідеться не просто про обговорення, порядок проведення комітетських слухань чітко визначено Регламентом Верховної Ради України і Законом «Про Комітети Верховної Ради України». Рекомендації, якщо затверджуються, є обов'язковими для виконавчої влади. Вони мають виконуватися. От в цьому сенс нашої сьогоднішньої розмови. Дозвольте приступити до доповіді.

Отже, шановні учасники комітетських слухань! Думаю, для всіх тут очевидним є, що конкурентоспроможність і стабільне зростання визначається сьогодні тільки виваженою державною політикою у сфері інноваційної діяльності і охорони промислової власності.

Об'єкти промислової власності в розвинутих країнах ціняться вище, ніж природні багатства, інновації вище, ніж інвестиції, у пріоритетах факторів економічного зростання. І якраз світовий досвід і свідчить, що результативна система охорони прав промислової власності має стати дієвим інструментом, або навіть основним інструментом розвитку промисловості, шляхом нарощування запасів технологічних знань та їх обміну між країнами. Я змушений все-таки назвати ще раз (це є в документах і матеріалах ось цієї книги, в офіційних документах Кабінету Міністрів, Концепції розвитку національної інноваційної системи), що у відповідності з рейтингом Всесвітнього економічного форуму (це женевський форум, найбільш авторитетний) Україна серед 134 країн світу зайняла у 2009 році у сфері формування факторів інноваційного розвитку 52 місце, за оснащенням сучасними технологіями — 65-те, у сфері захисту прав інтелектуальної власності — 114 місце, 114 місце! Все, крапка. Ось де ми опинилися з 1991 року.

І це свідчить про неефективне використання власного інноваційного потенціалу, перетворення України в державу, яка експортує сировинні ресурси з незначною часткою доданої вартості, та виникнення загрози економічній та національній безпеці. Проблеми, що є предметом сьогоднішньої розмови, обговорюються в Україні останні два-три роки дуже активно. Їм були присвячені, зокрема, декілька парламентських та комітетських слухань. За їх підсумками Верховною Радою України були прийняті відповідні рекомендації, на виконання яких Кабінет

Міністрів давав конкретні доручення органам виконавчої влади. Вийшли книги: Біла книга — 1, Біла книга-2 — з детальним аналізом цих проблем, а також Стратегія інноваційного розвитку України. Аналіз інформації Кабінету Міністрів, Національної та галузевих академій наук України, міністерств і відомств, судових та правоохоронних органів, статистичних даних про хід виконання рішення свідчать, що центральними органами виконавчої влади здійснено ряд заходів щодо виконання рекомендацій парламентських слухань і розвитку інноваційної діяльності, підвищення рівня охорони та захисту прав промислової власності.

На парламентських слуханнях 17 червня, де промислова власність була дуже важливою складовою частиною, практично там четверта частина уряду була присутня, хоч в цей час було засідання уряду. В матеріалах, виданих за підсумками парламентських слухань, є передмова Прем'єр-міністра, вона планувала виступити, однак два візити зарубіжних колег, міністрів не дали можливості їй це зробити. Хочу зазначити, що це був серйозний знак з боку уряду в бажанні працювати разом із Верховною Радою України і Комітетом з питань науки і освіти.

Хочу зауважити, що хоча є політична воля більшості депутатів Верховної Ради України, і Комітет, який ініціює і формує цю політичну волю, і керівництво уряду, однак відбуваються значні зволікання з реалізацією багатьох доручень керівництва Кабінету Міністрів, які торкаються інноваційних заходів, що передбачені різними програмами і нашими рекомендаціями. Це питання ми також маємо обговорити, зокрема, що торкаються законодавства, оскільки були відповідні рекомендації та доручення суб'єктам законодавчої ініціативи — внести певні закони. Комітет вносив такі законопроекти, і є ціла низка проектів законів на сайті, ви знаєте, які внесли, над багатьма працюємо.

Якщо говорити про правову охорону винаходів, корисних моделей промислових зразків, то коротко скажу про один сюжет. До середини 90-х років Україна мала значний винахідницький потенціал. Майже 40 відсотків усіх винаходів колишнього СРСР були українського походження, 40 відсотків з усього Радянського Союзу, я просто наголошую цю цифру. За кількістю винаходів відносно чисельності населення Україна майже не відставала від лідируючих у цьому плані країн. Ми входили у п'ятірку-сімку європейських країн на початку 90-х років. Проте, як у минулому, так і зараз, Україна стала значно відставати за показником зарубіжного патентування. Причому частина потенційно значимих винаходів, отриманих українськими винахідниками, заявляється в зарубіжних країнах без визначення їх належності до України. Ця фраза така, я шукаю дипломатичну просто форму, як сказати м'яко, що це означає. В економіці України склалися вкрай несприятливі умови не лише для самої винахідницької діяльності, а і для використання винаходів. Винахідництво і

раціоналізаторство втратили свій характер масового руху, що ускладнює перспективні можливості економіки розвиватися інноваційним шляхом.

В останні роки ці умови ще значно погіршилися. Так, за статистикою, за останні п'ять років кількість поданих заявок на винаходи за національною процедурою вітчизняних заявників зменшилась на 31 відсоток. І тут негативну роль зіграла і постанова Кабінету Міністрів України попереднього уряду від 19 вересня 2007 року, коли в 35 разів була збільшена сплата зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти промислової власності. Пагубні наслідки для патентно-ліцензійної діяльності в державі ми маємо сьогодні від однієї цієї постанови. Реалізація цієї постанови гальмує науково-технологічний розвиток, негативно впливає на технологічну та економічну безпеку держави. Такий експеримент дуже дорого обійшовся нашій країні.

Не відповідає потребам забезпечення нової технологічної бази держави та зростанню конкурентоспроможності вітчизняної економіки формування бази чинних патентів на винаходи, оскільки за станом на перше січня цього року кількість 20-річних патентів склала всього близько (і тут фахівці сидять і розуміють, що таке 20-річний патент), всього 23 тисячі таких патентів. Причому із загальної кількості національним заявникам належить не більше половини, або приблизно 210–220 патентів на 1 мільйон населення.

Відсутня система економічних стимулів: податкових, кредитних, страхових щодо створення та комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності з метою формування ринку цих об'єктів. Зокрема, не визначені мінімальні ставки винагороди винахідникам, авторам за використання об'єктів права промислової власності, не запроваджені механізми державної підтримки зарубіжного патентування винаходів, створених за рахунок бюджетних коштів, відсутня методика визначення розміру шкоди, завданої порушенням прав на об'єкти права інтелектуальної власності.

Порівняно з попереднім роком кількість заявок на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, поданих юридичними особами у 2008 році до патентних відомств іноземних держав, зменшилась наполовину. Найбільшу кількість заявок подано до патентного відомства Російської Федерації, майже 85 відсотків, число закордонних патентів зменшилося на 46 відсотків, причому переважна більшість їх отримана також в Роспатенті — 92 відсотки. Оці низькі показники патентування в іноземних країнах свідчать про патентну незахищеність продукції, що експортується з України і обумовлює суттєвий ризик її експорту.

Внаслідок неврегульованості питань комерціалізації та введення в господарський обіг результатів інтелектуальної діяльності з урахуванням оптимального поєднання інтересів їх творців, бізнесу та держави, обсяги нематеріальних активів сьогодні не

перевищують 1,5 відсотки вартості основних засобів, що значно нижче середніх показників в країнах Європейського Союзу, де їх обсяги дорівнюють 50–80 відсотків балансової вартості підприємств і організацій. От цифра: 1,5 відсотки і 50 відсотків. Цього достатньо, щоб зробити висновки.

Я не хочу зупинятися, тому що про це йшлося на парламентських слуханнях попередніх, на двох парламентських слуханнях, що Фонд державного майна, і отримавши доручення, так і не проводить до кінця і не виставляє, і не проводить нормальну оцінку об'єктів права інтелектуальної власності. Практично, продаються одні матеріальні активи, з 1991 року. Все продавалося без урахування. Все, що приватизувалося, без урахування об'єктів права інтелектуальної власності. Якщо враховувалося, то в тіньовий спосіб.

От така бездіяльність тих, хто відповідає за цю сферу, практично призвела до втрати інтелектуальних здобутків у науково-технічній сфері. Я сьогодні журналістам сказав, вони запитали мене, важко зрозуміти, що таке авторські суміжні права, що таке промислова власність. Але я їм сьогодні сказав, що у нас в країні практично відбувся інтелектуаліцид у цій сфері. Якщо такий термін можна використати.

До цього часу в установах, організаціях, підприємствах не проведена інвентаризація винаходів колишнього Радянського Союзу із грифами «Для службового користування» і «Таємно» — близько 250 тисяч, що дають українським заявникам невідзначені особливості їх розсекречування, зняття грифу «ДСК». Враховуючи, що відомості про зазначені винаходи не були офіційно опубліковані, актуальним є розгляд можливостей їх використання, у тому числі перетворення у патенти України з метою комерціалізації. Це вагомий резерв для інноваційного розвитку держави, і про це йшлося на недавніх парламентських слуханнях.

Тривають негативні тенденції у приватизації об'єктів науково-технічної сфери, які продаються практично за безцінь, без урахування вартості нематеріальних активів. Це суперечить статті 7 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні». Приватизація багатьох об'єктів науково-технічної сфери призводить до втрати унікальних напрацювань та наукових шкіл, що формувалися десятиліттями і фактично в повному обсязі вже ніколи не зможуть бути відтворені.

Міністерство освіти і науки України, у межах якого існують департаменти, які за це відповідають, так і не виконали рекомендації щодо розробки проекту Закону про особливості приватизації об'єктів науково-технічної сфери.

Ми отримали інформацію від Служби безпеки, МВС, Головного управління розвідки, Служби зовнішньої розвідки, ці матеріали ми будемо друкувати, безперечно, те, що можна друкувати. За даними Служби безпеки України, ситуація у сфері

виробництва обігу та використання об'єктів промислової власності в Україні, характеризується вкрай негативними тенденціями. Використання окремими керівниками суб'єктів господарювання, передусім, державної форми власності системи охорони інтелектуальної власності з метою особистого збагачення шляхом оформлення охоронних документів, патентів, свідоцтв тощо на об'єкти промислової власності, створені за державні кошти, на приватних осіб та підконтрольні комерційні структури.

Так впродовж 2003–2007 років фізичними особами зареєстровано права промислової власності на елементи та технології використання станцій радіолокаційного стеження «Кольчуга», які були створено за кошти держбюджету. Внаслідок цього ДАК «Топаз» перерахували на користь фізичних осіб близько двох третин прибутку від реалізації зазначених комплексів. Я «Кольчугу» назвав тому, що всі це знають. Таких кольчуг, за даними силових структур, маса. І все це, до речі, було в матеріалах проекту рішення РНБО про захист і охорону інтелектуальної власності, яке розглядалося майже рік тому, 21 листопада минулого року. Наскільки була актуальна проблема, що на РНБО вперше, і під нашим тиском, не буду приховувати, працювала група експертів більше 100 чоловік, підготували проект рішення РНБО з цього приводу, тому що таких кольчуг була маса і не тільки тому.

Вперше за всю історію України, одноголосно проголосоване рішення РНБО, не було введено в дію Указом Президента. Ми — різні депутати, декілька разів зверталися з запитом, які були підтримані залом Верховної Ради України, 344 чоловіки. Ми направляли, чому воно не вводиться в дію Указом одним рядком рішення РНБО з цього приводу. Матеріал там силових структур був гарно представлений. Ми говоримо, що треба там щось доопрацювати в Указі, потім пізніше. І не виконано, практично порушена стаття відповідного закону, Конституції України.

І про РНБО. У нас є рішення РНБО, яке не введено в дію. Відписки отримали з Секретаріату Президента, абсолютно антиконституційні. Ми зараз робимо запит до Конституційного Суду, зібрано 70 підписів депутатів. Чому не введено в дію рішення РНБО, одноголосно проголосоване в листопаді минулого року? Це для того, щоб просто показати значимість проблеми. Адже немає жодного аргументу, щоб не вводити його в дію. Отака негативна практика може набути поширення під час подальшої приватизації. Хоча там залишилося 22 відсотки чи 25 відсотків, за різними оцінками, насамперед під час роздержавлення підприємств стратегічних галузей промисловості, що володіють значними нематеріальними активами, в першу чергу в галузях машинобудування, оборонно-промислового комплексу, ракетно-космічної та хімічної галузей, науково-технологічної сфери тощо. Це 22 відсотки — 25, а ті 80–75 — це вже залишилося в цій от історії.

Непоодинокі випадки видачі свідоцтв на знаки для товарів і послуг, що відтворюють відомі бренди або є схожими до ступеня змішування з успішними торговельними марками («Твікс») суперечить принципам гуманності і моралі, наприклад, Всеукраїнський чемпіонат з пивних видів спорту. Відсутність ефективного контролю за якістю проведення експертизи призводить до чисельних судових позовів, справи по яких розглядаються роками. Запобіжні заходи, що застосовуються судами в таких випадках, паралізують діяльність підприємств, призводять до значних фінансових втрат та людських ресурсів.

Потребує вирішення проблема використання товарних знаків колишнього СРСР. Складна ситуація склалася з експортом вітчизняної кондитерської продукції в Російську Федерацію та Республіку Казахстан. До цих країн заборонено ввіз української продукції, виробленої за уніфікованими рецептурами з назвами, які добре відомі споживачам. Внаслідок цього бюджет України щорічно не отримує мільйони гривень, не буду навіть називати приклади з цього приводу.

Раціоналізаторська діяльність. За роки незалежності України, як я вже зазначав, відбулося катастрофічне зменшення кількості раціоналізаторів, поданих і впроваджених рацпропозицій. Борис Євгенович Патон в передмові до книги «Інтелектуальна власність в інноваційній економіці» — а це спільне з Академією наук видання, — стверджує, що кількість винахідників і раціоналізаторів за цей період зменшилася більше ніж в двадцять разів. Тому загальна кількість, чисельність авторів раціоналізаторських пропозицій сьогодні складає лише 19,6 тисяч чоловік проти 638-ми тисяч у 1989 році. Порахуйте, тут навіть більше виходить, ніж те що я назвав.

На жаль, цього не хочуть розуміти ні в Державному департаменті інтелектуальної власності МОН України, ні в Секретаріаті Кабінету Міністрів України, який зняв з контролю розробку певних документів. Але ми це відновимо, тому що вже була розмова з керівництвом уряду.

Комерційні (фірмові) найменування. Правового регулювання комерційних найменувань на законодавчому рівні в Україні досі практично немає, я маю на увазі нормального правового регулювання, як в інших країнах. Питання охорони і недобросовісного використання комерційних найменувань є предметом судових спорів, розгляду органами Антимонопольного комітету України.

Я називаю деякі моменти, які торкаються промислової власності, як інтелектуальної власності у частині відносин з приводу інтелектуальних продуктів, створених у виробничій та науково-технічній сфері.

Доменні імена. Сьогодні в Україні зареєстровано понад 450 тисяч доменних імен, кожен чотири хвилини в українському Інтернеті з'являється нове доменне ім'я. За оцінками експертів, щорічні обсяги

цього ринку, реєстрація та підтримання чинності, складає 20–25 мільйонів гривень. Відсутністю правового регулювання в цій сфері, недосконалістю

«Правил домена UA» та безконтрольністю з боку відповідних інституцій, які мають за цим слідкувати і уповноважені це робити, користуються недобросовісні реєстратори. Кіберсквотери, користуючись безконтрольністю, а також тим, що така реєстрація не потребує значних фінансових витрат, реєструють на себе значну кількість різноманітних доменних імен, виставляючи їх згодом на продаж або пропонуючи їх власникам відомих знаків для товарів і послуг. Процеси проти українських кіберсквотерів вже розглядаються Арбітражним центром Всесвітньої організації інтелектуальної власності.

Коротко щодо правової охорони зазначень походження товарів. Хоча в Україні, ви знаєте, прийнятий Закон «Про охорону прав на зазначення походження товарів» і розроблені відповідні підзаконні акти, — він практично не працює.

В державному реєстрі України на зазначення походження товарів і прав на використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів зареєстровано лише 6 об'єктів. Неконтрольоване використання цих позначень призводить до розмивання, появи підробок, втрати репутації, довіри до цього унікального національного надбання. Адже географічні зазначення слугують захисту нематеріальних цінностей, таких як: ринкова диференціація, репутація, стандарти якості. Вони є також носіями культурної ідентичності нації, регіону, держави.

Правова охорона селекційних досягнень. За два роки через несплату збору в Україні достроково припинили чинність майнового права майже 1500 сортів рослин. Держсортслужба виконує лише функції реєструючого органу, не здійснюється моніторинг, відсутня інформація щодо ефективності використання сортів рослин, виплати авторських винагород. У статистичному збірнику «Наука та інноваційна діяльність» немає показників щодо видачі охоронних документів на сорти рослин та передачі майнових прав на них.

У галузі тваринництва до цього часу відсутній Закон «Про охорону прав на сільськогосподарські породи тварин». А це унеможливорює визначити правовий статус селекційних досягнень та регулювати майнові і немайнові відносини, які виникають у зв'язку зі створенням, забезпеченням державної правової охорони та використанням високопродуктивних нових порід сільськогосподарських тварин.

Діяльність патентних повірених. Відповідно до Державного реєстру представників у справах інтелектуальної власності нині в нашій державі інтереси громадян в цій сфері представляють 346 патентних повірених. Я беру статистику, яка існує, інша, поправите.

Тут потрібен здійснюватись аналіз їх діяльності і цим має займатися теж Міністерство освіти і науки і відповідний департамент. Моніторинг Державного

реєстру представників у справі інтелектуальної власності не проводиться: він містить недостовірні відомості, дані не оновлюються, адреси багатьох патентних повірених не відповідають дійсності, у переліку знаходяться особи, які давно живуть за кордоном і постійно не проживають в Україні, а також ті, що вже декілька років тому померли.

Я вже один раз зустрічався з патентними повіреними, їх було близько 20 чоловік. Ми обговорювали ці питання і я зрозумів, що така проблема існує. От сайт Всеукраїнської асоціації представників у справах інтелектуальної власності патентних повірених не підтримується, якщо там лише 144 патентних повірених. До речі в асоціації всього 144 члени, в той час, як вже зареєстровано 346 патентних повірених.

Відсутній кодекс професійної етики патентних повірених. Всупереч державним інтересам, морально-етичним нормам окремі патентні повірені відверто сприяють інтелектуальному рейдерству, здійсненню недобросовісних реєстрацій об'єктів промислової власності, кіберсквотингу, передачі прав та патентування перспективних винаходів за кордон. Адже клієнт платить.

Постає необхідність розробки і прийняття в Україні спеціального закону, який врегулював би правовий статус патентних повірених. Його ключовими положеннями мають бути: закріплення статусу палати патентних повірених; нагляд патентного відомства за діяльністю палати патентних повірених; запровадження обов'язкового страхування їх цивільної відповідальності; встановлення обов'язку щодо збереження комерційної таємниці; врегулювання етичних норм їх діяльності.

Апеляційна палата. Теж є проблеми. Я за браком часу вже не буду про це говорити. Але хотів би, щоб сьогодні почути з цього приводу.

Суттєвих змін потребує система фінансування діяльності у сфері охорони інтелектуальної власності. Ви знаєте, що є звіт Рахункової палати про результати аудиту ефективності діяльності МОН України з охорони інтелектуальної власності від 11 грудня 2007 року. Були судові позови проти Рахункової палати, до речі, вперше в історії. Потім Рахункова палата виграла всі ці позови. Рішення є суду відповідне. Там було, не пам'ятаю точно, в книзі це є, звернення. Якщо не згодні, подавайте. Але ніхто більше не подавав. Рахункова палата своїм законом регулюється. Були передані у відповідні органи ці матеріали. От я вже не кажу про інші: і про КРУ, і все інше. Але просто як факт, я просто не називаю, які порушення там називалися, пов'язані з охороною інтелектуальної власності. І начебто вже забули про цей звіт Рахункової палати. Хочу вам сказати, Рахункова палата по-новому почне і приступить перевіряти ці напрямки. І знову буде подавати відповідні звіти.

Ну, говорити про те, що у нас існує координація дій правоохоронних і контролюючих органів, тобто і МОН України, і Міністерства внутрішніх справ

України, Служби безпеки України, Генеральної прокуратури України, Державної податкової адміністрації, Антимонопольного комітету просто не доводиться. Наприклад, по боротьбі з піратством у сфері інтелектуальної власності. І це призводить до зростання рівня правопорушень, контрафакції та піратства. Ось чому, оскільки це силові структури значною мірою, наскільки було важливо рішення РНБО. І наскільки важливо, щоб воно було введено в дію указом. Або відмовитися від нього зовсім. Два варіанти. Але ж не можна, начебто було і не введено в дію.

На сьогодні значно ускладнена процедура вилучення у правопорушників фальсифікованої та контрафактної продукції. Ну, ще одне. Коли ми кажемо «захист прав промислової власності в судовому порядку». От як свідчить аналіз матеріалів розглянутих справ, основними позовними вимогами, з якими звертаються суб'єкти господарювання в справах, пов'язаних із захистом прав та на об'єкти промислової власності, є: визнання недійсним свідоцтва України знак для товарів і послуг, заборона незаконного використання знака для товарів і послуг, визнання недійсним патентів України, визнання права попереднього користування об'єктом промислової власності, припинення дій, що порушують право промислової власності, стягнення збитків, завданих порушенням виключних майнових прав інтелектуальної власності та інше.

Захист прав на митному кордоні. Фінансове забезпечення цих дій (застава) коштує правовласнику 5 тисяч євро, що для багатьох підприємців є дуже значною сумою. І тому тут законодавством не передбачено внесення до реєстру таких об'єктів промислової власності, як винаходи, корисні моделі, топографії інтегральних мікросхем. Тобто оці товари, що імпортуються, можуть безперешкодно порушувати права промислової власності національних виробників. Як сказав заступник агентства з науки технологій на одній із дискусій про права інтелектуальної власності — це була серйозна дискусія на початку вересня в польських Криницях, такий собі міні-Давос. Якщо це можна згідно з українським законодавством, то тут ніякого порушення немає.

Я питання просто поставив, конкретне питання на підставі своєї інформації відносно того, як відбувається привласнення унікального продукту деякими зарубіжними країнами. Ми практично тут відкриваємо один просто із прикладів. Японці дуже розбираються, знають нашу законодавчу систему, знають дуже добре, і не тільки вони, а й Індія та деякі інші країни.

Ну, я не хочу говорити про систему державного управління цією системою, тому що в нас з цього приводу є рішення Комітету Верховної Ради відносно управління права промислової власності загалом та інтелектуальної власності зокрема, яке треба виконувати. Є відповідні доручення Прем'єра і Першого віце-прем'єра на його виконання. Все це викладено в

книгах. Питання виникає, ми будемо слухати, чому не виконуються ці доручення відповідні, які на це є причини... Ясно, що сьогодні державне управління сферою права промислової власності залишається не чутливою до змін факторів зовнішнього середовища і до змін стану сфери права промислової власності, що є неадекватним за умов членства України в СОТ. А звідси і зменшення кількості винахідників.

От коли говоримо такі приклади, не хотілось би називати, але ж все-таки... І тут я, бачите, не називаю ні прізвищ, ні прикладів — все це є в книгах, все це є в матеріалах і називаються конкретні розпорядження і доручення. Ви знаєте, наскільки я маю багатий досвід управління в Адміністрації Президента і в інших установах. Тому я дивуюся, коли є закон, є рішення Комітету, на підставі рішення Комітету дані відповідні доручення, хто, на якому рівні саботує виконання цих рішень Комітету, чи то по авторським і суміжним правам розписано рішення Комітету, чи от коли ми кажемо про промислову власність. Все начебто вже і існує, а виправити цю систему кардинально не вдається.

Звичайно, я не хочу закидати нашій судовій системі, але я вважаю, що судді не можуть виїжджати у Ялту, як це було з 31 серпня по 4 вересня, за рахунок тих, хто їх організовує заходи з цієї проблематики щороку. Проаналізували, подивилися, скільки у нас державних службовців, які мають стосунок, ну скажемо, до цієї сфери, чи скільки суддів у нас інколи відпочивають, які мають до цього стосунок. Потім аналізуємо ситуацію з ними. Це проблема до Верховного Суду, хай аналізують, фактичний матеріал зібраний, і хай аналізують уже суддівську етику. І чому у нас таке відбувається. Як ви знаєте, у нас погіршення, величезне погіршення за станом корупції і є відповідні оцінки нашої судової системи і верховенства права. Тому у даному випадку я просто лише акцентую на це увагу. Про що йдеться? Я завершую свої 25 хвилин.

Шановні колеги, я назвав деякі сюжети для дискусії. Вони містяться у цих офіційно виданих Парламентським видавництвом двох книгах, і третій, яка теж містить парламентські матеріали. Ми говоримо уже про певний ряд кроків, говоримо про ті закони, які сьогодні внесені на розгляд Верховної Ради України. Я сподіваюся, що одна політична сила розблокує парламент, розгляне законопроекти з авторських і суміжних прав, інше законодавство про наукову і науково-технічну діяльність, які внесені (тільки наш Комітет має там 55 законів), розгляне проект Стратегії інноваційного розвитку, її треба затверджувати, вона вже доопрацьована, книжка представлена.

І ми маємо усвідомити: не об'єднаємо бізнес, науку, суспільство і владу, точніше державні інституції в один трикутник, це має бути своєрідний суспільний договір, всі мають повернутися один до одного обличчям, ми не зможемо осмислити уроки світової економічної кризи, яка вдарила по нас саме через

реальний стан, що склався в цій царині. Це 114 місце із 134 країн.

Є і інші рейтинги. Я міг би їх наводити, тому що їх багато. Женевський користується повагою. Почитайте і інші. Чому у нас 114 місце по захисту прав інтелектуальної власності? Як ми там опинилися на цьому 114 місці, серед яких країн?

Тому зараз просто кошунством було б і аморально сказати: «У нас все о'кей». Є окремі недоліки. Якщо іде така деградація, то треба мабуть... Я не називаю і не хочу називати прізвиське, і не в цьому річ, нам треба сьогодні обмінятися думками навколо того, що зробити в цій царині. Оскільки вперше ми за всю історію пострадянської України розглядаємо проблеми промислової власності на рівні комітетських слухань, то хотілося б, щоб вони були такими ж корисними, як і комітетські слухання з авторських і суміжних прав. І коли, після річної дискусії, Комітет затвердив ці рекомендації, і сьогодні ми вже знаємо у якому напрямку рухатись.

Дякую за увагу. А зараз я хотів би надати слово для виступу (до 5 хвилин) Булату Анатолію Федоровичу, академіку — секретарю відділення механіки НАН України, директору Інституту геотехнічної механіки імені М. С. Полякова НАН України, голові українського відділення Міжнародної асоціації авторів наукових відкриттів.

БУЛАТ А. Ф. Дякую. Високошановний Володимире Івановичу, шановна президія, високошановні колеги! Я у своєму коротенькому виступі буду говорити про наукові відкриття у науці, як база. Спочатку декілька слів, загальних слів про науку взагалі. От що вона дала суспільству, сьогодні знає кожний: масова телебачення, супутники, атомна енергія, напівпровідникову і надпровідну електроніку, радіолокацію, лазерні і світлодіодні випромінювачі тощо, перелік може бути великий. Але те, що назвав, перелік невеликий, але показовий. Все це досягнення тих чи інших фундаментальних досліджень.

Перше. Погляньте навкруги, ви побачите зараз Інтернет, мобільний зв'язок, кредитні картки, DVD-диски, рідинно-кристалічні кольорові дисплеї, холодильники тощо — те, без чого неможливе сьогодні наше сьогодення і що, так би мовити, виросло та знайшло споживача знову ж таки завдяки пошуковим дослідженням останніх 2–3 десятиліть і які, ви бачите, змінили навколишній світ до невпізнанності. А яке ж ставлення до науки зараз у світі, от у теперішній час, в час кризи?

В цьому сенсі варто звернути увагу на, без перебільшення, епохальну промову Президента Сполучених Штатів Америки Барака Обами з дуже красномовною назвою «Наука нам потрібна як ніколи раніше» з якою він наприкінці квітня 2009 року виступив перед членами Національної академії наук Сполучених Штатів. Це відбулося зовсім недавно і досі жваво обговорюється засобами масової інформації. Він заявив: «Усі цивілізовані завоювання

людства зобов'язані тільки науці». І далі: «Наука не може замінити етику, цінності, принципи, віру, але може надати їм зміст», — що саме головне, надати їм зміст. І пояснюю: допомогти нагодувати, вилікувати хворого і зберегти планету. Фактично мова йде про найбільше в американській історії державне зобов'язання у справі заохочення наукових пошуків. Від науки, першу чергу фундаментальної, чекають нових відкриттів, спроможних вирішити самі-самі нагальні питання людства.

Отже, наукове відкриття. У самому широкому розумінні відкриття — це результат фундаментальних досліджень. І Цивільним кодексом України, і він, цей Цивільний кодекс України, вже визначив наукове відкриття як об'єкт правової охорони. Це зараз і закон, як відомо, знаходиться в стадії розробки і вже пройшов, Володимире Івановичу, процедуру першого читання у Верховній Раді.

І коротенька довідка. Вперше у світі системна реєстрація і правова охорона наукових відкриттів на законодавчому рівні була введена у 1947 році в СРСР і припинена у 1991 році. І в Росії за цей час було зареєстровано 403 наукових відкриття, за 44 роки. В Росії реєстрація не припинялася. З 1992 року реєстрація наукових відкриттів здійснюється Асоціацією авторів наукових відкриттів, а з 1995 року до цього процесу підключилася і Асоціація авторів наукових відкриттів України. Зараз ці дві держави створили міжнародну асоціацію авторів наукових відкриттів, які і сьогодні видають дипломи на наукові відкриття.

Реєстрація наукових відкриттів має велику кількість переваг. Насамперед, це набуття визнання серед вітчизняних за закордонних вчених фахівців аж до визнання Нобелівським комітетом. Я дуже вдячний, Володимире Івановичу, за те... Борисе Івановичу, що ви створили цю неповторну красу-нобеліаду. Вона має не тільки красиве, але й величезне епохальне значення. Це безумовно.

Варто згадати, що російські лауреати Нобелівських премій Капіця, Ландау, Семенов, Прохоров, Басов, Франк спочатку були авторами наукових відкриттів. Така маленька довідка. А вже потім вони стали Нобелівськими лауреатами.

Отже, треба, на мій погляд, прискорити прийняття Закону «Про охорону прав на наукові відкриття», вони являють собою неоціненний науковий капітал держави. А зараз він безперешкодно може використовуватися абсолютно безкоштовно. При цьому держава несе прямі збитки.

Я сьогодні подивився проект рекомендацій наших слухань, почитав його, і пропоную взяти за основу. Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую дуже і Вам. Слово надається Шияну Петру Леонідовичу. Я прошу пробачення, що не оголосив спочатку. Приготуватися Хорольському Михайлу Степановичу.

Шиян Петро Леонідович — декан Національного університету харчових технологій, доктор технічних наук, заслужений винахідник України.

ШИЯН П. Л. Дякую. Шановний Володимире Іванович, шановна президія, шановні присутні! Я представляю Національний університет харчових технологій, до складу якого входять 5 науково-дослідних інститутів, університет як базова організація є засновником агротехнопарку.

У нас розробляються інноваційні технології енерго і ресурсозберігаючі для всіх галузей харчової промисловості. Тому питання, які стосуються інноваційної діяльності і промислової власності, нам далеко не байдужі і ми приділяємо їм велику увагу.

За роки реформування України, українська вузівська економічна наука потрапили під негативні фактори, які стримують побудову інноваційно-інвестиційної моделі суспільства. Ці фактори відомі, одні з них це непомірні розміри зборів на об'єкт промислової власності, а також недостатнє бюджетне фінансування наукових досліджень і розробок.

У той же час ніяка держава не в змозі фінансувати потреби науковців, головне завдання законодавця полягає у створенні умов для мотивації наукових інвесторів бізнесу та виробничників. Існують два види інвестицій, в інноваційній технології — фінансовий і інтелектуальний. Фінансові інвестиції без залучення інноваційних технологій можуть дати тільки короткостроковий результат і в кінцевому рахунку не дають змоги зайняти домінуючі позиції на ринку. В той же час інтелектуальні інвестиції стають рушійною силою економічного і технічного процесу, коли відбувається широка комерціалізація об'єкта промислової власності та створюється замкнений ланцюг, як тут вже казали, держава, бізнес, наука, виробництво.

Швидко просування об'єкта промислової власності на ринок стає можливим, коли забезпечуються не тільки інтереси науковців, а також інвесторів і виробничників. Винаходи стають привабливими для інвесторів тільки тоді, коли вони є придатними до впровадження, тобто забезпечення необхідної нормативно-технічної документації, це і технологічні регламенти, технологічні інструкції, стандарти тощо, які в свою чергу можуть бути об'єктами промислової власності.

Слід мати на увазі, що згідно чинного законодавства навіть в державних стандартах автори мають право на інтелектуальну складову. Але при розробці державних стандартів ми не завжди отримуємо розуміння з цього питання з боку відповідних чиновників. Більше того, отримуємо супротив під приводом псевдозахисту державних інтересів.

Поєднання винаходів, ноу-хау та нормативно-технічної документації в єдиний об'єкт промислової власності є рушійною силою їх комерціалізації, економічного та технічного прориву в напрямку інноваційної моделі суспільного господарства.

Останні два роки значно активізувалась законодавча діяльність в сфері промислової власності, прийнято ряд постанов Кабінету Міністрів, в тому числі про створення при міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, Академіях наук структурних підрозділів з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності.

Однак ефективність цих підрозділів мало помітна. Причина полягає в недостатній вмотивованості безпосередніх виконавців, не зважаючи на те, що Кабінет Міністрів прийняв постанову про затвердження мінімальних ставок винагороди — авторам технологій і особам, які здійснюють їх трансфер. Але дієвий механізм використання цього закону ще не розроблений.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, завершуйте.

ШИЯН П. Л. Необхідно розробити методику визначення додаткового прибутку одержаного від застосування інноваційних технологій, в тому числі з використанням бюджетних коштів, методику визначення розмірів роялті. Ми сподіваємося на допомогу в цьому питанні Державного департаменту інтелектуальної власності.

Для комерціалізації наукоємкої продукції необхідно забезпечити дієвий механізм залучення до цього процесу, насамперед, виробничників. Відсутність і відповідна мотивація з боку виробничників гальмує процеси впровадження у виробництво результатів науково-технічної діяльності. Виробничники можуть бути залучені до інноваційних процесів шляхом комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, до яких відносяться і ноу-хау.

Звичайно, ноу-хау містять більш широкую технічну інформацію, ніж опис патенту. Об'єднання патенту та ноу-хау, яким володіють виробничники, в єдиний об'єкт промислової власності забезпечує швидко впровадження наукових розробок виробництва. При цьому виробничники стають співавторами інноваційних технологій і матеріально зацікавлені в їх впровадженні.

Було б доцільно повернутися до питання надання податкових пільг на визначений термін при впровадженні інноваційних технологій, про що неодноразово згадувалось на різних трибунах. Поновити при цьому обов'язкову державну реєстрацію не тільки трансферу технологій, а й ліцензійних угод.

Доцільно було б при Державному департаменті інтелектуальної власності зробити біржу інноваційних технологій, прийняти закон про діяльність венчурних фірм, які беруть основний тягар просування на ринок об'єкта промислової власності. Необхідно також далі проводити роботу з підвищення інноваційної культури серед державних службовців та підприємців.

На завершення хочу подякувати керівництву Комітету Верховної Ради з питань науки і освіти та Державного департаменту інтелектуальної власності за роботу, яка дозволяє підвищити правовий рівень винахідницької діяльності, а ті питання, які знайшли відображення в сьогоднішньому проекті рекомендацій Комітету Верховної Ради прискорять інноваційно-інвестиційну діяльність в державі. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Слово надається Хорольському Михайлу Степановичу — директору Інституту еластомерних матеріалів. Підготуватися Ботвинову Віктору Павловичу.

ХОРОЛЬСЬКИЙ М. С. Дякую президію за надану можливість виступити перед цим зібранням.

Я представляю державне підприємство — Український науково-дослідний конструкторсько-технологічний інститут еластомерних матеріалів і виробів. І я ж голова технічного комітету № 128 зі стандартизації: каучуки, гуми і гумові вироби.

Буду говорити за якраз інтелектуальну та промислову власність в сфері, якою займається наш інститут. І хотів би звернути увагу, що давав попередньо тези, і назвав їх «Проблеми захисту промислової та інтелектуальної власності та пропозиції щодо внесення змін до законодавчих і нормативних актів України в зазначеній сфері».

На сьогодні в захисті промислової та інтелектуальної власності достатньо законів, щоб в принципі можна захистити цю промислову та інтелектуальну власність. Але, зважаючи на те, що вони не досконалі, корумпованість органів державної влади і суддів — захистити її на сьогодні в Україні майже неможливо.

Для того, щоб зрозуміла була ця основна теза, наведу приклад. Я уже суджусь, особисто я від імені інституту, як директор, тому що юристи і адвокати тут не зможуть допомогти тому, що все переплітається в юридичні права і технічні аспекти, тому беру участь сам. Взяв участь у більше 30 засіданнях судів різного рангу — першої інстанції, другої інстанції і вищій господарській, адміністративній суди. Хочу зразу, щоб було зрозуміло при прийнятті законів. У мене складається враження, що в нас у Верховній Раді зовсім немає юристів. А ви не дивуйтесь, я зараз проілюструю. Наприклад, Закон про систему оподаткування зазначає в першій статті про те, що це є основний закон про систему оподаткування і якщо вносяться зміни до цього закону, то вони повинні вноситись не пізніше ніж за півроку до початку діючого року. І це правильно, тому що багато з тих, хто сидить в цій залі, знають, що фінансовий план ми подаємо в травні або в червні і до 1 вересня він має бути затверджений, а тому всі податки повинні бути зафіксовані в цьому плані.

І в цьому Законі про систему оподаткування є і всі виплати, в тому числі і, наприклад, податок за землю,

тобто за півроку. Але є Закон про податок про плату за землю, але в цьому законі стоїть оплата не пізніше ніж за 3 місяці, а місцева влада може прийняти зміни до цього закону з збільшенням в три рази в поточному році. Це стосується міста Дніпропетровська за 2007 рік. Ось вам і законодавство.

А тепер, що стосується промислової і інтелектуальної власності. Так трапилось, що наш інститут раніше займався розробкою гумотехнічних виробів для ракетно-космічних і військово-промислових комплексів, а тепер ми займаємося всіма галузями економіки і створюємо надійні гумотехнічні вироби для різних галузей економіки.

Враховуючи наш великий досвід з цього напрямку, нам вдалося створити багато нових розробок для народного господарства. Але тут же їх швидко дехто перехопив несанкціоновано, культурно назву, несанкціоновано взяв технічні умови, перевидавав їх під своїм іменем і зареєстрував в органі Держспоживстандарту.

Звичайно, ми подали в суд. І як розумієте, не в Дніпропетровську, а наприклад, це було в Донецьку, звичайно, інститут програв цей суд. Тому, що я ці технічні умови сам бачив своїми очима в суді, із рук взяв. Побачив, що вони ідентичні, але суддя приймає рішення одноособово і написав, що технічні умови не є ідентичні. При цьому не будучи фахівцем в цій галузі, він не залучив належним чином завірені копії цих документів до справи і вони не були направлені на експертизу. А в чинному законодавстві саме це має місце.

Подав я на те підприємство, яке несанкціоновано використало ці ТУ і, звичайно, точно так суддя одноособово вирішує питання, і не були залученні до справи і справа дійшла до Вищого господарського суду. Господарський суд повернув цю справу на розгляд першої інстанції і тут же все-таки була призначена експертиза. Але ТУ не залученні до справи і ми не мали можливості ознайомитися, як це передбачено Господарським кодексом, не маємо до цього часу. Направили на експертизу в Донецький науково-дослідний інститут судової експертизи.

І як ви думаєте, користуючись статтею Держспоживстандарту, з точки зору технічного комітету, а в технічному комітеті більше 30 осіб, прийняли одноголосно заяву про те, щоб Держспоживстандарт спростував статтю, яка називається «ТЕУ не є об'єктом авторського права».

Але Держспоживстандарт не захотів її спростувати і вважає до цього часу, що ТЕУ не є об'єктом авторського права, посилаючись на статтю 10 Закону України «Про авторське право і суміжні права».

Я хотів би просто процитувати цю статтю. Тому що це дуже важливо, тому що далі буде іти пропозиція щодо змін саме чинних законів. Дивіться, як звучить стаття. «Не є об'єктом авторського права видані органами державної влади в межах їх повноважень офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного характеру». А в дужках:

«(закони, укази, постанови, судові рішення, державні стандарти тощо)», дужка закривається, «та їх офіційні переклади». Звичайно, якщо так написано, що зробив Держспоживстандарт. Ага, вказані державні стандарти. А технічні умови є як частина державного стандарту. Він спочатку їх перепланував, що з технічних умов як державні стандарти і написав статтю, що не є об'єктом авторського права. Але давайте подивимось на те, що це стоїть в дужках. А тому треба дивитись, а що стоїть перед дужками? А перед дужками стоїть: «видані органами державної влади в межах їх повноважень офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного характеру. А технічні умови, які дають право на виготовлення продукції саме підприємству, є технічного характеру і не підпадають під цю статтю.

Далі. Тут написано...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Михайло Степановичу, завершуйте.

ХОРОЛЬСЬКИЙ М. С. Це я приклад навів, щоб було зрозуміло ті пропозиції, які я зараз буду давати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні, давайте зараз пропозиції, тому що у вас вже 9 хвилин, а регламент — 5 хвилин. Це дуже важлива інформація, але у нас регламент.

ХОРОЛЬСЬКИЙ М. С. Тому, звичайно, треба міняти законодавство. На сьогодні Держспоживстандарт є монополістом у праві перевірок. Більше ніхто не має права перевірок. Тому необхідно внести зміни в Декрет Кабінету Міністрів «Про державний нагляд». Там багато статей, які протирічать: 1, 4, 2, 8 і так далі.

Далі. Треба внести зміни до Закону «Про авторське право і суміжні права». До речі, я всі ці зміни давав до Верховної Ради, і вони були внесені офіційно у Верховній Раді, як офіційний закон, Михайлом Антоновичем Павловським. Шкода, його немає в живих. І органи державної влади, враховуючи їх корумпованість, вони не зацікавлені у тому, щоб ці зміни увійшли, тому що він монополює вирішує ці права. Я згоден надати всі пропозиції. Якщо я буду зачитувати, то хвилин 30 пройде.

Далі. Закон «Про стандартизацію». Було у статті 15: повністю або частково забороняється відтворювати те-то, те-то і технічні умови. Держспоживстандарт вилучив технічні умови. Тепер можна відтворювати і таке інше.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Михайло Степановичу, я дуже дякую. Це всім нам цікаво і нам потрібно, але є регламент.

ХОРОЛЬСЬКИЙ М. С. Добре. Тому я хочу...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Останнє речення.

ХОРОЛЬСЬКИЙ М. С. Останнє речення. Внести зміни до законів, які я вже перелічив, крім того, нормативні документи національної стандартизації. І прошу переглянути правила підтримки чинних винаходів і патентів, тому що ті правила, які сьогодні введені, не дають можливості науковій установі підтримувати чинність патентів. Раніше ми платили 17 гривень за подачу заявки, зараз 200, а в подальшому виходить до 700–800 і більше. А тепер уявіть, в нашому інституті більше 300 винаходів і патентів. Ми в змозі підтримувати їх чинність? Не в змозі, тим більше, що кошти ми заробляємо самі.

І нарешті, останнє. Це не стосується інтелектуальної власності, але стосується в цілому інноваційної політики. На сьогодні науковці розділені на чорних і білих: науковці академічних і навчальних закладів отримують наукову різницю до пенсії з бюджету, а галузеві інститути, яких залишилось дуже мало, вони повинні платити 50 відсотків зі своєї кишені. А що сьогодні галузевий інститут може, якщо вони і так вже скорочені, що далі нікуди. Дякую. Вибачте за регламент.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Шановні колеги, всі перші три виступи свідчать про те, що обґрунтовують, і ми в цьому не сумнівалися, значимість розгляду на комітетських слуханнях цієї проблеми. Але у нас є регламент. Якщо у нас 5 хвилин, то будь ласка, 5 хвилин, для того щоб ми всі один одного поважали. Ви знаєте, що у нас уже 25 виступаючих, записки ще надходять, ще хочуть виступити.

Тому я надаю слово Віктору Павловичу Ботвінову, заступнику голови Запорізького обласного правління Товариства винахідників і раціоналізаторів України, директору Інституту творчості і патентознавства. Підготуватися Пшіньку Олександр Миколайовичу.

БОТВІНОВ В. П. Известный философ сказал: «Наука служит обществу через изобретения, рационализаторские предложения». Поэтому я остановлюсь в своем выступлении на проблемах, которые сложились сейчас в рационализации.

Владимир Иванович в своем докладе говорил о том, что падение у нас 20 процентов. У нас в области то же самое, как и в Украине: было 50 тысяч — сейчас 2 тысячи рационализаторов. Ну, и изобретений на порядок снизилось, а рацпредложений в 20 раз. Вот изобретения мы еще как-то удержали, в 10 раз только снизили.

Что касается регулирования взаимоотношений в области рационализации, то с принятием Гражданского кодекса мы получили легальное понятие рационализаторского предложения. И ожидаем, что будет соответствующий закон. Однако его нет до сих пор. Мы разработали такой законопроект с участием народных депутатов нашей области и передаем этот закон в президиум как предложение. Он содержит 11 статей, 3 раздела. Цель закона такая:

привлечение широких масс населения к экономии всех видов ресурсов во всех сферах народного хозяйства, обороны страны, культуры, охраны здоровья, защиты окружающей среды. И вторая цель: повышение параметров качества и конкурентоспособности производимых товаров и услуг. Вот как раз в период кризиса это то, что необходимо.

Без рабочих-рационализаторов, без техников, да и инженеры многие рационализацией занимаются, мы не можем экономить так, как раньше экономили: 20 процентов потребляемых энергоресурсов. Сейчас где-то 1,5–2, на «Запорожстали» у нас сэкономили 3 процента. Это мало. Естественно, падение массового технического творчества произошло. Закон, я думаю, нам поможет, поскольку само принятие этого закона, оно даст толчок.

Второе, финансовая сторона. Сейчас 25 процентов в связи с налогообложением мы должны отчислять от экономии, ну, не от экономии, а от прибыли, в консолидированный бюджет предприятия. А давайте сделаем так: 10 процентов в консолидированный бюджет, а 10 процентов — пусть в фонд развития изобретательства и рационализации предприятия. Вот зарабатывайте себе на выплату вознаграждения. Тогда будет справедливо — 50 на 50.

Ну и, естественно, управление изобретательством, рационализацией. У нас же на местах нет никакого органа. Все, как говорят, в Киеве. А как регионы? Цепь рвется.

Вот, Владимир Иванович, когда-то вы давали интервью газете «Столичные новости» и сказали, что не достроена таблица Менделеева инновационная. Да, действительно, ведь рвется цепь управления, рвется вот это финансирование на местах. И все это нужно продумать. В законопроекте мы это изложили.

И несколько слов хотелось сказать вот о науке академической. Вот есть такая книга — «Экономика и организация инновационной деятельности», Министерство образования и науки одобрило. В ней ни слова о рационализации. Значит, инновация без рационализации в их понимании может существовать. Вот и существуем мы так.

Ну, и льготы. Действительно, выступал директор, он говорил о том, что за подачу заявки, за поддержание патентов в силе, ну, такие уже пошлины подняли, что все показатели будут и дальше падать. Мы же не такие богатые. Это надо обязательно довести до всех депутатов и правительства, иначе перекроют наше инновационное поле зарубежные патенты. Уже 50 процентов они здесь имеют, скоро все высокотехнологические инновации нам перекроют. И будем мы заниматься только мелочами. Нельзя этого допустить.

Украина в советское время входила в десятку лучших стран, и она должна к этому прийти. Инновационный корабль Украины стоит уже на причале, необходимы только, как говорится, матросы и офицеры, а это — изобретатели и рационализаторы. Мы учим наших изобретателей и рационализаторов,

создаем школы на предприятиях. Нас приглашают, я и другие специалисты ездим, читаем, на атомную станцию и другие организации. У нас же был институт, взяли закрыли, сказали «а у вас нет лицензии», десять тысяч долларов на бочку и проходите, все открывайте. А ведь у нас общественный институт, нужно повышать патентную культуру на местах, чиновников, у нас судьи учились. Ведь и судьи не знают моих вещей, как говорят, они по своему подходят. А вот практика у нас есть. Кстати, вот Харьковский институт издал практикум по интеллектуальной собственности очень хороший, здесь все есть, и рационализация отражена. Но ведь появился новый Гражданский кодекс, в нем отражены уже другие понятия рацпредложения, другой порядок, его нужно отразить. Все.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Слово надається Пшіньку Олександру Миколайовичу, ректору Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту, доктору технічних наук, професору.

І в нас записки надходять. Я давайте так, щоб якось було демократично. Тому оголошую наступного по записці — Глухівського.

ПШІНЬКО О. М. Шановний Володимире Івановичу, шановний Борисе Івановичу, шановні колеги! Я вважаю, що сьогодні обговорюється надзвичайно важлива тема і мені здається, що все те, що робиться сьогодні Верховною Радою, урядом, це ті кроки, які на сьогодні вкрай необхідні для нашої держави. Але вибачте мене, скільки б ми не говорили, що треба, треба, треба, як би ми до цього не підходили, якщо ми не будемо робити конкретних кроків, то, наскільки я от пам'ятаю, років 12–15 ми про це тільки й говоримо, а віз й понині там.

Я хотів би вам сказати одне, от ми з шановним професором Величком і Поляковим були в Китаї, і ми побачили, як правильно там ставляться до проблем інноваційного розвитку, як до інтелектуальної власності.

Перше за все, це створена надзвичайна потужна база університетів — надзвичайно потужна база це по-американському зразку. Університетські лабораторії здатні не тільки запрограмувати, але і використати, і розробити, і опробувати, і видати промисловий там зразок для того, щоб він міг бути використаний у промисловості. Китай пішов по цьому шляху. Якщо ми порівнювали ті цифри, котрі ми маємо сьогодні в університетах і Китайський університет, якщо взяти чи то до одного студента, чи то в якій завгодно безрозмірній пропорції, то ми програємо десь майже в сто разів по фінансуванню цих проблем.

Шановні, дорогі друзі, давайте ми ж повернемося, ми ж пам'ятаємо ще ті часи, шановний Володимир Іванович і Борис Іванович пам'ятають, коли при Національній металургійній академії був дослідний інститут — так. Був дослідний інститут,

були майстерні, де ми могли все відпрацювати і видати по тим часам, коли був план на впровадження нової техніки. Пам'ятаєте.

По тих часах от директора сидять, знають тоді і ми видавали вже майже готову продукцію для впровадження. А сьогодні кого ж ми заставимо — комерсантів заставимо брати те, що практично, тільки ще в голові і віртуально десь знаходиться. Хто буде вкладати на це кошти?

Сьогодні у нас, на жаль, таких олігархів немає. І тому я думаю, що нам треба зробити конкретні кроки. Перш за все, Володимире Івановичу, якщо ми хочемо, щоб у нас була інноваційна і наука, і технологія, і промисловість, нам необхідно виконати оту позицію Закону «Про вищу освіту», що повинно бути 10 відсотків від загального фінансування, по бюджету повинно даватися на фундаментальні розробки.

Я вам скажу по залізничному транспорту. От ми сьогодні відстаємо від Європи десь на 20, може 25 років по швидкісному транспорту. А чому? А ви знаєте, скільки там наших патентів використано для того, щоб оці ТЖВ ходили, «Інтер-сіті» ходили і так далі, і тому подібне. А ми ж їх не можемо у нас впровадити, тому що якраз немає того, про що ми говорили. Ну зате по вантажним перевезенням ми десь років на п'ять попереду, тому, що вони практично цією проблемою не займаються. А для нас вона є архіважливою, і ми за підтримки «Укрзалізниці» якраз цей напрямок активно розвиваємо.

І тут аксіома: тільки є гроші, у нас інтелектуальні сили є, у нас вчені підготовлені і я думаю, що і промисловість підготовлена, результат буде. Я хочу, ну не в порядку саме звіту, Володимир Іванович, сказати що у нас сьогодні в університеті десь п'ять чи шість закордонних договорів, за які конкретно платять євро, розумієте?

Це значить що? Що ми маємо той потенціал, який востребований. Ми ж могли б його направити на нашу промисловість, але не завжди це виходить. Ми сьогодні на 1 гривню маємо 21 бюджетну і маємо 21 гривню договірних надходжень.

І я думаю, що я от дивлюсь, слідкую за діяльністю нашого Комітету з питань науки і освіти, і при такій хватці, вибачте за це слово, при такому підході, як ви от сьогодні проявляєте, я думаю, що якщо ви візьметеся за цю справу, то найближчим часом ми розвернемо цю проблему, і почнемо її використовувати на благо нашої рідної України. Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Нагадаю, що ведеться стенограма і запис, тому що ми будемо видавати матеріали сьогоднішніх комітетських слухань (це така традиція комітету). І вже є відповідне розпорядження керівництва Верховної Ради, і на сайті Комітету буде ця стенограма.

Я оголосив Глухівського Лева Йосиповича, першого заступника директора Інституту промислової

власності, я так зрозумів, це ключова фігура. Одна із важливих фігур сьогоднішнього обговорення. Підготуватися Величку Олександрю Григоровичу.

ГЛУХІВСЬКИЙ Л. Й. Шановний пане голово комітету, Володимире Івановичу, я дякую за надане слово, шановні учасники слухання.

Тема сьогоднішнього слухання: про роль промислової власності в активізації інноваційних процесів є дуже актуальною і ініціатива комітету щодо цих слухань, звичайно, заслуговує уваги.

Необхідною умовою для розгортання інноваційної діяльності є правова охорона тих об'єктів, які впроваджуються. І тому й у виступі цьому хотів би зупинитися на ролі і місці у цих процесах закладу експертизи Інституту промислової власності, який я тут представляю.

Наше завдання ми бачимо в тому, щоб творити сприятливий клімат для інноваційної діяльності, і він полягає у забезпеченні набуття прав на винаходи та інші об'єкти промислової власності, у тому числі в якісній і своєчасній без затримок експертизі заяв.

У проєкті рекомендації, який вам розданий, і в тих обговореннях, і доповіді, які ми вже заслухали, основна увага акцентується на недоліках, і це природно, адже ми тут для того і зібралися, щоб обговорити недоліки, які перешкоджають інноваційним процесам в нашій державі. Але, я думаю, що буде справедливо якщо сказати, про якісь позитивні процеси, бо вони є, тому що не все так погано в нашому домі. І тому я хотів би на деяких моментах зупинитись.

Ми, тобто наш інститут, добилися суттєвого скорочення строку розгляду заявок. З 2000 по 2008 рік на винаходи у 2,2 раза — від 33 місяців до 15 місяців і на знаки для товарів і послуг у два рази — від 26 до 13 місяців.

Друге. Підготовлена технологія електронного подання заявок. І уже до кінця цього року заявки до нас уже можуть йти через Інтернет.

Третє. Постійно вдосконалюються діючі у нас автоматизовані системи, винаходи, торгівельні марки, промзв'язки.

Четверте. Ми добилися, що експертиза для заявника стала прозорою. Сьогодні заявник через Інтернет із свого домашнього комп'ютера може побачити, на якій стадії розглядається його заявка.

П'яте. Постійно розробляємо патентно-інформаційне забезпечення для експертизи для заявників. Сьогодні в Інтернеті є наших 12 баз даних і 11 інформаційно-довідкових систем і доступ до них, я акцентую, є безкоштовним, зокрема, безкоштовний доступ до останньої нещодавно ще платної бази даних на торгівельні марки, що було нами зrealізовано на виконання рішення комітету.

Шосте. Працюємо над створенням цифрової патентної бібліотеки, її перша черга буде введена в дію наприкінці цього року. І що ми розпочали роботу у напрямі набуття інститутом статусу міжнародного

пошукового органу і органу міжнародної попере-
дньої експертизи.

Я вважаю, що було б справедливо якби у проєкті
рекомендацій в тій частині констатуючий, де гово-
риться про те, що центральні органи виконавчої вла-
ди здійснили ряд заходів на виконання парламент-
ських слухань дещо про це було згадано.

А тепер хотів би щось трошки і про негативи.
У доповіді Володимира Івановича говорилося про
те, що падає кількість заявок. Цифра наводилась,
31 відсоток за останні 5 років. Я вважаю, що треба
трошки тут чуть-чуть уточнити. Мова йде про 31
відсоток не рівномірного падіння за всі 5 років, а за
2009 рік. Я ось маю табличку, я залишу її в президії,
яка характеризує надходження заявок на винаходи
від національних заявників. Якщо в 2005 році, який
береться за базовий, поступило 3 тисячі 535 заявок і
ми це візьмемо за 100 відсотків, то в 2006 році — 106
відсотків, в 2007-му — 97, трошки почалося падіння.

А тепер зверніть увагу, 2008 рік — 80 відсотків.
І, якщо естрополювати те, що ми маємо перші три
квартали до кінця 2009 року, це буде 69 відсотків. От
тут маємо це падіння 31 відсоток. Але зверніть увагу,
почалося воно тоді, коли розгорнулася фінансово-
економічна криза. Падіння ВВП. Це ж було б непри-
родно, якби падає ВВП, а зростає кількість заявок на
винаходи. Адже саме рішення, яке захищається па-
тентом, це і є частка ВВП. Самі засоби, з допомогою
яких створюються рішення, теж є часткою ВВП.

І тому нам з вами треба шукати ті важелі, як зсу-
нути з мертвої точки інноваційний процес у нашій
державі. І як він зсунеться, то почне зростати ВВП,
зникнуть кризові явища і кількості заявок, які до нас
надходили, знову повернуться на докризовий рівень.
Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Одну хвилиночку.
Лево Йосиповичу. У мене є одне питання. Я можу
поставити. Тому що я вас поважаю просто як докто-
ра наук, як народного депутата. Я знаю, що коли три
роки тому я очолював підкомітет з інтелектуальної
власності, то перша пропозиція законопроекту була
від вас дуже цікава. Так. І можна погоджуватися, не
погоджуватися.

І тому я просто як науковець науковця чи як демо-
крат демократа все-таки хотів Вас запитати, тому що,
Ви знаєте, ця Біла книга «Інтелектуальна власність
в інноваційній економіці України» — це офіційні до-
кументи органів влади, офіційні документи. І от як
Ви, як перший заступник, ставитеся до того що Ваш
керівник звернулася відкритим посланням: провес-
ти службове розслідування за фактом неправомірної
підготовки, офіційно та публічно відмежуватися від
видання Білої книги «Інтелектуальна власність в
інноваційній економіці України». Заборонити роз-
повсюдження зазначеної книги службовими особа-
ми, вилучити книгу з веб-сайту комітету, спалити... і
так далі. Ви знаєте, коли я прочитав оце все, показав
Голові Верховної Ради, депутатам. Звичайно, була

відповідна відповідь, і ясно, що ці видавці, науковці
включили цей текст, як безпрецедентний. Спалити,
вилучити, мається на увазі оцю книгу для парла-
ментських слухань. Що ви скажете?

ГЛУХІВСЬКИЙ Л. Й. Володимире Івановичу,
там немає моїх слів. Ви ж не процитували моїх слів,
правда? Так, що я можу відповісти? Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам. Але, це так, для
того, щоб трішечки поінформувати аудиторію від-
носно того, яка існує проблематика. Зрозуміло, це
викликає такі казуси, такі нонсени...

Я оголосив Величка Олександра Григоровича,
ректора Національної металургійної академії
України. Підготуватися Дехтярьову Олександр
Вікторовичу.

ВЕЛИЧКО О. Г. Шановний Володимире
Івановичу, шановне зібрання! Хочу сказати про те,
що коли ось у загальну назву я підробив там на певні
словосполучення, то дійсно воно набуло якийсь, ну
трошки інший зміст, але за суттю воно концентру-
ється на розвитку інноваційної економіки, напри-
клад, «інноваційна економіка», «ефективність засто-
сування законодавства», «державне регулювання» і
«промислова власність». Так от, хочу зразу наголо-
сити на чотирьох послідах, які є дуже важливими і
принциповими, бо якщо не буде цього, то, я думаю,
всі наші і винаходи, і всі наші раціоналізаторські
пропозиції, вони будуть залишатися як-то в думках
учених.

Перше. Ну, це все зрозуміло, це аксіома, що ін-
новаційний шлях — це дійсно єдиний шлях розви-
тку України і розбудови її в майбутньому. Друге.
Інновації без інвестицій — це гармати без снарядів.

І третє. Державне регулювання і законодав-
ство повинні спонукати до інновацій, підкреслю, до
інвестицій.

І наприкінці четверте. Університети і наукові ін-
ститути повинні стати центрами нової інноваційної
економіки. Тут саме формуються оці всі речі, про які
ми говоримо.

Прикладів дуже багато у світі з точки зору, як це
все робити. І таке у мене враження, що треба тіль-
ки взяти той досвід та перенести в умови України,
і все буде дуже добре. І тому майже дійсно так. Але
є одна відміна: в тих країнах, де все це працює, там
вкладають гроші, є гроші, а ми продовжуємо буду-
вати інноваційну економіку без вкладання грошей.
Ото велика різниця між тим, що робиться в реаліях
сьогоднішнього дня.

І я хочу сказати про те, що інноваційні ці про-
єкти, вони повинні розбудовуватися не зверху, а
знизу, маючи на увазі, що коли створені умови, то
вони самі будуть створюватися, будуть працювати,
будуть генерувати і наукові відкриття, і раціоналіза-
торські пропозиції, і все таке інше. А якщо ми буде-
мо давати зверху там якісь законодавчі рішення, які,

ну, вказівки якісь дають, то воно і нічого не буде з того. Бо всі ці структури, які при цьому формуються, вони повинні формуватися завдяки тому, що внизу є та велика робота. А якщо її немає, то ці структури будуть зовсім неефективні.

Я хочу сказати, що нещодавно було засідання відділення фізико-технічних проблем матеріалознавства Академії наук. І виступав Ігор Костянтинович Походня з дуже цікавою доповіддю про досвід китайської металургії, в тому числі дуже цікавий був момент у нього: що університети і інститути у Китаї — це центри інноваційних сьогоdnішніх технологій і розвитку. І тут є дуже багато прикладів, я наведу тільки два.

Перший. Центральний інститут чорної металургії Китаю 60 відсотків бюджету має за рахунок роботи власних підприємств. Що вони роблять, ці власні підприємства? А вони роблять те, що вони роблять: вони беруть свої винаходи, свої науково-технічні рішення — і виробляють продукцію за цими всіма науково-технічними рішеннями, і заробляють дуже великі гроші. Мова йде не про мільйони, а про сотні мільйонів доларів.

У нас є партнер в Шеньяні — це південно-східний університет, дуже великий університет за своєю суттю. Так от, він має теж, як більшість університетів і наукових інститутів, він теж має свої підприємства, які виготовляють від установок електрошлакового переплаву до томографів. І цієї продукції теж на сотні мільйонів доларів. Ми навіть не уявляємо, які гроші є сьогодні в університетах Китаю, та і в інших країн, за рахунок науково-технічної інноваційної діяльності.

У нас є Інститут чорної металургії, всі його знають, очолює його академік Большаков Вадим Іванович, так він у Китаї 30 установок по електрошлаковому переплаву чавуну побудував. А скільки в Україні? Відповідь ви знаєте, да? Жодної не побудовано.

А? Ну, ще будується. Вона ще не побудована, скажемо так.

Я хочу сказати: а відповідальні при цьому, власне, наші промисловці і наші власники підприємств. Ви пам'ятаєте, були такі інвестиційні фонди по галузям? Підприємства, які підтримували ці фонди, а ці фонди підтримували наукові установи. Немає цих фондів, немає підприємств.

І хочу сказати про те, що, наприклад, був прийнятий свого часу, і ви це дуже добре знаєте, Закон «Про підтримку...», я не буду зараз казати, металургів. Пам'ятаєте, да? Гуров тоді, народний депутат, його просував і багато ще хто просував. Результати були чудові для металургів. Але хочу сказати: жодної копійочки в цьому законі з тих надприбутків, які отримали металурги, не отримали ні ПТУ, ні технікуми, ні вищі навчальні заклади, ні наукові установи.

І тому у мене є така пропозиція: якщо у Верховній Раді приймаються закони, які дають певні там пільги,

преференції там галузям, підприємствам і таке інше, щоб обов'язково там знаходили саме моменти інноваційного розвитку, підтримки університетів, вищих навчальних закладів, наукових інститутів. Бо який же тоді розвиток у металургії, на що було направлено, коли жодної копійочки не було відправлено у галузь щодо вищих навчальних закладів чи наукових установ?

Я хочу сказати про те, що, дійсно, ці всі речі, про які ми говорили, вони дуже важливі. Але треба розуміти і про те, що, я вже казав, до фінансування. І хотів сказати, що треба, безумовно, підтримувати і надати умови і для бізнесу теж.

От я хочу сказати про те нема чи добрих бізнесменів, чи недобрих, чи поганих — таких немає бізнесменів. Є бізнесмени, які будуть робити тільки те, що їм вигідно. І тому треба створити умови, щоб вони підтримували у власному університеті інноваційні проекти і науково-дослідницькі інститути. Як це робити, тут всі, хто сидять, знають десять, двадцять прикладів, як це можна робити, щоб підтримати, щоб бізнес підтримував, але треба, безумовно, підтримка і держави.

Що я маю, це перш за все, кредитування, нема кредитування, не буде ніяких проектів, ні в університетах, ні в науково-дослідних, ніде нема кредитування. Я хочу привести приклад, я вже цим займаюся питанням багато років, скажемо так, не може сьогодні ВНЗ чи інститут взяти кредит. А як тоді йому розвивати власну науково-технічну розробку, як створювати інноваційне підприємство, як запроваджувати це, коли нема кредиту? Нема кредиту — нема ніяких умов для того, щоб це робити. А ми не можемо нічого зробити, бо потрібна застава, а заставу ми не можемо давати, бо це державне майно, ви розумієте про що я говорю, чи повинні державні гарантії, які теж дозволять це відпрацьовувати.

Я думаю, що сьогодні закон, який би допомагав нам щодо кредитування і державних гарантій, він повинен вирішити багато питань, з якими ми маємо справи сьогодні, з точки зору інноваційного розвитку. Я завершую. Дякую за увагу і за сьогоднішнє слухання. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Слово надається Дехтярьову Олександрові Вікторовичу, першому заступнику генерального конструктора — генерального директора державного конструкторського бюро «Південне» імені М. К. Янгеля. Підготуватися Крайневу.

ДЕХТЯРЬОВ О. В. Добрый день, уважаемые коллеги, позвольте вначале сказать, что я буду краток. Сегодняшнее обсуждение, на мой взгляд, очень важное и нужное дело, за которое я хочу поблагодарить наш Комитет, за то, что они проводят его у нас, и у нас есть возможность выступить.

Понимаете, несколько моментов я хотел бы отразить конкретно, но прежде всего, хотелось бы иметь

представление о перспективах тематической работы в соответствующем направлении создания системы законодательной основы. И здесь как не всегда важно еще не только, так сказать, сам закон. Вот нужны механизмы его действия. Потому что вы понимаете, что эти вопросы интеллектуальной и промышленной собственности, они были, как бы у нас несколько запущены в свое время. Может быть, так сказать, за нас думали другие органы, которые додумывали, может не додумывали, а сегодня приходится, если говорить о предприятиях, нам разбираться с этими вопросами, и разбираться в отсутствии четкой нормативной, законодательной, методической базы, в условиях отсутствия специалистов.

Чтобы хотелось конкретно отметить — то по сути, вот первый момент, я уже сказал, мы испытываем некий недостаток методических материалов. Мы испытываем этот недостаток не только в отношениях между разработчиками и заказчиками коммерческих контрактов при разработке коммерческих проектов. Но еще у нас есть такая же проблема, которая вызвана недостаточно урегулированностью взаимоотношений между государственными предприятиями, которые та собственность, в том числе и промышленная, которая создается в рамках выполнения государственных контрактов.

Нужно сказать, что вот наши специалисты проанализировали внимательно российский документ, который вышел в марте 2002 года, некие методические рекомендации.

Наверное нет необходимости их слепо копировать, и не все применимо к нам, но сам по себе этот пример для нас очень привлекательный, потому что дает некую базу методическую для решения вот этих вопросов, связанных с проблемой собственности.

Второй конкретный вопрос, который уже тут упоминался и который наверное затрагивает всех нас, это вопрос Постановления Кабинета Министров от 19 сентября 2007 года о внесении изменений в порядок уплаты сборов. Хочу привести только один пример. Мы за последние пятнадцать лет защитили 362 решения и были соответствующие охранные документы на объекты промышленной собственности. Сегодня мы только четверть из этого количества поддерживаем, потому что материально становится очень тяжело это делать. Вот за 2008 год за 65 заявок мы должны были заплатить по новому постановлению 195–200 тысяч гривен вместо 13-ти тысяч, которые мы платили в предыдущем. Мы понимаем, с чем это связано, мы понимаем необходимость вхождения в цивилизованный мир и выполнения требований, которые предписаны нормами вхождения Украины в ВТО. Но тем не менее, даже те механизмы, которые есть в ВТО, они позволяют иметь некую такую специальную динамику. Поэтому хотелось бы, чтобы Рада, Комитет Верховной Рады Украины повлиял на эти процессы, учитывая реальности, которые есть в промышленности и способствовал в целом, так сказать, более активным в этом вопросе.

Я не думаю, что какой-то злоумышленник принял это решение. Наоборот, имеются конечно свои причины для этого и хотелось бы как можно быстрее нам войти в европейское, мировое сообщество, но тем не менее есть факты, реалии, которые необходимо учитывать. Спасибо за внимание. Еще раз хочу сказать, что это очень важное, на мой взгляд, обсуждение. Всего две рекомендации, которые мы рассмотрели, я думаю, что они заслуживают поддержки и реализации в жизнь. Спасибо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Візьміть, будь ласка, книгу. Я так подумав, вони лежать, і багато чого ми повторюємо із наших парламентських слухань. На жаль, невеликий наклад цієї книги вийшов. Тому, що кошти, а це було практично спонсорвання видання. Але всі виступаючі сьогодні — завтра зможуть отримати матеріали цих парламентських слухань. Вони будуть розміщені на сайті нашого Комітету. І ми практично багато що продовжуємо з тих парламентських слухань, які відбулися 17 червня цього року.

Слово надається Крайневу Петру Павловичу, директору Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України, кандидату економічних наук, професору. Підготуватися Кривенку Віктору Миколайовичу.

КРАЙНІВ П. П. Шановна президія, шановні учасники парламентських слухань!

В промисловій власності, інтелектуальній власності і конкретно в промисловій можна багато казати про різні цифри, відсотки, розглядати їх по діагоналі, вдовж і поперек. Але саме головне при видачі охоронних документів — це їх якість. Якість цих охоронних документів, патентів на винаходи і корисні моделі, свідоцтв на торговельні марки і таке інше. Я сьогодні можу вам сказати, що, на жаль, патентна справа в Україні перетворилася на інструмент, за допомогою якого можна зупинити на голому місці, вибачте за таке слово, будь-яке підприємство, довести його до банкрутства, рейдерськи захопити і таке інше. Обмаль часу. Тому я на декількох прикладах покажу вам.

От у мене в руках, я сюди приніс, винахід. Прошу подивитися. Ось він, винахід. Я нічого не вигадую. Ось у мене патент України на корисну модель «Опора для винограднику», ну, достойна назва винаходу. Формула винаходу, це оця палиця. Так це ще не все, шановні, що це палиця. Будь ласка, нема телебачення, треба показати по всій Україні. Показують да, будь ласка, ось, ми відкриваємо це і читаємо: «Можна зробити висновок, що дана корисна модель є піонерною і не має аналогів і прототипу».

Щоб було всім зрозуміло, піонерні винаходи можуть бути тільки тоді, коли за все людство, існування людства в жодному куточку світу невідоме таке рішення. В чому суть його формули? Патент номер 34764. В чому полягає суть цього патенту? А суть в

тому, що одна половина закопується у землю, друга половина сторчить і до неї чіпляється виноград. Це я про якість, про ці охоронні документи. Так ні, якби ж це були просто паперові, папірці і паперові документи, і паперові патенти, як їх називаю.

Але ж проти власника цього патенту порушували кримінальну справу. Машина їхала у Крим, везла ці палиці чи дрючки, я не знаю як їх називати, оцей винахід — піонерний винахід України. До речі, тут був представник Національної академії наук, може передати у музей Президента, це ж піонерний винахід, це літак у нас піонерний винахід, розумієте. Зупинили цю машину, все заарештовано, підприємство заарештовано, відкрито кримінальну справу, підрахували збитки — 190 тисяч гривень і до суду. Буквально, суди, щоб не бути голословним, суди. Я спеціально не робив ніякого аналізу, але якщо його зробити, то у нас в Україні десятки тисяч патентів діють, і я стверджую тут, що тисячі патентів — це нікчемні. Оце така патентна політика Державного департаменту інтелектуальної власності, і так працює Укрпатент.

А те, що ми тут будемо казати, що у нас електронно там приймаються заявки чи вони приймаються листуванням, це вже інша справа. От, буквально, відкрив, сюди їхав. Вибачте за такий приклад, трапився мені під руку, спосіб поховання для зберігання тіла померлого. Суть цього патенту полягає в тому, що померлий не буде контактувати з землею, тобто його ховають у склепі. Це у нас відомо ще з часів фараонів, розумієте, да. Так що знайте, шановні, якщо не дай Бог щось трапиться і ви, хто з нас там поховас когось у склепі, ми будемо винні дуже багато грошей власнику цього патенту.

Може кращі справи у нас з іншими об'єктами інтелектуальної власності, промисловими зразками, наприклад, на які видаються патенти? Будь ласка, навожу приклад із судової практики, бо я директор Центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності. До речі, у кого там були проблеми, немає там проблем ніяких, підходьте, ми все вирішимо. Три роки тому і місті Сумах, до речі, було порушено кримінальну справу за злочин, передбачений 177 статтею Кримінального кодексу України, за те, що в будівництві хтось використовує якісь там профілі. Як з'ясувалося потім, на цей профіль видано в Україні п'ять патентів.

Ви знаєте, як видаються взагалі в Україні (я вам відкрию секрет) патенти на промислові зразки і корисні моделі? Як в тій пісні співають: те, що бачиш, те і патентуєш. На будь-що ми зараз можемо отримати з вами патенти, на цей мікрофон, на промисловий зразок, на будь-що. І написано: під відповідальність заявника. Але я вам скажу, це треба написати про безвідповідальність заявника, бо він ні за що не відповідає!

Порушена кримінальна справа проти фірми підприємства, яка виробляла ці профілі. Ці профілі виробляють у Німеччині уже 30 років. Наша

державна, від імені держави, видала 5 ідентичних патентів на профілі. Під повну безвідповідальність «Укрпатенту» і Державного департаменту інтелектуальної власності вони видаються. Три роки йде судова справа, люди не отримують заробітної плати. Кажуть, що це уряд у нас такий. Заарештовано всі основні фонди. Ніхто не працює. Люди розійшлися. І кінця і краю нема. Це номер патенту 10188 і п'ять ідентичних. Це наші промислові зразки.

Цими прикладами я хочу показати, що у нас за патентна політика. Де у нас патентна політика? Сьогодні Володимир Іванович казав, що у нас немає інноваційної концепції. А у нас хоч щось є в патентній політиці? Куди ми йдемо, шановні? Це називається, знаєте, я вам скажу... Отакий приклад давайте розглянемо. Завтра ми подаємо заявку на рецептуру хліба (давайте візьмемо батон) на спосіб приготування цього батону ще один патент і на зовнішній вигляд батону. І я вам гарантую: через 3 місяці ви отримаєте всі ці три патенти. Наступного дня відкривається кримінальна справа — і ті підприємства будуть ліквідовані, підприємство буде зупинено. Це в Європі, в світі називається «патентна блокада». Це тактика така. Сьогодні такою політикою і такою патентною справою, яка склалася в країні, можна паралізувати не тільки будь-яке підприємство, а будь-яку галузь виробництва, патентною блокадою. І дай Боже, що нас не чують тут іноземці, бо конкурентів прибрати можна елементарно з цього ринку.

Така сама справа у нас і з торговельними знаками (знаками для товарів і послуг). У доповіді в основній тут було сказано вже, що дуже багато видається свідоцтв без, як кажуть російською, зазрения совести на розкручені бренди. Та ви і самі це знаєте. Ми ж усе купуємо. А виявляється воно не того виробника. Є такий професійний вислів у промисловій власності для знаків для товарів і послуг — це «схожий до ступеня сплутування пересічним громадянином». От ви зайшли в маркет, супермаркет купити щось, якусь якісну продукцію, і наче б це воно, а це не воно. Цих торговельних марок видано тисячі сьогодні. Ніхто не робить цього аналізу. Тисячі. І ось у нас прийшло на судову експертизу «Хлібодар» і «Хлібний дар». Ну, ви розумієте? І одне підприємство паралізувало діяльність іншого підприємства. Не працюють, люди звільняються з роботи. Це дуже великі підприємства. Це небезпека, дуже велика небезпека.

Володимир Іванович, я не знаю, як треба записати у проекті рішень, щоб воно було зрозуміло, що це інструмент не тільки економічної безпеки держави, як наголосив це голова комітету Гриценко, а я вам кажу, що це — крок до знищення державності. Шановні, я нічого не перебільшую і відповідаю за свої слова.

Тому для того, щоб розплутувати, робити цей захист інтелектуальної власності, Міністерство юстиції у 2004 році утворило Центр судової експертизи з питань інтелектуальної власності. І що ви думаєте? Наступного року Вищий господарський суд у

своєму інструктивному зверненні до підлеглих судів навіть не назвав цю організацію, натомість вписав іншу організацію, всупереч Закону України «Про судову експертизу», яка начебто має право виконувати ці експертизи. Я думаю, що це також треба віддзеркалити.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Яка організація? Ви ж називайте тоді.

КРАЙНЄВ П. П. Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Академії правових наук. Вона вписана була Вищим господарським судом всупереч сьомій статті Закону України «Про судову експертизу». І тільки втручання Міністерства юстиції України дещо виправило це становище, але на сьогодні воно жахливе.

Тому і в судовій експертизі... Судова експертиза — це основа захисту інтелектуальної власності. Тому вони повторні по п'ять разів, тому перевантаженість експертів дуже велика і таке інше.

Я вже не кажу про якийсь структурний орган, який утворив Державний департамент інтелектуальної власності, безпрецедентна в Європі штука. Щоб захищати свої права пропонується тендер. Ми знаємо всі ці тендери. По тендеру зроблена установа, якась приватна структура, якій перераховано три мільйони гривень на те, щоб вона почала працювати. Я як директор центру скажу, що ми за три роки не мали такого бюджетного фінансування. Треба відобразити це в рішенні і направити для перевірки Рахунковій палаті.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я просив би утриматися з залу від коментарів. Хто захоче, завжди дамо слово. Але, будь ласка, не збивайте виступаючих. Я у цьому сенсі жорстко буду поводитися. Прошу.

КРАЙНЄВ П. П. Тому я вбачаю в цьому дуже велику небезпеку. Ми не бачимо цієї патентної політики, ми вже який раз поспіль записуємо Комітет Верховної Ради з питань науки і освіти, у своєму рішенні записує...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Завершуйте, будь ласка.

КРАЙНЄВ П. П. Добре. Записує позицію, що давайте зробимо нормальну патентну експертизу, де ж наші пріоритетні напрямки, от тут і інновації, не потрібно всіх загалом однією міркою міряти. Але до цього часу, вже декілька років пройшло, або не хочуть ті, хто займається цією діяльністю або не вміють, не знаю що, цього напрямку не з'являється. Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні учасники парламентських слухань, я прошу дотримуватися регламенту. Я надаю слово, у нас три виступаючі порушили регламент, Кривенку Віктору Миколайовичу,

заступнику генерального директора Національного космічного агентства України. Підготуватися Волоху Петру Володимировичу.

КРИВЕНКО В. М. Доброго дня, шановний пане головуючий, доброго дня, шановні присутні! Безумовно, я спробую вкластися в регламент. Важко виступати після такого красномовного виступу. Щодо регламенту і самої процедури підготовки до виступу, оскільки тут не можна було використовувати ні презентацію, то я спробую дуже стисло підвести ті думки, які зараз є в космічному агентстві і вивести їх на конкретні пропозиції.

Тобто із загального, ми на сьогодні намагалися проаналізувати, працювали з Інститутом економіки прогнозування, інститутом Міністерства економіки, з Мінфіном, Мінекономіки. І якщо взяти декілька загальних цифр, то це виглядає десь наступним чином. ВВП України в 2008 році трошки не дотягнув до 1 трильйона гривень. При всьому цьому він там у перерахунку на ВВП, на одну особу в 5 разів менше, ніж в Росії, ніж в Польщі. Там можна говорити, що різна структура, різні паритети цін. Але все одно цифри красномовні.

Тобто де-факто Україні треба 15 років зростати, ось щоб наздогнати, навіть, ці країни. Я не кажу зараз про Японію, про США — це треба зростати з темпами 20 відсотків на рік. От, що потребує надвисокої кваліфікації, як для тих людей, які використовують і впроваджують державну політику, так і для менеджерів на місцях. При всьому цьому, близько 75 відсотків економіки України в принципі не можуть рости.

Тобто їхнє завдання на найближчі 5–7–10 років — це наздогнати рівень виробництва минулого року. От тут в цій структурі ВВП, а дуже важливо, щоб ми розуміли, щоб від структури ВВП, від того, які там рівні укладів залежить сам рівень зростання ВВП. А рівень зростання ВВП прив'язується вже до ВВП на одну особу і тоді можна виводити на добробут людини, щоб люди відчували, навіщо ми говоримо про зростання ВВП, про структуру ВВП. Чому ми намагаємося впроваджувати різні уклади, чому ми говоримо, що завдяки 5–6 укладу нам швидше і легше буде добитися зростання ВВП?

Так ось на сьогодні можуть зростати, я повністю підтримую у вступному слові, коли ви сказали, що досить маніпулювати нашим аграрним статусом, нашим транспортним статусом і нашим туристичним статусом. Україна була, є і буде. Тільки треба з менеджментом розібратися, от у цих царинах. І для цього не потрібно населення більше 10 мільйонів, загалом для держави.

Україну визначають ті, що ще збереглися у високотехнологічній галузі. Це авіація, це космос, це залишки ВПК, це енергомашинобудування і ще деякі невеликі, які можна перелічити. І саме акцент, і ви це в своїх парламентських слуханнях і в проекті стратегії на це робите акцент, має бути поставлений на

цій галузі і зростати вони мають в, якщо ми хочемо все-таки досягти рівня життя людей за 15–20 років такого, як в Європі, вони мають зростати страшними темпами, це 100–150 відсотків на рік.

Ось враховуючи це, мають бути створені перші інституційні точки цього зростання. І з боку Національного космічного агентства ми їх пропонуємо, зараз опрацьовуємо це і вийдемо, в тому числі і до комітету, з пропозиціями щодо утворення бізнес-інкубатору на базі заводу «Арсенал». На сьогодні ми вже виділяємо на ці цілі 4–5 тисяч метрів квадратних і займаємося вивченням цього питання. І утворенням наукового парку, зараз вивчаємо закон, його механізми і тут, якщо є зацікавлені, хто хоче бути партнером в цій сфері, на базі «Південмашу» і КБЮ. Це підприємства з розгалуженою інфраструктурою, які мають значний ресурс до збільшення виробництва, до нових виробництв з унікальною культурою виробництва.

Тому, якщо ці пропозиції знайдуть відображення і ми зможемо ще в документах, які будуть виходити на Верховну Раду, на Кабінет Міністрів з боку комітету, чітко прослідковувати цей тренд, то ми будемо вдячні і до цієї роботи ми готові.

Дякую, в регламент вклався.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую Вам. Слово надається Волоху Петру Володимировичу, проректору по роботі із структурними підрозділами Дніпропетровського державного університету, кандидату сільськогосподарських наук, доценту. Підготуватися професору Бутніку-Сіверському.

ВОЛОХ П. В. Вельмишановна президія, шановний Володимире Івановичу, шановний Борисе Івановичу! Я хотів би в тезисній формі зупинитись на селекційних проблемах, які в тій чи іншій мірі були надані вами в вашій доповіді. Дніпропетровський державний аграрний університет має в реєстрі сортів 4 сорти: 2 сорта озимої пшениці та овочевих культур. Але проблема з фінансуванням такої програми у вищому навчальному закладі на теперішній час дуже складна. Ми не можемо вписатися в ті програми селекційні, які є в державі, і які гроші, в основному, забирають кити — це Одеський селекційний центр, Інститут зернового господарства та інші.

Якщо ректор знаходить кошти, то на заваді в нього завжди казначейство і тендер. Це дуже складна проблема в даний час по розвитку селекційних програм у вищих навчальних закладах.

У вашій доповіді в тій чи іншій мірі було сказано про державний реєстр виробників насіння і садивного матеріалів. В тій чи іншій мірі можу зазначити, що для Дніпропетровської області практично цей список дуже і дуже роздутий.

Згідно нових Гостів виробництво при базисного і комерційного насіння ведеться більше чим в 44 дослідних і фермерських господарствах. Ці фермерські господарства не забезпечують в даний час якість, і

не можуть відповідати тим нормам і, які в даний час, Україна має пройти сертифікацію Міжнародної асоціації за контролем насіння згідно вимог ІСТА.

Слідуюче. Вихід на ринок і зняття вашої доповіді. За два роки було сказано, що, на жаль, знято 1455 сортів рослин. На мою думку, як фахівця в аграрному виробництві — це може бути і досягненням. Чому? Тому, що в реєстрі сортів рослин 460 гібридів однієї кукурудзи. З такої кількості виробник практично не в змозі вибрати. Крім того, в Дніпропетровській області, якщо проаналізувати прайс-листи всіх центрів кукурузних, то в реєстрі є тільки 20–26 гібридів, а дійсно можна купити тільки 5–7 гібридів. Тому, якщо працюємо на список, то це може бути і досягненням, а якщо працюємо на результат, то це може тільки бути в тій чи іншій мірі рахуватися як прогрес.

У вашій доповіді практично не найшли ніяких питань охорона навколишнього середовища і в резолюції тоже це не найшло. В сільськогосподарському виробництві реєстр пестицидів і закон на пестициди і порівняння його при вході в країни ЄС в даний час в сільськогосподарському виробництві дозволено використання більше 23 діючих речовин, які заборонені в Європі. Тому пропоную в тій чи іншій мірі в рекомендаціях в проекті внести Закон про пестициди і згідно з нормами застосування діючих речовин згідно вимог ЄС. Крім того, в рекомендаціях я ознайомився, треба допрацювати пункт 3.4, в кому практично передбачити надання ряду фінансових преференцій суб'єктам інноваційної діяльності. Слід більш конкретизувати, які преференції мають на увазі. І в пункті 3.12 я би доповнив би так, що інноваційний менеджмент стосується і сільськогосподарських навчальних закладів. Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам і за регламент. Слово надається Олександрю Борисовичу Бутніку-Сіверському, завідувачу відділом Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Академії правових наук України, доктору економічних наук, професору.

Шановні колеги, одну хвилиночку. Я все-таки прошу, у нас є багато ще записок і великий список. Якщо можна скоротити, тоді інші всі виступлять.

БУТНІК-СІВЕРСЬКИЙ О. Б. Враховуючи обмаль часу, хочу звернути увагу, перш за все, що проблеми інноваційної діяльності пов'язують з результативністю інноваційної діяльності в Україні. В Україні, як і в пострадянських країнах, історично склалось так, що нематеріальні активи практично не враховуються ні в собівартості виробленої продукції, а саме 0,5–1,5 відсотки, що у 10–15 разів менше, ніж у порівняно з розвинутими цивілізованими країнами, ні в балансовій вартості підприємств.

Звернемо увагу, що в процесі приватизації не враховується і не враховувалась вартість об'єктів інтелектуальної власності в основних фондах. Вартість

промислових підприємств на цій основі практично знижена на 50–80 %, тому що в їх балансовій вартості не врахована інтелектуальна власність. Цим користуються бізнесмени, які придбали підприємства після їх приватизації; наприклад, вартість технологій, які використовуються при добуванні сировини, вища у 2–10 разів фондів таких підприємств. Звертаю увагу, що власники приватизованих підприємств отримали відповідну інтелектуальну ренту, на підставі чого ставиться питання, щоб цю ренту, яку напрацювали колективи вчених і практиків, доплатити при приватизації або після приватизації, на наш погляд, не менше 10 відсотків від вартості підприємства на час придбання або її диференціювати від 10 до 50 % наукоємної продукції цих підприємств.

Вкрай обмежене фінансування науки залишається значним фактором зниження кількості розроблених і впроваджуваних об'єктів інтелектуальної власності, що впливає на зниження показників інноваційної діяльності підприємств. Зверніть увагу, що, на мій погляд, інвестиційний клімат необхідно створювати насамперед на рівні держави. При цьому слід здійснити трансформаційні зміни в податковій системі України в напрямку реалізації політики стимулювання інноваційної діяльності підприємств, підприємців-новаторів, що сприятиме фінансовим накопиченням, розвитку реінвестиційної діяльності.

Інноваційний процес і комерціалізація інтелектуальної власності спирається на такі взаємопов'язані галузі права, як: приватне та публічне підприємницьке право, господарське право, право інтелектуальної власності та податкове законодавство.

Структуризація інноваційного процесу враховує поєднання інноваційного та інвестиційного проектування, що дає можливість вийти на інноваційний продукт та інноваційну продукцію.

Впровадження інтелектуальної власності впливає на створення виробництва нового типу. Це складний процес, який враховує вивчення запиту споживачів, аналіз стану фірми, можливості науки та виробництва, що сприяє прийняттю інноваційної стратегії підприємства. На цій основі приймається управлінське рішення щодо охорони об'єктів інтелектуальної власності та розробки ефективного плану або інноваційного проекту відновлення виробів.

Комерціалізація інтелектуальної власності може здійснюватись, як шляхом використання інтелектуального капіталу на підприємствах або продажу інтелектуально капіталу іншим підприємствам. Це сприяє отриманню додаткової вартості або прибутку, який спрямовується на стимулювання людського капіталу та відновлення інтелектуальних активів. Трансформація інтелектуальної власності здійснюється шляхом перетворення інтелектуального потенціалу підприємства в інтелектуальний капітал.

Інноваційне підприємництво спирається на інновації та інноваційні ресурси, які спрямовані на господарську діяльність. В цьому напрямку

здійснюється органічне поєднання інноваційної діяльності з господарською діяльністю, які формують господарський механізм. Інноваційний результат досягається при поєднанні інтелектуального і виробничого капіталу, що сприяє отриманню додаткової вартості або прибутку, який являється джерелом подальшого інноваційного підприємництва.

Проблема становлення комерціалізації інтелектуальної власності, на наш погляд, є актуальною і в ринкових умовах залишається надзвичайно важкою. Все це потребує створення та вдосконалення інноваційної інфраструктури української економіки. Для цього промисловим підприємствам та їх об'єднанням треба пройти попередній етап інноваційно-трансформаційних змін, на якому повинні викристалізовуватись відповідні напрямки інноваційного розвитку, накопичуватися досвід впровадження інтелектуальної власності у виробництво. На цій основі виникають наступні проблеми, пов'язані з врегулюванням відносин і створення правової охорони та використання об'єктів інтелектуальної власності.

По-перше, питання врегулювання відносин, що виникли або виникають при створенні об'єктів інтелектуальної власності, правового регулювання змішаної форми власності на інтелектуальний продукт, коли власниками виступають фізичні та юридичні особи у відповідному співвідношенні. Виникають труднощі щодо прийняття на баланс підприємства змішаної форми власності та введення її в господарський обіг.

По-друге, придбання та оплата майнових прав за використання об'єктів інтелектуальної власності, створених поза підприємством, за власною ініціативою продавця або лізингодавця.

По-третє, питання комерційного використання об'єктів інтелектуальної власності у якості майна підприємства, в тому числі немайнових активів, нематеріальних активів та розподіл винагороди з урахуванням податкового законодавства.

По-четверте, створення інноваційного фонду стимулювання інноваційної діяльності підприємств та їх об'єднань, шляхом відрахування відповідного відсотка з собівартості реалізованої інноваційної продукції, який буде джерелом створення та впровадження об'єктів інтелектуальної власності, технологій, винагороди творцям або авторам винаходів, раціоналізаторських пропозицій при їх впровадженні, підтриманні чинності патентів створених за рахунок державних коштів тощо.

По-п'яте, проблема здійснення оцінки інтелектуальної власності. На мій погляд, тут виникає потреба в доопрацюванні методики оцінки майна, прийнятої Фондом державного майна України, яка потребує напрацювання вірогідних оціночних шкал щодо підходів визначення коефіцієнтів новизни техніки, способів, процесів за відповідними ознаками розробки. Потребує подальшого методичного удосконалення визначення розміру винагород, а саме паушального

платежу, роялті, авторського гонорару за використання майнових прав інтелектуальної власності з урахуванням обмежувальних факторів формування механізму ціни об'єктів інтелектуальної власності.

Потрібна розробка методичних підходів до визначення розміру збитків завданих порушенням майнових прав інтелектуальної власності, з урахуванням правових засад щодо збитків, майнової шкоди, втраченої вигоди та використання інформаційної бази, яка може бути підтверджена бухгалтерськими, фінансовими, статистичними та іншими документами.

І останнє. Потребує зняття обмеження в П(С) БО 8 Нематеріальні активи щодо визначення первісної вартості нематеріальних активів, створених підприємством, на якому неможливо визначити витрати, пов'язані зі створенням об'єктів інтелектуальної власності. З цих позицій, зокрема, безумовно має значення змішана форма власності на інтелектуальний продукт, з якою пов'язана неврегульованість відносин щодо використання службового винаходу та винаходу, створеного творцями за межами підприємства. Коли такий винахід при змішаній формі власності передається у використання підприємству, то виникають проблеми при отриманні роялті в різних співвідношеннях. Як бачимо, ситуація є складною, якщо враховувати, що більше 90 відсотків розробок, які здійснюються за державні кошти, — це службові винаходи. Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Шановні колеги, дуже коротка порада. Ну, по-перше, Олександр Борисович — член робочої групи і міг би свої пропозиції відразу, коли ви готували проект рекомендації, Олександр Борисовичу, включити. Я, на жаль, не мав змоги, і в нас, ми довіряємо фахівцям, експертам і вони підтверджують, що самі проводили свої засідання, самі готували проект рекомендацій. І я вже на остаточному варіанті побачив, коли це було роздруковано. В тому є сенс предметного обговорення і доповнення. І ви вже включили до свого власного, точніше, як один з авторів проекту рекомендацій.

Але в чому суть поради. Вибачте за таку банальну формулу, але у нас є Регламент, є Закон «Про комітети», інші нормативно-правові акти. Було відповідне розпорядження першого віце-прем'єра, однак тут, на жаль, не виявилось жодного з керівників Міністерства промислової політики. І, на жаль, не виявилось нікого з керівників Міністерства освіти і науки України. Через те, що, ну, так трапилося. Це єдина країна в світі, де в рамках Міністерства освіти і науки знаходиться структура, яка має в свою чергу стосунок до Українського інституту промислової власності. В інших країнах світу такого нема. Там інша структура управління.

Але називалось прізвище сьогодні. І тому я не збирався тут записувати багато, давати слово представнику департаменту промислової власності, як ведучий я маю на це право. Але, два-три виступаючих

торкнулися назви, департамент називали... Була тут записка одного із заступників Державного департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки. Почекайте, я ж ще раджусь. Я хочу запитати аудиторію. Дамо слово чи не дамо? От, я хотів би, будь ласка, Дмитришин Володимир Степанович, заступник Голови Державного департаменту інтелектуальної власності.

ДМИТРИШИН В. С. Дякую. Володимире Івановичу, я щиро вдячний вам за ту вагу, яку Комітет і ви особисто приділяєте цьому питанню. Я хочу сказати, що, дійсно, це є досить серйозна рушійна сила, коли допомагає нам більш ефективно працювати.

Я не буду перетворювати парламентські слухання в клоунаду, як це дозволяють собі деякі, шановні працівники, які не розуміють різниці між патентом на винахід і патентом на корисну модель. Яку може кожна людина отримати, тільки подавши заявку і поза формальними признаками, проте це залишимо на совісті тих людей, які це кажуть.

Я зачитаю вам офіційний документ. Наголошую: офіційний документ.

«Шановна пані Прем'єр-міністр, я маю честь звернутись до вас з приводу угоди про співробітництво між Всесвітньою організацією інтелектуальної власності та Кабінету Міністрів України, підписаної в Києві 28 травня 2002 року, та поінформувати вас щодо результатів нашої співпраці.

Рішення щодо визнання Державного департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки як національного координатора виконання програми співробітництва в рамках згаданої угоди виявилось ефективним кроком та створило надійну основу для ініціювання щорічних планів співробітництва.

ВОІВ вважає, що Державний департамент значно вплинув на посилення охорони прав інтелектуальної власності в Україні. Варто зауважити, що протягом останніх років в національному законодавстві в сфері інтелектуальної власності відбулись позитивні зміни, які в Всесвітній організації інтелектуальної власності підтримала процес їхнього прийняття.

Більше того, ВОІВ високо оцінює ефективність механізмів їх застосування. ВОІВ вітає розробку національної концепції стосовно національної стратегії розвитку системи інтелектуальної власності України, готова надати вичерпні коментарії щодо визначення стратегії та підтримує Держдепартамент в процесі її реалізації.

Я також задоволений і повідомляю вам про укладення програми про співробітництво в рамках договору про патентну кооперацію, що була нещодавно підписана ВОІВ та державним підприємством «Український інститут промислової власності».

Метою програми є підвищення професійного рівня українських експертів, що працюють з міжнародними заявками на винаходи відповідно Договору

про патентну кооперацію, підвищення рівня обізнаності користувачів системи реєстрації та подальший розвиток інформаційних систем технологій в Держдепартаменті.

Крім того, слід зауважити, що Держдепартамент організував ряд важливих міжнародних заходів, зокрема, семінари, управління об'єктами інтелектуальної власності ... .. заходів та науково-дослідних центрах та захист ... .. та виконання.

Більше того, в 2009 році Державний департамент організував в місті Одеса першу міжнародну літню школу з інтелектуальної власності... .. України, яка отримала позитивні відгуки та привернули увагу студентів з різних країн світу.

Я хотів би запевнити вас в нашому сприянні Україні проведення цього заходу на щорічній основі. Ми підтверджуємо нашу готовність продовжити відмінну співпрацю, яка існує між Всесвітньою організацією інтелектуальної власності та урядом України, а також віримо, що угода про співпрацю надалі залишатиметься ефективним інструментом в досягненні взаємовигідних цілей.

Прийміть, пані Прем'єр-міністр, свідчення моєї високої поваги. Френсіс Гарі, генеральний директор Всесвітньої організації інтелектуальної власності.»

Я промовчу, це не наші слова, це слова генерального директора Всесвітньої організації інтелектуальної власності, який охарактеризує роботу Держдепартаменту інтелектуальної власності.

Що стосується проекту рішення, я перейду до конкретики, яку, у мене там ще є пару хвилини, я хочу сказати, що більшість пунктів цього рішення або уже виконані, або знаходяться в стадії активного виконання, буквально я піду по пунктам, щоб довго не затримувати вашу увагу.

Проведення законодавства у сфері інтелектуальної власності до відповідності вимог ЄС. Я не знаю, хто готував цей документ, але ще 1 вересня на розгляд комітету надійшов Закон про проведення законодавства України в сфері інтелектуальної власності до вимог законодавства ЄС. Уже більше місяця він там знаходиться і питання, що посилення відповідальності за подачу заявок на винаходи і корисні моделі. Питання про публікацію рішення ..... департаменту. Вони там знайшли відображення, ще дуже багато питань у сфері інтелектуальної власності.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ще одна хвилина у вас залишилась.

ДМИТРИШИН В. С. Я вам щиро вдячний за можливість завершити.

Перш, що стосується винаходів колишнього СРСР з грифами «ДСК». Ці винаходи, будь-які винаходи вже в 2011 році не будуть мати жодного сенсу, тому що пройшло вже 20 років від дати того як вони були засекречені. Вже в 2011 році, який є сенс в тому, щоб їх зараз впроваджувати і перетворювати в довгі патенти.

Що стосується захисту прав інтелектуальної власності. Марка «Шанель», яка там зазначена в цих матеріалах, вона належить компанії «Шанель», ... Саро» (Швейцарія), «Твікс»-Марс корпорейшн, тобто всі ці торговельні марки належать їх правомочним власникам. Всі ті винаходи, корисні моделі, знаки для товарів і послуг, які реєструються в Державному департаменті інтелектуальної власності, проходять певну експертизу, і вони є всі законними, чинними і легітимними.

Я ще раз хочу подякувати Комітету Верховної Ради за те, що за проведення таких слухань і хочу сказати, що Держдепартаментом робиться все можливе і буде надалі робитися все можливе для повного законодавчого забезпечення цієї діяльності і для забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності в нашій країні. Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Слово надається Кочегурі Анатолію Костянтиновичу, підготуватися Морозенку.

ІЗ ЗАЛУ. Володимире Івановичу, по регламенту я маю право на репліку.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Якщо прізвище не називалось, репліки... А записку я можу прочитати.

Шановні колеги, нам дуже важливий зміст і проект рекомендацій. Якщо записка, напишіть, будь ласка, записку, я зачитаю. Тому що я звернувся до конструктивно-продуктивної роботи. Єдине, що я утримуюся від будь-яких коментарів.

Мене тільки одне цікавить, от в зв'язку з цим офіційним листом, тому що 114 місце у нас в сфері захисту прав інтелектуальної власності із 130 країн. І це що — подяка за наше місце, за це падіння? Розумієте? Це між іншим. Це є право будь-якої точки зору і зарубіжного знавця теж. Я хочу вам сказати те, про що повідомляється в матеріалах Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки і Головного управління розвідки: іноземні структури зацікавлені в тому, щоб наша інтелектуальна власність ставала надбанням інших країн. І ми спонсоруємо ще інших.

Ви знаєте, з цього приводу є офіційні листи, я просто зараз репліку зробив. Тому, що я не хотів у виступі наголошувати на тому, щоб було конструктивне русло. Коли воно було наше, а стало чиясь. І ці люди тепер пишуть листи і дякують нам.

Пам'ятаєте один фонд, професор такий був і доцент, не називаю прізвище і чий. Так вони аплікації писали в дев'яності роки по 200 сторінок і описували практично всю свою діяльність, те, що було колись під грифом «Секретно». За 500 доларів професора в місяць, за 300 доларів доцента фонд отримав все те ноу-хау, яким займалися фізики, радіофізики і інші. Я не довіряю тим людям, які нам дякують за падіння нашого інноваційного потенціалу. Прошу.

КОЧЕГУРА А. К. Кочегура Анатолий Константинович, ведущий научный сотрудник, Киевский институт автоматики.

Вообще должен был докладывать наш генеральный директор. Но по состоянию здоровья он не смог приехать и поручил мне, так сказать, высказать наше институтское видение. Но я, к сожалению, не располагаю такими полномочиями. Я, так скажем, из своего опыта, который я получил за последние 20 лет работы в научно-технической сфере буду исходить.

Первое, с чем я полностью согласен, то, что приватизация промышленных предприятий произошла без оценки интеллектуальной собственности. И вот те 25 процентов, о которых говорил Владимир Иванович, оборонные предприятия, в которых большинство сосредоточено самых высоких ноу-хау. И вот сейчас, когда подойдет время к приватизации этих предприятий, вот там необходимо самое пристальное внимание обратить на то, чтобы тот потенциал научно-технический, который там был создан и даже который не имеет грифа ни «Секретно», ни «ДСП» и даже не поданы, не получены патенты СССР, они на сегодняшний день представляют не меньшую ценность для тех наших друзей, о которых говорили только что.

Конкретный пример. Феодосия. Научно-исследовательский институт разрабатывает парашютно-десантную технику, второй на просторах СНГ. Китай по цене 20 комплексов создает собственное производство. Патентами работа не защищена ни в Украине, ни при экспорте в Китай. Куда смотрит комитет, Служба экспортного контроля? Есть такая организация. Сейчас Китай полноценно производит эту продукцию. Стоимость единицы — порядка 200 тысяч долларов. Сколько сейчас на предприятиях не оцененных, просто не оформленных документов, научно-технической информации, которая могла бы стать собственно объектом торговли международной? Та же продажа ноу-хау, приведи их в достаточно серьезное состояние. Но этим некому заниматься. Предприятия в АПК лежат, им дай Бог, оплатить те новые расценки за поддержание патентов в силе, чем плодить еще новые патенты. Надо этот вопрос тоже как-то сдвигать с места. Это, так скажем, глобально.

Теперь другой вопрос. Я и многие мои коллеги, да, мы пытаемся, изобретаем, думаем, доходит дело, да даже любая разработка, вы знаете, там должен быть патентный поиск. Как происходит патентный поиск, особенно на периферии? Реально только Интернет. Что мы видим в Интернете в лучшем случае? Аннотацию. Что мы можем понять из сути патента? В то же время Соединенные Штаты Америки. Я захожу в patent.com патенты США, ЕС и аннотации японской базы данных патентов.

Интересующий меня конкурент из Америки, я знаю, что он подготовил патент, жду выхода со дня на день, 29 марта регистрируется в патентном ведомстве, 30 я уже у себя на компьютере его получаю.

Мы содержим как налогоплательщики Государственный осударственный патент. Они готовят документы. Но для того, чтобы я получил изображение патента, я должен платить деньги. Я работаю, так получается с Кулибиными. Куда пойдет Кулибин? Суперидея, суперразработка, понятно, да? То есть то, о чем мы говорили, должна быть создана система организационная, финансовая, законодательная, которая бы поддерживала любой росток интеллектуальной мысли. Худо-бедно в Советском Союзе она работала. Здесь мы полностью потеряли все, что имели. Ну, оценок... Все уже говорили.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, півхвилини.

КОЧЕГУРА А. К. Да. Еще хотел бы обратить внимание на то, что Китай, когда он закупает продукцию, он покупает ее с правами производства ее у себя. Что мы имели вот сейчас, конкретно две недели назад, в Донецке? «Энергосбережение-2009». Министерство аграрной политики приобретает заводы по производству биодизеля из рапса и то на будущую перспективу немецких производителей, когда у нас этих производителей море пруди. Вот. Ну, собственно, много можно говорить, примеров из жизни очень много.

Спасибо за внимание.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Слово надається Морозенку Євгену Володимировичу — голові правління ВАТ «Дніпропетровський агрегатний завод». Підготуватися Ігнатенко Наталі Володимирівні.

МОРОЗЕНКО Є. В. Я очень рад, что, наконец, дошло дело и до промышленности. Буквально несколько слов. Понимаю, что все устали и времени мало. Вот директор предприятия перед вами. Мы наработали какой-то интеллектуальный продукт, интеллектуальную собственность. И речь идет о том, чтобы ее узаконить, коммерциализовать, как говорится. Буду ли я это делать в рамках сегодняшнего законодательства? Ответ простой: не буду. Почему? Есть товар, его нужно поставить на учет. Он оценен в сто каких-то там единиц. При постановке на учет у меня возникает что? Налоговое обязательство. Я заплачу сразу 20 процентов НДС и увеличу свой налогооблагаемый доход. Еще 30 или 25 заплачу прибыль. Буду я это делать? Конечно, не буду. До тех пор, пока вы не измените этого, я не буду ничего... У меня много научных разработок, у нас есть свой инженерный центр. Ни одну из них я не поставлю на учет. Так сегодня прописал законодатель. Это не выгодно промышленности. Куплю ли я его на стороне? Да, на стороне я куплю, но не за границей. Потому что, когда я начну перечислять роялти за рубеж, ко мне придет столько проверяющих, что я не буду этому рад.

Законодательная база достаточно выписана, даже чрезмерно подробно. Но от этого не работает.

Как говорил один известный японец: «Следование здравому смыслу редко рождает здоровые идеи и здоровые решения». Это как раз тот случай.

Поэтому нам нужны предпочтения налоговые, с тем чтобы промышленность, и не только промышленность, имела возможность, необходимость и, главное, экономическую целесообразность — учитывать эту интеллектуальную собственность.

Почему у нас проблемы и уменьшается количество изобретений? Ответ очень прост: авторов стало меньше.

Я хотел давно получить ответ на вопрос: какой государственный муж додумался до того, чтобы прекратить обязательное обучение черчению в средней школе? Я не знаю, может, кому-то не известно из наших коллег законодателей, что сегодня в учебном процессе школьном, в средней школе, черчение не преподается. Скажите, может человек, не умея читать и писать (а черчение — это инженерный язык), может сформулировать какую-то идею? Конечно же не может. Немедленно ввести нужно техническое обучение в средней школе, чтобы учили не только английский, русский, еще какой-то там язык, но учили язык инженерный, который очень-очень важен для любого человека. Ему не учат почему-то. Совершенно непонятно.

Количество авторов уменьшается, и будет уменьшаться с каждым годом, если мы сегодня не сделаем упор на техническое образование детей. И не только черчению, но и инженерной графике, современным компьютерным методам, современному инженерному языку.

Переходим дальше, в высшие учебные заведения. Не секрет, сегодня об этом ректора говорили, что учебный процесс оторван от современного производства. Ничего общего между подготовкой инженера сегодня в вузе и реальным состоянием производства сегодня, практически, нет. Я принимаю постоянно выпускников институтов. Да не обидятся на меня ректора, но мне приходится их учить с нуля. Они не могут не только... вернее, не знают не только основ инженерных, они не могут говорить, они разговаривать не умеют. Они не умеют общаться. Они не умеют общаться со своими коллегами по работе. Они не умеют общаться со своими подчиненными. Я задавал себе вопрос: почему. Ответ простой: они просто не общаются с преподавателями. В вашем учебном процессе не предусмотрено общение.

Если раньше был устный экзамен, и каждый студент должен доказывать свои знания, то сегодня этого нет. Он у вас мало того, что безграмотный, он говорить не умеет, он немой. Мне трудно работать с немymi инженерами, которых инженерами назвать нельзя. Это изменить, я не знаю, какой там диктуют процесс и какая гармонизация с европейской системой, но до тех пор, пока вы не научите студента говорить, ничего не будет.

Кроме того, об экономистах и юристах, и прочих всяких гуманитариях. Наклепали их такое

количество, которого не только Украине, наверное, всему европейскому континенту столько не надо. Сегодня нужен ориентир, нужно сегодня переосмыслить вообще государственный заказ. Кстати, после бюджетного образования, к нам на предприятие никто не приходит, мы вынуждены учить студентов сами и переучивать. Я прошу прощения, книжку я заработал уже, да.

Так вот, последний тезис, учебный процесс нуждается в коренной модернизации, иначе мы и завтра, и послезавтра, а через десять лет мы вообще забудем о том, что есть рационализаторство там, изобретательство и вообще создание интеллектуальной собственности, и станем придатком вот того ЕС, с которым гармонизируемся. Спасибо. *(Оплески)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Слово надається Ігнатенко Наталії Володимирівні, заступнику начальника Дніпропетровського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України. Я прошу вас, буквально, три хвилини. В три хвилини вкладіться.

ІГНАТЕНКО Н. В. Я зрозуміла, що тільки пропозиція.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тільки пропозиції до рекомендацій.

ІГНАТЕНКО Н. В. Так, два слова про діяльність Антимонопольного комітету в сфері захисту інтелектуальної власності.

Відповідно до повноважень Антимонопольний комітет здійснює захист прав інтелектуальної власності через захист від недобросовісної конкуренції, а саме: використання чужої ділової репутації. Я не буду наводити приклад, оскільки обмаль часу. І частину проблем вже підіймали як і, Володимир Іванович так і попередні виступаючі. Тому я не буду повторюватися на судових рішеннях та, скажімо, експертизах, м'яко кажучи — не логічних назвемо їх так.

Хочу зупинитися на одному актуальному питанні — реєстрація Державним департаментом інтелектуальної власності загальноновживаних, видових позначень як знаків для товарів і послуг. Це питання потребує негайного вирішення і при цьому не тягне за собою витрат, а саме: достатньо оприлюднення інформації стосовно розгляду заявок на видачу свідоцтва України на знак для товарів і послуг та патентів України на промисловий зразок. Розміщення на веб-сайті Державного департаменту інтелектуальної власності у відкритому, доступному режимі поточної інформації — про заявників та про об'єкт захисту дозволить, створити необхідні умови для ефективного контролю за поданими заявками на реєстрацію знаків для товарів і послуг та промислових зразків, і своєчасне внесення вмотивованих заперечень проти реєстрації, яка може завдати шкоди діловій репутації учасників ринку. За наявної в Антимонопольному

комітеті інформації така вимога щодо оприлюднення Державним департаментом інтелектуальної власності поточної інформації стосовно заявок міститься і в пропозиціях європейських фондів щодо гармонізації українського законодавства у сфері захисту прав інтелектуальної власності. З огляду на важливість зазначеного питання Антимонопольним комітетом України запропоновано винести ці пропозиції на обговорення комітетських слухань.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Слово надається Степану Антоновичу Давимуці, доктору економічних наук, кандидату технічних наук, заступнику Голови Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України.

ДАВИМУКА С. А. Шановний Володимире Івановичу, шановна президія, шановні пані і панове! На жаль, в Україні от в останні часи незалежності статус нашої науки значно понизився, вона якось зійшла на периферію і перестала бути активним гравцем нашого політичного і державного життя.

В значній мірі тут ми теж, я теж представник науки, теж ми винні тим, що якось в 90-ті роки були недостатньо ініціативні і недостатньо агресивні, щоб власне свої завоювання закріпити за собою.

От кілька таких прикладів. Пам'ятаю, в кінці 91-го року, я був тоді головою Львівського виконкому, ми організували першу нараду по питанню запуску повного замкнутого циклу виробництва танків в Україні. Ми запросили тоді Борисюка, тепер головного конструктора танків у Харкові, він був тоді на Уралі і ми його переконали, щоб він переїхав. Так от тоді треба було продати тільки три танки, щоб повністю запустити замкнуту лінію виробництва танків.

І ми зустрілися з таким опором тоді в Києві, що проти цього, що вкінці-кінців цей проект був реалізований тільки аж 97–98 роках, коли був відповідний крупний контракт з набагато більшими в сотні разів витратами ніж ми могли зробити це тоді.

Тоді на Україні випускалася .... відсотків система з треста. Знаєте, знаменита система, що. Тоді, тоді ми не отримали документацію повністю розробили проект повного циклу виробництва С-300 ..... З допомогою наших спецслужб міністерства промисловості — це проект був знищений повністю. І тепер навіть знищена та частина виробництва, яка була в Україні.

Власне, наш комітет намагається зараз повернути статус науці, як активного учасника державного життя через ті питання, які він вирішує. І, власне, ці слухання в значній мірі є спробою залучити науку до вирішення оцих важливих державних питань. Більше того, ви знаєте, що наше керівництво останні десятиліття відірвалося від науки, і наука, вони не сприймали ні рекомендацій наукових.

Тепер треба подякувати активності Володимира Івановича, що він, значить, в цьому плані добре

впливає на Юлію Володимирівну, і вона тепер дуже активно співпрацює з Академією наук і з так само ректорами вищих учбових закладів. І це не лише передвиборна, так мовити, кампанія — це вже стає однією з важливих функцій прем'єра. І це дуже важлива ознака.

Що ж до питання, яке ми розглядаємо. Без сумніву, в Україні вже створена система виконавчих органів, які вирішують оці питання. Але життя показує, що вирішення цих питань недостатньо ефективно і сьогоднішнє обговорення висвітлює багато проблем, які цього стосуються.

Хочу зазначити одне. Що будь-який механізм економічний можна використати на добро і на зло, будь-який. Може знаєте приклад, що в Японії на одному острові був визначено ще в середні віки, що ніж — це страшно небезпечна річ, бо можна вбити людину. І ніж був заборонений.

І тільки в селах, в центрі був прив'язаний, прикутий ніж один, де приходили жителі і там різали. Але японці придумали систему єдинокорств, де вже рука і нога замінила ніж. Тобто любий механізм може бути використаний на добро і на зло. І тому наша система експертизи, як сьогодні теж приклади показують, може бути теж використано як на зло, так і на добро. Власне культура і відповідальність суспільна .... Але це повинно бути виховано суспільством в цілому, повинно забороняти морально, етично робити речі такі, на зло. І, власне, ми повинні всіляким чином власне виконувати і впроваджувати цю культуру.

Ви знаєте, законодавство не може якось врахувати продажності судів. Ніяк не врахує в законодавстві продажність судів. Бо ті приклади, які були, коли явно справедливості на стороні, скажімо, заявника, а суд в одній особі по високопрофесійних справах приймає рішення так, як це замовник зі сторони, який має гроші, а представник державного органу тих грошей у кишені не має, завжди програє. Це страшна небезпека для суспільства і тому знову ж таки це суспільна хвороба, а не лише то, що ми розглядаємо сьогодні.

Одним словом, це обговорення дає для комітету дуже багато речей, бо дає змогу нам, власне, уточнювати, змінювати законодавство і впливати так само на певні урядові структури з тим, щоб багато речей уникнути. Я не хочу входити у деталі, бо це було представлено у наших матеріалах, але я думаю, що такі обговорення дадуть всім велику користь, а тим більше для нас, членів комітету. І ще раз кажу, що для нас дуже важливо, власне, що з цієї сторони науково-технічної громадськості була така агресивна, наступальна позиція; активність, яка б дала змогу якраз запускати процеси вдосконалення у суспільстві, а не те що не посилювати ту деградацію і деіндустріалізацію, яка, власне, має місце через от такі дії на зло. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, я просто звертаюсь як до науковців, не скільки як народний

депутат, голова комітету, і до учасників парламентських слухань, у нас записалося 32 записками, по записках слово дали ми трьом. Так ще по списку, які завчасно подали.

Ми орендували у Бориса Івановича цей зал, тобто Комітет з питань науки і освіти, за одну гривню до 17 години. Я дуже перепрошую і вибачаюсь за тих виступаючих, які перебрали свій регламент. Єдине виправдання є те, що всі, хто хотів виступити, віддають сьогодні чи завтра свої тези виступів, і ми їх надрукуємо в нашій стенограмі у вигляді книги, такої Білої книги чи якоїсь іншої, така традиція існує уже в комітеті є.

Ви побачили, що тут багато виступили з Дніпропетровщини. Я свідомо на це йшов для того, щоб знати точну уяву, як мислить світ науково-технічний, науковий, бізнесовий і діловий Дніпропетровщини. Це дуже важливо для нас. В Харкові ми провели такі Комітетські слухання на базі Харківського університету, на базі Харківської політехніки, і наукових установ, і разом з Борисом Євгеновичем Патonom на базі декількох наукових центрів. Для нас це сьогодні опора. Є такі міста як Харків, Київ, де ми активно працюємо в установах Академії наук України. І тут от в даному випадку для нас було важливо, щоб не те, що більше виступаючих, а щоб мати репрезентативність тих чотирьох центрів, які створюють чотири центри, — Київ, Харків, Дніпропетровськ, Донецьк, які створюють, які дають можливість зберегти інтелектуальний потенціал нації.

Тут було дві точки зору: погане законодавство, гарне законодавство. Але ж ви знаєте, що є підзаконний акт. І є саботаж і бойкот чиновників на всіх рівнях. Є рішення комітету, є закон, є відповідні постанови Кабміну, доручення керівництва Кабміну. І все це у відповідному, не підзаконному, акті і за рахунок саботажу блокується і саботується. І ми знаємо, хто як це блокує, як блокуються рішення РНБО.

Я не про те хотів говорити, а просто передам спільну точку зору. Ми тут і з заступником мера, і з Борисом Івановичем просто проговорюємо. Я хочу вам сказати, маючи уяву, як думає київський науково-технічний світ, харківський, меншою мірою донецький (у нас захід буде в Донецьку), але ми його знаємо дуже добре, тому що ми їх залучаємо. Можемо сказати, в принципі, є шанси сьогодні призупинити деградацію інтелектуального потенціалу, і є напрямки в цьому. Навіть в умовах кризи її призупинити. І, зробивши ставку на пріоритетні напрямки, які реальні сьогодні, ми можемо тут конкурувати як суб'єкт жорсткої економічної гри і конкуренції. Інакше кажучи, по тих напрямках, де ми можемо дуже швидко бути активним суб'єктом, а не споживачем застарілих технологій. У нас справді є серйозна загроза технологічного відставання від розвинутих країн світу. І тут жоден лист із ООН, Генерального секретаря ООН не доведе про те, навіть якщо він буде лобіювати певних чиновників і

скаже: «Все добре», а місця в нас по рейтингах йдуть вниз: і по інформаційному потенціалу, і захисту інтелектуальної власності. Тому давайте поважати себе, а не зарубіжних експертів. Себе треба поважати, свою країну.

Далі. Я завершую. Ми плануємо у Парламентському видавництві видати книгу матеріалів трьох комітетських слухань з стенограмами виступів: двох з авторського права і суміжних прав (рекомендації яких вже затверджено) і сьогоднішніх — з промислової власності. Так само, як ми зробили книгу з стратегії інноваційного розвитку. Це перше.

Друге, ми хочемо згодом розмістити їх на сайті комітету.

Ще один момент, шановні колеги, я вам скажу як аналітик, не звертайте увагу на цей політичний процес. Ясно, що є виборчі перегони. Але ми, як представники цільової аудиторії, громадянського суспільства, інтелектуального суспільства і таке поняття «інтелектуальне суспільство, маємо формувати напрацюванням концепції стратегії і конкретні пропозиції закону на сьогодні. Тобто я теж вам це і демонструю.

Залишаю остеронь якісь агітації. Те саме Степан Антонович. І в даному випадку ми тут, він відповідає за це питання тільки тому, що ми знаємо: рано чи пізно розблокується Верховна Рада, у нас там уже стоїть в календарному плані «Стратегія інноваційного розвитку», Закон «Про наукові парки», про нього не згадували, ви знаєте, ми вирішили, практично, четвертим-п'ятим разом і цей закон прийняли.

Що стосується Закону «Про вищу освіту», ректори говорили про нього ще в січні минулого року на комітеті, де були представники шести політичних партій, називаю прізвища: Табачник, Литвин, Самойлик, Зубець, одноголосно зобов'язали Міністерство освіти і науки, як суб'єкти законодавчої ініціативи, через Кабмін ініціювати Закон «Про вищу освіту». Провели 13 круглих столів в усіх регіонах, скрізь: у Донецьку, Одесі, Харкові і так далі, і тільки зараз, за моїм листом і не одним листом, Кабмін виніс цей закон до Верховної Ради України. Обговорили його в позаминулу середу на Кабінеті Міністрів. Ви знаєте, там брали участь близько сімдесяти ректорів. Те, що ми сьогодні обговорюємо, були гарні сьогодні виступи, торкається і студентів.

Але, як бути з тим, наприклад, коли у нас зростає лобіювання того, що не відповідає адекватному потенціалу. От я випадково дізнаюся, що 2 жовтня присвоюється звання Національного одному районному педагогічному університету, де навіть недобір був по двох факультетах — 1,2. Я, шановні колеги, не називаю прізвищ — це просто було моє обурення як професора. Я знаю цей вуз, коли там чотири доктора наук, я перепрошую, але ніхто не бачив жодного наукового видання. І це Національний педагогічний університет. Перепрошую. Я не хочу, щоб ви так реагували. Або у нас 6 науково-дослідних університетів

організувалося швидко. Зараз у нас вже існує 102 національних університетів.

Я хотів би на завершення сказати, що багато з того, про що ви говорили, вже робиться. Просто ви не знали, які законопроекти знаходяться у Верховній Раді і не прочитали наші видання.

Звичайно, потрібна системна робота, звичайно, бізнес сам по собі ніколи не буде вкладати кошти у нововведення, поки його не поставиш в умови, коли він буде шукати інновації, його треба спонукати до цього. Правильно, податкові пільги, преференції.

Але умови пропонуються. Більше року готувалася ця стратегія, проект стратегії і зараз обговорюється. Готувала академічна спільнота, не ангажована, не політизована, не політичні партії.

Але в принципі, я хочу сказати, що здається всі є вже ознаки прогресу. Ще два роки тому в 2006, коли я очолював підкомітет і проводив перші парламентські слухання було так: у нас є окремі недоліки в цій царині. А сьогодні я вже чую: не все погано. Який крок величезний зроблений від тих самих людей: тоді були окремі маленькі несуттєві недоліки,

вони такі міфи створили, в той час, коли ми по всім рейтингам падали і в той час, коли робили економіку не конкурентноспроможною, тому що вона була антиінноваційною.

Сьогодні ми знаємо реальну ситуацію і це дуже важливо, від чого йти, від якої реальної ситуації відштовхуватися, яку систему комплексів і заходів приймати. Так я радію тому, якоюсь мірою, хоча це цинізм, що криза сьогодні світова, вона стала для багатьох моментом істини і здається, так би мовити, точкою зростання.

Відбувається в українському суспільстві формування нормальної інноваційної культури і такого важливого інституту, як інститут інтелектуальної власності. От в цьому сенс, для нас важлива не агітація, не пропаганда, і повірте мені, і в Комітеті для нас в цьому є сенс таких слухань. І наша сьогодні тригодинна, навіть більше, розмова буде мати, повірте, гарний результат.

Тому я дякую всім за увагу, за терпіння і сподіваюся на те, що ми будемо тісно співпрацювати. Дякую. До побачення.

Невиголошені виступи

БЕЛЯКОВ В. М., директор Дніпропетровського регіонального центру інноваційного розвитку Держінвестицій України, голова правління технологічного парку «Машинобудівні технології», доктор технічних наук

Уважаемый Владимир Иванович! Уважаемые участники слушаний!

Днепропетровский региональный центр инновационного развития Госинвестиций Украины осуществляет свою инновационную деятельность в соответствии с региональными программами инновационного развития Днепропетровской и Запорожской областей. В ходе этих работ сложилось хорошее взаимодействие с областными администрациями, ПНЦ НАН и МОН Украины, институтами, предприятиями.

Работа по программам осуществляется, однако есть и нерешенные проблемы, которые сдерживают инновационное развитие.

Сегодня мы говорим об авторском праве на объекты интеллектуальной собственности. В области материального производства и, в частности, создания новой техники — это патенты на изобретения новых способов (технологий) и конструкций. Патенты на эти вещи это — государственная регистрация технических идей. Но дело в том, что техническая идея, прежде чем превратится в новое предприятие, созданное на основе соответствующей технологии, или в машины и механизмы, новой конструкции должна пройти еще ряд этапов: это научная разработка с исследованием и обоснованием оптимальных параметров и это разработка инновационного предложения, которое включает: приблизительную схему будущего предприятия, оценку производственных и вспомогательных площадей для его размещения, необходимых видов и количества энергетических и других ресурсов, оценку возможности поставки материалов и комплектующих, оценку рынка сбыта инновационной продукции, сроков окупаемости вложенных денежных средств и материальных ресурсов, экономической эффективности производства и, наконец, оценку коммерческих рисков при его реализации.

Таким образом, условием успешной реализации новых технических решений является наличие качественного инновационного предложения. У нас разработаны методические рекомендации по формированию инновационного предложения и мы, в меру возможностей, стараемся оказывать помощь разработчикам в этом деле. Но усилий нашего небольшого коллектива для обслуживания колоссального инновационного потенциала нашего региона явно недостаточно, это «капля в море». Для привлечения компетентных специалистов к этой работе необходимо целевое финансирование. И если большое успешное предприятие еще может оплатить разработку инновационного предложения направленного на совершенствование существующей на нем технологии, то на формирование инновационного предложения для создания нового предприятия, а именно в такой форме создаются проекты высшей инновационной категории, чаще всего, денег не находится. Это обстоятельство является одним из важнейших факторов сдерживания инновационного развития нашего региона и Украины в целом. Сегодня считается, что разработка инновационных предложений должна выполняться неизвестно кем и неизвестно за какие средства, а это весьма значительная, ответственная и достаточно творческая работа.

В настоящее время Государственный департамент интеллектуальной собственности формирует перечень перспективных изобретений, но нужно понимать, что это «исходный материал» для проведения научных исследований, а не для внедрения в производство. А каждый ученый, как правило, имеет свое научное направление, занят его разработкой и вряд ли бросит свои исследования и начнет заниматься чем-то иным. И уж тем более не приходится говорить о привлечении ряда специалистов различного профиля для разработки инновационного предложения по этим материалам.

Что же касается информации, то следует сформировать общегосударственную базу именно инновационных предложений, а не технических идей. Причем они должны быть корректными и методически правильно разработанными. Только

после этого можно организовывать «аукционы», ярмарки, круглые столы, переговоры по формированию инновационных проектов на базе таких инновационных предложений.

Таким образом, для интенсификации инновационного развития необходимо предусмотреть государственное финансирование работ по формированию инновационных предложений. Кроме того, целесообразно, при выполнении НИР технической направленности за счет бюджетных средств, в обязательном порядке в качестве завершающего этапа работы предусматривать разработку инновационного предложения. Это позволит не только создать условия для коммерциализации бюджетных затрат, но и уже на этапе планирования НИР, при разработке ТЗ, определиться с их целесообразностью.

Другим важнейшим фактором, сдерживающим инновационное развитие является отсутствие системы государственной поддержки проведения опытно-промышленной проверки новых технологий, прежде всего по инновационным проектам высшей инновационной категории. Такая система поддержки этих работ имеет место в большинстве развитых в техническом отношении стран, например, в США и ряде других стран — это венчурный сектор фондового рынка. Была такая система и в СССР, многие из присутствующих помнят такой орган как ГКНТ, который финансировал подобные работы. К сожалению, такой системы нет в Украине. Вероятно, пока у нас нет не только венчурного сектора, но и вообще активно и полномасштабно работающего фондового рынка, следует предусмотреть создание механизма бюджетного финансирования, причем с последующей коммерциализацией этих расходов и, безусловно, с учетом сопутствующих этим работам высоких рисков.

В настоящее время идет процесс формирования бюджета 2010 года, в нем предусматриваются довольно значительные средства на поддержку инновационного развития. Хотелось бы, чтобы механизмы расходования эти денег предусматривали финансирование следующих трех направлений работ по инновационному развитию, это:

- финансирование работ по формированию инновационных предложений и самих инновационных проектов;

- финансирование работ по опытно-промышленной проверке новых технологий, прежде всего по проектам высшей инновационной категории, с последующей коммерциализацией этих затрат;

- снижение стоимости кредитов путем полного или частичного погашения кредитных ставок, причем также с последующей коммерциализацией этих расходов. В этом случае, не будет возникать ситуации, когда какое-то предприятие получит безвозмездно от государства оплату стоимости кредитных средств как «приз», а такой возможностью воспользуется только тот, кому это действительно нужно и он не может без такой поддержки обойтись.

КАЛЕНИК В. І., в. о. голови Дніпропетровської обласної ради Товариства винахідників і раціоналізаторів України

Уважаемый Владимир Иванович! Уважаемые народные депутаты и участники комитетских слушаний!

Ежедневно встречаясь и работая с изобретателями, рационализаторами и предпринимателями Днепропетровска и области, мы видим, что эффективность применения законодательства и государственного регулирования в цепи «промышленная собственность — инновационная экономика» весьма низкая и даже неудовлетворительная.

Посмотрите на портрет изобретателя или рационализатора современной Украины.

Как правило, это уже не молодой, но творческий специалист своего дела, имеющий большой опыт работы с окружающей его техникой и технологиями. Он не умеет пользоваться компьютером и Интернет, поэтому необходимую информацию (описания патентов на изобретения, полезные модели и промышленные образцы, законы Украины и нормативные акты по промышленной собственности, бизнес-планированию) черпает из бумажных носителей или бесед с коллегами.

Конечно же, он нуждается в помощи и содействии в своей творческой деятельности и продвижении идеи или технического решения в производство. Кто ему реально может помочь (желательно бесплатно)? На работе. Однако подавляющее число небольших промышленных предприятий и предпринимательских структур Украины не имеют в штате подготовленных специалистов патентного права, а тем более, технологических брокеров, как того требует Закон Украины «О государственном регулировании деятельности в сфере трансфера технологий». Убедить директора или собственника предприятия в высокой эффективности использования будущего изобретения и необходимости уже на этой стадии инновационного процесса вложить 2–3 тысячи гривен в консультации и оформление заявочных материалов на получение патента, тоже не всегда удается.

Надо отметить, что такая ситуация в Украине носит не единичный, а массовый характер. Эту ситуацию можно обойти и сэкономить, проведя патентный поиск и обнаружив среди тысяч патентов нужное изобретение.

Тогда возникает следующий вопрос: что и как делать с этим патентом? Ответ на эти вопросы требуют еще больших расходов. Надо найти адрес патентовладельца и заключить с ним лицензионный договор на право использования его изобретения. И такие проблемы возникают на каждом шаге инновационного процесса.

На наш взгляд, эффективность применения законодательства и государственного регулирования в этой сфере может быть коренным образом повышена за счет вовлечения в этот процесс объединения

граждан, в частности, Всеукраинской общественной организации «Общество изобретателей и рационализаторов Украины».

Приведу такой пример: две недели назад делегация Государственного агентства Украины по инвестициям и инновациям (Госинвестиций) посетила Германию, где изучала опыт немецких партнеров в инновационной сфере, по приглашению общественной организации — Немецкого общества технического сотрудничества. Это не случайность. Немецкая общественная организация уже на протяжении многих лет выполняет государственный заказ Федерального министерства образования и исследований ФРГ. Получает огромные государственные средства, размещает их среди конкретных исполнителей многочисленных инновационных проектов. Среди них и университеты, и субъекты предпринимательской деятельности. Практически Немецкому обществу технического сотрудничества государство поручило выполнение той же функции в инновационной сфере, что в Украине должно делать Госинвестиции — специально уполномоченный центральный орган власти в сфере инновационной деятельности.

Вношу предложение о внесении изменений и дополнений в соответствующие Законы Украины с тем, чтобы возродить Общество изобретателей и рационализаторов Украины путем возобновления финансирования за счет:

- средств промышленных предприятий, хозяйственных обществ, высших учебных заведений, научных учреждений, в которых осуществляется изобретательская и рационализаторская деятельность, используются объекты промышленной собственности, возникает прибыль или экономический эффект в результате введения в хозяйственный оборот инноваций, и которые представили отчеты в органы статистики (в размерах от 100 до 1000 необлагаемых минимумов заработной платы от одного юридического лица за год);

- средств государственного и местных бюджетов, в случае участия организаций ОИР Украины в реализации государственных и региональных научно-технических программ;

- членских взносов ОИР, сняв с них налогообложение.

Финансирование от сферы производства позволит создать на этих предприятиях организации ОИР, которые смогут на месте оказывать посильную помощь изобретателям и рационализаторам в создании инновационной экономики.

Государственный или региональный заказ организациям Общества изобретателей и рационализаторов Украины, или участие организаций ОИР Украины в реализации государственных и региональных научно-технических программ позволит на местах усилить роль государственного регулирования.

Исходя из практики прошлых лет, Обществу изобретателей и рационализаторов Украины по плечу выполнение таких государственных и региональных заданий, которые определены Законами Украины и нормативными документами:

- совершенствование системы подготовки (переподготовки) специалистов по вопросам трансфера технологий, инновационной деятельности и интеллектуальной собственности, налаживание сотрудничества с МОН Украины, а в случае необходимости относительно организации подготовки и повышения квалификации таких специалистов, а также обменом практическим опытом работы в этой сфере;

- организация выставок, ярмарок, аукционов технологий и продукции, которую изготовили в результате их использования;

- организация и обеспечение проведения конференций, семинаров, других мероприятий в этой сфере трансфера технологий, инновационной деятельности и интеллектуальной собственности.

Со временем перечень работ, осуществляемый организациями ОИР Украины по заказу государственных и местных органов власти, может быть значительно расширен.

Спасибо за внимание.

СОПІКОВА Н. Б., *завідуюча патентно-дослідною групою ДП «Укрдїпромез».*

Доброго дня, шановні учасники слухань, шановний Володимире Івановичу!

Державне підприємство «Український інститут по проектуванню металургійних заводів», відомий як «Укрдїпромез», є науковою установою — комплексним технологічним інститутом по проектуванню нових, реконструкції та модернізації існуючих металургійних підприємств.

Об'єкти інтелектуальної власності інституту реалізуються у проектній документації, а їх ефективне використання відбувається у виробництві підприємства-замовника.

«Укрдїпромез» є не бюджетною, а госпрозрахунковою організацією, яка працює з металургійними підприємствами на договірній підставі. При цьому слід зауважити, що в реаліях сьогодення, замовниками проектної продукції є представники приватного капіталу — нові власники промислових підприємств, і саме вони формують попит на інновації та дають дозвіл на їх впровадження підприємствами. Іноді, незважаючи на актуальність запропонованих до впровадження технічних рішень, замовник може відмовитися від них виключно з міркувань здешевлення проекту.

Треба визнати, що впровадження інновацій в такий галузі як металургія, часто пов'язана із значними матеріальними витратами і ризиками, і це,

мабуть, є однією з головних причин, що стримує впровадження інновацій.

Створюючи конкурентоспроможну проектну продукцію, інститут закладає до неї технічні рішення на базі об'єктів інтелектуальної власності, але передача замовнику майнових прав на їх використання, майже ніколи не відбувається за відмовою замовника. А це призводить до проблем із сплатою винагороди авторам. І хоча ця проблема частково вирішується за рахунок власних коштів інституту, який сплачує винагороду за отримання патентів, застосованих у проектній документації, справедливої винагороди, яка б відповідала дійсній вартості технічного рішення, винахідник не отримує.

Нашою державою була проголошена інноваційна модель розвитку економіки, яка має спиратися на активізацію власного інтелектуального потенціалу, як на один з головних чинників, який може реалізувати цю модель. Але, щоб це не залишилося на рівні декларацій і інтелектуальний потенціал країни міг сприяти виживанню економіки та її росту, необхідне активне державне стимулювання інноваційної діяльності.

Виходячи з того, що сьогодні найактуальнішою задачею металургійної галузі є перехід від виснаження основних фондів до їх оновлення і технічного переоснащення виробництва, вважаємо за необхідне розроблення і впровадження державного механізму стимулювання попиту на інновації, особливо на впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій.

Тобто необхідне державне регулювання у вигляді надання податкових пільг за впровадження інновацій на базі об'єктів інтелектуальної власності. Але надання таких пільг має бути жорстко прив'язане до укладання відповідних договорів про винагороду авторам та патентовласнику.

Із засобів масової інформації повсякденно чуємо про те, як в умовах кризи у інших країнах підтримують власних виробників, науку, фінансові установи, тощо.

Світові лідери економіки, прагнучи до домінування на ринку, формують портфелі патентів з метою максимального закріплення за собою прав на використання винаходів в тій або іншій галузі, активно патентують їх в інших країнах, в тому числі в Україні.

А що ж відбувається у нас? Торік завдяки заподаткованій діяльності Державного департаменту інтелектуальної власності розмір зборів, пов'язаних з охороною прав інтелектуальної власності, зріс більш, ніж у 30 разів. І це при тому, що такі ставки зборів суперечать навіть положенням Угоди СОТ — ТРІПС, яка передбачає, що вартість процедур захисту прав інтелектуальної власності «не повинна бути високою або супроводжуватися значними матеріальними затратами».

Але це був ще докризовий період і інститут зумів зберегти власний портфель патентів і продовжити

патентування своїх розробок. У цьому році стан справ погіршився і все частіше доводиться відмовлятися від підтримання патентів, не кажучи вже про замовлення кваліфікаційної експертизи заявок на винаходи. І такий стан характерний не тільки для нашого інституту, потерпають й інші наукові установи і підприємства.

Питання захисту прав на власні розробки, це питання виживання не тільки окремих наукових установ і якщо становище не поліпшиться, це приведе до знищення вітчизняної науки і виробника, запозичення іноземних технологій та обладнання (та ще й не завжди нових), що становить пряму загрозу економічній безпеці країни і її незалежності.

Виникає питання: невже Державний департамент інтелектуальної власності не усвідомлює наслідків власної байдужості?

До речі, єдиний платіж, що сплачується до державної казни, мито за отримання патенту — не змінювався вже багато років і складає все ті ж 17 гривень. Чи не полягає відповідь на наше досить риторичне питання в тому, що усі інші збори ми сплачуємо суб'єкту підприємницької діяльності, яким є Укрпатент?

Вважаємо, що необхідно провести незалежний аудит розрахунку розмірів зборів з метою їх зменшення.

Як компроміс на період кризи: пропонуємо:

1. Розмір зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності для наукових установ галузі, встановити на рівні, передбаченому для неприбуткових установ і організацій.

2. Збільшити строк на стягнення 150 % від розміру збору за підтримання чинності патенту з 12 до 24 місяців, відповідно до ставок зборів по п.1 у разі відсутності сплати збору у строк, встановлений законом.

3. Внести відповідні тимчасові зміни та роз'яснення до Порядку зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності.

СМЕТАНІН В. Т., доктор сільськогосподарських наук, Дніпропетровський державний аграрний університет

Одной из проблем современного сельского хозяйства являются все более и более проявляющееся противоречие между интенсивно селекционируемыми и эксплуатируемыми, так называемыми, коммерческими породами и сортами популяций животных и растений и устойчивостью, а также снижением их внутривидового разнообразия, вызванного многовековой однонаправленной селекцией. Это делает дальнейшее существование многих сельскохозяйственных популяций проблематичным. А поддержание их в функциональном состоянии связано с высокими затратами на их содержание и функционирование.

Поэтому в 1996 году под эгидой ФАО при ООН 161 страна, в т. ч. и Украина, на уровне глав правительств подписала Конвенцию о биологическом разнообразии животных, в которой определено значение генетических ресурсов домашних животных и глобальных стратегий их сохранения, где утверждается, что интенсификацию систем производства сопровождает тенденция к унификации пород и исчезновение локально адаптированных популяций. Отмечается, что проблемы с адаптацией пород усиливаются в связи с изменениями климата и антропогенного влияния, а человечество еще больше будет иметь потребность в разнообразном генофонде.

Из сказанного понятно, какую большую роль и значение не только для Украины, но и для всего человечества имеют отечественные породы сельскохозяйственных животных. К великому сожалению, экспансия импортного селекционного материала идет очень интенсивно. Конечно, нельзя быть ретроградом и запретить использовать высокопродуктивных животных других стран. Но надо иметь в виду, что генофонд любой популяции тонко организованная система, которая может быть разрушена скрещиванием за одно поколение. И главным при формировании этой системы является адаптационная составляющая. То есть при ее формировании независимо от селекционера идет процесс отбора особей, приспособленных к данной экологической нише (климату, биогеохимической ситуации, а от нее качеству кормов, технологии и прочему). Вектор отбора селекционера, как правило, не совпадает с вектором естественного отбора — человеку нужна высокая продуктивность животных по двум-трем признакам. Компромисс этого противоречия достигается путем долгого — несколько десятков поколений сложного взаимодействия селекционных целей и целей естественного отбора. Современная зоотехния обладает рядом методов, которые позволяют еще более интенсивно преобразовать генофонд стада. Это искусственное осеменение, пересадка эмбрионов и получение их *in vitro* («в пробирке»). И это, конечно, благо, во всяком случае, так казалось. Реальное освоение этих методов привело к тому, что в селекционном процессе, из поколения в поколение, используется племенной материал из других стран, и у популяции нет шансов сформироваться в устойчивую к данной экологической нише систему. Эти же методы позволили использовать при разведении животных ограниченное количество «лучших» особей в качестве производителей. Почему в кавычках? Да потому, что они лучшие по 1–2 конкретным признакам, которые важны человеку, но не самой популяции. Малое количество производителей сузило изменчивость генофонда, как основы для отбора на адаптацию и плюс к тому распространило в породах генетические мутации, возникающие и сохраняющиеся более вероятно у высокопродуктивных особей (тот, кто знает генетику,

понимает, что высокопродуктивное племенное животное создается за счет однородного подбора, когда в генотипе за счет гомозиготности увеличивается концентрация как полезных, так и мутантных генов). Таким образом, в современных популяциях крупного рогатого скота и свиней распространены мутантные гены адгезии эритроцитов (BLAD), остеопороза, стресс неустойчивости, бледной водянистой и палево-темной свинины, гипертермии, ряд хромосомных аномалий и другие. В связи с уменьшением изменчивости, в основе которой лежит аллельное разнообразие вида, потеряны аллели, обеспечивающие высокие вкусовые качества продуктов животноводства. Неспособность современных популяций сопротивляться инфекциям реализуется через периодические вспышки массовых заболеваний, а снижение их репродуктивных возможностей ставят страну в зависимость от импорта селекционного материала.

Что можно предложить в этой ситуации для сохранения отечественных селекционных достижений и формирования новых адаптированных популяций.

Первое, провести инвентаризацию существующих пород, типов и стад животных на предмет селекционной ценности. Такая инвентаризация проведена на основании Закона о племенной работе в животноводстве. Создан государственный реестр племенных животных, присвоены соответствующие статусы хозяйствам-субъектам племенного дела. Но в этой проделанной большой работе не отражены конкретные генетические особенности пород, типов и линий. Сегодня, когда идет такая массовая «перетасовка» селекционного материала, необходима целостная система генетического маркирования племенного материала, нужна работа по изучению влияния конкретных генов на качество продукции и ее уровень, необходима генетическая паспортизация животных генофондных и племенных стад.

В организационном плане следует ограничить завоз импортного селекционного материала племенным заводам, акцент в их работе следует делать на собственную селекцию. Только в этом случае в породах будут формироваться экологические типы дивергентные друг другу, способные обеспечить получение высокопродуктивных и адаптированных животных в хозяйствах более низкого племенного уровня. Да, это сложнее, нужны знания и высокая культура животноводства, но ведь статус племенного завода именно такой подход и предполагает.

Второе, существующее положение об апробации в животноводстве также не учитывает современные генетические представления о самостоятельных популяциях. Сегодня, опираясь на генетическое маркирование можно создать оригинальный генофонд ограниченной группы особей, обеспечивающий успешное развитие и использование их системах разведения. Следует придавать таким группам самостоятельный статус, естественно, если будет

подтверждена их генетическая оригинальность и способность к самостоятельной репродукции.

Третье, необходимо придать коммерческую привлекательность разведению, отечественных селекционных достижений. Для этого наряду с изучением их генетических и потребительских особенностей следует проводить и просветительскую, если хотите, рекламную кампанию по их значению и эффективности в качестве средств и предметов производства (другие страны ведут достаточно жесткую, агрессивную политику в этом плане).

Четвертое, к сожалению, за последние годы, практически перестала существовать такая специальность как селекционер. Вышесказанное показывает, что животноводы в хозяйствах перестали творчески работать по совершенствованию своих стад. Сформирована потребительская модель работы — приобретение селекционного материала «извне». Благо доступ имеется, были бы деньги. Поэтому следует поднимать престиж зоотехника-селекционера в хозяйстве. Вернуть ему мотивацию конкретной работы со стадом по его совершенствованию.

Пятое, опять же к сожалению. Наблюдается огромный разрыв между современными генетическими представлениями в области разведения, сохранения и совершенствования популяций сельскохозяйственных животных и представлениями специалистов хозяйств и управляющих структур разного уровня. Поэтому для его ликвидации нужны специальные неформальные образовательные программы.

Выбирая систему хозяйствования и разведения в современных условиях и опираясь на предполагаемые

к использованию популяции культурных растений и домашних животных, следует учитывать многие факторы и уровень максимальной продуктивности при этом не всегда должен быть определяющим. Дело в том, что например увеличение производства зерна в мире в шестидесятые годы, так называемая, «зеленая революция» привела к двухкратному! увеличению производства за счет выведения новых короткостебельных безостистых сортов пшениц. Но это увеличение потребовало от человечества вдесятеро!! больше энергозатрат, куда вошло и создание целой новой инфраструктуры (заводы минудобрений, гербицидов и пр.).

Следует иметь также в виду, что, несмотря на все усилия мировой, в мире остается не менее 75 % земледельческих систем не ориентированных на интенсивные технологии растениеводства и животноводства, но более 95 %!!! мировых публикаций посвящено именно меньшей части — интенсивному земледелию. То есть налицо фактор экспансии данного способа ведения хозяйства, но он ведет к удорожанию продукции, снижению ее качества, экологическим проблемам и тем проблемам, которые рассмотрены в данной статье. Почему? Ответ прост. Интенсификация требует капитализации, со всеми вытекающими последствиями. Это один из путей неокolonизации.

Естественно, нельзя возвращаться к прадедовским способам производства. Но и не рассматривать альтернативные интенсивной селекции подходы — неправильно. Тем более, что разрушение устойчивых генофондов в лучшем случае потребует десятилетий на их восстановление.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти «Промислова власність в інноваційній економіці України: ефективність застосування законодавства та державного регулювання»

Створення та функціонування сучасного ринку об'єктів промислової власності є динамічним процесом як в економічно розвинених країнах, так і в світовій економіці. Винахідницька активність національних заявників кожної держави свідчить про рівень її науково-технологічного потенціалу і є одним із ключових індикаторів її технологічної конкурентоспроможності, інноваційної перспективності та інвестиційної привабливості. Слід зазначити, що конкурентоспроможність та стабільне зростання визначаються виваженою державною політикою у сфері інноваційної діяльності і охорони промислової власності. Об'єкти промислової власності у розвинених країнах ціняться вище ніж природні багатства, інновації вище ніж інвестиції у пріоритетах факторів економічного зростання. Світовий досвід доводить, що результативна система охорони прав промислової власності може стати дієвим інструментом розвитку промисловості шляхом нарощування запасів технологічних знань та їх обміну між країнами.

Зазначені проблеми обговорюються в Україні вже не перший рік: їм були присвячені парламентські слухання «Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування» (21 березня 2007 р.), слухання у Комітеті з питань науки і освіти «Інноваційна діяльність в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення» (29 листопада 2006 р.), парламентські слухання «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації» (20 червня 2007 р.), «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» (17 червня 2009 р.).

Аналіз інформації Кабінету Міністрів України, міністерств і відомств, судових та правоохоронних органів про хід виконання рішення Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти від

16 квітня 2008 р. «Про стан державного регулювання і управління у сфері розвитку, правової охорони і захисту інтелектуальної власності та інноваційної діяльності в Україні» (в контексті парламентських слухань «Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування» (21 березня 2007 р.), слухань у Комітеті з питань науки і освіти «Інноваційна діяльність в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення» (29 листопада 2006 р.), парламентських слухань «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації» (20 червня 2007 р.), «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» (17 червня 2009 р.)) свідчить, що центральними органами виконавчої влади здійснено ряд заходів щодо виконання рекомендацій парламентських слухань, розвитку інноваційної діяльності, підвищення рівня охорони та захисту прав промислової власності:

Україна набула членства у Світовій організації торгівлі. Кабінетом Міністрів України затверджені Державна цільова науково-технічна програма «Наука в університетах» на 2008–2012 роки, Державна цільова економічна програма «Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2009–2013 роки», Концепція Державної цільової науково-технічної програми розвитку нанотехнологій та наноматеріалів на 2010–2014 рр., Концепція розвитку національної інноваційної системи.

Для реалізації положень Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» МОН України розроблено та прийнято ряд підзаконних актів. Кабінетом Міністрів України затверджені мінімальні ставки винагороди авторам технологій і особам, які здійснюють їх трансфер, порядок ведення Державного реєстру договорів про трансфер технологій. В центральних органах

виконавчої влади, Національній та галузевих академіях наук України, державних установах, що належать до сфери їх управління, створені структурні підрозділи з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності.

Верховною Радою України прийнято Закони України «Про приєднання України до Локарнської угоди про заснування Міжнародної класифікації промислових зразків», «Про приєднання України до Страсбурзької угоди про Міжнародну патентну класифікацію», «Про приєднання України до Віденської угоди про Міжнародну класифікацію зображувальних елементів знаків», «Про ратифікацію Сінгапурського договору про право з торговельних марок», «Про наукові парки».

Кабінетом Міністрів України затверджено розроблену Фондом державного майна України Методику вартісної оцінки прав інтелектуальної власності.

Однак, хоча з часу проведення парламентських слухань пройшло більше двох років, багато позицій залишилось невиконаними, а ряд доручень керівників центральних органів влади просто ігноруються.

Всупереч Конституції України та чинному законодавству більше року не вводиться у дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 21 листопада 2008 року «Про право і захист інтелектуальної власності та посилення її ролі у формуванні національного багатства».

До Верховної Ради України не внесено для ратифікації Угоду про створення Українського науково-технологічного центру. Національне законодавство у сфері інтелектуальної власності не приведено у відповідність до Цивільного кодексу України, (що згідно прикінцевих та перехідних положень кодексу мало бути зроблено ще до 1 квітня 2003 р.) та законодавства Європейського Союзу. Не запроваджена відповідальність за подання заявок на винаходи в іноземні держави без попереднього подання таких заявок в Україні. До цього часу законодавчо не врегульовані питання охорони комерційної таємниці, раціоналізаторських пропозицій, баз даних, порід тварин. Не спрощено процедуру експертизи та реєстрації інноваційних проектів, у тому числі проектів технологічних парків.

Аналіз динаміки надходження заявок на винаходи від національних заявників протягом 2005–2008 рр. свідчить про стійку тенденцію їх зменшення (майже на 20 % проти 2005 р.). Тільки за минулий рік кількість заявок на винаходи від національних заявників зменшилась на 18 %. Не розроблено систему економічних стимулів (податкових, кредитних, страхових) щодо створення та комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності з метою формування ринку цих об'єктів. Зокрема, не визначені мінімальні ставки винагороди винахідникам, авторам за використання об'єктів прав промислової власності; не запроваджені механізми державної підтримки патентування вітчизняних об'єктів інтелектуальної власності в іноземних державах, створених

за рахунок бюджетних коштів; відсутня методика визначення розміру шкоди, завданої порушенням прав на об'єкти промислової власності.

Не проведено інвентаризацію винаходів колишнього СРСР із грифами «Для службового користування» і таємних, що належать українським заявникам, та аналізу щодо можливостей їх використання, у тому числі шляхом перетворення у патенти України та подальшої комерціалізації. Не здійснено розробку, з урахуванням досвіду іноземних країн, методики оцінки рівня піратства щодо використання різних об'єктів права інтелектуальної власності. Не створено відкриту базу даних рішень Апеляційної палати Державного департаменту інтелектуальної власності.

Однією з причин неефективності управління є також розпорошення і дублювання управлінських функцій між кількома центральними органами виконавчої влади: Міністерством освіти і науки України, Державним агентством України з інвестицій та інновацій, Міністерством промислової політики України, Міністерством аграрної політики, Міністерством економіки України, які беруть участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної інноваційної політики. Залишається значною кількість розпорядників державних коштів у науково-технічній сфері, що призводить до їх неефективного використання. Слід зазначити, що однією з причин зазначеного є також низька виконавча дисципліна міністерств і відомств, відсутність належного контролю, що призвело до невиконання заходів, затверджених рішенням Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти від 16 квітня 2008 р. «Про стан державного регулювання і управління у сфері розвитку, правової охорони і захисту інтелектуальної власності та інноваційної діяльності в Україні».

Система державного управління у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності, охорони промислової власності потребує систематизації державних управлінських функцій в цій сфері, адекватного їх перерозподілу між органами виконавчої влади, реалізації напрацьованих раніше заходів та норм законодавства, зокрема щодо стимулювання інноваційної діяльності, дію яких призупинено.

Докорінного реформування потребує вся система державного регулювання та управління у сфері охорони та використання інтелектуальної власності.

Зазначене вище свідчить, що негативні явища у сфері правової охорони та захисту промислової власності, а відповідно і інноваційної діяльності потребують вжиття невідкладних заходів з боку органів виконавчої влади на всіх рівнях.

З метою підвищення ефективності застосування законодавства та державного регулювання у сфері промислової власності, створення дієвої системи охорони та захисту прав винахідників і раціоналізаторів, дизайнерів, селекціонерів учасники слухань рекомендують:

1. Взяти до відома висловлені у виступах та в обговоренні оцінки стану державного регулювання і управління у сфері розвитку, правової охорони і захисту промислової власності та інноваційної діяльності в Україні, виконання рекомендацій парламентських слухань «Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування», слухань у Комітеті з питань науки і освіти «Інноваційна діяльність в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення», парламентських слухань «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації.»

2. Враховуючи, що значна частина заходів, передбачених рекомендаціями комітетських та парламентських слухань не виконана, продовжити термін контролю за їх виконанням до 1 листопада 2010 року.

Президенту України:

У відповідності до Конституції України, закону України «Про Раду національної безпеки і оборони України» невідкладно ввести в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 21 листопада 2008 року «Про право і захист інтелектуальної власності та посилення її ролі у формуванні національного багатства»

Кабінету Міністрів України:

1. Створити єдиний центральний орган виконавчої влади у сфері інтелектуальної власності у відповідності до статті 3 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», статті 2 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки», статті 2 Закону України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем», статті 2 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», статті 3 Закону України «Про охорону прав на зазначення походження товарів», статті 7 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин».

1.1. Вжити невідкладних заходів щодо реформування системи державного регулювання і управління у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності, правової охорони і захисту промислової власності з метою проведення єдиної науково-технічної та інноваційної політики, ефективного використання бюджетних коштів для реалізації інноваційних проектів і програм, ефективного функціонування системи охорони промислової власності, підвищення відповідальності за реалізацію державної політики.

2. У сфері державного управління, законодавчого регулювання створення та використання об'єктів права промислової власності, забезпечення їх комерціалізації:

2.1. Розробити і подати до Верховної Ради України проекти законів України: «Про охорону прав на наукові відкриття», «Про охорону прав на породи тварин», «Про комерційну таємницю», «Про охорону прав на комерційне (фірмове) найменування»,

«Про раціоналізаторську діяльність», «Про професійне представництво у сфері інтелектуальної власності (патентних повірених)», «Про охорону баз даних», «Про франчайзинг».

2.2. Передбачити законодавче врегулювання питання щодо посилення відповідальності за подання заявок на винаходи і корисні моделі в іноземні держави без попереднього подання таких заявок в Україні.

2.3 В рамках виконання плану заходів щодо реалізації загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу внести зміни до законодавства з питань правової охорони нових сортів рослин, насінництва, адміністративної, цивільної та кримінальної відповідальності за порушення прав з дотриманням положень Міжнародної конвенції з охорони нових сортів рослин (Конвенції UPOV) у редакції 1991 року.

2.4. Посилити контроль за використанням коштів на функціонування державної системи охорони інтелектуальної власності. При перевірках відповідними державними органами діяльності органів та установ, що входять до системи правової охорони інтелектуальної власності, згідно статті 10 Закону України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні», інших законодавчих актів залучати фахівців з питань інтелектуальної власності з галузевих міністерств, державних академій наук, громадських організацій.

2.5. Переглянути постанову Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1148 «Про внесення змін до Порядку сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності» з метою встановлення ставок зборів, реальних для сплати підприємствами України.

2.6. Прискорити розроблення та прийняття проектів постанов Кабінету Міністрів України, необхідних для практичного запровадження механізму трансферу технологій відповідно до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій».

2.7. Забезпечити проведення інвентаризації винаходів колишнього СРСР із грифами «Для службового користування» і таємних, що належать українським заявникам, та здійснити аналіз щодо можливостей їх використання, у тому числі шляхом перетворення у патенти України та подальшої комерціалізації.

2.8. Розробити методичні рекомендації щодо виплати винагороди авторам об'єктів промислової власності.

2.9. Запровадити державне статистичне спостереження:

у наукових і науково-технічних організаціях щодо створення ними нових видів техніки, технологій і матеріалів, на які розроблена конструкторсько-технологічна документація, виготовлені і випробувані дослідні зразки. Створити реєстр цих видів техніки, технологій і матеріалів, сприяти їхній подальшій

комерціалізації та використанню в господарському обігу і міжнародному трансфері технологій;

додаткових показників для визначення рівня функціонування національної інноваційної системи та інноваційної активності економіки в Україні, що відповідають системі індикаторів Європейського інноваційного табло (European Innovation Scoreboard (EIS), які використовуються для оцінювання та порівняння стану інноваційної активності в країнах ЄС;

використання промислової власності за окремими об'єктами права промислової власності; договорів про розпорядження майновими правами промислової власності стосовно окремих об'єктів.

2.10. Забезпечити розробку, з урахуванням досвіду іноземних країн, методики оцінки рівня піратства щодо використання різних об'єктів права інтелектуальної власності.

2.11. Внести зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 19.08.2002 р. № 1215 «Про утворення Державної патентної бібліотеки» щодо визначення додатковим джерелом фінансування Державної патентної бібліотеки та її філіалів коштів від зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти промислової власності.

2.12. Забезпечити створення відкритої бази даних рішень Апеляційної палати Державного департаменту інтелектуальної власності.

3. У напрямках створення ефективних механізмів розвитку інноваційної діяльності та інституту промислової власності:

3.1. Розробити та внести на розгляд Верховної Ради України Програму розвитку державної системи охорони інтелектуальної власності в Україні до 2014 р. Залучити до її розробки відповідні міністерства і відомства, наукові установи та організації, забезпечити її обговорення громадськістю.

3.2. Підготувати та внести на розгляд Верховної Ради України зміни до Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» в частині перегляду та корегування пріоритетних напрямів інноваційного розвитку.

3.3. Впровадити в національне законодавство норми і правила угод СОТ з метою запровадження механізмів державного субсидювання високотехнологічного сектору економіки (субсидії регіонального розвитку, субсидії на проведення НДДКР, субсидії на програми реструктуризації тощо), зокрема, Угоди «Про субсидії на компенсаційні заходи» (Угоди СКЗ) щодо політики субсидювання.

3.4. Прискорити подання до Верховної Ради України Податкового кодексу України, в якому передбачити надання ряду фіскальних преференцій суб'єктам інноваційної діяльності.

3.5. Запропонувати у складі Державного бюджету України окрему бюджетну програму «Бюджет інноваційного розвитку», в якій передбачити видатки на «Державне замовлення на інноваційну

продукцію», «Розвиток інноваційної інфраструктури», «Державна підтримка діяльності технологічних парків».

3.6. Прискорити підготовку та подання до Верховної Ради України проектів законів щодо внесення змін до деяких законів України з метою стимулювання інноваційної діяльності.

3.7. Організувати проведення дослідження «Перспективи України в інноваційному середовищі Європи» із залученням фахівців наукових установ НАН України, інших державних академій наук, вищих навчальних закладів.

3.8. З метою здійснення заходів з організації підвищення кваліфікації державних службовців затвердити Концепцію Державної програми перепідготовки спеціалістів органів державної влади у сфері інноваційної діяльності.

3.9. Організувати здійснення пілотного проекту щодо відпрацювання організаційно-економічного механізму створення регіональної інноваційної системи на прикладі двох-трьох регіонів, залучивши до цієї роботи фахівців НАН України, Академії правових наук України, МОН України та Міністерства регіонального розвитку та будівництва України.

3.10. Розробити нові принципи і підходи до проведення науково-технічної (патентної) експертизи об'єктів права промислової власності, враховуючи пріоритетні напрями розвитку науки і техніки, інноваційної діяльності.

3.11. Привести згідно статті 4 Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» порядок реєстрації технопарків, спростити процедуру експертизи та реєстрації інноваційних проектів, у тому числі проектів технологічних парків.

3.12. З метою удосконалення системи підготовки кадрів у сфері інтелектуальної власності, трансферу технологій і інноваційної діяльності:

- запровадити дисципліну «Інноваційний менеджмент» до змісту підготовки магістрів у вищих навчальних закладах технічних напрямів підготовки;

- збільшити обсяг державного замовлення на підготовку у вищих навчальних закладах магістрів за спеціальностями «Інтелектуальна власність», «Управління інноваційною діяльністю»;

- удосконалити науково-методичне забезпечення (підручники, навчальні посібники, дидактичні матеріали тощо) за спеціальностями «Інтелектуальна власність», «Управління інноваційною діяльністю»;

- вжити в установленому порядку заходів щодо включення спеціальності «Технологічний менеджмент» до переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра;

- запровадити на базі Державного інституту інтелектуальної власності МОН України курс дистанційного навчання «Технологічний менеджмент: комерціалізація результатів наукової діяльності в

науково-дослідних інститутах» для підготовки технологічних брокерів та підвищення кваліфікації фахівців у сфері інтелектуальної власності, трансферу технологій і інноваційної діяльності;

- удосконалити механізм державного замовлення на підготовку державних службовців, до компетенції яких відносяться питання інтелектуальної власності, трансферу технологій та інноваційної діяльності;

- науково-методичній комісії зі специфічних категорій вжити заходів щодо удосконалення галузевих стандартів за спеціальностями «Інтелектуальна власність» та «Управління інноваційною діяльністю».

3.13. Розробити систему стимулювання винахідницької та інноваційної діяльності, передбачивши зокрема:

- запровадження механізму фінансової підтримки зарубіжного патентування винаходів;

- розробку і прийняття методичних рекомендацій щодо:

- а) визначення розміру винагороди за створення і використання об'єктів права промислової власності (винаходів, корисних моделей, промислових зразків, раціоналізаторських пропозицій, сортів рослин);

- б) виявлення та оцінки ноу-хау.

3.14. Державному комітету статистики України запровадити:

- форму державної статистичної звітності стосовно використання об'єктів права інтелектуальної власності в економіці України (форма 4-нт (перелік));

- з метою підвищення ефективності діяльності у сфері трансферу технологій запровадити форму щорічного державного статистичного спостереження 1-Т (технології);

- у статистичному збірнику «Наукова та інноваційна діяльність в Україні» включити показники, що характеризують ефективність винахідницької та раціоналізаторської діяльності, вузівську науку (винахідницьку активність та інноваційну діяльність), селекційні досягнення.

4. Генеральній Прокуратурі України, Службі безпеки України, Міністерству внутрішніх справ України, іншим правоохоронним органам України в межах своїх повноважень здійснювати контроль за ефективним застосуванням законодавства у сфері права промислової власності, недопущення фактів незаконного використання об'єктів промислової власності.

5. Підкомітетам з питань інтелектуальної власності та інноваційної діяльності, науки Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти:

- прискорити внесення до Верховної Ради України проекту Закону України «Про особливості введення в цивільний оборот об'єктів права інтелектуальної власності, створених з використанням коштів державного та/або місцевих бюджетів, спеціальних та державних фондів цільового призначення»;

- прискорити розгляд та прийняття проекту Закону України «Про венчурну діяльність в інноваційній сфері»;

- з метою удосконалення судового захисту прав інтелектуальної власності прискорити розгляд питання про внесення змін до законів України стосовно розподілу повноважень між судами та визначення підсудності спорів з порушення прав інтелектуальної власності.

*Рекомендації розроблено
робочою групою, створеною Комітетом
Верховної Ради України з питань науки і освіти
10 липня 2009 року.*

Інформація

до слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти

«Промислова власність в інноваційній економіці України:

ефективність застосування законодавства та державного регулювання»

Термін «промислова власність» було прийнято до міжнародного застосування у 1883 році в рамках Паризької конвенції про охорону промислової власності, учасниками якої на сьогодні є більше 170 країн, включаючи Україну. До об'єктів права промислової власності, що охороняються, Паризька конвенція (стаття 1(2)) відносить: патенти на винаходи; корисні моделі; промислові зразки; знаки для товарів і послуг (торгові марки); комерційні (фірмові) найменування; географічні зазначення, зазначення походження або найменування місць походження; захист від недобросовісної конкуренції. З часу прийняття Паризької конвенції (1883 р.) перелік об'єктів промислової власності значно розширився і нині включає також наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції, комерційні таємниці (у т. ч. ноу-хау), компанування (топографії) інтегральних мікросхем, селекційні досягнення (сортів рослин, породи тварин), доменні імена тощо.

Створення та функціонування сучасного ринку об'єктів промислової власності є динамічним процесом як в економічно розвинених країнах, так і в світовій економіці. Винахідницька активність національних заявників кожної держави свідчить про рівень її науково-технологічного потенціалу і є одним із ключових індикаторів її технологічної конкурентоспроможності, інноваційної перспективності та інвестиційної привабливості.

Слід зазначити, що конкурентоспроможність та стабільне зростання визначаються вираженою державною політикою у сфері інноваційної діяльності і охорони промислової власності. Об'єкти промислової власності у розвинених країнах ціняться вище ніж природні багатства, інновації вище ніж інвестиції у пріоритетах факторів економічного зростання. Світовий досвід доводить, що результативна система охорони прав промислової власності може стати дієвим інструментом розвитку промисловості шляхом нарощування запасів технологічних знань та їх обміну між країнами.

Зазначені проблеми обговорюються в Україні вже не перший рік: їм були присвячені, зокрема,

парламентські слухання «Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування» (21 березня 2007 р.), слухання у Комітеті з питань науки і освіти «Інноваційна діяльність в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення» (29 листопада 2006 р.), парламентські слухання «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації» (20 червня 2007 р.), «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» (17 червня 2009 р.).

Аналіз інформації Кабінету Міністрів України, Національної та галузевих академій наук України, міністерств і відомств, судових та правоохоронних органів, статистичних даних про хід виконання рішення Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти від 16 квітня 2008 р. «Про стан державного регулювання і управління у сфері розвитку, правової охорони і захисту інтелектуальної власності та інноваційної діяльності в Україні» (в контексті парламентських слухань «Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування» (21 березня 2007 р.), слухань у Комітеті з питань науки і освіти «Інноваційна діяльність в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення» (29 листопада 2006 р.), парламентських слухань «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації» (20 червня 2007 р.), «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» (17 червня 2009 р.)) свідчить, що центральними органами виконавчої влади здійснено ряд заходів щодо виконання рекомендацій парламентських слухань, розвитку інноваційної діяльності, підвищення рівня охорони та захисту прав промислової власності:

Україна набула членства у Світовій організації торгівлі. Кабінетом Міністрів України здійснено організаційні заходи з підготовки та затвердження Державної цільової науково-технічної програми «Наука в університетах» на 2008–2012 роки, Державної цільової економічної програми

«Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2009–2013 роки,» Концепції Державної цільової науково-технічної програми розвитку нанотехнологій та наноматеріалів на 2010–2014 рр., Концепції розвитку національної інноваційної системи.

Для реалізації положень Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» МОН України розроблено та прийнято ряд підзаконних актів. Кабінетом Міністрів України затверджені мінімальні ставки винагороди авторам технологій і особам, які здійснюють їх трансфер, порядок ведення Державного реєстру договорів про трансфер технологій. В окремих центральних органах виконавчої влади, Національній та галузевих академіях наук України, державних установах, що належать до сфери їх управління, створені структурні підрозділи з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності.

Верховною Радою України прийнято Закони України «Про приєднання України до Локарнської угоди про заснування Міжнародної класифікації промислових зразків», «Про приєднання України до Страсбурзької угоди про Міжнародну патентну класифікацію,» «Про приєднання України до Віденської угоди про Міжнародну класифікацію зображувальних елементів знаків,» «Про ратифікацію Сінгапурського договору про право з торговельних марок.»

Кабінетом Міністрів України затверджено розроблену Фондом державного майна України Методику вартісної оцінки прав інтелектуальної власності.

Державним департаментом інтелектуальної власності МОН України, за методикою Всесвітньої організації інтелектуальної власності, здійснено дослідження впливу на економіку України виробництва, що базуються на використанні об'єктів авторського права і суміжних прав, запроваджено базу даних «Перспективні винаходи», відкрито безкоштовний доступ до бази даних Українського інституту промислової власності «Зареєстровані в Україні знаки для товарів і послуг».

Однак, хоча з часу проведення парламентських слухань пройшло більше двох років, багато заходів залишилось невиконаними, а окремі доручення Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України тривалий час ігноруються.

До Верховної Ради України не внесено для ратифікації Угоду про створення Українського науково-технологічного центру. Національне законодавство у сфері інтелектуальної власності не приведено у відповідність до Цивільного кодексу України, (що згідно прикінцевих та перехідних положень кодексу мало бути зроблено ще до 1 квітня 2003 р.) та законодавства Європейського Союзу. Не запроваджена відповідальність за подання заявок на винаходи в іноземні держави без попереднього подання таких заявок в Україні. Законодавчо не врегульовані питання правової охорони комерційної таємниці, комерційних (фірмових) найменувань, раціоналізаторських

пропозицій, баз даних, порід тварин, діяльності патентних повірених. Не спрощено процедуру експертизи та реєстрації інноваційних проектів, у тому числі проектів технологічних парків.

Аналіз динаміки надходження заявок на винаходи від національних заявників протягом 2005–2008 рр. свідчить про стійку тенденцію їх зменшення (майже на 20 % проти 2005 р.). Тільки за минулий рік кількість заявок на винаходи від національних заявників зменшилась на 18 %. В Україні національними заявниками отримується патентів на винаходи на 1 млн. населення у двічі менше ніж в Росії, в 3–3,5 разів менше ніж у Франції та Німеччині.

Не розроблено систему економічних стимулів (податкових, кредитних, страхових) щодо створення та комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності з метою формування ринку цих об'єктів. Зокрема, не визначені мінімальні ставки винагороди винахідникам, авторам за використання об'єктів прав промислової власності; не запроваджені механізми державної підтримки зарубіжного патентування вітчизняних винаходів, створених за рахунок бюджетних коштів; відсутня методика визначення розміру шкоди, завданої порушенням прав на об'єкти промислової власності.

Не здійснено перегляду постанови Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1148 «Про внесення змін до Порядку сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності» з метою встановлення ставок зборів, реальних для сплати підприємствами України.

Не проведено інвентаризацію винаходів колишнього СРСР із грифами «Для службового користування» і таємних, що належать українським заявникам, та аналізу щодо можливостей їх використання, у тому числі шляхом перетворення у патенти України та подальшої комерціалізації. Не здійснено розробку, з урахуванням досвіду іноземних країн, методики оцінки рівня піратства щодо використання різних об'єктів права інтелектуальної власності. Не створено відкрити базу даних рішень Апеляційної палати Державного департаменту інтелектуальної власності.

Однією з головних причин неефективності управління є розпорошення і дублювання управлінських функцій між кількома центральними органами виконавчої влади: Міністерством освіти і науки України, Державним агентством України з інвестицій та інновацій, Міністерством промислової політики України, Міністерством аграрної політики, Міністерством економіки України, які беруть участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної інноваційної політики. Залишається значною кількість розпорядників державних коштів у науково-технічній сфері, що призводить до їх неефективного використання. Слід зазначити, що однією з причин зазначеного є також низька виконавча дисципліна міністерств і відомств, відсутність належного контролю, що призвело до невиконання заходів,

затверджених рішенням Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти від 16 квітня 2008 р. «Про стан державного регулювання і управління у сфері розвитку, правової охорони і захисту інтелектуальної власності та інноваційної діяльності в Україні».

Проаналізуємо стан справ у зазначеній сфері більш детально. Інтелектуальна власність визначається результатами наукової і винахідницької діяльності — кількістю патентів і їх вартістю, а також результатами їх використання — часткою в обсязі продажу нової продукції або часткою наукоємної продукції, а також як валовий прибуток від реалізації нової продукції. Важливим інтегральним показником є обсяг доданої вартості в загальному обсязі ВВП або у вартості продукції.

В Україні збережений достатній науково-технічний та промисловий потенціал в окремих галузях: оборонній промисловості (радіоелектронне стеження, радіолокація, засоби наведення високоточної зброї, системи бронетанкової техніки, системи протиповітряної оборони), можливості по виробництву якого 8 млрд. грн.; енергетичному атомному машинобудуванні, в якому в Україні більше 12 % світового ринку; авіаційному та енергетичному турбінобудуванні, де в Україні більше 43 % високотехнологічного експорту; ракетній, авіаційній та космічній техніці, де Україна є учасником великої кількості міжнародних проектів, де в Україні стабільне позитивне торговельне сальдо; технології надвисоких частот, де Україна посідає одне з чільних місць у світі; кристалічні матеріали для мікроелектроніки, сонячної енергетики. Однак використовується цей інтелектуальний потенціал неефективно.

Правова охорона винаходів, корисних моделей, промислових зразків. До середини 90-х років Україна мала значний винахідницький потенціал. Майже 40 % з усіх винаходів СРСР були українського походження. За кількістю винаходів відносно чисельності населення Україна майже не відставала від лідируючих в цьому плані країн. Проте, як в минулому, так і зараз, Україна значно відстає за показником зарубіжного патентування. Причому значна частина потенційно значимих винаходів, отриманих українськими винахідниками, заявляються в зарубіжних країнах без визначення їх належності до України.

Світова економічна криза, що негативно вплинула на показники економічного розвитку України, суттєво позначилася і на стані діяльності у сфері охорони промислової власності. Зміна правового регулювання сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, як і передбачалося, з моменту набуття чинності зазначеного регуляторного акту, спричинила зменшення кількості поданих заявок на об'єкти права промислової власності. У 2009 р. активність у поданні заявок на всі об'єкти промислової власності знизилася. Так, за 9 міс. поточного року кількість заявок на винаходи і корисні моделі порівняно з аналогічним періодом

минулого року зменшилась на 16 %, на знаки для товарів і послуг за національною процедурою — на 31 %. Це певною мірою пов'язано також з поглибленням кризових явищ в національній економіці і катастрофічним станом більшості вітчизняних підприємств і організацій.

Однак головна причина в іншому. В економіці України склалися вкрай несприятливі умови не лише для самої винахідницької діяльності, а і для використання винаходів. Винахідництво і раціоналізаторство втратили свій характер масового руху, що ускладнює перспективні можливості економіки розвиватися інноваційним шляхом. В останні роки ці умови ще значно погіршилися. Так, за останні 5 років кількість поданих заявок на винаходи за національною процедурою від вітчизняних заявників зменшилась на 31 %. Найбільш суттєве зниження кількості поданих заявок у порівнянні із попереднім роком (на 18 %) мало місце у 2008 році, внаслідок збільшення діючих ставок зборів за патентування винаходів та корисних моделей які відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1148 (постанова вступила в дію 16 травня 2008 р.) збільшені до 35 разів. Після її прийняття Україна втратила близько 3 тис. патентів на винаходи, які припинили дію через несплату збору.

В умовах зростаючої ринкової конкуренції така ситуація веде до зниження інтелектуального потенціалу не тільки окремих організацій, але й держави в цілому.

Реалізація цієї постанови посилила негативний вплив на результативність винахідницької діяльності, гальмує науково-технологічний розвиток, негативно впливає на технологічну та економічну безпеку держави.

У цілому патентна активність національних заявників у поданні заявок на видачу патентів на винаходи та у видачі патентів на винаходи (на 1 млн. населення) в Україні в останні 3–4 роки приблизно у 2 рази нижча, ніж в Російській Федерації. Відставання України за показниками патентної активності від розвинутих країн ще значніше. Не відповідає потребам забезпечення оновлення технологічної бази держави та зростанню конкурентоспроможності вітчизняної економіки формування бази чинних патентів на винаходи, оскільки за станом на 1 січня 2009 р. кількість 20-річних патентів склала всього близько 23 тис. шт., причому із загальної їх кількості національним заявникам належить не більше половини, або приблизно 210–220 патентів на 1 млн. населення.

Відсутня система економічних стимулів (податкових, кредитних, страхових) щодо створення та комерціалізації об'єктів права промислової власності з метою формування ринку цих об'єктів. Зокрема, не визначені мінімальні ставки винагороди винахідникам, авторам за використання об'єктів прав промислової власності, не запроваджені механізми державної підтримки зарубіжного патентування винаходів,

створених за рахунок бюджетних коштів; відсутня методика визначення розміру шкоди, завданої порушенням прав на об'єкти промислової власності.

Як наслідок, неухильно зменшується чисельність винахідників і раціоналізаторів, як в цілому по економіці, так і у промисловості та більшості її галузей. Загальна чисельність творців у 2001–2006 рр. скоротилася на 13,8 %, у промисловості — на 40,7 %, у легкій — в 14,2 рази, у хімічній та нафтохімічній промисловості — на 37,2 %, у металургії — на 34,8 %, у машинобудуванні — 21,6 %, у виробництві електричного, електронного та оптичного устаткування — на 30,5 %. Водночас продовжується тенденція зменшення поданих до Державного департаменту інтелектуальної власності заявок на винаходи від національних заявників — порівняно з 2005 р. їх кількість зменшилася на 3 %. На 19,8 % зменшилась кількість винаходів, використаних у виробничому процесі. Протягом останніх років спостерігається зменшення кількості впроваджених у виробництво раціоналізаторських пропозицій: у порівнянні з 2005 р. їх число зменшилося на 5,5 %, з 2004 р. — на 10 %, з 2003 р. — на 13 %, з 2002 р. — на 22 %, з 2001 р. — на 26 %.

Порівняно з попереднім роком кількість заявок на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, поданих юридичними особами України у 2008 р. до патентних відомств іноземних держав, зменшилась наполовину. Найбільшу кількість заявок подано до патентного відомства Російської Федерації (84,5 %). Число закордонних патентів зменшилось на 46 %, переважну більшість їх отримано також у Роспатенті (92,1 %). **Низькі показники патентування в іноземних країнах свідчать про патентну незахищеність продукції, що експортується з України, та обумовлює суттєві ризики її експорту.**

У щорічному статистичному збірнику «Наукова та інноваційна діяльність в Україні» відсутні показники щодо ефективності винахідницької та раціоналізаторської діяльності, розподілу ліцензійних договорів за об'єктами права промислової власності. За даними Держкомстату основними об'єктами передачі прав промислової власності (майже 70 %) є сорти рослин і торговельні марки. Порівняно з 2006 р. кількість ліцензій і ліцензійних договорів на винаходи зменшилась у двічі (17 і 48), кількість ліцензій і ліцензійних договорів (придбаних і проданих) на ноу-хау вдвічі збільшилась (49 і 21, 44 і 24), а на комп'ютерні програми (придбані) зменшилась майже вдвічі (9 і 15), продані — втричі (39 і 104). Цей процес стає взагалі некерованим, оскільки з 17.10.08 р. набув чинності, погоджений з Державним департаментом інтелектуальної власності МОН України, наказ Державного комітету статистики України від 28.07.08 р. № 257. Цим наказом внесено зміни до Інструкції щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 7-нт (ліцензії) «Звіт про укладання договорів стосовно розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.» З

переліку об'єктів права інтелектуальної власності, ліцензійні договори на використання яких підлягають обліку згідно із цією Інструкцією та відображенню у формі № 7-нт, вилучено комерційні таємниці (точніше «ноу-хау») та комп'ютерні програми.

Таким чином органи державної влади позбавлені інформації, а відповідно — впливу і управління станом справ стосовно розпорядження майновими правами на ці важливі об'єкти інтелектуальної власності. І це при тому, що: в міжнародній практиці торгівлі ліцензіями понад 80 % — це ліцензії на передачу ноу-хау; Україна залишається серед країн з найвищим рівнем комп'ютерного піратства у світі. Рівень використання неліцензійного програмного забезпечення в Україні у 2007 р. становив 84 %, що є одним з найвищих у Європі, а втрати національної економіки від комп'ютерного піратства склали більше ніж 400 млн. доларів США на рік;

Відсутність такої інформації сприяє безконтрольній передачі науково-технічних знань, не дає можливості повною мірою реалізувати норми Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», вивести з тіні розроблення програмного забезпечення, зменшити рівень комп'ютерного піратства.

Внаслідок неврегульованості питань комерціалізації та введення в господарський обіг результатів інтелектуальної діяльності з урахуванням оптимального поєднання інтересів їх творців, бізнесу та держави обсяги нематеріальних активів не перевищують 1,5 % вартості основних засобів, що значно нижче середніх показників в країнах ЄС, де їх обсяги дорівнюють 50–80 % балансової вартості підприємств та організацій.

Патентне право сьогодні в Україні перетворилося на інструмент, за допомогою якого можна усунути з ринку небажаного конкурента, скоротити обсяги виробництва, заблокувати або зупинити діяльність будь-якого підприємства, довести його до банкрутства. Департаментом інтелектуальної власності видаються патенти (на корисні моделі) на технічні рішення, які відомі вже століттями. Наприклад, патент України № 43497 «Спосіб поховання та зберігання тіла померлого» (фактично склеп), патент України № 34764 «Опора для винограднику» (фактично палиця). Причому останнє технічне рішення визнано піонерним, тобто таким, що не має аналогів у світі! Не кращий стан справ і з патентами на промислові зразки. Наприклад, патент України № 10188 видано на комплект профілів, які відомі вже понад тридцять років і виробляються багатьма виробниками, як в Україні, так і за її межами.

Бездіяльність органів виконавчої влади практично призводить до втрати інтелектуальних здобутків у науково-технічній сфері. До цього часу в установах, організаціях, підприємствах не проведено інвентаризацію винаходів колишнього СРСР із грифами «Для службового користування» («ДСК») і таємних (близько 250 тис.), що належать українським

заявникам, не визначені особливості їх розсекречування, зняття грифу «ДСК». Враховуючи, що відомості про зазначені винаходи не були офіційно опубліковані, актуальним є розгляд можливостей їх використання, в тому числі перетворення у патенти України з метою комерціалізації. Це вагомий резерв для інноваційного розвитку держави. Адже сьогодні в Україні є чинними лише 20,7 тис. 20-річних патентів на винаходи, з яких 40 % належать іноземним заявникам. Продовжується неконтрольована передача наукових і конструкторських розробок за кордон, виток з України вітчизняних заявок на перспективні винаходи.

Не врегульовано питання щодо затвердження мінімальних ставок винагороди авторам технологій, цільового субсидювання трансферу технологій, введення державного реєстру договорів про трансфер технологій, відповідальності за подання заявок до патентних відомств іноземних держав без попереднього подання їх в Україну, не здійснюється відповідний аналіз заявок, поданих в Україні та до іноземних країн. Повільно здійснюється реалізація положень Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій».

Тривають негативні тенденції у приватизації об'єктів науково-технічної сфери, які продаються практично за безцінь, без врахування вартості нематеріальних активів, що суперечить ст. 7 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні». Приватизація багатьох об'єктів науково-технічної сфери призводить до втрати унікальних напрацювань та наукових шкіл, що формувалися десятиліттями, і фактично в повному обсязі вже ніколи не зможуть бути відтворені. МОН України так і не виконав рекомендації щодо розробки проекту Закону України «Про особливості приватизації об'єктів науково-технічної сфери».

За даними Служби безпеки України, ситуація у сфері виробництва, обігу та використання об'єктів промислової власності в Україні характеризується негативними тенденціями:

— використанням окремими керівниками суб'єктів господарювання (передусім державної форми власності) системи охорони інтелектуальної власності з метою особистого збагачення шляхом оформлення охоронних документів (патентів, свідоцтв тощо) на об'єкти промислової власності, створені за державні кошти, на приватних осіб та підконтрольні комерційні структури.

Впродовж 2003–2007 років фізичними особами зареєстровано права промислової власності на елементи та технології використання станції радіолокаційного стеження «Кольчуга», які було створено за кошти держбюджету. Внаслідок цього ДАХК «Топаз» вимушена безпідставно перераховувати на користь фізичних осіб близько 2/3 прибутку від реалізації зазначених комплексів.

— відсутністю належного законодавчого регулювання оцінки вартості ОІВ, створених за рахунок державних коштів, на етапі перед приватизаційної підготовки підприємств та визначення розміру їх фактичних (а не задекларованих) нематеріальних активів.

Ця негативна практика може набути поширення під час подальшої приватизації, насамперед, під час роздержавлення підприємств стратегічних галузей промисловості, що володіють значними нематеріальними активами, у першу чергу в галузях машинобудування, оборонно-промислового комплексу, ракетно-космічної та хімічної галузей, науково-технологічної сфери тощо.

За інформацією Фонду державного майна України, проблеми, що виникають при інвентаризації ОІВ, виходять за межі повноважень Фонду. Вони потребують докорінної зміни чинного законодавства, формування системи управління об'єктами промислової власності, що належать державі або створені за державні кошти.

Серйозні недоліки системи регулювання трансферу технологій і процесу комерціалізації результатів науково-технічної діяльності сприяють неконтрольованому відтоку інтелектуальної власності за кордон. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» сьогодні практично не діє через недостатній рівень розбудови інноваційної інфраструктури (насамперед мережі регіональних центрів інноваційного розвитку), що не дає змоги комерціалізувати науково-технічні розробки. Зазначена ситуація використовується спеціалізованими іноземними фондами та іншими заінтересованими структурами з метою придбання за безцінь розробок українських вчених із подальшою передачею іноземному замовникові.

Фіксуються випадки, коли керівництво установ НАН України залучає комерційні структури для реалізації за кордон науково-технологічної продукції. При цьому, у деяких випадках, передається конструкторська документація та наукові звіти, які безконтрольно потрапляють до іноземної сторони.

Непоодинокі випадки видачі свідоцтв на знаки для товарів і послуг, що відтворюють відомі бренди або є схожими до ступеню змішування з успішними торговельними марками (ТВИКС), суперечать принципам гуманності і моралі (*Всеукраїнський чемпіонат з пивних видів спорту*). Відсутність ефективного контролю за якістю проведення експертизи призводить до чисельних судових позовів, справи по яких розглядаються роками. Запобіжні заходи, що застосовуються судами у таких випадках, паралізують діяльність підприємств, призводять до значних фінансових втрат та людських ресурсів.

На підставі дії таких легальних охоронних документів проти добросовісних виробників порушуються кримінальні справи, накладається арешт на засоби виробництва, обмежуються їх права на вільне

пересування тощо. Дана схема не виключає можливості її застосування структурами іноземних держав. Все це становить загрозу економічній безпеці України, є кроком до руйнації державності.

Потребує вирішення проблема використання товарних знаків колишнього СРСР. За інформацією Міністерства аграрної політики України, виробники лікєро-горілкової продукції України зіткнулись з проблемою виплати роялті за використання відомих знаків для товарів і послуг «*Пшенична*», «*Посольська*», «*Древньокіївська*» тощо. Рецептūra їх виготовлення була опублікована в офіційних довідниках, входила у державні стандарти. Власниками цих знаків стали особи, які не мають до них жодного відношення. Користуючись споживчою потребою товарів із зазначеними знаками, власники отримують значні ліцензійні платежі (роялті), які сплачують заводи-виробники цієї продукції.

Уряд Республіки Молдова, наприклад, прийняв Постанову від 08.10.2001 р., якою затвердив Перелік товарних знаків, які є власністю держави. В Україні такого переліку немає. Неурегульованість законодавства з цього питання сприяє збагаченню окремих фізичних і юридичних осіб, а не поповненню державного бюджету.

Складна ситуація склалася з експортом вітчизняної кондитерської продукції в Російську Федерацію та Республіку Казахстан. До цих країн заборонено ввіз української продукції, виробленої за уніфікованими рецептūрами з назвами, які добре відомі споживачам. Внаслідок цього бюджет України щорічно не отримує (лише за даними Харківської корпорації «Бісквіт-Шоколад») близько 0,5 млн. грн. податку на прибуток, а в цілому по кондитерській галузі близько 5 млн. гривень. Так, всупереч нормам міжнародних угод, (зокрема угод, підписаних країнами СНД), Російська Федерація дозволила реєстрацію знаків для товарів і послуг, якими у радянські часи користувались більшість кондитерських фабрик (наприклад, «*Ромашка*», «*Гуливер*», «*Кара-Кум*», «*Красный мак*», «*Золотой ключик*», «*Артек*», «*Школьные*»). Відтак, велика кількість найменувань продукції, яка десятки років виготовляється українськими підприємствами, не може постачатися в Російську Федерацію та інші країни СНД, оскільки визнається там контрафактною. Крім того, в Російській Федерації стала поширеною практика отримання правової охорони на знаки для товарів і послуг наперед і перепродаж Свідцтв, що робить неможливим реєстрацію нових назв українськими виробникам на території Російської Федерації. Законодавство України (стаття 500 Цивільного кодексу України) і норми Паризької конвенції передбачають право попереднього користування на торговельну марку, що у свою чергу не створює дискримінаційних умов для російських імпортерів.

Зазначені проблеми потребують вирішення на рівні Міжнародної ради з питань охорони промислової власності, створеної відповідно до Угоди про

заходи з охорони промислової власності та створення Міжнародної ради з питань охорони промислової власності (підписаної урядами держав-учасниць СНД в Москві 12.03.1993 р.).

Рационалізаторська діяльність, як відомо, є найбільш масовим і ефективним видом технічної творчості. Однак за роки незалежності в Україні відбулось катастрофічне зменшення кількості рационалізаторів, поданих і впроваджених рацпропозицій. Ця негативна тенденція посилюється. Загальна чисельність авторів рационалізаторських пропозицій нині складає лише 19,6 тис. чоловік проти 638,2 тис. у 1989 р. (зменшення у 32,5 раза). Зберігається тенденція щодо зменшення кількості впроваджених у виробництво рационалізаторських пропозицій: у порівнянні з 2007 р. їх число зменшилось на 13,8 %, з 2006 р. на 20,5 %. Різко зменшилась і частка від використання рационалізаторських пропозицій у доході, отриманому від впровадження винаходів і рацпропозицій (54,5 % у 2004 р.).

При цьому держава вже 18 років «мовчить» і «впритул не помічає» цей важливий фактор інноваційної діяльності, розвитку масової технічної творчості. Проблема не лише в кризовому стані економіки України, падінні рівня виробництва, несприйнятливості підприємств до нововведень, а перш за все у правовій невизначеності цього об'єкта, відсутності в державі дієвих механізмів регулювання рационалізаторської діяльності на законодавчому рівні.

Право на рационалізаторську пропозицію, як інститут винахідницького права, належить до об'єктів промислової власності. Це підтверджується зокрема законодавчою практикою ВОІВ, Німеччини, Польщі, Чехії, Словаччини, Греції, Молдови, Туркменістану та інших країн. Відсутність в державі протягом тривалого часу дієвих механізмів регулювання рационалізаторської діяльності, стимулів творчості призвела до катастрофічного зменшення чисельності рационалізаторів, поданих і впроваджених рацпропозицій.

Рационалізаторські пропозиції потребують правової охорони на рівні закону. Його розробка та прийняття є вкрай необхідними. Такої думки дотримуються керівники підприємств, Міністерство промислової політики України, Верховний Суд України. На жаль цього не хочуть розуміти в Державному департаменті інтелектуальної власності МОН України та Секретаріаті Кабінету Міністрів України, який зняв з контролю завдання (на виконання рішення Комітету з питань науки і освіти) щодо розробки проекту Закону «Про рационалізаторську діяльність».

Комерційне (фірмове) найменування. За даними Держкомстату України сьогодні в Єдиний державний реєстр підприємств та організацій внесено 1 млн. 118 тисяч 249 юридичних осіб. Всі вони мають комерційне найменування. В межах одного міста, області існують десятки, сотні підприємств з однаковими комерційними найменуваннями. Цей засіб індивідуалізації виступає як важливий елемент у системі взаємовідносин між виробниками

та споживачами, має важливе значення як могутній економічний фактор стабільності й добробуту фірми, є своєрідним відображенням ділового реноме фірми (гудвілу), складовою її престижу та авторитету. Для того, щоб цей об'єкт промислової власності міг ефективно використовуватися в економічному обігу, необхідна належна регламентація його правового режиму, а також відносин між суб'єктами ринку, які його використовують. Однак правового регулювання комерційних найменувань на законодавчому рівні в Україні досі не має. Це становить значну проблему для підприємців, оскільки відсутній чіткий правовий режим набуття та інструментарій захисту їх комерційних найменувань. Питання охорони і недобросовісного використання комерційних найменувань все частіше стають предметом судових спорів, розгляду органами Антимонопольного комітету України.

Доменні імена. Сьогодні в зоні UA зареєстровано понад 450 тисяч доменних імен. Кожні чотири хвилини в українському Інтернеті з'являється нове доменне ім'я. За оцінками експертів щорічні обсяги цього ринку (реєстрація та підтримання чинності) складають 20–25 млн. грн. Відсутністю правового регулювання у цій сфері, недосконалістю «Правил домена UA» та безконтрольністю з боку Державного департаменту інтелектуальної власності МОН України користуються недобросовісні реєстратори. Так, згідно бази даних Укрпатенту громадянин Олег Богатов впродовж 2005–2008 років зареєстрував на своє ім'я понад 100 торгових марок (хоча більшість з них охороняється без реєстрації на підставі статті 8 та 6-bis Паризької конвенції про охорону промислової власності), зокрема: *Google, Naftogaz, Starbucks, Ingok, AZOVSTAL, ZAPOROZHSTAL, Правда, Криворіжсталь, МИТТАЛ, Леман, Про, Альфа, icq, FAQ, IPO, Метинвест, ДТЭК (ДТЕК), Smart, Ukrnafta, Interfax, SKM, ISD, Gorilka, PR, Banner, Economist, Обком, Сегодня* та ін. Згідно виданих свідоцтв на торгові марки ТОВ «Хостмастер» делегувало О. І. Богатову доменні імена верхнього рівня UA. Таким чином за активного сприяння Українського інституту промислової власності в розпорядженні оптового кіберсквотера опинились доменні імена другого рівня, які співпадають з відомими комерційними (фірмовими) найменуваннями і добре відомими торговими марками: Google.UA, Naftogaz.UA, Starbucks.UA, Leman.UA, Metinvest.UA, SKM.UA, Smart.UA, ISD.UA, Ukrnafta.UA, та назвами популярних засобів масової інформації: Pravda.UA, Pro.UA, Obkom.UA, Interfax.UA. Це лише один з багатьох прикладів.

Кіберсквотери, користуючись безконтрольністю, а також тим, що така реєстрація не потребує значних фінансових витрат, реєструють на себе значну кількість різноманітних доменних імен, виставляючи їх згодом на продаж або пропонуючи їх власникам відомих знаків для товарів і послуг. Процеси проти українських кіберсквотерів вже розглядаються

Арбітражним центром Всесвітньої організації інтелектуальної власності.

Правова охорона зазначень походження товарів. Географічні зазначення за останні роки поступово набувають більшої ваги при здійсненні економічної діяльності. Лише в Європейському Союзі загальна кількість зареєстрованих географічних зазначень становить близько 4900, з яких основна частина припадає на зазначення для вин та спиртних напоїв (85 %). Хоча в Україні десять років тому прийнято Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» і розроблено відповідні підзаконні акти, він практично не працює. В Державному реєстрі України назв місць походження товарів і прав на використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів зареєстровано лише 6 об'єктів: мінеральні води «Миргородська», «Східницька», «Ессентуки», «Нагутская», «Славяновская» і вино «Сонячна долина».

Водночас десятки зазначень походження товарів зареєстровано як словесні або комбіновані торгові марки. Серед них зокрема назви мінеральних вод «Трускавецька», «Нафтуся», «Миргородська», «Моршинська», «Нарзан», «Поляна квасова». Деякі з них навіть внесені до відповідних Державних стандартів України. Причому торгових марок «Нафтуся» зареєстровано вже декілька, на ім'я виробників, які не мають жодного відношення до трускавецької «Нафтусі». В будь який момент ці засоби індивідуалізації — унікальне національне надбання можуть бути передані, відчужені на користь інших осіб.

Водночас такі відомі зазначення як петриківський розпис, опішнянські глиняні вироби, хустські ліжники, барановичський та коростенський фарфор, житомирський граніт, донецьке коксуюче вугілля, яготинське масло та багато інших не мають правової охорони.

Неконтрольоване використання цих позначень призводить до розмивання, появи підробок, втрати репутації, довіри до цього унікального національного надбання. Адже географічні зазначення слугують захисту нематеріальних цінностей, таких як ринкова диференціація, репутація і стандарти якості. Вони є також носіями культурної ідентичності нації, регіону, держави.

Зростання економічного значення цих об'єктів промислової власності, колізія норм законів викликало негативні тенденції, значну кількість конфліктів між виробниками, прояви недобросовісної конкуренції, введення в оману споживачів, зловживання правом, розгляд спорів в Антимонопольному комітеті України і судових позовів. Неоднозначні і винесені судові рішення.

Правова охорона селекційних досягнень. В Україні в основному сформовано законодавчу та нормативно-правову базу розвитку селекції, насінництва та розсадництва, основою якої стали Закони України «Про насіння та садивний матеріал», «Про

охорону прав на сорти рослин», «Про карантин рослин». Ведеться робота з затвердження державних стандартів на насіння сільськогосподарських культур, які адаптовані до вимог СОТ. Розроблено та затверджено положення про державний реєстр виробників насіння і садивного матеріалу. Постановою Кабінету Міністрів України від 09 квітня 2008 року № 331 «Про доповнення Порядку сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на сорти рослин» та зупинення дії постанови Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 року № 1154 було враховано досвід інших країн шляхом порівняльного аналізу витрат на сплату офіційних платежів у галузі охорони сортів.

Станом на 1 січня 2009 року прийняті рішення про виникнення майнових прав інтелектуальної власності, засвідчених патентом, на 1850 сортів рослин, в т. ч. 1405 української селекції. Майнове право інтелектуальної власності на поширення в Україні розповсюджується на 4584 сорти рослин, в т. ч. на 2836 сортів української селекції. За клопотанням заявників видано 2571 свідоцтво про державну реєстрацію сорту рослин. За період 2002 — перше півріччя 2009 років Держсортслужбою згідно з поданими заявами видано 5167 свідоцтв про авторство на сорт рослин. Однак насторожує інше: за два роки через несплату збору в Україні достроково припинили чинність майнового права 1455 сортів рослин.

Держсортслужба виконує лише функції реєструючого органу, не здійснюється моніторинг, відсутня інформація щодо ефективності використання сортів рослин, виплати авторської винагороди. У статистичному збірнику «Наука та інноваційна діяльність» немає показників щодо видачі охоронних документів на сорти рослин та передачі майнових прав на них.

Необхідно привести у відповідність законодавчу базу насінництва до вимог європейських стандартів, удосконалити роботи з покращення якості насіння. З цією метою необхідно акредитувати лабораторію Української державної насінневої інспекції до вимог Міжнародної асоціації з контролю за якістю насіння (ІСТА). Членство в ІСТА зменшує перешкоди для руху насіння між державами, оскільки сертифікат на насіння ІСТА визнається всіма країнами-членами даної Міжнародної асоціації та збільшує шанси вітчизняних виробників насіння для продажу його в Європейські країни на рівних умовах.

Хоча Цивільним кодексом України (глава 42) декларується набуття прав на нову породу тварин та захист прав селекціонерів — тваринників, **правова охорона селекційних досягнень у тваринництві** — вітчизняних порід великої рогатої худоби, свиней, овець, коней, гусей, курей, що складають інноваційне надбання, **сьогодні в Україні відсутня.**

Селекціонери, які вклали у їх створення майже все своє життя і творчу енергію, не можуть захистити свої права на інтелектуальні селекційні здобутки, одержати належне стимулювання державою їх

копіткої творчої праці та відзнаку за творчий внесок в інноваційний розвиток сфери тваринництва,

Селекційні здобутки у сфері тваринництва практично за безцінь зникають з території України, стають надбанням іноземних комерційних структур, які одержують доходи від протиправного використання національного інтелектуального капіталу. Витрачені на їх створення державні кошти, внаслідок такого використання, не відшкодовуються, не стимулюють подальші творчі розробки вітчизняних селекціонерів-тваринників.

У галузі тваринництва до цього часу відсутній Закон України «Про охорону прав на сільськогосподарські породи тварин», що унеможливує визначити правовий статус селекційних досягнень та урегулювати майнові і немайнові відносини, які виникають у зв'язку зі створенням, забезпеченням державної правової охорони та використанням високопродуктивних нових порід сільськогосподарських тварин. Законодавчо не врегульовано проведення державної реєстрації селекційних досягнень та ведення Державного реєстру селекційних досягнень у тваринництві, що унеможливує захист прав інтелектуальної власності на породи тварин та обмежує експорт племінних (генетичних) ресурсів, оскільки вітчизняні селекційні досягнення не вважаються офіційно зареєстрованими. Тому на даний час для врегулювання зазначених питань Мінагрополітики розробило проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо племінної справи у тваринництві».

Діяльність патентних повірених. Ефективність виконання чинного законодавства у сфері промислової власності значною мірою залежить від рівня патентно-правової підготовки спеціалістів, пов'язаних із наданням послуг щодо охорони і використання цих об'єктів. В Україні інститут патентних повірених був сформований ще на початку становлення патентної системи у 1992 році. Відповідно до Державного реєстру представників у справах інтелектуальної власності нині в нашій державі інтереси громадян у цій сфері представляють 346 патентних повірених. Їх правовий статус забезпечує Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених)» № 545 від 10 серпня 1994 р. зі змінами, внесеними пізніше постановами КМУ (у 1994, 1997, 2001, 2002 роках). Причому це Положення не поширюється на представників з питань інтелектуальної власності на сорти рослин, які провадять свою діяльність відповідно до Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» (3116-12) та іншого Положення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2002 р. № 1183 (1183–2002-п).

Практично існує декілька нормативних документів, що регулюють їх діяльність. Як зазначено в Положенні, «Державний департамент інтелектуальної власності не відповідає за зобов'язаннями

патентних повірених.» Відповідно не здійснює він аналіз та нагляд за їх діяльністю. Моніторинг Державного реєстру представників у справах інтелектуальної власності не проводиться: він містить недостовірні відомості, дані не оновлюються, адреси багатьох патентних повірених не відповідають дійсності, у переліку знаходяться особи, які давно живуть за кордоном і постійно не проживають в Україні, а також ті, що вже декілька років тому померли.

Сайт Всеукраїнської асоціації представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) не підтримується. Про «авторитет» асоціації свідчить і те, що її членами є лише 114 патентних повірених із 346 зареєстрованих. Відсутній кодекс професійної етики патентних повірених.

Всупереч державним інтересам, морально-етичним нормам, окремі патентні повірені відверто сприяють інтелектуальному рейдерству, здійсненню недобросовісних реєстрацій об'єктів промислової власності, кіберсквотингу, передачі прав та патентуванню перспективних винаходів за кордон. Адже клієнт платить.

Відсутність чіткого юридичного статусу патентних повірених позбавляє можливості заявляти про їх права та обов'язки перед державою і суспільством. Постає необхідність розробки і прийняття в Україні спеціального закону, який врегулював би правовий статус патентних повірених. Аналіз законів про патентних повірених Японії, Німеччини, Польщі, Угорщини, Чехії, Словаччини, Росії показав, що їх ключовими положеннями є: законодавче закріплення статусу Палати патентних повірених; нагляд патентного відомства за діяльністю Палати патентних повірених; запровадження обов'язкового страхування їх цивільної відповідальності; встановлення обов'язку щодо збереження комерційної таємниці; врегулювання етичних норм їх діяльності.

Апеляційна палата. Створена в структурі Держдепартаменту Апеляційна палата, яка розглядає апеляції на рішення відомства щодо заявок на об'єкти промислової власності та заперечення проти видачі охоронних документів чи дії міжнародної реєстрації на території України, проблеми не вирішує. Цей адміністративний орган знаходиться у прямому підпорядкуванні керівництва Держдепартаменту і, отже, не може бути незалежним арбітром у спорах. Порушуючи принцип відкритості рішення Апеляційної палати не оприлюднюються.

Суттєвих змін потребує система фінансування діяльності у сфері охорони інтелектуальної власності. Відповідно звіту Рахункової палати України про результати аудиту ефективності діяльності МОН України з охорони інтелектуальної власності від 11 грудня 2007 р. № 6/30-2 кошти на виконання заходів, пов'язаних з охороною інтелектуальної власності, використовувалися з серйозними порушеннями. Причина зазначеного у непрозорій системі фінансування у сфері інтелектуальної власності в Україні та відсутності належного контролю з боку відповідних

органів державної влади, зокрема Міністерства освіти і науки України.

Відсутня належна координація дій правоохоронних та контролюючих органів (МОН України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Генеральної прокуратури України, Державної податкової адміністрації України, Антимонопольного комітету України, Державної митної служби України тощо) по боротьбі з піратством у сфері інтелектуальної власності. Це призводить до зростання рівня правопорушень, контрафакції та піратства.

Захист прав промислової власності органами Міністерства внутрішніх справ України (МВС України). Аналіз криміногенної ситуації на споживчому ринку держави свідчить, що протиправна діяльність суб'єктів господарювання у сфері інтелектуальної власності набуває, як правило, таких форм: незаконне ввезення на територію України або тиражування у підпільних цехах на території держави з подальшим розповсюдженням шляхом оптовороздрібного продажу контрафактної продукції, програмного забезпечення та баз даних; виробництво фальсифікованої продукції з незаконним використанням торгових марок і фірмових найменувань відомих вітчизняних та зарубіжних виробників; порушення прав на інші об'єкти промислової власності.

За порушення вимог чинного законодавства в сфері промислової власності Кримінальним кодексом України передбачено кримінальну відповідальність за злочини в цій сфері: Стаття 177 «Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію»; Стаття 229 «Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару».

Адміністративна відповідальність передбачена відповідними статтями Кодексу України про адміністративні правопорушення: стаття 51-2 «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності».

Вжиті МВС України організаційні та практичні заходи забезпечили позитивну динаміку викриття злочинів, посилити ефективність протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. Так, внесення за ініціативою Міністерства внутрішніх справ у 2005–2006 роках змін та доповнень до статей Кримінального кодексу України призвело до збільшення кількості викритих злочинів, насамперед, за рахунок притягнення правопорушників до кримінальної відповідальності за порушення встановленого законодавством України порядку обігу дисків для лазерних систем зчитування (стаття 203-1 КК України).

Серед виявлених протягом 2002–2009 років 5280 злочинів 2683 — за фактами порушення авторського права та суміжних прав, 2042 — за фактами незаконного обігу дисків для лазерних систем зчитування, 423 — за фактами незаконного використання

товарних знаків, 132 — порушення прав промислової власності. Тільки протягом восьми місяців 2009 р. викрито 843 злочини, пов'язані з порушенням прав інтелектуальної власності, у тому числі 374 — безпосередньо за фактами порушення авторських та суміжних прав, 411 — за фактами незаконного обігу дисків для лазерних систем зчитування, 49 — за фактами незаконного використання знаків для товарів і послуг.

Зростає кількість осіб, притягнутих до адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності. Якщо у 2002 р. за вчинення таких правопорушень було притягнуто лише 903 особи, у 2003 р. — 817 осіб, у 2004 р. — понад 1,4 тис. осіб, у 2005 р. — понад 2,6 тис. осіб, у 2006 р. — понад 3,5 тис. осіб, то у 2007 р. — понад 5,6 тис. осіб, у 2008 р. — 4,7 тис. осіб, за 6 місяців 2009 р. — 2701 особа.

Напрацьована практика розслідування та судового розгляду кримінальних справ по злочинам у сфері інтелектуальної власності. За даними Державної судової адміністрації України, починаючи з 2002 р. по 2009 р. за вчинення злочинів у сфері інтелектуальної власності засуджено 817 осіб (у 2002 р. 11 осіб, 2003 р. — 30 осіб, 2004 р. — 42 особи, 2005 р. — 28 осіб, 2006 р. — 115 осіб, у 2007 р. — 186 осіб, у 2008 р. — 214 осіб).

Однією з причин, що стримує суттєве обмеження загального рівня піратства в Україні, є недостатньо ефективне застосування покарань, передбачених чинним законодавством за вчинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Вивчення результатів судового розгляду кримінальних справ та адміністративних протоколів свідчить про застосування судами покарань неадекватних завданям матеріальним збиткам та суспільній небезпеці даних порушень.

Так, середній розмір штрафів, які застосовуються судами за вчинення адміністративних правопорушень у цій сфері, складає лише 230 грн., хоча санкціями відповідних статей Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачені штрафи до 3,4 тис. грн. Таким чином склалася ситуація, коли розміри штрафних санкцій, які застосовуються судами, є неадекватними розмірам завданих матеріальних збитків та не виконують функцію покарання.

Аналіз результатів роботи органів внутрішніх справ свідчить про наявність проблемних питань, що потребують вирішення на загальнодержавному рівні. На сьогодні значно ускладнена процедура вилучення у правопорушників фальсифікованої та контрафактної продукції. Так, згідно внесених у 2005 р. змін до Закону України «Про міліцію», працівники міліції мають право вилучати зазначену продукцію лише після отримання відповідного дозволу суду. Запроваджений механізм підготовки відповідних звернень та отримання постанов суду на проведення вилучення зразків фальсифікованої продукції не дає можливості органам внутрішніх справ оперативно

реагувати на виявлені факти виробництва та розповсюдження підробок.

У зв'язку з цим за участю МВС України підготовлено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо підвищення ефективності роботи правоохоронних органів по захисту конституційних прав, свобод громадян та інтересів держави від протиправних посягань)» (реєстр. № 4518), який внесено на розгляд Верховної Ради України.

Диспозиції статей 177 «Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію» та 229 «Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару» Кримінального кодексу України передбачають обов'язковість завдання правопорушниками матеріальної шкоди у певному розмірі. Відсутність методики оцінки розміру матеріальної шкоди, завданої у результаті порушення прав на об'єкти права промислової власності унеможливорює застосування єдиного підходу слідчих, прокуратури та судів до кваліфікації даної категорії злочинів та призначення покарання за порушення законодавства у цій сфері.

Документування злочинів у сфері промислової власності потребує проведення експертного дослідження за участю спеціалістів на етапі дослідчої перевірки та експертизи за участю відповідних експертів на стадії досудового слідства. Однак у структурі науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів МВС України практично відсутні кваліфіковані експерти з питань промислової власності, а в спеціалізованих експертних установах Міністерства юстиції України їх кількість обмежена. Крім того, у переважній більшості експертні дослідження об'єктів промислової власності здійснюються на платній основі. Відсутність експертного дослідження унеможливорює не тільки порушення кримінальної справи з подальшим притягненням винних до кримінальної, але й до адміністративної відповідальності, передбаченої ст. 51-2 «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності» Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Захист прав промислової власності в судовому порядку. Проблема захисту прав на об'єкти промислової власності безпосередньо пов'язана також з розбудовою системи судових органів. Як свідчить практика, суди загальної юрисдикції нині не можуть ретельно займатися цією складною категорією справ через велику завантаженість та відсутність у суддів спеціальної підготовки та відповідного досвіду.

У 2008 р. кількість розглянутих місцевими господарськими судами справ, пов'язаних із захистом прав на об'єкти промислової власності, збільшилися на 5,7 % порівняно з попереднім роком. До Вищого господарського суду України у 2008 р. на розгляд як до суду касаційної інстанції надійшло 108 справ,

з них 62 справи, предметом спору в яких є захист об'єктів промислової власності. Більшість справ у спорах, пов'язаних із захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності, стосується саме захисту об'єктів промислової власності — 50,9 %, з яких найбільшу частку складають спори, пов'язані із захистом прав на торговельні марки — 36,5 %.

Як свідчить аналіз матеріалів розглянутих справ, основними позовними вимогами, з якими звертаються суб'єкти господарювання у спорах, пов'язаних із захистом прав на об'єкти промислової власності, є: визнання недійсним свідоцтва України на знак для товарів і послуг, заборона незаконного використання знака для товарів і послуг, визнання недійсними патентів України, визнання права попереднього користування об'єктом промислової власності, припинення дій, що порушують право промислової власності, стягнення збитків, завданих порушенням виключних майнових прав інтелектуальної власності та ін.

Оскільки (ст. 127) Конституції України передбачено існування спеціалізованих судів, назріла необхідність створення в державі спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності (патентного суду). Такі суди існують у багатьох країнах. В Україні зазначений суд може виступати як орган спеціальної компетенції, уповноважений розглядати справи у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності.

Захист прав промислової власності на митному кордоні. Міжнародний торгівлі товарами, що містять об'єкти промислової власності, значної шкоди завдає фальсифікація та піратство, які за останні роки значно поширились. Значна роль у боротьбі з їх проявами відводиться митним органам. Враховуючи важливість вирішення цього питання, одним із завдань Держмитслужби визначено сприяння захисту прав промислової власності при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.

До основних нормативно-правових актів у сфері захисту прав інтелектуальної (промислової) власності на митному кордоні України відносяться: Митний кодекс України (розділ X «Сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України»); постанова Кабінету Міністрів України від 13.04.07 № 622 «Питання реєстрації об'єктів права інтелектуальної власності у митному реєстрі, отримання інформації та взаємодії митних органів з іншими правоохоронними і контролюючими органами та власниками прав на об'єкти права інтелектуальної власності у разі призупинення митного оформлення товару за ініціативою митного органу»; наказ Держмитслужби України від 20.06.07 № 520 «Про затвердження Порядку надання застави або еквівалентної гарантії з відшкодування витрат, пов'язаних з діями митних органів України щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності» (zareestrovaniy v Ministerstvi yustitsii Ukraini 12.07.07 za № 799/14066).

Відповідно до частин першої та другої статті 256 Митного кодексу України від 11.07.02 № 92-IV (із змінами, внесеними Законом України від 16.11.06 № 359-V) особа, якій відповідно до законодавства України належать майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності та яка має підстави вважати, що під час переміщення товарів через митний кордон України порушуються чи можуть бути порушені її права на цей об'єкт, має право подати до Держмитслужби України заяву про сприяння захисту майнових прав на об'єкт інтелектуальної власності шляхом внесення відповідних відомостей до митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності. Станом на 29 вересня 2009 р. до нього внесено 151 об'єкт промислової власності (119 торгових марок та 32 промислових зразка). Держмитслужба України веде зазначений реєстр на підставі заяв власників майнових прав на об'єкти авторського права і суміжних прав, прав на торговельні марки, промислові зразки та географічні зазначення. На виконання статті 256 Митного кодексу України Держмитслужбою вживаються заходи щодо оприлюднення переліку об'єктів права інтелектуальної власності, включених до митного реєстру, на офіційному сайті Держмитслужби. Можливість доступу до зазначеного інформаційного ресурсу дає можливість суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності ефективно планувати свою господарську діяльність, сприяє упередженню порушень прав промислової власності. Так протягом січня-вересня 2009 р. у 26 випадках призупинялося митне оформлення товарів за підозрою в порушенні прав промислової власності, з них у 22 випадках — на підставі даних митного реєстру, а у 4 випадках — за ініціативою митного органу (застосування дії Ex Officio). Серед затриманих товарів: навушники головні, поєднані з мікрофоном для зв'язку з мобільним телефоном з торговельною маркою «**Sony Ericsson**,» підшипники з циліндричними роликками з торговельною маркою «**SPZ**,» корпус фільтру типу TF-120 з комплектуючими виробами, тапочки чоловічі, з торговельною маркою «**Adidas**,» (три смужки), свічки запалювання двигунів внутрішнього згорання для мопедів з торговельною маркою «**BOSCH**,» підшипники роликкові для мопедів з торговельними марками «**SPZ**,» та «**SPZ group**,» футболки з торговельними марками «**Nike**,» та «**Adidas**,» окуляри сонцезахисні з торговельними марками «**Adidas**,» та «три смужки, туалетна вода з торговельними марками «**NINA RICCI**,» «**PACO RABANNE**,» «**CAROLINA HERRERA**,» «**HUGO BOSS**,» «**ARMANI**,» «**VERSACE**,» «**CHANEL**,» «**GUCCI**,» туалетна вода (парфумована) з позначенням «**GIVENCHY**,» схоже із торговельною маркою «**GIVENCHY**,» частини гальмівної системи та частини зчеплення до автомобілів (циліндри колісні гальма та циліндри робочі зчеплення різної модифікації) з торговельними марками «**БАЗАЛЬТ**,» та у вигляді стилізованої літери «Б, навісне обладнання для автопідйомника, що охороняється як

промисловий зразок, «**Бальзам Зірка**», що схоже з комбінованим знаком «**Золота зірка**,» папір туалетний з символікою **ЄВРО-2012**.

Однак, слід зазначити, що фінансове забезпечення цих дій (застава) коштує правовласнику 5 тис. євро, що для багатьох підприємств є досить значною сумою. На даний час законодавством не передбачено внесення до реєстру таких об'єктів промислової власності, як винаходи, корисні моделі, топографії інтегральних мікросхем. Внаслідок цього товари, що імпортуються можуть безперешкодно порушувати права промислової власності національних виробників.

Захист прав промислової власності органами Антимонопольного комітету України. На Антимонопольний комітет України, як центральний орган із спеціальним статусом, покладено завдання забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності, у тому числі у сфері прав промислової власності. Керуючись Законом України «Про захист від недобросовісної конкуренції» та нормами статті 10 bis Паризької конвенції з охорони промислової власності (1883 р.), що є частиною національного законодавства, органи Антимонопольного комітету України вживають заходів щодо припинення недобросовісних конкурентних дій. Серед таких порушень — неправомірне використання ділової репутації суб'єктів господарювання, набутої через введення у господарський обіг об'єктів промислової власності, а саме фірмових найменувань, знаків для товарів і послуг, упаковок та етикеток продукції, рекламних матеріалів та інших комерційних позначень.

Протягом 8 місяців 2009 р. органами Антимонопольного комітету України припинено 115 порушень суб'єктів господарювання про недобросовісну конкуренцію, більша частина яких (52 порушення) стосується неправомірного використання комерційних позначень, знаків для товарів і послуг, оформлення упаковки товарів на різних товарних

ринках тощо. Загальна сума штрафів, накладених на порушників за цей період, становить більше 2 млн гривень. Надано правову оцінку неправомірній діяльності суб'єктів господарювання, які здійснювали фальсифікацію торговельних марок і упаковок, зокрема на ринках кондитерських виробів, алкогольних напоїв, лікарських препаратів тощо.

На думку Антимонопольного комітету проявам недобросовісної конкуренції сприяє реєстрація загальноновживаних, видових позначень як знаків для товарів і послуг. Це питання потребує негайного вирішення. Оприлюднення на сайті Державного департаменту інтелектуальної власності інформації стосовно заявок на видачу свідоцтв на знаки для товарів і послуг та патентів на промислові зразки сприяло би своєчасному внесенню заперечень проти реєстрації, що може завдати шкоди діловій репутації учасників ринку.

Система державного управління у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності, охорони промислової власності потребує систематизації державних управлінських функцій в цій сфері, адекватного їх перерозподілу між органами виконавчої влади, реалізації напрацьованих раніше заходів та норм законодавства, зокрема щодо стимулювання інноваційної діяльності, дію яких призупинено.

Докорінного реформування потребує вся система державного регулювання та управління у сфері охорони та використання інтелектуальної власності.

Зазначене вище свідчить, що негативні явища у сфері правової охорони та захисту промислової власності, а відповідно і інноваційної діяльності потребують вжиття невідкладних заходів з боку органів виконавчої влади на всіх рівнях.

Інформація підготовлена на підставі матеріалів, наданих центральними органами виконавчої влади, судовими та правоохоронними органами

Інформаційно-аналітичні матеріали

ВЕРХОВНИЙ СУД УКРАЇНИ

01024, м. Київ-24, вул. П. Орлика, 4

Голові комітету
Верховної Ради України
з питань науки і освіти
Полохалу В. І.
01008, м. Київ, вул. Грушевського, 5

Шановний Володимире Івановичу!

У Верховному Суді України розглянуто Ваш лист про надання аналітичних матеріалів щодо розгляду спорів та ефективності застосування законодавства у сфері промислової власності та участі в роботі комітетських слухань із зазначених питань, у зв'язку з чим повідомляємо наступне.

Справ щодо промислової власності в судах розглядається вкрай незначна кількість.

Згідно з даними судової статистики, наданими Державною судовою адміністрацією України (далі — ДСА), у 2008 р. загальними місцевими судами України було розглянуто 196 справ про право промислової власності, що становить невелику частку від загальної кількості розглянутих судами цивільних справ позовного провадження — лише 0,02 %. У той же період в апеляційних судах України розглядалося 17 справ цієї категорії. У I півріччі 2009 р. місцевими судами було розглянуто лише 89 справ щодо промислової власності, 8 таких справ було розглянуто апеляційними судами. Судовою палатою в цивільних справах Верховного Суду України протягом 2008 р. — I півріччя 2009 р. не розглядалося жодної цивільної справи вказаної категорії.

У звітах ДСА про здійснення судочинства господарськими судами виділяються дві категорії справ у сфері промислової власності: справи про право на торгові марки та розпорядження правами на них та спори про право на інший об'єкт промислової власності та розпорядження правами на цей об'єкт. Протягом 2008 р. місцеві господарські суди розглянули 136 справ цих категорій, або 0,08 % від загальної кількості справ, розглянутих цими судами. Господарськими апеляційними судами було переглянуто 64 рішення в таких справах. Вищий господарський суд України також розглянув 54 справи названих категорій. У I півріччі 2009 р. місцевими господарськими судами було розглянуто 58 справ зазначених категорій, апеляційними господарськими судами розглянуто 33 такі справи, Вищим господарським судом України розглянуто 38 справ цих категорій. У звіті про здійснення судочинства Судовою палатою в господарських справах Верховного Суду України справи щодо інтелектуальної власності окремо не виділяються.

Надаємо Вам також довідкову інформацію за підсумками вивчення матеріалів судової практики, наданих апеляційними судами, проведене у I півріччі 2008 р., яким охоплено аналіз судової практики щодо промислової власності.

Додаток: довідкова інформація на 12 сторінках.

З повагою

Заступник Голови Верховного Суду України

Ярема А. Г.

ДОВІДКОВА ІНФОРМАЦІЯ **за підсумками вивчення матеріалів судової практики за 2007 рік,** **наданих апеляційними судами**

Аналіз судової статистики

Дані судової статистики свідчать, що судами розглядається невелика кількість справ щодо захисту права інтелектуальної власності. У 2007 р. на розгляд до місцевих судів надійшло 145 цивільних справ позовного провадження про захист права інтелектуальної власності, що на 1,4 % більше, ніж у 2006 р. У провадженні судів перебувало 373 справи щодо захисту права інтелектуальної власності, їх питома від загальної кількості цивільних справ позовного провадження становить лише 0,03 %, а у судах Волинської і Івано-Франківської областей упродовж минулого року не було на розгляді жодної справи цієї категорії. Найбільша кількість таких справ перебуває в провадженні судів м. Києва — 183 справи. Місцеві суди розглянули 207 справ, або 55,5 % [2006 р. — 61,3 %] від кількості справ, що перебували в провадженні. Ухвалено рішення ВІЗІ справі, або 63,3 % [51,7 %] від числа розглянутих справ, у тому числі заочне — у 15 справах. Позовні вимоги були задоволені у 72 справах, або 55 % [54,5 %] від числа розглянутих із ухваленням рішення справ. У 47 справах, або 22,7 % [25,6 %] від числа розглянутих, позовні вимоги залишені без розгляду, закрито провадження у 6 справах.

У структурі розглянутих справ цієї категорії переважну більшість — 59,4 % [63,7 %] становили справи про порушення авторського права, 20,3 % [18,4 %] — про порушення права на винахід, корисну модель, промисловий зразок, 15,9 % [4,6 %] — про порушення права на торговельну марку.

Минулого року в провадженні судів перебувало 239 [2006 р. — 242] цивільних справ про порушення авторського права. З ухваленням рішення розглянуто 80 справ, у тому числі із задоволенням позову — 42, або 52,5 % [50,6 %] від розглянутих із ухваленням рішення. Присуджено до стягнення 15 млн 697 тис. грн.

За позовами про порушення права на винахід, корисну модель, промисловий зразок на розгляді перебувало 76 [2006 р. — 75] справ; ухвалено рішення у 22 справах, із них позов задоволений у 12 справах, або 54,5 % [36,8 %] від розглянутих із ухваленням рішення. Присуджено до стягнення 327 млн 332 тис. грн.

На розгляді судів перебувало 47 [2006 р. — 23] цивільних справ про порушення права на торговельну марку. З ухваленням рішення розглянуто 24 справи, у тому числі позов задоволений — у 14 справах, або 58,3 % [60 %] від розглянутих із ухваленням рішення. Присуджено до стягнення 8,1 тис. грн.

Про порушення суміжних прав, у провадженні судів перебувало 6 [2006 р. — 7] справ, ухвалено рішення, а також задоволені позовні вимоги у 4 справах.

Звертає на себе увагу тривалість розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності. Так, з порушенням строків розгляду, визначених положеннями ст. 157 ЦПК, суди розглянули 84 цивільні справи, або 40,6 % [38,5 %] від числа всіх розглянутих. У строк понад 3 місяці (без урахування справ, провадження в яких зупинено) у минулому році не було розглянуто 77 цивільних справ, що вдвічі більше, ніж у 2006 р., або 20,6 % [3,2 %], тобто кожна п'ята справа з тих, що перебували в провадженні. У тому числі понад 3 місяці не розглянуто справ про: порушення авторського права — 53 справи, або 22,2 %; порушення права на винахід, корисну модель, промисловий зразок — 14 справ, або 18,4 %; порушення права на торговельну марку — 8 справ, або 17 %. Понад 3 місяці на розгляді судів Кіровоградської, Миколаївської та Чернівецької областей перебувало по 1 справі в кожній, і жодна з них не була розглянута в минулому році. Значна питома вага таких справ у судах областей: Дніпропетровської — 46,4 %, Рівненської — 28,6 % та м. Києва — 28,6 %.

Значна кількість рішень по справах даної категорії оскаржується до апеляційних судів і скасовується. Апеляційними судами у 2007 р. за апеляційними скаргами на рішення, ухвалені місцевими судами, було розглянуто 65 справ про захист прав інтелектуальної власності, із них у 40 справах апеляційні скарги відхилено із залишенням рішення без змін. Скасовано рішення у 24 справах або 18,3 % від ухвалених, у тому числі з направленням справи на новий судовий розгляд — 13, або 54,2 % від усіх скасованих. Тобто скасовується майже кожне п'яте рішення з ухвалених судами першої інстанції. Вирішення місцевими судами питання про права й обов'язки осіб, які не брали участі

в розгляді справи, стали підставою для скасування 8 рішень, або 61,5 % від кількості справ, направлених на новий судовий розгляд. Через розгляд місцевими судами не всіх вимог і цей недолік не був і не міг бути усунений ухваленням додаткового рішення судом першої інстанції — 4 рішення, або 30,8 %]. Скасовано із закриттям провадження у справі 5 рішень.

Апеляційними судами постановлено 6 нових рішень, або 25 % від усіх скасованих. Із них 4-у справах про порушення авторського права; 2-у справах про порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок.

В апеляційному порядку змінено 1 рішення місцевих судів.

Верховним Судом України та апеляційними судами у касаційному порядку розглянуто 10 справ цієї категорії. Із них у 3 справах касаційні скарги відхилено із залишенням рішення без змін, у 7 справах рішення скасовано з направленням справи на новий судовий розгляд.

Як свідчать матеріали аналізу, низькі показники оперативності та якості розгляду справ зазначеної категорії пов'язані зі складністю таких справ, їх об'ємністю, великою кількістю нормативно-правових актів, що регулюють відносини щодо інтелектуальної власності, відсутністю відповідної спеціалізації судів.

Розгляд справ, пов'язаних із захистом прав промислової власності

На вивчення не надходило справ щодо прав на промисловий зразок, компонування (топографію) інтегральної мікросхеми, сорт рослин або породи тварин. Переважна більшість спорів щодо промислової власності стосується таких об'єктів як винахід, корисна модель та раціоналізаторська пропозиція.

Практика розгляду судами справ щодо промислової власності свідчить про наявність певних типових проблем у цій сфері.

Слід звернути увагу судів на те, що, як свідчить практика, у правовідносинах між винахідником та користувачем об'єкту права промислової власності з приводу використання об'єкту промислової власності винахідник є стороною, яка залишається найгірше захищеною.

Розгляд справ щодо винаходу чи корисної моделі

Згідно з ч. 2 ст. 28 ЗУ «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі» патент надає його власнику виключне право використовувати винахід (корисну модель) за своїм розсудом, якщо таке використання не порушує прав інших власників патентів. Згідно з ч. 2 ст. 464 ЦК майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок належать володільцю відповідного патенту, **якщо інше не встановлено договором чи законом**. Тобто право на використання зазначених об'єктів права промислової власності особою, яка не є власником патенту, виникає з вичерпного

переліку підстав: якщо це передбачено законом або договором. Законодавством встановлено випадки правомірного використання об'єктів промислової власності без дозволу автора (ст. 31 ЗУ «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»). В усіх інших випадках умовою правомірного використання об'єкту права промислової власності є договір між власником патенту або автором винаходу (корисної моделі) та особою, що бажає його використовувати. Застосування, не врегульоване таким договором, є неправомірним. У цьому випадку згідно з ч. 2 ст. 34 ЗУ «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» на вимогу власника патенту таке порушення повинно бути припинено, а порушник зобов'язаний відшкодувати власнику патенту заподіяні збитки.

Непоодинокими є випадки, коли власник патенту не заперечує проти використання його винаходу чи корисної моделі, але за умови укладання з ним відповідного договору.

Так, Ленінським районним судом м. Вінниця було розглянуто справу № 2-996/06 за позовом Савчука К. М. до ТОВ «ТК Регвін-Інвест» про зобов'язання укладення ліцензійного договору. Позивач у справі, власник патенту на корисну модель, вимагав укладення з ним ліцензійного договору на використання зазначеної корисної моделі. Відповідач позов заперечував, зазначаючи, що від позивача не надходило жодних пропозицій щодо укладення такого договору. Рішенням від 06.07.2006 р. у задоволенні позову було відмовлено в повному обсязі.

Навіть за умови, якщо твердження відповідача відповідало дійсності, практика відмови у задоволенні аналогічних позовів призводить до постійних негативних наслідків. По-перше, суд не усуває порушення прав власника патенту, що суперечить положенням ст. 55 Конституції України, згідно з якою права і свободи громадянина захищаються судом, ст. 1 ЦПК, згідно з якою завданнями цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою **захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів** фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави. По-друге, відсутність укладеної угоди практично обов'язково призведе до необхідності повторного звернення винахідника до суду за захистом своїх прав.

Низка правових проблем виявлена у практиці розгляду судами справ щодо службового винаходу (корисної моделі). Одна з проблем пов'язана з кваліфікацією службового винаходу (корисної моделі).

Так, у 2006 р. до суду м. Запоріжжя звернулося ТОВ «Стерлінг Груп Україна» з позовом до р. про визнання патенту недійсним. Позов ґрунтувався на тому, що за ч. 2 ст. 16 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» зазначено, що виключне право на службовий твір належить роботодавцю, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) або цивільно-правовим договором між: автором та роботодавцем. Відповідач є працівником позивача,

який оформив патент на пристрій, розроблений колективом працівників у порядку виконання службових обов'язків. Відповідач проти позову заперечив, посилаючись на те, що хоча він і перебуває у трудових відносинах з відповідачем, проте не використовував досвід, виробничі знання, секрети виробництва та обладнання роботодавця, а створив винахід особисто з використанням особистих знань та досвіду.

Слід відзначити, що до даного спору не можна застосовувати норми ЗУ «Про авторське право і суміжні права», оскільки винахід є об'єктом не авторського, а права промислової власності, відносини щодо нього, зокрема щодо службового винаходу, регулюються іншим законодавством і по-різному.

Відносини щодо службового винаходу врегульовано ЗУ «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі». Ст. 1 цього закону містить визнання термінів, зокрема, визначення службового винаходу: службовий винахід (корисна модель) — винахід (корисна модель), створений працівником: 1) у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи дорученням роботодавця за умови, що трудовим договором (контрактом) не передбачене інше; 2) з використанням досвіду, виробничих знань, секретів виробництва і обладнання роботодавця. Лише факт перебування винахідника в трудових відносинах з роботодавцем не дає підстав для висновку, що створений винахідником винахід чи корисна модель є службовими.

Слід звернути увагу, що ст. 1 ЗУ «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» містить визначення понять «службові обов'язки» та «доручення роботодавця». Відповідно, службові обов'язки — це зафіксовані в трудових договорах (контрактах), посадових інструкціях функціональні обов'язки працівника, що передбачають виконання робіт, які можуть привести до створення винаходу (корисної моделі). Доручення роботодавця — це видане працівникові у письмовій формі завдання, яке має безпосереднє відношення до специфіки діяльності підприємства або діяльності роботодавця і може привести до створення винаходу (корисної моделі). У випадку, коли винахідник перебуває у трудових відносинах з роботодавцем, і його посадові обов'язки передбачають виконання відповідних робіт, але він створює винахід (корисну модель) без використання досвіду роботодавця, його виробничих знань та секретів виробництва, а також обладнання роботодавця, такий винахід не є службовим.

Цілу низку однотипних проблем висвітлює аналіз практики розгляду судами справ щодо службових винаходів та корисних моделей, а також раціоналізаторських пропозицій, запропонованих роботодавцю його працівником.

Згідно з ч. 1 ст. 9 ЗУ «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» роботодавець винахідника має право на одержання патенту на службовий винахід (корисну модель). При цьому, відповідно до ч. 3 ст. 9 роботодавець повинен протягом чотирьох місяців від дати одержання від винахідника повідомлення

подати до Установи заявку на одержання патенту чи передати право на його одержання іншій особі або прийняти рішення про збереження службового винаходу (корисної моделі) як конфіденційної інформації. У цей же строк **роботодавець повинен укласти з винахідником письмовий договір** щодо розміру та умови виплати йому (його правонаступнику) винагороди відповідно до економічної цінності винаходу (корисної моделі) і (або) іншої вигоди, яка може бути одержана роботодавцем. Частина 4 зазначеної статті встановлює, що якщо роботодавець не виконає зазначених у частині третій цієї статті вимог у встановлений строк, то право на одержання патенту на службовий винахід (корисну модель) переходить до винахідника або його правонаступника. У цьому випадку за роботодавцем залишається переважне право на придбання ліцензії.

Дуже поширеними є випадки, коли роботодавець укладає з власником (власниками) патенту договір про його використання, однак не виконує або через певний час припиняє виконувати свої обов'язки за договором (не виплачує обумовленої договором винагороди). Коли власник патенту звертається до суду за захистом своїх порушених прав, роботодавець вчиняє різноманітні дії, які перешкоджають такому захисту. Наслідком є те, що у разі задоволення вимог роботодавця, особа, творчою працею якої було створено об'єкт промислової власності, фактично позбавляється правового захисту.

Типовими діями роботодавця є:

1) Спроба оскарження дійсності патенту.

Визнання патенту недійсним не припиняє існування власне винаходу або корисної моделі, а лише призводить до припинення правового захисту об'єкту, який захищено патентом. Відповідно, роботодавець зацікавлений в задоволенні такого позову, оскільки в цьому разі такий учасник правовідносин як власник патенту просто перестає існувати, і відповідно припиняються всі обов'язки роботодавця щодо нього.

У окремих випадках роботодавець вдається до деяких інших дій аналогічного характеру, метою яких найчастіше є усунення певних осіб з кола співавторів винаходу чи корисної моделі.

Так, Армянським міським судом Автономної республіки Крим було розглянуто справу № 2-102/07 за позовом Державної акціонерної компанії «Титан» до Пономаренко Є. М. про виключення Пономаренко Є. М. зі складу винахідників. Позивач просив суд постановити рішення про виключення відповідача зі складу винахідників, яке стало б підставою для вчинення відповідних дій Державним реєстром патентів України. Ухвалою від 3.10.2007 р. провадження у справі було закрито через відмову позивача від позову.

2) Спроба доведення відсутності або оскарження дійсності укладеного договору.

Виявлено непоодинокі випадки, коли роботодавці обґрунтовують відсутність у них обов'язків щодо виплати винагороди винахіднику на тій підставі, що між ними відсутній дійсний договір про це.

Так, *Калінінським районним судом м. Горлівки Донецької області* було розглянуто справу № 2-5/06 за позовом Рябчикова О. О. до ВАТ «Концерн «Стирол» про стягнення авторської винагороди, моральної шкоди. Позивач у справі заявив, що між ним та відповідачем було укладено договір про використання створеної позивачем раціоналізаторської пропозиції. Відповідач заперечував сам факт існування такого договору.

Також *Комсомольським міським судом Полтавської області* було розглянуто справу № 2-26/07 за позовом Лотоуса В. К. до ТОВ «Укрбурибух» про стягнення боргу. Як вбачається з матеріалів справи, між: позивачем, що є автором корисної моделі, на яку видано патент, та відповідачем було укладено ліцензійний договір. З моменту його укладення відповідач ухилявся від виконання своїх обов'язків за договором, не сплачуючи позивачу обумовленої винагороди. На вимогу позивача щодо здійснення виплат, відповідач заявив, що просить вважати ліцензійний договір таким, що не відбувся, і розірваним з моменту укладення, оскільки позивачем не передано необхідної технічної документації. Також у процесі розгляду справи здійснювалися оскарження процесуальних дій суду, внаслідок чого справа розглядалася протягом 3 років. Рішенням від 13.07.2007 р. позов було задоволена частково. Рішення було оскаржено в апеляційному порядку, ухвалою Апеляційного суду Полтавської області від 18.09.2007 р. рішення суду першої інстанції залишено без змін.

Необхідно звернути увагу судів, що підставою для виникнення обов'язку по сплаті винагороди або компенсації за використання об'єкту промислової власності є не договір, а сам факт такого використання. Причому з відсутності договору таке використання є неправомірним.

Вбачається, що у випадку спору щодо наявності або дійсності договору про використання об'єкту промислової власності суду слід обов'язково вжити заходів реагування.

У випадку, коли роботодавець є або не є співвласником патенту на службовий винахід або корисну модель, і винахідник вимагає укладення з ним письмового договору, суду слід на підставі ст. 9 ЗУ «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» ухвалити рішення, яким зобов'язати відповідача або укласти з винахідником відповідний договір, або припинити використання відповідного об'єкту права промислової власності і надати певний визначений строк для вчинення цих дій.

У випадку, якщо винахідник у процесі розгляду справи не вимагає укладення з ним письмового договору, суд, згідно з принципом диспозитивності, встановленим ст. 11 ЦПК, не має права виходити за межі вимог сторін і встановлювати обов'язки, яких жодна з сторін не вимагає. Однак відсутність письмового договору між винахідником та роботодавцем є порушенням чинного законодавства. Тому суду слід, керуючись ч. 1 ст. 211, постановити окрему ухвалу та

направити її роботодавцю для вжиття заходів щодо усунення порушень законодавства. Про вжиті заходи протягом місяця з дня надходження окремої ухвали повинно бути повідомлено суд, який постановив окрему ухвалу.

3) Заява про те, що впровадження об'єкту промислової власності виявилось економічно невиправданим, не принесло додаткових прибутків, у зв'язку з чим відсутні підстави для виплати власнику об'єкту промислової власності передбаченої договором винагороди.

Так, *Миколаївським районним судом Львівської області* було розглянуто справу № 2-20/07 за позовом Добушовського О. П., Томина І. І. до ВАТ «Миколаївцемент». Позивачі вимагали стягнення з позивача збитків та винагороди за незаконне використання протягом 1998–2004 років корисної моделі, створеної позивачами спільно та запатентованої на їх ім'я. Відповідач заперечував проти задоволення позову, доводячи, що використання зазначеної корисної моделі було шкідливим для підприємства, оскільки внаслідок її використання відбулося псування обладнання, що не лише не принесло додаткового прибутку, але й призвело до збитків. Рішенням від 04.06.2007 р. у задоволенні позову було відмовлено.

Поширеною є практика, коли підприємство-відповідач за подібним позовом за своєю ініціативою проводить експертизу, до якої залучаються спеціалісти цього ж підприємства.

Так, у справі № 2-120/06 за позовом Раткова Л. Д. до ХК «АвтоКрАЗ» про захист прав інтелектуальної власності, розглянутій Автозаводським районним судом м. Кременчука, відповідачем у якості доказу було надано Рішення експертно-технічної Комісії з питання розгляду заяви винахідника Раткова Л. Д. про виплату винагороди за використання ХК «АвтоКрАЗ» службових винаходів. Дане рішення підписано головою Комісії Грищенко О. І., який одночасно є виконуючим обов'язки Генерального директора ХК «АвтоКрАЗ» та завірено печаткою підприємства. Серед висновків, які зробило підприємство, присутні, зокрема, висновки щодо економічної неефективності застосування винаходів позивача.

У справі № 2-4/06 за позовом Рябчикова О. О. до ВАТ «Концерн «Стирол» про стягнення авторської винагороди, моральної шкоди, розглянутій *Калінінським районним судом м. Горлівки Донецької області*, відповідачем у справі було надано «Експертний висновок» щодо економічної ефективності раціоналізаторської пропозиції, розробленої позивачем. Згідно з висновком цього документу зазначена раціоналізаторська пропозиція була визнана не корисною для підприємства. Висновок був підготовлений за участю працівників відповідача, підписаний зокрема його керівництвом та завірений печаткою відповідача.

Вбачається, що подібні висновки не повинні сприйматися судами як основні докази по справі, оскільки очевидно є мала ймовірність того, що такий висновок є неупередженим та достовірним.

Наявність чи відсутність економічного ефекту, а також користі або шкоди від впровадження об'єкту права промислової власності є питанням дуже складним з правової точки зору. Складність зокрема полягає в тому, що вкрай важко піддається доказуванню зв'язок між фактом застосування об'єкту промислової власності та відсутності додаткового прибутку або навіть завдання шкоди. Крім того, відсутність ефективності або шкода може бути обумовлена неправильним застосуванням такого об'єкту. Для аналізу цього питання необхідною є здійснення експертизи, яку суд, згідно з положеннями ч. 1 ст. 11 ЦПК та ч. 1 ст. 143 ЦПК не може призначати за власною ініціативою.

Тому вбачається, що судам слід виходити з наступного. Підставою для сплати винахідникові винагороди є факт використання об'єкту промислової власності, автором якої він є, а не наявність чи відсутність економічного ефекту, користі або шкоди від його використання. Ризики, пов'язані з впровадженням такого об'єкту, несе роботодавець. У разі відсутності економічного ефекту від використання об'єкту права промислової власності або в разі завдання шкоди таким використанням, роботодавець може відмовитись від такого використання, внаслідок чого автоматично припиняється його обов'язок по сплаті винахідникові винагороди. Якщо ж використання такого об'єкту не припиняється (часом роками), то за його користувачем зберігаються всі відповідні обов'язки по сплаті винахідникові винагороди.

Умови та порядок сплати винахідникові винагороди регулюються п. 51 Тимчасового положення «Про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні», затвердженого Указом Президента України від 18 вересня 1992 р. № 479/92. Згідно з абз. 1 п. 51 винагорода сплачується автору винаходу чи промислового зразка відповідно до договору, але не пізніше 3 місяців після закінчення кожного року, в якому використовувався винахід чи промисловий зразок, і не пізніше 3 місяців після надходження виручки від продажу ліцензії протягом строку дії патенту.

Судам слід враховувати, що порушення роботодавцем умов договору щодо розміру та умов виплати винахіднику винагороди є порушенням зобов'язання на яке поширюються положення ст. 611 ЦК. Відповідно до даної статті у разі порушення зобов'язання настають правові наслідки, встановлені договором або законом, зокрема: 1) припинення зобов'язання внаслідок односторонньої відмови від зобов'язання, якщо це встановлено договором або законом, або розірвання договору; 2) зміна умов зобов'язання; 3) сплата неустойки; 4) відшкодування збитків та моральної шкоди. Оскільки припинення зобов'язання або зміна його умов не настають автоматично, а є правом кредитора, то у випадку невиконання зобов'язання за договором про використання винаходу чи корисної моделі можливі такі наслідки

невиконання зобов'язання як сплата неустойки та відшкодування збитків та моральної шкоди.

Розмір неустойки за порушення зобов'язання по сплаті винахідникові винагороди встановлено абз. 5 п. 51 Тимчасового положення, відповідно до якого за несвоєчасну виплату винагороди винний у цьому власник патенту сплачує автору за кожний прострочений день пеню в розмірі 0,04 відсотка суми, належної до сплати. Вбачається, що оскільки даний пункт Тимчасового положення на сьогодні є чинним, судам слід керуватися ним при обчисленні суми неустойки за прострочення договору про використання винаходу чи корисної моделі. Крім того вбачається доцільним застосування даного пункту до випадків порушення виконання договору з вини роботодавця з інших причин ніж прострочення за аналогією на підставі ч. 1 ст. 8 ЦК.

Розгляд справ щодо раціоналізаторської пропозиції

Досить значна кількість спорів пов'язана з використанням раціоналізаторської пропозиції. Справи щодо раціоналізаторських пропозицій є складними, в першу чергу через відсутність систематизованого законодавства яке встановлює правових режим для даного об'єкту права інтелектуальної власності Положення ЦК, що регламентують відносини щодо раціоналізаторської пропозиції (Глава 41) є фрагментарними і нечіткими, і вочевидь, передбачають наявність спеціального законодавчого акту, аналогічного тим, що регулюють інші об'єкти промислової власності.

У зв'язку з тим, що спеціального нового законодавства не існує, вбачається що основним нормативно-правовим актом, що регламентує відносини стосовно раціоналізаторської пропозиції є «Положення про відкриття, винаходи раціоналізаторські пропозиції», затверджене Постановою Ради Міністрів СРСР від 12 серпня 1973 р. № 584. Даним положенням закріплено визначення раціоналізаторської пропозиції, передбачено порядок подачі заявки про її реєстрацію, власне реєстрацію, видачу свідоцтва та порядок захисту права на раціоналізаторську пропозицію, а також відповідний порядок преміювання. Застосовуючи Положення, судам слід звернути увагу, що незважаючи на те що воно залишається чинним, значний масив питань, врегульованих ним, регулюється також іншими нормативно-правовими актами, в тому числі законами та ЦК. Отже вбачається, що застосовувати зазначене Положення слід у тій частині, в якій вони не суперечить законодавчим актам, прийнятим пізніше.

Стаття 484 ЦК передбачає, що автор раціоналізаторської пропозиції має право на добросовісне заохочення від юридичної особи, якій ця пропозиція подана.

Законодавством не передбачено обов'язкового укладення договору про використання раціоналізаторської пропозиції між її автором та користувачем.

Однак укладення таких договорів і не заборонено. У непоодиноких випадках відносин між автором раціоналізаторської пропозиції та її користувачем врегульовані саме таким чином.

Укладення такого договору є правочином, який породжує правові наслідки зобов'язання загальні для правочину. Недотримання умови договору є порушенням зобов'язання, і може зумовити настання наслідків, встановлених ст. 611 ЦК.

На практиці порядок винагороди за раціоналізаторські пропозиції часто буває передбачено внутрішніми нормативними документами установи чи підприємства, які нею користується.

Так, з матеріалів справи, розглянутої *Калінінським районним судом м. Горлівка Донецької області за позовом Рябчикова О. О. до АТ «Концерн «Стирол»*, вбачається, що порядок та умови сплати винагороди за використання раціоналізаторської пропозиції визначається «положенням про порядок визначення розмірів і строків виплати авторської винагороди за раціоналізаторську, технічну та організаційну пропозицію в АТ «Концерн «Стирол»».

Встановлення порядку та розміру такої винагороди у зазначених нормативних документах також створює обов'язок для роботодавця дотримуватися відповідних приписів.

У випадку, коли між автором раціоналізаторської пропозиції та її користувачем не укладено договір про її використання та відповідну винагороду автору, або порядок виплати такої винагороди не передбачено нормативними актами відповідного підприємства (положеннями, колективним договором тощо), це не позбавляє користувача раціоналізаторської пропозиції від обов'язку по сплаті її автору добросовісного заохочення.

У процесі вивчення виявлено випадки неоднакового вирішення спорів про раціоналізаторські пропозиції у випадку порушення порядку оформлення пропозиції як раціоналізаторської.

Так, у грудні 2006 *Орджонікідзенським районним судом м. Запоріжжя* було розглянуто справу за позовом Б. та А. до ЗАТ «Спецбуд» про стягнення винагороди за раціоналізаторську пропозицію. Позивачі посилалися на те, що подали відповідачеві заяву на раціоналізаторську пропозицію. Дана пропозиція пройшла ряд необхідних процедур, була погоджена з замовником КП «Водоканал» та проектною організацією, було здійснено розрахунок економічного ефекту, відповідно відповідач зобов'язався сплачувати позивачам винагороду у розмірі 20 % від суми економії. Роботи з впровадження раціоналізаторської пропозиції були виконані, мала місце відповідна економія, але винагорода позивачам виплачена не була. Відповідач проти позову заперечив, мотивуючи тим, що заява на раціоналізаторську пропозицію не відповідає вимогам *Методичних рекомендацій про порядок складання, подачі і розгляду заяви, рішення про визнання пропозиції раціоналізаторською оформлено*

неналежним чином, а сама раціоналізаторська пропозиція не пройшла відповідної реєстрації. Авторами не отримано свідоцтва про визнання пропозиції раціоналізаторською, отже відсутній перелік документів, передбачений п. 9 «Інструкції про порядок виплати винагороди за відкриття, винаходи та раціоналізаторські пропозиції», затвердженої Державним комітетом по справах винаходів та відкриттів ради Міністрів СРСР від 15 січня 1974 р. разом тим суд задовольнив зазначений позов, виходячи з того, що за укладенням договором відповідач взяв на себе обов'язок по сплаті винагороди.

Ленінським районним судом м. Запоріжжя було розглянуто справу за позовом П. та Г. до ВАТ «Електрометалургійний завод «Дніпрспецсталь» про зобов'язання видати свідоцтво про раціоналізаторську пропозицію, стягнення винагороди за використання раціоналізаторської пропозиції та моральної шкоди. Позивачі зазначали, що подали підприємству заяву на раціоналізаторську пропозицію, але після розгляду відповідач відмовляється видати їм відповідне свідоцтво. Рішенням суду першої інстанції позов задоволено. Проте апеляційний суд не погодився з таким рішенням, виходячи з того, що вирішення питання про визнання або невизнання пропозиції раціоналізаторською є правом підприємства. (реквізитів немає).

При розгляді таких справ судам слід враховувати наступне. З одного боку, дійсно, визнання або невизнання пропозиції раціоналізаторською є правом підприємства. Однак, з іншого боку, таке право може зумовити зловживання, коли підприємство буде фактично використовувати пропозицію, не сплачуючи автору відповідної винагороди. Тому відмова у видачі відповідного свідоцтва повинна бути мотивована і підтверджена відповідними доказами. У разі незгоди автора пропозиції з таким рішенням він має право оскаржити його в суді. Суду в цьому випадку слід дослідити підстави, посилаючись на які підприємство відмовило у видачі відповідного свідоцтва, дослідити інші обставини справи, зокрема, чи використовується пропозиція, і чи є від її використання економічний ефект, в тому числі з проведенням експертизи, і з їх урахуванням ухвалити відповідне рішення.

Виявлено випадки неоднакового вирішення судами питання щодо стягнення компенсації за завдану моральну шкоду на користь автора раціоналізаторської пропозиції.

Так, при апеляційному перегляді справи, розглянутої *Калінінським районним судом м. Горлівки Донецької області за позовом Рябчикова О. О. до АТ «Концерн «Стирол»* про стягнення винагороди за використання раціоналізаторської пропозиції та моральної шкоди позов було задоволено зокрема у частині вимог щодо стягнення компенсації за моральну шкоду на підставі ст. 1167 ЦК.

З іншого боку, при апеляційному перегляді справи, розглянутої *Харцицьким міським судом Донецької області за позовом Халанти С. М., Моринця А. М.,*

Солодова А. І, Вишнякова В. Є. до ВАС «Сілу» рішення суду першої інстанції у частині стягнення відшкодування за моральну шкоду скасовано. Апеляційний суд, ухвалюючи таке рішення, посилався на ту обставину, що відповідачем порушено договірні зобов'язання, тому застосування до даних відносин ст. 1167 ЦК, яка регулює відшкодування шкоди в недоговірних зобов'язаннях, є безпідставним.

Вбачається, що при розгляді питань щодо відшкодування компенсації за моральну шкоду, судам слід керуватися наступним.

Статтею 611 ЦК врегульовано правові наслідки порушення зобов'язання. Згідно з положеннями зазначеної статті у разі порушення зобов'язання настають правові наслідки, встановлені договором або законом, серед яких, зокрема, зазначено відшкодування збитків та моральної шкоди. Дана стаття не уточнює, про яке зобов'язання йдеться: договірне або недоговірне, тому вбачається, що правомірним є застосування зазначених наслідків як у випадку порушення договірних, так і у випадку порушення недоговірних зобов'язань. Зокрема такий наслідок як відшкодування моральної шкоди, може застосовуватись у випадку, коли порушення договірного зобов'язання спричинило завдання моральної шкоди відповідно до ст. 23 ЦК.

Відшкодування компенсації за моральну шкоду у якості засобу захисту права інтелектуальної власності передбачено також положеннями спеціальних законів, зокрема: п. «в» ч. 1 ст. 52 ЗУ «Про авторське право і суміжні права», п. «в» ч. 4 ст. Закону України «Про охорону прав на зазначення походження товарів», п. «в» ч. 4 ст. 53 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин». Вбачається, що є правомірним звернення з обґрунтованою вимогою щодо відшкодування компенсації за моральну шкоду також у спорах щодо таких об'єктів промислової власності як винахід, корисна модель та раціоналізаторська пропозиція.

Крім того, слід відзначити, що інтелектуальна власність — це результат творчої діяльності, а отже є тісно пов'язаною з особою автора. Тому будь-які порушення, у тому числі порушення договірних зобов'язань, можуть мати наслідком заподіяння моральної шкоди. Тому вбачається правильною практика судів, які розглядають вимоги автора щодо відшкодування компенсації за моральну шкоду.

Розгляд справ, пов'язаних із захистом прав на торговельну марку та товарний знак

На вивчення надійшло лише декілька справ щодо права на торговельну марку чи товарний знак, з яких не вбачається проблематики.

Інші питання

У практиці виявлено випадки розгляду справ, пов'язаних з об'єктами права інтелектуальної власності, спір по яких має на меті не захист дійсно

порушених прав, а задоволення неправомірних інтересів сторони.

Так, за матеріалами справи, розглянутої судом м. Запоріжжя, позивачі М. і П., отримавши деклараційний патент на технологію виробництва квасу, звернулися до суду з позовом про захист їх порушених прав. При цьому вони зазначали, що запатентована технологія використовується відповідачем ВАС «БАН» без їх дозволу. Однак згідно з матеріалами справи М. та П. працювали відповідно головним технологом та директором ВАС «БАН», отже запровадження запатентованої технології процесу відбувалося за їх згодою та з їх відома. Без жодних розрахунків вони просили стягнути з відповідача за порушення прав винахідників п'ять мільйонів гривень на їх користь. Використовуючи повноваження директора, П. видала представникові ВАС від власного імені довіреність на представництво інтересів відповідача в суді та уклала з ним же мирову угоду, за умовами якої позивач погодився сплатити зазначену грошову суму позивачам та зобов'язався протягом одного місяця укласти з ними ліцензійний договір на використання патенту. Численні і суттєві порушення норм матеріального та процесуального права зумовили скасування ухвали про визнання мирової угоди.

Звертаємо увагу судів, що за формальними ознаками дана справа є спором щодо захисту права на об'єкт інтелектуальної власності. Однак по суті вирішення спору такого роду не відповідає встановленому в ст. 1 ЦПК завданню цивільного судочинства, що полягає у справедливому, неупередженому та своєчасному розгляді і вирішенні цивільних справ з метою **захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів** фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави. У зазначеній справі відсутній предмет спору, оскільки не має місця порушення, невизнання або оспорювання права.

Судам слід звертати увагу зокрема на службове становище власника прав інтелектуальної власності з метою врахування його можливостей щодо зловживання такими правами. У випадку виявлення такого зловживання на стадії прийняття позовної заяви суду слід відмовити у прийнятті такої позовної заяви згідно з п. 1 ч. 2 ст. 122 ЦПК на тій підставі, що справа не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства. Якщо ж такі обставини виявлено у процесі розгляду справи суд повинен закрити провадження у справі з цієї ж підстави згідно з п. 1 ч. 1 ст. 205 ЦПК.

Пропозиції щодо вдосконалення законодавства

1. Необхідно розробити спеціальний законодавчий акт, яким врегулювати відносини щодо раціоналізаторської пропозиції.
2. Доцільно внести зміни до Цивільного процесуального кодексу України, якими надати право суду за власної ініціативи призначати експертизу.

Про надання інформації

Шановний Володимире Івановичу!

На виконання доручення Першого віце-прем'єр-міністра України О. В. Турчинова від 10.09.2009 № 49704/1/1-09 (зареєстроване у Комітеті 11 вересня 2009 року за № 3.2/808) та голови Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України від 09.09.2009 № 04/22/18-1201 (зареєстроване у Комітеті 15 вересня 2009 року за № 1.2/811) про надання інформації та матеріалів щодо ефективності використання в Україні та за кордоном об'єктів промислової власності українських авторів (винаходи, корисні моделі, промислові знаки, раціоналізаторські пропозиції, знаки для товарів і послуг, зазначення походження товарів, сорти рослин, породи тварин, ефективності патентно-ліцензійної діяльності, витрат пов'язаних з охороною прав на об'єкти промислової власності) та пропозицій до рекомендацій комітетських слухань Антимонопольний комітет України повідомляє наступне.

На Антимонопольний комітет України, який є центральним органом із спеціальним статусом, покладено завдання забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності, у тому числі у сфері прав інтелектуальної власності.

Керуючись Законом України «Про захист від недобросовісної конкуренції» та положеннями статті 10 bis Паризької конвенції з охорони промислової власності (1883 р.), яка є частиною національного законодавства, органи Антимонопольного комітету України вживають заходів щодо припинення порушень законодавства про захист від недобросовісної конкуренції. Серед таких порушень — неправомірне використання ділової репутації суб'єктів господарювання, набутої через введення у господарський обіг об'єктів інтелектуальної (промислової) власності, а саме фірмових найменувань, знаків для товарів і послуг, упаковок та етикеток продукції, рекламних матеріалів та інших комерційних позначень.

Протягом 8 місяців 2009 року органами Антимонопольного комітету України припинено 115 порушень суб'єктів господарювання про недобросовісну конкуренцію, більша частина яких (52

порушення) стосується неправомірного використання комерційних позначень, знаків для товарів та послуг, оформлення упаковки товарів на різних товарних ринках тощо. Загальна сума штрафів, накладених на порушників за цей період, становить більше 2 млн гривень.

Надано правову оцінку неправомірній діяльності суб'єктів господарювання, які здійснювали фальсифікацію торговельних марок і упаковок, зокрема на ринках: кондитерських виробів, алкогольних напоїв, лікарських препаратів тощо. Так, рішеннями Комітету захищено інтелектуальну власність:

— Компанії «СОРЕМАРТЕКС.А.» (Бельгія) (торговельна марка «Raffaello»)

Дії товариства з обмеженою відповідальністю «Віва» (м. Луцьк, Україна) щодо нанесення на упаковки та обгортки цукерок «Extaza» та «Місячний Рафаель» сукупності позначень, які використовують компанія СОРЕМАРТЕК С.А. і товариство з обмеженою відповідальністю «Ферреро Україна» (надалі — Заявники) на упаковках та обгортках цукерок під торговельною маркою «Raffaell», що здатні спричинити змішування (плутанину) відносно господарської діяльності компанії СОРЕМАРТЕК С.А. і товариства з обмеженою відповідальністю «Ферреро Україна» та призвести до отримання неправомірних переваг у конкуренції, визнані порушенням законодавства про захист від недобросовісної конкуренції.

Зважаючи на тривалий час реалізації в Україні цукерок під торговельною маркою «Raffaello» в оригінальній упаковці та обгортці, а також постійне вкладення коштів у їх рекламування, використання ТОВ «Віва» упаковок та обгортки для цукерок «Extaza» та «Місячний Рафаель», які містять елементи зовнішнього оформлення упаковки та обгортки цукерки «Raffaello», є намаганням використати чужу ділову репутацію та здатне привернути увагу обізнаних покупців, а також вплинути на їхній вибір за наявності інших пропозицій на ринку. Такі дії здатні забезпечити зазначеному суб'єкту господарювання неправомірні переваги у конкуренції на ринку кондитерських виробів. Наміри ТОВ «Віва» скористатися

здобутками своїх конкурентів — Заявників, зокрема через імітацію упаковки вже існуючого на ринку товару, тобто, експлуатуючи створений конкурентом імідж товару, підриває устої добросовісної конкурентної поведінки — конкурувати тільки своїми силами, власними ресурсами і своїм умінням. Цей вид недобросовісної конкуренції можна визначити як «паразитуюча конкуренція» — шкідливе для здорової конкуренції явище.

На ТОВ «Віва», за вчинене порушення, накладено штраф у розмірі 300 000 (триста тисяч) грн.

— Орендного підприємства «Ужгородський коньячний завод»

Комітетом припинено порушення державного підприємства «Писарівський спиртзавод» (с. Писарівка, Кодимський р-н, Одеська обл.) (надалі — ДП «Писарівський спиртзавод») щодо використання під час виробництва та реалізації коньяку ординарного з назвою **«Графський Ужгородський»** позначення «Ужгородський». Зважаючи на те, що виробництво коньяку ординарного «Графський «Ужгородський» ДП «Писарівський спиртзавод» здійснювалося поза межами Закарпатського регіону та без використання сировини, отриманої з винограду, вирощеного в зазначеному регіоні, використання у назві коньяку позначення «Ужгородський» здатне ввести в оману споживачів стосовно географічного походження виготовленої продукції — ординарного коньяку «Графський «Ужгородський» чи виробництва цієї продукції.

Підстави для використання у господарському обігу під час виробництва та реалізації ординарного коньяку позначення «Ужгородський» у ДП «Писарівський спиртзавод» відсутні.

За вчинене порушення, накладено штраф у розмірі 170 000 (сто сімдесят тисяч) грн.

— Фірми «Наброс Фарма ПБТ. ЛТД» (м. Кеда, Республіка Індія), яка є виробником лікарського препарату «Доларен»

Припинено порушення з боку товариства з обмеженою відповідальністю «Рейнбо-ЛТД» (м. Київ, Україна), яке полягає у використанні під час реалізації лікарського засобу **«ДОЛАР»**, виробництва фірми «Ларк Лабораториз ЛТД» (м. Бхіваді, Республіка Індія), упаковки, оформлення якої є схожим на оформлення упаковки лікарського засобу **«ДОЛАРЕН»**, виробництва фірми «Наброс Фарма ПБТ. ЛТД» (м. Кеда, Республіка Індія). Після втручання Комітету дизайн упаковки препарату «Долар» змінено, що унеможливуватиме змішування товарів різних виробників.

На ТОВ «Рейнбо-ЛТД» за вчинене порушення накладено штраф у розмірі 500 000 (п'ятсот тисяч) грн.

— Державного підприємства «Львівський державний ювелірний завод»

ДП «Львівський державний ювелірний завод» (надалі — ДП «ЛДЮЗ») здійснює діяльність у сфері виготовлення ювелірних виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та напівдорогоцінного каміння. Продукція підприємства користується попитом у населення в межах України та за кордоном.

На адресу ДП «ЛДЮЗ» почали звертатись споживачі зі скаргами на якість ювелірних виробів із позначенням Львівського ювелірного заводу, які були придбані у торговельній мережі. ДП «ЛДЮЗ» було встановлено, що виробником цих виробів є ПП Дешиця А. Б.

Під час порівняння бірок ювелірних виробів, які реалізовувались ПП Дешицею та ДП «ЛДЮЗ», виявилось, що вони містили аналогічну інформацію про виріб (назва, вага, розміри, маса), а у верхньому правому куті було розміщене словесне позначення виробника з використанням словосполучення «Львівський ювелірний завод».

Разом з ПП Дешицею А. Б. на орендованих ним торгових площах неодноразово брало участь у виставках-продажах ювелірних виробів ПП «Золотий квартал». Під час проведення виставок цими суб'єктами господарювання проводилась реклама виробів власного виробництва з використанням словесного позначення «ЛЮЗ», «Львівський ювелірний завод».

Рішенням Комітету дії ПП Дешиці Андрія Богдановича та ПП «Золотий квартал» були визнані порушенням, передбаченим статтею 4 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», у вигляді неправомірного використання позначень.

На ПП Дешицю Андрія Богдановича за вчинене порушення накладено штраф у розмірі 10 000 (десять тисяч) грн.

На ПП «Золотий квартал» за вчинене порушення накладено штраф у розмірі 40 000 (сорок тисяч) грн.

— Японської компанії «НИССАН ДЖИДОША КАБУШІКІ КАІША»

Компанія «НИССАН» є провідною міжнародною компанією, що спеціалізується на виробництві легкових автомобілів та запчастин до них, які маркуються добре відомими знаками для товарів і послуг, у тому числі «NISSAN» та «INFINITI».

ТОВ «ИНФІНІТІ ЦЕНТР УКРАЇНА» почало використовувати фірмове найменування, частиною якого є позначення «ИНФІНІТІ», у господарській діяльності, зокрема, при рекламуванні своєї діяльності через мережу Інтернет та друковані засоби масової інформації, у діловій документації, на одязі обслуговуючого персоналу автосалону та станції технічного обслуговування.

Матеріалами справи доведено, що дії ТОВ «ИНФІНІТІ ЦЕНТР УКРАЇНА» щодо використання під час здійснення господарської діяльності позначень «ИНФІНІТІ» (укр.) та «ИНФИНИТИ» (рос.), як частини фірмового найменування, без дозволу компанії «НИССАН ДЖИДОША КАБУШІКІ КАІША», що може призвести до змішування з діяльністю цього

суб'єкта господарювання, є порушенням, передбаченим статтею 4 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції».

За вчинене порушення, накладено штраф у розмірі 500 000 (п'ятсот тисяч) грн.

Отже, практична діяльність органів Антимонопольного комітету України щодо захисту промислової власності свідчить про ефективність українського національного законодавства про захист від недобросовісної конкуренції як інструменту правового захисту інтелектуальної власності.

Особливість об'єктів промислової власності, а також легкість, з якою може бути здійснено їх недобросовісне використання, зокрема, в конкурентній боротьбі, вимагає створення діючих правових механізмів та узагальнення правозастосовчої практики в цій області.

Успіх ефективного попередження недобросовісної конкуренції, розслідування та припинення правопорушень, без сумніву, великою мірою залежить від правильного тлумачення, застосування законодавства про охорону об'єктів промислової власності, а також вироблення органами державної влади, діяльність яких пов'язана з об'єктами промислової власності, єдиних підходів, зокрема щодо надання окремим об'єктам статусу об'єктів промислової власності.

Антимонопольним комітетом України було прийняте рішення у справі про порушення товариством з обмеженою відповідальністю «Льодовий дім» законодавства про захист від недобросовісної конкуренції передбаченого статтею 1 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», у вигляді дій у конкуренції, що суперечать чесним звичаям у підприємницькій діяльності, шляхом неправомірного використання ділової репутації іншого суб'єкта господарювання, а саме введення останнім у господарський обіг напівфабрикатів, зокрема пельменів та вареників «Козацька Хортиця», елементи зовнішнього оформлення (дизайну) упаковки яких імітують сукупність елементів зовнішнього оформлення (дизайну) продукції «Хортиця», яку виробляє дочірнє підприємство «Імідж Холдинг» акціонерної компанії «Імідж Холдинг АпС» (надалі — Заявник).

У ході розгляду справи, за результатами порівняльного аналізу сукупності елементів зовнішнього оформлення (дизайну) упаковки вказаних напівфабрикатів та сукупності елементів зовнішнього оформлення (дизайну) продукції «Хортиця», які використовуються під час виробництва та реалізації продукції «Хортиця», показав, що загальне композиційне, кольорове та графічне оформлення упаковки цих напівфабрикатів є тотожним або практично збігається з відповідними елементами оформлення пляшок алкогольної продукції, яку виробляє Заявник. Так, на етикетці напівфабрикатів з правої та лівої сторони нанесені смужки, які імітують бокові ребристі частини пляшки, яка використовується

Заявником. Також в центральній частині етикетки нанесено два фрагменти малюнка (верхній — більший, нижній — менший), які за своєю геометричною формою повністю копіюють Знак Заявника. Крім того, залежно від начинки вареників та пельменів «Козацька Хортиця», змінюється колір етикетки вказаної продукції. Причому цей колір повністю або частково повторює кольорове оформлення продукції Заявника.

Тобто, ТОВ «Льодовий дім» ввело у господарський обіг під час виробництва та реалізації напівфабрикатів, зокрема пельменів та вареників «Козацька Хортиця», комплекс засобів індивідуалізації та оформлення зовнішнього вигляду продукції, який має високий ступінь зовнішньої схожості цієї продукції з продукцією Заявника.

Отже, назва та зовнішній вигляд упаковки пельменів та вареників «Козацька Хортиця» можуть викликати у споживача враження, що ця продукція має відношення до виробника алкогольної продукції під торговельною маркою «Хортиця», тобто, у споживача може виникнути асоціативний зв'язок між продукцією ТОВ «Льодовий дім» та господарською діяльністю Заявника.

Зазначене рішення було оскаржене відповідачем у суді першої інстанції. За результатами розгляду справи судом було прийняте рішення на користь відповідача.

На цей час Комітетом подана апеляція щодо рішення суду першої інстанції, однак тенденція розгляду цієї справи спрямована на прийняття, знову ж таки, рішення на користь відповідача. Така ситуація пов'язана з тим, що на думку суддів, товариство з обмеженою відповідальністю «Льодовий дім» та дочірнє підприємство «Імідж Холдинг» акціонерної компанії «Імідж Холдинг АпС» не є конкурентами, оскільки виробляють різні товари. Такі підходи суперечать міжнародній практиці. Зокрема, Всесвітня організація інтелектуальної власності вважає, що схожість товарів та послуг значною мірою визначається тим, що споживач розглядає їх як товари та послуги одного й того ж походження, при цьому зовсім не обов'язково, щоб ці товари та послуги були функціонально взаємозамінні або конкуруючими. Зазначене підтверджується як практикою Комітету, так і міжнародною практикою з аналогічних питань.

Комітет активно вивчає досвід зарубіжних відомств у сфері захисту інтелектуальної власності, співпрацює з провідними юристами — адвокатами та патентними повіреними, а також експертами міжнародних фондів з боротьби із піратством та підробками.

Комітет має певний досвід правозастосування загальної заборони недобросовісної конкуренції, коли порушення чесних звичаїв у підприємницькій діяльності є очевидним, але окрема норма у законі відсутня. У такому випадку здійснюється аналіз мотивації дій порушника та можливих наслідків таких дій як для заявника, так і в цілому для конкуренції

на ринку. У разі загрози змішування товарів і діяльності застосовується стаття 1 Закону «Про захист від недобросовісної конкуренції» відповідно до якої недобросовісною конкуренцією є будь-які дії у конкуренції, що суперечать правилам, торговим та іншим чесним звичаям у підприємницькій діяльності.

Саме за цією статтею кваліфіковано як правопорушення дії суб'єктів господарювання, спрямовані на набуття права власності на чужі знаки для товарів і послуг, етикетки, упаковки тощо.

У цьому контексті актуальною та вкрай необхідною стає розробка правил професійної етики у конкуренції для окремих галузей економіки та сфер підприємницької діяльності.

Комітет має певний досвід у застосуванні висновків професійних учасників ринку під час кваліфікації дій суб'єктів господарювання у конкуренції, коли взято до уваги «колективну» позицію учасників галузевих асоціацій щодо недотримання підприємством — порушником правил поведінки на ринку.

Застосування правил професійної етики у конкуренції, а також чесних звичаїв як правової категорії значною мірою розширює можливості захисту інтелектуальної власності, коли об'єктом посягань є ділова репутація суб'єктів господарювання, тим більше, що прояви недобросовісної конкуренції стають більш зухвалими.

Впровадження правил професійної етики у конкуренції на найбільш проблемних товарних ринках потребує роз'яснювальної роботи і координації діяльності Антимонопольного комітету України та інших державних органів, які опікуються розвитком підприємництва, а також галузевих та громадських об'єднань, експертів. Розробка, погодження з Комітетом і практичне застосування правил професійної етики у конкуренції надасть їм статусу повноцінного правового акта галузевих об'єднань, який визначає поведінку їх учасників у конкуренції.

Також особливо актуальним є питання реєстрації Державним департаментом інтелектуальної

власності загальноживаних, видових позначень як знаків для товарів і послуг.

Останнє питання потребує негайного вирішення і при цьому не тягне за собою витрат, а саме — оприлюднення інформації стосовно розгляду заявок на видачу свідоцтва України на знак для товарів і послуг та патентів України на промисловий зразок.

Розміщення на веб-сайті Державного департаменту інтелектуальної власності у відкритому доступному режимі поточної інформації про заявників та про об'єкт захисту дозволить створити необхідні умови для ефективного контролю за поданими заявками на реєстрацію знаків для товарів і послуг та промислових зразків і своєчасного внесення вмотивованих заперечень проти реєстрації, яка може завдати шкоди діловій репутації учасників ринку.

За наявною в Комітеті інформацією, вимога щодо оприлюднення Державним департаментом інтелектуальної власності поточної інформації стосовно заявок міститься і в пропозиціях європейських фондаций щодо гармонізації українського законодавства у сфері захисту прав інтелектуальної власності.

З огляду на важливість зазначеного питання, Комітетом запропоновано винести його на обговорення у комітетських слуханнях, оскільки йдеться саме про удосконалення системи управління інтелектуальною власністю в Україні.

Для участі у роботі виїзних комітетських слухань «Промислова власність в інноваційній економіці України: ефективність застосування законодавства та державного регулювання», які планується провести 5 жовтня 2009 року, Антимонопольний комітет України пропонує залучити заступника Голови Дніпропетровського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України — Ігнатенко Наталію Володимирівну.

З повагою

В.о. Голови Комітету

О. МЕЛЬНИЧЕНКО

